

Az Árpád-kori országbírók, udvarbírók és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke
Regesta iudicum curie regie, reginalis et ducalis et vices gerentium eorum tempore
regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica

[még nem lezárt, kisebb-nagyobb módosításokat igénylő kézirat, kizárólag a Bolyai
János Kutatási Ösztöndíj (BO /00285/14/2) 1. éves beszámolójához]

1221

Benedek alországbíró (*Nos Benedictus vice iudex aule regie*): a színe előtt Samud pert indított fivére: Gergely fia Apa ellen, mert Csornok (*Churnuk*) föld harmad részét magának szerezte meg Samud tudomása és engedélye nélkül, pedig a föld az ő közösen bírt földjükkel szomszédos, így nem csak Apa, hanem a rokonságából mindenki más, aki ott szomszédos, szintén köteles megszerezni azt. Ezzel szemben Apa azt mondta, hogy ő megkérdezte a rokonait: Illést, Imrét (*Heliam, Hemerium*) és Endinus-t, és így vette meg a földet, de Samud akkor egy távoli helyen tartózkodott, és ezért nem tudta őt is megkérdezni. Az alországbíró végül azt az ítéletet hozta, hogy Samud fizesse ki Apa-nak a mondott föld egy részét, és kapja meg azt örökös birtoklásra. Samud ki is fizetett fivérének: Apa-nak 18 márkát színezüstben (*in bono et puro argento*), és az alországbíró ezért a felek kérésére oklevelet ad minderről Samud számára. *Anno Domini M^o CC^o primo*.

Eredetije Fraknoi Vilmos szerint 1880-ban a monyorókeréki levéltárban volt.

Kiadása: HO VII. 9–10.

A valószínűleg az Erdődy-levéltárban őrzött oklevélnek nincs DF-jelzete. Pecsétjére ld.: Fraknoi: Lovaspecsét 8–10.; gipszmásolatának fényképét: Bodor: Árpád-kori pecsétjeink II. 21. 43. sz.

Samud

Apa (Gergely fia)

Gergely (Apa apja)

Csornok h. (*Churnuk*, Zala m.?)

Churnuk ld. Csornok

Illés (Gergely fia Apa rokona)

Imre (Gergely fia Apa rokona)

Endinus (Gergely fia Apa rokona)

1226

Kán nb. Gyula fia László: Hyzy fiai, továbbá Jacynctus, és Balázs fia Fábián pert indítottak Sándor és Sebestyén mester ellen a Szent Jakab egyház telke és a Bencenc földön való lakhatással kapcsolatban, amiért poroszlót kértek László országbírótól, hogy a földjét ki-ki megjárhassa és jogában megerősíthesse. Visszatérve az országbíró, valamint a valkói serviensek és nemesek színe elé, a pert indítók elismerték, hogy vétkeztek Sándorral és Sebestyénnel szemben, amikor tagadták a Szent Jakab egyház alapításával és Bencenc földdel kapcsolatos jogaikat. Így az országbíró poroszlójával elkülönítették a telekhelyeket és a földek határait, részletesen leírva azokat.

Tartalmilag átírta: Bebek István országbíró 1365. okt. 31.: DL 5359. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 56. 18.)

A tartalmi átírás szövege: **[28. sor, bejelölve]**

... primo quasdam litteras privilegiales Ladislai iudicis curie condam domini Andree regis Hungarie et comitis de Bach sub anno Domini millesimo CC^{mo} vigesimo sexto confectas nobis presentavit declarantes inter cetera, quod filii Hyzy, Jacynctus et Fabianus filius Blasii Alexandrem et Sebastianum magistrum in presentia ipsius comitis Ladislai citantes contra eosdem proposuissent fundum ecclesie sancti Jacobi et prim[at]um incolatum terre de Benchench nullatenus ad ipsos pertinere quandam etiam terre partem ab ipsis repetentes, dato itaque termino, quo quisque suam terram cum pristaldo eiusdem comitis Ladislai peragraret et sua iura demonstratione debita comprobaret, antequam id peragerent, utraque pars ad ipsum comitem Ladislaum rediens et coram eodem et primitus servientibus de Valkou ac coram multis nobilibus Hungarie memorati filii Hyzy, Jacynctus atque Fabianus recognovissent se suis cogitatis Alexandro et Sebastiano graviter peccasse in hoc vicelicet, quod eos ecclesia sancti Jacobi, filios et ipsorum atavum unacum eorum atavo foundatione ecclesie sancti Jacobi nec non primatum incolam et legitimum terre de Benchench possessorem denegassent, hoc facto pace inter eos reformata per pristaldum suum Tristianum nomine filium Pousa de villa Kean prope pontem Buken loca mansionum et terras eorum metis in eisdem litteris comitis Ladislai tentis fecissent ab invicem separari^a.

^a utána áthúзва: cuius terre mete in eodem privilegio comitis Ladislai seriatim continebatur

Hyzy (Valkó megyei birtokos)
Jacynctus (Valkó megyei birtokos)
Balázs (Fábián apja)
Fábián (Balázs fia, Valkó megyei birtokos)
Sándor (Valkó megyei birtokos)
Sebestyén mr (Valkó megyei birtokos)
Szent Jakab egyház (Bencenc, Valkó m.)
Bencenc h. (*Benchench*, Valkó m.)
Benchench ld. Bencenc
Bencenc ld. még: Szent Jakab egyház
valkói (*de Valkou*) serviensek
Valkou ld. valkói
Magyarország (*Hungaria*)
Tristianum ld. Terestyén
Terestyén (Pósa fia, káni, poroszló)
Pósa (Terestyén apja)
Kán h. (*Kean*, Valkó m.? Baranya m.?)
Kean ld. Kán
Bökény híd (*pons Buken*, Valkó m.? Baranya m.?)

(1228. dec. 25. körül)

— (*Ladislao comite Bachiensi et iudice curie*) a váradi káptalannak: egyik részről Gyopol, másik részről Absalon fiai: János, Márton, Pál és Absalon között olyan egyezség született, hogy azok a Berettyó (*Beruciou*) melletti Léta (*Letha*) birtokot átadják Gyopolnak, aki a Jobbágyi (*Iogabi*) nevű mezei birtokot (*predium campestre*) és 60 márkát ad nekik cserébe.

Gyopol az országbíró és az ügy poroszlója: Tuba színe előtt kifizette az összeget karácsony napján [dec. 25.], így Léta birtokot tulajdonába vette.

Átírta: Váradi káptalan 1229. > Váradi Regestrum 1550.

Kiadása: CD VII/1. 218.; Endlicher: RHA 727.; Kandra: Váradi Regestrum 468.; Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. 289–290. 356. sz. (345. sz.); Regestrum Varadiense 356. sz. (345. sz.)

Fordítása: Kandra: Váradi Regestrum 469.; László emlékezete 63–64.; Nagy: Magyar középkor 192–193.; Nagy: Magyar középkor² 201–202.

Az oklevelet a váradi káptalan szerint 1229-ben küldte nekik az országbíró (*Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo nono tales a Ladislao, comite Bachiensi et iudice curie litere nobis sunt destinate*), és mivel a kifizetés karácsony napján történt meg (*in die Natalis Domini*), az oklevél napi keletje is vsz. dec. 25. vagy egy-két nappal utána. Ezért igen valószínű, hogy László levele még 1228-ban kelt, még akkor is, hogy ha a felek néhány napon belül bemutatták a káptalannak, mert ebben az időben inkább a karácsonyi évkezdetet használták még, így 1228. dec. 25-től kezdve már az 1229-es évvel számoltak.

Gyopol (Bihar megyei birtokos)

Absalon (János, Márton, Pál és Absalon apja)

János (Absalon fia)

Márton (Absalon fia)

Pál (Absalon fia)

Absalon (Absalon fia)

Berettyó (*Beruciou*) folyó

Beruciou ld. Berettyó

Léta h. (*Letha*, Bihar m.)

Letha ld. Léta

Jobbági h. (*Iobagi*, Bihar m.)

Iobagi ld. Jobbági

Tuba (poroszló, Bihar m.)

(1228–1229)

— (*Ladislau comitem de Bach, iudicem aule regie*) levele a váradi káptalannak: egyik részről a Bihar megyei (*in parochia Bichoriensi*) Chenke fiai: Simon és Wodasius, másik részről a Békés megyei (*in parochia Bekes*) Natus fiai: Egyed és István közötti per végkifejletét írják be a regisztrumukba a szerint, ahogy az országbíró klerikusa: Mihály nekik erről élő szóban beszámol.

Tartalmilag átírta: Váradi káptalan > Váradi Regestrum 1550.

Kiadása: CD VII/1. 219.; Endlicher: RHA 727–728.; Kandra: Váradi Regestrum 468–470.; Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. 290. 357. sz. (346. sz.); Regestrum Varadiense 357. sz. (346. sz.)

Fordítása: Kandra: Váradi Regestrum 469–471.

Hogy a per részletei benne voltak-e a levélben, vagy azt teljes egészében Mihály klerikus mondta el, a szövegből nem derül ki. Mivel ez az ügy az 1550-es kiadás alapján is közvetlenül az után a bejegyzés után szerepelt, amely 1288–1229 fordulójára tehető (ld. **XX. sz. [RegVar 356. sz.]** reg.), ezért az itteni per is közel esett ehhez időben. Az országbírói oklevél így vagy 1228 végén, vagy 1229 elején kelt.

Bihar megye (*parochia Bichoriensi*)
Bichoriensi, parochia ld. Bihar megye
Chenke (Simon és Wodasius apja)
Simon (Chenke fia)
Wodasius (Chenke fia)
Békés megye (*parochia Bekes*)
Natus (Egyed és István apja)
Egyed (Natus fia)
István (Natus fia)
Mihály (Kán nb. László országbíró klerikusa)

(1228–1229)

— (*Ladislaus, comes Bachiensis et iudex curiae*): Jeremias, Bocou, Tocus és Gegus pert indítottak Choma ellen egy Cusoy fia Beniamin nevű ember miatt, azt állítva, hogy ő a szolgájuk, ti. a szolgálónőjük fia. Choma viszont a saját nemzetségéből valónak mondta Beniamin-t. Az országbíró úgy ítélte, hogy Choma a rokonainak tanúságával igazolja állítását, amely meg is történt, ui. két rokona: Chuma és Azarias Váradon, Szent László oltáránál (*super altare Sancti Ladislai Waradini*) esküt tett, és így Beniamin tisztázódott. Mindezt az országbíró pecsétetes levelét adja, az ügy poroszlója csiffi (*de Cheph*) Márk.

Átírta: Várad káptalan > Várad Regestrum 1550.

Kiadása: CD VII/1. 220.; Endlicher: RHA 730.; Kandra: Várad Regestrum 476.; Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. 293. 362. sz. (351. sz.); Regestrum Varadiense 362. sz. (351. sz.)

Fordítása: Kandra: Várad Regestrum 477.; László emlékezete 63–64.; Nagy: Magyar középkor 193.; Nagy: Magyar középkor² 202.

Az oklevél a várad káptalan szerint László kettős pecsétjével (*sub duplici sigillo*) volt ellátva, és azért küldte el a káptalannak, hogy bemásolják a regisztrumukba. Az itteni bejegyzés az 1550-es kiadás szerint ugyanazon a lapon volt, mint a biztosan 1228–1229 fordulójára tehető **XX. sz. [RegVar 356. sz.]** regesztája, így ez is 1228 végére, vagy még inkább 1229 első felére tehető.

Jeremias (Bihar megyei birtokos)
Bocou (Bihar megyei birtokos)
Tocus (Bihar megyei birtokos)
Gegus (Bihar megyei birtokos)
Choma (Chuma és Azarias rokona, Bihar megyei birtokos)
Chuma (Choma és Azarias rokona, Bihar megyei birtokos)
Azarias (Choma és Chuma rokona, Bihar megyei birtokos)
Várad h. (*Waradinum*, Bihar m., ma Nagyvárad~Oradea, Ro.)
Waradinum ld. Várad
Oradea ld. Várad
Nagyvárad ld. Várad
Szent László ld. László I. király
László I. király
Cusoy (Beniamin apja)
Beniamin (Cusoy fia)
Csiff h. (*Cheph*, Bihar m.)
Cheph ld. Csiff
Márk (csiffi, poroszló)

1233. okt. 22.

Csák nb. Luka fia Demeter, Kaloján és Simon comes (*nos Kaloiohannes filius quondam Iursac imperatoris Constantionopolitani, Demetrius iudex aule regie et comes Symon*): szabad akaratukból a szent evangéliumot megérintve esküt tesznek Jakabnak, a római egyház (*Romane ecclesie*) nevében eljáró pápai legátusnak és Magyarország (*Ungarie*) minden egyházi személyének, hogy most és a jövőben is megtartják annak a megegyezésnek minden őket érintő fejezetét, amely a nevezett egyháziak és [II.] András magyar király (*Andree regis Ungarie*) között jött létre. A jelenlegi vagy a jövőbeni királyokat érintő rendelkezések kapcsán pedig buzgó igyekezettel szorgalmazni és kérni fogják, hogy ezen királyok minden egyes fejezetet úgy tartsanak meg, ahogy az András aranybullájában benne van. Mindennek tanúságául az oklevelet pecsétjükkel erősítik meg. *Actum decimo kal. Octobris*.

Másolata Augustin Theiner szerint Vatikánban: Lib. censuum Cam. Apost. fol. 359.

Kiadása: CD III/2. 351. (E Dipl. et litteris Bibl. Vaticanae p. 125.); Theiner: Mon. Hung I. 119.

A három főméltóság (Kalojánra ld. KMTL 319–320. és Zsoldos: Archontológia 318., ill. az ott közölt irodalom; Simon ispán bizonyára a II. András bizalmas hívének számító aragóniai Simonnal azonosítható, életére ld. Zsoldos: Nagymartoniak 178–179.) az 1233. augusztus 20-án megkötött ún. beregi egyezmény betartására tett esküt, ld. pl. Pauler: Magyar nemzet tört. II. 121–122.

Kaloján (Angelos II. Izsák bizánci császár fia)

Kaloiohannes ld. Kaloján

Izsák, II., Angelos bizánci császár

Iursac~Iursar ld. Izsák, II., Angelos

bizánci (*Constantionopolitanus*) császár

Constantinopolitanus ld. bizánci

Simon (Nagymartoni cs. őse)

Jakab (praenestrei püspök, bíboros, pápai legátus)

római (*Romana*) egyház

Romana ld. római

András II. király

1233

— (*Demetrius magister*): a király rábízta a Vas megyei (*in parochia ... Ferrei Castri*) serviensek: Petenad és Istvánd (*Stephand*) és rokonaik minden perét. Demeter a király tudtával az összes ügy poroszlói feladatát Tiborc királyi étekfogóra (*dapifero regis*) bízta rá, majd a mondottak rokonai közül ketten: Dedalus és Ladány (*Laudanus~Laudamus*) megjelenvén előtte, panaszt emeltek Ytemer és Heymus ellen Nádasd (*Nadast*) falu negyedrésze miatt, amely ugyanezen faluba esett. Azok azt felelték, hogy a földet a mondott poroszló színe előtt kapták Ladányéktól a saját Sár (*Sar*) nevű földjükért cserébe. Demeter ezért a mondott faluba küldte a poroszlót, aki visszatérve elmondta, hogy a határokat ugyanazon rendben találta, ahogy kijelölte a feleknek a csere alkalmával. Dedalus és Ladány hazugsággal vádolták a poroszlót, de ő igaz emberek tanúságával tisztázta magát velük szemben. Dedalusék így pervesztesek lettek mind Nádasd falu mondott negyedrésze, mind a poroszló meggyanúsításának ügyében, ezért Demeter elrendelte, hogy a poroszló ismét jelölje ki Ytemerék számára Nádasd negyegrészét, majd az erről kiadott oklevelét pecsétjével erősítette meg. *Anno dominice incarnationis millesimo CC^o XXX° III°*.

Eredetije Szabó Károly szerint Nyitra megyében Majthény Rudolf birtokában volt.

Az oklevél ma már nem fellelhető. Igen valószínű, hogy az itteni „Demeter mester” címzés az 1232–1234 között országbírói címet viselő Csák nb. Luka fia Demetert takarja (vö. Zsoldos: Archontológia 29.), ám az intuláció hiánya miatt csak sorszám nélkül vettük fel a regeszták közé.

Vas megye (*parochia Ferrei Castri*)

Ferrei Castri ld. Vasvár (megye)

Petenad (Nádasd nb.)

Istvánd (Imre fia, Nádasd nb.)

Stephand ld. Istvánd

Tiborc (királyi étekfogó, poroszló)

Dedalus (Nádasd nb.)

Ladány (Nádasd nb.)

Laudanus~Laudamus ld. Ladány

Ytemer (Imre fia, Nádasd nb.)

Heym (Imre fia, Nádasd nb.)

Nádasd h. (*Nadast*, Vas m.)

Nadast ld. Nádasd

Sár h. (*Sar*, Vas m.)

1234. (febr. 2. előtt [1233. dec. 25.?]), Pápoc

— (*Demetrius Dei gratia aule regie curialis comes er Bachiensis*): mikor a pannonhalmi monostor (*monasterii Sancti Martini de sacro monte Pannonie*) jobbágysai és népei pert indítottak Uros apát és a testvérek ellen, és Magyarország (*Ungarie*) királya előtt sok panaszt hoztak fel, akkor a király a követe és levele [RA 526. sz.] útján Jakab bíborost, praenestei választott püspököt és az idő szerint pápai legátust (*dominum cardinalem Jacobum Prenestinum electum et tunc in regno Hungarie apostolice sedis legatum*) kérte fel az ügy kivizsgálására és lefolytatására. Ő kiküldte kivizsgálásra Enoch domonkos szerzetest (*ordinis predicatorum*) és Cognoscens káplánt és esztergomi (*Strigoniensem*) kanonokot, akik a mondott monostorban lefolytatták a pert, a felek között olyan megegyezést hozva létre, amely okleveleikben látható, és amely szerint a megegyezést be nem tartó felet sújtsák kiátkozással (*esset excommunicatus*), valamint fizessen 100 márkát a másik félnek [PRT I. 716–721.]. Az ítéletet ezután mind a király [RA 513. sz.], mind a legátus megerősítette saját oklevelében. A monostor jobbágysai és népei azonban nem tartották azt meg, hanem újból a király színe elé járultak, ám az apát bemutatta a királynak a legátus levelét, amely szerint ha nem tartják meg az ítéletet, akkor királyi bírsággal sújtsák őket mint kiközösítetteket. A király ekkor az országbíróra bízta rá az ügyet a Megváltó tanúsága és Szent István fenyegetése, nemkülönben lelke veszedelme terhére (*sub testificatione Domini Salvatoris et comminatione sancti regis Stephani, necnon sub periculo anime nostre*), hogy királyi hatalommal igazságot tegyen a felek közt. Kimenve a monostorhoz, és ott időzván Magyarország más jobbágyaival, illetve előkelőivel (*jobagionibus et magnatibus*) a monostor mondott jobbágysai megtudták, hogy bűnösök és büntetést érdemelnek, és könyörögtek az apátnak a kiközösítés alóli feloldozásért. Mezítláb az apát és a szerzetesek elé járulva és térdükhöz omolva el is nyerték a feloldozást. De mivel hamisan vádolták uraikat, 100 marka büntetésbe estek, ahogy azt megtudták az országbíró színe előtt, ám azt az apát az országbíró kérésére és a mondott jobbágysok könyörgésére elengedte azt nekik. Ám hogy gyűlölségük nehogy büntetlen maradjon, világi

büntetésként (*iudicio seculari*) az országbíró egyeseket a fehérvári börtönben (*in carcere Albensi*) egy teljes hónap fogságra ítélte, hacsak az apát és a testvérek nem elégszenek meg kevesebbel. Másoknál pedig, mivel a tudomása szerint a 100 márka büntetés igen súlyos lett volna számukra, kérte az apáttól és a szerzetesektől, hogy Jézus Krisztus irgalmára engedjék el ezt nekik, akik hajolva a kérésre és emlékezetükbe idézve az írást, miszerint „az ítéletet múlja felül a könyörületesség”,¹ teljesen elengedték azt. Mindazonáltal az országbíró büntetésül egyeseket közülük fejük felének leborotválására és nyilvános körbehurcolásra ítélte azoknak okulására, akik felkelnek uraik ellen. Végül néhány jobbágy, ti. Ibrahim, Ambrosius és Mocchus beszámolni tartozott bizonyos foglalatosságainkról (*super quibusdam negotiis*) az apátnak és a testvéreknek, ám ezt nem tették meg. Az országbíró, nehogy a mondott jobbágyok és egyházi népek a monostor okleveleinek bármikor ellentmondjanak, a saját és a királyi hatalomnál fogva az oklevelét pecsétjével erősíti meg. *D. in villa Papuch. Anno dominice incarnationis M^o CC^o XXX° III°.*

¹ „iudicium superexaltet misericordia” Jak. 2. 13., ám nem pontos idézet, csak a szövegpaneleket használja fel

Átírta: Liber Ruber: PBFL Konventi Levéltár, Caps. Lib. Rub. 39. 71. (DF 208291.); 18. századi *másolata:* Archivio Generale dell’Ordine dei Predicatori (Olaszország) XIII. 80541. fasc. II. 18.; a Liber Ruber bejegyzésének 18. századi *tartalmi kivonata:* PBFL Konventi Levéltár, Caps. 48. E (DF 206933.); *tartalmilag átírta:* Jakab pápai követ 1234. febr. 2.: PBFL Konventi Levéltár Caps. 2 C. (DF 207097.)

Kiadása: ÁÚO VI.554–557.; PRT I. 726–727.; CDSlov I. 311–312.; CDB 1. köt. 139. sz. Jakab 1234. évi tartalmi átírásának a *kiadása:* ÁÚO VI. 553–554.; PRT I. 728.; CDSlov I. 312–313.; CDB 1. köt. 140. sz. *Fordítása:* Gácsová: Dokumenty 45–47. (szlov.)

A keltezés febr. 2. előttre való szűkítése Jakab 1234. febr. 2-i oklevelének kelte alapján történt. A Domonkos Rend Római Központi Levéltárában őrzött 18. sz-i másolat jelzetére ld. Siptár: Domonkos rend anyaga 22., 29. és Szőnyi: Domonkos rendtartomány oklevelei 61., 66. A Siptár Dániel által közölt jegyzék szerint a másolatban valamilyen okból 1234. dec. 25-i kelettel látták el az oklevelet (ld. Siptár: Domonkos rend anyaga 29. 18. sz.), Szőnyi Tamás ugyanezen jegyzéknél már „hónap és nap nélkül” megjelöléssel tüntette fel a 18. sz-i másolatot (Szőnyi: Domonkos rendtartomány oklevelei 66. 18. sz.). A karácsonyi évkezdet miatt természetesen 1233. dec. 25-ét jelentené a dátum, amely – Jakab febr. 2-i átírásának fényében – nem lehetetlen, bár a Liber Ruberbe másolt oklevél nem tartalmaz olyan utalást, amely a karácsonyi keletre utalna.

pannonhalmi monostor (*monasterium Sancti Martini de sacro monte Pannonie*)

Szent Márton monostora, Pannonhalma ld. pannonhalmi monostor

Uros (pannonhalmi apát)

Magyarország (*Ungaria*)

Jakab (praenestei püspök, bíboros, pápai legátus)

praenestei (*Prenestinus*) püspök

Prenestinus ld. praenestei

Enoch (domonkos szerzetes)

Domonkos rendi (*ordo predicatorum*) szerzetes

Cognoscens (esztergomi kanonok)

esztergomi (*Strigoniensis*) kanonok

Strigoniensis ld. esztergomi

István I. király

Szent István ld. István I. király
fehérvári (*Albensis*) börtön
Albensis ld. fehérvári
Ibrahim (a pannonhalmi monostor jobbágya)
Ambrosius (a pannonhalmi monostor jobbágya)
Mocchus (a pannonhalmi monostor jobbágya)
Pápoc kh. (*Papuch*, Vas m.)
Papuch ld. Pápoc

(1234., szept. 29. előtt)

Kán nb. Gyula fia László (*Ladislaus, comes de Baach et iudex curie*) levele szerint Lukács, a körüi egyház szolgálattevője (*ministerialis ecclesie de Curud*) köteles egy Dengiz nevű ember nevében 14 márkát és 17 pondust fizetni Váradon (*Varadini*) Szent Mihály ünnepén [szept. 29.] Jakónak és Jánosnak, és ennek megtörténtével Jakóéknak újból joguk van a szolgálók ügyében keresetet indítani (*requirendi*).

Tartalmilag átírta: Váradi káptalan > Váradi Regestrum 1550.

Kiadása: Endlicher: RHA 672.; Kandra: Váradi Regestrum 246.; Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. 300. 376. sz. (129. sz.); Regestrum Varadiense 376. sz. (129. sz.)

Fordítása: Kandra: Váradi Regestrum 247.

Az eset legvalószínűbben 1234-re tehető (ld. Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. 134.), így az országbírói oklevél 1234. szept. 29-e előtt kelt, vélhetően egy-két hónapnál nem korábban a megjelölt határnapnál.

Lukács (körüi egyház szolgálattevője)
Körü h. (*Curud*, Heves m., ma Nagykörű)
Curud ld. Körű
Nagykörű ld. Körű
Dengiz (Heves megyei birtokos)
Várad h. (*Varadinum*, Bihar m., ma Nagyvárad–Oradea, Ro.)
Varadinum ld. Várad
Jakó (Heves megyei birtokos)
János (Heves megyei birtokos)

1234

— (*Nos Ladizlaus iudex aule regie et comes Bachiensis*): a szolnoki (*de Zonuc*) vár jobbágysai együtt a várnépekkel (*civibus*) maguknak igényelték a Jenő (*Inew*) faluban lévő egy ekényi földet az esztergomi egyháztól (*ecclesia Strigoniensi de sancto Adalberto*), mire az egyház Ambrus nevű kanonoka és Feud nevű szolgálattevője (*ministerialis*) azt mondták, hogy a földet ők régtől fogva ellentmondás nélkül birtokolják. Az országbíró a maga mellé vett emberekkel úgy ítélte, hogy ha Ambrus és Feud esküt tesznek, a mondott föld legyen az esztergomi egyházé. Az eskü letétele a kiadó kápolnájában (*in nostra capella*) meg is történt, ahogy ez szokásban van, így a föld az egyházé lett örökös birtoklásra. A királyi poroszló sőregi (*de villa Seureg*) Simun fia Imarad volt. Az oklevelet pecsétjével erősítette meg, kelt az országbírói kancellár: István mester keze által. *Anno gratie M^o CC^o XXX° III°*.

Átírta: II. András 1234. (RA 534. sz.): Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkapitán Magánlevéltára, Acta radicalia 41. 1. 2. (DF 237203.)

Kiadása: Knauz: Esztergomi főkapitán okmányai I. 432–433.; Esztergomi főkapitán 19.; ÁÚO XI. 271–272.; MES I. 306–307. Regesztája: Bártfai: Pest m. 21. sz. (átírás); Bakács: Pest m. 35. sz. Fordítása: Benedek: Külső-Szolnok 225.

Szentpétery Imre megjegyzése szerint a II. András által kiadott átíró oklevélnél „szabálytalan külseje, szétfolyó írása és a plica szokatlan elrendezésű bevágásai gyanútkeltők. Tartalma és szerkezete azonban kifogástalan” (RA 534. sz. kommentárja). Tegyük hozzá: a benne foglalt országbírói oklevél is tartalmaz szokatlan elemeket: a „capella nostra” emlegetése az eskü színhelyeként (még akkor is, ha ezzel a királyi kápolnára célzott), vagy az önálló országbírói kancellár felbukkanása nem jellemző a korabeli országbírói oklevelekre. Azonban a titulus „iudex aule regie” formája teljesen a korba illő, és sőregi Imarad poroszló is felbukkan más forrásban is (Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. 189., 380. sz. [74., 133. sz.]). Így az oklevelet nem tekinthetjük teljes hamisítványnak, még a szokatlan elemek ellenére sem. Legfeljebb azt feltételezhetjük, hogy a szöveget utóbb átfogalmazták, de erre sincs egyértelmű bizonyíték, és ha így is volt, akkor biztos, hogy egy eredeti országbírói oklevél alapján tették.

Szolnok h. (Zonuc, Szolnok megye)

Jenő h. (Inew, Szolnok m., ma Jászkarajenő és Tiszajenő)

Jászkarajenő ld. Jenő

Tiszajenő ld. Jenő

Inew ld. Jenő

Zonuc ld. Szolnok

esztergomi egyház

Ambrus (esztergomi kanonok)

Feud (esztergomi egyház szolgálattevője)

Sőreg h. (Seureg, Pest m.)

Seureg ld. Sőreg

Simun ld. Simon

Simon (Imarad apja, sőregi)

Imarad (Simon fia, sőregi, poroszló)

István mester (Kán nb. László kancellárja)

(1234–1235)

— levele G[ergely] és H[ab] comes-eknek (*L. comes Bachiensis et iudex aule regie dilectis amicis suis G. et H. comitibus*): [II.] A[ndrás] király engedélyével úgy rendezte el azt a pert, amely a pannonthalmi apát (*abbatem sancti Martini de sacro monte Pannonie*) és Fábián comes között zajlott, hogy az apát köteles Smaragd mester birtokából, amelyet Fábián az apátságtól megigényelt, 4 ekényit adni Fábiánnak a föld távolabb eső részéből. Ezért az országbíró kéri a címzetteket, hogy együtt Fábián comesszel megvizsgálván a mondott föld nagyságát, az apát vagy az ügyvédje (*procuratore*) jelenlétében osszák ki Fábiánnak a mondott mennyiségű földet, elvéve a Szentlélek egyháztól (*ecclesia Sancti Spiritus*), a palotától (*palatio*) és a kerttől úgy, hogy ha a távolabb fekvő földekből nem lenne elegendő, akkor az egyház szomszédságában lévő földből kell kiegészíteni. Fábián comes a cserjéseket

és a gyümölcsfa-ültetvényeket, amelyeket esküje szerint ő maga ültetett, szabadon kiírhatja. A mondott birtokok többi része pedig a monostoré legyen.

Eredeti: helyenként kopott és vízfoltos, hátulján a zárópecsét feltja – PBFL Konventi Levéltár, Caps. 32. N. (DF 206943.); *említi* a Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi Levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: PRT I. 734–735.; CDSlov I. 319–320.; CDB 1. köt. 144. sz. *Regesztája:* Csöre: Erdőgazdálkodás 246. Az említés kiadása: PRT II. 254.; CDB: A pannonhalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

A Pannonhalmi Regisztrum szerint az oklevelet megerősítette IX. Gergely pápa is, akinek az oklevelét szintén a pannonhalmi levéltárban őrizték („Item eiusdem [ti. Gregorii pape] confirmacio super iudicio Ladizlai iudicis curie regis pro ecclesia iudicato anno Domini M^o CC^o XXX° III° super ecclesia Sancti Spiritus et palatio ibidem et aliis possessionibus ad eandem ecclesiam pertinentibus” – PRT II. 253.). A G. és H. sziglak feloldására ld. a nevezett Gergely és Hab 1234. évi oklevelét: PRT I. 735–736. A két igmándi comes ez ügyben jelölt ki földeket, de az ő oklevelük nem áll közvetlen összefüggésben az országbírói paranccsal, csak a tágabb persorozattal, az azonban bizonyos, hogy az itteni oklevél László 1234–1235-ös országbírói ciklusához köthető csak. Mivel László csak 1234. febr. eleje után nyerte el újra ezt a méltóságot, és IV. Béla egyeduralkodmra lépésével el is veszítette azt (ld. Zsoldos: Archontológia 29.), ezért az oklevél kiadásaként ez a két év jöhet szóba. Az ügy tágabb összefüggéseire és folytatására ld. PRT I. 299–303.

Gergely (igmándi comes)

Hab (igmándi comes)

András II. király

pannonhalmi apát (*abbas sancti Martini de sacro monte Pannonie*)

pannonhalmi egyház (*ecclesia Sancti Martini*)

Fábián comes (Ambrus fia)

Smaragd mr. (veszprémi kanonok)

Szentlélek egyház (*ecclesia Sancti Spiritus*, Nyitra m., mai Vágsellye~Šaľa területén, Szl.)

Sancti Spiritus, ecclesia ld. Szentlélek egyház

Šaľa ld. Szentlélek egyház

Vágsellye ld. Szentlélek egyház

1236

Rátót nb. Leusták fia Gyula (*Nos Jula iudex curie domini regis et comes de Keve*): vigánti (*de Vigant*) nemesek: egyik részről Péter, Chame~Chamu és Illés, másik részről Elya és Mykonone megjelenve a színe előtt, Péterék azt mondták, hogy a másik fél el akar csalni az ő öröklött erdejükből [egy részt]. Az országbíró ezért kiküldte emberét: Lörinte nb. (*de genere Leurenthe*) Dedalus-t a veszprémi (*Vesprimiensis*) káptalanhoz, hogy az erdő határait járják meg, majd az visszatérve elmondta, hogy a káptalani emberrel együtt a határjárás megtörtént, és a szomszédokat összehívva kijelölték a határokat, amely ügy bővebben a káptalan oklevelében található meg. Minderről az országbíró memoriális oklevelet bocsát ki. *Datum anno gratie M^o CC^o XXX° VI°.*

Eredeti: helyenként vízfoltos, hártyszalgon függő pecsétje nagyrészt ép – Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Sopron vármegye 4501. (DF 264721.)

Kiadása: HO VI. 34–35.; Sümeghy: Sopron vm. 1.

A pecsét leírása: „körirata már nem olvasható; a pecsét szivalaku paizsa négy részre van felosztva, mindegyikben egy-egy falevéllal” (HO VI. 35.) ill. „háromszögalaku, hármas vonallal négyelt pajzsot ábrázol, mindegyik mezőben a Rátót-nemzetség hársfalevele látható. A pajzsderék közepén a pecsétlenyomat rajza elmosódott, a körirat letöredezett” (Sümeghy: Sopron nv. 1.). A pecsét rajzát ld. Sümeghy: Sopron vm. címlapján.

Vigánt h. (*Vigant*, Zala m., ma Vigántpetend)

Vigántpetend ld. Vigánt

Péter (vigánti nemes)

Chame~Chamu (vigánti nemes)

Chamu ld. Chame

Illés (vigánti nemes)

Elya (vigánti nemes)

Mykonone (vigánti nemes)

Dedalus (Lőrinte nb., Zala m-i poroszló)

Lőrinte (*Leurenthe*) nemzetség

veszprémi (*Vesprimiensis*) káptalan

(1238)

Karul fia Miklós alországbíró (*Nos N. viceiudex curie domini regis*): Hahót (*Hoholt*) comes egy Bercel (*Berchel*) nevű embertől bírói úton megigényelte az alországbíró színe előtt a Veszprém (*Bezprim*) nevű földet, végül az alországbíró a felek kérésére engedélyezte nekik, hogy egymás között megállapodásra jussanak. Azok visszatérve a színe elé a következő egyezségről számoltak be. Veszprém földből Bercel a saját és rokonai, ti. Pál és Gvr comesek részét az erdővel és berekkel, amely rész az Isabor (*Vysobur*) folyó mellett Ny-i irányban található, azok engedélyével eladja Hahót comesnek 40 márkáért örökös birtoklásra. Minderről az alországbíró pecsétetes oklevelet ad ki, az ügy poroszlója *Chodad* falusi Mátyás. Hahót az alországbíró színe előtt a teljes összeget megfizette Bercelnek. A föld határjelei a következők: K-ről az Isabor patak (*Vysobur pothoca*) mellett két fűzfá; a patak (*pothoc*) mentén D-nek egy égerfa (*sub dumo eger*) Hahót comes azon földjénél, amelyet Szerénd (*Scyrind~Sarynd*) fia Istvántól vett; Ny-i irányba egy út; tölgyfa; Miklós szőlője; a Zalára (*ad Zalam*) tartó nagy út melletti tölgyfa; Fábián fiainak földje melletti fa; egy nagy tölgyfa alatti régi és új határjel; Hahót comes földjének határa; gyetyánfa (*gurtianfa*); D felé hármas határjel, egyik Palkonya (*Pulchuna*) falué, a másik Kál (*Chal*) falué, a harmadik Hahót comesé; É felé Kál faluval határosan Hahót comes azon földjének határa, amelyet Szerénd fia Istvántól vett; amely mentén körbeér.

Átírta: veszprémi káptalan 1238. > veszprémi káptalan 1346. okt. 9. (AOkl XXX. 735. sz.): DL 228. (MKA, Neo-regestrata acta 441. 28.)

Kiadása: ÁÚO VII. 59–60.

A kiadásban 59. old. 23. sor: *viam* helyett *vineam*; 60. old. 9. (utolsó) sor: *terminatur* helyett *determinatur(!)*. A kiadás ideje a káptalan 1238. évi átíró oklevele alapján tehető 1238-ra. 1236-ban még Farkas volt az alországbíró, és Miklós 1235. évi alországbírótsága nem bizonyítható (ld. az **XX. sz. [1305]** reg. kommentárját), így az oklevél kelte hipotetikusán legfeljebb 1237-ig tolható ki (bár archontológiailag ez az év sem bizonyítható), ám a felek

vélhetően nem sokkal a kiadása után átírták a levelüket a káptalannal is, így az 1238-as kelet a legvalószínűbb.

Hoholt ld. Hahót
Hahót (Hahót fia, Hahót nb.)
Bercel (Zala m-i birtokos)
Veszprém h. (*Bezprim*, Zala m.)
Bezprim ld. Veszprém
Pál (Zala m-i birtokos)
Gvr (Zala m-i birtokos)
Isabor patak (*Vysobur pothoca*, Zala m.)
Vysobur pothoca ld. Isabor patak
Chodad h. (Zala m.)
Mátyás (*Chodad*-i, poroszló)
Szerénd (István apja)
Scyrind ld. Szerénd
Sarynd ld. Szerénd
István (Szerénd fia, Zala m-i birtokos)
Miklós (Zala m-i birtokos)
Zala h. (*Zala*, Zala m., ma Zalavár)
Zalavár ld. Zala
Fábián (Zala m-i birtokos)
Palkonya h. (*Pulchuna*, Zala m.)
Pulchuna ld. Palkonya
Kál h. (*Chal*, Zala m., ma Dióskál)
Dióskál ld. Kál
Chal ld. Kál

1238

—: a Szent Pantaleon egyház apátja és az Andornak nemzetségből való nevezett társainak a pere Pósa fia Péter ellen az Andornak nevű földvárhoz tartozónak mondott föld miatt. A megítélt párbaj helyett végül úgy egyeztek ki a felek, hogy a föld kétharmada az Andornak nemzetség nevezett tagjai tulajdona, az egyharmad része pedig Péteré legyen.

Átírta: veszprémi káptalan 1398. jan. 14. (ZsO I. 5157. sz.) > Zsigmond király 1401. ápr. 10. (ZsO II. 986. sz.): DL 3628. (MKA, Acta Jesuitica, Jaurin 16. 23.), 17. sz-i *másolata*: DL 891. (MKA, Acta Jesuitica, Jaurin 31. 6.)

Kiadása: CD IV/1. 142–143. (E MSS. Heuenesi Tomo CC. nro X. p. 125.); CD X/4. 72–73. (Zsigm. 1401. évi okl.). *Regesztája:* Érszegi: Dunapentele 285. 1. sz.

Az oklevél mindkét kiadása olyan sok hibát tartalmaz, hogy szövegét újraközljük:

Nos Nicolaus viceiudex curie regis universis tam presentibus quam postea successuris, quibus presens scriptum patuerit, significamus, quod abbas ecclesie Sancti Pantaleonis de insula Danubii, Banc, Raslo, Mortun, Heydur, Andreas et ceteri de generatione Ondarnuc traxerant in causam Petrum filium Pouse comitis coram nobis pro quadam terra, que continetur inter duos parvulos fluvios pertinens ad terrestre castrum Odornuk, et eundem Petrum violenter occupatam asserebant retinere. Contra quos dictus Petrus respondebat eandem terram iure hereditario possedisse. Precepta igitur responsione partium tamen duello decrevimus definire, qui taliter in duello convenerunt, quod due partes prenominata terre abbati predicti ecclesie,

Banc ceterisque superius nominatis de generatione Odornuc pertinerent ex parte Danubii metis ab invicem separando per pristaldum Symonem filium Jaco de villa Dag, tertia vero parte ex parte ville Cheten distincta metis per eundem pristaldum successit Petro possidenda tali conditione, quod fluvium nec ultra poterit transire ex parte meridionali, nec ex parte aquilionis, similiter nec ad Danubium poterit tendere. Ne igitur series rei taliter acte possit unquam processu temporis alienari, sigilli nostri munimine fecimus roborari, anno gratie M^{mo} CC^{mo} XXX° octavo.

A perrel és az alországbírói oklevél későbbi sorsával kapcsolatban ld. még: Érszegi: Dunapentele a középkorban 12–13., 30.

Duna (*Danubius*) folyó
Danubius ld. Duna
Szent Pantaleon egyház (ma Dunapentele)
Dunapentele ld. Szent Pantaleon egyház
Csetény h. (*Cheten*, Fejér m.)
Cheten ld. Csetény
Banc (Andornok nb.)
Raslo (Andornok nb.)
Márton (Andornok nb.)
Heydur (Andornok nb.)
András (Andornok nb.)
Andornok (*Ondarnuc~Odornuc*) nemzetség
Pósa (Péter apja)
Péter (Pósa fia)
Andornok földvár h. (*terrestre castrum Odornuk*, Fejér m.)
Odornuk ld. Andornok
Dag h. (Fejér m.?)
Jakó (Simon apja, *Dag*-i)
Simon (Jakó fia, *Dag*-i, poroszló)

1239. márc. 6., Buda

— (*Nicolaus viceiudex curie Dei gratia*): a pozsonyi vár jobbágyfiai (*fili... iobagionum castris Posoniensis*) Magyar faluból (*de villa Mogor*), ti. Farkas (*Forcos*) fia András, Chal, Bank, Beneduc, Keren, Endreus, Uros, Chekend, Chygu és mások, továbbá a várnépek Magyar nevű falujából (*de villa castrensi de Mogor*) Kwka, János, Mokcha és mások, továbbá a harmadik Magyar nevű faluból Kenez, Azaryas és rokonaik, továbbá Vata (*Wota~Vota~Watha~Wata*) faluból Márton, Beneduc, Karachon és rokonaik, egy másik Vata nevű faluból Buztos, Domozy, Balasouosy és rokonaik, Jóka (*Ilka~Ielka*) faluból Iwanch, Okus és mások, a másik Jóka faluból Bereyn, Ewrdeuk, Cheklev és mások, a harmadik Jóka faluból Mensa, Mykow és mások, a negyedik Jóka faluból Ben, Zolovm, Vercuruh, Woy és mások, továbbá Zazwaros faluból Tamás és Rabi, továbbá Lég (*Legu*) faluból Ladány igényt támasztottak a pozsonyi vár jogán és a saját örökségi jogukra hivatkozva a Vata és Salamon (*Salamon*) faluban lakó Salamon nemzetséggel (*generatione Salamonis*) szemben egy birtokrészre Vata földből, amelyet (vulg.) Általútaljaföld (*Altholwtholyafewld~Althalwtholyafewld*) névvel illentnek. Azok a nemesek azt felelték, hogy a mondott föld a Vata föld része, amely a Salamon (*Salomon*) nemzetség öröklött tulajdona. Az alországbíró

mindkét fél állításáról beszámolt [IV.] Béla királynak, végül az alországbíró a királlyal és az ország előkelőivel (*omnibus regni magnantibus*) egyetemben bizonyításra (*probationem*) kötelezte mindkét felet. A kitűzött napon mindkét fél alkalmas tanúkat állított, de a nemesek jobbakat, ti. sok nemes és nem nemes birtokszomszéd az ő tulajdonjogukat bizonyította. Ekkor a király, az alországbíró és a többi előkelő párbajt ítélt úgy, hogy mindkét fél gyakorlatlan bajvívót (*pugiles, qui nondum pugnaverunt*) állítson. Amikor azok a párbajtéren a király és az előkelők színe előtt összezsaptak, a várjobbágyok és várnépek bajvívója maradt alul. A föld így a mondott nemesek tulajdonában maradt örökös birtoklásra, az eljáró poroszló Zewend-i Barnabás volt. A föld határai és határjelei: É-ről a *Mechkere* forrásánál (*apud principium*), ahol a *Mechkere* ered a Nagyérből (*exit de Magno Er*), és ott határos Tyúkod (*Tykud*) és Jóka földekkel; Ny felé a Nagyér (*Noger*); a Nagyörény (*Nogewren~Nagewren*) alsó határánál a Ludasér (*Ludoser*); újra a Nagyér; *Gardubartu*; *Nahmagala*; D-i irányban *Gerchea*-sziget; Abony (*Obony*) föld határai; *Sard* víz; *Berl* [tá: *Beil*] és *Sard* között a *Berl Honus Ewren* vége (*ad profundum*); *Berl* fentebbi részei, ahol a *Berl* föld és Lég föld összekapcsolódik Általúttal; Nagyörényt elhagyva Vata föld határa. Az alországbíró minderről pecsétes oklevelét adja. *Datum Bude, in dominica Letare, anno gratie millesimo ducentesimo tricesimo nono, regente illustri rege Bela anno quarto.*

Átírta: IV. Béla (RA 705. sz.) > veszprémi káptalan 1339. jún. 23. (AOkl XXIII. 363. sz.) > Szentgyörgyi Péter országbíró 1504. nov. 14.: DL 105081. (Batthyány levéltár, Illésházy család 19. 15. 2.) > Bátori András országbíró 1564. jan. 28.: DL 37370. (Szüllő család) IV. Béla átíró oklevelének (és a benne foglalt alországbírói oklevélnek) újkori *másolata*: DL 104880. (Batthyány levéltár, Illésházy család 19. 1.), IV. Béla átíró oklevelének az eredeti alapján készült két 19. sz-i *fordítása*: DL 66405. (Salamon család 1.) IV. Béla oklevelének (és a benne foglalt alországbírói oklevélnek) *tartalmi átírása*: Bátori István országbíró 1436. márc. 7.: DL 231. (MKA, Neoregistrata acta 951. 14.)

Kiadása: CD IV/1. 150–152.; Eszterházy 3–5.; CDSlov II. 34–35. A tartalmi áítás *kiadása*: ÁÚO VII. 83–85.

A Salamon család levéltári anyagában található DL 66405-ös jelzethez, amely IV. Béla átíró oklevelének eredeti példányát tartalmazta, a következő gépelt megjegyzés tartozik: „DL. 66.405. Az eredeti oklevél 1960-ban, a törzskönyvezés idején még megvolt. Felvételezőskor, 1962, február 7-én hiányzott a borítékból” (DL-DF 5.1 DL 66405.). Eszerint IV. Béla átíró oklevele csak az 1960-as évek elején veszett el. Ehhez a jelzethez ma már csak két 19. sz-ban készült magyar fordítás tartozik. Hogy IV. Béla oklevele túlélte a középkort, mutatja, hogy az egyik újkori latin másolat (DL 104880.) jól láthatóan Béla oklevele alapján készült, és nem a 15–16. sz-i átírásokat követte. Tegyük hozzá: Szentpétery Imre az 1920-as években kiadott kritikai jegyzékében nem ismerte Béla oklevelének eredetijét, ő is csak a késő középkori átírásokat regisztrálta. A szöveg „kritikai” kiadása Marsina oklevéltárában található (CDSlov), aki az egyes másolatok eltérő szövegeit is feltüntette jegyzetben. Ugyanő kritikát is megfogalmazott Béla oklevelének a hitelével kapcsolatban, mert szerinte az oklevélben a *protocolum* és a *narratio* olyan elemeket tartalmaz, amelyek ebben az időben még nem jöttek elő az oklevelekben, és a „*viri nobiles*” megfogalmazás is gyanút keltő – szerinte az oklevelet később, de még 1339 előtt fogalmazták, amikor az első átírása készült (CDSlov II. 63.). Bár a „*vir nobilis*” kifejezés már 1217-ben is felbukkan hiteles királyi oklevélben (RA 325. sz., CD III/1. 216.), tény, hogy nem volt túl gyakori. Marsina nem emelte ki, de az alországbírói oklevél is igen sok szokatlan elemet tartalmaz. Ezek nagy része magyarázható azzal, hogy a

szöveget a királyi kancellárián fogalmazták, hiszen az alországbíró a királlyal és báróival egyetemben hozta az ítéletet. Ilyen a titulus „viceiudex curie” megnevezése (Miklós alországbíró minden saját oklevelében „viceiudex aule regie” címmel titulálta magát, ám a királyi kancellárián az országbírót ekkor már „iudex curie-nak” nevezték, ld. 1238: CDCr IV. 50.; 1240: CD IV/3. 552.), a „Dei gratia” is királyi hatást tükröz. Az oklevél végén a kelethely és pontos dátum megjelölése, és Béla uralkodási évének kitétele szintén a királyi kancelláriára emlékeztet. Az utána következő, és az oklevelet lezáró „datum per manus”-formula (*Datum per manus magistri Nicolai, prepositi Scibiniensis, aule regie vicecancellarii* – CDSlov II. 64.) viszont ellentétben áll az 1239. évvel, inkább az 1240–1241. év jöhet szóba (vö. HH 64–65. 57. sz.; Zsoldos: Archontológia 110.). Az ellentmondást úgy oldották fel, hogy ezt az utolsó mondatot IV. Béla átíró oklevele részének tekintették, bár igen szokatlan, hogy az alországbírói dátumformula után Béla átírása semmi más megjegyzést ne tegyen, csak odaírja az átírást készítő alkancellár nevét. Nem kizárt, hogy az oklevél szövege tényleg hamis vagy interpolált, de az is lehet, hogy a datum per manus-formula eredetileg az alországbírói oklevélhez tartozott (szintén a királyi kancellária gyakorlataként), csak még az 1239. évi állapotot tükrözően (ez esetben Benedek budai prépost szerepelt ott), amit az átírás során a scriptor ösztönösen aktualizált. Az oklevél hitelessége tehát nem áll minden kétség felett, ám a hamis volta sem igazolható egyértelmű módon.

pozsonyi (*Posoniensis*) vár

pozsonyi (*Posoniensis*) vár jobbágyfiai

pozsonyi (*Posoniensis*) vár várnépei

Posoniensis ld. pozsonyi

Magyar h. (*Mogor*, Pozsony m., ma Illésháza~Nový Život része, Szl.)

Mogor ld. Magyar

Nový Život ld. Általútaljaföld, Magyar, Vata

Illésháza ld. Általútaljaföld, Magyar, Vata

Forcos ld. Farkas

Farkas (András apja)

András (Farkas fia, pozsonyi várjobbágy)

Chal (pozsonyi várjobbágy)

Bank (pozsonyi várjobbágy)

Beneduc~Beneduk ld. Benedek

Benedek (pozsonyi várjobbágy)

Keren (pozsonyi várjobbágy)

Endreus (pozsonyi várjobbágy)

Uros (pozsonyi várjobbágy)

Chekend (pozsonyi várjobbágy)

Chygu (pozsonyi várjobbágy)

Kwka (pozsonyi várnépbeli)

János (pozsonyi várnépbeli)

Mokcha (pozsonyi várnépbeli)

Kenez (pozsonyi várnépbeli)

Azaryas (pozsonyi várnépbeli)

Vata h. (*Wota~Vota~Watha~Wata*, Pozsony m., ma Illésháza~Nový Život része, Szl.)

Wota~Vota ld. Vata

Watha~Wata ld. Vata

Márton (pozsonyi várnépbeli)

Benedek (pozsonyi várnépbeli)

Karachon (pozsonyi várnépbeli)
 Buztos (pozsonyi várnépbeli)
 Domoz (pozsonyi várnépbeli)
 Balasouosy (pozsonyi várnépbeli)
 Jóka h. (*Ilka~Ielka*, Pozsony m., ma Jelka, Szl.)
 Jelka ld. Jóka
Ilka ld. Jóka
Ielka ld. Jóka
 Iwanch (pozsonyi várnépbeli)
 Okus (pozsonyi várnépbeli)
 Bereyn (pozsonyi várnépbeli)
 Ewrdeuk (pozsonyi várnépbeli)
 Cheklev (pozsonyi várnépbeli)
 Mensa (pozsonyi várnépbeli)
 Mykow ld. Mikó
 Mikó (pozsonyi várnépbeli)
 Ben (pozsonyi várnépbeli)
 Zolovm (pozsonyi várnépbeli)
 Vercuruh (pozsonyi várnépbeli)
 Woy (pozsonyi várnépbeli)
 Zazwaros h. (Pozsony m.)
 Tamás (pozsonyi várnépbeli)
 Rabi (pozsonyi várnépbeli)
 Lég h. (*Legu*, Pozsony m., ma Lehnice, Szl.)
Legu ld. Lég
 Lehnice ld. Lég
 Ladány (pozsonyi várnépbeli)
 Salamon h. (*Salamon*, Pzsony m.)
 Salamon (*Salomun*) nemzetség
 Általútaljaföld h. (*Altholwtholyafewld~Althalwtholyafewld*, Pozsony m., ma ma Illésháza~Nový Život része, Szl.)
Althalwtholyafewld~Altholwtholyafewld ld. Általútaljaföld
 Béla IV. király
Zewend h. (Pozsony m.?)
 Barnabás (*zewend*-i, poroszló)
Mechkere patak (Pozsony m.)
 Nagyér patak (*Magnus Er~Noger*, Pozsony m.)
Magnus Er ld. Nagyér
Noger ld. Nagyér
 Tyúkód h. (*Tykud*, Pozsony m.)
Tykud ld. Tyúkód
 Nagyörény h. (*Nagewren~Nogewren*, Pozsony m.)
Nogewren ld. Nagyörény
Nagewren ld. Nagyörény
 Ludasér (*Ludoser*) patak (Pozsony m.)
Ludoser ld. Ludasér
Gardubartu h. (Pozsony m.)
Nahmagala h. (Pozsony m.)
Gerchea-sziget (Pozsony m.)
 Abony h. (*Obony*, Pozsony m., ma Nagyabony~Vel'ké Blahovo, Szl.)
Obony ld. Abony
 Vel'ké Blahovo ld. Abony
 Nagyabony ld. Abony

Sard víz (Pozsony m.)

Berl~Beil h. (Pozsony m.)

Beil ld. Berl

Berl Honus Ewren h. (Pozsony m.)

Buda kh. (Buda, Pilis m., ma Bp. része)

1239

— (*Nos Nicolaus viceiudex aule regie*): a garamszentbenedeki apát (*abbas ecclesie sancti Benedicti de Grana*) a színe elé idézte vágközi (*de Wagkuz*) Oltmanus fia András, azzal vádolva, hogy egy Szántó faluban (*in villa Zampto*) lévő 60–70, vagy kicsivel több vagy kevesebb holdnyi földet az azt körülvevő régi árokkal (*fossato antiquo*) együtt elfoglalva tart, pedig azt az apátság örökjogán (*hereditario iure*) birtokolja, és erről privilégiuma is van. András szerint azt a birtokrész örökségi jogán őt illeti. Az alországbíró időpontot tűzött ki az apátnak a mondott privilégium bemutatására, amely meg is történt, ám abból a föld határai nem derültek ki egyértelmű módon, ezért az apátot arra kötelezte, hogy állítsa oda tanúként a föld határosait. Mikor ez megtörtént, esküre kötelezett a másik fél által kiválasztott négy tanút. Ám András az eskü letétele előtt a békesség végett átengedte a mondott, árokkal határolt birtokrészt az egyháznak örökös birtoklásra. Az ügy poroszlója a Garam melletti damási (*de Damas iuxta flivium Goron*) Márton volt, az alországbíró az oklevélét pecsétjével erősítette meg. *Datum anno gratie M^o CC^o XXX° VIII°.*

Eredeti: teljesen sértetlen, tiszta írású oklevél, hártyaszalagjáról függő viaszpecsétje nagyrészt ép – DL 240. (MKA, Acta ecclesiastica 24. 4.)

Kiadása: CD IV/1. 143–145. (1238-as évszámmal); ÁÚO VII. 82–83.; MES I. 332–333.; CDSlov II. 44–45. *Regesztája*: Knauz: Alapító levél 329–330. 6. sz.

A pecsét leírása: „Természetes színű viasz, kb. 40 mm, függőpecsét. Ábra: levélszerű keretben levélszerű minta. Felirata: SIGILVM NIC-AI ----TIS. Sérült: 20 %-a kitörött; elmosódott”(DL-DF 5.1. DL 240.). Az oklevél írását Györffy György 14. századnak mondta (ÁMTF I. 438., „Damás” címszó), Richard Marsina szerint pedig legvalószínűbben IV. László korában készült, és paleográfiájában egy másik, 1239. évi Miklós-oklevelet utánzott (CDSlov II. 45.; vö. **XX. [273145.]** sz. reg.). Hamisnak tartotta Keglevich Kristóf is, de kiemelte, hogy ha „az oklevél egyes részei hamisak is (pl. a földbirtok kiterjedése), lényege igaz lehet: az apátság sikerrel perelt szántói birtokáért” (Keglevich: Garamszentbenedek 98. 105. jz., vö. 193–194.). Mivel az oklevél paleográfiája igen hasonlít (mondhatni: egyezik) egy másik 1239. évi, Miklós alországbíró által kiadott oklevéllel (**XX. [273145.]** sz. reg.), az itt függő pecsét egyértelműen azonos Miklós egy másik kiadványának a pecsétjével (**XX. sz. [206978.]**), és Szántó birtok korábban és később is az apátság tulajdonában volt (Keglevich: Garamszentbenedek 193–194.), ezért semmi okunk nincs az oklevél hitelességét megkérdőjelezni, vagy akár csak interpolálnak tartani a kiadványt. Valószínű, hogy abban igaza van Györffy Györgynek, hogy túlságosan nagy lehet az a 67 ekényi méret, amelyet Szántó birtok kiterjedéseként az itt is említett és bemutatott 1075. évi garamszentbenedeki alapítólevélben említenek (DHA I. 215.), és amelyet itt úgy írnak körül, hogy „hatvan vagy hetven, vagy kicsivel több, esetleg kevesebb holdnyi” (*septuaginta vel sexaginta, vel paulo pluribus aut etiam paucioribus iugeribus*). Györffy szerint az a rész mindenképpen később került az 1075. évi oklevélbe (Györffy érveit ld. ÁMTF III. 454.). Ám ez még nem vet fel

gyanút az alországbíró itteni oklevele ellen, hiszen a méretet nyilván az apát elmondása alapján írta be, a szövegből kiderül, hogy ő maga sem a föld kiterjedésével, sem a pontos határaival nem volt tisztában. Legfeljebb annyi derül ki, hogy az apátság 1239-ben már egy ekkora méretű földre támasztott jogigényt.

garamszentbenedeki egyház (*ecclesia sancti Benedicti de Grana*)
de Grana ld. garamszentbenedeki
sancti Benedicti (ecclesie) de Grana ld. garamszentbenedeki egyház
Vágköz h. (*Wagkuz*, Komárom m.)
Wagkuz ld. Vágköz
Oltmanus (András apja, Koppán nb.)
András (Oltmanus fia, Koppán nb., vágközi)
Szántó h. (*Zampto*, Komárom m.)
Zampto ld. Szántó
Garam (*Goron*) folyó
Goron ld. Garam
Damás h. (*Damas*, Bars m., ma Lekér~Hronovce része, Szl.)
Hronovce ld. Damás
Lekér ld. Damás
Márton (damási, poroszló)

1239

— (*Nos Nicolaus viceiudex aule regie*): jankóci (*de villa Iankouch*) Iank fia Gergely és István fia Gathal azzal vádolták Jakab nyitrai (*Nitriensem*) püspököt, hogy a Vicsap (*Wichap*) faluban lévő három ekényi földet erőszakkal elfoglalva tartja. Márk, a nyitrai egyház örkanonoka és a mondott püspök ügyvédje (*procurator*) azt állította, hogy a földet a megboldogult János nyitrai püspök idején az egyház officiálisa: Egyed vette Gergelytől, és Gathal apjától: Istvántól. A felek meghallgatása után az alországbíró bizonyításra (*probationem*) kötelezte a püspököt, amelynek napján az sok alkalmas tanúval igazolta, hogy a földet tényleg megvásárolta. Az alországbíró a püspök tanúi közül kilenc magasabb rangút (*meliores*) esküre kötelezett, és amikor a kitűzött napon azok készen mutatkoztak az eskü letételére, akkor Gergely és Gathal inkább egyezsége jutott a püspökkel, ahogy erről a felek jelenlétében az alországbíró poroszlója: borcsányi (*de villa Borch*) Szilveszter fia Sika beszámolt. Ennek értelmében a püspök 2 ezüstmárkát fizet Gergelynek és Gathalnak, és azok elengedik a tanúknak az eskütételt – amely mind meg is történt. Így a föld teljes egészében az egyházé lett, és az alországbíró a mondott poroszlóval azt újra meghatározta, és a püspököt bevezettette. A föld határjelei: K-ről egy völgy, ahol a zobori (*Zuboriensis*) egyház földjével, továbbá Gergely és Gathal földjével határos; sarjadzó erdő (*ereztewen*); Nyitra (*Nitra*) folyó; a folyón túl Dobran bevetett földje (*terra sacionali*). Az alországbíró minderről pecsétetes oklevelet adott. *Anno dominice incarnationis M^o CC^o XXX° nono*.

Eredeti: hárttyája kissé vízfoltos, pecsétje szalagostól hiányzik – Archív R. Kat. Biskupstva Nitra (Szlovákia), Oklevelek 8. 4. 2. (DF 273145.)

Kiadása: CDSlov II. 43–44.

A kiadásban 43. old. 15. sor: *persolvit* helyett *persolverit*.

Jankóc h. (*Iankouch*, Nyitra m.)

Iankouch ld. Jankóc
 Iank (Gergely apja, jankóci)
 Gergely (Iank fia, jankóci)
 István (Gathal apja, jankóci)
 Gathal (István fia, jankóci)
 Jakab (nyitrai püspök)
 nyitrai (*Nitriensis*) püspök
 nyitrai (*Nitriensis*) egyház
 nyitrai (*Nitriensis*) egyház örkanonoka
 nyitrai (*Nitriensis*) egyház officiálisa
Nitriensis ld. nyitrai
 Márk (nyitrai egyház örkanonoka)
 János (nyitrai püspök)
 Egyed (nyitrai egyház officiálisa)
 Borcsány h. (*Borch*, Nyitra m., ma Borčany, Szl.)
 Borčany ld. Borcsány
Borch ld. Borcsány
 Szilveszter (Sika apja, borcsányi)
 Sika (Szilveszter fia, borcsányi, poroszló)
 Vicsap h. (*Wichap*, Nyitra m., ma Vicsapapáti~Výčapy-Opatovce, Szl.)
 Výčapy-Opatovce ld. Vicsap
 Vicsapapáti ld. Vicsap
Wichap ld. Vicsap
 zobori (*Zuboriensis*) egyház
Zuboriensis ld. zobori
 Nyitra (*Nitra*) folyó
Nitra ld. Nyitra
 Dobran (Nyitra megyei birtokos)

1239

Szerafin fia András (*Andreas filius Seraphin aule regie iudex et comes de Poson*): tarjáni (*de villa Torian*) Póst sokszor a színe elé idézve megvádolták a pozsonyi (*Posoniensis*) várjobbágyok, úgy vélvén, hogy ő a pozsonyi várhoz és várnépek közé, azok szolgálatával tartozik. És mivel sokan mondták ezt az országbírónak, ő is elhitte ezt, hogy magát alávetvén elutasította a szabaságot, és hosszan folyt ez ügyben a vizsgálat, hogy vajon a várhoz tartozik-e vagy sem, végül megtudta az igazságot, hogy Pós soha nem volt sem várnépbeli, sem más téren a vár szolgálata alá rendelve. Ezért, mivel az országbíró szabadnak találta a vár szolgálata alól, mind a saját, mind hivatali utódainak a keresete alól mentesnek ítélte őt, ezt pecsétos oklevelével megerősítve. *Datum anno dominice incarnationis millesimo CC^o XXX° nono.*

Eredeti: kezdő A-iniciálé, hártyája helyneként vízfoltos, zöld-barana fonaton függő viaszpecsétje nagyrészt ép – PBFL Konventi Levéltár, Caps. 25. F. (DF 206986.)

Kiadása: PRT I. 770.; CDSlov II. 42–43.; CDB 1. köt. 184. sz.

A pecsét leírása: „Viaszpecsétje kiterjesztett szárnyú sast ábrázol, mely balszárnya felé fordítja fejét. Körirata letöredezett.” (PRT I. 770.).

Tarján h. (*Torian*, Győr m.)

Torian ld. Tarján

Pós (tarjáni)
Pous ld. Pós
pozsonyi (*Posoniensis*) vár
pozsonyi (*Posoniensis*) várjobbágy
pozsonyi (*Posoniensis*) várnépek

1239

— (*Andreas filius Seraphini curie regie iudex et comes de Poson*): kajári (*de villa Kayaar*) Póka (*Pouka~Pouca*) nevű klerikus a király elé idézve azzal vádolta a pannonhalmi apátot (*abbatem sancti Martini de sacro monte Pannonie*), hogy az ő és rokonai Kajár faluban lévő földjét jogtalanul magánál tartja, és őt, Pós nevű fivérét, továbbá rokonait: Geruasius-t, Mihályt és Lőrincet, illetve fiaikat jogellenesen liberinusi szolgálatba kényszerítette. A király az országbíróra bízta az ügy lefolytatását, akinek a színe előtt a kitűzött napon meg is jelentek a felek. Az apát bemutatta Dénes nádorispán oklevelét (*litteras privilegiales Dionysii comitis palatini*) [RP 62. sz.], amelyből az országbíró megtudta, hogy Póka klerikus a fivérével és rokonaival együtt peresztes lett az apáttal szemben, és a Szent Márton monostor libertinusi szolgálatába helyezték őket. Az országbíró pedig nem mondott ellent a nádor oklevelének, hanem jóváhagyta az ítéletét, ahogy ő azt elrendezte. Bár az apát elmondása és a nádori oklevél szerint Póka dacossága és újólag való pereskedése miatt az országbíró teljes szolgaságra is vethetné őt és rokonait, a saját közbenjárására úgy ítélte, hogy örökös libertinusi szolgálatba kerüljenek azon kikötéssel, hogy ha a legközelebbi pünkösdig libertinusi szolgálataik teljesítéséhez nem térnek vissza, akkor teljes egészében szolgálk legyenek, a földjük pedig az apáté legyen örökös birtoklásra. Az országbíró az erről kiadott oklevelét pecsétjével erősítette meg. *Datum anno gratie M^o CC^o XXX IX°*.

Átírta: Bebek Detre nádor 1399. febr. 28.: PBFL Konventi Levéltár, Caps. 6. G2. (DF 207506.) > pannonhalmi konvent 1526. máj. 22.: DL 25735. (Ismeretlen provenienciájú iratok); Bebek Detre 1399. évi oklevelének 18. sz-i *másolata*: DL 6869. (MKA, Acta Jesuitica, Jaurin 19. 46.) *Említi* a Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi Levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO VII. 81–82.; PRT I. 769–770.; CDB 1. köt. 183. sz. *Regesztája*: CDSlov II. 42. 59. sz. (lat.); az említés kiadása: PRT II. 256.; CDB: A pannonhalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke.

Kajár h. (*Kayaar*, Veszprém m., ma Balatonfőkajár)
Balatonfőkajár ld. Kajár
Kayaar ld. Kajár
Póka (Pós fivére, klerikus, kajári)
Pouka~Pouca ld. Póka
pannonhalmi apát (*abbas sancti Martini de sacro monte Pannonie*)
Pós (Póka klerikus fivére, kajári)
Gervasius (Póka klerikus rokona, kajári)
Mihály (Póka klerikus rokona, kajári)
Lőrinc (Póka klerikus rokona, kajári)
Dénes (Dénes fia, Tomaj nb., nádor)
pannonhalmi monostor (*monasterium Sancti Martini*)

1240. dec. 20., Szentmárton

— (*Nos Andreas comes Posoniensis et iudex aule regie*): per folyt a király színe előtt egy Kenéz (*Kynyž*) nevű birtok ügyében egyik részről a vasvári (*de Castro Ferreo*) Szent Mihály

egyház, másik részről Pós mester és Bas comes fiai között, és a király már tanúállításra kötelezte mindkét felet, ám annak kitűzött napján az ügyet a király az országbíróra bízta. Az országbíró által kitűzött napon a felek meg is jelentek, ti. Pós fiainak a nevében Demeter mester csanádi (*Cenadiensis*) ispán, Ugrin kalocsai (*Colocensis*) érsek ügyvédje (*procurator*): básztélyi (*de villa Bozthyh*) Rénold, továbbá Bas comes felesége és fia: Csák, illetve másik részről a káptalan, és azt kérték, hogy ha lehet, még a tanúállítás előtt egyezsége jutnának. Az országbíró engedélyével végül a mondott felek visszatértek a színe elé, és a következő megegyezésről számoltak be. Hat megyebeli ember fog egyezséget teremteni köztük, akik közül hármat a káptalan állít, ti. Hermán (*Herman*) nb. Achilleust és Dést, és Ják (*Iak*) nb. Jákot, hármat pedig Bas és Pós fiai, ti. Bochk fia Endry-t, és Ják nb. Zuda-t és Seba-t – és ha mindhárman nem tudnak jelen lenni, akkor mindkét fél részéről 2-2 elegendő közülük. A mondott fogott bírák iktassák a felek számára a földet ellentmondás nélkül. Ha valamelyik fél nem állítana embereket, vagy a mondottak ítéletétől eltérne, azé ne lehessen a föld. A kitűzött napon tehát a fentiek közül öt ember, ti. Zuda, Endry, Achilleus, Ják és Dés kimenve a földre – ahogyan ez az ő pecsétetes oklevelükből, továbbá a jáki és kapornaki (*de Iak et de Copurnuk*) apátok okleveleiből kiderült – úgy vélték, hogy a földet az egyház számára kell iktatni Pós és Bas fiai ügyvédjeinek a színe előtt. Jóllehet a felek megegyezése szerint az öt ember ítélete alapján az egyháznak kellett volna ítélni a birtokot, az országbíró mégis – bár ez jogtalanság volt az egyházra nézve – második és harmadik terminust is kitűzött a feleknek, hogy ismét menjenek ki a földre ugyanezen öt vagy hat emberrel. Ezen kijelölt határnapokon sem Pós és Bas ügyvédjei, sem a nevükben eljáró emberek nem jelentek meg, ezért az országbíró a jogrend szerint az egyház számára iktatta a földet az embere: telekesi (*de villa Thelkus*) Bethlem fia Imre által, és határait a lemrombolt határjelek mentén felemeltette, amely határjelek a jáki apát pecsétetes oklevele szerint a következők: Gyöngyös (*Gungus*) víz mentén É-i irányba a Sár (*Sar*) víz felé *Sormv*, egy füves út, amely a Szombathelyre (*ad Sabariam*) tartó köves úthoz (*ad stratam viam*) halad; ue. füves út mentén egy erdő, és egy Vép (*Vep~Wep*) felé tartó nagy út; Pós és Bas népeinek a földje; Vép falu határa; K felé ue. út kettős elágazása; füves út mentén D felé *Sarmaspotoka*; ennek mentén a Gyöngyös víz, ahol körbeér. Az országbíró a káptalan számára pecsétetes okleveled ad ki. *Datum in predio nostro apud Sanctum Martinum, in vigilia sancti Thome apostoli, anno Domini M^o CC^o XL°.*

Eredeti: helyenként vízfoltos, befűzött hártvaszalagról a pecsétje hiányzik – Szombathelyi Püspöki és Vasvár-Szombathelyi Székeskáptalani Levéltár, Székeskáptalan Magánlevéltára, Vasvári káptalan: Rendezett iratok 1. 2. (DF 279067.); *átírta:* I. Mátyás 1484. febr. 23.: Szombathelyi Püspöki és Vasvár-Szombathelyi Székeskáptalani Levéltár, Székeskáptalan Magánlevéltára, Vasvári káptalan: Rendezett iratok 7. 26. B. (DF 279246.); 18. sz-i *másolata:* Vas Megyei Levéltár 795. (DF 262295.)

Kiadása: HO IV. 25–27.; ÁÚO VII. 107–109.; UB I. 197–199. *Regesztája:* CDSlov II. 57. 81. sz. (lat.); Tóth-Zágorhidi: Szombathely 35–36. 31. sz.; Kóta: Vasvári káptalan 8. sz. Az *átírás kiadása:* HO IV. 432–433.

Kenéz h. (*Kynyz*, Vas m.)

Kynyz ld. Kenéz

vasvári (*de Castro Ferreo*) Szent Mihály egyház káptalanja

Castrum Ferreum ld. Vasvár(i)

Pós (Bás fia, Csák nb.)

Pous ld. Pös

Bas (Bás fia, Csák apja, Csák nb.)

Demeter (Luka fia, Csák nb., csanádi ispán)

csanádi (*Cenadiensis*) ispán
Cenadiensis ld. csanádi
 kalocsai (*Colocensis*) érsek
Colocensis ld. kalocsai
 Ugrin (Bás fia, Csák nb., kalocsai érsek)
 Rénold (Básztély nb., básztélyi)
 Básztély h. (*Bozthyh*, Esztergom m.)
Bozthyh ld. Básztély
 Csák (Bás fia, Csák nb.)
 Hermán (*Herman*) nemzetség
 Achilleus (Hermán nb.)
 Dész (Hermán nb.)
 Ják (*Iak*) nemzetség
 Ják (Ják nb.)
 Bochk (Endry apja)
 Endry (Bochk fia)
 Zuda (Ják nb.)
 Seba (Ják nb.)
 jáki (*de Iak*) apát
 kapornaki (*de Copurnuk*) apát
Copurnuk ld. Kapornak
 Telekes h. (*Thelkus*, Vas m.)
Thelkus ld. Telekes
 Bethlem (Imre apja, telekesi)
 Imre (Bethlem fia, telekesi, poroszló)
 Gyöngyös (*Gungus*) víz (Vas m.)
Gungus ld. Gyöngyös
 Sár (*Sar*) víz (Vas m.)
Sormv h. (Vas m.)
 Szombathely h. (*Sabaria*, Vas m.)
Sabaria ld. Szombathely
 Vép h. (*Vep~Wep*, Vas m.)
Sarmaspotoka h. (Vas m.)
 Szentmárton kh. (*Sanctus Martinus*, ? megye)
Sanctus Martinus ld. Szentmárton

1240

— (*Andreas filius Seraphiny iudex curie domini regis et comes Posoniensis*): Chyna fia Benedek és Oltuman fia András az országbíró színe elé idézték vezekényi (*de Vezekyn~Wezekyn*) Chyt fia Mouka-t, Mochou fiait: Csépánt, Iruslo-t és Lászlót, Gothardu fiait: Gothardot és Pétert, Mátyást és Curol fiait egy két ekényi vezekényi föld kapcsán, akik azt felelték, hogy a földet Chybyna feleségétől és fiától vásárolták a határosok közbenjárásával. Az országbíró úgy rendelkezett, hogy Mouka és társai igazolják mindezt az ügylet kezesei (*expeditores*), ti. Chibina unokái (*nepotibus*): Miklós fiai révén. A kitűzött határnapra odaállított kezesek is azt állították, hogy a földet Chibina felesége és fiai adták el Mouka-nak és társainak. Amikor az országbíró készült ítéletet hozni, akkor Mouka és társai azt mondták, hogy ha Benedek és András esküt mer tenni, akkor ők újból kifizetnek a földért 5 márkát. Azok a kitűzött napon le is tették az esküt a fehervári (*Albensi*) káptalan színe előtt, mire Mouka és társai kifizették az országbíró előtt nekik az 5 márkát. Benedek és András ezért meghagyta nekik a földet örökös birtoklásra, és szavatolták abban. Az országbíró

minderről pecsétetes oklevelet adott ki, az eljáró poroszló Apor nb. (*de genere Opur*) Illés fia Jakab volt. *Datum anno gratie M^o CC^o XL°.*

Eredeti: írása tiszta, lelógó hártaszalagjáról a függőpecsét hiányzik – DL 86822. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 32. M 569.)

Kiadása: CDSlov II. 58–59.

Benedek (Chyna fia)
Chyna (Benedek apja)
Oltuman (András apja)
András (Oltuman fia)
Vezekény h. (*Vezekyn~Wezekyn*, Bars m., ma Lekér~Hronovce része, Szl.)
Vezekyn~Wezekyn ld. Vezekény
Hronovce ld. Vezekény
Lekér ld. Vezekény
Chyt (Mouka apja, vezekényi)
Mouka (Chyt fia, vezekényi)
Mochou (Csépán, Iruslo és László apja, vezekényi)
Csépán (Mochou fia, vezekényi)
Iruslo (Mochou fia, vezekényi)
László (Mochou fia, vezekényi)
Gothardu (Gothárd és Péter apja, vezekényi)
Gothárd (Gothárd fia, vezekényi)
Péter (Gothárd fia, vezekényi)
Mátyás (vezekényi)
Curol (vezekényi)
Chybina (~Chibina, Miklós apja)
Miklós (Chybina fia)
fehérvári (*Albensis*) káptalan
Apor (*Opur*) nemzetség
Opur ld. Apor
Illés (Jakab apja, Apor nb.)
Jakab (Illés fia, Apor nb., poroszló)

1240

— oklevele (*tertie ... litterarum condam Andree filii Seraphini iudicis aule regie in anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo confecte*) leírja [Borosszáka] föld határjeleit: egy völgyben egy Sopronba (*ad Sopron*) tartó nagy út; É felé a [borsmonostori] apátság Barom (*Boron*) nevű prediumánál három határjel: az egyik Ny-i irányból Gyirót (*Gyrolth*) földtől, a másik É-ről, az apátság mondott prediumától, a harmadik a D-i részen Száka (*Zaka*) földtől választ el; Ny-i irányba Barom föld mentén az apátság Ükecs (*Wkec*) nevű prediumának határa; D felé Ükecs határa mentén egy cserjés; az apátság Száka nevű prediuma; Ny-i irányban egy füves úton Lőrinc földje, amely a felesége jegyajándékaként jutott neki.

Tartalmilag átírta: 1) II. Ulászló 1498. nov. 13.: DL 122. (MKA, Neo-regestrata acta 696. 23.); 2) II. Ulászló 1503. nov. 8.: DL 22501. (MKA, Neo-regestrata acta 951. 8.)

Kiadása: CD IV/2. 527. (E descriptione metarum Monasterii B. M. V. de Borsmonostra anni 1683. ab Vladislao II. R. H. edita); ÁÚO VII. 109–110.; UB I. 200.

A tartalmilag átíró oklevelekből kiderül, hogy már régtől fogva két Száka létezett egymás mellett, az egyik a borsmonostori apátság birtoka (a késő középkorban Barátszáka), és a másik, amely a késő középkorban a Borosszáka nevet viselte. Az országbíró oklevele ez utóbbi határjárását tartalmazza. Hogy ezen kívül még mi állt benne, azt nem tudjuk.

Sopron h. (*Sopron*, Sopron m.)

Barom h. (*Boron*, Sopron m., ma Szabadbáránd~Großwarasdorf része, Au.)

Großwarasdorf ld. Barom

Szabadbáránd ld. Barom

Boron ld. Barom

Gyirót h. (*Gyrolth*, Sopron m., ma Füles~Nikitsch része, Au.)

Gyrolth ld. Gyirót

Száka h. (*Zaka*, Sopron m.)

Ükecs h. (*Wkec*, Sopron m., ma Füles~Nikitsch része, Au.)

Nikitsch ld. Gyirót, Ükecs

Füles ld. Gyirót, Ükecs

Zaka ld. Száka

Wkec ld. Ükecs

borsmonostori (Szűz Mária hegyi) apátság

Lőrinc (Sopron m-i birtokos)

1240

— oklevele a Vág menti Kova birtok népeinek a peréről.

Átírta: IV. Béla(?) > *tartalmilag átírta:* Szécsi Miklós országbíró 1371. dec. 18.: Magángyűjtemény, Üchtritz-Amadé család, bösi 16. (DF 285961.)

A tartalmi átírás tágabb szövegkörnyezete: **[5-3-1. 30. sortól]**

... privilegium domini Bele olym regis Hungarie aurea bulla vallatum et munitum anno Domini M^{mo} CC^{mo} [- - - -]to [- -]um [- - - -] possessores fore asserentes in huius declarationem quondam privilegium magistri Andree filii Seraphini olym iudicis curie domini Bele [- - -]is seriatim contineri conXXetisque eiusdem inter alios denotatur archyepiscopum Strigoniensem et abbatem de Koppan, quo viso [- - -]ctores se [- - - -] nominatas de genere Koppan ipsi domo Bele conquesti extitissent, ut iidem eos ex libera progenie ortas ad servitia facienda invitarent, qui tandem [- - -] M^{mo} CC^{mo} XL^{mo} emanatum exhibuerunt, cuius series exprimebat, quod populi in villa Kova circa Wag sita rest[ant]es contra tres [- - - -] mete et commetanei dicte possessionis Kezeu in dicto privilegio regali nominabantur, prelibatus vero procurator ipsorum domine et filii sui dictam medietatem aque litigiosam per earum [- - -] litis in presentia dicti iudicis curie se dictis nobilibus tamenque dominos eorum ab antiquo subiectes fore assumassent, quibus deXX litis [- - - -] Kezou eis commetaneam fere referabant, nosque absque reambulatione et revisione horum inter ipsas partes in premissis congruetis iudicium facere non poterimus ...

Szécsi Miklós oklevele ma már erősen rongált és szakadásokkal terhelt, így nehéz meghatározni, hogy mit tartalmazott az országbíró, és mit IV. Béla aránybullás oklevele, és hogy Béla kiadványa átírta-e András országbíró levelét, vagy sem. IV. Béla jelzett oklevelét nem regisztrálták az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzékében.

Béla IV. király
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
Strigoniensis ld. esztergomi
Koppány h. (*Koppan*, Komárom m.)
Koppan ld. Koppány
Koppány (*Koppan*) nemzetség
Kava h. (*Kova*, Komárom m.)
Kova ld. Kava
Vág (*Wag*) folyó
Kesző h. (*Kezeu~Kezou*, Komárom m.)
Kezeu~Kezou ld. Kesző

(1239–1240)

— IV. Bélának bemutatott oklevele (*per Andream filium Serefyl iudicem curie nostre ... in scripto dicti iudicis curie super hoc confecto et nobis exhibito*) szerint Agnus fia Miklós az országbíró színe elé idézte Fyla [zágrábi] prépostot, azzal vádolva, hogy Daróc és Ködmen (*Drauch et Cudmen*) birtokokat jog nélkül erőszakkal magánál tartja. A prépost azt felelte, hogy a földeket nem vette, és nem erőszakkal tartja magánál, hanem Kálmán király és herceg adománya révén (*per donationem regis et ducis habuerat Colomani*). Minderről bemutatta Kálmán oklevelét [RD 16. sz.] és odaállította az ügy poroszlóját, aki bevezette őt a földekbe, ti. Tylou-i Lászlót. Az országbíró a dokumentumot megtekintve úgy rendelkezett, hogy a két predium a prépost birtokában maradjon.

Tartalmilag átírta: IV. Béla 1252. nov. 10. (RA 981. sz.): DL 367. (MKA, Neo-regestrata acta 1501. 20.)
Kiadása (TÁ): HO VI. 63.

Miklós (Agnus fia)
Agnus (Miklós apja)
Fyla (zágrábi prépost)
Daróc h. (*Drauch*, Valkó m.)
Drauch ld. Daróc
Ködmen h. (*Cudmen*, Valkó m.)
Cudmen ld. Ködmen
Kálmán (halicsi király és szlavón herceg)
Tylou h. (Valkó m.)
László (*Tylou*-i, poroszló)

(1239–1240)

— pátens oklevele (*patentes litteras comitis Andree tunc iudicis curie domini regis et comes Posoniensis*) szerint Henrik fia [- - -], akié *Bezeneg* föld volt, először Csák ispán színe előtt, másodszor [- - -] András alországbírájának a színe előtt pervesztes lett Iwan ellenében, és miután Ausztriába (*in Austriam*) szökött, onnan megidéztek [- - - a földet] a határosok közül senki nem akarta megvenni, ezért Osl fia [Herbort] vette meg 14 márkáért.

Tartalmilag átírta: Lőrinc országbíró: **XX. sz. [86764.]** reg.

Lőrinc országbíró oklevélnek kb. az 1/3-a hiányzik, ezért hiányos András oklevelének tartalmi átírása is.

Henrik (Sopron megyei birtokos)
Bezeneg ld. *Bezeg*
Bezeg h. (~*Bezeneg*, Sopron m.)
Csák (Csák nb., soproni ispán)
Iván (Sopron megyei birtokos)
Ausztia h. (*Austria*)
Osl (Herbord apja, Osl nb.)
Herbord (Osl fia, Osl nb.)

(1238–1240)

Karul fia Miklós alországbíró (*N. viceiudex aule regie*) a veszprémi káptalanhoz (*capitulum ecclesie Wesprimiensis*): Mihály mester a színe elé idézte fivéreit: Ákost (*Acus*) és Dénest, és azt állította, hogy az atyjuk által rájuk hagyott földeket felosztva őt úgy kárpótolták, hogy megkapta Szemenye (*Zemena*) földet minden tartozékával, ám a Szemenyéhez tartozó Vércsap (*Werchap*) földet és Herbort (*Herbort*) falut elvették tőle. Ákos és Dénes azt mondta, hogy a felosztás erőszakosan és nem igazságosan történt, mégis azt mondták, hogy fenntartják (*sustinerent*) azt. Mihály mester pedig bemutatta a [veszprémi] káptalan, Róbert és Bertalan veszprémi püspökök, továbbá rokonainak: Ákosnak és Dénesnek a tanusító okleveleit, hogy a felosztás a felek megegyezésével történt. Az országbíró ezért úgy határozott, hogy Mihály mester és a rokonai: Arnold comes, Hahót (*Hohold*) comes és [K]eled comes tegyenek esküt a veszprémi káptalan előtt Szent Márton nyolcadán [nov. 18.], hogy Mihály mester igazságos felosztást csinált nevezett fivéreivel. A káptalan küldje vissza levelét az események lefolyásáról. Az ügy poroszlója Mátyás.

Eredeti: hártáján hártaszalagnak való kivágásokkal, hátlapján a zárópecsét foltja – DL 1305. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 27.)

Kiadása: ÁÚO XII. 500.

Bertalan veszprémi püspök itt is említett, a megegyezést tartalmazó oklevele 1234-ben kelt (CD III/1. 417–418.), ez az itteni oklevél keltének alsó határa. A felső határ nehezebben meghúzható, ám a Hahót nemzetség itt felsorolt tagjai (vö.: Engel: Genealógia, Hahót nem 1. tábla), továbbá az alországbírói tisztség „*viceiudex aule regie*” formában történő említése alapján (amely kb. az 1250-es évekig volt jellemző) az itteni alországbíró Karul fia Miklóssal azonosíthatjuk. Karácsonyi János 1235-re keltezte az oklevelet, de az általa hivatkozott forrásokban nincs olyan nyom, amely egyértelműen utalna erre az évre (HH 150–151. 187. sz., vö. CD III/2. 418., ÁÚO X. 448.). Különösen, hogy Miklós 1235. évi alországbírársága ezen az egy állítólagosan 1235-re keltezhető adaton kívül más forrással nem igazolható (Zsoldos: Archontológia 29–30.). 1238 és 1240 között viszont bizonyíthatóan viselte e tiszte, így valószínű, hogy ez az oklevél is ezen évekre tehető. Az itteni Mátyás poroszló egyébként nagy valószínűséggel azonos azzal a *Chodad* falubeli Mátyás poroszlóval, aki Miklós alországbíró egy másik, 1238. évi kiadványában bukkan fel, amelyben szintén a Hahót nemzetség ügyében bíraskodott (XX. sz. [228.] reg.).

veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan
Wesprimiensis ld. veszprémi
Vesprimiensis ld. veszprémi

Mihály mester (Hahót fia, Hahót nb.)
Ákos (Hahót fia, Hahót nb.)
Dénes (Hahót fia, Hahót nb.)
Szemenye h. (*Zemena*, Zala m., ma Muraszemenye)
Muraszemenye ld. Szemenye
Arnold (Buzád fia, Hahót nb.)
Hahót (Hahót fia, Hahót nb.)
Keled (Buzád fia, Hahót nb.)
Vércsap h. (*Werchap*, Zala m.)
Herbort h. (*Herbort*, Zala m.)
Werchap ld. Vércsap
Róbert (veszprémi püspök)
Bertalan (veszprémi püspök)
veszprémi püspök
Mátyás (*Chodad-i*, poroszló)

(1237–1240)

—, Dénes királynéi tárnokmester, Miklós csongrádi ispán és Lukács honti ispán (*Nos comes Dionisius et magister tavarnicorum regine Hungarie, Nicholaus comes de Chengrad, Lucas comes Huntiensis, et Nicholaus vice curie regis iudex*): a veszprémi (*Vesprimiensis*) és győri (*Iauriensis*) várnépek és várjobbágyok az oklevéladók színe előtt igényt támasztottak egy Szűz (*Scezv*) nevű 10 ekényi földre a bakonybéli apáttal (*abbate beati Mauricii de Belv*) szemben. Az apát azt állította, hogy a földet Szent László király az oklevelében (*privilegio Sancti Ladizlai regis*) [RA 22. sz.], a határait leírva nekik adta és megerősítette, és be is mutatta az oklevelet. Jóllehet a felek pere már járt korábban III. Béla király és más bírái, továbbá a jelen oklevéladók színe előtt, végül [IV.] Béla király és az általa rendelt bírák: Csák soproni, Hahót vasvári és Lukács mosoni ispánok okleveleiben (*in litteris ... regis Bele et in litteris trium iudicum a rege constitutorum, videlicet Chako comite Supruniensi et Haholth comite de Ferreo Castro, Luce comite Musuniensi*) [RA 671. sz.] azt látta, hogy a földet örökjogon visszaadták a mondott egyháznak. Ezek ítélete alapján a bírák is megparancsolták, hogy a földet iktassák az egyháznak az ügy poroszlója: István mester fehérvári (*Albense*) kanonok közbenjárásával. Ha a másik fél az ítélettől eltérne, patvarkodás bűnébe essen. Minderről pecsétetes oklevelet adtak ki.

Eredeti: helyenként vízfoltos, négy, hártvaszalagon függő pecsétje közül csak a második és a negyedik van meg, részben csonkán – PBFL, Konventi levéltár: Capsarium 51. C5. (DF 206978.)

Kiadása: ÁÚO II. 91–92.; PRT VIII. 284.; CDB 8. köt. 13. sz. *Regesztája*: CDSlov II. 35. 49. sz. (lat.)

Az országbírói pecsét leírása: „a pergamen-szalag végénél levő része kipattant, de még tisztán látható ennyi: SIGILVM · N[ICOL]AI · COMITIS; a közepén levő háromszögű pajzsnak alakjából semmi sem vehető ki” (PRT VIII. 284.). A pecsét színes fényképét ld. CDB 8. köt. 13. sz. A pecsét egyértelműen azonos Miklós alországbíró pecsétjével, vö. DL 240. (XX. sz. [240.] reg.). Az oklevelet Wenzel 1238 körülre, a többi kiadás és Györffy György 1239 körülre tette (ld. DHA I. 247.; ÁMTF II. 635., „Szűz [-kút, Köbölkút]” címszó). Az oklevelet az itt szereplő személyek méltóságai alapján 1237 és 1240 közé keltezhetjük (Zsoldos: Archontológia, 30., 159., 170., 198., 223., vö. még 1240: RA 675. sz., ahol szintén

István fehérvári kanonok a poroszló egy bakonybéli ügyben), az időhatárok ennél pontosabb szűkítésére nincs lehetőség.

Dénes (királynéi tárnokmester)
Miklós (csongrási ispán)
csongrádi (*de Chengrad*) ispán
Chengrad ld. csongrád(i)
Chenagd ld. *Chengrad*, csongrádi
honti (*Huntiensis*) ispán
Huntiensis ld. honti
Lukács (honti ispán)
veszprémi (*Vesprimiensis*) várnépek és várjobbágyok
győri (*Iauriensis*) várnépek és várjobbágyok
Vesprimiensis ld. veszprémi
Iauriensis ld. győri
Szűz h. (*Scezv*, Győr m.)
Scezv ld. Szűz
bakonybéli egyház (*ecclesia beati Mauricii de Belv*)
Belv ld. bakonybéli egyház
beati Mauricii (ecclesia) ld. bakonybéli egyház
László I. (Szent) király
Béla III. király
Béla IV. király
Csák (Gúg fia, Csák nb., soproni ispán)
Hahót (Hahót fia, Hahót nb., vasi ispán)
Lukács (mosoni ispán)
soproni (*Supruniensis*) ispán
Supruniensis ld. soproni
vasvári (*de Ferreo Castro*) ispán
Ferreum Castrum ld. Vasvár(i)
Musuniensis ld. mosoni
mosoni (*Musuniensis*) ispán
István mester (fehérvári kanonok)
fehérvári (*Albensis*) kanonok
Albensis ld. fehérvári

(1235–1240)

Szerafin fia András (*Andreas comes de Poson*): mikor [IV.] Béla király öt jelölte ki bírónak a Pozsony megyétől (*de comitatu Posoniensi*) visszavett földek visszaadására, akkor egyik részről három falu – amelyek neve Abony (*Oboni*) – várnépei, másik részről ugyancsak három falu – amelyek neve Karcsa (*Caracha*) – várnépei a színe előtt igényt támasztottak karcsai Remigiusszal (*Remeg*) szemben egy, az ő öröklött földjénél fekvő várföldre. A per alatt mindkét fél tanúállításra lett kötelezve, és amikor a kitűzött napon odavezették alkalmas tanúikat, akkor a felek, a várjobbágyok és más megyebeliek (*conprovincialium*) kérésére az oklevéladó engedélyével a várjobbágyok és megyebeliek békét teremtettek közöttük. Ennek értelmében a várjobbágyok azt a földet, amelyről úgy tudták, hogy a várhoz tartozik, megkapják Remigiustól, és a mondott 6 faluból való várnépek számára visszaadják. Ám Remigius öröklött, 100 holdnyi nagyságú földjét, amelyre az Abony és Karcsa faluból való várnépek igényt támasztottak, mondván, hogy az is a várhoz tartozik, meghagyják neki. Az eljáró poroszló Gogan, András minderről pecsétetes oklevelet ad ki.

Átírta: IV. Béla 1240. ápr. 22. (RA 677. sz.): Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtára, Kézirattár: Diplomatarium autographum O 615. (DF 283477.)

Kiadása: ÁÚO XI. 316–317.; CDSlov II. 47.

A kiadásban ÁÚO 316. old. 11. sor és CDSlov II. 47. old. 7. sor: *perferentes* helyett *proferentes*. Kérdéses, hogy országbírói oklevélnek tekinthetjük-e. Az intulációban csak a pozsonyi ispáni cím szerepel, és András az 1239–1240-es országbírósága előtt már 1235-től pozsonyi ispán volt (Zsoldos: Archontológia 30.), tehát elvileg még ezen időszakban is kiadhatta a levelet. Ám IV. Béla 1240. évi átíró oklevele azt írja, hogy „Remeg de villa que vocatur Caracha nobis litteras dilecti ac fidelis nostri Andree iudicis curie nostre et comitis Posoniensis obtulit”, vagyis a király már a teljesebb titulust írta ki. Egyaránt elképzelhető az is, hogy Béla kiadványában csak az 1240. évi aktualitásokhoz igazították András titulását, és ő valóban még 1239 márciusa előtt adta ki az oklevelét, és az is, hogy mivel András itt a pozsonyi várföldek ügyében alapvetően pozsonyi ispáni jogköre alapján jár el, ezért nem tüntette fel országbírói titulását. Az oklevelet mindenesetre csak számozatlanul vettük fel a regeszták közé. A pereskedés folytatására ld. IV. Béla 1256. nov. 6-i levelét: RA 1109. sz.

Béla IV. király

Pozsony megye (*comitatus Posoniensis*)

Abony h. (*Oboni*, Pozsony m., ma Nagyabony~Veľké Blahovo és Dunaszerdahely~Dunajská Streda része, Szl.)

Veľké Blahovo ld. Abony

Nagyabony ld. Abony

Dunajská Streda ld. Abony

Dunaszerdahely ld. Abony

Oboni ld. Abony

Karcsa h. (*Caracha*, Pozsony m., ma Egyházkarcsa~Kostolné Kračany és Királyfiakarcsa~Kráľovičove Kračany, Szl.)

Caracha ld. Karcsa

Kostolné Kračany ld. Karcsa

Egyházkarcsa ld. Karcsa

Kráľovičove Kračany ld. Karcsa

Királyfiakarcsa ld. Karcsa

Remeg ld. Remigius

Remigius (János fia, karcsai)

Gogan (poroszló, Pozsony m.)

1243

Csák nb. Luka fia Demeter (*Demetrius Dei gratia aule regie iudex et comes Mosoniensis*): amikor Ják nb. Ják és Márton (*Chaak et Marton de genere Chaak*) a színe előtt párbajban pervesztes lett Bors ellenében, és a másik félnek adandó elégtétel miatt el kellett idegeníteni a birtokukat, ezért a birtokaik megvételére az országbíró színe elé idéztek a nemzetségükből többeket. Azokat a birtok megvásárlása nem igen érdekelte, végül Terestyén, Ebed, Artuna, Mika és Miklós mégis megjelent az országbíró színe előtt, így Ják és Márton eladta nekik 15 márkáért a földjeik közül a közbülsőt (*terrarum suarum medietatem*), amelyek Vasvár megyében (*in comitatu Wasuariensi*) voltak, ti. Rábaalja, Ják, Lipárt és a Szent György-monostoránál fekvő Ják (*Rabaolyachak* [!], *Lyparth et Chaak situm apud monasterium Sancti Georgii*) földeket. A vevők ebből 4 márkát az országbíró színe előtt fizettek ki a mondott Barsnak Ják és Márton akaratából, a fennmaradó 11 márkát pedig ugyanőneki a győri káptalan és Csépán, a káptalan prépostja előtt, miként az erről szóló káptalani oklevelet be is mutatták. Az ügy poroszlója Póka fia Péter volt, az országbíró minderről pecsétes oklevelet ad ki. *Datum anno ab incarnatione Domini millesimo ducesimo quadragesimo tertio.*

Átírta: vasvári káptalan 1365. jan. 28. > 1) Garai Miklós nádor 1431. máj. 1. u.: DL 40555. (Horváth Tibor Antal gyűjteménye); 2) Garai Miklós nádor 1432. febr. 21.: Vas Megyei Levéltár, Szelestey cs. (DF 261576.)

Kiadása: UB III. 259–260. (Á2.)

Ják (Ják nb.)
Márton (Ják nb.)
Ják (*Chaak*) nemzetség
Chaak ld. Ják
Terestyén (Tamás fia, Ják nb.)
Tristanus ld. Terestyén
Ebed (Ják nb.)
Ubed ld. Ebed
Artuna (Sándor fia, Ják nb.)
Mika (Ják nb.)
Miklós (Bertalan fia, Ják nb.)
Vasvár (*Wasuariensis*) megye
Wasuariensis ld. Vasvár(i)
Rábaalja h. (*Rabaolya*, Vas m.)
Rabaolya ld. Rábaalja
Ják h. (*Chaak*, Vas m.)
Ják ld. még Szentgyörgy monostor
Szent György-monostor (*monasterium Sancti Georgii*, Vas m., ma Ják)
Ják ld. még Szent györgy-monostor
Ják h. (*Chak*, Vas m., ma Jákfa)
Jákfa ld. Ják
Chak ld. Ják
Lipárt h. (*Lyparth*, Vas m., ma Vasszécsény része)
Vasszécsény ld. Lipárt
Lyparth ld. Lipárt
győri (*Iauriensis*) káptalan
Iauriensis ld. győri
Csépán (győri káptalan prépostja)
Póka (Péter apja)
Péter (Póka fia, poroszló)
Bars~Bors (Vas m-i birtokos)
Bors ld. Bars

1244

— oklevelében Jakabnak és rokonainak ítél 106 holdat Keszi földből, egy malmot és egy szolgát a fiával és öt házzal Simon veszprémi éneklőkanonok és Lázár klerikus ellenében, mert bár mindkét fél a saját öröklött tulajdonának mondta a fentieket, és Simonék tanúkat is állítottak ennek bizonyítására, ám mikor az országbíró esküre kötelezte azokat, akkor Simon és Lázár tanúk nélkül akart esküt tenni.

Tartalmilag átírta: Garai Miklós nádor 1415. jún. 29. (ZsO V. 793. sz.) > 15. sz.-i *másolata:* Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Oklevelek, Miscellanea 5. (DF 230084.)

Regesztája: ZsO V. 793. sz. (Garai Miklós oklevelébe foglaltan)

A tartalmi átírás szövege: [12. kép. 2. old. 17. sor]

... quarum [litterarum] prima Demetrii aule regie iudicis et comitis Mosoniensis privilegialiter anno Domini M^o ducentesimo quadragésimo quarto emanata enucleabat, quod Simeon cantor ecclesie Wesprimiensis et Lazarus clericus Jacobum cum suis cognatis super facto centum et

sex iugerum de terra Kezy, unius molendini, unius mancipii ac quinque domorum in eadem terra existentium ipsos iure hereditario concernentes in presentiam dicti Demetrii comitis traxissent in causam, qui idem Jacobus cum suis cognatis dixisset se prescripta iura possedissee iure hereditario, super quorum altercationem dum idem Demetrius comes probationem extitisset, idem Symeon cantor et Lazarus clericus omnia premissa [su]orum hereditaria esse testimonio multorum nobilium comprobassent, cum autem idem comes Demetrius ex voluntate utriusque partis eisdem Symeoni et Lazaro cum quibusdam suis testibus litteris in eisdem nominatis super premissis iuramentum deponendum adiudicassent, iidem Symeon et Lazarus testibus deficientibus iurare voluissent, ob hoc ipse Demetrius supradicta omnia, videlicet centum et sex iugera, unum molendinum, unum servum cum filio suo cum quinque domorum prenotato Jacobo et suis cognatis per suum pristaldum fecisset assignari.

Simon (veszprémi egyház éneklőkanonoka)
veszprémi (*Wesprimiensis*) egyház éneklőkanonoka
Wesprimiensis ld. veszprémi
Lázár (klerikus)
Jakab (Zala m-i birtokos)
Keszi h. (*Kezy*, Zala m., ma Gyulakeszi)
Gyulakeszi ld. Keszi
Kezy ld. Keszi

(1232–1233, 1242–1244., nov. 1. után)

—: Tyvan, Ivánka és Pál vasvári várjobbágyok pere Miksa, Lampert és Dénes ellen *Chuhky~Chuccu* föld miatt, amely során az alperesek Mindenszentek ünnepén [nov. 1.] bemutatták a király oklevelét, hogy a földet ők kapták királyi adományként, amelyet az országbíró elfogadott.

Eredeti: hártvaszalagnak való bevágásokkal, hátulján pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 102390. (Batthyány család, Heimiana)

Az oklevél szövege:

Nos Demetrius aule regie curialis comes significamus omnibus presentes litteras inspecturis, quod cum youbagiones Castri Ferrei Tyuan, Yoanka et Paul, et ceteri Mixam videlicet, Lampertum et Dionisium pro terra Chuhky ad regis citasset presentiam, dominus rex eos nostro iudicio commisit iudicandos, cum igitur utraque pars in festo Omnium Sanctorum in nostra comparuissent presentia, dicti yobagiones castri a Mixa et suis cognatis privilegium terre predictae postulantes, quod dicti viri nobis presentaverunt, in quo predicta terra Chuccu ad quatuor aratra a Castro Ferreo excepta pro multiplicibus ipsorum servitiis ex parte regis donata continebatur. Nos igitur super hoc nostras litteras eis contulimus.

A kiadvány írásképe és az országbíróra alkalmazott „aule regie curialis comes” terminológia archaikus, csak a 13. sz. első felére jellemző volta miatt Demetert csak Csák nb. Luka fia Demeterrel azonosíthatjuk. Mivel ispánságát nem tüntette fel, ezért mind az 1232–1234-es, mind az 1242–1244-es hivatali ciklusa szóba jöhet, bár az oklevél nov. 1. után készült, így archontológiai okokból az 1234. év kizárható (vö. Zsoldos: Archontológia 29–30.).

Vasvár h. (*Castrum Ferreum*, Vas m.)
Castrum Ferreum ld. Vasvár
Tyvan (Lőrinc fia, vasvári várjobbágy)
Jovánka (vasvári várjobbágy)
Yoanka ld. Jovánka
Pál (vasvári várjobbágy)
Paul ld. Pál
Mixa (Vas megyei birtokos)
Lampert (Vas megyei birtokos)
Dénes (Vas megyei birtokos)
Chuhky~Chuccu h. (Vas m.)
Chuccu ld. Chuhky

(1244?)

Pápa nb. Sika fia Benedek alországbíró (*Nos Benedictus filius Syka de genere Papa viceiudex curie domini regis*): Scemeyn királyi kamaraispán (*comes camere domini regis*) kapott a királynétól egy Bajon (*Boyon*) nevű földet, amely azelőtt a királynéi népeké volt, és a határosok és szomszédok ellentmondása nélkül birtokolhatta, aztán az alországbíró emberét maga mellé véve megidézte őket, ti. poroszlói (*de Pruslo*) Gyulát, Adrián fia Pétert, Miklóst, Jedgu-t, Boleszlót és Koppán (*Katpan*) nb. János comes fia Miklóst a színe elé. Miután a per hosszan folyt, a király és a királyné parancsára az alországbíró kiment a mondott földre, és ő maga kérdezte ki a határosokat ezen föld helyzetéről. Azok szerint a föld határjelei: K-ről Teszér-kút (*Tezercut*); hegy; völgy; szőlő; Pilisből (*de Pelys~Pelis*) eredő folyó; Budára (*in Budam*) tartó út; másik nagy út, amely a Nyír (*Nyr*) hegy alatt vezet Esztergomból Budára (*de Strigonio ...in Budam*); a határosok között a mondott Koppán nb. Miklós nem bír földet, kivéve 40 holdnyit, amit a Nyír hegynél kötelesek neki juttatni. Miklós mindezt elismerte, és ugyanő ezt a 40 holdat az alországbíró színe előtt peres úton elvesztette *Petet-i* Maharias billogossal szemben a bajoni királynéi népek javára, ám e földet Scemeyn-nek egy per során békésen átengedte. Az alországbíró így a király és a királyné parancsára mind a bajoni királynéi népek földjét, mind a mondott 40 holdnyi földet Mahariassal szemben Scemeyn comesnek juttatta örökös birtoklásra, semmi földet nem hagyva meg Koppán nb. Miklósnak, ám a többi határostól, ti. Gyulától, Pétertől, Gutus-tól, Miklóstól, Jegdu-tól és Boleszlótól a részét nem különítette el, hanem meghagyta közösnek, ahogy korábban is bírták azt. Az új határjelek: Teszér-kúttól K-re egy diófa; tölgyfa; ue. hegy foka; egy völgy mentén egy szőlősverem (*foveam vinearum*); K-ről a hegy oldalában egy körtefa; Pilisből eredő folyó; ue. folyó mentén Miklós háza; Buda felé tartó út; ezen út mentén egy körtefa; egy tó (*stagnum*) mentén egy cserjés; egy diófa alatt felbugyogó forrás (*fons ebullit sub nuce*); a *Poutou* forrásnál lévő nyárfák és hársfák; másik nagy út, amely a Nyír hegy alatt vezet Esztergomból Budára.

Átírta: esztergomi keresztes konvent 1244: DL 278. (MKA, Neo-regestrata acta 707. 29.)

Kiadása: ÁÚO VII. 178–179.

A kiadásban 178. old 11. sor: *Boezlaum* helyett *Boeslaum*; 14. sor: *domine regine* helyett csak *regine*; 19. sor: *ducit* helyett *tendit*; 179. old. 11. sor: *contra* törlendő. Az 1244. évi átíró

oklevél szerint az alországbíró poroszlója: pápai István hozta el nekik az oklevelet átírásra. A konvent kiadványa szerint Benedek ekkor már nem viselte az alországbírói címet, csak „tunc temporis” (ti. az oklevél kiadásának idején) volt e hivatalban (ld. ÁÚO VII. 185.). Az, hogy nem a pernyertes fél, hanem Benedek poroszlója vitte el átíratni az oklevelet, arra utal, hogy itt egy közvetlenül az írásba foglalás utáni megerősítésről van szó, bár ez azt jelentené, hogy Benedek az átírást megelőző napokban vesztetette el hivatalát. Ez nem elképzelhetetlen, de az alországbírói oklevél 1244. évi kelte így is bizonytalan.

Scemeyn (királyi kamaraispán, esztergomi polgár)

Bajon h. (*Boyon*, Esztergom m.)

Boyon ld. Bajon

Poroszló h. (*Pruslo*, ? megye)

Gyula (Sártványvecse nb., poroszlói)

Adrián (Péter apja, Sártványvecse nb.)

Péter (Adrián fia, Sártványvecse nb.)

Miklós (Esztergom m-i birtokos)

Jedgu (Esztergom m-i birtokos)

Boleszló (Esztergom m-i birtokos)

Koppán (*Katpan*) nemzetség

János (Miklós apja, Koppán nb.)

Miklós (János fia, Koppán nb.)

Teszér-kút h. (*Tezercut*, Esztergom m.)

Tezercut ld. Teszér-kút

Pilis h. (Pelys~Pelis, Pilis m.)

Pelys~Pelis ld. Pilis

Buda h. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

Nyír hegy (*Nyr*, Esztergom m.)

Esztergom h. (*Strigonium*, Esztergom m.)

Strigonium ld. Esztergom

Petet h. (Esztergom m.?)

Maharias (*petet*-i, billogos)

Poutou forrás (Esztergom m.)

(1245., szept. 23. előtt)

Domonkos alországbíró oklevele (*litteras dicti Dominici comitis*, ti. *Dominico viceiudice curie nostre*) szerint Chibirian fiai: Benedek és Sándor a színe előtt pert indítottak Mátyás szepesi (*de Zephs*) prépost ellen Szebenye (*Zebehne*) föld ügyében, amit a prépost Ambrus fiaitól: Jánostól és Pétertől vásárolt.

Tartalmilag átírta: +IV. Béla 1245. szept. 23. (RA 819. sz.): Archív mesta Košic (Szlovákia), Archivum secretum, Szebenye K 1. (DF 269487.)

Kiadása (TÁ): RA 819. sz.; CDSlov II. 138–139.

IV. Béla oklevelének datációja után egy záradék található, hogy mivel a domonkosok előljárója nem tud jelen lenni, ezért Achilleus plébános pecsétjével pecsételtet („Istam cum prior predicatorum ad presens domi esse non potuit, cum sigillo domini plebani Achillei fecimus roborari” CDSlov II. 139.). A kiadvány hátulján egy nagyméretű, mandorla alakú pecsétfolt látható (olyan, amely nem jellemző egy egyszerű plébánosra, inkább a préposti vagy főpapi pecsétek méretét idézi). Ezen ok miatt, és mert az oklevél egyéb formailag

kifogásolható elemet is tartalmaz, Szentpétery gyanúsnak minősítette, megjegyezve, hogy tartalmilag nem kifogásolható (RA 819. sz. reg. kommentárja). Richard Marsina ugyancsak hamisnak tartotta, és az írásképet a 14. századból valónak vélte. Ugyanakkor ő is kiemelte, hogy az itt található tartalmi elemek (többek között Domonkos alországbíró felbukkanása) nem ad okot gyanúra. Elképzelése szerint IV. Béla oklevelét két hiteles kiadvány szövege alapján készítették a 14. században. Egyrészt Domonkos alországbíró egy valódi, 1245. szept. 23. előtti oklevele alapján, másrészt egy olyan konventi oklevelet felhasználva, amely tartalmazta Szebenye határleírását. Ezután ezen határleírásba toldottak bele olyan elemeket, amely az egész hamisítást indokolta (CDSlov II. 138.). Domonkos alországbíró 1246-ban valóban felbukkan (**XX. sz. [207012.]** reg.), és mivel úgy tűnik, hogy Gutkeled nb. István országbíró familiárisa volt (ld. Zsoldos: Archontológia 298.), így István 1245–1246. évi országbírósa feltételezi, hogy Domonkos is viselhette már hivatalát 1245-ben (ld. uo. 30.). Tény, hogy IV. Béla oklevele gyanús, ám Marsinának igaza lehet abban, hogy az alországbírói levél hitelét ez nem feltétlenül teszi azzá. Összességében Domonkos diplomájának a hitelét kissé gyanúsnak tekinthetjük, de biztosan hamisnak nem állíthatjuk.

Chibirian (Benedek és Sándor apja)

Benedek (Chibirian fia)

Sándor (Chibirian fia)

szepesi (*de Zephs*) prépost

Zephs ld. Szepes(i)

Mátyás (szepesi prépost)

Szebenye h. (*Zebehne*, Abaúj m.)

Zebehne ld. Szebenye

Ambrus (János és Péter apja)

János (Ambrus fia)

Péter (Ambrus fia)

1245

Gutkeled nb. Dragun fia István (*Nos Stephanus aule regie iudex, comes Nitriensis*): a színe előtt megjelent Ádám nyitrai (*Nitriensis*) püspök ügyvédje: Peccha kanonok, illetve a trencsényi (*Trinchiniensis*) vár rozvádi (*de Razwag*) várnépei, és a püspök ügyvédje előadta, hogy a várnépek az urának jogos tizedfizetéssel tartoznak, ám ezt megtagadták. Azok azt felelték, hogy nem tizedfizetéssel tartoznak, csak évente minden mansio után két képevel (*binarum ... capetiarum*). A felek meghallgatása után az országbíró a püspök ügyvédjét bizonyításra kötelezte. Az erre kitűzött napon, amikor az ügyvéd késznek mutatkozott, hogy tanúkkal bizonyítsa állítását, mind a mondott ügyvéd, mind a várnépek azt kérték, hogy az országbíró engedje meg, hogy ha lehetséges, egymás között megegyezésre jussanak. Amikor a felek békésen visszatértek, az országbíró poroszlója: borcsi (*de Borth*) Mojs comes közbenjárásával a várnépek elismerték, hogy jogtalanul léptek fel a püspökkel szemben, és kötelezték magukat a jogos adók és tizedek megfizetésére. Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott ki. *Datum anno dominice incarnationis M^o CC^o XLV°.*

Eredeti: hártája kissé vízfoltos, díszes N kezdőbetű, szövegekőzi iníciálék és záró grafikus díszítés, befűzött hártaszalagjáról a függőpecsét elveszett – DL 1593. (MKA, Acta ecclesiastica 7. 2.)

Kiadása: ÁÚO VII. 199.; CDSlov II. 144–145. *Regesztája:* CD IV/1. 400. (lat.) *Fordítása:* Levéltárak–Kincstárak 126–127.

Az oklevél grafikus díszai és paleográfiája egyezik István országbíró két másik oklevelével (XX. és XX. sz. [273134., 273146.] reg.), egészen biztos, hogy mindhárom kiadvány egyazon scriptor munkája. Mezey László szerint az itteni oklevél a királyi kancellária ünnepélyesebb kiadványait idézi, és a tisztázat talán a nyitrai püspöki vár scriptoriumában készülhetett (Mezey: Írástechnika 293.). A párhuzamkét felhozott két oklevél közül az egyiket szintén Ádám nyitrai püspök érdekében bocsátották ki, ám a másik, 1246. évinek nincs püspöki vonatkozása. Az itteni díszítések igen hasonlítanak ugyanezen Dragun fia István két évvel későbbi, akkor már nádorként kiadott oklevelének díszítőelemeihez, és a betűk formája is hasonló, bár ott már nem teljesen egyértelmű az egyezés (DL 318., RP 74. sz.). Mivel az 1247. évi nádori oklevélnek szintén nem volt köze a nyitrai püspökhöz, így a scriptort inkább Gutkeled nb. István személyéhez köthetjük.

Ádám (nyitrai püspök)

nyitrai (*Nitriensis*) püspök

Nitriensis ld. nyitrai

Peccha (nyitrai kanonok)

trencsényi (*Trinchiniensis*) vár

Trinchiniensis ld. trenycsényi

Rozvád h. (*Razwag*, Trencsén m., ma Trencsénsztankóc~Trenčianske Stankovce része, Szl.)

Trenčianske Stankovce ld. Rozvág

Trencsénsztankóc ld. Rozvág

Razwag ld. Rozvág

Borcs h. (*Borch*, Trencsén m., ma Bolesó~Bolešov része, Szl.)

Bolešov ld. Borcs

Bolesó ld. Borcs

Borch ld. Borcs

Mojs (borcsi, poroszló)

1245

— (*Stephanus aule regie iudex, comes Nitriensis*): miként ez Bogomer, akkori trencsényi ispán (*comitis castri Trinchiniensis*) okleveléből kiderült, Ádám nyitrai (*Nitriensis*) püspök a színe elé idézte ezen vár jobbágysait, ti. Sdyna-t és Chazlone-t (*Sdynam ... Chazlonem*) és rokonaikat, hogy azt a 15 ezüstmárkát, ami az ő hivatali elődjének: a megboldogult Jakab püspöknek járt az eladott Isztebnik (*Ztebnuk*) föld áráként, adják oda neki. Azok azt felelték, hogy a mondott 15 márkat már odaadták Jakab püspöknek, amikor még élt, és hogy ezt le is írja [IV.] Béla ezen Isztebnik föld kapcsán kiadott privilégiuma. Amikor Bogomernek bemutatták Béla mondott privilégiumát, a mondott püspök ügyvédje megtekintve azt, hamisnak mondta a következők miatt: mivel az oklevél teljesen szokatlan (*omnino insolitum*), a megfizetésről szóló rész már az oklevél vége után (*extra terminum*) található egy csonka hozzátoldásként (*additione mutili*), másik kéz által és másfajta tintával írva. Ezen kívül, hogy e hibát palástolják, az oklevelet vízbe mártották, hogy a pergamen ráncossága és gyűrődése a felületes szemlélőt megtévevessze. Mivel ezek után a mondott jobbágysok perverztesek lettek, irgalomért esedeztek, és mind a mondott bíró, mind a püspök – mint az ő vár- és egyházmegyei előljáróik (*tanquam suis parrochianis*) – megkönyörülve elengedték nekik a bírságot, és csak a 15 márkat kellett megfizetniük a kitűzött napon. Azok elmulasztották a kitűzött napon a fizetést, így a tartozásuk összege a duplájára növe 30 márka lett. Mivel nem

tudtak a püspöknek fizetni, és nehogy többet kérjen tőlük, Bogomer ispán engedélyével inkább beiktatták a püspököt Isztebnik földbe örökös birtoklásra. Ezek után, amikor királyi kegyből Bogomert a trencsényi ispánságból áthelyezték a [zalai]¹ ispánságba, több nevezett jobbággy ellenszegült a püspöknek a mondott föld ügyében. Mivel a püspök ezt már nem tűrhette el, az országbíró színe elé citálta azokat, és készen mutatkozott, hogy bemutassa ellenük Bogomer ispán mondott oklevelét. A várjobbággyok ezt látva nem mondtak ellent sem az oklevélnek sem a püspöknek, hanem ellenállást nem tanúsítva meghagyták a földet a tartozásuk fejében – azzal, hogy többet már ne követeljen tőlük – úgy, ahogyan azt a püspök korábban is megkapta, és kegyelemért esedeztek, nem akarván bírságot. A püspök tehát meghallgatva a kérésüket a tartozásuk fejében a rokonaik és a határosok engedélyével ellentmondás nélkül a püspökség használatába vette a földet örökös birtoklásra. A földbe az országbíró embere: nastici (*de Nascha*) Vencezlaus fia István vezette be a püspököt. Az országbíró emberének beszámolója szerint a föld határai a következők: Vág (*Wag*) folyó; egy (vulg.) *narfa* nevű fa; *Wasych* [folyó]; közút; fűzfá; *tulgfa* nevű fa; hegy lába; ue. hegy orma; a *berch* mentén egy *Scydna* nevű hely; a *berch*-en át egy *byk* mellett egy szintén *Scydna* nevű hely; ue. *berch* mentén két (vulg.) *byk* nevű erdő; egy (vulg.) *byk*-nek nevezett nagy bükkerdő; ezen erdőben egy út; ezen erdőből kijutva a hegy lábánál lévő út; egy (vulg.) *tulgfa* nevű tölgyfa; nádas; hely, amely a Vág folyótól indulva határos Zlatóc (*Zlathouch*) falu földjével; egy Isztebnik (*Ztebnuk*) nevű forrás eredete; egy közút, amely keresztezi az ue. forrásból eredő patakot, és egy sáros völgybe (*in ... vallem lutosam*) tart; *Wasych* [folyó] kanyarulata; Vág folyó, ahol körbeér – a mondott forrástól a Vág folyóig Zamárd (*Zamard*) falu földjével határos. Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott ki. *Datum anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, gloriosissimo domino Bela illustri rege regnum Hungarie potenter ac pacifice gubernante.*

Eredeti: helyenként szakadt és vízfoltos pergamen, díszes S kezdőbetű, szövegközi iníciálék és záró grafikus díszítés, kék-sárga selyemfonaláról a függőpecsét hiányzik – Archiv R. Kat. Biskupstva Nitra (Szlovákia), Oklevelek 7. 3. 1. (DF 273134.)

Kiadása: CDSlov II. 142–144.

¹ szakadt a pergamen, a tisztségre ld. Zsoldos: Archontológia 231.

Kiadásban: 143. old. 20. sor: *devincti* helyett *devicti*. Az oklevél díszítéséről és paleográfiájáról ld. a **XX. sz. [1593.] reg.** kommentárját.

Bogomelius ld. Bogomer

Bogomer (Szoboszló fia, Ludány nb., trencsényi, majd zalai ispán)

trencsényi (*Trinchiniensis*) ispán

Ádám (nyitrai püspök)

nyitrai (*Nitriensis*) püspök

Sdyna (trencsényi várjobbággy)

Chazlone (trencsényi várjobbággy)

Jakab (nyitrai püspök)

Isztebnik h. (*Ztebnuk*, Trencsén m., ma Trencsén~Trenčín része, Szl.)

Ztebnuk ld. Isztebnik

Trenčín ld. Isztebnik, Zamárd, Zlatóc

Trencsén ld. Isztebnik, Zamárd, Zlatóc

Béla IV. király
 Nastic h. (*Nascha*, Trencsén m., ma Alsóneszte~Dolné Naštice, Szl.)
 Dolné Naštice ld. Nastic
 Alsóneszte ld. Nastic
 Vencezlaus (István apja, nastici)
 István (Vencezlaus fia, nastici, poroszló)
Nascha ld. Nastic
 Vág (*Wag*) folyó
Wasych folyó (Trencsén m.)
Scydna h. (Trencsén m.)
 Zlatóc h. (*Zlathouch*, Trencsén m., ma Trencsén~Trenčín része, Szl.)
Zlathouch ld. Zlatóc
 Zamárd h. (*Zamard*, Trencsén m., ma Trencsén~Trenčín része, Szl.)

1246

— (*Stephanus aule regie iudex, comes Nitriensis*): Simon zobori (*de Zubur*) apát az egyházának néhány fiával azzal vádolta az ugyanezen egyház Borcsány (*Borsan*) nevű falujából való Hurdost és fiát: Kusyd-t, hogy bár a megboldogult [II.] András magyar király őket és másokat is Borcsány faluból az egyház számára szekeresi szolgálatra (*in officium curriferorum*) rendelt, most mégis ki akarják magukat vonni ez alól. Azok azt felelték, hogy ez nem igaz, és hogy ők mindig a szabad szolgálatonépek közé tartoztak. Az országbíró a felek meghallgatása után megkérte az apátot, hogy mutassa be az oklevelet, amellyel állítását bizonyítani tudja. Noha az erre kitűzött napon az apát az állítását elég világosan bizonyította a mondott oklevéllel, mégis a nagyobb biztonság kedvéért az országbíró esküre kötelezte az apátot az egyház két fiával egyetemben, akiket Hurdos és Kusyd választott, ti. sisi (*de Sys*) Adorjánt és szegi (*de Sceg*) Ibrahimot. Amikor azok a nekik szabott esküt késznek mutatkoztak letenni, Hurdos és Kusyd beismerve vétségét könyörögtek az apátnak és az egyház fiainak, hogy bocsássák meg tettüket. Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott ki. *Datum anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo sexto.*

Eredeti: díszes S kezdőbetű, befűzött hártaszalagjáról a függőpecsét hiányzik – Archiv R. Kat. Biskupstva Nitra (Szlovákia), Oklevelek 8. 4. 3. (DF 273146.)

Kiadása: CDSlov II. 160–161.

Az oklevél díszítéséről és paleográfiájáról ld. a **XX. sz. [1593.] reg.** kommentárját.

Simon (zobori apát)
 zobori (*de Zubur*) egyház apátja
Zubur ld. Zobor(i)
 Borcsány h. (*Borsan*, Nyitra m., ma Ribény~Rybany része, Szl.)
 Rybany ld. Borcsány
 Ribény ld. Borcsány
Borsan ld. Borcsány
 Hurdos (Kusyd apja, borcsányi, a nyitrai egyház szekeresé)
 Kusyd (Hurdos fia, borcsányi, a nyitrai egyház szekeresé)
 András II. király
 Sis h. (*Sys*, Nyitra m., ma Sissó~Šišov, Szl.)
 Šišov ld. Sis
 Sissó ld. Sis

Szeg h. (*Sceg*, Nyitra m., ma Nagysurány~Šurany része, Szl.)

Sceg ld. Szeg

Šurany ld. Szeg

Nagysurány ld. Szeg

Ibrahim (Hontpázmány nb., szegi, zabori egyházfi)

Adorján (sisi, zabori egyházfi)

1246

— (*Nos Stephanus aule regie iudex, comes Nitriensis*): divéki (*de Dywek*) Mikó nagyobbik fia: Balázs a fivérei: Rátót, Boyon és Miklós felosztották öröklött birtokaikat egymás között, mindenkinek negyed rész jutván, úgy, hogy Divék és Majtény (*Maytech*) földet két részben, továbbá Bik (*Byk*) és Kerencs (*Kernuch*) föld felét három részben Rátót, Boyon és Miklós kapta, míg Bik és Kerencs másik fele Balázsnak jutott. Az országbíró embere, ezen ügy poroszlója, ti. asztalnokmestere: Márk (*ab homine nostro Marco videlicet dapiferorum nostrorum magistro*) elmondása szerint a földek határjelei a következőek. Kerencs föld határjelei: Dresina (*Drescyna*) patak; Ny-i irányban egy nagy út; másik út; *Wichama* pataknál egy fa. Bik föld határjelei: Rátót és fivérei részének első határjele Divék felől a *Ztebnyche* folyó; út; hegy; *berch*; berek; hegyek és völgyek; Bajmóc (*Boymuch*) felé vezető kis út; K-i irányba fák. Ezen kívül Balázst teljesen kielégítették az apja vagyona és a szolgák terén is. Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott ki. *Anno gratie millesimo ducentesimo quadragesimo sexto*.

Átírta: Bátori András országbíró 1559.: 1880-ban Szabó Károly szerint a divékújfalui Radnay család levéltárában.

Kiadása: HO VII. 32–33.; CDSlov II. 161–162. (HO alapján)

Az oklevélben említett „Marcus” asztalnokmester, akit az országbíró *dapiferorum nostrorum magister* formában a saját emberének mond, talán azonos Móric királyi asztalnokmesterrel, aki 1246-ban már a nyitrai ispáni tisztséget is megkapta (Zsoldos: Archontológia 54.). A 16. sz-i másolatban (vagy akár a 19. sz-i olvasatban) az oklevél rövidítését könnyen félreolvashatták, „Marco” alakban feloldva „Mauritio” helyett, és nyitrai kötődése miatt lett ezúttal is poroszló, nem sokkal később pedig nyitrai ispán. Hogy a „noster” névmás mit keres mellette, az nem teljesen világos, vagy itt is félreolvasásról van szó, esetleg arról, hogy a királyi udvar asztalnokai az országbíró (tkp. a királyi udvar ispánja) fennhatósága alá tartoztak (a „noster” birtokos névmás ugyanis a „dapifer”-ekhez, és nem a „magister”-hez tartozik, bár tény, hogy IV. Béla ugyanilyen formában írja le az asztalnokmestert saját oklevelében is, ld. CDSlov II. 158.: „fidelem nostrum Mauricium, magistrum dapiferorum nostrorum et comitem Nitriensem”). Hogy itt tényleg az országbíró saját külön asztalnokmesteréről van szó, az elég nagy valószínűséggel kizárható, hiszen egy ilyen fejlett saját udvartartásról ebben az időben nincs tudomásunk.

Divék h. (*Dywek*, Nyitra m., ma Nyitradivék~Diviaky nad Nitricou, Szl.)

Diviaky nad Nitricou ld. Divék

Nyitradivék ld. Divék

Dywek ld. Divék

Mikó (Balázs, Rátót, Boyon és Miklós apja, Divék nb.)

Balázs (Mikós fia, Divék nb.)

Rátót (Mikós fia, Divék nb.)
Rathold(us) ld. Rátót
Boyn (Mikós fia, Divék nb.)
Miklós (Mikós fia, Divék nb.)
Majtény h. (*Maytech*, Trencsén m., ma Motešice része, Szl.)
Maytech ld. Majtény
Bik h. (*Byk*, Nyitra m.)
Kerencs (*Kernuch*, Nyitra m., ma Krnča, Szl.)
Kernuch ld. Kerencs
Márk ([~Móric?]) Gutkeled nb. István országbíró [~IV. Béla király?] asztalnokmestere)
Móric (Pok nb., asztalnokmester) ld. Márk (Gutkeled nb. István asztalnokmestere)
Dresina (*Drescyna*) patak (Nyitra m.)
Drescyna ld. Dresina
Wichama patak (Nyitra m.)
Ztebnyche folyó (Nyitra m.)
Bajmóc h. (*Boymuch*, Nyitra m., ma Bojnice, Szl.)
Boymuch ld. Bajmóc

1246

Domonkos alországbíró (*Nos Dominicus comes, viceiudex aule regie*): a bakonybéli apátnak (*abbatis monasterii Sancti Mauricii de Beel*) az ő endrédi (*de villa Endred*) udvarnokai ellen folytatott perét, akik jobbágyoknak mondták magukat, még András akkori országbíró kezdte tárgyalni, ám a tatárok támadása miatt nem fejezhette be, így az most az alországbíró színe elé került végső döntésre, aki a pert már régebb óta tárgyalta. Végül, amikor [IV. Béla] király a szigeten (*in insula*) tartózkodott, a bakonybéli apát elvitte hozzá Szent László király privilégiumát [DHA I. 259–260.], miután a mondott falu népe mindig azt hangoztatta, hogy ők jobbágyi szabadsággal rendelkeznek. A király átadta a privilégiumot megtekintésre Fülöp dömösi (*Dimisiensi*) prépostnak és királynéi kancellárnak, aki megnézve azt, úgy találta, hogy a mondott népek szabadsága feltételekhez kötött, ahogy az apát is állította. Az alországbíró így elrendelte, hogy a mondott népeket helyezték vissza örökösen az egyház számára a korábbi szolgálatukba, miként a szóban forgó oklevélben látható, és büntetésül nyírják meg a fejüket. Minderről pecsétetes oklevelet adott. *Anni gratie M^o CC^o XL° VI°*.

Eredeti: hártája egy helyen lyukas, befűzött hártaszalagon kb. 20 mm-es ép gyűrűspecsét – PBFL, Konventi levéltár: Capsarium 14. C (DF 207012.); 17. századi *másolata*: Archivio Generale dell’Ordine dei Predicatori (Olaszország) XIII. 80541. fasc. IV. 15.

Kiadása: ÁÚO II. 190–191.; PRT VIII. 289–290.; CDB 8. köt. 18. sz.

A Domonkos Rend Római Központi Levéltárában őrzött 17. sz-i másolat jelzetére ld. Siptár: Domonkos rend anyaga 22., 33.

bakonybéli monostor (*monasterium Sancti Mauricii de Beel*, Veszprém m.)
Beel ld. bakonybéli monostor
Szent Móric monostor ld. bakonybéli monostor
bakonybéli monostor apátja
Endréd h. (*Endred*, Veszprém m.)
András (Szerafin fia, országbíró)
László I. király
Fülöp (dömösi prépost, királynéi kancellár)

dömösi (*Dimisiensis*) prépost
Dimisiensis ld. dömösi

1256. (>1246.) okt. 23., Tarcs

Rátót nb. Domonkos fia Roland (*Nos comes Rorandus iudex curie domini regis*): a várjobbágyság a színe elé idézték Botha fia Farkast, és azzal vádolták, hogy kivonja magát a várjobbágyság alól. Farkas azt válaszolta, hogy ő a király kegye folytán szabad, és erről királyi oklevele is van. A kérdéses napon Farkas be is mutatta az oklevelet, amelynek a várjobbágyság nem mondtak ellent, ám azt mondták, hogy csak a személyét szabadította fel a személyes vagyonával együtt (*cum suis facultatibus*). Az országbíró ezért úgy gondolta, hogy azt a földet, amely Farkas személyes vagyona, hagyják meg a kezén, ám azt a földet, amelyet a nemzetsége birtokol, Och fia Salamon hadnagy és más várjobbágyság erősítsék meg a vár számára. Mégis, a király privilégiuma révén, amely által Farkas a mondott földet birtokolta, meghagyta Farkasnak a földet úgy, hogy ne kelljen sem elfoglalnia, sem elhagynia azt, mivel a király sem akarta visszavonni az adományát. Farkas földjének a határai a következők: egy folyó, amely K-i irányból határos Lörinte (*Leurentha*) nemzetséggel; hegy; völgy egy sziklán lévő (*in silice*) határjellel; erdő; nyárfa; sziklás hely; erdő; sziklák; völgy melletti hegyen bokrok; völgy, amely Zagur nemzetséggel határos, az É-i rész pedig Farkas nemzetségének a kezén maradt, elkülönítve Farkastól; völgy, amelynek D-i része Zagur nemzetségéhez tartozik, egy része pedig Farkasé; út; másik út, amely egy hegy felé vezet; körtefa; *Vrdug* halastó, ahol Arnolth-al határos, és Arnolth comes kezén maradt a D-i rész, Farkas földje pedig É-ra van. Az országbíró minderről pecsétes oklevelet adott. *Ab incarnatione Domini M^o CC^o L^o sexto, datum in villa Torch post festum sancti Galli tertia feria.*

Átírta: IV. Béla 1257. dec. 18. (RA 1170. sz.): DL 440. (MKA, Neo-regestrata acta 582. 31.)

Kiadása: CD IV/2. 421–423.; ÁÚO XI. 429–430. *Regesztája:* CDSlov II. 158–159. 228. sz. (lat.)

A kiadások közül Wenzel a megbízhatóbb, annyi érdemi tartalmi változtatással, hogy 429. old. 2. sor: *quod cum* helyett *quod cum citatus*; 430. old. 31–32. sor: *septemtrionali* helyett *meridionali*; 32. sor: *meridionali* helyett *septemtrionali*; 34. sor: *anno* törlendő. Korai felismerése a kutatásnak, hogy az átírt 1256-os évszám nem helyes. Karácsonyi János a kézenfekvőnek tűnő 1246-ra emendálta, amikor Roland viselte az országbírói posztot (Karácsonyi: Magyar nemzetségek 1052. 2. jz.; HH 70–71. 83. sz.), Wertner Mór pedig 1247-re tette (Wertner: Országbírák genealogiája 21.). Az újabb archontológiai kutatások Roland 1246. évi országbíráskodását nem erősítik meg, csak az 1247. évit, és ez akár ezen év felé is dönthető a mérleg nyelvét. Az 1246-os emendáció mellett szól azonban, hogy az átírás csak az évszám első három helyiértékét írta római számmal (ahol az eredeti xL helyett könnyen másolható L-t az amúgy is az 1250-es években működő, ezen évszámmal hozzászólt scriptor). Az utolsó tag azonban betűvel van kiírva (*sexto*). Ha ez az eredetiben is így volt (márpedig valószínű), akkor ezt sokkal nehezebb egy esetleges „septimo”-val összetéveszteni, mint elnézni a római számból egy vonást. Tény, hogy Roland országbíráskodása 1246-ra forrásokkal nem igazolható, de azok nem is zárják kategorikusan ki. 1247 tavaszán ugyanis Kán nb. László viselte e méltóságot, előtte kimutathatóan Gutkeled nb. István (a nyitrai ispáni címmel együtt). István legkésőbb valamikor 1246. okt. 13-a után cserélte le porsztját, és lett nádor (Zsoldos: Archontológia 19., 30. Azért legkésőbb okt. 13-a után, mert IV. Béla egy 12.

uralkodási évével megjelölt, de még 1246-ra datált oklevelében már nem ő, hanem Pok nb. Móric a nyitrai ispán, ld. CDSlov II. 157–158.). Ha az itteni oklevelet 1246-ra keltezzük, akkor a napi kelet okt. 23., amely összhangban áll a fenti kronológiai megfigyeléssel, ugyanakkor egy olyan, más forrásokkal nem megerősíthető hivatalcsere-sorozatot feltételezne, hogy István országbíró 1246 nyarán-őszén Roland váltotta, majd 1246 legvégére, 1247 elejére László lett az országbíró, végül 1247 nyarára ismét Roland. Ezt a feltételezést azonban egy másik megfigyelés is támogatja: Roland 1242–1245 között asztalnokmester volt, ám 1246 októbere után már Pok nb. Móric viselte ezt a hivatalt (megkapva István országbíró nyitrai ispáni címét is, mint arról fentebb szó volt, ld. Zsoldos: Archontológia 54.). Az tehát bizonyos, hogy István addigi országbíró 1246-ban feljebb került a ranglétrán, és nádor lett. Roland, az addigi asztalnokmester is elvesztette évek óta viselt címét, helyét Pok nb. Móric foglalta el. Roland tehát látszólag „légüres térbe” került, 1247-ig nem hallunk róla, ám könnyen lehet, hogy 1246-ban nem egyszerűen leváltották az asztalnokmesteri tisztségről, hanem ő is feljebb lépett, és az István felemelkedésével megüresedő országbírói posztot kapta meg. 1247 elején, tehát néhány hónap elteltével azért kellett távoznia, mert helyet kellett csinálni a szlavón bántát elvezítő Kán nb. Lászlónak, akit IV. Béla veje: Rasztyiszláv „túrt ki” (vö. Zsoldos: Archontológia 45. Rasztyiszláv szlavón bánti voltára ugyan csak 1247 júniusától van adatunk, de vélhetően már korábban megkapta az országnagyi méltóságot, hiszen az 1245. évi balsikerű halicsi trónvisszafoglalási kísérlete után, leginkább 1246-ban, IV. Béla udvarában telepedett le, és erősen gyanítható, hogy a király nem hagyta sokáig magasabb, fejedelmi származásához méltóbb hivatal és cím nélkül a vejét. Az időrendre ld. Senga: Béla külpolitikája 588–589.; Font: Rurikida 246–248.). Roland tehát ekkor ténylegesen cím nélkül maradt, ám az idős, 1217-től már udvari méltóságokat betöltő Kán nb. László 1247 tavaszától kezdve eltűnt a forrásokból, vélhetően elhunyt. Roland így visszakaphatta országbírói posztját 1247 nyaratól. Bár a fenti eszmefuttatás kissé hipotetikus, összességében jól illeszkedik a látszólag spontán és gyakori hivatalcserek bonyolult összefüggésébe. Így Roland 1246 őszi országbíróvávává könnyen valószínűsíthető, és ezért az itteni oklevél évszámát is leginkább erre az évre célszerű javítani.

Farkas (Botha fia)

Botha (Farkas apja)

Och (Salamon apja)

Salamon (Och fia, hadnagy, várjobbágy)

Lőrinte (*Leurentha*) nemzetség

Leurentha ld. Lőrinte

Zagur nemzetség

Vrdug halastó (Zala m.? Veszprém m.)

Arnolth (Veszprém v. Zala m-i birtokos)

Tarcs kh. (*Torch*, Komárom m.)

Torch ld. Tarcs

(1247. máj. 26. előtt)

Kán nb. Gyula fia László oklevele (*litteras iudicis antedicti* ti. *idem iudex nomine Ladizlaus* ti. *iudicis curie domini regis*) a budai káptalanhoz: Kartal (*Cortul*) nb. Uza fia Péter a kitűzött határnapokon nem jelent meg a színe előtt, ahová az esztergomi káptalan ügyvédjei: Bensa esztergomi (*Strigoniensis*) éneklőkanonok és Ábrahám gömöri (*de Gumur*) főesperes idézték

őt Jenő (*Ineu*) falu ügyében, mert Péter a káptalan beiktatásának ellentmondott. Az országbíró bírsággal sújtotta Pétert, és királyi tekintéllyel (*auctoritate domini regis*) meghagyta a budai káptalannak, hogy a mondott Jenő, és Teka (*Theca*) földekbe vezessék be az esztergomi káptalant.

Tartalmilag átírta: budai káptalan 1247. > IV. Béla 1247. máj. 26. (RA 852. sz.): Primási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 53. 7. 2. (DF 238147.)

Kiadása (TÁ): MES I. 371.; BTOE I. 47–48.

Az oklevél kelte IV. Béla 1247. máj. 26-i megerősítő oklevelének a dátumából következik. Mivel Béla ekkor csak a budai káptalan azon kiadványát erősítette meg, amely az elvégzett beiktatást igazolta, ezért az ezt elrendelő országbírói oklevél legalább egy hónappal ez előtti lehetett, legvalószínűbben 1247. márc.–ápr. folyamán adhatták ki.

budai (*Budense*) káptalan
Kartal (*Cortul*) nemzetség
Cortul ld. Kartal
Uza (Péter apja, Kartal nb.)
Péter (Uza fia, Kartal nb.)
esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan
esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan éneklőkanonoka
Bensa (esztergomi káptalan éneklőkanonoka)
Ábrahám (gömöri főesperes)
gömöri (*de Gumur*) főesperes
Gumur ld. Gömör
Jenő h. (*Ineu*, Pest m., ma Bp. része)
Ineu ld. Jenő
Budapest ld. Jenő, Teka
Teka h. (*Theca*, Pest m., ma Bp. része)
Theca ld. Teka

(1247.) okt. 28., Buda(?)

Rátót nb. Domonkos fia Roland (*Nos Rolandus iudex aule regie*): a színe előtt megjelent Osl comes fia Tamás és ifjabb Osl fia Benedek több rokonukkal, és Benedek azt a bevallást tette, hogy az ő jogába tartozó Széplak (*Zeploc*) föld harmadrészét a haszonvételeivel és tartozékaival eladta a mondott Tamásnak 50 ezüstmárkáért örökös birtoklásra. És mivel Benedek 50 márkával tartozik Iula comes fia Balduin comesnek, így a mondott 50 márkát, amelyet Tamástól kap a föld harmadáért, Balduinnak adta a tartozása fejében. Ennek megtörténtét Balduin is elismerte az országbíró színe előtt. Az országbíró a felek kérésére oklevelet adott ki minderről. *Datum Budude [sic!], in festo apostolorum Symonis et Iude.*

Eredeti: hártýája ép, barna selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 1879. (MKA, Neo-regestrata acta 497. 12.)

Kiadása: ÁÚO X. 328.; UB I. 217–218.

Az oklevél kiadási évét Karácsonyi János tette 1246–1247 közé (HH 154–155. 203. sz.), amely egyéb archontológiai adatok alapján tovább szűkíthető 1247-re (ld. Zsoldos: Archontológia 30.). Kérdéses, hogy a kelethely („Budude”) Budát takarja-e, ahogy a kiadások

is vélték, vagy egy másik települést. Györffy György nem (Ó-)Budához vette fel az oklevelet (vö. ÁMTF IV. 596., 665.).

Osl (Osl és Tamás apja, Osl nb.)

Osl (Osl fia, Benedek apja, Osl nb.)

Tamás (Osl fia, Osl nb.)

Benedek (Osl fia, Osl nb.)

Széplak h. (*Zeploc*, Sopron m., ma Fertőszéplak)

Fertőszéplak ld. Széplak

Zeploc ld. Széplak

Gyula (Balduin apja)

Iula ld. Gyula

Balduin (Gyula fia)

Buda kh. (*Bududa*!], Pilis m., ma Bp. része)

Bududa ld. Buda

(1248. aug. 27. körül)

Ismeretlen alországbíró oklevele (*in litteris viceiudicis nostri*): bizonyos vasvári várjobbágyok és Sándor fia Artuna közötti perben Artuna Szent István nyolcadán [aug. 27.] bemutatja Heimo váci püspök és Henrik vasvári ispán oklevelét, amely szerint egy Rábca folyón lévő malom Artuna öröklött tulajdona, és nem a vasvári vár tartozéka.

Tartalmilag átírta: Pál országbíró 1248. szept. 15.: **XX. sz. [209104.]** reg.

Bővebben ld. Pál országbíró tartalmilag átíró oklevelét. Mivel a két bíró kiadványát aug. 28-án kellett bemutatni, és az átíró levél szerint Pál országbíró ezután döntött az ügyben az erről beszámoló alországbírói diploma alapján, ezért az itteni oklevél a bemutatás napján, vagy azután néhány nappal kelhetett.

vasvári (*Ferreum Castrum*) várjobbágyok

Artuna (Sándor fia, Ják nb.)

Sándor (Artuna apja, Ják nb.)

váci (*Wachyensis*) püspök

Heimo (váci püspök)

Henrik (Henrik fia, Héder nb., vasi ispán)

Rábca (*Rabbacha*) folyó

1248. szept. 15.

Geregye nb. Écs fia Pál (*Nos Paulus comes Zaladiensis et iudex aule regie*): a vasvári várjobbágyok (*iobagiones Ferrei Castri*), ti. csói (*de Choy*) Pál, gyeli (*de Gely*) Bana, oladi (*de Olody*) György, Belkvs fia Simon, Ly[- -] a hirdető előljárója (*maior preconum*), Tyvan fia Lőrinc vasvári várnagy (*maior eisdem castri*) és más várjobbágyok az országbíró helyettesének színe előtt perbe idézték Sandur fia Artuna-t egy Rábca (*Rabbacha*) folyón lévő malom ügyében. A várjobbágyok szerint a malom a várhoz tartozik, míg Artuna azt mondta, hogy ez az ő öröklött tulajdona, és hogy ezen várjobbágyok egyszer már igényt támasztottak rá vele szemben Heimo váci (*Wachyensi*) püspök és Henrik vasvári ispán előtt, akiket annak idején [IV. Béla] király a [várföldek] visszavételére bíróként kijelölt, és hogy azok az oklevelükkel megerősítették a számára a malom tulajdonjogát. Az oklevelet Artuna be is

mutatta kijelölt napon, ti. Szent István nyolcadán [aug. 27.], miként ez az alországbíró okleveléből kiderült [XX. sz. [előző] reg.]. Az alországbírói oklevél megtekintése után az országbíró meghagyta Artuna-t az eddigi jogán a malom birtokában. Végül, amikor a várjobbágyok együtt Artuna-val a király [parancsára] Szűz Mária nyolcadán [szept. 15.] megjelentek a színe előtt, hogy az ügyüket az országbíró nagyobb bizonyossággal köteles megvizsgálni, akkor élőszóban elismerték, hogy hibáztak, és meghagyták Artuna-t a malom birtokában. Az országbíró minderről pecsétes oklevelet adott. *Datum ab incarnatione Domini M^o CC^o XL° VIII° in octava nativitatis beate Virginis.*

Eredeti: díszes N kezdőbetű, jobb széle teljes hosszában sérült, selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Niczky család 4602. (DF 209104.). *Tartalmilag átírta:* Roland nádor 1255. febr. 9. (RP 99. sz.)

Kiadása: HO IV. 32–33.; ÁÚO VII. 270–271. (HO alapján); UB I. 220. (HO alapján). *Regesztája:* CD VII/1. 268–269. (lat.) A *tartalmi átírás* kiadása: HO V. 24–25.; UB I. 239–240.

Az oklevél jobb széle (kb. 2–4 szó terjedelemben) hiányzik. Az ügy folytatását ld. Roland nádor oklevelében (RP 99. sz.), amelynek szintén hiányzik a jobb széle.

vasvári (*Ferreum Castrum*) várjobbágyok
vasvári ispán
vasvári vár várnagya
vasvári hírdetők előljárója
Csó h. (*Choy*, Vas m., ma Nemescsó)
Nemescsó ld. Csó
Choy ld. Csó
Pál (csói, vasvári várjobbágy)
Gyeli h. (*Gely*, Vas m.)
Gely ld. Gyeli
Bana (gyeli, vasvári várjobbágy)
Olad h. (*Olody*, Vas m., ma Szombathely része)
Szombathely ld. Olad
Olody ld. Olad
György (oladi, vasvári várjobbágy)
Belkus (Simon apja)
Simon (Belkus fia, vasvári várjobbágy)
Tyvan (Lőrinc apja)
Lőrinc (Tyvan fia, vasvári várnagy)
Artuna (Sándor fia, Ják nb.)
Sándur ld. Sándor
Sándor (Artuna apja, Ják nb.)
váci (*Wachyensis*) püspök
Wachyensis ld. váci
Heimo (váci püspök)
Henrik (Henrik fia, Héder nb., vasi ispán)
Rabbacha ld. Rábca
Rábca (*Rabbacha*) folyó

1249

— (*Paulus iudex aule regie et comes Zaladiensis*): az országbíró színe előtt megjelent egyik részről Lőrinc mester embere, másik részről dorogi (*de Drug*) Miklós, és kijelentették, hogy

Lőrinc mester a Miklóst és rokonait illető, határjelekkel megjelölt földet Dorogon az országbíró embere: Pasca és a bélavári templomos rendház egy tagja (*fratre Domus Templi de Belo*) által Miklósnak és rokonainak jelölteti ki örökös birtoklásra, a [csehi?] Szent László egyház jogát nem csorbítva. A mondott egyház patrónusi joga Miklóst és utódait illeti. Ezen kívül minden két hold után, amely Miklós és rokonai határain belül terül el, a Lőrinchez tartozó nép ugyanennyi képét fizet a következő évben az idei év vetéséből Miklósnak és rokonainak, továbbá az őket érintő károkért és jogtalanságokért Lőrinc mindenben kárpótolja őket. A föld határai: *Ragna* melletti malom; K felé egy nagy tölgy; Körmend-patak (*Potockurmand*) mentén É-nak; K felé egy királyi határ (*ad metam regis*); Ny felé egy *numuolou* fa; D-i irányba *Mincholoutoua* nevű hely; Ny felé Körmend (*Kvrmand*); *Opacuta*; újra *Rogna*, ahol körbeér. Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott. *Anno Domini M^o CC^o XL° IX°*.

Eredeti: hártyája néhol szakadt, sárga selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 99847. (Batthyány család, Acta antiqua, Misc. 5. 6. 107.)

Kiadása: ÁÜO VII. 289–290.

Az itt felsorolt helynevek azonosítása nem probléma nélküli, vö. Wertner: Zichy 721., aki a bélavári rendház alapján Zala megyébe, a Muraköz vidékére helyezte a földet. A bélai rendház közelsége mellett ezt a lokalizálást támogatná az is, hogy Pál az országbírósága mellett a zalai ispánságot vislte. Egy Dorog (*Drug*) nevű település megtalálható volt ugyanakkor Vas megyében, a mai Bérbaltavártól nyugatra is (vö. Csánki II. 744–745.). Ez a helyszín pontosan illik a fenti határjárás képébe, amely *Kvrmand* (minden valószínűség szerint a mai Vas megyei Körmend) keleti felére helyezi a települést. Hogy egy Vas megyei ügyben miért egy bélavári templomos járt el, nem tudjuk.

Lőrinc mester (Vas/Zala megyei birtokos)

Dorog h. (*Drug*, Vas m.)

Drug ld. Dorog

Miklós (dorogi)

Pasca (országbírói ember)

bélavári templomos rendház (*Domus Templi de Belo*)

Belo ld. Bélavár(i)

Szent László egyház (Vas m.?)

1249

— (*Paulus iudex aule regie et comes Zaladiensis*): egyik részről a bakonybéli (*de Bel*) apát és jobbágyságok, másik részről a karakói (*Korkou*) várjobbágyság az országbíró színe előtt egyezően elmondták, hogy a mondott monostor azon két ekényi, 340 hold nagyságú földjét, amely Szűcs falu (*villa Scelch*) népeinek a földjével közösen terül el, el kell határolni Szűcs falu földjétől Vak Béla király oklevele (*privilegii ... ceci regis Bele*) alapján [RA 60. sz.]. Az országbíró így embere: gyeli (*de Gely*) Mihály által a mondott két ekényi földet elkülönítette a falutól a holdak korábbi száma szerint, és beiktatta az apátságot örökös birtoklásra, É felől a soproni (*Supruniensis*) vár három falujának, ti. *Keycuch*, *Geztey* és *Surch* sűrű határjelei mentén egészen Gerencéig (*ad Grenche*). Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet ad ki. *Anno dominice incarnationis M^o CC^o XL° IX°*.

Eredeti: hártája ép, tisztán olvasható, befűzött hártaszalagjáról a függőpecsét hiányzik – PBFL, Konventi levéltár: Capsarium 51. Q (DF 207017.)

Kiadása: ÁÚO VII. 288.; PRT VIII. 290–291.; CDB 8. köt. 20. sz.

bakonybéli monostor (*monasterum de Bel*, Veszprém m.)

bakonybéli monostor apátja

Bel ld. bakonybél(i)

Karakó (*Korkou*) vár jobbágysai

Korkou ld. Karakó

Szücs h. (*Scelch*, Veszprém m., ma Bakonyszücs)

Bakonyszücs ld. Szücs

Scelch ld. Szücs

Béla II. (Vak) király

Gyeli h. (*Gely*, Vas m.)

Gely ld. Gyeli

Mihály (gyeli, országbírói ember)

soproni (*Supruniensis*) vár

Supruniensis ld. soproni

Keycuch h. (Veszprém m.?)

Geztey h. (Veszprém m.?)

Surch h. (Veszprém m.?)

Gerence [patak] (Veszprém m.)

1250

— (*Nos P. iudex curie domini regis et comes Zaladiensis*): Demeter comes a színe elé idézte Vulchin (*Wlchin~Wlchun*) baranyai (*de Barana*) várjobbágyot két szolganép (*duo mancipia*), ti. Naglich és Milhan ügyében, akik elmondása szerint a fiaikkal és lányaikkal együtt összesen tizen voltak. Őket Iula bán felesége a Ratoy nevű apjukkal együtt vásárolta Vulchintól, ám a feleség halála után Vulchin hízalgő szavakkal (*blandis verbis*) visszavette őket magához, pedig Demeter elmondása szerint az adásvételt a pécsi káptalan oklevelével is bizonyítani tudja. Mivel Vulchin tagadta mindezt, az országbíró elrendelte, hogy Demeter a mondott oklevéllel bizonyítsa állítását, aki a kijelölt napon ezt meg is tette, úgy a mondott oklevél, mint alkalmas tanúk által. Az országbíró ezután úgy rendelkezett, hogy Demeter két társával, ti. Edemen fia Mihállal és Kopasz Henrikkel (*Herrico Clavo*) együtt tegyen esküt. Az eskü napján és helyén azok meg is jelentek, ám ekkor Vulchin az esküjük helyett inkább visszaadta a mondott két szolganépet Ioanka poroszló és a nekcsei keresztesek színe előtt (*coram ... crucifero de Nehcha*). Az országbíró minderről pecsétes oklevelet adott. *Datum ab incarnatione Domini M^o CC^o quinquagesimo*.

Átírta: IV. Béla 1251. okt. 8. (RA 954. sz.): DL 350. (MKA, Neo-regestrata acta 1501. 19.)

Kiadása: CD IV/2. 104.; Pór: Keán nemzetsége 106. (részleges kiadás)

A kiadásban (CD) 20. sor: *Wulchin* helyett *Wlchun*; 27. sor: *iuramentum* helyett *sacramentum*; 30. sor: *reddidit coram Ivanka* helyett *etiam reddidit coram Ioanka*; 31. sor: *Necha* helyett *Nehcha*. Vö. a következő, **XX. sz. [350.]** regesztával.

Demeter (Sándor apja, Aba nb.)

Vulchin (*Wlchin~Wlchun*, baranyai várjobbágy)

Wlchin~Wlchun ld. Vulchin
baranyai (*de Barana*) várjobbágy
Barana ld. baranya(i)
Naglich (szolga)
Milhan (szolga)
Ratoy (Kán nb. Gyula apósa)
pécsi káptalan
Quinqueecclesiensis ld. pécsi
Edemen (Mihály apja)
Mihály (Edemen fia)
Henrik, „Kopasz” (*Clavus*)
„kopasz” Henrik ld. Henrik, „Kopasz”
Nekcse h. (*Nehcha*, Baranya m., ma Našice, Ho.)
Nehcha ld. Nekcse
Našice ld. Nekcse
nekcsei keresztesek
Gyula bán (Gyula apja, Kán nb.)

(1250–1251., okt.)

— (*P. iudex curiae ... et comes de Zala*) IV. Bélához (*Domino suo B. Dei gratia illustri regi Hungarie*): Demeter comes a színe elé idézte egyrészt azokat az embereket, akiket Vulchintól perben megkapott, ti. Naglich-ot és Milhan-t 10 fővel, másrészt azokat, akiket Nekcsén (*in Nehche*) talált, ti. Blasin-t és fiát: Fyntur-t, Blasin fivéreit: Pétert és Pált, és nővérük fiát: Rodlo-t, és lányát: Iuba-t, hogy feleletet adjanak: Iula bán emberei voltak, vagy sem. Azok egységesen azt felelték, hogy Iula bán emberei voltak, és Nekcsére tartoznak.

Átírta: IV. Béla 1251. okt. 8. (RA 954. sz.): DL 350. (MKA, Neo-regestrata acta 1501. 19.)
Kiadása: CD IV/2. 105.

A kiadásban 8. sor: *Nechche* helyett *Nehche*. Vö. az előző, **XX. sz. [350.]** regesztával, amelyben Aba nb. Demeter éppen elperli Vulchintól azt a két szolgacsaládót, amelyet az itteni szöveg már megtörténtnek mond. Az itteni levél így 1250–1251 októbere között kelt.

Demeter (Sándor apja, Aba nb.)
Vulchin (*Wlchin~Wlchun*, baranyai várjobbágy)
Naglich (szolga)
Milhan (szolga)
Gyula bán (Gyula apja, Kán nb.)
Iula ld. Gyula
Blasin (Fyntur apja, szolga)
Fyntur (Blasin fia, szolga)
Péter (Pál és Blasin fivére, szolga)
Pál (Péter és Blasin fivére, szolga)
Rodlo (szolga)
Iuba (szolgálónő)

1251

— (*Nos P. iudex curie domini regis et comes Zaladiensis*): Romanus és Pósa királyi szerviensek az öröklött földjüket készültek felosztani, ám azt még nem különítették el az ugyanazon Palkonya (*Polkuna*) faluban lévő várnépek, ti. Egyed, Paka, Bot, Pál, Gergely,

Jakab és Otk földjétől. Ezért együtt a várnépekkel az országbíró színe elé járultak, és egy embert kértek tőle a földek felosztására és elkülönítésére. Miután az országbíró látta, hogy a várnépek nem mondanak ellent semmiben, kiküldte hívét: Andornikot poroszlóként Dedalus hadnaggyal (*mayore exercitus*) és Hulduhol századossal és más várjobbágyokkal együtt a földek felosztására. Azok visszatérve elmondták, hogy Palkonya föld déli részéből 140 holdat együtt egy erdővel Romanus és Pósa részére iktattak, és határjelekkel látták el, amelyek a következők: egy Ung (*Vng*) felől jövő nagy út; ennek mentén egy rét; K felé egy (vulg.) *Bikwelg* nevű völgy; *Gudurfeu*; erdő; D irányba egy kis út; egy völgy és egy domb; erdő, az egyik határjel egy tölgyfánál; Orosztony (*Vruzstun*) föld határa, ahol Mutmerrel határos; Ny-i irányba egy erdő; út melletti bükkfa; egy orom (*dorsum unum*), innentől Ung földdel határos; egy völgyben egy bükkfa; sarokhatár-jel; nagy út, annak mentén körbeér. Az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott, méltóságsor: Dedalus hadnagy, Hulduhol százados, stb.. *Datum anno gratie M^o CC^o LI°.*

Eredeti: hártyája ép, befűzött hártyaszalagjáról a függőpecsét hiányzik – DL 36645. (MKA, Archivum familiae Szeghy)

Kiadása: HO VII. 42–43.

Romanus (Zala megyei serviens)
Pósa (Zala megyei serviens)
Palkonya h. (*Polkuna*, Zala m.)
Polkuna ld. Palkonya
Egyed (palkonyai, zalai várnépbeli)
Paka (palkonyai, zalai várnépbeli)
Bot (palkonyai, zalai várnépbeli)
Pál (palkonyai, zalai várnépbeli)
Gergely (palkonyai, zalai várnépbeli)
Jakab (palkonyai, zalai várnépbeli)
Otk (palkonyai, zalai várnépbeli)
Andornik (poroszló, Zala m.)
Dedalus (Lörinte nb.? zalai vár hadnagya)
Hulduhol (zalai vár századosa)
Ung h. (*Vng*, Zala m.)
Bikwelg h. (Zala m.)
Gudurfeu h. (Zala m.)
Orosztony h. (*Vruzstun*, Zala m.)
Vruzstun ld. Orosztony
Mutmer (Zala megyei birtokos)

1251

— (*Nos Paulus iudex aule regie et comes Zaladiensis*): [IV.] Béla király parancsba adta neki, hogy a királyi énekmondóknak a Zala megyei Igric faluban lévő földjét (*terram ioculatorum suorum de villa Igrych in parrochia Zaladiensi*) a szomszédaitól határolja el, de a király és az ország ügyeiben való elfoglaltsága miatt személyesen nem keríthetett rá sort, ezért megbízta Peturka zalai udvarispánt (*curialem comitem*), hogy a nevében eljárva intézze ezt el, és írja meg neki levelében. Peturka levele alapján az országbíró elhatárolta az énekmondók földjét a következő határjelek mentén: útkanyarulat; Rádó (*Raduh*) föld határa; *Vruhman* víz mentén *Scomorou* nevű szirt (fűzfa?)¹; ugyanezen víz mentén fűzfánál (*super arborem silicis*)¹ lévő

Vrhuman nevű berek; egy nagy csipkebokor mentén egy nyír- és egy tölgyfa; egy nagy út; Tótrokolány (*Tout Rocolan*) nevű patak melletti füzes; egy hideg kút (*frigidum puteum*) mellett átkelve a patakon Jakab várjobbágy földjének határa; *Syke* rét felett az *Vncad* völgyben Lengyel (*Lengen*) föld határa; *Vnca* útja, majd egy patak; *iuna* nevű cserjés; Lengyelre tartó régi útnál lévő tölgy; *erdeuhat*; út melletti tölgyfák; körtefák egy cserjés völgnél, amely a *Sceltu* hegy mellett vezet el; Lengyel felől egy völgyön és réten át K-re egy erdő; *erdeuhat*-ban egy körte és egy tölgyfa; kereszttel megjelölt körtefa; tölgyfa; Acus és Ágoston földjének határa; egy erdős út mentén Kál (*Cal*) falu földjének a határa; régi út; völgy; Dusnok (*Busnuk[!]*~*Dusnuk*) falu földjének határa; nagy körtefa; egy völgyben lévő tölgyfa mellet elvezető út; hegyen lévő erdő, tölgyfával; erdő közepén egy *gemelchyn* és egy tölgy; Dusnok falu régi útja melletti körtefa; egy völgnél Pacsa (*Pacha*) falu határa a *Kokcitya* völgy mellett Kolon (*Culun*) falu útja közelében; patak melletti tölgy; a patakon túl egy völgy; nagy út menti körtefa; ue. nagy út, és Lengyel falu ösvényénél lévő cseresznyefák; régi út menti körte és *gemelchyn* fák; Telekfénynél (*in Telukfyn*) nyár- és cseresznyefák; Hígtelek (*Hygteluk*) ösvénye melletti berek gyümölcs- és körtefákkal; ezen berek végén egy tölgyfa; *scyl* fa; egy nagy csipkebokor mentén Kapornak (*Copornuk*) útja melletti *gemelchen* fa; egy régi út mentén *Hunta* víz; *Vtga* hegynél egy körtefa; ezen hegy csúcsán egy diófa; Kanizsa felett (*super Canisam*) az első határjel, ahol körbeér. Ezen kívül azon kaszálókat, amelyeket Pacsa faluval elcserélni nem lehetett, ugyanezen királyi énekmondóknak adja, továbbá a Kolgyárnál (*Kolgar*) lévő cserjések gallyaztatása közös legyen (*ligna virgulti ... communiter incidenda*). Az országbíró Peturka udvarispán oklevele alapján minderről pecsétetes oklevelet adott ki, jelezve, hogy az érintett határosok a fenti határrendezésnek semmiben nem mondtak ellent. *Datum anno ab incarnatione Domini M^o CC^o L^o primo.*

Átírta: IV. Béla 1255. aug. 15. (RA 1047. sz.): DL 407. (MKA, Neo-regestrata acta 620. 1.)

Kiadása: ÁÚO VII. 329–331. *Regesztája:* Szabolcsi: Énekmondók 227.; Csőre: Erdőgazdálkodás 250.

¹ *ad silicem Scomorou*; a *silex-icis* szó szerint „szikla”, „szirt”, ám a szöveg lentebb máskor is téveszti a *salix-icis* (fűzfa) szóval, pl. néhány szóval odébb: *super arborem silicis*, ahol biztosan a fűzfára (~*salicis*) gondolt. Mivel a „szomorú” jelentés inkább kapcsolható a fűzhöz, mint sziklánévhez, könnyen lehet, hogy itt is fűzről van szó.

Béla IV. király

Zala (*Zaladiensis*) megye

Zaladiensis ld. Zala(i)

Igric h. (*Igrych*, Zala m., ma Zalaigrice)

Zalaigrice ld. Igric

Igrych ld. Igric

Peturka (zalai udvarispán)

Rádó h. (*Raduh*, Zala m., ma Nemesrádó)

Nemesrádó ld. Rádó

Raduh ld. Rádó

Vrhuman~*Vruhman* (víz és bereknév, Zala m.)

Vruhman ld. *Vrhuman*

Tótrokolány h. (*Tout Rocolan*, Zala m.)

Tout Rocolan ld. Tótrokolány

Jakab (zalai várjobbágy)

Syke rét (Zala m.)

Vnca(d) (völgy- és helynév, Zala m.)
 Lengyel h. (*Lengen*, Zala m.)
Lengen ld. Lengyel
Sceltu hegy (Zala m.)
 Acus ld. Ákos
 Ákos (Zala m-i birtokos)
 Ágoston (Zala m-i birtokos)
 Kál h. (*Cal*, Zala m., ma Dióskál)
 Dióskál ld. Kál
Cal ld. Kál
 Dusnok h. (*Busnuk*[!]*~Dusnuk*, Zala m.)
Busnuk ld. Dusnok
Dusnuk ld. Dusnok
 Pacsa h. (*Pacha*, Zala m.)
Pacha ld. Pacsa
Kokcitya völgy (Zala m.)
 Kolon h. (*Culun*, Zala m.)
Culun ld. Kolon
 Telekfény h. (*Telukfyn*, Zala m.)
Telukfyn ld. Telekfény
 Higtelek h. (*Hyteluk*, Zala m.)
Hyteluk ld. Higtelek
 Kapornak h. (*Copornuk*, Zala m., ma Nagykapornak)
 Nagykapornak ld. Kapornak
Copornuk ld. Kapornak
 Hunta víz (Zala m.)
 Vtga hegy (Zala m.)
 Kanizsa h. (*Canisa*, Zala m.)
Canisa ld. Kanizsa
 Kolgyár h. (*Kolgar*, Zala m.)
Kolgar ld. Kolgyár

1251

— (*Nos Paulus iudex curie et comes Zaladiensis*): a kustáni (*de Custan*) királynéi népek, udvarnokok és várnépek az országbíró embere: Boxa által a színe elé idézték Jakab hadnagyot (*maiores exercitus*), Bertalan comest és rokonait a földjeik elhatárolásának ügyében. Bár Jakab és rokonai nem akarták ezt, a mondott népek sűrű panasza miatt az országbíró végül a következő határjelek mentén választotta el földjeiket: Zala [folyó] (*Zala*) mellett Ároktő (Ároktó?) (*Aruktu*); nagy út; erdős hegy; mező; Karmacs (*Coromoch*) föld határa; Köszvényes (*Cuzuenus*) folyó; Pupul rokonságának a földje; Péter fia Aba ill. Farkas földjének a határa; Zalánál (*in Zalam*) a mondott Péter fiainak a szigete, ahol körbeér. És mivel hasonló malmot Jakab hadnagynak, Bertalan comesnek és rokonaikak nem tudtak adni, ezért az országbíró parancsára örökös birtoklásra nekik juttattak egy malmot, amely Kehida (*Ketudhida~Ketuhida*) alsóbb részeitől délre található, két hold földdel együtt, amely ugyanott a kis szigeten van, a malomházért és kúriáért cserébe, továbbá két helyen lévő kaszálót, amelyek közül az egyik a szőlők alatt, a másik a Kehidánál lévő mogyorós mellett (*iuxta avellanos*) található, amely kaszálók 20 holdnyi földből és 25 hold szőlőből állnak, mivel hasonlóképpen olyan kaszálókat nem tudtak nekik adni, mint amelyeket örök jogon

birtokoltak. Hogy Jakabot, Bertalant és rokonait ne zaklassák jogukban, ezért az országbíró pecsétetes oklevelet adott minderről. *Datum anno gratie millesimo CC^o quinquagesimo primo.*

Átírta: I. Mátyás 1476. máj. 29.: Österreichisches Staatsarchiv (Ausztria), Haus-, Hof- und Staatsarchiv Archiv Erdödy, Urkundensammlung D 744. (86–4–1) (DF-jelzete nincs)

Kiadása: Kis: Erdödy 67–68.

Kustán h. (*Custan*, Zala m., ma Kehidakustyán)

Kehidakustyán ld. Kehida, Kustán

Custan ld. Kustán

Boxa ld. Baksa

Baksa (országbírói ember, Zala m.)

Jakab (zalai vár hadnagya)

Bertalan (Zala m-i birtokos)

Zala (*Zala*) folyó

Ároktő (Ároktó?) h. (*Aruktu*, Zala m.)

Aruktu ld. Ároktő

Karmacs h. (*Coromoch*, Zala m.)

Coromoch ld. Karmacs

Köszvényes (*Cuzuenus*) folyó (Zala m.)

Cuzuenus ld. Köszvényes

Pupul (Zala m-i birtokos)

Aba (Péter fia, Zala m-i birtokos)

Péter (Aba és Farkas? apja, Zala m-i birtokos)

Farkas (Péter fia?, Zala m-i birtokos)

Kehida (*Ketudhida~Ketuhida*, Zala m., ma Kehidakustyán)

Ketudhida~Ketuhida ld. Kehida

(1254., jún. előtt)

— levele (*litteras Pauli comitis iudicis curie domini regis*) szerint majádi (*de Mead~Mayad*) Pál köteles a színe előtt megjelenni mindenszentek nyolcadán [nov. 8.] István fia Konrád ellenében, ahová az országbíró poroszlója: mosoni (*Musuniensem*) Gál idézte meg őt.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria (DPM 2. sz.): DL 47799. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Wenzel)

Kiadása (TÁ): UB II. 340.

A damus pro memoria-oklevél (amelynek kiadója talán Gutkeled nb. Dragun fia István stájer kapitány) csak feltételesen említi az országbíró kiadványát: ha majádi Pál ezt be tudja mutatni okt. 6-án, akkor ne kelljen bírságot fizetnie István fia (Óvári) Konrádnak, egyébként igen. Hogy ez a bemutatás megtörtént-e, arról nincs tudomásunk, így ad absurdum abban sem lehetünk biztosak, hogy a fenti országbírói oklevél létezett-e egyáltalán, ám nem valószínű, hogy majádi Pál egy fiktív idézőlevél emlegetésével húzta volna az időt, valószínű, hogy tényleg létező oklevélről van szó. Az átíró oklevél nem tartalmaz keltezési évet, de történeti okok miatt csak 1254-ről lehet szó (ld. DPM 2. sz. reg. kommentárja). Mivel 1254. jún. 28-án már Héder nb. Henrik, Pál hivatalbeli utóda volt az országbíró (Zsoldos: Archontológia 31.), és ez az átíró oklevél valamikor júl. 25-e után kelt, ezért az itteni idézés Pál egyik utolsó intézkedése lehetett, valamikor 1254. máj.–jún. folyamán adhatta ki. A kései időpont mellett

szól, hogy nov. 8-ra idézte meg a feleket a színe elé. A pernek az országbíró előtti lefolytatására végül Pál leváltása miatt nem került sor.

Mead ld. Majád

Majád h. (*Mead~Mayad*, Sopron m., ma Szentmargitbánya~Sankt Margarethen im Burgenland, Au.)

Sankt Margarethen im Burgenland ld. Majád

Szentmargitbánya ld. Majád

Pál (majádi, Gutkeled nb.)

Konrád, Óvári (István fia, Győr nb.)

István (Konrád apja, Győr nb.)

Gál (poroszló, mosoni civis)

Moson vár (*Musuniensis*)

Musuniensis ld. Moson vár

(1248–1254 > 1328–1349)

Nagymartoni Pál országbíró

Wenzel Gusztáv okmánytára a 13. sz-i oklevelek közé sorolja a vasvári káptalan sérült kiadványát, amely egy bizonyos Pál országbíró oklevelére hivatkozik (*secundum continentiam litterarum ... Pauli iudicis curie domini regis*, ÁÚO X. 438., vö. DL 47990.). A Ják nemzetség ott említett tagjai (Kemény fia Miklós, Rénold fiai: András és Jakab, Ják fia Mihály) azonban egyértelműen a 14. sz. első harmadára kelteznek a levelet (vö. Engel: Genealógia, Ják nem 2. Rába-balparti főág 2. tábla: Ebed ága), így az említett országbírót Nagymartoni Pállal (1328–1349) azonosíthatjuk.

Kemény (Miklós apja, Ják nb.)

Miklós (Kemény fia, Ják nb.)

Rénold (András és Jakab apja, Ják nb.)

András (Rénold fia, Ják nb.)

Jakab (Rénold fia, Ják nb.)

Ják (Mihály apja, Ják nb.)

Mihály (Ják fia, Ják nb.)

(1254. ápr.–nov.)

Héder nb. Henrik fia Henrik oklevele (*litteris H. iudicis curie nostre et comitis Simigiensis*)

szerint Panyit (*Ponith*) comes Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] a fehérvári káptalan színe előtt 20 márkát köteles fizetni részint becsértékben, részint ezüstben, továbbá köteles egy bírságot kifizetni Iharos fia Gergelynek, mivel a perük tárgyalása folytán foglyul ejtette Gergely fivérét, és ha akkor nem fizet, akkor a duplájával tartozik.

Tartalmilag átírta: IV. Béla (1255.) febr. 17. (RA 1030. sz.): 1829-ben Fejér György szerint Kaposmérőn a Mérey család levéltárában volt.

Kiadása (TÁ): CD IV/3. 284–285.

Mivel az oklevelet IV. Béla 1255 februárjában már említi, és Henrik 1254 árpilisától/júniusától volt csak országbíró (Zsoldos: Archontológia 31.), ezért az itteni levele csak 1254-ben, április és november között kelhetett, vélhetően késő nyáron vagy kora ősszel. Az oklevelet egyébként Béla színe előtt a fizetésre kötelezett Panyit hamisnak mondta, ezért a király 1255 februárjában a színe elé rendelte Henrik országbírót, aki személyesen erősítette meg ezen oklevele valóságát.

Panyit (Arnold fia, Hahót nb.)

Ponith ld. Panyit
Iharos (Gergely apja)
Gergely comes (Iharos fia)
fehérvári (*Albensis*) káptalan
Albensis ld. fehérvári

1254

— (*Nos Herricus iudex curie domini regis et comes Symigiensis*): Bococh fiai: Jakab, Mika, Jarachinus és Carachinus a színe elé idézte Salamon fiait: Demetert és fivéreit igényt támasztva egy Zala folyón (*in fluvio Zale*) lévő malom felére Zeme része okán. A felek végül az országbíró engedélyével és fogott bírák közbenjárására arról a békés egyezségről számoltak be, hogy Bococh fiai meghagyják a malom mondott felerészét Salamon fiainak a malomhoz tartozó föld felével együtt örökre, semmilyen igényt nem támasztva. Az országbíró Salamon fiai számára minderről pecsétetes oklevelet adott. *Datum anno gratie M^o CC^o quinquagesimo quarto.*

Eredeti: hárttyája enyhén penész- és vízfoltos, barna selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 86609. (Teleki család, gyömrői 23. 1. 2.)

Kiadása: ÁÜO VII. 370. *Regesztája:* Iványi: Teleki-család 72–73. 2. sz.; Köblös: Zalalövő I. 20. 3. sz.

Bococh (Jakab, Mika, Jarachinus és Carachinus apja)
Jakab (Bococh fia)
Mika (Bococh fia)
Jarachinus (Bococh fia)
Carachinus (Bococh fia)
Salamon (Demeter apja)
Demeter (Salamon fia)
Zala (*Zala*) folyó
Zeme (Zala megyei birtokos)

+ (1256. szept. 22. e.)

Péc nb. György fia Dénes oklevele (*literis Dionisii iudicis curie nostre et comitis Zaladiensis*): Balázs zalai (*Zaladiensis*) hadnagy, bakónaki (*de Bokonuk*) Gothárd, Olivér, Bud, Buduay és Ladány, és több más zalai várjobbágy a társaik, ti. más zalai várjobbágyok nevében is eljárva az országbíró színe elé idézte Jurke fiait: Pétert és Karachinus-t, Máté fiait: Mátyást és Mátét, és a Pacsa menti (*de iuxta Pacha*) Chuda fia Pál klerikust, ám az országbíró úgy találta, hogy ők Szent István óta az országos nemesek közösségéhez (*in numero seu collegio nobilium regni nostri*) tartoznak, és a várjobbágyok a béke megőrzése miatt jóváhagyták ezt. Ezután az országbíró leírta a mondott nemesek földjének a határait: Kanizsa (*Kanysa*) folyó melletti tölgyes; hegy alatti kis út; völgy melletti út; hegy és egy nagy út, **merasius(?)**-fával; két, kereszttel jelölt út, cseresznyefával; régi út egy cserjésnél; *Chekeytoua* nevű völgy; három tölgyfa; régi út; út menti tölgy- és körtefa – ott a várnépek megmaradt földje érintkezik Dusnok (*Dusnuk~Dusnok*) falu földjével; cserjés; tölgyfa; út menti tölgyfa; ue. út menti körtefa; út menti tölgy- és körtefa; Kál (*Kaal*; TÁ-2: *Kal*) falu határa; régi út mentén két tölgy- és egy körtefa; ue. út menti tölgyfák; Ágoston (TÁ-2: Ágoston fia Rach) földjének határa; út menti tölgyfák; ue. út menti tölgyfák és egy *narfa*; a várnépek Lengyel (*Lengel*) faluja földjének a határa; tölgyfák; egy szántóföld melletti

gyümölcsfa és *narfa*; tölgyfák; út melletti tölgyfák és egy körtefa; tölgyfák és egy *nyrfa*; tölgy- és körtefa; egy rét melletti tölgyfa; fűzfa; füzes völgy; *Selk* nevű hegy; elhagyva Lengyel falu határát az *Vnka* folyó mentén érinti Igric falu (*ville Igricy*) földjét, azt elhagyva Tamás és Cseke várjobbágyok (TÁ-2: Tamás fiai: János, Thank és Miklós, ill. Cseke fiai: Péter és Benedek várjobbágyok) földje; *Monorokerek* (TÁ-2: *Monorovkerek*) nevű cserjés, amely cserjés Ny-i része felől Baas fiai: Kochou, Urban és Csépán (TÁ-2: Kochow fia Pál, Urbán fiai: Péter és Egyed, és Csépán fiai: Barcha és Baga) földje; út; két kereszttel jelölt út; halastó; cserjés; szántóföld; út; rét fűzfákkal; völgnél lévő út menti *nyrfa*; fűzfa; két domb; Kanizsa folyó, ahol körbeér.

Tartalmilag átírta: 1) +IV. Béla 1256. szept. 22. (RA 1098. sz.): 1886-ban Körmenden, a herceg Batthyány cs. levéltárában > veszprémi káptalan 1332. márc. 16.: uo.; 2) + zalavári konvent 1271.: uo.

Kiadása (TÁ): Zala I. 29–32. (TÁ-1); Zala I. 62–65. (TÁ-2)

Azt már Szentpétery Imre is megállapította, hogy a királyi oklevél eleje és vége szó szerint egyezik IV. Béla azon levelével, amelyet az igrici énekmondók részére adott ki 1255. aug. 15-én (RA 1047. sz.). Ennek ellenére nem tekintette hamisnak az itteni átíró oklevelet, pedig egészen biztosan az. Béla a mintaadó diplomájában szintén egy országbírói levelet írt át, amely leginkább határjárásból állt (ld. **XX. sz. [407.] sz. reg.**). Javarészt az ottani határjárás neveit emelték át ide is (Kanizsa, Kál, Dusnok, Ágoston földje, Lengyel falu), ám az ottani határjárásnak volt értelme, míg az itteni egy zavaros, értelmetlen irányokat és ellenőrizhetetlen határjeleket (többnyire faneveket, amelyek időközönként ismétlődnek) megadó bővítmény. Az oklevél egyéb utalásai (pl. az országos nemesek „kollégiumába” való tartozás) is későbbi szóhasználatot mutat. Dénes országbíró és zalai ispánt pedig 1256 előttről egyáltalán nem ismerünk, noha Béla átíró oklevelének a szövege azt sugallja, hogy éppen hivatalban is van. Az első Dénes nevű országbíró 1272-ben nyeri el hivatalát, ám Péc nb. Dénes akkor varasdi ispán volt. Ue. Péc nb. Dénes 1275-ben már zalai ispán is (minderre ld. Zsoldos: Archontológia 31–33.), az itteni utalás tulajdonképpen az 1275. évi állapotokat tükrözi az országbíróval kapcsolatban. A másik tartalmi átírás, amelyet a zalavári konvent 1271. évi oklevelébe foglaltak, szintén több sebből vérzik. Egyrészt a konventi oklevél László királyra hivatkozik, aki csak a következő év szeptemberében lépett trónra, ahogy Miklós zalai ispán is fiktív személynek tűnik (vö. Zsoldos: Archontológia 232.). A föld határainak a leírását az oklevél eleje szerint Dénes országbíró kiadványa alapján végezte (*prout ... in literis Dyonisii condam iudicis curie domini Bele regis et comitis Zaladiensis presentatis vidimus contineri*). Itt valóban ugyanazt a határjárást olvashatjuk, amit a Béla nevére hamisított levélben, kis változtatásokkal (arra pl. ügyeltek, hogy a Béla-oklevélben olvasható nevek helyett az 1271. évi határjárásnál már mindenütt azok fiai szerepeljenek). A Pacsa-menti nemesek a 14. sz. közepén már hamisítottak oklevelet egy földbirtokvita kapcsán (Zsoldos: Két hamis oklevélről 198–205.), könnyen lehet, hogy ezek is erre a persorozatra készültek, hiszen Pacsai János már ott is azt igyekezett bizonyítani, hogy ősei nem várjobbágyok, hanem serviensek voltak – Béla, és abba foglaltan Dénes országbíró oklevele ugyanerről szól. A hamisítók egyértelműen felhasználták Béla említett, Pál országbíró levelét átíró 1255. évi kiadványát, bár érthetetlen, hogy az országbíró nevét itt miért változtatták meg a korba nem illő Dénesre. A másik hamisítványnak a keletjével (1271) össze nem egyeztethető személyek

(IV. László király, Miklós zalai ispán) szintén arra utalnak, hogy a hamisítványok későn, már az Anjou-korban keletkeztek.

Balázs (zalai hadnagy, várjobbágy)
Bakónak h. (*Bokonuk*, Zala m., ma Nagybakónak)
Nagybakónak ld. Bakónak
Bokonuk ld. Bakónak
Gothárd (bakónaki, zalai várjobbágy)
Olivér (bakónaki, zalai várjobbágy)
Bud (bakónaki, zalai várjobbágy)
Buduay (bakónaki, zalai várjobbágy)
Ladány (bakónaki, zalai várjobbágy)
Jurke ld. Gurke
Gurke (Péter és Karachinus apja)
Péter (Jurke fia)
Karachinus ld. Karácsony
Karácsony (Jurke fia)
Máté (Mátyás és Máté apja)
Mátyás (Máté fia)
Máté (Máté fia)
Pacsa h. (*Pacha*, Zala m.)
Pacha ld. Pacsa
Chuda (Pál apja, pacsai)
Pál klerikus (Chuda fia, pacsai)
István I. (Szent) király
Kanizsa (*Kanyisa*) folyó (Zala m.)
Kanyisa ld. Kanizsa
Chekeytoua völgy (Zala m.)
Dusnok h. (*Dusnuk~Dusnok*, Zala m.)
Dusnuk ld. Dusnok
Kál h. (*Kal~Kaal*, Zala m., ma Dióskál)
Dióskál ld. Kál
Kaal ld. Kál
Ágoston (Zala m-i birtokos)
Lengyel h. (*Lengel*, Zala m.)
Lengel ld. Lengyel
Vnca(d) (völgy- és folyónév, Zala m.)
Selk hegy (Zala m.)
Igric h. (*Igricy*, Zala m., ma Zalaigrice)
Zalaigrice ld. Igric
Igricy ld. Igric
Tamás (zalai várjobbágy)
Cseke (zalai várjobbágy)
Cheke ld. Cseke
Monorokerek (~*Monorovkerek*) cserjés (Zala m.)
Monorovkerek ld. *Monorokerek*
Baas (Kochou, Urban és Csépán apja)
Kochou (Baas fia)
Urbán (Baas fia)
Csépán (Baas fia)

1256. okt. 17. > 1246. okt. 23.

Rátót nb. Domonkos fia Roland 1256-ra datált oklevelét (CD IV/2. 421–423.; ÁÚO XI. 429–430.) ld. az **XX. sz. [440.]** regesztában.

1256. dec. 30. > (1260–1263.) dec. 31.

Kemény fia Lőrinc országbíró 1256. dec. 30-ra datált oklevelét (HO IV. 36–37.; ÁÚO VII. 438–439.) ld. a **XX. sz. [209106.]** regesztában.

(1256)

Tengerdi Tódor fia Miklós alországbíró, Tamás kalocsai érsek, Dénes szolnoki ispán, Roland nádor, pozsonyi ispán és Smaragd fehérvári prépost és királyi alkancellár levele (*litteris venerabilis patris Th[ome] divina miseratione archiepiscopi Colocensis, Dionisii comitis de Zounuk, R[olandi] palatini et comitis Posoniensis, magistri S[maragdi] prepositi Albensis, aule regie vicecancellarii, et Nicolai viceiudicis curie regie*) a győri káptalannak, hogy küldjék ki emberüket Lászlóval, a király poroszlójával, akinek a színe előtt László Gyimolt (*Gymolt*) földet két részre osztja, és az egyik felet, ill. a másik félnek a negyed részét a váradi egyháznak (*ecclesie Waradiensis*) iktatja, míg a másik fél megmaradó háromnegyed részét a bébi (*de Beeb*) nemesek kezén hagyja.

Tartalmilag átírta: Győri káptalan 1256. – DL 40040. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása (TÁ): CD IX/6. 139–141.; RP 111. sz.

A győri káptalan 1256-ban írta át tartalmilag és hajtotta végre a parancslevélben foglaltakat, így ennek az oklevélnek is ebben az időpontban kellett kelnie, legfeljebb 1255 végén.

Tamás (kalocsai érsek)

Dénes (szolnoki ispán, Türje nb.? Péc nb.?)

Roland (Domonkos fia, Rátót nb., nádor és pozsonyi ispán)

pozsonyi (*Posoniensis*) ispán

szolnoki (*de Zounuk*) ispán

Zounuk ld. Szolnok(i)

Smaragd (Smaragd fia, Smaragd nb., fehérvári prépost, alkancellár)

fehérvári (*Albensis*) prépost

Albensis ld. fehérvári

győri (*Jeuriensis*) káptalan

Jeuriensis ld. győri

László (poroszló)

Gyimolt h (*Gymolt*, Veszprém m., ma Nagygyimót)

Nagygyimót ld. Gyimolt

Gymolt ld. Gyimót

váradi (*Waradiensis*) egyház

Waradiensis ld. váradi

Béb h. (*Beeb*, Veszprém m.)

Beeb ld. Béb

(1256 körül)

— és bírótársai (*Nicolaus [viceiu] dex curie regis et suis coniudicibus*) parancsba adják a győri káptalannak, hogy A[madé] győri püspök (*O. episcopum nostrum*) Gyimolt (*Gymolt*) föld ügyében kiadott privilégiumát, és minden egyéb olyan oklevelet és okiratot, amelyet a váradi

káptalan (*capitulum Varadiense*) és a bébi (*de Beeb*) nemesek eszközöltek ki bármelyik bírótól egymás ellenében Gyimolt föld kapcsán, a felek kölcsönösen nyilvánítsák érvénytelennek a káptalan színe előtt.

Tartalmilag átírta: győri káptalan – DL 47787. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Neuhofer)
Kiadása (TÁ): ÁÚO II. 327. *Regesztája:* RP 333. sz.

Bár a győri káptalan erről szóló oklevele keltezetlen (és erősen rongált), a parancslevél a váradi káptalan és a bébi nemesek birtokvitájának a lezárására utal, és így összefügg a győri káptalan 1256. évi oklevelével, ill. Miklós alországbíró és bírótársai szintén ekkortájt kiadott mandátumával (ld. az előző, **XX. sz. [40040.]** reg.). Így ennek keletét is 1256 körülre tehetjük. Az itt csak „bíróként” említett személyek nyilván azonosak azokkal, akikkel Miklós alországbíró az előző levelét is kiadta.

győri (*Jeuriensis*) káptalan
Amadé (Pok nb., győri püspök)
győri (*Jeuriensis*) püspök
Gyimolt h (*Gymolt*, Veszprém m., ma Nagygyimót)
váradi (*varadiense*) káptalan
varadiense ld. váradi
Béb h. (*Beeb*, Veszprém m.)

(1254–1257)

Héder nb. Henrik fia Henrik oklevele (*litteris memorialibus Henrici iudicis curie domini regis*) szerint János fia Chaba comes köteles esküt tenni a nyitrai káptalan színe előtt Szent György 15. napján [máj. 8.] Indruh prépost fia: Kozmával, Lesták fiaival: Gurkud-dal és Istvánnal, Kozma fia Lestákkal, Gunter fia Lestákkal, elefánti (*de Elephant*) Luka-val, körtvélyesi (*de Kurtuely*) Benus-sal, Bolyzlaus könyöki (*de Kunuk*) pappal, Mártonnal és Grisogonis fia Isou-val arról, hogy Gothárd semmilyen jogot nem bír Dorány és Rozvád (*Doran et Rozwog*) földekben, mivel Chaba apja: János a saját pénzén megszerezte ezeket a földeket Gothárd apjától.

Tartalmilag átírta: nyitrai káptalan > IV. Béla 1257. aug. 10. (RA 1156. sz.): DL 95230. (Ocskay család 1.)
Kiadása (TÁ): RA 1156. sz.; CDSlov II. 396. *Regesztája:* CDSlov II. 396. 568. sz. (lat.)

Csaba (János fia)
Chaba ld. Csaba
János (Csaba apja)
nyitrai (*Nitriense*) káptalan
Nitriense ld. nyitrai
Indruh prépost (Kozma apja)
Kozma (Indruh prépost fia)
Lesták (Gurkud és István apja)
Gurkud (Lesták fia)
István (Lesták fia)
Kozma (Lesták apja)
Lesták (Kozma fia)
Gunter (Lesták apja)
Lesták (Gunter fia)

Elefánt h. (*Elefant*, Nyitra m., ma Alsóelefánt~Dolné Lefantovce és Felsőelefánt~Horné Lefantovce, Szl.)

Alsóelefánt ld. Elefánt

Dolné Lefantovce ld. Elefánt

Felsőelefánt ld. Elefánt

Horné Lefantovce ld. Elefánt

Luka (elefánti)

Körtvélyes h. (*Kurtuely*, Nyitra m., ma Nyitrakörtvélyes~Hrušovany, Szl.)

Kurtuely ld. Körtvélyes

Hrušovany ld. Körtvélyes

Nyitrakörtvélyes ld. Körtvélyes

Benus (körtvélyesi)

Bolyzlaus (könyöki pap)

Könyök h. (*Kunuk*, Nyitra m., ma Nyitra~Nitra része, Szl.)

Kunuk ld. Könyök

Nyitra ld. Körtvélyes

Nitra ld. Körtvélyes

Márton (Nyitra megyei birtokos)

Grisogonis (Isou apja)

Isou (Grisogonis fia)

Gothárd (Nyitra megyei birtokos)

Dorány h. (*Doran*, Nyitra m., ma Farkasudvar~Dvorany nad Nitrou, Szl.)

Doran ld. Dorány

Dvorany nad Nitrou ld. Dorány

Farkasudvar ld. Dorány

Rozvád h. (*Rozwog*, Trencsén m., ma Trencsénsztankóc~Trenčianske Stankovce része)

Rozwog ld. Rozvád

Trencsénsztankóc ld. Rozvád

Trenčianske Stankovce ld. Rozvád

(1260. aug.–nov.?)

— és Pobor hirdetőispán (*Herrico iudici curie nostre comiti Simigiensi, Pobor comiti preconum nostrorum*) levelében tájékoztatja [IV.] Béla királyt (*nobis rescripserunt*), hogy parancsának megfelelően megvizsgálták, és úgy találták, hogy a Somogy megyei Vitya (*Wyha*) földet eladományozhatja Kozma comes számára más jogának sérülése nélkül.

Tartalmilag átírta: IV. Béla 1261. aug. 21. (RA 1265. sz.): DL 86832. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 45. A 1.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO VIII. 2.

Henrik a tartalmilag átíró oklevél kiadásának idején már biztosan nem volt országbíró, hanem kb. 1260 őszétől (legkésőbb nov. 30-tól kezdve) a nádori hivatal viselte (ld. Zsoldos: Archontológia 31. 175. jz., Szócs: Nádori intézmény 72.). Mivel Béla az 1260 júliusában lezajlott kroissenbrunni csatában szerzett érdemeket díjazta ezzel az oklevéllel, elképzelhető, hogy az adományozási folyamat már nem sokkal a csata után megindult, és így az első lépést (annak felmérését, hogy a kiszemelt föld egyáltalán eladományozható-e) még Henrik országbíró tette meg. Így az ő kiadványát a csata és a leváltása között eltelt néhány hónap folyamára keltezhetjük.

Pobor (királyi hirdetőispánja)

Béla IV. király

Vitya h. (Wycha, Somogy m.)

Wycha ld. Vitya

Kozma (kovásznai)

(1254–1260)

—, Fülöp zágrábi püspök és Roland nádor királyi pecséttel ellátott oklevele (*litteras ... venerabilis patris Ph[ilippi] episcopi Zagrabiensis, R[olandi] palatini et comitis Posoniensis, H[enrici] iudicis curie domini regis, comitis Symigiensis sub sigillo domini regis*): Mátyás prépost és testvérei igényt támasztottak ezen bírák színe előtt egy Sebes (*Scebes*) nevű birtokra János volt mislyei (*Myslensis*) préposttal szemben, és a felperes a színük elé állította a vásárlás kapcsán ugyanezen föld eladóit, ti. Chomok fia György fia Pétert és Koyl fia Péter fia Miklóst, aki maga, az atyja, és György nevű fivére nevében, ill. Chompord fivére Pósát, aki Péter más fiainak nevében azt állította, hogy Sebes birtokot a tatárjárást követő évben (*previo anno post discessum Tartarorum*) szükségstől hajtva eladták Mátyás prépostnak és testvéreinek. A mislyei prépostot is megkérdezték, hogy milyen jogon bírja az egyház a földet, aki azt felelte, hogy a fele részét vásárlás útján, a másik felét pedig Péter nagyapja: Chomok adta az egyháznak. Arra a kérdésre, hogy van-e erről bármilyen okirata, azt felelte, hogy nincs, ám az eladók, ugyanezen egyház patrónusai elmondhatják, hogy a föld az egyházé. Bár a bírák a földet a mislyei egyháznak adhatták volna, mégis, mivel azt visszavették az egyháztól, továbbá a mislyei prépost semmilyen privilégiumot vagy más okiratot nem tudott bemutatni, csak hitére állította, hogy a föld az egyházé, mégis – az újbóli eladás törvénytelen volta miatt – Mátyás prépostnak és testvéreinek ítélték a földet örökös birtoklásra. És mivel Gergely fia Péter azt vallotta, hogy a föld az egyházé, és ő eladta azt neki [is], ezért az öröklött földjéből, amelyet közösen birtokolnak a mislyei egyházzal az egyháznak adott egy részt ugyanolyan nagyságban és haszonnal, mint amilyen a Mátyás prépostnak eladott Sebes föld volt. Ezen kívül Koyl fia Péter az ő három faluja, ti. Somos, Basar és Budamér (*Somos ... Basar et Bodmer*) földjéből átadott egy részt György fia Péternek olyan haszonnal és nagyságban, amilyen Sebes föld volt.

Tartalmilag átírta: Lőrinc országbíró 1262.: **XX. sz.** reg.

Kiadása (TÁ): RP 120. sz.

Az oklevelet a felsorolt személyek közül magának Henrik országbírónak a hivatali évei keltezik, vö. (Zsoldos: Archontológia 31.), a kiadási idő ennél pontosabb meghatározására nincs módunk.

Fülöp (Ivachin fia, Türje nb., zágrábi püspök)

zágrábi (*Zagrabiensis*) püspök

Zagrabiensis ld. zágrábi

Roland (Domonkos fia, Rátót nb., nádor és pozsonyi ispán)

pozsonyi (*Posoniensis*) ispán

Posoniensis ld. pozsonyi

Mátyás (Isép fia, Hermán nb., szepesi prépost)

mislyei (*Myslensis*) prépost

Myslensis ld. mislyei

János (mislyei prépost)

Sebes h. (*Scebes*, Sáros m., ma Eperjes~Prešov része, Szl.)

Scebes ld. Sebes
Prešov ld. Sebes
Eperjes ld. Sebes
Chomok (György apja, Aba nb.)
György (Chomok fia, Péter apja, Aba nb.)
Péter (György fia, Aba nb.)
Koyl (Péter apja, Aba nb.)
Péter (Koyl fia, Miklós és György apja, Aba nb.)
Miklóst (Péter fia, Aba nb.)
György (Péter fia, Aba nb.)
Chompord (Pósa fivére, Aba nb.)
Pósa (Chompord fivére, Aba nb.)
tatárok
Somos h. (*Somos*, Sáros m., ma Drienov, Szl.)
Drienov ld. Somos
Basar h. (Sáros m.?)
Budamér h. (*Bodmer*, Sáros m., ma Budimír, Szl.)
Bodmer ld. Budamér
Budimír ld. Budamér

(1256–1260)

Tengerdi Tódor fia Miklós alországbíró (*Nos comes Nicolaus viceiudex curie domini regis*): Iacapus fia Péter a színe előtt egy másfél ekényi, Dozmaton lévő föld miatt perbe vonta dozmati (*de Druzmoth~Drozmoth*) András fiait: Wyssunguth-ot és Andronicus-t, akik nevében Tyma comes fia Tódor jelent meg. A mondottak bemutatták Kázmér veszprémi prépost, Hahold vasvári ispán és Pál fehérvári ispán oklevelét, akik a várhoz tartozó jogok visszaállításának a vizsgálóbírái voltak, a következő tartalommal:

Kázmér veszprémi prépost, Hahold vasvári ispán és Pál fehérvári ispán (*Casmirius prepositus Wesprimiensis, Hoholdus Ferrei Castri et Paulus Albensis comites*): amikor [IV.] Béla király felhatalmazta őket, hogy a Vas megyében (*in comitatu Ferrei Castri*) a vártól jogtalanul elidegenített földek kapcsán teremtsenek igazságot, akkor Dozmat (*Druzmoth*) falu földjére értek, amely a váré. Itt azt találták, hogy a királyi népek közül való (*ex familia regis*) dozmati Mihedus fiai: András és Kázmér másfél ekényi öröklött földet bírnak, amely a Dozmat falusi várföldek mellett terül el. Az oklevéladók, nehogy az idők folyamán a földek kapcsán ellentmondás támadjon, a Pál klerikustól kapott földet iktatták Kázmérnak és Andrásnak örökös birtoklásra, a következő határjelek szerint: út menti tölgyfa; Kuce fia Marcell földjének a határa; szántóföld melletti tölgyfa; berek; egy hideg kút mellett (*iuxta frigidum puteum*) egy dárdahajításnyi közelségben (*prope per iactum baculi*) a Dozmat patak; ennek mentén a *Zormu* nevű hely; rét melletti fűzfa; András és Kázmér szőlője mellett elterülő völgy; Nárai (*Narey*) föld határa; út melletti tölgy; Ják (*Iach*) felé tartó út; *Christut* (Keresztút?); a dozmati várnépek földjének határa; *rakattyas*; Dozmat patak; *Zormu* nevű hely; sziget; út; gyümölcsös, ahol körbeér. Az oklevéladók minderről pecsétetes oklevelet bocsátottak ki Bech fia Pál várnagy, Tyvan hadnagy, csói (*de Chou*) Pál és mások jelenlétében. *Anno gratie M^o CC^o XXX° VIII°*.

Bár az alországbíró már ez alapján is András fiainak ítéltette volna a földet, mivel Péter az oklevélnek nem mondott ellent, ám a nagyobb biztonság kedvéért esküre kötelezte Tódort egy testvérével együtt a vasvári káptalan előtt. A kitűzött napon azok készen mutatkoztak az

eskütételre – mint ez a káptalan kiadványából kiderült –, ám a másik fél nem akarta, hogy esküt tegyenek, így a földet az országbíró kijelöltette András fiainak örökös birtoklásra ezen ügy poroszlója: Hermán (*Hermann*) nb. Pósa fivére Hermann közbenjárásával. Ezen kívül a mondott vizsgálóbírák levelén három pecsét függött, de közülük kettő, Kázmér préposté és Pál ispáné, tönkrement az alországbíró kezében a régi voltak miatt. Az alországbíró minderről pecsétetes oklevelet adott.

Átírta: IV. Béla 1260. máj. 12. (RA 1238. sz.): eredetije nem fellelhető; *említi:* Ákos nb. Ernye országbíró 1269. okt. 13.: **XX. sz. [61151.]** reg.

Kiadása: CD IV/3. 19–20. (E collect. Dipl. Fejérváiana Tomo III. nro. 490.), vö. CD IV/1. 140–141.; UB I. 267., vö. uo. 186–187. (CD alapján)

Az oklevél keltét csak Miklós alországbíró működési ideje határolja be (vö. Zsoldos: Archontológia 31.), de valószínű, hogy időben Béla király megerősítő oklevelének a dátumához (1260) esett közelebb.

Iacapus (Péter apja)

Péter (Iacapus fia)

Dozmat h. (*Druzmoth~Drozmoth*, Vas m.)

Druzmoth ld. Dozmat

Drozmoth ld. Dozmat

András (Mihedus fia, Wyssunguth és Andronicus apja, dozmati)

Wyssunguth (András fia, dozmati)

Andronicus (András fia, dozmati)

Tyma (Tódor apja, hermáni)

Tódor (Tyma fia, hermáni)

Kázmér (veszprémi prépost)

Hahold ld. Hahót

Hahót (Hahót fia, Hahót nb., vasvári ispán)

veszprémi (*Wesprimiensis*) prépost

vasvári ispán (*comes Ferrei Castri*)

Pál (Écs fia, Geregye nb., fehérvári ispán)

fehérvári (*Albensis*) ispán

Béla IV. király

Vas megye (*comitatus Ferrei Castri*)

Mihedus (András és Kázmér apja)

Kázmér (Mihedus fia)

Pál klerikus (Vas m.)

Kuce (Marcell apja)

Marcell (Kuce fia, Vas megyei birtokos)

Zormu h. (Vas m.)

Nárai h. (*Narey*, Vas m.)

Narey ld. Nárai

Ják h. (*Iach*, Vas m.)

Iach ld. Ják

Christut h. (Vas m.)

Bech (Pál apja)

Pál (Bech fia, vasvári várnagy)

Tyvan (vasvári vár hadnagya)

Csó h. (*Chou*, Vas m., ma Nemescsó)

Nemescsó ld. Csó

Chou ld. Csó

Pál (csói, vasi várjobbágy)

vasvári káptalan

Hermán (*Hermann*) nemzetség

Pósa (Hermann fivére, Hermán nb.)

Hermann (Pósa fivére, Hermán nb.)

1262. márc. 1., Aranyos

Simon alországbíró és Pál választott fehérvári prépost és alkancellár (*Nos magister Paulus electus ecclesie Albensis, aule domini regis vicecancellarius, iudex a domino rege deputatus, comes Symon viceiudex curie domini regis*): a Pozsony megyei Karcsáról való (*de villa Karacha de comitatu Posoniensi*) Jovan fiai: Márk és Budou a színük elé idézték az ugyaninnen való Remigius comes fiait: Langrab-ot és Bertalant, és Márkéék azt állították, hogy az Arky nevű 15 hold körüli erdő mindig is az ő öröklött tulajdonuk volt, de Langrab és Bertalan apja két évvel a tatárok kivonulása után erőszakkal elbitorolta azt. Ezzel szemben azok azt állították, hogy az erdő mindig is az apjuké, Remigiusé volt, és nagyapjuké, és hogy ezt az erdőt ezek az emberek saját kezüleg makkok terméséből nevelték ki (*per manus hominum silva memorata de glandibus seminando fuerit procreata*). A tanúk állítása után a bírák párbajt ítélték a felek közt, és annak a napján, ti. Szent Miklós nyolcadán [dec. 13.] a párbajra összegyűlt felek a bírák engedélyével és fogott bírák közbenjárásával a következő egyezsége jutottak. Langrab és Bertalan a mondott erdőt a pozsonyi káptalan tanúságával három részre osztja a bírák poroszlója: Tét (*Teth*) nb. Sándor közreműködésével, két részt meghagynak Márk és Bodou részére, az egyharmad rész pedig Bertalanék tulajdonába kerül. Miután mindez megtörtént, karcsai Buzád engedélyével a kétharmad és egyharmad rész közötti határjelek a következőek, miként ez a pozsonyi káptalan leveléből kiderül: az erdő kezdeténél egy régi határjel; régi árok; tölgyfa; *Lapsar* nevű ér; Buzád fia Barleus kúriájának a telke; körtefa; egy régi árok, amely Márk és Budou földjén maradt; ue. erdő eleje, ahol körbeér. A bírák minderről pecsétetes oklevelet adtak ki. *Datum in Oronos, in octavis Cynerum anno Domini M^o CC^o sexagesimo secundo.*

Eredeti: helyenként vízfoltos, befűzött hártaszalagjáról a függőpecsétek hiányoznak – Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtára, Kézirattár: Diplomatarium autographum O 618. (DF 283480.)

Kiadása: ÁÚO XI. 519–521.

Pál (választott fehérvári prépost és alkancellár)

fehérvári (*Albensis*) prépost

Pozsony (*Posoniensis*) megye

Karcsa h. (*Karacha*, Pozsony m.)

Karacha ld. Karcsa

Jovan (Márk és Bodou apja, karcsai)

Márk (Jovan fia, karcsai)

Budou (Jovan fia, karcsai)

Remigius (János fia, Langrab és Bertalan apja, karcsai)

Langrab (Remigius fia, karcsai)

Bertalan (Remigius fia, karcsai)

pozsonyi káptalan

Tét (*Teth*) nemzetség

Sándor (Tét nb., poroszló)

Teth ld. Tét
Arky erdő (Pozsony m.)
Buzád (Barleus apja, karcsai)
Barleus (Buzád fia, karcsai)
Lapsar ér (Pozsony m.)
Aranyos kh. (*Oronos*, ? megye)
Oronos ld. Aranyos

(1260. nov.–1262. ápr.)

Kemény fia Lőrinc oklevele (*litteras Laurentii iudicis aule regie*) szerint per támad egyik részről vitai (*de Wyta*) Puck fia Bálint, Farkas fia Marhard és Egyed fia Egike és rokonaik, másik részről töreki (*de Turek*) János fia Marcell, Ompud fia Natus, Euze fia Heused között a Vita és Törek közötti határ fekvéséről, végül a felek békés megegyezésre jutottak a határokról, amelyek a következők: Goke szőlőjének a sarka melletti út, amely Edericsről Tomajra (*de Edelich ad villam Tumoy*) vezet; ue. út mentén Natus szőlőjének a sarka és egy szántóföld; egy szőlő melletti árok; szántóföld; két berkenyefa (*arbores sorbelli*); kaszáló; vadvörtefa (*arborem pomi silvestris*); berek; Lesence (*Lesunche*) patak.

Tartalmilag átírta: fehérvári káptalan 1262. ápr. 19.: DL 103245. (Batthyány család, Senioratus 104. 109.) > zalai konvent 1402. jún. 22.: DL 67618. (Rajky család 30.)

Kiadása (TÁ): Zala I. 40–41.

A fehérvári káptalan 1262. évi oklevelében két szó olvashatatlan, ezt a kiadás ki is pontozta. A kipontozott részek a zalai konvent 1402. évi oklevele alapján pótolhatóak: Zala I. 40. old. 4. sor: *Egike*; 5. sor: *aliis*.

Vita h. (*Wyta*, Zala m., ma Nemesvita)
Wyta ld. Vita
Nemesvita ld. Vita
Törek h. (*Turek*, Zala m.)
Turek ld. Törek
Puck (Bálint apja, vitai)
Bálint (Puck fia, vitai)
Farkas (Marhard apja, vitai)
Marhard (Farkas fia, vitai)
Egyed (Egike apja, vitai)
Egike (Egyed fia, vitai)
János (Marcell apja, töreki)
Marcell (János fia, töreki)
Ompud (Natus apja, töreki)
Natus (Ompud fia, töreki)
Euze (Heused apja, töreki)
Heused (Euze fia, töreki)
Goke (Zala megyei birtokos)
Ederics h. (*Edelich*, Zala m., ma Balatonederics)
Balatonederics ld. Ederics
Edelich ld. Ederics
Tomaj h. (*Tumoy*, Zala m., ma Lesencetomaj)
Lesencetomaj ld. Tomaj
Tumoy ld. Tomaj

Lesence (*Lesunche*) patak
Lesunche ld. Lesence

(1262., szept. 22. előtt)

— oklevele szerint (*secundum continentiam litterarum magistri Laurentii iudicis curie domini regis*) a szentmártoni apát (*abbas Sancti Martini*) kiasasszony 15. napján köteles esküt tenni a győri káptalan színe előtt dörögi (*de villa Durug*) Pál és László mosoni (*Musuniensis*) várjobbágyok ellenében egy Dörögön lévő 40 holdnyi föld kapcsán.

Tartalmilag átírta: győri káptalan > Lőrinc országbíró 1262. nov. 25.: **XX. sz. [207069.]** reg.

Lőrinc 1262. szept. 22-ben határozta meg a győri káptalan előtt leteendő eskü idejét, az erre felszólító oklevelének tehát ezen időpont előtt, leginkább augusztusban, vagy szeptember elején kellett kelnie.

szentmártoni apát
győri (*Iauriensis*) káptalan
Dörög h. (*Durug*, Győr m.)
Durug ld. Dörög
Pál (dörögi, mosoni várjobbágy)
László (dörögi, mosoni várjobbágy)
mosoni (*Musuniensis*) várjobbágy
Musuniensis ld. mosoni

1262. nov. 25., Pozsony

— (*Nos magister Laurentius [- - -] regis [- - -] Zaladiensis*): dörögi (*de villa Durug*) Pál mosoni (*Musuniensis*) várjobbágy a maga és fivére: László nevében panaszt tett Favus szentmártoni apát (*abbatem monasterii Sancti Martini*) ellen, hogy Dörög nevű földjükből elfoglalt embereivel egy Márk comes felé eső 40 holdnyi részt, és odaültette jobbágyságait. Az apát ezzel szemben azt állította, hogy a föld régtől fogva a monostoré, és már a tatárok bejövetele előtt és az után is a monostor jobbágyságai tartózkodtak ott. Az országbíró Pál és László részére rendelt el bizonyítást, ám azok nem vállalták el, hanem az apátra, és egy megyebeli nemesre bízták rá azt. Az országbíró ezért elrendelte, hogy az apát gúgi (*de Gug*) Konrád comesszel, akit saját akaratából választott ki, kiasasszony 15. napján [szept. 22.] tegyen esküt a győri káptalan színe előtt, hogy a 40 holdnyi birtokrész az apátsághoz tartozik. Az apát végül Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] bemutatta a káptalan oklevelét a következő tartalommal:

A győri káptalan (*capitulum ecclesie Iauriensis*) jelenti, hogy a Lőrinc országbíró oklevelében [**XX. sz. (előző)** reg.] foglaltak értelmében a felek meg is jelentek, végül Pál és László az eskütételtől eltekintettek, és átengedték a 40 holdnyi részt az apátnak és a monostornak örökös birtoklásra. Ugyanezen a napon a káptalan elé rendelt Móric fia Márk comes saját akaratából elfogadta az apátot szomszédjának a 40 hold földdel kapcsolatban, felhagyva azzal a perrel, amelyet a mondott Pál és László és rokonai ellenében folytatott Dörög föld határai kapcsán.

Az országbíró látva a káptalan levelét, az abban foglaltak szerint az apátnak és a monostornak ítélte a földet örökös birtoklásra, minderről pecsétetes oklevelet adva ki. *Datum Posonii, anno Domini M^o CC^o sexagesimo secundo, in festo beate Katerine virginis.*

Eredeti: hártyája több helyen szakadt és foltos, vörös selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – PBFL Konventi Levéltár: Capsarium 9. J. (DF 207069.); *említi* a Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi Levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO III. 31–32.; PRT II. 317–318.; CDB 2. köt. 51. sz. Az említés kiadása: PRT II. 255.; CDB: A pannonhalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

szentmártoni apát

Favus (pannonhalmi apát)

győri (*Iauriensis*) káptalan

Dörög h. (*Durug*, Győr m.)

Durug ld. Dörög

Pál (dörögi, mosoni várjobbágy)

László (dörögi, mosoni várjobbágy)

mosoni (*Musuniensis*) várjobbágy

Márk (Móric fia, Győr m-i birtokos)

Móric (Márk apja, Győr m-i birtokos)

tatárok

Gúg h. (*Gug*, Győr m.)

Konrád (gúgi)

Pozsony kh. (*Posonium*, Pozsony m., ma Bratislava, Szl.)

Bratislava ld. Pozsony

Posonium ld. Pozsony

1262

— levele szerint Aneus mislyei prépost a színe elé idézte Mátyás hajdani szepesi prépost fivéreit: Antalt és Herbordot, visszakérve tőlük Sebes birtokot, mondván, hogy a monostorhoz tartozik. Azok azt felelték, hogy a birtokot Koyl fia Pétertől és unokaöccseitől vásárolták, és ennek bizonyágául bemutatták egyrészt [IV.] Béla király oklevelét. Eszerint Edemyn fivére Mihály már perbe idézte Mátyást, Antalt és Herbordot, a mondott föld felét követelve tőlük, ám azok Béla király egy másik levelével és az egri káptalan kiadványával bizonyították, hogy a mondottaktól vásárolták, így Béla nekik ítélte a földet, Mihálynak és utódainak örökös hallgatást parancsolva. Ezen kívül bemutatták Fülöp zágrábi püspök, Roland nádor és Henrik országbíró levelét is [tartalmát ld. **XX. sz. regesztában**]. Bár a bemutatott diplomák elegendőnek látszottak, Lőrinc országbíró mégis a színe elé idéztette a föld eladóit, akik közül megjelent György fia Péter a maga és fivérei nevében, és Koyl fia Péter serviense az ura nevében. Azok is megerősítették, hogy a földet Mátyás prépostnak és fivéreinek adták el. Emiatt az országbíró Antaléknak ítélte a földet birtoklásra, mindenki másnak örökös hallgatást parancsolva, hozzátéve, hogy mivel az eladók bevallásuk szerint az egyház földjét adták oda, ha a prépost a birtok kapcsán pert akarna indítani, akkor ezt ne Antalékkal, hanem a mondott eladókkal szemben tegye, akik a saját birtokaikból kötelesek kárpótolni az egyházat.

Tartalmilag átírta: Szécsi Miklós nádor 1386. febr. 5.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 20. (DF 272825.)

1) > Ilsvai Lesták nádor 1395. márc. 29.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 25. (DF 272830.) (az oklevél fele hiányzik!)

2) > Bebek Detre nádor 1401. febr. 25: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 28. (DF 272833.)

3) > szepesi káptalan 1402. szept. 14.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 29. (DF 272834.)

4) > Garai Miklós nádor 1406. ápr. 24.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 32. (DF 272837.)

A tartalmi átirás szövege (DF 272825. alapján): **[17-23-25, a 25-ösön kezdődik a „quarum una” rész, a zavaros rész alatt pár sorral – a nem látható szavakat a többi alapján pótoltam]**

... quasdam sex litteras, unam magistri Laurentii condam iudicis curie regie comitis Zaladiensis privilegiam (...). quarum una videlicet dicti magistri Laurentii iudicis curie regie anno ab incarnatione Domini M^{mo} CC^{mo} LX^{mo} secundo confecta inter alia exprimebat, quod Aneus prepositus Myslensis Anthaleum et Herbordum fratres condam Mathie prepositi de Scepus in presentiam eiusdem magistri Laurentii evocasset super quadam possessione Scebes vocata, quam ratione iuris monasterii sui ab eisdem repetivisset asserendo per eosdem sit^a indebite occupatam. Ex^b adverso cum iidem Anthaleus et Herbordus suam esse emptitiam de Petro filio Koyl et filiis, et^c a filiis Georgii fratris eiusdem Petri, videlicet Egerth et Alexandro, et super emptione eiusdem multa instrumenta privilegii^d se habere asserendo, idem magister Laurentius ad exhibenda^e dicta instrumenta eisdem terminum assignasset, tandem ipso termino adveniente eisdem coram^f ipso comparentibus exhibuissent primo privilegium domini B.^g illustris regis Hungarie continentes inter cetera, quod Mychael frater Edemyn super prefata possessione Scebes magistrum Mathiam prepositum de Scepus et fratres ipsius Anthaleum videlicet et Herbordum in domini regis presentia convenisset requirendo medietatem eiusdem terre ad se iure hereditario pertinere, et cum adverso prenominatus Mathias prepositus et fratres ipsius respondissent, quod dictam terram^d iusto titulo et iure emptitio(nis?) possiderent, quam etiam privilegiis eiusdem domini regis et capituli Agriensis lucidare ostendentes ab hominibus supradictis emisse bona fide, et usque tunc ex eodem titulo iuste et pacifice possedissem approbassent. Idem dominus rex pretactam possessionem cum omnibus pertinentiis suis magistro Mathie preposito et suis fratribus et per eos suis heredibus heredumque successoribus dimisisset pacifice possidendam prefato Mychaeli et heredibus ipsius ac omnibus^d descendentes ab eis super hoc perpetuum silentium sententialiter imponendo; exhibuissent etiam iidem fratres prepositi de Scepus litteras iudicium a domino rege deputatorum... [*Fülöp zágrábi püspök, Roland nádor és Henrik országbíró oklevelének a szövegét ld. RP 120. sz.*] ... Petro filio Georgii superius nominato. Ipse igitur magister Laurentius viso tenore privilegiorum sibi^h exhibitorum contentus super emptione et firmitate ipsius possessionis esse debuisset, tamen ad maiorem rei cautelam venditores eiusdem terre iudicasset per fratres ipsius M. prepositi statuendos coram ipsoⁱ et termino ad hoc deputato, coram ipso^j comparentes^d Petrus filius Georgii pro se et pro fratribus suis Alexandro videlicet et Egerth, et Farkasius,^k qui se servientem Petri dixisset pro ipso Petro filio Koyl et filiis suis, respondissent, quod dictam terram Scebes ipsi M. preposito et fratribus suis vendidissent, nec idem Aneus prepositus de eorum consensu requireret ab eisdem. Verum quia iidem fratres M. prepositi multis instrumentis et documentis

predictam terram Scebes suam^l esse^m emptitiam lucide^d approbassent, et etiamⁿ venditores eiusdem^d affirmassent, et quia etiam predicti barones domini regis, ut de possessionibus Petri filii Georgii ecclesie de Misle tantum quantum esset predicta Scebes, statuertur, sentiassent, sicut superius est expressum, et idem prepositus Myslensis non contra dictum Petrum vel alios venditores, contra quos sibi per eosdem iudices actio et ecclesie restitutio dicte possessionis processisset, sed contra predictos Anthaleum et Herbordum, de quibus omnis actio ipsius prepositi decisa extitisset, egissent coram ipso magistro Laurentio et hoc sensibiliter ex calliditate et malitia venditorum procedere ^ovisum fuisset,^o decrevisset, quod eandem possessionem Scebes pretaxati Anthaleus et Herbordus pacifice et iure perpetuo possiderent^p et quito, eidem ecclesie de Mysle, ac toti gravationi venditorum ipsius terre, et omnibus, qui^d ipsam gravationem aliqua consanguineitas tangeret linea, perpetuum silentium super hoc sententialiter imponendo, hoc adiecto, quod quia predictos venditores terram ecclesie se vendidisse fuissent confessi, per prepositum de Mysle ratione predictae possessionis Scebes contra ipsos venditores, si idem prepositus vellet procedere, et non contra Anthaleum et Herbordum antedictos, et predicta possessione Scebes apud Anthaleum et Herbordum ac eorum heredes in perpetuum remanente de suis propriis possessionibus venditores ecclesie de Mysle satisfacere tenerentur.

^a 272834: fore ^b előtte áthúzza: responderat ^c utána áthúzza: alii ^d sor fölé beszúrva ^e a szövegben: exhibendum; a későbbi átírásokban már helyesen exhibenda ^f előtte kivakarva: quod ^g 272833. és 272834: Bele ^h alatta áthúzza: eidem ⁱ alatta áthúzza: dicto magistro Laurentio ^j alatta áthúzza: eodem ^k előtte áthúzza ue. a név elrontva ^l alatta áthúzza: sitam ^m alatta áthúzza egy „et” és egy kiolvashatatlan rövidítés ⁿ alatta áthúzza: que ecclesia ^{o-o} alatta áthúzza egy kiolvashatatlan szó ^p possedissent-ből javítva

Garai Miklós tartalmi átírásának (DF 272837.) a többitől eltérő szöveghagyománya: **[7-9-11., 11-nél kezd]**

... quarum prima videlicet dicti magistri Laurentii iudicis curie regie anno ab incarnatione Domini M^{mo} ducen^{mo} sexagesimo secundo confecta extitisset, quod Aneus prepositus Myslensis cum Anthaleo et Herbordo fratribus Mathye condam prepositi de Scepus in presentia eiusdem magistri Laurentii super possessione Zebes vocata, quam ipse Aneus prepositus nomine iuris monasterii sui ab eisdem repetivisset, diutius in lite processisset, quiquid comes Laurentius visis iuribus partium ex rationibus in eisdem litteris suis explicatis ipsam possessionem Zebes dictis Herbordo et Anthaleo perpetuo possidendam adiudicasset, dicto preposito Myslensi perpetuum silentium imponendo.

A problémát az okozta, hogy Kajol fia Péter és rokonai kétszer is eladták a földet, egyszer a tatárjárás előtt a Hermán nembelieknek, utána pedig a mislyei prépostságnak. A mindenkori prépostok ezért több keresetet is indítottak, de azokat rendre elvesztették, tekintve, hogy a bírák az első eladást tekintették jogosnak. Ld. az **XX. sz. [Henrik-Roland]** és az **XX. sz. [Miklós 1275.]** regesztát.

mislyei (*Myslensis*) prépost
Myslensis ld. mislyei
 Aneus (mislyei prépost)
 szepesi (*de Scepus*) prépost
Scepus ld. Szepes(i)

Mátyás (Isép fia, Hermán nb., szepesi prépost)
Antal (Izsép fia, Hermán nb.)
Herbort (Izsép fia, Hermán nb.)
Sebes h. (*Scebes~Zebes*, Sáros m., ma Eperjes~Prešov része, Szl.)
Scebes ld. Sebes
Zebes ld. Sebes
Eperjes ld. Sebes
Prešov ld. Sebes
Koyl (Péter apja, Aba nb.)
Péter (Koyl fia, Aba nb.)
György (Péter, Egerth és Sándor apja, Aba nb.)
Egerth (György fia, Aba nb.)
Sándor (György fia, Aba nb.)
Béla IV. király
Mihály (Edemyn fivére)
Edemyn (Mihály fivére)
Péter (György fia, Aba nb.)
Farkas (Aba nb. Koyl fia Péter serviense)

(1261–1262)

Simon alországbíró (*Simone comite viceiudice nostro; viceiudici curie domini regis*) memoriális oklevele szerint (*tenore litterarum vestrarum memorialium*) per folyt egyik részről Ipolit comes, Endre és Lesták, másik részről Felicián fia Péter és fivérei közt a határaikról, és Péter részéről Heydrugh fia Lőrinc, Benche fia Benche és [- - fia Sándor], a másik részről Isip fia János, Gil fia Gergely és Iharos fia Gergely teremtsen köztük békét Ölyves (*Ewles*) birtokra kimenvén. Ha a döntőbírák mind jelen lenni nem tudnának, 3-4 elegendő közülük, és a bíraskodástól elálló fél a perkezdet előtt 10 márkát tartozik fizetni.

Tartalmilag átírt: Körmendi Lőrinc és társai fogott bírák > Kemény fia Lőrinc országbíró 1262.: **XX. sz. reg. [103246.]**

Az átíró országbírói oklevél kiadási ideje alapján (1262) az itteni oklevél 1261–1262 folyamán kelhetett.

Ipolit (rádóci)
Endre (rádóci)
Lesták (rádóci)
Felicián (Péter apja)
Péter (Felicián fia)
Lőrinc (Henrik fia, körmendi, döntőbíró)
Henrik (Lőrinc apja)
Heydugh ld. Henrik
Hendrich ld. Henrik
Benche és fia: Benche (döntőbíró)
Sándor (döntőbíró)
Isip ls. Izsép
Izsép (János apja)
János (Izsép fia, döntőbíró)
Gil~Gyl (Gergely apja)
Gergely (Gil fia, döntőbíró)

Iharos (Gergely apja)
Gergely (Iharos fia, döntőbíró)
Ölyves h. (*Ewles*, Vas m.?)
Ewles ld. Ölyves

1262

Kemény fia Lőrinc (*Magister Laurentius iudex aule regie, comes Zaladiensis*): per támadt egyik részről rádóci (*de Radoch*) Ipolit, Endre és Lesták, másik részről Felicián fia Péter és fivérei között, végül Simon alországbíró engedélyével hat fogott bíró ítéletére bízta magukat, 10 márka büntetést vállalva, ha valamelyik fél eltérne a döntésüktől. Ezen bírák: Péter és fivérei részéről Hendrich fia Lőrinc, Benche fia Benche és [- -] fia Sándor, a másik fél részéről pedig Izsép fia János, Gyl fia Gergely és Iharos fia Gergely. A felek az országbíró színe elé visszatérve bemutatták a fogott bírák oklevelét a következő tartalommal:

Körmendi Lőrinc comes, Izsép fia János, Iharos fia Gergely és Benche fia Benche (*Laurentius comes de Kermend, Johannes filius Isip, Gregorius filius Iharos et Benche filius Benche*) Simon alországbíróhoz (*viro nobili et honesto [- -] viceiudici curie domini regis*): a memoriális oklevelében foglaltak [XX. sz. (előző) reg.] alapján kimentek a mondott birtokra, és Felicián fia Péter és fivérei közreműködésével a következő határjelek mentén húzták meg közöttük a határt: a telkük melletti folyó mellett egy (vulg.) *jartanos* nevű fa; völgy bejáratánál egy *byk* fa; újabb *byk* fa; tölgyfa; *ihor* fa; víz; cseresznyefa; *byk* fából álló erdő; *byk* fa; út mellett egy *monyero* bokor; *has* és *bikfa* fák; *has* fa; egy út melletti mezőn álló *fenyw* fa; völgy melletti *cher* fa; a föld vége más határosok földjével érintkezve; ue. határosok mentén egy völgy bejáratánál lévő *cher* fa; forrás eredete, ahol eléri az első határjelt. A bírák minderről oklevelet adtak ki, továbbá a bírácoknak a felek közösen adnak elégtételt.

Az országbíró a felek kérésére mindezt a saját pecsétes oklevelével is megerősítette. *Anno Domini M^o CC^o LX° secundo*.

*Eredeti*je 1870-ben igen rongált állapotban Wenzel Gusztáv szerint a Batthyány család körmendi levéltárában. 17. sz-i másolata: DL 103246. (Batthyány család, Miscellanea 104. 108.)

Kiadása: ÁÚO VIII. 35–37. (ex orig.); UB I. 279–280. (ÁÚO alapján)

Rádóc h. (*Radoch*, Vas m., ma Egyházásrádóc és Rádóckölked)

Radoch ld. Rádóc

Egyházásrádóc ld. Rádóc

Rádóckölked ld. Rádóc

Ipolit (rádóci)

Simon alországbíró

Endre (rádóci)

Lesták (rádóci)

Felicián (Péter apja)

Péter (Felicián fia)

Lőrinc (Henrik fia, körmendi, döntőbíró)

Henrik (Lőrinc apja)

Heydugh ld. Henrik

Hendrich ld. Henrik

Benche és fia: Benche (döntőbíró)

Körmend h. (*Kermend*, Vas m.)

Kermend ld. Körmend

Sándor (döntőbíró)
Isip ls. Izsép
Izsép (János apja)
János (Izsép fia, döntőbíró)
Gil~Gyl (Gergely apja)
Gergely (Gil fia, döntőbíró)
Iharos (Gergely apja)
Gergely (Iharos fia, döntőbíró)

1263. jan. 20., Komár

— (*Magister Laurentius iudex curie domini regis, comes Zaladiensis*): per támadt egyik részről Myke fia Sándor, Fyle fia Péter, Miklós fia István, Ananias fia Anas, András fiai: Lóránt és Olivér, Polk fia Tamás, István fia Onth és fivérei, ill. másik részről Péter fiai: Farkas, András és Dénes, Genchus fiai: Lukács és Miklós között az öröklött Vág (*Waag*) nevű birtokuk felosztása miatt. Miután a per hosszan húzódott, megjelent az országbíró színe előtt egyik részről Myke fia Sándor a maga és rokonsága nevében, másik részről Genkus fia Miklós, Dénes és András a maguk, továbbá Farkas és Lukács nevében, valamint Lothárd fia János a fivére: Miklós, és Ambrus fia Pál nevében, ill. Chukur fia Mortun a nemzetség harmadik ágából, és bevallást tettek, hogy Vág földet három részre osztották a három ág részére, és határjelekkel választották el, a következőképpen. A nyugati részt Myke fia Sándor és mondott rokonai kapták, a középső rész Lothárd fia Jánosé és ágáé, a keleti rész pedig Farkasé és rokonságáé lett. Sándor és János részét elválasztó határjelek: Rába (*Raba*) révje; körtefa; *Zaanuth* nevű út; *Wasaruth* nevű út; *Lonkou* nevű völgy; *Zergenmege* nevű hely. János és Farkas részét elválasztó határjelek: Rába; *Lewstah Sylvaia* nevű hely; egy egyház temetője; *Er* nevű hely; *Zanuth*; Sebes (*Sebus*) falu határa. Ezen kívül Sándor és rokonságának és János rokonságának a részén van két-két malom, a harmadik birtokrészen pedig egy malomhely, ám ha a felek közül bárki a másik félnek okozott kár nélkül malmot akarna építeni, akkor azt szabadon megteheti. Az országbíró minderről pecsétjével ellátott hármass oklevelet (*litteras nostras tripartitas*) adott a feleknek. *Datum anno incarnationis Domini M CC sexagesimo tertio, per manus magistri Sebastiani protonotarii nostri in villa Kamar, in die sanctorum Fabiani et Sebastiani.*

Átírta: győri káptalan 1326. nov. 28. (AOkl X. 504. sz.): DL 98120. (Bírószági levéltárakból, Tabula provincialis, Acta post advocatos 33. 102.)

Kiadása: Sopron I. 26–27.; UB I. 282–283.

Myke (Sándor apja, vági)
Sándor (Myke fia, vági)
Fyle (Péter apja, vági)
Péter (Fyle fia, vági)
Miklós (István apja, vági)
István (Miklós fia, vági)
Ananias (Anas apja, vági)
Anas (Ananias fia, vági)
András (Roland és Olivér apja, vági)
Lóránt ld. Roland
Roland (András fia, vági)
Olivér (András fia, vági)

Polk (Tamás apja, vági)
 Tamás (Polk fia, vági)
 István (Onth apja, vági)
 Onth (István fia, vági)
 Péter (Farkas, András és Dénes apja, vági)
 Farkas (Péter fia, vági)
 András (Péter fia, vági)
 Dénes (Péter fia, vági)
 Genchus~Genkus (Lukács és Miklós apja, vági)
 Genkus ld. Genchus
 Lukács (Genchus fia, vági)
 Miklós (Genchus fia, vági)
 Vág h. (*Waag*, Sopron m.)
Waag ld. Vág
 Lothárd (János és Miklós apja, vági)
 János (Lothárd fia, vági)
 Miklós (Lothárd fia, vági)
 Ambrus (Pál apja, vági)
 Pál (Ambrus fia, vági)
 Chukur (Márton apja, vági)
 Mortun ld. Márton
 Márton (Chukur fia, vági)
 Rába (*Raba*) folyó
Zaanuth~Zanuth út (Sopron m.)
Zanuth ld. *Zaanuth*
Wasaruth út (Sopron m.)
Lonkou völgy (Sopron m.)
Zergenmege helynév (Sopron m.)
Lewstah Sylvaia (Sopron m.)
 Sebes h. (*Sebus*, Sopron m., ma Rábasebes)
 Rábasebes ld. Sebes
Sebus ld. Sebes
 Sebestyén (Kemény fia Lőrinc protonotáriusa)
 Komár kh. (*Kamar*, ? megye)
Kamar ld. Komár

(1263., dec. 2. előtt)

Simon alországbíró oklevele szerint (*secundum continenciam priorum nostrarum litterarum*, ti. *comes Symon viceiudex curie domini regis*) Szent Márton nyolcadának 15. napján [dec. 2.] egyik részről bordi (*de Burd*) Salamon comes, másik részről Kozma fia Kázmér köteles kimenni a fehérvári káptalan embere és *Moriad*-i Pós királyi ember jelenlétében Igar (*Igor*) földre, és ott Salamon adjon át Igarból Csatár (*Chitar*) föld irányában a Bord (*Burd*) víztől kezdődően 40 hold szélességben D-i irányba két ekényi földet Kázmér számára örökös birtoklásra, ue. Kázmér nővérének, ti. Benedek feleségének a hozománya és jegyajándéka fejében. Ezek után a felek Szent György 15. napján [máj. 8.] térjenek hozzá vissza, és mutassák be a káptalan oklevelét az események lefolyásáról.

Tartalmilag átírta: Simon alországbíró 1264. jún. 26.: **XX. sz. reg.**

Bord h. (*Burd*, Fejér m.?)
Burd ld. Bord

Salamon (Simon apja, bordi)
Kozma (Kázmér apja)
Kázmér (Kozma fia)
fehérvári (*Albensis*) káptalan
Moriad h. (Fejér m.)
Pós (*moriad*-i, királyi ember)
Igar h. (*Igor*, Fejér m.)
Igor ld. Igar
Csatár h. (*Chitar*, Fejér m.)
Chitar ld. Csatár
Benedek (Kozma fia Kázmér sógora)

1256. (> 1260–1263.) dec. 31., Aranyos

Kemény fia Lőrinc (*Nos magister Laurentius iudex curie domini regis et comes Zaladiensis*): Miklós bán fiai: Sebestyén comes, Péter, Miklós comes, Salamon és Woyvoda az országbíró színe előtt osztozkodást hajtottak végre birtokaikon, amely osztozkodást a fivérek egyetértésével Sebestyén és Péter végezte el. Egyrészt Neuprid (*Neuprit*) falut, Dragán (*Draguan*) falut, Bon telket (*fundum*), Ság (*Saag*) falut az egyházzal, malommal és 100 márkára becsült toronnyal, Geredistye birtokot (*Gradiscam ... possessionem*) a révvel, Borcek (*Borcek*) falut, Rozon (*Rozun*) falut, Ebres (*Ebrus*) birtokot a Lippó (*Lippo*) nevű erdővel és a halastóval, amelynek jövedelmét évi 50 márkára becsülték, három részre osztották, és ezekből Miklós, Salamon és Woyvoda kapta meg a maga részét. Másrészt Bogdása (*Bakdasa*) falut, Kostán (*Kustan*) birtokot, Tóti (*Toti*) birtokot és Tárnok (*Tarnuk*) birtokot a monostorral együtt két részre osztották, és ezekből Sebestyén és Péter kapta meg a részét. Az országbíró minderről pecsétes oklevelet adott ki. *Datum in Aranas, in vigilia strennarum anno Domini M^o CC^o L^o VI°.*

Eredeti: hártyája ép, **XXX** – Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Niczky család 4. (DF 209106.)
Kiadása: HO IV. 36–37.; ÁÜO VII. 438–439. (HO alapján)

A kiadásban HO IV. 36. old. 10. sorban a kipontozott rész helyén *turre* [!], helyesen: *turri*], vö. DF 209197.: *villam Saagh cum ecclesia lapidea, molendino cum turre centum marcarum constructa ac estimata*; 12. sor: *Bozun* helyett *Rozun*; 17. sor: *Bakdassa* helyett *Bakdasa*; 18. sor: *cuius* helyett *cum*; 19. sor: *duobus* helyett *duabus*. Az itteni felosztást már 1251. okt. 31-én a fehérvári káptalan előtt elvégezték a felek, ld. DF 209197. (vö. AOKl XII. 219. sz.). A jelen oklevél szinte szóról szóra vette át az 1251. évi káptalani oklevél érdemi részét, és bár itt nem említik ezt az osztozkodást, szinte biztos, hogy abból az oklevélből másolták ki ide. Egyetlen lényegi különbség, hogy Bogdása földet 1251-ben még az első csoporthoz sorolták, amelyet Miklós, Salamon és Vajda kapott. Ezen kívül a második csoportnál 1251-ben Tárnok birtok után hozzátették, hogy „ac Laak vocatam cum ecclesie”, vagyis ott megjelent még egy helynév, amely itt már nem található meg. Az új felosztás írásba foglalását is ezek a változások indokolhatták: Sebestyén és Péter örökségéből valamilyen okból kikerült a templomos Lak falu, ám az idősebb fivérek Bogdásával kárpótolták őket. Vélhetően ezért nem hivatkoztak az 1251. évi káptalani oklevélre, hiszen az ottani állapot már jogilag elavult volt, de biztosan bemutatták, és a szövegét felhasználták az országbírói kiadvány írásba foglalásához. Azt már hamar észrevette a kutatás, hogy az 1256-os évszám nem lehet jó.

Karácsonyi János 1266-ra módosította (Karácsonyi: Magyar nemzetségek 593., HH 70–71. 87. sz.), ám a zalai ispánság emlegetése miatt ez az évszám sem lehet helyes, az oklevelet 1262–1263 körül adhatták ki (Wertner: Megjegyzések II. 67.; Zsoldos: Archontológia 31. 181. jz., 232. 610. jz.). Ez az időpont feltételeken kitolható 1260 második feléig, amikortól Lőrinc elnyerhette méltóságát. Ám hogy egy eredeti (és egyéb jegyek alapján hitelesnek tűnő) oklevélen egy 1260–1263-as évszám hogyan változhatott 1256-ra, rejtély. **Látni kéne az eredetit, hogy milyen pecsét(folt) van rajta.**

Miklós bán (Sebestyén, Péter, Miklós, Salamon és Woyvoda apja, Haraszt nb.)

Sebestyén (Miklós fia, Haraszt nb.)

Péter (Miklós fia, Haraszt nb.)

Miklós (Miklós fia, Haraszt nb.)

Salamon (Miklós fia, Haraszt nb.)

Woyvoda (Miklós fia, Haraszt nb.)

Neuprid h. (*Neuprit*, Baranya m.)

Neuprit ld. Neuprid

Dragán h. (*Draguan*, Baranya m.)

Draguan ld. Dragán

Bon h. (*Bon*, Baranya m.)

Ság h. (*Saag*, Baranya m., ma Šag, Ho.)

Saag ld. Ság

Šag ld. Ság

Geredistye h. (*Gradisca*, Baranya m.)

Gradisca ld. Geredistye

Borcek h. (*Borcek*, Baranya m.)

Rozon h. (*Rozun*, Baranya m.)

Rozun ld. Rozon

Ebres h. (*Ebrus*, Baranya m.)

Lippó erdő (*Lippo*, Baranya m.)

Bogdása h. (*Bakdasa*, Baranya m.)

Bakdasa ld. Bogdása

Kostán h. (*Kustan*, Baranya m.)

Kustan ld. Kostán

Tóti h. (*Toti*, Bodrog m.)

Tárnok h. (*Tarnuk*, Bodrog m.)

Tarnuk ld. Tárnok

Aranyos kh. (*Aranas*, Baranya megye?)

Aranas ld. Aranyos

+1263

Péc nb. György fia Dénes: amikor [IV.] Béla király parancsára a Zala megyei várföldek határait járta meg, pacsai Gurke fiai: Karácsony és Péter földjére ért, akiknek pere támadt a pacsai várjobbágyokkal. Az országbíró végül elhatárolta a mondott nemesek és a várjobbágyok földjeit, részletesen leírva a határjeleket. Mivel nagyobb pecsétje nem volt elérhető, ezért az oklevelét gyűrűspecséttel erősítette meg.

Eredeti: nagy N kezdőbetű, vízfoltos, hártaszalagon függő pecsétfészekbe nyomott gyűrűspecsétje teljesen ép – DL 50406. (Horváth Tibor Antal gyűjteménye)

Az oklevél szövege:

Nos Dionisius iudex curie domini regis et comes Zaladiensis memorie commendantes significamus presentium per tenorem quibus expedit universis, quod cum nos ex precepto et mandato domini Belee incliti regis Hungarie terras castrensiarum in comitatu Zaladiensi existentium reambulassemus,^a venimus inter cetera ad terram Carachiny et Petri filiorum Gurke nobilium de Pacha ex una parte, ex altera vero castrensiarum de eadem Pacha, inter quos contentio materia fuerat suscitata, igitur una cum iobagionibus castri videlicet Blasio et Gothardo de Chob, Sebe, Bench, Budueo et Karach, ac aliis quampluribus nobiscum procedentibus in terra dictorum nobilium Carachini videlicet et Petri astantes, quorum terre metas a terris et metis dictorum castrensiarum, videlicet Fintur, Vyde, Nemel, Matk, Luce, Dusnuk, Sutk, Vras et Carachini ac aliorum sociorum eorundem de eadem Pacha a tempore sancit regis districtas invenimus seu separatas, quorum videlicet nobilium terre mete distinguuntur: incipit enim prima meta a Chekeoytaua vocata iuxta quandam viam Hurh nuncupatam, ubi facit tres metas, que separant a terris et metis cuiusdam ville Igryci nuncupate, necnon et a terris ac metis castrensiarum predictorum, ibique per eandem viam pergit et vadit versus partes occidentales, que progreditur et exit per quondam virgultum, ubi facit duas metas terreas, demum autem exinde procedendo per eandem viam vadit versus easdem partes directe occidentales, que contingit duas vias cruce signatas, ubi sunt due mete, quarum una est arbor cerasi, alia vero terrea. Deinde autem progreditur directe versus easdem partes occidentales per eandem viam, que transit cimiterium ecclesie sancti Georgii a parte meridionali, et ibi paulisper progrediendo per eandem viam facit duas metas, quarum una est arbor merasii, alia vero terrea, ibique relictam viam pergit et descendit per quandam vallem, ubi facit duas metas terreas, et exinde tendit per aliam vallem versus easdem partes occidentales, ubi facit duas metas terreas, et exinde declinat versus easdem partes occidentales, et pervenit quoddam pratum, et iuxta illud pratum facit duas metas, quarum una est dumus silicis, alia vero terrea, ibique pergit versus easdem partes occidentales, et cadit in fluvium Canisa, hic autem mete supradicte separant et distinguunt terram nobilium a terris castrensiarum prefatorum, qui scilicet castrenses coram nobis personaliter comparendo assumptantes obligarunt se in hunc modum, quod nullus filium filiorum suorum vel heredes heredumque suorum successores predictas terrarum metas possit aut valeat renovare aut in irritum revocare, si qui autem ratione predictarum metarum insurgerent penitus pro calumpniatore habeantur. Incipit enim a parte septentrionali ab aliis commetaneis et vicinis^b suis per quoddam fluvium Vnka vulgariter vocatum, quod separat a terris et metis iobagionum castri Thome et Cheke vocatorum, ibique circuit in eodem fluvio, quasi versus partes occidentales iuxta quandam piscinam condescendendo facit tres metas terres angulares, et iuxta piscinam prefatam procurrit versus partes septentrionales, in fine autem piscine sepadiecte, a parte septentrionali facit tres metas terreas, et deinde in finibus eiusdem piscine peragrandum ad occidentem iuxta eandem piscinam facit duas metas terreas, et deinceps tendit versus easdem partes occidentales ad quoddam virgultum, ubi facit duas metas terreas iuxta virgultum iamdictum. Demum autem currit et tangit quandam terram arabilem, ubi facit duas metas terreas, exinde vadit et cadit ad quandam viam, ubi facit tres metas terreas angulares, et deinceps per eandem viam pergit ad unum pratum, ubi vimina continentur, facit tres metas terreas angulares, et ibi relictam viam in eadem valle tendit versus partes septentrionales, que cadit ad unam viam facitque ibi tres metas terreas, et de hinc cadit in fluvium Canisa per partes septentrionales, et sic mete predictorum nobilium terminantur. Igitur, ut predicta compositio seu separationes

metarum terre nobilium Petri videlicet et Carachini ex una parte, item ex altera parte Kocho, Urbani et Chepani prefatorum commodius, firmitus et certius fieri possit maxime iuxta regale preceptum, et ad instantiam seu petitionem ambarum partium metas iam dictas distinximus inter partes, petentes a nobis devotissime supplicando, ut compositionem huius rei ratam pariter et acceptam ratificare, et nostro dignaremur privilegio confirmare, obligantes etiam se, quod nullus filius filiorum suorum, vel heredes heredumque suorum successores processu temporis possit aut valeat predictas distinctiones metarum revocare in irritum. Si qui autem ausu temerario insurgerent sine aliquo tenore iudicii omnino pro convicto habeantur contra partem adversam compositionem tolerantem. Et quia maius sigillum nostrum penes nos habuimus, litteras sigilli nostri anueli concessimus munimine roboratas, sed cum fuerint reportate, tenemur et debemus maiori sigillo nostro confirmare. Datum anno Domini M^o CC^o sexagesimo tertio.

^a a szövegben: reambilassemus ^b a szövegben: viciniis

A pecsét leírása: „Pecsét tulajdonosa: Dénes országbíró. Zöld színű viasz, kb. 12 mm, gyűrűs függőpecsét. Ábra: pajzs, benne ÉNy-DK irányú pólya. Felirata: S DIONISII BANI. Ép.” (DL-DF 5.1. DL 50406.). Az oklevél 14. sz-i hamisítvány, és a pacsai nemesek peréhez készült több más oklevéllel egyetemben, ld. a **XX. sz. reg. [Zala I. 29.]** kommentárját. Dénes országbíró megjelenése 1263-ban is anakronisztikus, a gyűrűspecsét (amely Dénes bán pecsétje, és egy későbbi oklevélről szedhették le) szintén hamisításra vall.

Béla IV. király

Zala megye

Pacsai h. (*Pacha*, Zala m.)

Gurke (Karácsony és Péter apja, pacsai)

Carachinus ld. Karácsony

Karácsony (Gurke fia, pacsai)

Péter (Gurke fia, pacsai)

Csabi h. (*Chob*, Zala m.)

Chob ld. Csabi

Balázs (csabi, zalai várjobbágy)

Gothárd (csabi, zalai várjobbágy)

Sebe (zalai várjobbágy)

Bench (zalai várjobbágy)

Budue (zalai várjobbágy)

Karach (zalai várjobbágy)

Fintur (pacsai, zalai várjobbágy)

Vyde (pacsai, zalai várjobbágy)

Nemel (pacsai, zalai várjobbágy)

Matk (pacsai, zalai várjobbágy)

Lukács (pacsai, zalai várjobbágy)

Dusnuk (pacsai, zalai várjobbágy)

Sutk (pacsai, zalai várjobbágy)

Vras (pacsai, zalai várjobbágy)

Karácsony (pacsai, zalai várjobbágy)

István I. (Szent) király

Chekeoytaua (Zala m.)

Igric h. (*Igricy*, Zala m., ma Zalaigrice)

Zalaigrice ld. Igric
Igricy ld. Igric
Szent György egyház (Zala m.)
Kanizsa (*Kanisa*) folyó (Zala m.)
Kanisa ld. Kanizsa
Vnka folyó (Zala m.)
Tamás (zalai várjobbágy)
Cseke (zalai várjobbágy)
Kochou (Baas fia)
Urbán (Baas fia)
Csépán (Baas fia)

(1261–1264. márc.)

Simon alországbíró oklevele (*littere dicti iudicis, ti. comite Symone viceiudice curie domini regis*): Tristanus, a fehérvári ispotályos rendház előljárója (*preceptor domus hospitalis de Alba*) perbe fogta Gogan fia Achyn-t egy jobbágyának a halála, 20 márkát és 60 kepe gabonát kitevő károkozás miatt, továbbá 3 jó lovának az elvitele okán. Végül az előljárónak esküt kellett tennie a tanúi közül 32 emberrel együtt, ám az eskü napján a szekszárdi (*Saxardiensi*) konvent színe előtt az eskütétel előtt a felek arra az egyezségre jutottak, hogy Achyn örökös birtoklásra átadja Gerenyás (*Gerennas*) nevű földjét a fehérvári ispotályosoknak a haláleset és az okozott károk fejében.

Tartalmilag átírta: fehérvári káptalan 1264. márc. 25. > fehérvári káptalan 1435. júl. 25.: DL 106420.
(Intézmények irataiból, Székesfehérvári keresztesek konventje 2. 4. 34.)

Kiadása (TÁ): CD IV/3. 247.; CD VII/5. 342.

Tristan (fehérvári ispotályos rendház előljárója)
fehérvári (*de Alba*) ispotályos rendház
Gogan (Achyn apja)
Achyn (Gogan fia)
szekszárdi (*Saxardiensis*) konvent
Saxardiensis ld. szekszárdi
Gerenyás h. (*Gerennas*, Tolna m.)
Gerennas ld. Gerenyás

(1261–1264.) márc., Bélavár

— a maga és ura: Lőrinc országbíró nevében elengedi Márknak és Markesnek azokat a bírságokat, amellyel tartoztak nekik a György megölése miatt János, Joakim és nemzetségük ellen folytatott per kapcsán.

Eredeti: hártyája ép, hátlapján befűzött hártyaszalagon pajzs alakú pecsét viaszmaradványai – DL 93903.
(Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos Simonis viceiudex curie domini regis damus pro memoria, quod iudicia, in quibus Marcus^a filius Marcelli et Markes filius Zoym contra Johannem, Joachynum et omnes generationes eorundem super morte Georgii domino^b nostro L. magistro iudici curie domini regis et comiti Zaladiensi tenebantur, dominus noster et nos portionem^c nobis proveniente eisdem penitus relaxavimus. Datum in Belawar, secunda feria post Dominicam Oculi Mei.

Hátulján: Memorialis super relaxatione iudiciorum super morte Georgii.

^a vakarással javítva, talán Marcellus-ból ^b előtte áthúzva a következő szó eleje (nr) ^c előtte áthúzva: eisdem

Az oklevél kelte Simon alországbíró és Lőrinc országbíró zalai ispánságának az említéséből adódik (vö. Zsoldos: Archontológia 31., 232.), figyelembe véve azt is, hogy 1265 márciusában a belháború miatt a bíróságok szüneteltek.

Marcell (Márk apja)

Márk (Marcell fia)

Zoym (Markes apja)

Markes (Zoym fia)

Lőrinc (Kemény fia, országbíró és zalai ispán)

János (Joachyn rokona)

Joachyn (János rokona)

György (János és Joachyn rokona)

Bélavár kh. (*Belawar*, Somogy m.)

1264. jún. 26, Lipcse

— (*Nos comes Symon viceiudex curie domini regis*): bár a korábbi oklevelekben foglaltak szerint [**XX. sz. reg. (Simon alországbíró 1263. dec. 2. előtt)**] az ott írt feleknek Szent György 15. napján [máj. 8.] kellett volna a színe előtt megjelenni, és bemutatni a fehérvári káptalan oklevelét, az engedélyével áldozócsütörtök 22. napjára [jún. 19.] halasztották az időpontot. A határnap elérkeztével az alországbíró színe előtt megjelent Simon comes az apja: Salamon nevében, ill. Kázmér személyesen, és bemutatták a fehérvári káptalan levelét a következő tartalommal:

A fehérvári káptalan (*Nos capitulum Albensis ecclesie*) jelenti, hogy kiküldték tanúságukat *Moriad*-i Pós királyi emberrel Igar (*Igor*) földre, akiknek jelenlétében bordi (*de Burd*) Salamon beiktatta Kázmért két ekényi földbe, ue. Kozma lányának, Kázmér nővérének, ti. Benedek feleségének a hozománya és jegyajándéka fejében a mondott alországbírói ítéletlevélben foglaltak szerint. A poroszló a felekkel együtt visszatérve a következő határjelekről számolt be: Salamon comes malomrésze a Bord folyó mellett; nagy árok; rét; Bord folyó, 40 holdnyi hosszúságban magába foglalván annak a felét. Salamon comes ezen kívül szavatolja Kázmért a föld ügyében.

Az alországbíró minderről pecsétes oklevelet bocsátott ki. *In Lypche, in die sanctorum Iohannis et Pauli, anno Domini M^o CC^o sexagesimo quarto.*

Eredeti: kissé vízfoltos, hártyaszalagon függő pajzs alakú viaszpecsétje nagyrészt ép – DL 560. (MKA, Neo-regestrata acta 1502. 12.)

Kiadása: CD IV/3. 248–250.

A pecsét leírása (DL-DF 5.1 DL 560.): „Természetes színű viasz, kb. 30 x 27 mm-es pajzs alakú függőpecsét. Ábra: pajzsban hatágú csillag. Felirata: S SIMONIS VICEIVDICIS. Írása elmosódott. Sérült: 10 %-a hiányzik.”

Bord h. (*Burd*, Fejér m.?)

Burd ld. Bord

Salamon (Simon apja, bordi)
Simon (Salamon fia, bordi)
Kázmér (Kozma fia)
fehérvári (*Albensis*) káptalan
Moriad h. (Fejér m.)
Pós (*moriad*-i, királyi ember)
Igar h. (*Igor*, Fejér m.)
Benedek (Kozma fia Kázmér sógora)
Kozma (Kázmér apja)
Lipcse kh. (*Lypche*, Zólyom m., ma Zólyomlipcse~Slovenská Ľupča, Szl.)
Lypche ld. Lipcse
Slovenská Ľupča ld. Lipcse
Zólyomlipcse ld. Lipcse

(1264.) júl. 12., Lipcse

— (*Damus pro memoria*): Karcsai (*de Karcha*) Lóránt Keresztelő Szent János 15. napjától [júl. 8.] 4 napon át várakozott Amadé fia Lothár nevében az oklevéladó színe előtt a megidézett cseklészi (*de Cheslek*) Bökény fia Bökény ellenében, aki nem jött és nem is küldött senkit, ezért bírsággal tartozik, ha nem tudja magát kimenteni. *Datum in Lypche, quinto die termini prenotati.*

Eredeti: kissé koszos és gyűrött pergamen, hátlapján befűzött hártvaszalag és pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 48357. (Üchtritz-Amadé család 4. 1. 6.); 18. sz-i *másolata*: Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár: Oklevélgyűjtemény 23. (DF 243669.)

Kiadása: DPM 14. sz.

A kiadó megjelölése nélküli oklevél történeti adatok és a hátlapi pecsétfolt mérete alapján Simon alországbíróhoz köthető, és 1264-re tehető ld. erről a DPM 14. sz. reg. kommentárját.

Karcsa h. (*Karcha*, Pozsony m., Szl.)
Karcha ld. Karcsa
Roland (karcsai)
Lóránt ld. Roland
Amadé (Lothár apja, Gutkeled nb.)
Lothár (Amadé fia, Gutkeled nb.)
Luthard ld. Lothár
Cheslek ld. Cseklész
Cseklész h. (*Cheslek*, Pozsony m., ma Bernolákovo, Szl.)
Bernolákovo ld. Cseklész
Bukan ld. Bökény
Bökény és fia: Bökény (Hontpázmány nb., cseklészi)
Lipcse kh. (*Lypche*, Zólyom m., ma Zólyomlipcse~Slovenská Ľupča, Szl.)
Lypche ld. Lipcse

(1263–1264.) szept. 20.

IV. Béla egy oklevelét (RA 1393. sz.) – annak záradéka szerint – bárói, többek között **Kemény fia Lőrinc** országbíró és mosoni ispán látták el pecsétjükkel.

(1262–1264. szept.)

Kemény fia Lőrinc oklevele (*littere*, ti. *Laurentius comes iudex curie*), amelyben elítéli Panyit (*Ponith*) comest.

Említi: István ifjabb király 1264. (RA 1825. sz.) > III. András 1292. (RA 3885. sz.): DL 40211. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Neuhofer)

Kiadása (Eml.): HOKI 42.; UB I. 305.

Hahót nb. Arnold fia Panyit több jogtalanságot is elkövetett, ami miatt ítéletet mondtak vele szemben, ám ő átszökött István ifjabb királyhoz, aki régi híveként tekintett rá, és oklevelében érvénytelenítette az ellene hozott ítéletleveleket, többek között Lőrinc alországbíróét is. Az események politikai hátterére ld. Zsoldos: Családi ügy 39., ahol az ifjabb király oklevelét archontológiai okokból 1264 októbere előttre datálja, ami Lőrinc kiadványának lehetséges felső időhatárát is jelenti egyben.

Ponith ld. Panyit

Panyit (Arnold fia, Hahót nb.)

(1264., okt. 6. előtt)

Simon alországbíró levele szerint (*secundum continentiam litterarum nostrarum memorialium*, ti. *comes Symon viceiudex curie domini regis*) sárfői (*de Sarfev*) Martonos fia Woch jelenjen meg a színe előtt Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] sárfői Benedek és István ellenében végső válaszára, hacsak időközben nem tudnak megegyezni – ez esetben mutassák be neki Kozma esztergomi ispán oklevelét a megegyezésükről.

Tartalmilag átírta: Simon alországbíró 1264. okt. 9.: **XX. sz. reg.**

Sárfő h. (*Sarfev*, Pozsony m., ma Pozsonysárfő–Blatné, Szl.)

Sarfev ld. Sárfő

Blatné ld. Sárfő

Pozsonysárfő ld. Sárfő

Martonos (Woch apja, sárfői)

Woch (Martonos fia, sárfői)

Benedek (István, Péter és Phyle fivére, sárfői)

István (Benedek, Péter és Phyle fivére, sárfői)

Kozma (esztergomi ispán)

esztergomi (*Strigoniensis*) ispán

1264. okt. 9., Pozsony

— (*Nos comes Symon viceiudex curie domini regis*): a korábbi memoriális oklevelében foglaltak alapján [**XX. sz. (1264. okt. 6. e.)** reg.] Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] megjelent a színe előtt egyik részről Martonos fia Woch, másik részről Benedek és István a maguk és fivéreik: Péter és Phyle nevében, és bemutatták Kozma esztergomi ispán oklevelét. E szerint a fogott bírának felkért Kozma és Sumudur fia István a következő egyezséget teremtette a felek között. Vedród (*Wedered*) földért cserébe, amelyre Benedek és társai igényt támasztottak Woch-csal szemben, ezen Woch az ő Sárfőn lévő, Sár (*Saar*) folyó melletti, Pozsony felőli (*a parte Posonii*) birtokrészét átadja Benedekéknek örökös birtoklásra, kivéve a szőlőjét, az amellet fekvő 20 holdnyi szántót, a gyümölcsöst, ill. a folyó melletti kúriájának

a telkét (*uno fundo curie sue*). A mondott gyümölcsös helyett Woch a Sár folyó felett K-i irányból ad egy másik, ehhez hasonló gyümölcsöst, és a *Manar* és *Pehchan* nevű földeket. Mindezt a felek élőlőszóban is megerősítették, hozzátéve, hogy a javaknak, amiket Woch adott, a fele Benedek, Péter és Phyle tulajdona lett, a fele pedig Istváné. Az alországbíró mindezeket oklevelével erősítette meg. *Datum Posonii, feria quinta proxima post octavas beati Michaelis Archangeli, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quarto.*

Eredeti: kissé vízfoltos, hártvaszalagon függő pajzs alakú viaszpecsétje teljesen ép – DL 562. (MKA, Neoregistrata acta 378. 16.)

Kiadása: ÁÚO VIII. 103–104.

A kiadásban 103. old. 11. sor: *fratre* helyett *fratribus*; 104. old. 2. és 3. sor: *perpetuitatem* helyett mindkétszer *proprietatem*. A pecsét leírása (DL-DF 5.1. DL 562.): „Természetes okker színű viasz, kb. 30 x 27 mm, pajzs alakú függőpecsét. Ábra: pajzs alakú keretben hatágú csillag. Felirata: S SIMONIS V IVDICIS REGIS. Elmosódott.” Az oklevél írásképe egyezik a **XX. sz. [560.]** oklevelével.

Sárfő h. (*Sarfev*, Pozsony m., ma Pozsonysárfő~Blatné, Szl.)

Sarfev ld. Sárfő

Martonos (Woch apja, sárfői)

Woch (Martonos fia, sárfői)

Benedek (István, Péter és Phyle fivére, sárfői)

István (Benedek, Péter és Phyle fivére, sárfői)

Péter (Benedek, István és Phyle fivére, sárfői)

Phyle (Benedek, István és Péter fivére, sárfői)

Sumudur (István apja)

István (Sumudur fia, fogott bíró)

Kozma (esztergomi ispán)

esztergomi (*Strigoniensis*) ispán

Vedrőd h. (*Wedered*, Pozsony m., ma Voderady, Szl.)

Wedered ld. Vedrőd

Voderady ld. Vedrőd

Sár (*Saar*) folyó (Pozsony m.)

Saar ld. Sár

Pozsony h., kh. (*Posonium*, Pozsony m., ma Bratislava, Szl.)

Posonium ld. Pozsony

Manar h. (Pozsony m.?)

Pehchan h. (Pozsony m.?)

(1260–1264., okt. 13. előtt)

Kemény fia Lőrinc oklevele (*litteris prefati iudicis, ti. magistro L. iudicis curie domini regis, comite Zaladiensi*) szerint a színe előtt per támadt egyik részről Moha fiai: Maharias, Marhardus és Mohor ill. nemzetségük, másik részről Igmánd (*Vigman*) nb. Myke fia Miklós, Mycou fia Márton, Naney fia Myke, Tamás fia Mojs és Opocho fiai: Miklós és Jakab között a fivérük: Canzer Tarjánon (*in terra Tarian*) birtokolt földje miatt, amelyet részint királyi adomány, részint vásárlás útján szerzett. Végül az országbíró engedélyével a felek a következőképpen egyeztek meg. Moha fiai azt a részt, amelyet Canzer királyi adományként kapott, átengedik örökös birtoklásra Miklósnak és fivéreinek. A vásárlás útján megszerzett

birtokrészt pedig a házzal, és más hozzá tartozó dologgal együtt Miklós és társai kötelesek Szent Mihály 15. napján [okt. 13.] az esztergomi káptalan színe előtt magukhoz váltani 3 és háromnegyed márkáért (*quatuor marcis minus fertone*), részint mérlegelt, részint számítási dénárokból (*partim in denariis stateralibus, partim in denariis manutentis*). A megegyezéstől elálló fél a duplájával tartozik.

Tartalmilag átírta: esztergomi káptalan: SNA, Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 14. 18. 7. (DF 226828.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO V. 271.

A kiadásban 13. sor a kipontozott rész helyén: *fratribus*; 15. sorban a kipontozott rész helyén *et [al]ias res*. Az átíró oklevél nem tartalmazott keltezést, így az itteni oklevél kiadási ideje Lőrinc itt közölt hivatali idejéből következik, ha azt a legtagabban nézzük (vö. Zsoldos: Archontológia 31., 232.).

Moha (Maharias, Marhardus és Mohor apja)

Maharias (Moha fia)

Marhardus (Moha fia)

Mohor (Moha fia)

Igmánd (*Vigman*) nemzetség

Vigman ld. Igmánd

Myke (Miklós apja, Igmánd nb.)

Miklós (Myke fia, Igmánd nb.)

Mycou (Márton apja, Igmánd nb.)

Márton (Mycou fia, Igmánd nb.)

Naney (Myke apja, Igmánd nb.)

Myke (Naney fia, Igmánd nb.)

Tamás (Mojs apja, Igmánd nb.)

Mojs (Tamás fia, Igmánd nb.)

OPOCH (Miklós és Jakab apja, Igmánd nb.)

Miklós (OPoch fia, Igmánd nb.)

Jakab (OPoch fia, Igmánd nb.)

Cnazer (Igmánd nb.)

Tarján h. (*Tarian*, Esztergom m.)

Tarian ld. Tarján

esztergomi káptalan

(1263–1264., okt. 26. előtt)

Simon alországbíró oklevele (*litteris comitis Symonis viceiudicis nostri*) szerint [per támadt] Jachk fia Péter comes, Ezen fiai: Olivánt és Tamás, Borch, Roland és [- - -] az alországbíró döntése értelmében Olivánt és [- - -] Mindenszenteket megelőző vasárnap apáti (*de Apati*) Bwlchu királyi emberrel és a vasvári káptalan tanúságával a mondott föld felét [- - -] földjéből Olivánt és Tamásnak köteles átengedni, amelyet ugyanők felosztanak három részre, amelyből Péter comes egyet kiválaszt magának, a másikat [- - -] Olivántnak és Tamásnak marad.

Tartalmilag átírta: Kemény fia Lőrinc országbíró 1264.: **XX. sz. [93962.]** reg.

Az átíró oklevélnek kb. 1/3-ad része hiányzik, így tartalma csak részlegesen rokonstruálható, az sem derül ki egyértelműen, hogy hol ért véget az alországbírói oklevél ismertetése. Ám az ilyesféle perek menete alapján vélhetően a földre való kiszállást és a káptalanak adott parancsot tartalmazta Simon levele, aztán a földosztás menetét már a vasvári káptalan örököltette meg az oklevelében, és a felek mindezt Kemény fia Lőrinc országbíróval erősítették meg. Az alországbírói oklevél keltezési ideje Lőrinc országbíró kiadványának a keltezéséből következik. Valószínűbb egyébként az 1264-es év, és így a birtokfelosztásra kijelölt napi kelet okt. 26. Ezek alapján Simon levele szeptember-október körüli lehet.

Jachk (Péter apja)
Péter (Jachk fia)
Ezen (Olivant és Tamás apja)
Olivant (Ezen fia)
Tamás (Ezen fia)
Borch (György fia)
Roland (György fia)
vasvári káptalan
Apáti h. (*Apati*, Zala m.)

1264

Kemény fia Lőrinc [- - -]: az albírájának, Simon comesnek az oklevele értelmében [**XX. sz. (előző) reg.**] [Jachk fia Péter comes, Ezen fiai: Olivant és Tamás, Borch, Roland és társaik a mondott földre kiszállva] és a mondott részeket felosztva a királyi ember a káptalan tanúságával iktatta nekik, határokkal elválasztva. A felosztás lefolyását [- - -]. A határnap elérkeztevel Péter comes személyesen, Olivant a maga és fivére nevében, Borch a maga és fivéréi: Roland és Jakch nevében megjelent az országbíró színe előtt, és bemutatták [- - -], és Péter comes kiválasztotta magának a középső részt, mindkét részről érintkezvén a másik két féllel, ti. Ny-ról Ge[- -] fiaival [- - -] a határjelek a vasvári káptalan oklevele szerint a következők: tó melletti nagy fűzfa; [- - -] termékeny föld (*in pingui tellure*); szántóföld; [- - -] cserjés; [- - -] *Iwafa* fa; szántóföld; [- - -] Körmendre (*in Kwdmend [sic!]*) tartó közút; [- - -] tölgyfa és *Nyrfa*; tölgyfa; [- - -] tölgyfa és *Nyrfa*; tölgyfa; [- - -] *Nyrfa*; [- - -] *Nyrfa* [- - -] erdős út; [- - -] tölgyfa; erdő; *Nyrfa*; [- - -] tölgyfa; tölgyfa; [- - -] tölgyfa; tölgyfa; tölgyfa; [- - -] út melletti erdő; tölgyfa; út; [- - -] Ezen fiai földjének, ill. Leustacius földjének a határa; erdő; [- - -] tölgyfa; út; [- - -] tölgyfa és *Nyrfa*; tölgyfák; [- - -] tölgyfák; tölgyfa; [- - -] tölgyfa és *Nyrfa*; [- - -] domb; tölgyfa; cserjés; [- - -] tölgyfa; tölgyfa és *Nyrfa*; hegy; [- - -] hegytetőn termékeny föld; [- - -] út; termékeny föld; völgy; [- - -] fűzfa, ahol körbeér. Ezen kívül a mondott nemesek a káptalani oklevélben foglaltak szerint a halastavaikat is [- - -] György fiainak jutottak, amelyek korábban Péteré voltak. Továbbá az azonos helyen lévő két halastó Ezen fiainak jutott, az ettől É-ra fekvő halastó [- - -] Péter comesnek elegendő távolságra, és a halastó-helyek körül határjelek vannak, nehogy a kútig (*ad puteum*) kinyúljanak, amely kútból a mondott nemesek [- - -] a Szűz Mária egyházhoz menni, és hasonlóképpen Ezen fiai a földjükön és György fiainak földjén át hét ölnyi szélességben utat (*viam in latitudine septem amplexuum*) biztosított a halastavakhoz menni [- - -] állításuk

szerint Kutas (*Kwtus*) földet határjelekkel körülhatárolták. [- - -] az országbíró minderről pecsétetes oklevelet adott ki. *Datum anno Domini millesimo CC^o LX° quarto.*

Átírta: vasvári káptalan: DL 93962. (Festetics család, Zala 4.)

Kiadása: HO VI. 126–129.

Az átíró oklevélnek kb. az 1/3-ad része hiányzik, így a tartalom csak nagyvonalakban rekonstruálható. A hiány miatt sem az átíró oklevél keretszövege, sem az intituláció nem említi Kemény fia Lőrinc országbíró nevét, a keretszöveg is csak annyit tartalmaz, hogy „exhibuit nobis litteras [- - -] Zaladiensis”, tehát hogy a zalai ispáni címet is viselte az illető. Ám 1264-ben a Simon alországbíróra való hivatkozás (*viceiudicis nostri*) és a zalai ispáni cím egyértelműen Kemény fia Lőrinc-re mutat, ld. még Zsoldos: Családi ügy 44–45.

Siomn alországbíró

Jachk (Péter apja)

Péter (Jachk fia)

Ezen (Olivant és Tamás apja)

Olivant (Ezen fia)

Tamás (Ezen fia)

Borch (György fia)

Roland (György fia)

Jakch (György fia)

György (Borch, Roland és Jakch apja)

vasvári káptalan

Apáti h. (*Apati*, Zala m.)

Körmend h. (*Kwdmend* [!], Vas m.)

Kwdmend ld. Körmend

Leustácius (Zala megyei birtokos)

Kutas h. (*Kwtus*, Zala m.)

Kwtus ld. Kutas

(1261–1264)

— oklevele (*litteras ... iudicis curie*, ti. *magister Laurentius, tunc aule iudex regie*): Izsép fiai: István, Miklós és János a királynak, Lőrinc országbírónak, ill. albirájának: Simonnak a színe elé idézték Chaba fia Csépánt és két serviensét: Bálintot és Bosont az apjuk: Izsép és Péter nevű szolgájának megölése miatt, továbbá három márka [bírság] és annak duplája ügyében. A nevezetteknek az ország szokásjoga szerint hétszer tűztek ki határnapot megjelenésre, ám azok nem jöttek és nem is küldtek senkit, ezért az országbíró megparancsolta, hogy Izsép fia Istvánt a bírságok fejében vezessék be Csépánnak a Csépán (*Cheypan*) nevű birtokába Szent György 15. napjáig [máj. 8.], hogy addig Csépán és serviensei a bírságokat kiegyenlítsék, és a pert megkezdjék. A mondott föld határjelei: Fülöp prépost fivéreinek: Tamásnak és Miklósnak a földje; egy nagy út mellett Izsép fiainak a földje, ill a rutének (*Ruthenis*) földje az *Ozna* folyó mellett; a valkói (*de Wolkov*) várnépek földje; egy nagy útnál lévő gyümölcsfa mellett a valkói (*de Wlkov*) Szentlélek monostor vagy apátság földje; *Rewcsa* nevű nagy völgy; tölgyfa és egy *horozth* fa; (vulg.) *Chabaguatha* nevű rekeszték (*clausura*); a mondott Tamásnak és Miklósnak, ill. a monostornak a földje; Fülöp prépost mondott fivéreinek a földje; Haraszt (*Horozth*) felé tartó régi út, ahol körbeér.

Tartalmilag átírta: pécsi káptalan 1267. okt.: DL 91116. (Festetics család) > Szécsi Miklós országbíró 1381. okt. 31.: DL 91879. (Festetics család, Ign. misc. 69.); *említi:* 1) IV. Béla 1267. máj. 8. (RA 1522. sz.) > pécsi káptalan 1267. okt.: ua., 2) oklevélszeírás 1488.: DL 108123. (Festetics család, Gersei Pethő, misc. 689.)

Kiadása (TÁ): HO VI. 148–150.; CDCr V. 448–450. (a pécsi kápt. eredeti oklevele alapján); az *1. sz. említés* kiadása: HO VI. 146.

Az oklevelet az datálja 1261–1264 közé, hogy a per Simon alországbíró színe előtt is járt.

Izsép (István fia, István, Miklós és János apja)
István (Izsép fia)
Miklós (Izsép fia)
János (Izsép fia)
Simon (Kemény fia Lőrinc alországbírója)
Csaba (Csépán apja)
Chaba ld. Csaba
Csépán (Csaba fia)
Bálint (Csaba fia Csépán serviense)
Boson (Csaba fia Csépán serviense)
Péter (István fia Izsép szolgája)
Csépán h. (*Cheypan*, Valkó m.)
Cheypan ld. Csépán
Fülöp prépost (Tamás és Miklós fivére)
Tamás (Fülöp prépost és Miklós fivére)
Miklós (Fülöp prépost és Tamás fivére)
rutének (*Rutheni*)
Ozna folyó (Valkó megye)
valkói (*de Wolkov*) várnépek
Wolkov ld. Valkó(i)
Wlkov ld. Valkó(i)
valkói (*de Wlkov*) Szentlélek monostor
Szentlélek monostor (Valkó m.)
Rewcsa völgy (Valkó m.)
Chabaguatha rekeszték (Valkó m.)
Haraszt h. (*Horozth*, Valkó m., ma Hrastin, Ho.)
Horozth ld. Haraszt
Hrastin ld. Haraszt

(1263–1265., szept. 22. előtt) *Orche* sziget mellett

—, Ábrahám és Miklós mar[ócsai] ispánok (*Nos magister L. iudex curie domini regis, comes Musuniensis, Abraam et Nicolaus comites de Mor[- -]*): Osl fia Herbord comes személyesen megjelent a színük előtt a szintén személyesen jelenlévő Acus fia Miklós ellenében, és [azt állította, hogy Miklós] egy *Bezeg~Bezeneg* nevű vásárolt földjét, amely az ő Csáva (*Chawe*) falujával határos, [- -] és a föld elfoglalásával, ill. az ahhoz tartozó erdő kivágásával neki 15 márka kárt [okozott]. Ezzel szemben Miklós azt állította, hogy a föld az ő öröklött birtoka. Herbord bemutatta András volt országbíró és pozsonyi ispán pápens oklevelét [**XX. sz.** reg.], ill. [a győri káptalan oklevelét], amelyben a nagyobb biztonság kedvéért megerősítette András országbíró levelét. A bírák megkérdezték Miklóst, hogy ellent kíván-e mondani az okleveleknek, de nem mondott ellent. Az oklevéladók ezért elrendelték, hogy a felek Kisboldogasszony 15. napján [szept. 22.] szöröcsöki (*de Zurchug*) Lesták királyi emberrel és a győri káptalan tanúságával, akiket Herbord [vezet oda - -] a nevezett földet 6 ekényi

mennyiségben mérjenek ki királyi mértékű mérőkötéllal (*cum fune cum mensura domini regis*) úgy, hogy [- - -] húsz öllel, szélességben 8 öllel, és azt a felállított határok között [- - -] Herbord örökjogon birtokolja. A 15 márka kár ügyében, amelyet Herbort [szenvedett el - -] Herbord Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] a győri káptalan színe előtt [tanúk állításával] bizonyítsa állítását, majd a felek a mondott ünnep 15. napján [okt. 13.] ismét térjenek vissza az oklevéladók színe elé, és mutassák be a [tanúk] neveit és vallomását [tartalmazó káptalani oklevelet]. Ugyanezen a napon Miklós fizesse meg a két bírságot, amivel tartozik, először azt, amit Szent [- - -] nyolcadán [- - -] alországbíró színe előtt kellett volna fizetnie, a másodikat azért, mert az első bírságot nem fizette ki [- - -] először mert tagadta, hogy Herbornak része lenne *Bezeneg* földben, és később [András országbíró és] pozsonyi ispán oklevelének, ill. a győri káptalan oklevelének nem mondott ellent [- - -] a jogtalanul elfoglalt földet több éven át magánál tartotta. *Datum apud insulam Orche* [- - -].

Eredeti: kissé víz- és penészfoltos, jobb oldalán kb. az oklevél 1/3-ad része hiányzik, hátlaapon kör alakú zárópecsét feltja – DL 86764. (Teleki család, gyömrői 23. 2. 22.); *tartalmilag átírja* uő: **XX. sz. [86768.]** reg.

Kiadása: UB II. 44–45. *Regesztája:* Iványi: Teleki-család 73. 3. sz.

A kiadás László névvel oldotta fel az L kezdőbetűt az intitulációban, és 1273-ra datálta az oklevelet egy kéziratos archontológiai összeállítás alapján, amely Kán nb. Lászlót 1273 márciusa és szeptembere között országbíróként és mosoni ispánként határozta meg (ld. UB II. 44. 65. sz. kommentárját). László valóban volt ekkor országbíró, ám a mosoni ispáni tisztségéről nem tudunk. Ellenben Kemény fia Lőrinc 1263–1264 folyamán egyszerre volt országbíró és mosoni ispán is (Zsoldos: Archontológia 31–32.). A következő mosoni ispán azonban csak 1268-ban bukkan fel, tehát a címet Lőrinc *elvileg* országbírói hivatalának végéig, 1266–1267-ig is viselhette. Vö. a **XX. sz. [86768.]** oklevéllel, ami ezen ügy folytatása.

Ábrahám (marócsai ispán)
Miklós (marócsai [al]ispán)
marócsai (*de Mor[- -]*) ispán
Osl (Herbord apja, Osl nb.)
Herbord (Osl fia, Osl nb.)
Miklós (Ákos apja)
Ákos (Miklós fia)
Szörcsök h. (*Zurchug*, Veszprém m.)
Zurchug ld. Szörcsök
Lesták (szörcsöki, királyi ember)
győri káptalan
Acus ld. Ákos
Bezeg h. (~*Bezeneg*, Sopron m.)
Csáva h. (*Chawa*, Sopron m., ma Stoob, Au.)
Chawe ld. Csáva
Stoob ld. Csáva
András (Szerafin fia, országbíró és pozsonyi ispán)
pozsonyi (*Posoniensis*) ispán
győri (*Iauriensis*) káptalan
Orche sziget kh. (? megye)

1265. (okt. 18. előtt), Esztergom mellett

—, Fülöp esztergomi érsek, Roland szlavón bán és Csák zalai ispán: a király akaratából egyezséget teremtettek Hahót fia Hahót, és Jurij nemzetségéből való Péter és Pál között a Lendva folyó melletti birtokuk kapcsán, amelynek értelmében Péter és Pál egy Lendva melletti Zala megyei birtokát adja Hahótnak, cserébe ő egy Vas megyei birtokát adja át Péteréknek. Emellett Hahót a megkapott birtokon lévő várért és épületekért 40 márkát fizet Péteréknek a veszprémi káptalan előtt Szent Mihály 15. napját [követő] vasárnap [okt. 18.], és Péterék rokonsága szabadon indíthat pert a birtok őket érintő része miatt. Továbbá Hahót tegyen esküt Csák bánnal együtt, hogy Hahót ezentúl nem forral semmi rosszat Péter és Pál ellen, illetve a felek jobbágysai fényes nappal, a kapott engedély birtokában szabadon átköltözhetnek egymás birtokaira.

Eredeti: vízfoltos pergamen két befűzött hártvaszalaggal, amelyekről a függőpecsétek hiányoznak, az egyik hártvaszalagon egy korábbi oklevélről származó írás található – DL 40061. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Véghely); *emliti* IV. Béla 1265. nov. 30. (RA 1458. sz.): DL 40062. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Véghely)

Az oklevél szövege:

Nos Ph[ilippus] miseratione divina sancte Strigoniensis ecclesie archiepiscopus, aule regie cancellarius, R[olandus] banus totius Sclavonie, L[arentius] iudex curie domini regis, et Chak banus comes Zaladiensis significamus pro memorie universis, quod cum inter magistrum Hoholdum filium magistri Hoholdi ex una parte, Petrum et Paulum filios Rihtar de generatione Jurij super possessione dampnis et iniuriis, que est iuxta Lindva mota fuisset materia questionis, tandem de mandato domini regis partibus volentibus et consentientibus inter eos talem fecimus compositionem et ordinationem, quod predicti Petrus et Paulus possessionem suam hereditariam totaliter, quam habuerunt iuxta Lindva in comitatu Zaladiensi, pro bono pacis reliquerunt et statuerunt magistro H. antedicto omni eo iure, quo ipsi Petrus et Paulus dictam possessionem dinoscuntur possedisse, in cuius possessionis concambium dictus magister H. dedit, statuit seu assignavit possessionem suam in comitatu Ferrei Castri existentem cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis, videlicet septem villas, quam quidem possessionem idem magister Hoholdus suam emptitiam esse dixit, ita tamen, quod pro castro et edificiis, quod et que sunt in possessionem predictorum Petri et Pauli, magister Hoholdus solvet eis in presentia capituli Wesprimiensis quadraginta marcas in argento communi vel in denariis novis regalibus, sicut tunc pro marca current, dominica proxima quindena beati Michaelis archangeli proximo subsequente. Et si aliqui de cognatis eorum Petri et Pauli agere voluerint super possessione ipsos contingente contra ipsum magistrum Hoholdum, super hoc agendi habebunt liberam facultatem. Prestiterunt autem sacramentum Chak banus et magister H. super eo, quod ipse magister H. de cetero non cogitabit aliquod malum vel iniquitatem, nec servabit rancorem aliquem contra memoratos Petrum et Paulum, sed diliget eos, tanquam sicerus amicus toto tempore sue vite. Dicimus etiam, quod si aliquis de iobagionibus Petri et Pauli transferre se voluerit ad terram magistri H., transferet se clara die cum omnibus rebus suis petita licentia et obtenta, similiter si aliqui de iobagionibus ipsius magistri H. ad terram predictorum Petri et Pauli transferre se voluerint, transferent se sine impedimento aliquo clara die. Datum apud Strigonium, anno Domini M^o CC^o LX° V^o.

Bár az intitolációban négy kiadó is szerepel, csak két hártyaszalag lóg le a pergamen aljáról, és IV. Béla 1265. nov. 30-án kiadott említő oklevele azt is elárulja, hogy Fülöp érsek és Lőrinc országbíró pecsételte meg (... *in litteris sigillatis venerabilis patris Ph. Strigoniensis archiepiscopi aule nostre cancellarii, et Laurentii comitis iudicis curie nostre impressis compositionis*, UB I. 313.). Ugyanezen levél elárulja a Lendva mellett fekvő birtok nevét is: Csernec (*Chernech*). Mivel a négy békebíró által adott határnap okt. 18. volt, ezért kiadványuk biztosan ez előtt kelt néhány héttel, de már a tavasszal véget érő belháború után. Mivel a király okt. 13-án a közeli Visegrádon tartózkodott (CDCr V. 352.), így valószínű, hogy ekkortájt adhatta át az ügyet a kiadóknak, így a diploma kelte legvalószínűbben az október hónap.

Fülöp (Türje nb., esztergomi érsek, kancellár)
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
Roland (Rátót nb., szlavón bán)
Szlavónia (*Sclavonia*, mai Ho. és Szrb. területén)
Csák (Hahót nb., zalai ispán)
zalai (*Zaladiensis*) ispán
Hohold ld. Hahót
Hahót és fia: Hahót (Hahót nb.)
Rihtar (Péter és Pál apja)
Péter (Rihtar fia)
Pál (Rihtar fia)
Lendva (*Lindva*) folyó
Lindva ld. Lendva
Zala (*Zaladiensis*) megye
Vasvár megye (*comitatus Ferrei Castri*)
veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan
Esztergom kh. (*Strigonium*, Esztergom m.)

(1263–1265.) okt. 18., Mohács

— (*Damus pro memoria*): az Osl fia Herbord comes nevében megjelenő officiális: György bemutatott egy ítéletlevelet, amely szerint Herbord az ő Csáva (*Chawa*) falujával szomszédos, hat ekényi *Bezeg* nevű földet peres úton elnyerte Ákos fia Miklóstól [XX. sz. (86764.) reg.], amely földbe szörcsöki (*de Zurchuk*) Lesták királyi ember a győri káptalan tanúbizonyosságával, illetve a szomszédok jelenlétében ellentmondás nélkül beiktatta Herbordot, miként ezt a győri káptalan oklevele is tartalmazza a határok leírásával együtt. Mivel György az ura jelenléte nélkül nem akarta magához venni (*recipere*) a föld ügyében kiadott privilégiumot, ezért ha Herbord comes megjelenik az országbíró színe előtt, akkor az meg fogja erősíteni mindezt a saját levelével, hozzátéve, hogy a határok leírását a káptalani oklevél tartalmazza. *Datum in Muhach, in festo Luce evangeliste.*

Eredeti: víz- és penészfoltos, hátulján kör alakú zárópecsét foltja – DL 86768. (Teleki család, gyömrői 23. 2. 21.)

Kiadása: Sopron I. 33–34.; UB II. 45–46. *Regesztája:* Iványi: Teleki-család 73. 4. sz.; DPM 20. sz.

Az oklevél egyértelmű folytatása annak az itt is említett kiadványnak, amely intitolált (Lőrinc országbíró és mosoni ispán), és az itteni pecsétfolt mérete is pontosan egyezik Lőrinc

országbíró azon oklevelének pecsétméretével, így a *damus pro memoria* kiadója biztosan ő (ld. még DPM 20. sz. reg. kommentárját). A keltezési idejére ld. a **XX. sz. [86764.]** reg. kommentárját.

Osl (Herbord apja, Osl nb.)

Herbord (Osl fia, Osl nb.)

György (Osl nb. Herbord officiálisa)

Csáva h. (*Chawa*, Sopron m., ma Stoob, A.)

Chawa ld. Csáva

Bezeg h. (Sopron m.)

Miklós (Ákos apja)

Ákos (Miklós fia)

Szőrcsök h. (*Zurchuk*, Veszprém m.)

Zurchuk ld. Szőrcsök

Lesták (szőrcsöki, királyi ember)

győri káptalan

Mohács kh. (*Muhach*, Baranya m.)

Muhach ld. Mohács

(1266.) jún. 5., Zólyom

Sebestyén alországbíró, és a király által delegált bírák: Lőrinc asztalnokmester és soproni ispán, és F[arkas] mester fehérvári prépost, alkancellár (*Nos Laurentius magister dapiferorum domini regis, comes Supruniensis, magister F. prepositus Albensis, aule domini regis vicecancellarius, iudices a domino rege deputati, et magister Sebastyanus viceiudex curie domini regis*): Chuna fia Iowan személyesen megjelent a bírák színe előtt jáki (*de Iak*) Myke ellenében – akinek a nevében Artuna fia Márton jelent meg –, és azt állította, hogy a rokona: Bertalan fia Miklós eladta a földjét Mykének, ám a rokonság okán abból harmadrész őt illetné megvételre. Ezzel szemben a Myke nevében megjelent Martonos(!) azt mondta, hogy Miklós megsebesítette Mykét, és ő így az ennek okán fizetendő 10 márka fejében iktatta neki a földet birtoklásra. A bírák az ország szokásjoga alapján elrendelték, hogy a felek Keresztelő Szent János nyolcadán [júl. 1.] menjenek ki Miklós *Bukech* nevű földjére, Miklós birtokrészére, Gyuke királyi emberrel és a győri káptalan tanúságával, és a Iowan által delegált Lőrinc fia János, Pós fia Egyed és Elees fia Gergely, ill. a Myke által delegált Chete fia Miklós, Mod fia Tamás és Peta fia Zuna becsüljék fel Miklós birtokrészét. Ezután a felek Szent Jakab nyolcadán [aug. 1.] térjenek vissza a bírák színe elé, és mutassák be a káptalan oklevelét, hogy mennyire becsülték a földet, és akkor majd határnapot tűznek ki Iowan számára, hogy megváltsa a mondott harmadrészt, mivel ez az ő öröklöt földje volt. *Datum in Zolum, sabbato post quindenam Pentecostes*.

Eredeti: pergamenjén hártaszalagnak való kivágások, hátulján kör alakú zárópecsét foltja – DL 47724. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy Imre)

Kiadása: HO VIII. 107–108.; UB I. 330–331.

Az oklevelet az első kiadása 1267 körülre datálta, a burgenlandi okmánytár határozottan 1267-re, mindketten Farkas alkancellár és fehérvári prépost említése alapján, ill. hogy a királyi udvar 1267. júl. 1-jén Zólyomban tartózkodott (UB I. 330., vö. RA 1523. sz.). Ha ezt az oklevelet is 1267-re keltezzük, akkor jún. 25. lenne a napi kelet. Ám itt a feleknek adott júl.

1-ji határnap egy, a győri káptalan vonzáskörzetébe eső földre való kimenetelre (belefoglalva a káptalani ember felkérését, és a válaszott értékbecslők összehívását) irreálisan kevés, ha a felek 5 nappal korábban még a Zólyom megyei Zólyomban tartózkodnak. Az a tény ugyanakkor, hogy az oklevél a király által delegált bírákat emleget, akik közül az egyik a királyi udvarhoz szorosan kötődő alkancellár, a másik pedig az alországbíró, igen valószínűvé teszi, hogy az oklevél kiadását mégis a királyi udvar zólyomi tartózkodásához köthetjük, ahogy Hans Wagner is vélte a burgenlandi okmánytár kommentárjában. Béla itt időzésére ugyan csak 1267-ből van pozitív adat, ám jó okunk van azt feltételezni, hogy 1266-ban is itt volt a királyi udvar, hiszen IV. Béla 1266. jún. 27-én a szintén Zólyom vármegyei Turócon tartózkodott (RA 1488. sz.). Az 1266. év esetében a napi kelet jún. 5-re esik, amely kb. egy hónappal van korábban a júl. 1-ji határnaptól, és ez teljes összhangban áll azzal, hogy a földbirtokra való kimenetel és a királyi udvar újbóli felkeresése között is egy hónapos időszakot jelölt ki az oklevél (júl. 1., aug. 1.). Az itteni kiadványt tehát 1266-ra célszerű keltezni, ahogyan Zsoldos Attila is tette (Zsoldos: Archontológia 31.).

Lőrinc (Aba nb., asztalnokmester és soproni ispán)

soproni (*Supriniensis*) ispán

Farkas mester (fehértvári prépost, alkancellár)

fehértvári (*Albensis*) prépost

Chuna (Iowan apja, Ják nb.)

Iowan (Chuna fia, Ják nb.)

Ják h. (*Iak*, Vas m.)

Myke (Ják fia, Ják nb.)

Artuna (Márton apja, Ják nb.)

Márton (Artuna fia, Ják nb.)

Bertalan (Miklós apja, Ják nb.)

Miklós (Bertalan fia, Ják nb.)

Bukech h. (Vas m.?)

Gyuke (királyi ember)

győri (*Iauriensis*) káptalan

Lőrinc (János apja)

János (Lőrinc fia)

Pós (Egyed apja)

Egyed (Pós fia)

Elees (Gergely apja)

Gergely (Elees fia)

Chete (Miklós apja)

Miklós (Chete fia)

Mod (Tamás apja)

Tamás (Mod fia)

Peta (Zuna apja)

Zuna (Peta fia)

Zólyom kh. (*Zolum*, Zólyom m., ma Zvolen, Szl.)

Zvolen ld. Zólyom

Zolum ld. Zólyom

(1265–1266., jún. 17. előtt)

— oklevelében (*in litteris vestre nobilitatis, ti. S. viceiudici curie domini regis*) kéri a vasvári káptalant, hogy küldjék ki tanúbizonyságukat ládonyi (*de Ladun*) Balázs királyi emberrel, és

járják meg azon birtokok határait, amelyeknél Ebed fiai felosztást kértek Terestyéntől és más Ják (*Iak*) nembélitől.

Tartalmilag átírta: vasvári káptalan: (UB szerint) Burgenländischen Landesarchiv, Niczky-FA. Fasc. 96. (DF-jelzete nincs)

Kiadása (TÁ): UB III. 267.

A vasvári káptalan oklevele szerint a felek jún. 17-én (*octavo die ante festum Iohannis Baptiste*) mentek ki a birtokokra, az alországbírói parancs tehát ez előtt kelt. A kiadás 1267-re keltezte az oklevelet, ezzel Sebestyénnel azonosítva az S szíglát. Érvei szerint Sebestyén alországbíró feltűnik egy másik, 1267-re keltezett oklevélben, ahol szintén a Ják nemzetséggel kapcsolatos ügyet tárgyaltak, illetve ebben az évben más udvari méltóság is adott ki a nemzetség birtokügyeiben oklevelet, ahol lád(ony)i Balázs királyi ember jelenik meg hasonló funkcióban (UB III. 267.). Az okmánytár szerkesztője alapvetően jól gondolkodott, ám a másik 1267-re tehető Sebestyén-oklevél valójában 1266-ban kelt (**XX. sz. [47724.]** reg.). A szintén 1267-re datált kiadvány egyike, amelyben feltűnik ládi Balázs, viszont egyértelműen ennek a levélnek a folytatása. A *damus pro memoria* IV. Béla adta ki, és beszámol arról, hogy Ják nb. Terestyén a maga és fivérei nevében milyen birtokosztályt tett Ebed fiaival: Keménnyel, Rénolddal és Jákkal, amelyet a vasvári káptalan tanúságával, és ládi (*de Lad*) Balázs felügyeletével hajtottak végre (RA 1526. sz.; DPM 17. sz.). Azt az oklevelet hagyományosan 1267-re datálta a korábbi szakirodalom, de éppen S. alországbíró oklevelével való összefüggése miatt nem lehet ekkori, hiszen 1267 nyarán nem ő viselte ezt a tisztséget. A DPM-oklevelet egyébként csak az alapján tették 1267-re, mert július 10–15. körül Lipcsén kelt, tehát IV. Béla ekkor ott tartózkodott. Ez az 1267. év kapcsán egyértelműen igazolható, de 1265–1266 folyamán is így volt (1265. júl. 29-én IV. Béla Lipcsében tartózkodott, ld. RA 1450. sz.; 1266-ban szintén ezen a környéken volt a királyi udvar (ld. **XX. [47724.]** sz. reg. kommentárját). Az 1261–1264 közötti időszakból ugyanez nem igazolható, bár akkor is S betűvel kezdődő nevű alországbíró volt hivatalban (Simon). Ezt az oklevelet tehát 1265–1266-ra tehetjük, és az alországbíró Sebestyénnel azonosíthatjuk. Tegyük hozzá: mivel egy valószínűbben 1265-re tehető, július 4-re datált oklevélben Sebestyén még ideiglenesen állított országbírónak nevezi önmagát (**XX. sz. [73023.]** reg.), míg itt a káptalan ilyesmiről nem ejt szót, ezért ez az oklevél sokkal nagyobb valószínűséggel tehető 1266-ra mint 1265-re.

vasvári (*de Castro Ferreo*) káptalan

Ládony h. (*Ladun*, Sopron m.)

Ladun ld. Ládony

Balázs (ládonyi, királyi ember)

Ebed (Kemény, Rénold és Ják apaja, Ják nb.)

Tristanus ld. Terestyén

Terestyén (Tamás és Mihály fivére, Ják nb.)

Ják (*Iak*) nemzetség

(1265–1266.) júl. 4., Lipcse

—, és a király által delegált bírák: Ábrahám marócsai ispán, és István szepesi várnagy (*Nos comes Abram de Morocha, comes Stephanus castellanus de Spys iudices a domino rege deputati, et magister Sebastianus viceiudex curie pro tempore constitutus*): Poruos fia Sándor

Keresztelő Szent János nyolcadától [júl. 1.] három napon keresztül várakozott a bírák színe előtt Purun fia Borisa és fivére: Persa ellenében, továbbá Buch fia Lőrinc, Pál fia Farkas, János fia Sybenyg és fiai: Miklós és Budur ellenében. A nevezettek nem jöttek és nem is küldtek senkit, ezért bírsággal tartoznak, hacsak nem tudják magukat kimenteni. *Datum in Lypche, quarta die octavarum sancti Johannis Baptiste.*

Eredeti: pergamenjén hártvaszalagnak való bevágással, hátulján zárópecsét foltja – DL 73023. (Darvas család 8.)

Kiadása: HOkl 123.

A kiadásban 8. sor: *non* helyett *nec*. Az oklevél keltezési ideje és kelethelye is igen közel esik Sebestyén alországbíró egy másik, leginkább 1266-ra tehető okleveléhez (**XX. sz. [47724.]** reg.). Logikus feltételezés lenne, hogy ezt az oklevelet is 1266-ra keltezzük (ahogyan Zsoldos Attila is keltezte, ld. Zsoldos: Archontológia 31.). Az oklevél elvileg 1265. évi is lehet, mert Sebestyén elődje Simon alországbíró 1264 őszén bukkan fel utoljára, és a másik két szereplő is viselte hivatalát 1265 nyarán (**XX. sz. [562.]** reg.; Zsoldos: Archontológia 168., 265.). Nem lehetetlen, hogy Simon alországbíróval az 1264 ősze és 1265 tavasza között zajló belháború során történt valami (jelesül: meghalt), ezért volt szükség a bíróságok újraindításakor, 1265 nyarán új alországbírót kinevezni. Mivel itt is király által megbízott bírákkal dönt a királyi udvar egyik bírāja, az alországbíró, csakúgy, mint az 1266. jún. 5-i oklevélben, ezért itt is valószínűsíthetjük, hogy a megjelölt kelethelyen tartózkodott a királyi udvar is (vö. **XX. sz. [47724.]** reg. kommentár). A Zólyom megyei Zólyom és Lipcse (és környéke) IV. Béla igen kedvelt tartózkodási helyének számított az 1260-as években. 1265 nyarának derekáról csak annyit tudunk, hogy 1265. júl. 29-én IV. Béla épp Lipcsén keltezett (RA 1450. sz.), így nem kizárható, hogy júl. 4-én is ott volt. Azonban az oklevél jellegében igen hasonló az 1266. évihez (ott is a király által megbízott bírák voltak az alországbíró ítélőtársai), ezért az 1266-os évet sem zárhatjuk ki teljes bizonyossággal. Az itteni per folytatása egyébként az esztergomi káptalan aug. 12-i *damus pro memoria*-oklevele, amelyben az alpereseket ismét megidézik a király színe elé, ám sajnos az sem tartalmaz kiadási évet (DPM 19. sz.).

Ábrahám (marócsai ispán)
marócsai (*de Morocha*) ispán
Morocha ld. marócsai
szepesi (*de Spys*) várnagy
Spys ld. Szepes(i)
István (szepesi várnagy)
Poruos (Sándor apja)
Sándor (Porous fia)
Purun (Borisa és Persa apja)
Borisa (Purun fia)
Persa (Purun fia)
Buch (Lőrinc apja)
Lőrinc (Buch fia)
Pál (Farkas apja)
Farkas (Pál fia)
János (Sybenyg apja)
Sybenyg (János fia, Miklós és Budur apja)

Miklós (Sybenyg fia)

Budur (Sybenyg fia)

Lipce kh. (*Lypche*, Zólyom m., ma Zólyomlipcse~Slovenská Ľupča, Szl.)

Lypche ld. Lipcse

(1267. febr.–1268. márc.)

Ákos nb. Erdő fia Ernye oklevele (*alias litteras nostras*, ti. *Nos Erney banus iudex curie domini regis comes Castri Ferrei*), amelyben királyi embert jelöl ki Panyit comes és Ebed fiai: Kemény, Rénold és Ják, és társaik közötti perben.

Említi: Ernye országbíró 1268. márc. 14.: **XX. sz. reg. [283597.]**

Ebed (Kemény, Rénold és Ják apja, Ják nb.)

Kemény (Ebed fia, Ják nb.)

Rénold (Ebed fia, Ják nb.)

Ják (Ebed fia, Ják nb.)

Panyit (Jakab apja, Hahót nb.)

1268. márc. 14., Buda

—: hamvazószerda nyolcadán [febr. 29.] megjelentek a király színe előtt egyik részről Ebed fiai: Kemény, Rénold és Ják, andi Gergely és Márton, és sukorodi Izsép és Kenéz, másik részről Csák zalai ispán és Panyit fia Jakab az apja nevében, és a felperesek a királynak és az országbírónak bemutatták egyrészt a király és fia: István által delegált hat báró oklevelét, ill. a király és néhány bárójának a kiadványait. Ezekből kiderült, hogy Panyitot elmarasztalták hat bírságban, továbbá pervesztes is lett a mondott felperesekkel szemben. Végül bemutatták a király kettőspecsétjével és gyűrűspecsétjével ellátott diplomáját, amely szerint Panyitot véglegesen elmarasztalták az előző oklevelekben felsorolt jogtalanságai miatt, és az összes – mind az öröklött, mind a szerzett – birtokát a felpereseknek ítélték örökös birtoklásra, továbbá a piacokon és a városokban kihírdették, hogy bárhol is találják meg Panyitot, vezessék a király elé, és az ország szokásjoga szerint süssék rá a hamisan vádaskodók bélyegét. A felek számára kitűzött határnapon – hamvazószerda nyolcadán – azonban a felperesek a király kérésére eltekintettek a megbélyegzés büntetésétől, és a király meg az alperes fivére: Csák bán kérésére Panyit birtokaiból, amelyek mind a kezükre jutottak, visszaadtak neki hármat: a Buzád nemzetség monostora mellett fekvő Pölöskét, a vele szomszédos *Akusy*-t és a Sopron megyei Lasztajt. A Vas megyei, Rába mellett lévő négy Nick falu harmadrésze, amely szintén Panyit tulajdona volt, viszont Ebed fiainak birtokában maradt, és Panyit vállalta, hogy a rokonainak: Arnold fia Miklósnak és Keled fia Kelednek a részétől elkülönítteti a számukra az országbíró embere és a vasvári káptalan tanúbizonysága előtt, és a harmadrészt Urai falutól teljesen elválasztja. Sukorod és Aszúágy birtokai, amelyekre Gergelyék és Izsépék vele szemben igényt támasztottak, továbbá Surd birtoka csak Gergelynek, Mártonnak, Izsépnek és Keménynek jutott, a megmaradt két birtoka, Szenttrinitás és Kakonya pedig valamennyi felperesnek, közös birtoklásra. Panyit és fia vállalta, hogy ha a birtokok ügyében pert indítanak, patvarkodásért ítélik el őket. Ezen kívül ha a négy Nick falu kapcsán Panyit rokonai közül valaki pert indítana Ebed fiai ellen a saját öröklött birtokának jogcímén, és bizonyítani nem tudja, szintén patvarkodásért ítélik el, ha pedig bizonyítani tudná, és Panyit

nem tudja szavatolni Ebed fiait, akkor fizessen nekik 60 márkát, és vásárolja meg a mondott négy faluban bírt harmadrészt a pernyertestől, és adja vissza Ebed fiainak.

Eredeti: hártájá kissé vízfoltos, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – Debreceni Déri Múzeum, Oklevelek DF 1. 255. (DF 283597.)

Kiadása: CD VII/1. 351–354.; UB I. 341–343. (CD alapján). *Regesztája:* Tóth: Csák soproni ispán 210. 54. sz.

Az oklevél kiadásai olyan sok elírást és kihagyást tartalmaznak, hogy szövegét újraközzöljük:

Nos Erney banus iudex curie domini regis comes Castri Ferrei significamus omnibus, quibus presentes ostendentur, quod in octavis Cynerum Kemyno, Reynoldo, Jak filiis Ebed, Gregorio, Martino de Ound, Isep et Kenezio de Sukuroud ab una parte, Chak bano comite Zaladiensi et Jacobo filio Ponyth pro ipso Ponyth ex altera coram domino rege pro tribunali sedente constitutis, iidem Kemynus, Reynoldus, Jak et socii eorum predicti exhibuerunt coram ipso domino rege et coram nobis primo litteras sex baronum, quorum nomina in eisdem litteris exprimuntur, iudicum scilicet ex parte domini regis et ex parte karissimi filii sui regis Stephani deputatorum, secundo privilegium et litteras domini regis et quorundam baronum suorum sigillis consignatas, ex quarum tenore manifeste et evidenter constabat eundem Ponyth primo coram predictis sex iudicibus, secundo coram ipso domino rege et baronibus suis de vitio seu nota calumpnie iuris ordine fuisse convictum contra Kemynum, Reynoldum, Jak filios Ebed, Gregorium, Martinum, Isep et Kenezium supradictos. Demum exhibuerunt privilegium domini regis duplici sigillo et anulo ipsius domini regis signatum, quod evidentissime demonstrabat ipsum Ponyth super nota seu vitio multiplicis calumpnie, quam iuxta predictarum litterarum continentiam iam pluries incurrerat per diffinitivam eiusdem domini regis et baronum suorum, qui tunc presentes erant, sententiam finaliter et omnino convictum extitisse, et omnes possessiones ipsius, tam hereditarias, emptitias et adquisitas, quam alio quocumque titulo habitas, eidem Kemyno et fratribus ac sociis suis predictis adiudicatas fuisse ab eisdem perpetuo possidendas, et per fora ac civitates regni publice proclamari debere, ut ubicunque idem Ponyth inveniri posset, ad presentiam domini regis vocaretur pro imprimendo sibi caractere, qui iuxta approbatam regni consuetudinem manifestis calumpniantoribus infligi et imprimi consuevit. Ipsis itaque Kemyno, Reynoldo, Jak, Gregorio, Martino, Isep et Kenezio in presentia domini regis instantibus et petentibus in ipsis octavis Cynerum, qui terminus partibus ad id fuerat assignatus, dicto Ponyth pro predicto vitio seu nota calumpnie per dominum regem characterem imprimi et infligi, licet iuxta omnium predictarum litterarum et privilegiorum, et specialiter iuxta predicti privilegii domini regis ultimo confecti tenorem, de rigore iuris eidem Ponyth character huiusmodi esset merito imprimendus, sepedicti tamen Kemynus, Reynoldus, Jak, Gregorius, Martinus, Isep et Kenizius ad petitionem et instantiam domini regis eandem penam, impressionem videlicet characteris, dicto Ponyth remiserunt. Ad eiusdem etiam domini regis et Chak bani comitis Zaladiensis, fratris dicti Ponyth petitionem de possessionibus suis, que omnino fuerant dictis Kemyno, Reynoldo, Jak, Gregorio, Martino, Isep et Kenezio adiudicate, restituerunt et reddiderunt ipsi Ponyth tres possessiones suas, Pryske videlicet, que est sita apud monasterium generationis Buzad, et Akusy, que est vicina eidem, item Loztoy, que est in comitatu Supruniensi vocatas, quas dicit suas hereditarias extitisse et fuisse. De aliis vero possessionibus eiusdem Ponyth una possessio, tertia videlicet pars, quam in quatuor villis seu

terris Nykch vocatis in comitatu Castri Ferrei iuxta Raba existentibus habebat, adiudicata et dimissa extitit dictis Kemyno, Reynoldo, et Jak filiis Ebed possidenda, quam tertiam partem predictarum quatuor villarum Nykch vocatarum dictus Ponyth debet, sicut etiam assumsit, a portionibus Nycolai filii Arnoldy et Keled filii Keled cognatorum suorum coram homine nostro per alias litteras nostras ad id deputato, et coram testimonio capituli Castri Ferrei certis metis undique distinguere, et totalem ipsam tertiam partem predictarum quatuor villarum totaliter a parte terre Wray vocate assignare filiis Ebed supradictis. Possessiones etiam eiusdem Ponyth Sucuroud et Ozeag vocate, quas prefati Gregorius, Martinus de Ound, Isep et Kenezys de Sucuroud ab ipso nomine suarum hereditariarum requirebant, et possessio eius Suurd vocata, adiudicate extiterunt Gregorio, Martino, Isep et Kenezyo pro se, et non cum filiis Ebed supradictis, reliquis duabus possessionibus dicti Ponyth de Sancta Trinitate et Kokuna nuncupatis, que fuerant eidem Ponyth empticie, iudiciali sententia adiudicatis et remanentibus prefatis Kemyno, Reynoldo et Jak filiis Ebed, necnon Gregorio, Martino de Ound, Isep et Kenezyo de Sucuroud cum omnibus earumdem utilitatibus in communi. Quas siquidem omnes possessiones superius annumeratas dictus Ponyth et Jacobus filius suus personaliter astantes, et in presentia ipsius domini regis constituti prefatis Kemyno, Reynoldo, Jak, Gregorio, Martino, Isep, et Kenezyo cesserunt et dimiserunt spontanea et libera voluntate possidendas et habendas per eosdem, sicut etiam in forma iudicii extiterat diffinitum. Assumpserunt etiam iidem Ponyth et Jacobus filius suus, quod quicumque super predictis possessionibus vel earum aliquis contra prefatos Kemynum, Reynoldum, Jak, Gregorium, Martinum, Isep, Kenezyum vel aliquem aut aliquos ex eis questionem movere attemptaverint, tamquam manifesti calumpniatores sine strepitu iudicii puniantur. Adiectum insuper extitit, quod si aliquis cognatorum vel de generatione ipsius Ponyth predictam tertiam partem quatuor villarum Nykch vocatarum ab eisdem Kemyno, Reynoldo et Jak filiis Ebed nomine hereditarie possessionis ipsius Ponyth requirere voluerit, et hoc probare nequiverit, tamquam calumpniator puniatur, eo vero probato, si dictus Ponyth ipsam tertiam partem quatuor villarum Nykch vocatarum dictis filiis Ebed deffendere noluerit vel nequiverit, extunc idem Ponyth solvet predictis filiis Ebed sexaginta marcas, ad quarum solutionem ipse et filius suus se sponte obligarunt, et ipsi filii Ebed eandem tertiam partem dictarum villarum recepto ab eo vel ab hiis, qui eandem ab ipsis evicerint, iusto pretio et valore restituere et reddere tenebuntur. Datum et actum Bude, in medio Quadragesime, anno Domini M^o CC^o sexagesimo octavo.

Hahót nb. Panyit és a Ják nembeliek közötti pernek jókora előtörténete van (és ezután sem fejeződött be a konfliktus), ld. Karácsonyi: Magyar nemzetségek 571–572., az itt is bemutatott korábbi oklevelek hivatkozásaival.

Ebed (Kemény, Rénold és Ják apja, Ják nb.)

Kemény (Ebed fia, Ják nb.)

Rénold (Ebed fia, Ják nb.)

Ják (Ebed fia, Ják nb.)

And h. (*Ound*, Zala m.)

Ound ld. And

Gergely (Gergely és Ond apja, andi)

Márton (andi Gergely rokona)

Sukuroud ld. Sukorod

Sukorod h. (*Sukuroud*, Somogy m.) [Iharosberénytől D-re]
 Surd h. (*Suurd*, Somogy m.)
Suurd ld. Surd
 Szenttrinitás h. (*Sancta Trinitas*, Somogy m.)
Sancta Trinitas ld. Szenttrinitás
Kokuna ld. Kakonya
 Kakonya h. (*Kokuna*, Somogy m.)
 Aszúágy h. (*Ozeag*, Zala m., ma Szilvágy)
 Szilvágy ld. Aszúágy
Ozeag ld. Aszúágy
 Izsép (sukorodi)
 Kenéz (Sukorodi)
 Csák (Hahót nb., zalai ispán)
 zalai (*Zaladiensis*) ispán
 Panyit (Jakab apja, Hahót nb.)
 Jakab (Panyit fia, Hahót nb.)
 István ifjabb király
Buzad nemzetség ld. Hahót nemzetség
 Hahót (*Buzad*) nemzetség
 Pölöske h. (*Pryske*, Zala m.)
Pryske ld. Pölöske
Akusy h. (Zala m.)
Loztoy ld. Lasztáj
 Lasztáj h. (*Loztoy*, Sopron m., ma Répcekehely~Mannersdorf an der Rabnitz része, Au.)
 Mannersdorf an der Rabnitz ld. Lasztáj
 Répcekehely ld. Lasztáj
 Sopron (*Supruniensis*) megye
Supruniensis ld. Sopron(i)
Nykch ld. Nick
 Nick h. (*Nykch*, Vas m.)
 Arnold (Miklós apja, Hahót nb.)
 Keled és fia: Keled (Hahót nb.)
 Rába (*Raba*) folyó
 Vas megye (*comitatus Castri Ferrei*)
 vasvári káptalan
 Urai h. (*Wray*, Vas m., ma Uraiújfalu)
Wray ld. Urai
 Uraiújfalu ld. Urai
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1269., jún. 24. előtt)

István alországbíró oklevele (*litteras ipsius comitis Stephani, ti. comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*): Apor (*Opour*) nb. Leonard fia Syke comes 10 márkáért cserébe felszabadította Sault, Izsépet és Hythust akkor, amikor még sem feleségük, sem utódaik nem voltak. Apor nb. Ernye fia „kis” (*parvo*) Ernye azonban az alországbíró színe előtt tilalmazta mindezt, és visszakérte őket mint az ő öröklött libertinusait, ti. Sault és három fiát: Solduz-t, Benedeket és Jánost, akik [jelenleg] száakai (*de Zaka*) Latibur fia Chama jobbágysai, továbbá Hythust és fiait: Izsákot, Ábrahámot és Jakabot, ill. Izsépet és fiát: Pált, akik [jelenleg] a pozsonyi káptalan apkai (*de Apka*) jobbágysai. A felek végül az alországbíró engedélyével és fogott bírák közbenjárásával olyan egyezsége jutottak, hogy Saul és fiai, Izsép és fiai, ill.

Hythus és fiai Keresztelő Szent János ünnepén [jún. 24.] a [győri káptalan] színe előtt fizetnek Ernye comesnek 12 márkát, egy márkát 10 pensával számolva, és akkor mindannyian örökös szabadságot nyernek.

Tartalmilag átírta: győri káptalan 1269. > pozsonyi káptalan 1269.: SNA, Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 14. 1. 7.

Kiadása (TÁ): ÁÚO III. 202.

Apor (*Opour*) nemzetség
Leonard (Sike apja, Apor nb.)
Syke (Leonard fia, Apor nb.)
Ernye és fia: Ernye (Apor nb.)
Saul (Solduz, Benedek és János apja)
Solduz (Saul fia, jobbágy)
Benedek (Saul fia, jobbágy)
János (Saul fia, jobbágy)
Száka h. (*Zaka*, Sopron m.?)
Zaka ld. Száka
Latibur (Chama apja, száka)
Chama (Latibur fia, száka)
Hythust (Izsák, Ábrahám és Jakab apja)
Izsák (Hythus fia, a pozsonyi káptalan jobbágya)
Ábrahám (Hythus fia, a pozsonyi káptalan jobbágya)
Jakab (Hythus fia, a pozsonyi káptalan jobbágya)
Izsép (Pál és Benedek apja)
Pál (Izsép fia, a pozsonyi káptalan jobbágya)
pozsonyi (*Posoniensis*) káptalan
Apka h. (*Apka*, Pozsony m.)
győri (*Geuriensis*) káptalan
Geuriensis ld. győri

(1269., júl. 8. előtt)

— oklevele (*litteris comitis Stephani viceiudicis curie domini Bele*): egyik részről Amadé fia István mester, másik részről kurali (*de Kurol*) Baas fia Vrka királyi tárnok (*tawarnicus*) megjelentek a színe előtt a Hont megyében (*in comitatu Huntensi*) lévő Vezekény (*Wezeken*) föld ügyében, amely hajdan a hirdetőké (*preconum*) volt. Végül elmondásuk szerint Mihály zólyomi (*de Zoulum*) ispán olyan egyezséget teremtett közöttük, hogy Vrka a mondott földet, amely kapcsán állítása szerint a király privilégiumát bírja [RA 1608. sz.], meghagyja és átadja István mesternek Keresztelő Szent János 15. napján [júl. 8.] [az esztergomi káptalan] színe előtt a mondott oklevéllel együtt, István mester pedig 10 márkát fizet ugyanakkor ugyanott Vrka-nak a földért cserébe.

Tartalmilag átírta: esztergomi káptalan 1269. júl. 13.: Primási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia T 2.

Kiadása (TÁ): Knauz: Esztergomi érsekség okmányai 767.; MES I. 565–566.

Amadé (István apja, Hontpázmány nb.)
István mester (Amadé fia, Hontpázmány nb.)
Kural h. (*Kurol*, Esztergom m., ma Kural'any, Szl.)
Kurol ld. Kural
Kural'any ld. Kural

Baas (Vrka apja, kurali)
Vrka (Baas fia, kurali, királyi tárnok)
Hont (*Huntensis*) megye
Huntensis ld. Hont
Vezekény h. (*Wezeken*, Hont/Bars m., ma Lekér~Hronovce része, Szl.)
Wezeken ld. Vezekény
Hronovce ld. Vezekény
Lekér ld. Vezekény
Mihály („Balassa”, zólyomi ispán)
zólyomi (*de Zoulum*) ispán
Zoulum ld. Zólyom(i)
esztergomi káptalan

(1269. okt. 13. előtt)

— az oklevele szerint (*secundum tenorem ... litterarum ... comitis Stephani viceiudicis nostri*, ti. *Nos Erney iudex curie domini regis comes Castri Ferrei*) meghagyta hermáni (*de Herman*) Tyma fia Tódort Dozmat (*Duruzmot*) földben örökös birtoklásra a vasvári várnépekkel szemben.

Említi: Ernye országbíró 1269. okt. 13.: **XX. sz. [61151.]** reg.

Dozmat h. (*Druzmot*, Vas m.)
Hermán h. (*Herman*, Vas m.)
Tyma (Tódor apja, hermáni)
Tódor (Tyma fia, hermáni)

1269. okt. 13., Füzitő

Ákos nb. Erdő fia Ernye (*Nos Erney iudex curie domini regis comes Castri Ferrei*): azt a Dozmaton (*in Duruzmot*) lévő földet, amelyre Mocya vasvári várjobbágy (*iobagio Castri Ferrei*) és a dozmati várnépek a vár jogára hivatkozva igényt támasztottak hermáni (*de Herman*) Tyma fia Tódorral szemben, meghagyta Tódornak és utódainak örökös birtoklásra, a király, Miklós volt alországbíró, Kázmér volt veszprémi (*Vesprimiensis*) prépost és bírótársai oklevele [**ld. RA 1238. sz.; XX. sz. (RA 1238.)** reg.], ill. az alországbírájának: Istvánnak az oklevele [**XX. sz. (előző)** reg.] alapján, a várnépeknek örökös hallgatást parancsolva. *Datum in Fuzygtu, in quindena sancti Mychaelis, anno Domini M^o CC^o LX° nono.*

Eredeti: hárttyája ép, vörös selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 61151. (Kisfaludy család 29.)

Kiadása: HO I. 41–42.; UB I. 354–355. *Regesztája:* ÁÚO XI. 593. 434. sz.

Dozmat h. (*Druzmot*, Vas m.)
Duruzmot ld. Dozmat
Mocya (vasvári várjobbágy)
vasvári (*Castri Ferrei*) várjobbágy
Hermán h. (*Herman*, Vas m.)
Tyma (Tódor apja, hermáni)
Tódor (Tyma fia, hermáni)
Miklós (Tódor fia, alországbíró)
Kázmér (veszprémi prépost)
veszprémi (*Vesprimiensis*) prépost

István (Ákos nb. Ernye alországbírája)
Füzítő kh. (*Fuzygtu*, Komárom m., ma Almásfüzítő)
Almásfüzítő ld. Füzítő
Fuzygtu ld. Füzítő

1269. okt. 28., Füzítő

István alországbíró (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): megjelent színe előtt egyik részről Absalon, P[ál] veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök officiálisa, a püspök szolgálatnépei közül Mykoud fia Bence és Thymodeus fia Tympse, a hercegi népek közül (*de populis ducatus*) Tiborc fia János a maga és a hét Nevegy (*Nyvygh*) faluból való püspöki népek és bármely állapotú népek nevében, másik részről pedig henyei (*de Heney*) Vosos fia Akur a maga, Mihály nevű fivére és a teljes Henyéről való nemzetsége nevében, ugyancsak henyei Purus fia Pál veszprémi várjobbágy a maga és a többi innen való veszprémi várjobbágy nevében. A felek azt a bevallást tették, hogy per folyt közöttük a Somberek (*Sumberuk*) nevű erdő határai kapcsán, amely erdő Henye falu és a nevegyi népek között terül el, végül a felek fogott bírák közbenjárásával egyzségre jutottak, miként erről beszámoltak, és miként ez a megboldogult Béla herceg akkori al-udvarispánjának: Ompudinusnak az oklevelében is áll. Eszerint ha Nevegy falu bármely állapotú népei közül 14 esküt tesz a vitás határrészen, akkor ott a határokat békésen felállítják. A felek beszámolója szerint az eskü a mondott módon megtörtént, és az alapján a határjeleket felállították, és a felek azt kérték az alországbírótól, hogy a határokat erősítse meg privilégiális oklevelében. A mondott határjelek: *varutha* nevű nagy út melletti tölgyes cserjés és *keurusfa* fa; a megboldogult Lodomér prépost földje melletti körtefa; füves út melletti tölgy; Somberek erdőben négy tölgyfa, és egy *gymulchen* fa; *ihor* fa és mogyoróbokor; Somberek határa egy cserjés mellett, két tölgyfával; egy Kapolcsra (*in Kopulch*) tartó nagy út melletti tölgy- és körtefa; a vigánti (*de Wyganth*) nemesek földje, ahol véget ér a határ. Mivel az alországbíró törvényesnek találta a megegyezést, ezért a felek kérésére pecsétes oklevelével megerősítette azt. *Datum in Phyzegthu, in festo aostolorum Simonis et Jude, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo nono.*

Eredeti: pergamenje ép, befűzött hártaszalagon függő viaszpecsét töredéke – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Oklevelek, Nivágh 3. (DF 200024.)

Kiadása: Zala I. 53–55.

Pál (veszprémi püspök)
veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök
Absalon (Pál veszprémi püspök officiálisa)
Mykoud (Bence apja)
Bence (Mykoud fia)
Thymodeus (Tympse apja)
Tympse (Timóteus fia)
Tiborc (János apja)
János (Tiborc fia)
Nevegy h. (*Nyvygh*, Zala m., ma Szentantalfa)
Szentantalfa ld. Nevegy
Nyvygh ld. Nevegy
Henyé h. (*Heney*, Zala m., ma Balatonhenye)
Balatonhenye ld. Henye

Heney ld. Henye
Akur (Vasas fia, henyei)
Vosos ld. Vasas
Vasas (Akur és Mihály apja, henyei)
Mihály (Vasas fia, henyei)
Purus (Pál apja, henyei)
Pál (Purus fia, henyei, veszprémi várjobbágy)
veszprémi (*Vesprimiensis*) várjobbágyok
Somberek (*Sumberuk*) erdő (Zala m.)
Sumberuk ld. Somberek
Béla herceg (IV. Béla fia)
Ompudinus (Béla herceg al-udvarispánja)
varutha út (Zala m.)
Lodomér (Tivadar fia, prépost)
Kapolcs h. (*Kopulch*, Zala m.)
Kopulch ld. Kapolcs
Vigánt h. (*Wyganth*, Zala m., ma Vigántpetend)
Vigántpetend ld. Vigánt
Wyganth ld. Vigánt
Phyzegethu ld. Füzitő
Füzitő kh. (*Phyzegethu*, Komárom m., ma Almásfüzitő)

(1250–1269)

Ismeretlen (Héder nb. Henrik fia Henrik?) országbíró oklevele (*litteris iudicis curie nostre*) szerint a király bárói zsoldos bajvívókkal (*per pugiles conducticios*) vívandó párbajt ítélnék egyik részről Bernold és fivérei, másik részről Bogyoszló (*Bogizlaus*) között.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria [IV. Béla]: PBFL Guary család levéltára 2041. (2) (DF 257262.)

Kiadása (TÁ): Sörös: Guary-levéltár 163.; CDB Családi levéltárak. Guary család (1252-1489) 2. sz.
Regesztája (TÁ): RA 1121. sz.; DPM 5. sz.

A meg nem nevezett országbíró azonosítását nehezíti, hogy a tartalmilag átíró oklevél nem tartalmaz kiadási évet. A szövegkiadás indoklás nélkül 1256-ra keltezte, talán az alapján, mert dec. 13-án Aranyoson kelt, és IV. Béla szintén keltezett ebben az évben ott oklevelet (vö. ÁÚO VII. 458., a keletjére HH 70–71. 88. sz.). Az oklevél írásképe egyébként igen hasonlít egy másik, szintén Aranyoson kelt *damus pro memoria*-oklevél írásához, amelyet szintén IV. Béla adott ki 1259. márc. 30-án (RA 1210. sz.; DPM 9. sz.). Ez alapján a jelen oklevelet 1258 decemberére lehetne datálni. Ugyanakkor kevésbé valószínű, hogy Béla három és fél hónapig egy helyben lett volna (az 1258. dec.–1259. márc. közötti tartózkodási helyeit nem ismerjük), így egyik párhuzam sem kínál biztos megoldást a datálásra. Így az oklevelet az 1250-es évek elejétől kezdve (amikortól a *damus pro memoria* stílus megjelenik) 1269-ig bezárólag bármikorra tehetjük, és így bármelyik, akkor hivatalban lévő országbíró kiadványa lehet az itt említett levél. Ha azonban az aranyosi kelethelyek párhuzamai miatt az 1250-es évek második felére tesszük, akkor Héder nb. Henrikről van szó.

Bernold (Zala m-i nemes?)
Bogyoszló (Yllev apja)
Bogizlaus ld. Bogyoszló

(1270. jan. 1. előtt)

István alországbíró oklevele (*litteris eiusdem viceiudicis*, ti. *Stephano viceiudice curie domini regis*): nyárádi (*de Narag*) Tamás a maga, a fiai: Balázs, Pál és László, ill. a testvére: Illés fia Itimer nevében pert indított adosi (*de villa Odus*) Matonos és fiai: Odus és István, Bud fiai: Izsák, Ábrahám, Jakab, János és József, továbbá Buck ellen, és Dorozsma (*Durusma*) nb. Zoym királyi ember közbenjárásával a királyi udvarba idézte őket az ue. Ados faluban lévő házak telkei (*pro fundis curiarum*) és egy szántóföld ügyében. Az alországbíró színe előtt hosszan folyt a per, végül engedélyt adott arra, hogy fogott bírák döntőbíráskodásával és a [pécsváradi konvent] színe előtt egyezsége lépjenek egymással.

Tartalmilag átírta: pécsváradi konvent 1270. jan. 1.: DL 76152. (Zichy család, zsélyi 211. A. 10.)

Kiadása (TÁ): Zichy I. 25–26.

Nyárád h. (*Narag*, Baranya m., ma Nagynyárád)

Narag ld. Nyárád

Nagynyárád ld. Nyárád

Tamás (Balázs, Pál és László apja, nyárádi)

Balázs (Tamás fia, nyárádi)

Pál (Tamás fia, nyárádi)

László (Tamás fia, nyárádi)

Illés (Itimer apja, nyárádi)

Itmimer (Illés fia, nyárádi)

Ados h. (*Odus*, Baranya m.)

Odus ld. Ados

Matonos (Odus és István apja, adosi)

Odus (Matonos fia, adosi)

István (Matonos fia, adosi)

Bud (Izsák, Ábrahám, Jakab, János és József apja, adosi)

Izsák (Bud fia, adosi)

Ábrahám (Bud fia, adosi)

Jakab (Bud fia, adosi)

János (Bud fia, adosi)

József (Bud fia, adosi)

Buck (adosi)

Dorozsma (*Durusma*) nemzetség

Durusma ld. Dorozsma

Zoym (Dorozsma nb., királyi ember)

(1265–1270.) szept. 9., Vasvár

Ismeretlen alországbíró (*Datum pro memoria*): azt a pert, ami egy részről Ebed fiai: Kemény, Rénold és Ják (*Chak*), más részről Keled fia Keled között Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] a király előtt zajlott volna, a felek akaratából előrehozta a Kisasszony nyolcada [szept. 15.] utáni vasárnapra, döntőbíráskodásra. E napon Keményék részéről hermáni (*de Herman*) Pósa vagy Herman comesek, Istvánd fia Miklós, Endre fia András, Moch fia Tamás és Ban (Man?) fia Roman, Keled részéről pedig Frank comes, Pósa fia Pósa, Péter comes fia András, bablonkai (*de Bablunca*) Sebestyén és patai (*de Patha*) Marcell, vagy közülük legalább négyen a vasvári káptalan színe előtt döntőbíráskodjanak. Ha nem tudják megoldani a felek közti ügyeket, akkor azok jelenjenek meg a király színe előtt Szent Mihály nyolcadán. Az egyezséget be nem tartó fél 10 márkát fizessen a másiknak. A vasvári káptalan történetek

leíró oklevelét pedig a felek vigyék vissza a királynak. *Datum in Castro Ferreo in crastino nativitatis beate Virginis.*

Eredeti: kissé vízfoltos és hártója egy helyen lyukas, hátlapján pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 47727. (Múzeumi törzsanyag, Jankovich)

Kiadása: ÁkO 71–72.; ÁÚO X. 461–462.; UB I. 362. *Regesztája:* DPM 36. sz.

A Ják nb. Ebed-fiak és Hahót nb. Keled-fiak közötti perben számos oklevél született, ezek mindegyike datálatlan. A per maga az 1260-as évek tehető, ennél közelebbi kelet nem határozható meg (ld. Szöcs: *Generalis congregatio* 53. 37. jz.; DPM 37. sz. reg. kommentárját). A kibocsátó vélhetően egy országbíró vagy alországbíró, mivel gyakorlatilag a király nevében jár el: egy király színe előtti pert ő halaszt el annak a színe elé, és a megegyezés esetén sem a saját színe elé kéri vissza a feleket (mint az megszokott), hanem a király elé. Az oklevél hátulján egy pajzs alakú pecsét apró töredéke található, amelynek magassága kb. 46–48 mm, szélessége nem megállapítható. Az 1260-as évek alországbírói – amennyiben ismerjük a pecsétjüket – mind pajzs alakú sigillumot használtak, és a király nevében történő eljárás illene is egy alországbíró személyéhez. Simon alországbíró pecsétje jóval kisebb (ld. **XX. sz. [560., 562.]** reg.), a többiek pecsétmérete nem állapítható egyértelműen. Az 1260-as évek országbírói közül Kemény fia Lőrinc kör alakú sigillumot használt (**XX. sz. [86764., 86768.]** reg.), Ernye országbírói pecsétnyomóját nem ismerjük, de az 1263-ban használt tipáriuma szintén kör alakú volt (DF 207081.). Így a legnagyobb valószínűséggel egy olyan alországbírói oklevéllel van dolgunk, amelyet Simon működése után (1265-től), az 1260-as években adtak ki.

Ebed (Kemény, Rénold és Ják apja, Ják nb.)

Kemény (Ebed fia, Ják nb.)

Rénold (Ebed fia, Ják nb.)

Ják (Ebed fia, Ják nb.)

Chak ld. Ják

Keled és fia: Keled (Hahót nb.)

Herman (hermáni, döntőbíró)

Hermán h. (*Herman*, Vas m.)

Pósa (hermáni, döntőbíró)

Istvánd (Miklós apja)

Miklós (Istvánd fia)

End(e)re (András apja)

András (Endere fia, döntőbíró)

Moch (Tamás apja)

Tamás (Moch fia, döntőbíró)

Ban (Roman apja)

Roman (Ban fia, döntőbíró)

Man ld. Ban

Frank comes (döntőbíró)

Pósa és fia: Pósa

Péter comes (András apja)

András (Péter comes fia, döntőbíró)

Sebestyén (bablonkai, döntőbíró)

Marcell (patai, döntőbíró)

Bablonka h. (*Bablunca*, Vas m.?)

Bablunca ld. Bablonka
Pata h. (*Patha*, Somogy m.? Veszprém m.?)
Patha ld. Pata
vasvári káptalan
Vasvár kh. (*Castrum Ferreum*, Vas m.)

(1256–1270)

Ismeretlen alországbíró oklevele (*minutas litteras ... viceiudicis curie eiusdem*, ti. *domini regis*) Győr (*Geur*) nb. István fia Konrád és Mihály mester fia Jakab mester közötti perről, amely egy Gesztence (*Gueztenche*) földön lévő birtokrész ügyében zajlott, amely birtokrész korábban Győr nb. Chamaz fia Saul soproni (*Supruniensis*) főesperesé volt, és [IV.] Béla adományaként került Jakabhoz.

Említi: győri káptalan 1279.: SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Sirmium 1. 7. (DF 259489.)
Kiadása (Eml.): HO VI. 252.

Az említés semmit nem árul el az oklevél tartalmáról, csak azért került szóba, mert a felek megegyezése után Jakab ezt az alországbírói kiadványt is átadta érvénytelenítésre. Az oklevelet a király diplomájának a társaságában említették, és mivel korábban végig IV. Béla kiadványairól volt szó, így gyaníthatóan az alországbírói levél is az ő uralkodása alatt kelt. Hogy pontosan mikor kezdődött a per, nem tudjuk, de Jakab Saul soproni főesperes földjét kapta meg annak halála után, és Saul 1256–1258 körül még biztosan élt (RA 1133. sz.; vö. Mojs tárnokmester: Zsoldos: Archontológia 55.). Hogy ezen időhatárokon belül melyik alországbíróról lehet szó, nem tudjuk.

Győr (*Geur*) nemzetség
Geur ld. Győr
István (Óvári Konrád apja, Győr nb.)
Konrád, Óvári (István fia, Győr nb.)
Mihály mester (Jakab mester apja)
Jakab mester (Mihály fia)
Gesztence h. (*Gueztenche*, Moson m., ma Jánossomorja része)
Gueztenche ld. Gesztence
Jánossomorja ld. Gesztence
Chamaz (Saul apja, Győr nb.)
Saul (Chamaz fia, Győr nb., soproni főesperes)
soproni (*Supruniensis*) főesperes
Béla IV. király

+1271

Ismeretlen országbíró oklevele (*litteras iudicis curie nostre*): a Valkó megyei Dobráról való (*de Dabra de comitatu de Wlko*) Domonkos fia Domonkos, Wros fia Mihály és Pós fia Gergely különféle gatzetteik okán, ti. Miklós fia Henrik comes házának a felásása (*in fossatione*) és javainak elvitele miatt peres úton elvesztették mindazon részüket Dobra földből, amely az övéké volt Miklós fiai: Henrik és Miklós ellenében.

Tartalmilag átírta: +IV. Béla 1271. (RA 1682. sz.): DL 33722. (MKA, Neo-regestrata acta 1603. 1.)
Kiadása (TÁ): CD IV/3. 515.; CDCr V. 537.

IV. Béla 1271-re (!) datált átíró oklevele biztosan hamis (ld. összefoglalóan az RA 1682. sz. reg. kommentárját), így valószínűleg az itt átírt országbírói oklevél (és a valkói ispán hasonló tartalmú kiadványa) sem létezett soha. A hamisítók talán szándékosan nem nevezték meg a tisztségviselőket, mert ők sem gondoltak konkrét személyekre.

Valkó (*Wlko*) megye

Wlko ld. Valkó

Dobra h. (*Dabra*, Valkó m.)

Dabra ld. Dobra

Domonkos és fia: Domonkos (dobrai)

Wros ld. Uros

Uros (Mihály apja, dobrai)

Mihály (Uros fia, dobrai)

Pós (Gergely apja, dobrai)

Gergely (Pós fia, dobrai)

Miklós (Henrik és Miklós apja)

Henrik (Miklós fia)

Miklós (Miklós fia)

(1272. febr. 23. előtt)

László alországbíró oklevele (*litteras comitis Ladizlay viceiudicis curie domini regis*): per támadt egyik részről a maguk és rokonaik nevében megjelenő berencsi (*de Berench*) nemesek: Mihály fia András, Sygarth fia Erdeus, Kozma fia Péter, Ipolit fia Ipse, Athya fia Domonkos, János fia Ipolit, Thurda fia Péter, Rachlov fia János és Budyzlov fia András, másik részről Debes fia János között Berencs föld ügyében, és az alországbíró felszólítja a [nyitrai káptalan], hogy poroszlója: *Buzteh*-i Kunch mellé adják tanúbizonyságukat, és osszák fel Berencs földet két egyenlő részre a felek között.

Tartalmilag átírta: nyitrai káptalan 1272. febr. 23.: Kapitulatory Archív v Nitre (Szlovákia), Középkori oklevelek 34. 7. (DF 273497.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 135–136.

Berencs h. (*Berench*, Nyitra m., ma Branč, Szl.)

Berench ld. Berencs

Branč ld. Berencs

Mihály (András apja, berencsi nemes)

András (Mihály fia, berencsi nemes)

Sygarth (Erdeus apja, berencsi nemes)

Erdeus (Sygarth fia, berencsi nemes)

Kozma (Péter apja, berencsi nemes)

Péter (Kozma fia, berencsi nemes)

Ipolit (Ipse apja, berencsi nemes)

Ipse (Ipolit fia, berencsi nemes)

Athya (Domonkos apja, berencsi nemes)

Domonkos (Athya fia, berencsi nemes)

János (Ipolit apja, berencsi nemes)

Ipolit (János fia, berencsi nemes)

Thurda (Péter apja, berencsi nemes)

Péter (Thurda fia, berencsi nemes)

Rachlov (János apja, berencsi nemes)
János (Rachlov fia, berencsi nemes)
Budyzlov (András apja, berencsi nemes)
András (Budyzlov fia, berencsi nemes)
Debes (János apja)
János (Debes fia)
nyitrai (*Nytriensis*) káptalan
Buzteh h. (Nyitra m.?)
Kunch (*Buzteh*-i, poroszló)

(1272., aug. 17. előtt)

— levelében kéri az esztergomi káptalant, hogy zsembéri Onolth fia Mihály királyi ember mellé adják tanúbizonyságukat, hogy egyrészt *Belian* föld határait, másrészt Bálvány föld egy részének határait megjárják és iktassák Csépán fia Konrád számára.

Tartalmilag átírta: esztergomi káptalan (1272.) aug. 17.: DL 69621. (Kubinyi család 4.)

A tartalmi átírás szövege:

Nos capitulum ecclesie Strigoniensis damus pro memoria, quod cum receptis litteris L. comitis viceiudicis curie domini regis, hominem nostrum fidedignum cum Michaele filio Onolth de Sembur homine domini regis misissemus, ut ipsius testimonio idem Michael exequeretur ea, que in litteris dicti L. comitis continentur. Idem homo noster rediens nobis dixit, quod cum dictus homo domini regis secundum continentiam litterarum L. comitis terram ville Belian voluisset reambulare et restituere Corrado filio Chepani, a Michaele filio Jacou comite de Zolum per officialem ipsius M. comitis super ipsa terra fuerit contradictum. (...) Item cum idem homo domini regis quandam particulam terre in terra de Balwan, que terra Guge defuncti fuisse dicitur a Dyonisio filio Beke voluisset reambulare et restituere Corrado secundum continentiam litterarum L. comitis, per quendam servum dicti Dyonisii super ipsa terra residentem fuerit super eandem terre particulam similiter contradictum.

A káptalani oklevél kiadási évéhez vö. Zsoldos: Archontológia 32. 189. jz.

esztergomi káptalan
Zsember h. (*Sembur*, Hont m., ma Žemberovce, Szl.)
Sembur ld. Zsember
Žemberovce ld. Zsember
Onolth (Mihály apja, zsembéri)
Mihály (Onolth fia, zsembéri, királyi ember)
Belian h. (Hont m.? Bars m.?)
Bálvány h. (*Balwan*, Bars m.)
Balwan ld. Bálvány
Csépán (Konrád apja, bálványi)
Konrád (Csépán fia, bálványi)

1272. dec. 18.

Sándor fia Sándor (*Nos Alexander iudex curie domini L. incliti regis Vngarie, comes de Vrbaz*): a színe előtt Miklós fia Domonkos volt sárosi (*de Sarus*) ispán igényt támasztott Bejc (*Beech*) nb. Pál fia Miklóssal szemben Hricsó (*Hrychouo~Herychou*) várra minden hozzá

tartozó birtokkal, faluval és tartozékkal egyetemben. Miklós bemutatta [IV.] Béla király oklevelét, amelyen Béla király kettős pecsétje, és Fülöp esztergomi érsek, akkor királyi kancellár pecsétje függött [RA 1451. sz.], és amely szerint a király hűséges szolgálatai végett neki és utódainak adományozza Hricsó várát minden tartozékával örökös birtoklásra. Ezen kívül Miklós bemutatta [V.] István privilégiumát, amelyben megerősítette Béla mondott adományát Miklós számára [RA 2125. sz.]. A per folyamán Domonkos bemutatta [V.] István király privilégiumát, amely szerint Domonkos bizonyos birtokáért cserébe kérte a királytól Hricsó várát minden tartozékával. De mivel az oklevélből nem derült ki érdemlegesen, hogy a vár és a birtokok Domonkosé lettek volna, ellentétben Miklós okleveleivel, ezért az országbíró a várat minden tartozékával Miklós kezén hagyta örökös birtoklásra, Domonkosnak és utódainak örökös hallgatást parancsolva. Minderről pecsétes oklevelet adott. *Anno ab incarnacione Domini M^o CC^o septuagesimo secundo, quintodecimo Kalendas Januarii.*

Eredeti: díszes N kezdőbetű, zöld selyemzsinóron függő viaszpecsétje nagyrészt ép – DL 40102. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Horvát István)

Kiadása: ÁÚO IV. 9–10.; Roszner: Néhány szó 4.; Kováts: Roszner Ervin válaszára 32. (mindkettő Wenzel alapján); Szentpétery: Oklevélszövegek 72–73. *Regesztája:* ÁkO 83. 105. sz.

A pecsét leírása (DL-DF 5.1. DL 40102.): „Természetes okker színű viasz, kb. 55 mm, függőpecsét. Ábra: vertikálisan felezett pajzs, bal fele recézett. Felirat: S A---- ---OMITIS FILI- --ANDRI. Sérült: kb. 20 % hiányzik.”

Miklós (Domonkos apja, „Balassa”)

Domonkos (Miklós fia, „Balassa”, volt sárosi ispán)

sárosi (*de Sarus*) ispán

Sarus ld. Sáros(i)

Bejc (*Beech*) nemzetség

Beech ld. Bejc

Pál (Miklós apja, Bejc nb.)

Miklós (Pál fia, Bejc nb.)

István V. király

Hricsó vár (*Hrychouo~Herychou*, Trencsén m., ma Ricsóváralja~Hričovské Podhradie, Szl.)

Hrychouo ld. Hricsó

Herychou ld. Hricsó

Hričovské Podhradie ld. Hricsó

Ricsóváralja ld. Hricsó

Béla IV. király

Fülöp (királyi kancellár, majd esztergomi érsek)

esztergomi (*Strigoniensis*) érsek

1272 > 1300. máj. 23.

István alországbíró Jenő (Ienő) földdel kapcsolatos, 1272-re datált (CD V/1. 261.) oklevelét ld. 1300. máj. 23-i kelettel az **XX. sz. [1490.]** regesztában.

(1273.) szept. 9., Buda

Kán nb. László fia László (*Ladislaus iudex curie domini regis*) a győri káptalanhoz (*capitula Iauriensi*): Óvári (*de Owar*) Konrád elmondása szerint Herbord fia Herbord, az officiális: Chovaz, továbbá Illmic (*Igmelch*) faluból való népei a társaikkal – miközben per folyt köztük

– az idén, Szent Egyed előtti csütörtökön [aug. 31.] fegyveresen rátörtek Konrád Patfalva (*Pathfolva*) nevű falujára, és száz márka kárt okoztak neki lovak, ökrök és egyéb ingó és ingatlan javak pusztításával. Az országbíró ezért megkéri a káptalant, hogy küldje ki tanúbizonyságát Andraka fia Pál királyi emberrel együtt, és tudják meg minderről az igazságot, majd Herbordot, Chovaz-t, és Illmic falut idézzék meg Konrád ellenében a király színe elé, és levelükben írják meg a királynak az idézés napját, a kitűzött határnapot és az addigi események lefolyását. Pecsétjének hiánya miatt az országbíró Salamon comes pecsétjével parancsolja ezeket. *Datum Bude, septimo die quindenarum sancti regis Stephani.*

Eredeti: befűzött hártaszalaggal, hátlapján kerek zárópecsét foltja – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 21. (DF 259759.)

Kiadása: ÁÚO XII. 696.; UB II. 43–44.

A szöveget Wenzel okmánytára közli helyesebben. Mivel László nevű előkelő Óvári Konrád igen hosszú életideje alatt is csak 1273-ban viselt országbírói hivatalt, ezért az oklevél kiadási ideje kizárólag ez az év lehet (HH 134–135. 105. sz.; vö. Zsoldos: Archontológia 31–36.). A hátoldalon lévő pecsétfolt 37 mm átmérőjű, ezek alapján az itt említett Salamon comes Miklós fia dárói Salamonnal azonos, aki 1273-ban a fehérvári ispáni tisztséget töltötte be (Zsoldos: Archontológia 153., 37 mm-es pecsétméretére ld. DL 818.). A per folytatására ld. a **XX. és XX. [259807., 86767.]** sz. reg.

győri (*Iauriensis*) káptalan

Iauriensis ld. győri

Konrád, Óvári (*de Owar*, István fia, Győr nb.)

Óvári Konrád ld. Konrád, Óvári

Herbord (Herbord fia, Osli nb.)

Herbord (Osl fia, Herbord apja, Osli nb.)

Chovaz (Osli nb. Herbord officiálisa)

Illmic h. (*Igmelch*, Moson m., ma Illmitz, Au.)

Igmelch ld. Illmic

Illmitz ld. Illmic

Patfalva h. (*Patfolva*, Moson m., ma Pátfalu-Podersdorf am See, Au.)

Patfolva ld. Patfalva

Podersdorf am See ld. Patfalva

Pátfalu ld. Patfalva

Andarka (Pál apja)

Pál (Andarka fia, királyi ember)

Salamon (Miklós fia, fehérvári ispán)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1273.) okt. 18., Buda

— (*Datum pro memoria*): Louba (Louka?) mester, Óvári (*de Owar*) Konrád officiálisa az ura és annak fia: Jakab nevében Szent Mihály 15. napjától kezdve [okt. 13.] hat napon át várakozott az oklevéladó színe előtt Osli (*Osl*) nb. Herbort fia Herbort, az ő officiálisa: Chuoz, illetve faluja: Illmic (*Ygmelch*) ellenében, akik nem jöttek és nem küldtek senkit, ezért bírsággal tartoznak, ha nem tudják magukat kimenteni. *Datum Bude, sexto die termini prenotati.*

Eredeti: pergamenje ép, befűzött hártzaszalaggal, hátlapján zárópecsét „lelógó” feltja – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 3. 21. (DF 259807.)

Kiadása: HO VII. 213., 305–306.; UB II. 71. *Regesztája:* DPM 51. sz.

A három kiadás közül csak a HO VII. 213. pontos. Az officiális neve esetén a Louba a valószínűbb, de a Louka is elképzelhető. A per Kán nb. László országbíró színe előtt indult 1273-ban, ld. **XX. sz. [259759.]** sz. reg., amely az itteni kiadót és a kiadási évet is azonosítja. Ld. még a **XX. sz. [86767.]** reg.

Herbord (Herbord fia, Osli nb.)

Herbord (Osl fia, Herbord apja, Osli nb.)

Chuoaz (Osli nb. Herbord officiálisa)

Illmic h. (*Ygmelch*, Moson m., ma Illmitz, Au.)

Ygmelch ld. Illmic

Konrád, Óvári (*de Owar*, Jakab apja, Győr nb.)

Jakab (Óvári Konrád fia, Győr nb.)

Osli nemzetség

Louba mester (Óvári Konrád officiálisa)

Louka ld. Louba

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1273.) nov. 13., Buda

— (*Datum pro memoria*): Herbord fia Herbord comes, az ő officiálisa: Chuoaz, és az egész Illmic (*Ilmeuch*) falu nevében megjelenő Zoch fia István, Herbord officiálisa, a királyi sereg hadoszlásának 15. napjára kapott határnapot Óvári (*de Owar*) Konrád ellenében, akinek a nevében Eliud fia Miklós jelent meg, hacsak addig meg nem egyeznek. *D. Bude sexto die oct. omnium sanctorum.*

Eredeti: hártzaszalagnak való kivágásokkal, hátlapján zárópecsét halvány, lelógó feltja – DL 86767. (Teleki család, gyömrői 23. 2. 23.)

Kiadása: UB II. 47. *Regesztája:* Iványi: Teleki-család 75. 13. sz.; DPM 52. sz.

A kiadásban 1. sor.: *residencia exercitus* helyett *residentie presentis exercitus*; 5. sor: *respondere* után kimaradt: *si medio tempore non potuerint concordare*. A kiadó személyére és a kiadási évre ld. az itteni per előzményeül szolgáló **XX. és XX. [259759., 259807.]** sz. reg. Az említett 1273. évi őszi hadjárat az a magyar válaszcsepás lehet, amelyet a nyáron az országba betörő II. Ottokár cseh király ellen indítottak (Pauler: Magyar nemzet tört. II. 313–314.).

Herbord (Herbord fia, Osli nb.)

Herbord (Osl fia, Herbord apja, Osli nb.)

Chuoaz (Osli nb. Herbord officiálisa)

Illmic h. (*Ilmeuch*, Moson m., ma Illmitz, Au.)

Ilmeuch ld. Illmic

Zoch (István officiális apja)

István (Zoch fia, Osli nb. Herbord officiálisa)

Óvári Konrád ld. Konrád, Óvári

Konrád, Óvári (*de Owar*, Győr nb.)

Eliud (Miklós officiális apja)

Miklós (Eliud fia, Óvári Konrád officiálisa)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1272–1273?)

Chulen alországbíró oklevele szerint (*secundum continentiam litterarum Chulen, Vice-Iudicis Curiae, Domini regis*) Demeter fia Demeter Lucy-i Miklós serviensével, Kozma királyi emberrel, és az egri káptalan tanúságával menjen ki Szemelnye (*Zemere[!]*) földre, és járják meg a határait.

Tartalmilag átírta: damus pro memoria (István alországbíró?): **XX. sz. [CD VI/2. 344.]**

Chulen alországbírónak ez az egyetlen említése, és az oklevél időrendje is igen bizonytalan, minderre ld. az **XX. sz. [CD VI/2. 344.]** reg. kommentárját.

Demeter és fia: Demeter (Aba nb.)
Lucy h. (Sáros m.?)
Miklós (*Lucy-i*, királyi ember)
Kozma (*Lucy-i* Miklós serviense)
egri káptalan
Szemelnye h. (*Zemere[!]*, Sáros m., ma Smilno, Szl.)
Zemere ld. Szemelnye
Smilno ld. Szemelnye

(1269 vagy 1273)

István alországbíró oklevele (*littere vestre*, ti. *St. comiti viceiudici aule regie*) Ják fia Mika comes, Terestyén comes, Chuca fia Miklós és Péter fia András comes számára, hogy fogott bíróként döntsenek egyik részről Artuna fia Márton, másik részről Gergely fia Sándor közötti perben egy malom ügyében.

Tartalmilag átírta: Mika és tsi fogott bírák: DL 47796. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)
Kiadása: ÁkO 177.; ÁÚO X. 446–447.

Az oklevelet Karácsonyi János, és később Zsoldos Attila is 1269-re keltezte egy ízben (Karácsonyi: Magyar nemzetségek 711.; Zsoldos: Szolgabírói tisztségnév 14.), bár erre nem utal konkrétan semmi, az átíró oklevélben sem. Artuna fia Márton 1279-ben ölték meg (Karácsonyi: Magyar nemzetségek 711.), a többi itt szereplő és beazonosítható személy a Ják nemzetségből mind később halt meg (Engel: Genealógia, Ják nem 2. Rába-balparti főág 1. tábla: elágazás, vö. Ják nem 2. Rába-balparti főág 3. tábla: Csuna ága), így ez az év a kiadás felső határa. Két István alországbíró is ismerünk ebből az időből, az egyik 1269–1270 folyamán bukkan fel, a másik 1274-ben (Zsoldos: Archontológia 32.). A fogott bírák végül egyezséget teremtettek, és kifizetést rendeltek el, elsőként vízkereszt nyolcadára (jan. 13.), másodiknak húsvét nyolcadára. A bírák így nov.-dec. hónapban rendelhették el a kifizetést, az alországbírói oklevél tehát szintén ősszel, kora télen kelt. Ha az első István alországbíró leveléről van szó, akkor az tényleg csak 1269-es lehet (hacsak István nem volt már 1267–1268 folyamán is hivatalban, bár ezt igazoló forrásunk nincsen). A másik, Gutkeled nb. Miklós alországbírója esetén 1273-as lehet az oklevél. A két évszám közül nem lehet biztosan dönteni.

Gergely (Sándor apja, Ják nb.)
Sándor (Gergely fia, Ják nb.)
Artuna (Márton apja, Ják nb.)
Márton (Artuna fia, Ják nb.)
Ják (Mika apja, Ják nb.)
Mika (Ják fia, Ják nb.)
Teresyén (Tamás fia, Ják nb.)
Chuka (Miklós apja)
Miklós (Chuka fia)
Péter (András apja)
András (Péter fia)

(1274.) máj. 1., Buda

Gutkeled nb. István fia Miklós (*N. iudex curie domini regis et comes de Gecke*) a veszprémi káptalannak (*capitulo Wesprimiensi*): ajkai (*de Ayka*) István fia Ayka serviense: Karachinus~Carachinus elszökött az urától, és elvitte annak egy lovát és egy teljes hadi páncélt (*completa arma militaria*) más javakkal egyetemben, és úgy mondják, hogy jelenleg lőrintei (*de Leurente*) Gabirian fiainak a házában tartózkodik. Az országbíró ezért kéri a káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat, akinek a színe előtt devecseri (*de Deucher*) Imre királyi ember a mondott javakat visszaveszi Gabirian fiaitól, és jó kezeseknél helyezi el (*stauat bonis fideiussoribus*), majd Gabirian fiait és Karachinust Ayka ellenében a király színe elé idézi alkalmas időpontra. A káptalan az idézés napját, a kapott határnapot, a megidézettek nevét és a javak mennyiségét írja meg a királynak. *Datum Bude, in octavis sancti Georgii.*

Eredeti: pergamenje ép, a hátlapon befűzött hártvaszalag maradványánál kör alakú zárópecsét foltja – DL 66397. (Thaly család 9.)

Kiadása: HO IV. 98.; ÁÚO X. 426.

A kiadások közül Wenzel okmánytára a pontosabb, annyi változtatással, hogy 3. sor: *servus* helyett *serviens*; 10. sor: *recipiat* helyett *recapiat*; 18. sor: *sua* helyett *facti*. Az 1274-es év az egyetlen, amelynek máj. 1-jén Miklós országbíró és gecksei ispán volt egy személyben (Zsoldos: Archontológia 32.; ld. még HH 160–161. 234. sz.).

veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan
Wesprimiensis ld. veszprémi
Ajka h. (*Ayka*, Veszprém m.)
Ayka ld. Ajka
István (Ajka apja, ajkai)
Ajka (István fia, ajkai)
Carachinus ld. Karachinus
Karachinus (ajkai Ajka serviense)
Lőrinte h. (*Leurente*, Veszprém m.)
Leurente ld. Lőrinte
Devecser h. (*Deucher*, Veszprém m.)
Deucher ld. Devecser
Gabirian (lőrintei)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1274.?) aug. 31., Zólyom

István aloraszágbíró az egri káptalanhoz: Zelemér fia Gergely a fivére: Iván és annak fiai: Domonkos és László nevében, illetve Bogátradvány nembeli István fia István a színe előtt megjelenvén arról számoltak be, hogy abban a perben, amit Iván folytatott István ellen Filke özvegyének hitbére és jegyajándéka miatt, továbbá a leányának, ti. Iván feleségének a leánynegyede és öt ember miatt, a felek úgy egyeztek meg, hogy a fentiek fejében István Iván feleségének adja a Zemplén megyei *Keza* földet – amely Filke halála miatt reá szállt –, negyven márka büntetés terhe mellett szavatolva benne az asszonyt és fiait. Mindezekről a káptalan adjon a feleknek oklevelet.

Eredeti: befűzött hártaszalaggal, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – Štátny archív v Poprade Pobočka Prešov (Szlovákia), Úsz család, úszfalvi 33. 1. (DF 268295.)

Az oklevél szövege:

Viris discretis et honestis amicis suis capitulo Agriensi comes Stephanus viceiudex curie domini regis se ipsum cum honore vestro noverit discreto, quod Gregorio filio Zolemir pro Iovan fratre suo, Dominico et Ladizlao filiis Iovan^a personaliter ab una parte, Stephano filio Stephani de genere Bugathrodovan ex altera personaliter coram nobis constitutis extitit ab eisdem quod super causa, quam iidem Iovan et filii sui contra ipsum Stephanum ratione dotis et rerum parafernalium relicte Fylkey, et super quarta filie sue, uxoris dicti Iovan, ac quatuor capitibus hominum movebant^b, taliter concordassent, quod premissis omnibus^c idem Stephanus eidem domine, matri videlicet Ladizlai et Dominici predictorum, dedit quandam terram Keza vocatam in comitatu de Zemlyn existentem, que quidem terra pro morte dicti Fylkey ad ipsum Stephanum fuerat devoluta, tali obligatione interposita, quod si illa terra ab ipsa domina vel a Ladizlao et Dominico filiis suis per quempiam repeteretur, et ipse Stephanus eosdem non posset expedire, extunc predictae domine sorori sue et eius filiis supradictis solvet quadraginta marcas, ut assumpsit, unde super hiis omnibus partibus vestrum privilegium concedatis. Datum in Zoulum, quinto die post octavas sancti regis.

Hátlapon: Capitulum Agriensis.

^a előtte áthúzva egy szó (suis?) ^b előtte áthúzva: iidem Ioan ^c előtte áthúzva: homine

A 19–20. századi hátoldali feljegyzés és a DL-DF 5.1-es adatbázis is az 1298–1300 között hivatalban lévő István aloraszágbíróval azonosította a kiadót, ami biztosan nem lehetséges. Egyrészt kronológiai okokból: az oklevél Zólyomban kelt, és a 13. sz. végi István a számba jöhető két év közül (1299–1300) 1299. szept. 1-jén a Fejér megyei Csókakőn keltezett, 1300. szept. 2-án pedig Budán (XX. és XX. [259837., 74566.] sz. reg.). Másrészt ő pajzs alakú pecsétet használt, míg ennek a kiadványnak a hátulján kör alakú pecsétfolt látható. Az 1269–1270 folyamán hivatalban lévő István aloraszágbíró szintén pajzs alakú pecsétet használt, míg az 1280–1281-ben felbukkanó István augusztus hónap folyamán biztosan nem volt hivatalban egyik évben sem (vö. Zsoldos: Archontológia 34.). Az egyetlen megmaradt, általunk ismert István aloraszágbíró 1274 kora őszén töltötte be tisztségét, így ő kronológiailag számba jöhet, és az itt felbukkanó szereplők életideje is lefedi ezt az időpontot (Engel: Genealógia, Bogátradvány nem 2. tábla: Cseleji és bánóci ág; uo. Leszteméri [Zemplén m.] 1–2. tábla). Ezen István pecsétjét egyáltalán nem ismerjük, így a foltok nagyságát nem lehet egybevetni,

ezért inkább csak *valószínűleg* 1274-ben kelt az oklevél. Az sem lehetetlen, hogy egy nem ismert alországbíróval van dolgunk, hiszen az István név elég gyakori (az 1260-as évek végétől a 90-es évek végéig négy Istvánt is ismerünk az alországbírók között!), és a helyettesek névsora messze nem teljes. Mivel az oklevél Zólyomban kelt, akár az 1280-as évek közepére, második felére is gyanakodhatnánk, amikor „Balassa” Demeter zólyomi ispán töltötte be az országbírói tisztséget (Zsoldos: Archontológia 35.), és akkor mind az ország- mind az alországbírók névsora igen hiányos, ráadásul az itt felbukkanó szereplők életideje az 1280-as éveket is lehetővé teszi.

egri káptalan

Zolemir ld. Zelemér

Zelemér (Gergely és Iván apja)

Gergely (Zelemér fia)

Iván (Zelemér fia, Domonkos és László apja)

Iovan ld. Iván

Domonkos (Iván fia)

László (Iván fia)

Bogátradvány (*Bugathrodovan*) nemzetség

Bugathrodovan ld. Bogátradvány

István (István és Filke apja, Bogátradvány nb.)

István (István fia, Bogátradvány nb.)

Fylkey ld. Filke

Filke (István fia, Bogátradvány nb.)

Zemplén (*Zemlyn*) megye

Zemlyn ld. Zemplén

Keza h. (Zemplén m.)

Zólyom kh. (*Zoulum*, Zólyom m., ma Zvolen, Szl.)

Zoulum ld. Zólyom

Zvolen ld. Zólyom

(1274., szept. 14. előtt)

— memoriális oklevele szerint (*secundum continentiam priorum litterarum nostrarum memorialium*) sárosi (*de Sarus*) Simon fia Demeter köteles volt Szent Bertalan 22. napján [szept. 14.] bemutatni az egri káptalan oklevelét Szemelnye (*Zemelne*) föld ügyében Demeter fia Demeter comes ellenében.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria [István alországbíró]: **XX. sz. reg. [CD VI/2. 345–346.]**

Az oklevél kiadási idejének és a kiadó személyének a megállapítását ld. a tartalmilag átíró oklevél kommentárjában.

Demeter és fia: Demeter (Aba nb.)

Simon (István fia, Demeter apja, Tekele nb.)

Demeter (Simon fia, Tekele nb.)

Sáros h. (*Sarus*, Sáros m., ma Kissáros~Malý Šariš?, Szl.)

Sarus ld. Sáros

Malý Šariš ld. Sáros

Szemelnye h. (*Zemelne*, Sáros m., ma Smilno, Szl.)

Zemelne ld. Szemelnye

1274. szept. 15., Buda

—: zselici Lampert fia Jakab a színe előtt pert indított zselici Been és fiai: Dénes és László, Demeter fiai: Szerafin és János és mások ellen Zselic föld felosztása miatt, végül olyan döntés született, hogy a felperes Jakab ossza két egyenlő részre a földet minden tartozékával együtt Bene sógora: István királyi ember jelenlétében és az esztergomi káptalan tanúságával, továbbá a két fél által delegáltakkal egyetemben. Ennek megtörténtével az alországbíró a Mikola falu felől eső északi részt Jakabnak és utódainak ítélte, a D felőli részt pedig Beennek, fiainak és fivéreinek, majd leírta a földeket elválasztó határokat. A Beennek és rokonainak a földjén lévő Szent György egyház közös marad.

Átírta: esztergomi káptalan 1274.: DL 86841. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 32. G 488.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis memorie commendantes significamus universis, quibus expedit presentiam per tenorem, quod cum Jacobus filius Lamperti de Selyz Been comitem de eadem Selyz, Dyonisium et Ladizlaum ac alios filios eiusdem Been, magistrum Seraphinum et Johannem filios comitis Demetrii ac alios filios eiusdem super facto terre eiusdem Selyz ratione divisionis traxisset in causam ordine iudicario coram nobis, et cum postmodum per difinitivam sententiam inter ipsos decretum extitisset, ut ipsam terram Selyz idem Jacobus, qui actor erat, divideret cum suis utilitatibus et pertinentiis in duas partes equales iusto modo presente Stephano genero Bene homine domini regis, et idoneo testimonio capituli Strigoniensis, item Benedicto de Malas et Syke filio Silvestri per eundem Jacobum adductis, item Rumano et Akus de Kuraal per dictos comitem Been filios et fratres suos adductis, et iidem comes Been, filii et fratres sui eligerent sibi ex eisdem, quam vellent portionem. Verum cum ipsa terra presentibus predictis nobilibus et partibus divisa fuisset seu partita in duas partes equales, sicut nobis per litteras eiusdem capituli Strigoniensis constitit, ipsis partibus iterato coram nobis comparentibus, decrevimus, quod medietas prefate terre Selyz cum suis utilitatibus et pertinentiis devolutam eidem Jacobo et per eum suis heredibus heredumque successoribus iure perpetuo possidenda, que est a parte terre ville Mykula a parte septentrionali, medietas vero, que est a parte terre Syke a parte meridionali remanet prefato comiti Been, filiis et fratribus suis antedictis similiter iure perpetuo possidenda. Medietas vero predictae terre Selyz portio ipsius Jacobi hoc ordine distingitur, quod prima meta est ante domum eiusdem comitis Been sub duobus arboris, que *egur* dicuntur ultra fluvium Goron a parte orientali, inde transit fluvium Goron ad partem occidentalem, et iuxta eundem fluvium Goron in quadam parva valle est meta. Hinc ascendit ad villam Selyz, et ante curiam quandam est meta, deinde per medium ville vadit versus occidentem, et iuxta eandem villam est meta. Inde retro curiam quandam, que est in portione terre comitis Been filiorum et fratrum suorum prefatorum est meta. Inde cum certis metis per ordinem positis tendit usque Saar, et ibi in Saar est meta iuxta pontem lapideum, qui est in eadem Saar, et transit aquam Saar ibidem versus occidentem, et iuxta ipsam aquam Saar descendit aliquantulum versus meridiem, et est meta iuxta eandem aquam Saar. Post hec ascendit in montem versus occidentem, in quo est meta. Inde vadit prope ad vallem, que vocatur Gokyvolg, et ibi est meta, et huiusmodi divisionem

usque ad vallem Gokivolg factam partes acceptarunt, sicut hec omnia in litteris predicti capituli Strigoniensis nobis est expressum evidenter. Item ecclesiam beati Georgii martiris hereditariam earundem partium, que est super terra eiusdem Been, filiorum et fratrum suorum ipsis in divisione devoluta partim reliquimus eidem Jacobo et suis successoribus, partim vero comiti Been, filiis suis, et filiis comitis Demetrii antedictis. Datum Bude, in crastino exaltationis sancte Crucis, anno Domini M^o CC^o LXX° quarto.

Lampert (Jakab apja, zselizi)
Jakab (Lampert fia, zselizi)
Zseliz h. (*Selyz*, Bars m., ma Zselíz~Želiezovce, Szl.)
Selyz ld. Mikola, Zseliz
Zselíz ld. Mikola, Zseliz
Been (Dénes és László apja, zselizi)
Dénes (Been fia, zselizi)
László (Been fia, zselizi)
Demeter (Szerafin és János apja)
Szerafin (Demeter fia)
János (Demeter fia)
Bene (István sógora)
István (Bene sógora, királyi ember)
esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan
Szilveszter (Syke apja)
Syke (Szilveszter fia)
Málas h. (*Malas*, Bars m., ma Malaš, Szl.)
Malaš ld. Málas
Benedek (málasí)
Kural h. (*Kuraal*, Esztergom m., ma Kural'any, Szl.)
Kuraal ld. Kural
Kural'any ld. Kural
Akus (kurali)
Rumanus (kurali)
Mikola h. (*Mykula*, Bars m., ma Zselíz~Želiezovce része, Szl.)
Mykula ld. Mikola
Garam (*Goron*) folyó
Goron ld. Garam
Sár (*Saar*) folyó (Bars m.)
Saar ld. Sár
Gokyvolg~*Gokivolg* völgy (Bars m.)
Szent György egyház (Zseliz területén, Bars m.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1274.) szept. 20., Buda

— (*Damus pro memoria*): korábbi memoriálisának értelmében [**XX. sz. reg.**] sárosi (*de Sarus*) Simon fia Demeter az abban kitűzött határnapon, Szent Bertalan 22. napján [szept. 14.] be is mutatta az egri káptalan oklevelét Szemelnye (*Zemelne*) föld ügyében Demeter fia Demeter comes ellenében. Az oklevél többek között azt tartalmazta, hogy Szemelnye földet Demeter apja: Simon vette pénzért Artolf fia Pud (*Bud*) comestól. Az oklevélnek azonban ellentmondott Kryges, Demeter comes ezzel megbízott és nevében megjelenő officiális, azt állítván, hogy Pud comes ezt a földet nem adhatta el mint sajátját. Ezért az oklevéladó elrendelte, hogy Simon fia Demeter állítsa Szent Miklós nyolcadán [dec. 13.] a színe elé Pud

comest ezen föld kapcsán. Ha Simon fia Demeter nem lenne biztos abban, hogy Pud comes meg tudna jelenni e határnapra, akkor idézze meg őt más törvényes határnapokra. A mondott napon Simon fia Demeter ismét mutassa be az egri káptalan oklevelét. *Datum Budae, feria quinta post octauas Natiuitatis Beatae Virginis.*

Eredetije nem ismert.

Kiadása: CD VI/2. 345–346. (Ex autographo. Coll. Dipl. Széchényi Tom. III. Appendix nro III.) *Regesztája:* DPM 57. sz.

A már elveszett oklevél kiadóját egy év nélküli, dec. 19-én kiadott *damus pro memoria* azonosítja, amelyet István alországbíró hivatali utódja állított ki ld. a **XX. sz. [285810.]** reg. Az ott említett „István volt alországbíró” biztosan az 1274-ben hivatalban lévő Istvánnal azonosítható, hiszen az itteni István szeptemberben még hivatalban volt, ám decemberben már nem – azaz ősszel vesztette el hivatalát. Az Árpád-kori ismert István nevű alországbírók közül ő az egyetlen, akiről ez elmondható. Minderre bővebben ld.: DPM 57. sz. kommentárját.

Demeter és fia: Demeter (Aba nb.)

Simon (István fia, Demeter apja, Tekele nb.)

Demeter (Simon fia, Tekele nb.)

Sáros h. (*Sarus*, Sáros m., ma Kissáros~Malý Šariš?, Szl.)

Sarus ld. Sáros

Szemelnye h. (*Zemelne*, Sáros m., ma Smilno, Szl.)

Zemelne ld. Szemelnye

Pud (~Bud, Tud, Tprud) comes (Artolf fia, Aba nb.)

Bud ld. Pud

Tud ld. Pud

Artolf (Pud apja, Aba nb.)

Kryges (Aba nb. Demeter offciálisa)

egri káptalan

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1274., szept. előtt)

— oklevele (*litteris comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*) szerint egyik részről Amadé mester, másik részről zebeckei (*de Zebecke*) Julia comes fia Gergely mester, Domonkos fia Péter és Miklós fia Péter pert folytattak egymással, egyrészt Amadé Gógán nevű birtokának pusztítása miatt, ill. Amadé három serviensének megölése és más javainak elvitele okán. Erre Gergely és rokonai azt felelték, hogy akkor, amikor Amadé birtokait állítása szerint feldúlták és a mondott károkat okozták, akkor Gergely és rokonai a királyi udvarban (*in curia domini regis*) voltak a király szolgálatában a cseh király ellen (*contra regem Bohemie*) összegyűlve egészen a hadoszlás 15. napjáig. Az alországbíró elrendelte, hogy a felek a veszprémi káptalan színe előtt tanúk állításával bizonyítsák állításukat.

Tartalmilag átírta: veszprémi káptalan 1274.: DL 884. (MKA, Neo-regestrata acta 630. 22.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO IX. 98.

A tartalmi átírás kiadásában 98. old. 18. sor: *in quindenis* helyett inkább *in quindenas*, mert a szövegösszefüggés időhatárra („a hadoszlás 15. napjáig”) és nem időpontra utal. Az oklevél keltének szeptemberi felső határa abból adódik, hogy István Gutkeled nb. Miklós

alországbírója volt, aki szeptember végén vesztette el hivatalát (Zsoldos: Archontológia 32.), valószínű, hogy Istvánt is leváltották – 1274 decemberében egyébként már csak „volt” alszágbírónak nevezték (XX. sz. [285810.] reg.).

Amadé mester (Amadé fia, Gutkeled nb.)

Zebecke h. (*Zebecke*, Zala m.)

Jula ld. Gyula

Gyula (Gergely apja, zebeckei)

Gergely (Gyula fia, zebeckei)

Domonkos (Péter apja, zebeckei)

Péter (Domonkos fia, zebeckei)

Miklós (Péter apja, zebeckei)

Péter (Miklós fia, zebeckei)

Gógán h. (*Gogan*, Zala m.?)

Gogan ld. Gógán

Csehország (*Bohemia*)

Bohemia ld. Csehország

veszprémi (*Vesprimiensis*) káptalan

1274. (szept. 25. előtt)

Gutkeled nb. István fia Miklós (*Nos N. iudex curie domini regis, comes de Gechke*): Aladár királynéi asztalnokmester pert akart indítani a színe előtt Gyanus~Gean fehérvári (*Albensem*) kanonok és apáti (*de Apaty*) jobbágysai ellen, továbbá szentgyörgyi (*de Sancto Georgio*) Pös és Olbeus ellenében egy föld miatt, amely a megboldogult Othmar mester, a győri (*Iauriensis*) egyház kanonokjának a tulajdona volt, és amely Szentgyörgy és Apáti földek között terül el azoktól mindenfelől elhatárolva, és amelyet Aladár a saját elmondása szerint királyi adományként kapott érdemes szolgálatai miatt mint örökös nélkül visszaháramlott földet, ám a perbe idézett személyek tilalmazták a határjárást. Gean mester azt állította, hogy a mondott földet a fehérvári keresztesek színe előtt (*coram Criciferis de Alba*) szerezte meg 4 márkáért Othmartól annak rokona: Albeus jelenlétében, és hogy ezzel kapcsolatban már folyik egy per egyik részről közte, másik részről Pös és Albeus között. Az alszágbíró a feleket meghallgatva úgy döntött, hogy először is fejezzék be a Gean mester és Albeusék között korábban megkezdett pert, és aki megkapja a mondott földet ebben a perben, Aladár mester majd az ellen indítson keresetet. Ez a per hosszan folyt az alszágbíró színe előtt, végül, mivel Gean mester a föld árát, amennyiért állítása szerint megszerezte a földet, nem fizette ki teljesen Othmar mesternek, és Pös meg Albeus a szomszédság okán nem engedte bevezetni Gean-t a földbe, és nem volna illő, hogy a tilalmazásuk ellenére a földet pénzért szerezzék meg Gean mestertől, ezért az alszágbíró az ország sok más nemesével együtt úgy döntött, hogy Pös fizesse vissza Geannak azt a két márkát, amit az a föld áráként Othmar mesternek kifizetett, ahogy ez a fehérvári keresztesek oklevelében is áll. Albeus mesternek, mivel a keresztesek oklevele szerint jelen volt a föld eladásakor, és nem mondott ellent, ez ügyben örökös hallgatást parancsolt. És amikor Pös mester az alszágbíró színe előtt kifizette a két márkát Gean mesternek, és ezzel a föld őrá szállt, akkor Aladár mester, ahogy fentebb szó volt róla, pert indított ellene. Pös mester semmilyen hiteles érvet nem tudott felhozni azon kívül, hogy azt állította: a föld anyjának a nagybátyjáé volt. Mivel ilyen csekély érvelés nem érvénytelenítheti a királyi adományt, ezért az alszágbíró úgy ítélte, hogy Aladár mester fizesse

meg Pós mesternek azt a két márkát, amivel a földet magához váltotta, aki ezt rögtön meg is tette. Ezzel a föld László király adománya szerint megmaradt Aladárnak és utódainak örökös birtoklásra, az országbíró pedig a per többi résztvevőjének hallgatást parancsolván, pecsétetes oklevelet adott ki minderről. *Datum anno Domini M^o CC^o LXX° quarto.*

Eredeti: díszes N kezdőbetű, barna-zöld selyemfonatról a függőpecsét hiányzik – DL 877. (MKA, Neoregistrata acta 1532. 25.)

Kiadása: ÁÜO IX. 86–88.

A kiadásban 86. old. 8. sor: *ipsius* helyett *ipsis*; 87. old. 36. sor: *auncli* helyett *avunculi*; 88. old. 7. sor: *inrevocabiliter* után kimaradt: *iuxta veteres metas et antiquas*. Az oklevél kiadási idejének leszűkítése Miklós hivatali ideje alapján történt, ld. Zsoldos: Archontológia 32.

Aladár (Csete fia, királynéi asztalnokmester)
Gyan(us) ld. Gean
Gean (fehérvári kanonok)
fehérvári (*Albensis*) kanonok
Apáti h. (*Apaty*, Zala m., ma Zalaapáti)
Apaty ld. Apáti
Zalaapáti ld. Apáti
Szentgyörgy h. (*Sanctus Georgius*, Zala m., ma Szentgyörgyvár)
Szentgyörgyvár ld. Szentgyörgy
Pós (szentgyörgyi)
Olbeus ld. Albeus
Albeus (szentgyörgyi, Othmar győri kanonok rokona)
Othmar (győri kanonok)
győri (*Iauriensis*) kanonok
fehérvári (*de Alba*) keresztesek
László IV. király

(1274.) dec. 19., Segesd

Ismeretlen alországbíró (*Datum pro memoria*): István volt alországbíró oklevele értelmében sárosi (*de Sarus*) Simon fia Demeter köteles Demeter fia Demeter comes ellenében az oklevéladó színe elé állítani Szent Miklós nyolcadán [dec. 13.] Szemelnye (*Zemelne*) falu kezését, Artolf fia Pud (*Tud*) comest [**XX. sz. (CD VI/2. 345–346.)** reg.]. A határnap elérkeztével Simon fia Demeter meg is jelent, és előállította Pud comes nevében a serviensét: kenézi (*de Kenez*) Miklóst ue. Pud comes ügyvédvalló levelével, és Miklós az ura nevében késznek mutatkozott Simon fia Demetert a föld ügyében védelmezni, ám Demeter fia Demeter, jóllehet ő volt a felperes, nem jelent meg, és nem is küldött senkit, amíg amazok hét napon át vártak rá. Ezért az oklevéladó elrendelte, hogy amikor majd a felek újra megjelennek a színe előtt, akkor határozza el, hogy Demeter fia Demetert egyszerű, vagy nagyobb bírsággal (*in solo iudicio ... vel in maiori*) sújtsa-e. *Datum in Segestino, septimo die octavarum sancti Nicolai.*

Eredeti: kissé vízfoltos, befűzött hártaszalaggal – Pécsi Püspöki és Káptalani Levéltár, Pécsi Püspöki Levéltár, Klimó-gyűjtemény 66. (DF 285810.)

Kiadása: CD VIII/4. 647–648. *Regesztája:* Oklevelek kivonásai 1822. 112. 65. sz.; DPM 59. sz.

A kiadásban 647. old. 1. sor: *Datur* helyett *Datum*; 4. sor: *Sarus* után *qui personaliter astitit*; 6. sor: *Artolphy* helyett *Ortolphii*; 10. sor *Jeencz* helyett *Kenez*. Az oklevél kiadási éveire ld. István alországbírónak a per előzményeként szolgáló oklevelét (XX. sz. [CD VI/2. 345–346.] reg. komm.). A mostani oklevéladó azt írja, hogy István volt alországbíró levele értelmében az ő színe elé (*coram nobis*) kell állniuk a feleknek. István a fentebb hivatkozott, ezt elrendelő oklevelében azonban a saját színe elé (*coram nobis*) rendelte vissza őket. Mivel az itteni oklevéladó úgy gondolta, hogy István alországbírói széke azonos az ő bírói fórumával, ezért biztosak lehetünk benne, hogy ennek az oklevélnek is egy alországbíró a kiadója, ezért érezte úgy, hogy István leváltásával minden további magyarázat nélkül az ő színe előtt folytatódik a per. Hogy 1274. dec. 13–20. között név szerint ki volt az új országbíró: Ákos nb. Ernyének az alországbírója, nem tudjuk (ld. Zsoldos: Archontológia 32.).

István alországbíró (1274-ből)

Demeter és fia: Demeter (Aba nb.)

Simon (István fia, Demeter apja, Tekele nb.)

Demeter (Simon fia, Tekele nb.)

Sáros h. (*Sarus*, Sáros m., ma Kissáros~Malý Šariš?, Szl.)

Sarus ld. Sáros

Szemelnye h. (*Zemelne*, Sáros m., ma Smilno, Szl.)

Zemelne ld. Szemelnye

Pud (~Bud, Tud, Tprud) comes (Artolf fia, Aba nb.)

Artolf (Pud apja, Aba nb.)

Kenéz h. (*Kenez*, Szabolcs megye?)

Miklós (kenézi, Aba nb. Pud serviense)

Segesd kh. (*Segestino*, Somogy m.)

Segestino ld. Segesd

(1275. jan.)

Péc nb. György fia Dénes parancslevele (*mandatum dominationis vestre*, ti. *D. iudici curie domini regis et comiti Zaladiensi*) az okriszentlőrinci keresztesekhez (*preceptor et cruciferi de Okur*), hogy Barnabás fia Péter [királyi] ember mellé adják tanúbizonyságukat, és idézzék meg Lanceret fia Herbordot Óvári (*de Ovar*) Konrád mester ellenében a király színe elé.

Említi: okriszentlőrinci keresztesek febr. 3.: DL 47801. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Wenzel)

Kiadása (Eml.): UB II. 75–76.

A kiadásban 75. old. 2. sor: *Ierusalem* helyett *inclinationem*. Az említő oklevél kiadási éve Dénes zalai ispánságából következik, amelyet csak 1275. jan–márc. között viselt (Zsoldos: Archontológia 33.).

Okriszentlőrinc h. (*Okur*, Baranya m., ma Szentlőrinc)

Okur ld. Okriszentlőrinc

okriszentlőrinci keresztesek

Szentlőrinc ld. Okriszentlőrinc

Konrád, Óvári (*de Ovar*, István fia, Győr nb.)

Barnabás (Péter apja)

Péter (Barnabás fia, királyi ember)

Lanceret (Herbord apja, Hahót nb.)

Herbord (Lanceret fia, Hahót nb.)

1275. márc. 27., Pest

Hontpázmány nb. Achilles fia Tamás színe előtti per a veszprémi káptalan és Péter fiai között egy bizonyos föld ügyében, amelyben a felek a párbaj helyett végül fogott bírák közbenjárásával megegyeznek, és kölcsönösen érvénytelenítik korábbi okleveleiket.

Eredeti: széléin sérült, hártyája erősen vízfoltos és igen nehezen olvasható, jelenleg restaurált – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Ocsmány 1. A. (DF 200685.)

Az oklevél szövege:

[- - -] curie domini regis, comitis Posoniensis [- - - - -] tenprem [- - - - -]sis [- - - - -]
prepositus Wesprimiensis ecclesie pro capitulo [- - -] ecclesie [- - - - -] filii [- - - - -]
coram nobis constituti super facto duelli, quod in [- - - - -] assent in area duelli, per
Wesprimiens[- - -] ab antiquo, et lite [- - - - -] arbitrium proborum [- - - - -] super [- - - - -] r]esidebant cum omnibus vineis
suis, silvis ac utilitatibus [- - - - -]tis seu possessis [- - - - -] iure
perpetuo et inrevocabiler possidendam, ipsos filii[- - - -] de [- - - -] se [- - - - -]
emptitium [- - -]batium possessorum et utilitatum eiusdem nullum septum(?) s[- - - -] nullaque
[- - -] questionis possint vel valeat [- - - - -] capitulum memoratum, quos si aliquam
discordiam vel litem [- - - -] capitulum ratione supradicte terre et [- - - -] aliarum [- - - -]
superius expressarum movere contingerit, pona calumpnie [- - - -]tur, nec ipsos filios Petri
occasione libertatis ipsi[- - - -] capitulum [- - - - -] possit, vel aliquatenus molestare [- - - -]
omnes littere et privilegia [- - - -] quorumlibet [- - -]lorum et con[- - - -] super terra vineis, silvis
ac omnibus aliis utilitatibus per predictos filios Petri quomodolibet, si [- - -] lucem producere
con[- - - - -] exhibere cassa sint penitus et omnino viribus destituta. Datum in [- - -] villa
Pest, in octavis medie Quadragesime, anno Domini M^o CC^o LXX° quinto.

Az országbíró neve nem látszik, de a pontos kiadási idő, és a feltüntetett pozsonyi ispáni cím alapján biztosan Hontpázmány nb. Tamásról van szó.

veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan

Péter

(1275. ápr. 21. előtt)

— a nyitrai káptalanhoz: adják tanúságukat Domonkos fia Ibrahim királyi ember mellé, aki idézze meg a királyi szín elé Roland és Jakó nyitrai várjobbágyokat és felsorolt társaikat tományi Kemény ellenében, egy pej és egy fekete színű ló ügyében.

Tartalmlag átírta: nyitrai káptalan: DL 75813. (Sándor-Metternich család A. 3. 1.)

A káptalani oklevél szövege:

Excellentissimo domino suo Ladislao Dei gratia illustri regi Hungarie capitulum Nitriensis ecclesie inclinationem et orationes in Domino tam debitas quam devotas. Litteris iudicis curie

vestre receptis,^a cum Ibrahim filio Dominici homine vestro misimus nostrum hominem pro testimonio fidedignum, qui ad nos reversus nobis dixit^b, quod idem homo vester per dies legitimas citasset coram eo Rolandum et Jakou iobagiones castri Nitriensis, Indreh et Abam, Johannem filium Gyanur, ac Jurka de Taman contra Kemen de eadem Taman responsuros octavas resurrectionis Domini eisdem pro termino assignando in vestre serenitatis presentia comperendi. Impedivit etiam idem homo iudicis^c curie vestre duos equos^d apud Indreh^d, quorum unus *pey* coloris fuit, alius vero nigri coloris, sicut idem homo noster nobis recitavit, quibus diem predictam termini assignavit in vestre serenitatis presentia statuendi.

^a utána áthúzva három szó ^b sor fölé beszúrva ^c előtte áthúzva: vester ^{d-d} sor fölé beszúrva

Az itt meg nem nevezett országbíró azonosításához, és az oklevél dátumának megállapításához ld. a **XX. sz. [95500.]** oklevelet és kommentárját.

nyitrai (*Nitriensis*) káptalan

Ibrahim (Domonkos fia, királyi ember)

Domonkos (Ibrahim apja)

nyitrai várjobbágyok

Roland (nyitrai várjobbágy)

Jakó (nyitrai várjobbágy)

Jakou ld. Jakó

Ludány h. (*Ludan*, Nyitra m., ma Nyitraludány~Ludanice, Szl.)

Ludan ld. Ludány

Ludanice ld. Ludány

Nyitraludány ld. Ludány

Indreh (ludányi)

János (Gyánúr fia, újlaki)

Gyánúr (János apja, újlaki)

Aba (Tamás fia, újlaki)

Kemény (tományi)

Jurka (tományi)

Tomány h. (*Taman*, Nyitra m.)

Taman ld. Tomány

(1275. máj. 23. előtt)

— a nyitrai káptalanhoz: adják tanúságukat Ibrahim királyi ember mellé, és idézzék meg a király színe elé Roland és Jakó nyitrai várjobbágyokat és Újlakról való nevezett társaikat.

Tartalmilag átírta: nyitrai káptalan (1275.) máj. 23.: DL 95500. (Ocskay család 2.)

A káptalan oklevelének a szövege:

Excellentissimo domino suo Ladislao Dei gratia illusri regi Hungarie capitulum Nitriensis ecclesie inclinationem et orationes in Domino tam debitas quam devotas. Litteris Tome comitis iudicis curie vestre receptis cum Ibrahim^a homine vestro misimus nostrum hominem pro testimonio fidedignum, qui ad nos reversus nobis d[ixit], q[uod] idem homo vester per dies legitimas citasset coram eo Rolandum et Jakou iobagiones castri Nitriensis, Indreh de Ludan, Johannem filium Gy[an]ur et Aba filium Tome comitis de Vylok contra Kemen

responsuros quindenam pentecostem eisdem pro termino assignando in vestre serenitatis presentiam comparendi. Datum in die ascensionis Domini.

^a előtte áthúzva: h

Az oklevélnek csak egy nem túl jól olvasható fényképmásolata maradt fent. IV. László király idején csak 1275. első felében volt Tamás nevű országbíró hivatalban (Zsoldos: Archontológia 33.), amely összevág a káptalani oklevél napi keletjével (máj. 23.) is. A paleográfia, a megfogalmazás és a nevek egyezősége olyan mértékben megegyezik a nyitrai káptalan hasonló tartalmú oklevelével (**XX. sz. [75813.]**, hogy biztosan ugyanerről az ügyről van ott is szó (az itteni fényképen nehezen, vagy egyáltalán nem olvasható részeket az ottani szövegpanelek nyomán egészítettük ki). Abban nem nevezték meg az országbíró, ám a határnapot a feleknek húsvét nyolcadára (*octavas resurrectionis Domini*) adták, amely 1275-ben ápr. 21-re esett. Itt máj. 23-án idéztek pünkösd 15. napjára (jún. 15.), mert az alperesek nyilván nem jelentek meg. Az előzményül szolgáló első idézőlevél tehát márc. második felében, ápr. elején kelt valamikor – ekkor pedig szintén Tamás töltötte be a méltóságot (Zsoldos: Archontológia 33.).

nyitrai (*Nitriensis*) káptalan
Ibrahim (Domonkos fia, királyi ember)
nyitrai várjobbágyok
Roland (nyitrai várjobbágy)
Jakó (nyitrai várjobbágy)
Jakou ld. Jakó
Ludány h. (*Ludan*, Nyitra m., ma Nyitraludány~Ludanice, Szl.)
Ludan ld. Ludány
Indreh (ludányi)
János (Gyánúr fia, újlaki)
Gyánúr (János apja, újlaki)
Újlak h. (*Vylok*, Nyitra m., ma Nyitraújlak~Veľké Zálužie, Szl.)
Vylok ld. Újlak
Veľké Zálužie ld. Újlak
Nyitraújlak ld. Újlak
Aba (Tamás fia, újlaki)
Tamás (Aba apja, újlaki)
Kemény (tományi)

(1275. febr. 4.–jún. 16.)

— oklevele (*litteris comitis Th. condam iudicis curie domini regis*) szerint tomaji (*de Thumay*) Sándor köteles az országbíró színe elé állítani Iwan, Leseu, Kopou, Nazou, Nurtheu, Lukeu et Tuzon nevű servienseit.

Tartalmlilag átírta: damus pro memoria [ismeretlen alországbíró]: **XX. sz. [72981.]** reg.

Az oklevél kiadási ideje Tamás hivatali ideje alapján szűkíthető le a fenti napi dátumok közé, vö. Zsoldos: Archontológia 33.

Tomaj h. ld. még Tema

Thumay ld. Tema
Sándor (András apja, temai)
Iwan ld. Iván
Leseu (temai Sándor serviense)
Iván (temai Sándor serviense)
Kopou (temai Sándor serviense)
Nazou (temai Sándor serviense)
Nurtheu (temai Sándor serviense)
Lukeu (temai Sándor serviense)
Tuzon (temai Sándor serviense)

(1273. vagy 1275.) jún. 17–22., Buda

Balduin alországbíró levele a vasvári káptalanhoz, hogy Aldrik fia Mihály királyi emberrel küldjék ki tanúbizonyságukat, és idézzék meg a király színe elé az oklevélben nevzett személyeket biri László, Márton és Miklós ellenében.

Eredeti: hártyszalagnak való kivágásokkal – Arhiva Istorică a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Románia, Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára), Sennyey család: Oklevelek 27. 3. (DF 253115.)

Az oklevél szövege:

Viris discretis amicis suis capitulo Ferrei Castri comes Baldynus viceiudex curie domini regis amicitiam paratam requirimus amicitiam vestram diligenter, quatenus vestrum detis testimonium, coram quo Michael filius Oldrici homo domini regis citet Paulum filium Petri de Fanchuka, Gregorium filium Gregorii de Zepetk contra Ladislaum de Byr, item Alexandrum filium Johannis et Petrum fratrem eiusdem contra Martinum de Byr, item Phylem filium Kumpatur, Johannem filium Andree^a et Teber filium Sykesd de Byr contra Nicolaum de eadem Byr ad regiam presentiam ad terminum competentem, post hec diem citationis et terminum domino regi rescribatis. Datum Bude, septimo die quindenarum Pentecostes.

Hátlapon: Capitulo Ferrei Castri pro Nicolao et aliis.

^a előtte áthúzva: Ale[xandri]

Az oklevelet Zsoldos Attila 1276-ra keltezte IV. László egy ebben az évben kiadott oklevelére utalva párhuzamként (Zsoldos: Archontológia 33. 207. jz., vö. RA 2718. sz., helyesen 2719. sz.). A nevezett diplomában (ld. még RA 2717. sz.) viszont László biri Márton fiait azért iktatja be egy birtokba, mert a birtoktulajdonos megölte az apjukat, Mártont. Az is kiderül, hogy a megölés miatti vérdíjat Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadán (febr. 9.) kellett volna kifizetni. Ezért a gyilkosságnak 1276 februárja előtt kellett bekövetkeznie, viszont itt biri Márton még felperesként szerepel, tehát ez az oklevél semmiképpen nem lehet 1276-os keletű, legkésőbb 1275-ben adhatták ki. Balduin alországbíró ezen kívül más kiadványokban is felbukkan (ld. XX., XX. [67223., 1494., 97755., 97761., 97762.] reg.), de ezek mindegyike datálatlan. Azonban a hiteleshelyeknek szóló parancslevelei mind IV. Lászlónak címzik válaszlevelüket, így Balduin hivatali ideje 1272–1275 közé szorítható. Az egyéb oklevelei, vagy a hiteleshelyi válaszlevelek keltezési ideje alapján látható, hogy nagyjából az év melyik időszakában adta ki parancslevelét: az itteni kiadványa jún. 17–júl. 2. közé tehető, attól függően, hogy melyik évről van szó. Két oklevele január-február környékén

kelt, kettő szeptember-október folyamán, míg egy hiteleshelyi parancslevele július-augusztus körüli (ld. a fent idézett regesztákat). Balduin tehát nyáron (júniustól) és kora ősszel biztosan hivatalban volt, illetve az év elején is – bár azt nem tudjuk, hogy a január-februári oklevelei a június előtti, vagy a szeptember utáni hónapokat jelentik. Ha abból indulunk ki, hogy ebben az időben még az alországbírók egy-egy országbíró személyéhez köthetők, azaz ha az országbíró elveszítette hivatalát, akkor őket is lecserélték, akkor 1272–1275 közötti időszakból nem találunk senkit, akihez Balduint kötni lehetne. Olyan sűrű volt az országbírói méltóság (és az egyéb bárói tisztségek) cseréje, hogy nem volt olyan országbíró, aki nyáron, ősszel, és az azt megelőző vagy ezt követő év elején is hivatalban lett volna (vö. Zsoldos: Archontológia 32–33.). Azonban igen valószínű, hogy ebben az időben az alországbíró, aki az itteni oklevelek szerint is már a királyi kúria állandó bírójává nőtte ki magát, nem az országbírókhoz kötődött. A királyi kúriai bíróságoknak ugyanis működnie kellett, és a sokszor csak néhány hónapra hivatalba kerülő, a bárói pártharcok révén gyorsan cserélődő országbíróktól ezt a stabilitást nem lehetett elvárni: Balduin ennek az új időszaknak egyik első képviselője lehetett, így hivatali idejét 1272–1275 közé tehetjük. 1272 nyarán viszont még László alországbíró volt hivatalban, 1274 őszén pedig István alországbíró (Zsoldos: Archontológia 32.). Így csak az 1273–1274-es ill. az 1275–1276-os évpár jöhet szóba, ezek alapján az itteni júniusi oklevél csak 1273-ban vagy 1275-ben kelhetett.

vasvári káptalan (*capitulum Ferrei Castri*)

Oldricus ld. Aldrik

Aldrik (Mihály apja)

Mihály (Aldrik fia, királyi ember)

Fancsika h. (*Fanchuka*, Zala m.)

Fanchuka ld. Fancsika

Péter (Pál apja, fancsikai)

Pál (Péter fia, fancsikai)

Szepetk h. (*Zepetk*, Zala m., ma Pókaszepetk)

Zepetk ld. Szepetk

Pókaszepetk ld. Szepetk

Bir h. (*Byr*, Zala m., ma Zalabér és Bérbaltavár)

Zalabér ld. Bir

Bérbaltavár ld. Bir

Gergely és fia: Gergely (szepetki)

László (biri)

Sándor (János fia, biri)

János (Sándor és Péter apja, biri)

Péter (János fia, biri)

Márton (biri)

Kumpatur (File apja, biri)

Phyle ld. File

File (Kumpatur fia, biri)

András (János apja, biri)

János (András fia, biri)

Sykesd (Teber apja, biri)

Teber (Sykesd fia, biri)

Miklós (biri)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1275. jún. 17.–aug. eleje)

Geregye nb. Pál fia Miklós oklevele szerint (*secundum continentiam litterarum comitis Nicolai domini nostri iudicis curie domini regis*) galsai (*de Golsa*) Golsa fia Benedek állítson tanúkat Nagyboldogasszony nyolcadán [aug. 22.] a váci káptalan színe előtt tomaji (*de Thumay*) Sándor és fia: András, továbbá Sándor serviensei: Iván, Leseu, Kopou, Nuzo, Nertheu, Lukeu és Thuzon ellenében, arról, hogy a nevezettek felégették Galsa faluban Benedek jobbágynak 20 telkét (*mansiones*), és 10 lovát és 15 marháját elvitték.

Tartalmilag átírta: damus pro memoria [ismeretlen alországbíró]: **XX. sz. [72981.]** reg.

Az oklevél kiadási ideje Miklós hivatalba lépésének kezdete és az itt megadott határnap alapján szűkíthető a megjelölt időpontok közé, vö. Zsoldos: Archontológia 33.

Galsa h. (*Golsa*, Nógrád m., ma Ipolygalsa~Holiša, Szl.)

Golsa ld. még Galsa

Holiša ld. Galsa

Ipolygalsa ld. Galsa

Golsa (Benedek apja, galsai)

Benedek (Golsa fia, galsai)

váci káptalan

Sándor (András apja, temai)

András (Sándor fia, temai)

Iván (temai Sándor serviense)

Leseu (temai Sándor serviense)

Kopou (temai Sándor serviense)

Nuzo (temai Sándor serviense)

Nertheu (temai Sándor serviense)

Lukeu (temai Sándor serviense)

Thuzon (temai Sándor serviense)

(1273. vagy 1275., júl.–aug.)

Balduin alországbíró oklevele a váradszékhelyi konventhez, hogy adják tanúbizonyságukat Lőrinc fia Gergely mellé, és derzsi Rophoynt idézzék a király színe elé Pósa fia Ábrahám ellenében.

Tartalmilag átírta: váradszékhelyi konvent: DL 97762. (Vay család, berkeszi 9.)

A tartalmi átírás szövege:

Excellentissimo domino suo Ladislao Dei gratia illustri regi Ungarie J. prepositus et conventus sancti Stephani de promontorio Waradiensis orationes in Domino ... item secundum continentiam litterarum comitis Balduini viceiudicis curie vestre Gregorius filius Laurentii homine nostri presente ipso nostro testimonio Rophoynt de Ders dominica proxima post octavas sancti regis Stephani contra Abraham filium Pousa citasset ad vestram presentiam maiestatis, assignando eidem quindenam diei citationis pro termino coram vobis comparendi.

A konventi oklevél szerint az idézés Szent István nyolcadán (aug. 27.) történt, szept. 1-jét vagy 3-át jelölve meg határnapként. Ezek alapján az alországbírói parancslevél július-

augusztus folyamán kelhetett. A kiadási évre ld. a **XX. sz. [253115.]** reg. kommentárját. A perre ld. a **XX., XX. [97761., 97760.]** sz. reg.

Pósa (Ábrahám apja)

Ábrahám (Pósa fia)

Rophoyn (derzsi)

Derzs h. (*Ders~Dersy*, Szatmár m.?)

Ders ld. Derzs

Lőrinc (Gergely apja)

Gergely (Lőrinc fia, királyi ember)

(1275.) szept. 11., Buda

Ismeretlen (Balduin?) alországbíró (*Damus pro memoria*): galsai (*de Golsa*) Golsa fia Benedek Miklós országbíró oklevele értelmében [**XX. sz. reg.**] Nagyboldogasszony nyolcadán [aug. 22.] tanúkat állított a váci káptalan színe előtt tomaji (*de Thumay*) Sándor és fia: András, továbbá Sándor serviensei: Iván, Leseu, Kopou, Nuzo, Nertheu, Lukeu és Thuzon ellenében, arról, hogy a nevezettek felégették Galsa faluban Benedek jobbágynak 20 telkét (*mansiones*), és 10 lovát, valamint 15 marháját elvitték. A tanúállítás 15. napján [szept. 5.], a felek személyesen megjelentek az oklevéladó színe előtt, és Benedek bemutatta a káptalan levelét, amely a tanúk nevét és vallomását tartalmazta. Sándor és András azonban nem akarta elfogadni a tanúk esküjét, és Sándor azt kérte, hogy párbajjal tisztázza magát. Mivel Sándor fia András nem akarta, hogy az apja párbajában ő is vesztes legyen, ezért Sándor elvállalta, hogy ő csak a saját maga személyének tisztázása végett vív meg Benedekkel ez ügyben. Így az oklevéladó a felek akaratából elrendelte, hogy Benedek vívjon lovas párbajt Sándorral hamvazószerda nyolcadán [1276. febr. 26.] a király színe előtt. Ha Benedek győz, akkor Sándor fia Andrásra – aki elmondta, hogy szegénysége miatt nem tud bajvívót felfogadni – az az eskü vonatkozzék, amelyet Benedek és társai tesznek ő ellenében. Ha viszont Sándor győzné le Benedeket, akkor András tisztázza magát esküvel, amit másokkal együtt tesz le. Az oklevéladó ezen kívül Benedek bemutatott oklevelében – amely a tanúinak neveit és vallomásait tartalmazta – látott néhány ellentmondást (*quasdam deviationes*), amelyek a jegyző hibájából (*per offendiculum notarii*) kerültek bele, és ezért vissza akarta küldeni a káptalannak kijavításra. Ám Sándor már nem akarta tovább halasztatni az ügyet, ezért megkérte, hogy az oklevéladó rögtön mondjon ítéletet. Továbbá a tanúállítás 15. napján Sándor a mondott servienseit nem állította az oklevéladó színe elé, holott T[amás] volt országbíró [**XX. sz. reg.**], és Miklós vajda oklevelében (*in litteris domini nostri Nicolai woywode*) az áll, hogy állítsák őket az országbíró színe elé. Ezért az oklevéladó az országbárókkal egyetemben a mondott párbaj kezdete előtt el fogja rendelni Sándornak, hogy a nevezett servienseket állítsa a színük elé, ám Sándor tagadta, hogy azok akár akkor, akár jelenleg nála lettek volna. *Datum Bude, feria quarta proxima post festum nativitatis beate Virginis.*

Eredeti: hártýája vízfoltos, hátulján kör alakú zárópecsét foltja – DL 72981. (Darvas család 4.)

Kiadása: HO VII. 237–238.; HOKl 140–141. *Regesztája:* DPM 62. sz. *Fordítása:* Levéltárak–Kincstárak 193–194.

A HO VII. 237. 4. sor: *Lesen* helyett *Leseu*; *Kapou* helyett *Kopou*; 12. sor: *iidem* helyett *idem*; 16. sor *nec ne* helyett *nec ne, et*; 238. old. 2. sor: *recussavit* helyett *recusavit*; 10. sor: *pugnandi* helyett *pugilem*; 16. sor: *negotio* helyett *in negotio*; 22. sor: *submittere* helyett *submittere*; 29. sor: *quid* helyett *id.* HOkl 140. 6. sor: *Vaciensi* helyett *Waciensi*; 7. sor: *idem* helyett *iidem*; 141. old. 2. sor: *nec ne* helyett *nec ne, et*; 4. sor: *suis uccumbere* helyett *sui succumbere*; 12. sor: *quod* helyett *qui*; 23. sor: *ulteriore* helyett *ulterius*; 27. sor: *factam productionem* helyett *facta productione*; 28. sor: *litem* helyett *licet*; 34. sor: *cum* helyett *tamen*. A kiadó alországbírói tisztségét elárulja, hogy Miklós országbíró kétyszer is az ő urának nevezte (*litterarum comitis Nicolai domini nostri iudicis curie domini regis; in litteris domini nostri Nicolai woywode*). A perben hivatkozik Tamás volt országbíró oklevelére is (*in litteris comitis Th. condam iudicis curie domini regis*), aki előtt a felek megkezdték a pert, illetve az azt átvevő Miklóst először országbírónak, másodjára vajdának címezte. Ezek alapján az oklevél kelte csak 1275 lehet, amelyik év júniusában Hontpázmány nb. Tamás országbíró Geregye nb. Miklós, korábbi erdélyi vajda váltotta (ld. Zsoldos: Archontológia 33., 39.; HH 154–155., 196. sz.). Hogy pontosan hogy hívták ezt az alországbíró, nem tudjuk, de ha Balduin alországbíró levelei 1275-re keltezhetőek (ld. XX., XX., XX. [253115., 97762., 97755., 67223., 1494., 97761. sz.], akkor róla lehet szó.

Miklós (országbíró, erdélyi vajda, Geregye nb.)

Galsa h. (*Golsa*, Nógrád m., ma Ipolygalsa–Holiša, Szl.)

Golsa ld. még *Galsa*

Golsa (Benedek apja, galsai)

Benedek (Golsa fia, galsai)

váci káptalan

Sándor (András apja, temai)

András (Sándor fia, temai)

Iván (temai Sándor serviense)

Leseu (temai Sándor serviense)

Kopou (temai Sándor serviense)

Nuzo (temai Sándor serviense)

Nertheu (temai Sándor serviense)

Lukeu (temai Sándor serviense)

Thuzon (temai Sándor serviense)

Tamás (volt országbíró, Hontpázmány nb.)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1273. vagy 1275., szept.)

Balduin alországbíró oklevele az egri káptalanhoz, hogy küldjék ki tanúbizonyságukat hangonyfői Tamás királyi emberrel és idézzék az oklevélben nevezett személyeket és Simon falut a király színe elé hangonyi Miklós és fia: Péter ellenében.

Tartalmilag átírta: egri káptalan: DL 97755. (Vay család, berkeszi 5.)

A tartalmi átírás szövege:

Excellentissimo domino suo Ladislao Dei gratia illustri regi Hungarie capitulum ecclesie Agriensis ... litteras comitis Balduini viceiudicis curie vestre recepimus continentes, quod daremus testimonium nostrum, coram quo Thomas filius Bencench de Hongunfeu homo

vester Pol filium Wros et Gregorium servientem suum statueret, Petun filium [- -],^a Johannem filium Lugas, item villam Symun vocatum, Johannem de eadem committendo ipsi ville ad statuendum, item Mykou de Ryma, Sondur de eadem committendo ipsi Mykou ad statuendum, Oliverum filium Oliverii de Sarusi, et Egidium filium Dyonisii contra Nycolaum filium Stars de Hongun et Petrum filium eiusdem ad vestram citari presentiam ad terminum competentem.

^a átfűzött hártvaszalag takarja a nevet

A káptalani oklevél semmilyen keltezését nem tartalmaz, de az alpereseket Szent Mihály nyolcadának másnapján (okt. 7.) idézték Szent Mihály nyolcadának 15. napjára (okt. 20.), tehát az egri káptalan levele okt. 7. után nem sokkal, az alországbíró levele pedig valamikor szeptemberben (esetleg augusztus végén) kelt. A kiadási évre ld. a **XX. sz. [253115.]** reg. kommentárját.

egri (*Agriensis*) káptalan

Hangonyfő h. (*Hongunfeu*, Gömör m., ma Domaháza)

Hongunfeu ld. Hangonyfő

Domaháza ld. Hangonyfő

Bencench (Tamás apja, hangonyfői)

Tamás (Bencench fia, hangonyfői, királyi ember)

Wros ld. Uros

Uros (Pol apja)

Pol (Uros fia)

Gergely (Uros fia Pol serviense)

Petun (Gömör megyei birtokos)

Lugas (János apja)

János (Lugas fia)

Simonyi h. (*Symun*, Gömör m., ma Rimasimonyi~Šimonovce, Szl.)

Symun ld. Simonyi

Šimonovce ld. Simonyi

Rimasimonyi ld. Simonyi

Rima h. (*Ryma*, Gömör m.)

Mikó (rimai)

Sondur ld. Sándor

Sándor (rimai)

Sarusi ld. Sáros

Sáros h. (*Sarusi*, Gömör m., ma Gömörpéterfala~Petrovce, Szl.)

Petrovce ld. Sáros

Gömörpéterfala ld. Sáros

Olivér és fia: Olivér (sárosi)

Dénes (Egyed apja)

Egyed (Dénes fia)

Hangony h. (*Hongun*, Gömör m.)

Hongun ld. Hangony

Stars (Miklós apja, hangonyi)

Miklós (Stars fia, Péter apja, hangonyi)

Péter (Miklós fia, hangonyi)

1275. okt. 6., Fehérvár

Geregye nb. Pál fia Miklós oklevele szerint Sixtus fia Sixtus a színe elé idézte Ethenyed fia Benedek fiait: Pétert, Benedeket, Kázmért és Izsépet, azt állítván, hogy azok egy Felida nevű falut réttel és erdővel együtt neki adtak részint a rokonság okán, részint mert az atyjuk: Benedek halála miatt küzdelembe bocsátkozott. Benedek fiai szerint a falu őket illeti, ám állításukat egyetlen oklevéllel sem tudták igazolni. Sixtus viszont bemutatta egyrészt a megboldogult [V.] István, másrészt az esztergomi keresztes konvent levélét, végül [IV.] László király kiadványát, amellyel megerősítette az előző két oklevelet. Ezek Sixtus állítását igazolták, így az országbíró együtt a vele ítélkező bárókkal meghagyta Sixtusnak a mondott falut azon határok mentén, ahogy az a keresztes konvent oklevelében szerepel, Péteréknek örökös hallgatást parancsolván.

Átírta: jászói konvent 1385. nov. 2. > TÁ: Szécsi Miklós nádor 1386. febr. 5.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 20. (DF 272825.)

1) > Ilsvai Lesták nádor 1395. márc. 29.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 25. (DF 272830.) (az oklevél fele hiányzik!)

2) > Bebek Detre nádor 1401. febr. 25.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 28. (DF 272833.)

3) > szepesi káptalan 1402. szept. 14.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 29. (DF 272834.)

4) > Garai Miklós nádor 1406. ápr. 24.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 32. (DF 272837.)

5) > Ompudinus alországbíró 1277. aug. 26.: **XX. sz. reg.**

A tartalmi átírás szövege (DF 272825. alapján):

... series quippe litterarum^a predicti comitis Nicolai iudicis curie domini regis Albe in octavis festi beati Mychaelis anno ab incarnatione Domini M^{mo} CC^{mo} LXX^{mo} quinto confectarum in tenore prescripte tertie^b littere ipsius conventus de Jazou patentis scundo die festi Omnium Sanctorum proxime preteriti [1385] emanate transscriptive inserta nos informabat isto modo, quod cum Sixtus filius Sixti de Tho Petrum, Benedictum, Cazmerium et Isyp filios Benedicti filii Ethenyed ad presentia dicti comitis Nicolai vocasset, et proposuisset contra eosdem personaliter comparentes, quod iidem quandam villam Elyda^c vocatam cum feneto et silvis ad ipsam villam spectantibus sibi dedissent tum propter consanguineitatis proximitatem, tum etiam pro eo, quia prelium certaminis commisisset pro morte Benedicti, patris ipsorum, perpetuo possidendam, postmodum ab usu et perceptione utilitatum ipsius ville ipsum prohiberent ad suum preiudicium et gravamen. Contra quem iidem Petrus, Benedictus, Cazmerius et Isyp dixissent predictam villam pro morte patris ipsorum ad ipsos esse devolutam, sed nullum instrumentum ad hec potuissent exhibere, predictus vero Sixtus exhibuisset litteras domini Stephani regis felicis recordationis, et litteras fratris Hermani magistri domus hospitalis ecclesie beati regis Stephani de Strigonio, et litteras domini Ladislai regis, quibus predictas litteras confirmasset, in quibus idem comes Nicolaus comperisset, quod prefatam villam idem Petrus, Benedictus, Cazmerius et Isyp dedissent prefato Sixto pro eo, quia prelium certaminis commisisset pro morte Benedicti, patris ipsorum perpetuo possidendam, quibus predicti filii Benedicti contradicere non presumpsissent per ipsum comitem Nicolaum sepius requisiti, ipse igitur comes Nicolaus unacum regni baronibus secum in iudicio sedentibus prefatam villam reliquisset eidem Sixto secundum continentiam litterarum predictarum iure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, secundum cursum

illarum metarum, que in litteris suis prefati^b fratris Hermani continentur, eisdem Petro, Benedicto, Cazmerio et Isyp de cetero silentium perpetuum super factis memorate ville imponendo.

^a előtte áthúzza: predicti ^b sor fölé beszúrva ^c 272833., 272834, 272837.: Felyda

Vö. V. István két damus pro memoria-oklevelével, amelyeket szintén az itt jelzett kiadványokban írtak át (DPM 47–48. sz.), továbbá Ompudinus alországbíró 1277. évi oklevelével (**XX. sz. reg.**).

Fehérvár kh. (*Alba*, Fejér m., ma Székesfehérvár)

Alba ld. Fehérvár(i)

Székesfehérvár ld. Fehérvár

Ethenied (Benedek apja)

Benedek (Ethenied fia, Péter, Benedek, Kázmér és Izsép apja)

Péter (Benedek fia)

Benedek (Benedek fia)

Kázmér (Benedek fia)

Izsép (Benedek fia)

Sixtus és fia: Sixtus (Rosd nb., tahi)

Tah h. (*Toh*, Pilis m., ma Tahitótfalu)

Toh ld. Tah

Tahitótfalu ld. Tah

Felida h. (*Felyda~Elyda*, Abaúj m., ma Nagyida~Vel'ká Ida, Szl.)

Elyda ld. Felida

Vel'ká Ida ld. Felida

Nagyida ld. Felida

esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent

Herman mester (esztergomi stefanita szerzetes)

István V. király

László IV. király

1275. okt. 13., Bodajk mellett

— (*Nos Nicolaus filius comitis Pauli iudex curie domini regis*): ládonyi (*de Ladun*) Zeheria fia Balázs a színe előtt pert indított Byd fia Pál ellen két Ládony faluban fekvő birtokrész miatt, az egyik korábban Bugul fiainak: Pálnak és Pongrácnak a része, a másik Péter fia Marcell része volt, mondván, hogy a most Pál kezén lévő birtokrészek őt illetik megváltásra. Pál állítása szerint Pál és Pongrác birtokrésze emberölés, ti. apjának, Bydnek a halála miatt, Marcell része pedig bíróági úton kiszabott bírságok fejében lett az övé örökös birtoklásra. Ennek igazolására bemutatta Dénes volt nádor és somogyi ispán oklevelét, amely szerint Pál és Pongrác birtokrésze az ő apjának megölése miatt reá szállt [RP 73. sz.]. Bemutatta továbbá Lőrinc volt asztalnokmester és soproni ispán oklevelét, amely szerint Pál és Pongrác fivérei és rokonai: Mátyás, Maharias, Buken, Tamás, Marcell és Chyc átengedték Bugul birtokrészét örökös birtoklásra, úgy, hogy ha valaki közülük vagy utódaik közül perbe vonná a föld ügyében Pált, akkor a saját földjével feleljen ezért. Végül bemutatta János volt soproni ispán oklevelét, amely szerint Marcell birtokrésze azon bírságok fejében, amelyekben elmarasztalták őt, Pálra szállt. Az országbíró az okleveleket megtekintve együtt az ország báróival a mondott birtokrészeket minden hasznvételükkel és tartozékukkal együtt – Balázs

egyvetértésével – meghagyta Pál és utódai kezén örökös birtoklásra, Balázsnak és utódainak ez ügyben örökös hallgatást parancsolván. *Datum iuxta Budoht, in quindenis beati Michaelis archangeli, anno Domini M^o CC^o LXX° V^o.*

Eredeti: hártáján apró szakadások, vörös selyemzsinóron függő viaszpecsétje nagyrészt ép – DL 101893. (Baththyány család, Miscellanea, Németújvár 2. 42. 87. 1.)

Kiadása: HO VIII. 174–175.; UB II. 79.

A pecsét leírása (DL-DF 5.1 DL 101893.): „Természetes világos színű viasz, kb. 45 mm, függőpecsét. Ábra: rovátkás címerpajzsban téglalakú keretben elmosódott ábra. Felirat: SIGILLVM NICOLAI --- ---. Sérült: hiányos, elmosódott.)”

Zeheria (Balázs apja, ládonyi)

Balázs (Zeheria fia, ládonyi)

Ládony h. (*Ladun*, Sopron m.)

Ladun ld. Ládony

Byd (Pál apja)

Pál (Byd fia)

Bugul (Pál és Pongrác apja, ládonyi)

Pál (Bugul fia, ládonyi)

Pongrác (Bugul fia, ládonyi)

Péter (Marcell apja, ládonyi)

Marcell (Péter fia, ládonyi)

Dénes (Türje nb., nádor és somogyi ispán)

somogyi (*Simigiensis*) ispán

Simigiensis ld. somogyi

Lőrinc (Aba nb., asztalnokmester és soproni ispán)

soproni (*supruniensis*) ispán

Supruniensis ld. soproni

Mátyás (ladányi Bugul rokona)

Maharias (ladányi Bugul rokona)

Buken (ladányi Bugul rokona)

Tamás (ladányi Bugul rokona)

Marcell (ladányi Bugul rokona)

Chyc (ladányi Bugul rokona)

János (Héder nb., soproni ispán)

Bodajk kh. (*Budoht*, Fejér m.)

Budoht ld. Bodajk

(1275.) okt. 13., Fehérvár mellett

— (*Datum pro memoria*): a bozói (*de Bozuk*) apát az egyház patrónusával: Lampert fia Péterrel együtt – akinek a nevében zsemeri (*de Zember*) Halad jelent meg – köteles a személyesen is jelenlévő csalomjai (*de Chalamia*) Pázmány ellenében döntő választ adni Apáti (*Apaty*) föld ügyében, ám időközben nyéki (*de Nyek*) Dénes királyi ember a sági (*de Saagh*) konvent tanúságának a jelenlétében – akiket ugyanezen Pázmány a hadoszlás 22. napján vezet a földre – be fogja mutatni a konvent oklevelét, hogy Pázmány tilalmazza a földet a saját jogán. Ezen kívül az apát még a perkezdet előtt fizessen bírságot, mert amikor Pázmány a jogrend szerint meg akarta járni a föld határait, az apát a határjárásra [nem jött el], miként a sági konvent leveléből ez kiderül. *Datum iuxta Albam in quindenis sancti Mychaelis.*

Átírta: Lackfi István nádor 1388. nov. 11.: DL 69269. (Kubinyi család 83.) *Említi:* sági konvent > Lackfi István nádor: ua.

Kiadása: DPM 63. sz.

Az átíró oklevél több helyütt is vízfoltos és olvashatatlan, tartalmának rekonstruálásában segít a Lőrinc prépost és sági konvent szintén itt átírt oklevele, amely szerint az országbíró memoriálisának értelmében (*secundum continentiam litterarum memorialium i[- -] domini regis*) a hadoszlás 22. napján nyéki Dénes maga mellé véve a konvent emberét kiment Apáti földre csalomjai Pázmány által kivezetve, és azok jelenlétében ugyanezen Pázmány a 3 ekényi földet tilalmazta, a saját öröklött birtokának mondva azt. Mindez elárulja a *datum pro memoria*-oklevél kibocsátóját is: egy országbíróról van szó. Bár az i betű és a *domini regis* közötti rész vízfolt miatt pont nem látható, egyértelműen csak „iudicis curie domini regis” állhat ott, egyrészt mivel más olyan tisztségnevet nem ismerünk, amely ebbe a sémába beleillene, másrészt árulkodó, hogy az oklevéladó a saját maga által delegált végrehajtó embert „királyi embernek” és nem a saját emberének („homo noster”) nevezte, amely csak az országbírói és alországbírói oklevelek szóhasználatára jellemző a korban. Sem az itteni diploma, sem a sági konvent említő oklevele nem tartalmaz kiadási évet, ám a konventi oklevelet Lőrinc prépost adta ki, amely – az itt szereplő személyek életidejét is figyelembe véve – 1270 és 1278 közé keltezi a kiadványt (részletesen adatolva ld. DPM 63. sz. reg. kommentárjában). Ezen kívül a király hadban volt éppen, hiszen a Fehérvár mellett tartózkodó országbíró a hadoszlás 22. napjában határozta meg a birtokra való kiszállás idejét. Sajnos az országbírók tartózkodási helyeit alig ismerjük, ám feltűnő, hogy 1275-ben okt. 16-án IV. László szintén „iuxta Albam” keltezett egy oklevelet (RA 2653. sz., DPM 64. sz.), és Geregye nb. Miklós országbíró 1275. okt. 6-án maga is Fehérvárott tartózkodott, okt. 13-án (tehát ugyanezen a napon) pedig „iuxta Budoht”, vagyis Bodajk mellett keltezett (**XX. és XX. sz. [272825., 101893.]**). Bodajk és Fehérvár kb. 15 km-re található egymástól, így nem elképzelhetetlen, hogy az országbíró ugyanazon a napon egyszerre adjon ki oklevelet „iuxta Bodoht” és „iuxta Albam”, ha a két település közötti területen tartózkodott más országbárókkal egyetemben, ahogy erre a szöveg utal is. Ezen kívül azt is tudjuk, hogy Geregye nb. Miklós egy másik oklevelében is a hadoszlás 15. napjára halasztott egy pert (**XX. sz. [1275. okt.]** reg.), tehát a hivatali ideje alatt (amely 1275 júniusában kezdődött), vagyis 1275-ben tényleg volt egy hadbaszállás – az 1270–1278 közötti időszakból egyetlen más olyan év sincs, amikor egyértelműen okt. közepén indult volna meg egy hadjárat, általában ekkor már lezajlottak a különféle hadműveletek. Az itteni oklevelet így biztosan 1275-re keltezhethetjük, a kibocsátót Geregye nb. Miklós országbíróval azonosítva.

Bozók h. (*Bozuk*, Hont m., ma Bzovík, Szl.)

Bozuk ld. Bozók

Bzovík ld. Bozók

Lampert (Péter apja, Hontpázmány nb.)

Péter (Lampert fia, Hontpázmány nb.)

Zsember h. (*Zember*, Hont m., ma Žemberovce, Szl.)

Zember ld. Zsember

Žemberovce ld. Zsember

Halad (zsemberi, Hontpázmány nb. Péter képviselője)

Csalomja h. (*Chalamia*, Hont m., ma Kiscsalomja~Malá Čalomija, Szl.)

Chalamia ld. Csalomja

Malá Čalomija ld. Csalomja

Kiscsalomja ld. Csalomja

Pázmány (Miklós fia, Hontpázmány nb., csalomjai)

Apáti h. (*Apaty*, Hont m., ma Apátújfalu~Opatovská Nová Ves, Szl.)

Opatovská Nová Ves ld. Apáti

Apátújfalu ld. Apáti

Dénes (nyéki, királyi ember)

Nyék h. (*Nyek*, Hont m., ma Ipolynyék~Vinica, Szl.)

Vinica ld. Nyék

Ipolynyék ld. Nyék

sági (*de Saagh*) konvent

Saagh ld. Ság(i)

Fehérvár kh. (*Alba*, Fejér m., ma Székesfehérvár)

Alba ld. Fehérvár

(1275. okt.)

— oklevele (*litteras Nycolai voyvode quondam iudicis curie domini regis*) szerint Geur fia Lőrinc mester megjelent a színe előtt a maga és fivérei nevében pakodi (*de Pokud*) Balázs fiai: Bolosoy és Balázs ellenében, és azt állította, hogy a Pakod nevű földjüket – amelyet Póstól és Kozmától szerzett peres úton – azok már 4 éve elfoglalva tartják, és ezzel neki 4 márka kárt okoztak. Bolosoy és Balázs azt felelték, hogy ebből a földből Geur fiai semmilyen részt nem bírnak. Az országbíró ezért elrendelte, hogy a felek a hadoszlás 15. napján újra térjenek vissza a színe elé, és Geur fiai mutassák be az okleveleiket arról, hogy ők a földet tényleg peres úton megszerezték Póstól és Kozmától, és akkor majd döntení fog a felek között.

Tartalmilag átírta: Mojs országbíró 1276. márc. 8.: **XX. sz. [30579.]** reg.

Miklós oklevelét az datálja októberre, hogy a hadoszlás utáni időpontra halasztotta el a pert, a hadbaszállás pedig 1275-ben október hónapban történt (ld. **XX. sz. [69269.]** reg. komm.). Az őszi időszakra utal az is, hogy a tartalmilag átíró oklevél csak (volt) országbírónak nevezte, nem említve bányai ispáni címét, amit a nyár folyamán szintén viselt, de legkésőbb 1275 szeptemberére már elveszítte a hivatalt (Zsoldos: Archontológia 130.).

Geur (Lőrinc és Phyle apja)

Lőrinc mester (Geur fia)

Pakod h. (*Pokud*, Zala m.)

Pokud ld. Pakod

Balázs (Bolosoy és Balázs apja, pakodi)

Balázs (Balázs fia, pakodi)

Bolosoy (Balázs fia, pakodi)

Pósa (pakodi)

Kozma (pakodi)

(1273. vagy 1275., szept.–okt.)

Balduin alországbíró oklevele (*litteras comitis Baldyni viceiudicis curie vestre*, ti. *Ladislao ... regi Hungarie*) az egi (*Agriensis*) káptalanhoz: küldjék ki tanúbizonyságukat *Emruk-i*

Chenche fia Zolthan királyi emberrel, és vizsgálják ki Bunchul fia Miklós panaszát, amely szerint a következő serviensek: Fyle fia István, Harach fia Fulkos, ill. András, és a mondott István Szeretva (*Zyritua*) nevű falujának a népei erőszakkal elvették Miklós négy ökrét, amelyekkel a Laborc (*Loborch*) folyón lévő malmához a vetést fuvarozza, és egy Domozlou nevű jobbágyát István fia Phyle közúton elfogta, és egészen addig fogságban tartotta, amíg Miklós a saját pénzén ki nem váltotta őt tőlük, ami miatt perbe vonta őket. Ezen kívül a mondott királyi ember idézze meg a nevezett alpereseket a király színe elé.

Tartalmilag átírta: egri káptalan: DL 67223. (Dessewffy család, margonyai 5.)

Kiadása (TÁ): HO VIII. 274.

Az egri káptalan oklevele teljesen datálatlan, ám jelentése alapján a királyi ember és az ő emberük Mindenszentek (nov. 1.) előtti csütörtökön ment ki a vizsgálat és az idézés lefolytatására, és az alperesek Szent Márton 15. napjára (nov. 25.) kaptak határnapot, így a káptalani oklevél valamikor november elején, míg az alországbírói parancslevél leginkább október folyamán (esetleg szeptember második felében) kelt. A kiadási évre ld. a **XX. sz. [253115.]** reg. kommentárját.

egri (*Agriensis*) káptalan

Agriensis ld. egri

Emruk h. (Ung m.)

Chenche (Zoltán apja, *emruk*-i)

Zolthan ld. Zoltán

Zoltán (Chenche fia, *emruk*-i, királyi ember)

Bunchul (Miklós apja)

Miklós (Bunchul fia)

Phyle ld. File

István (Fila fia, File apja, szeretvai)

File (István apja, szeretvai)

File (István fia, szeretvai)

Harach (Fulkos apja)

Fulkos (Harach fia)

András (serviens, Ung m.)

Szeretva h. (*Zyritua*, Ung m., ma Kisszeretva~Stretavka és Nagyszeretva~Stretava, Szl.)

Zyritua ld. Szeretva

Stretavka ld. Szeretva

Kisszeretva ld. Szeretva

Stretava ld. Szeretva

Nagyszeretva ld. Szeretva

Laborc (*Loborch*) folyó

Loborch ld. Laborc

Domozlou (Bunchul fia Miklós jobbágya)

(1273–1276., jan.–febr.)

— oklevele (*litteras comitis Balduyni viceiudicis curie vestre*, ti. *Ladislaos ... regis Hungarie*) a váci (*Waciensis*) káptalanhoz: küldjék ki tanúbizonyosságukat megyeri (*de Meger*) Mihály fia János királyi ember mellé, aki vezesse be lóci (*de Louch*) János fia Jánost Esto mihi-vasárnap előtti pénteken Mikó comes és Biter Halász (*Halaz*) nevű birtokába kilenc bírság fejében, és két hétig maradjanak ott a birtok lerontása nélkül, ha nincs ellentmondó. Az ellentmondókat,

de különösen Biter comest, annak Halász és Kétnyerges (*Ketneges~Kethnerges*) nevű faluját, továbbá Herman nevű officiálisát idézzék a király színe elé az Invocavit-vasárnapot követő péntekre János ellenében, és a perkezdet előtt fizessék ki a mondott bírságokat, különben véglegesen lezárják a pert az ország szokásjoga szerint.

Tartalmilag átírta: váci káptalan: DL 1494. (MKA, Neo-regestrata acta 669. 20.)

Kiadása (TÁ): HO VIII. 275–276.; HOKI 119–120.

A két kiadás közül a Hazai Oklevéltár a pontosabb. A káptalannak adott határnap (Esto mihi-vasárnap) fényében az alországbírói oklevél leginkább január-február folyamán (esetleg előző év decemberének a végén) kelt. A kiadási évre ld. a **XX. sz. [253115.]** reg. kommentárját.

váci (*Waciensis*) káptalan

Waciensis ld. váci

Megyer h. (*Meger*, Nógrád m., ma Nógrádmegyer)

Meger ld. Megyer

Nógrádmegyer ld. Megyer

Mihály (János apja, megyeri)

János (Mihály fia, megyeri, királyi ember)

Lóc h. (*Louch*, Nógrád m., ma Nagylóc)

Louch ld. Lóc

Nagylóc ld. Lóc

János és fia: János (lóci)

Mikó (Detre fia)

Biter (Mikó fia)

Halász h. (*Halaz*, Nógrád m., ma Ludányhalászi)

Halaz ld. Halász

Ludányhalászi ld. Halász

Kétnyerges h. (*Ketneges~Kethnerges*, Nógrád m.?)

Ketneges ld. Kétnyerges

Kethnerges ld. Kétnyerges

Herman (Mikó fia Biter officiálisa)

(1273–1276., jan.–febr.)

— oklevele a váradhegyfoki konventhez, hogy adják tanúbizonyságukat Pósa fia Ábrahám és derzsi Rophoyn mellé, hogy böjtközép 15. napján kijelöljék Rophoyn Szekeres nevű birtokrészét.

Tartalmilag átírta: váradhegyfoki konvent: DL 97761. (Vay család, berkeszi 8.)

A konvent oklevelének a szövege:

Nos J. prepositus et conventus sancti Stephani de promontorio Waradiensis damus pro memoria, quod quidam nomine Boxa, qui se esse dixit servientem Abrahe filii Poesse litteras facientes pro negocio eiusdem nobis presentando in octavis diey Cinerum comparuit coram nobis nomine et vice domini sui Abrahe supradicti, petens a nobis, ut ad exsequendum, ea que in litteris Balduini viceiudicis curie domini regis in quindenis medie quadragesime super assignationem cuiusdam particule terre Rophoyn de Dersy Zekeres vocate fieri debebant,

hominem nostrum assignaremus, verum quia iuxta continentiam litterarum earundem partes ad recipiendum ipsum hominem nostrum accedere debebant in communi, eidem non assignavimus testimonium nostrum, quia Rophoyn memoratus non comparuit dicto termino coram nobis, nec aliquem pro se misit, dicto Boxa tribus diebus continuis eundem exspectate. Datum sabbato die post octavas diei Cinerum.

Az alországbíró parancslevelével Ábrahám serviense hamvazószerda nyolcadán jelent meg a konvent színe előtt, ez alapján a mondott levelet január-február körül adta ki Balduin. A kiadási évre ld. a **XX. sz. [253115.]** reg. kommentárját. A perre ld. még **XX. XX. [97762., 97760.]** sz. reg.

váradhegyfoki (*de promontorio Waradiensis*) konvent

Boxa (Pósa fia Ábrahám serviense)

Poesa ld. Pósa

Pósa (Ábrahám apja)

Ábrahám (Pósa fia)

Rophoyn (derzsi)

Derzs h. (*Dersy*, Szatmár m.?)

Dersy ld. Derzs

Szekeres h. (*Zekeres*, Szatmár m.?)

Zekeres ld. Szekeres

(1276. jan. 10.–febr. 15.)

Mojs fia Mojs memoriális oklevele (*litteris nostris memorialibus*, ti. *Moys iudex curie domini regis*): egyik részről Geur fiai: Lőrinc mester és Phyle, másik részről pakodi (*de Pokud*) Balázs fiai: Bolosoy és Balázs menjenek ki Gyertyaszentelő Boldogasszony 15. napján [febr. 16.] Pós és Kozma Pakod faluban bírt birtokrészére a vasvári káptalan tanúságával és Alus fivére Vyda királyi ember jelenlétében, és Vyda királyi ember a szomszédok és határosok jelenlétében, ellentmondás híján iktassa a mondott birtokrészt Geur fiai számára örökös birtoklásra. Ezután a felek hamvazószerda 15. napján [márc. 4.] térjenek vissza a színe elé, és mutassák be a káptalan oklevelét az események lefolyásáról.

Tartalmilag átírta: Mojs országbíró 1276. márc. 8.: **XX. sz. [30579.]** reg.

Az oklevél dátumára ld. Zsoldos: Archontológia 33.; ill. az itt megadott határnapot. A diploma legvalószínűbben január második felében kelt.

Geur (Lőrinc és Phyle apja)

Lőrinc mester (Geur fia)

Phyle (Geur fia)

Pakod h. (*Pokud*, Zala m.)

Pokud ld. Pakod

Balázs (Bolosoy és Balázs apja, pakodi)

Balázs (Balázs fia, pakodi)

Bolosoy (Balázs fia, pakodi)

Pósa (pakodi)

Kozma (pakodi)

vasvári káptalan

Alus (Vyda fivére)

Vyda (Alus fivére, királyi ember)

(1276. jan. 10.–márc. 3.)

— levele (*litteris nobilitatis vestre*, ti. *Moys iudici curie domini regis et comiti Symigiensi*) a budai káptalanhoz (*capitulum Budensis ecclesie*), hogy adják tanúbizonyságukat Pongrác királyi ember mellé, hogy Chuy-i Dénest és a füzítői Szent Elek-szigetről való testvéreit (*fratres de insula Sancti Alexi de Fuzegthu*) idézze a király színe elé a Szűz Mária-szigeti apácák (*sorores de insula Beate Marie Virginis*) официálisai: Péter és Marcell ellenében.

Tartalmilag átírta: budai káptalan: DL 993. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 33. 11.)
Kiadása (TÁ): ÁÚO IX. 157–158.; BTOE I. 162–163.

A káptalan oklevele szerint az idézés Oculi mei-vasárnap előtti szerdán történt. Mojs csak 1276 első felében, legkorábban jan. 10-től kezdve viselte az országbírói tiszteletet (Zsoldos: Archontológia 33.), és a mondott szerda ebben az évben márc. 4-re esett. Az országbíró oklevele így hivatalba lépése és márc. 3. közé esett, leginkább február hónapra.

budai (*Budense*) káptalan

Pongrác (királyi ember)

Chuy h. (Komárom m.?)

Dénes (*Chuy-i*)

Füzítő h. (*Fuzegthu*, Komárom m., ma Almásfüzítő)

Fuzegthu ld. Füzítő

Almásfüzítő ld. Füzítő

Szent Elek-sziget (*insula Sancti Alexi*, Komárom m.)

Margitsziget ld. Szűz Mária-sziget

Szűz Mária-sziget (*insula Beate Marie Virginis*, Pilis m., ma Bp. része)

Budapest ld. Szűz Mária-sziget

Péter (Szűz Mária-szigeti apácák officialisa)

Marcell (Szűz Mária-szigeti apácák officialisa)

1276. márc. 8., Budmér vára

— (*Nos Moys iudex curie domini regis, comes Symigiensis*): tilaji (*de Tyloy*) Geur fiai: Lőrinc mester és Phyle a maguk és fivéreik nevében megjelentek a színe előtt hamvazószerda 15. napján [márc. 4.], és bemutatták Miklós vajda, volt országbíró oklevelét [XX. sz. reg.]. Az abban foglaltak értelmében Geur fiai a mondott határnap elérkeztével bemutatták [IV.] László király privilégiumát, amely szerint Bolosoy és Balázs apjának az engedelmével Pós és Kozma földjét Geur comes fiai birtokolják [RA 2693. sz.]. Az oklevélnek Balázs fiai nem mondtak ellent, az országbíró ezért – ahogy ez a korábbi memoriálisában is áll – elrendelte, hogy a felek Gyertyaszentelő Boldogasszony 15. napján [febr. 16.] szálljanak ki Pós és Kozma birtokrészére a vasvári káptalan tanúságával és Alus fivére Vyda királyi ember részvételével, és a királyi ember a szomszédok és határosok jelenlétében, ellentmondás híján iktassa a mondott birtokrészt Geur fiai számára örökös birtoklásra. Ezután hamvazószerda 15. napján [márc. 4.] térjenek vissza a színe elé, és mutassák be a káptalan oklevelét az események lefolyásáról [XX. sz. reg.]. A mondott határnapon a felek személyesen megjelentek, és Geur fiai bemutatták a vasvári káptalan oklevelét, amely szerint a királyi ember ellentmondás

nélkül bevezette Geur fiait a mondott birtokrészbe Péter fia Dénes határaitól egészen a *Lykymolun* nevű földig bezárólag. Mivel az országbíró úgy találta, hogy Geur fiai jogszerűen tartják maguknál a földet, és Balázs fiai egyik terminuson sem mondtak ellent egyetlen oklevélnek sem, ezért a Pakod földön lévő birtokrészt Geur fiainak ítéli örökös birtoklásra, Balázs fiainak örökös hallgatást parancsolván. *[Datum] in castro Budemer, in dominica Oculi mei, anno Domini M^o CC^o septuagesimo sexto.*

Eredeti: díszes N kezdőbetű, pergamenje vízfoltos, bal alsó részéből egy kis darabot levágtak, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – DL 30579. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, GYKOL, Centuriae N 76.); ugyanezen jelzet alatt 1787. évi *átírása*.

Kiadása: HO VI. 217–219.; Zala I. 80–82.

A kiadások közül a Hazai Okmánytár szövege a pontosabb, annyi változtatással, hogy 218. old. 5. sor: *possident* helyett *possiderent*; 219. old. 1. sor: *Budensi* helyett inkább *Budemer*, vö. **XX. sz. [233399.]** reg., a két oklevél írásképe és szókezdő iníciáléja is nagyfokú hasonlóságot mutat, szinte biztos, hogy azonos scriptor állította ki őket.

Geur (Lőrinc és Phyle apja)
Lőrinc mester (Geur fia)
Phyle (Geur fia)
Pakod h. (*Pokud*, Zala m.)
Pokud ld. Pakod
Balázs (Bolosoy és Balázs apja, pakodi)
Balázs (Balázs fia, pakodi)
Bolosoy (Balázs fia, pakodi)
Pósa (pakodi)
Kozma (pakodi)
vasvári káptalan
Alus (Vyda fivére)
Vyda (Alus fivére, királyi ember)
Miklós (Geregye nb., országbíró, vajda)
László IV. király
Péter (Dénes apja)
Dénes (Péter fia, Zala megyei birtokos)
Lykymolun h. (Zala m.)
Budmér vár kh. (*castrum Budemer*, Baranya m.?)
Budemer ld. Budmér

1276. márc. 25., Budmér vára

— (*Nos Moys iudex curie domini regis, comes Symigiensis*): hetesi (*de Hetys*) Leuke fia Leuh mester, Mykus fiai: Dyteurh és Sceche, János fiai: István és Simon, és Herbord fiai: Miklós, Tamás, Lesták és Jakab perbe vonták Ábrahám fiait: Egyedet és Jakabot, Ambrus fia Benedeket, és Kristóf fiait: Lázárt, Jánost és Tamást a birtokaik: Denna, Egregy, Szilvás és Újlak (*Dennah~Denna, Egrugh, Scyluas et Wylok*) miatt, ill. egy három ekényi föld kapcsán, amely Hetes faluban a Lófösár (*Lufeu Sara*) nevű folyótól D-re terül el, és amely Egregy és Hetes Denna területét teljesen körülölelik. A per már hosszan folyt a felek között, aztán egyik részről Leuh mester és Dyteur a maguk és fivéreik nevében, másik részről Egyed, Jakab, Benedek, Lázár, János és Tamás megjelentek, és a felperesek a vitás földeket minden

haszonvételükkel és tartozékukkal meghagyták a mondott alpereseknek örökös birtoklásra. Hozzá tették, hogy ha Leuh és társai vagy azok utódai közül bárki pert akarna indítani a föld ügyében Egyed és társai vagy utódaik ellenében, akkor eljárás nélkül rögtön pervesztesek legyenek. Az országbíró az alperesek kérésére pecsétetes oklevelet adott ki minderről. *Datum anno Domini M CC septuagesimo sexto, in castro Budmer, in festivitate annuntiationis beate Virginis.*

Eredeti: díszes N kezdőbetű, hártýája gyűrött és vízfoltos, a visszahajtásnál jobb alsó fele levágva, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – Hrvatski Državni Arhiv (Horvátország), Obitelj Draskovic: Archivum maius 61. 2. (DF 233399. = 276736.)

Kiadása: HO VI. 215–217.

Hetes h. (*Hetys*, Somogy m.)

Hetys ld. Hetes

Leuke (Leuh apja, hetesi)

Leuh mester (Leuke fia, hetesi)

Mykus (Dyteurh és Sceche apja, hetesi)

Dyteurh~Dyteur (Mykus fia, hetesi)

Sceche (Mykus fia, hetesi)

János (István és Simon apja, hetesi)

István (János fia, hetesi)

Simon (János fia, hetesi)

Herbord (Miklós, Tamás, Lesták és Jakab apja, hetesi)

Miklós (Herbord fia, hetesi)

Tamás (Herbord fia, hetesi)

Lesták (Herbord fia, hetesi)

Jakab (Herbord fia, hetesi)

Ábrahám (Egyed és Jakab apja)

Egyed (Ábrahám fia)

Jakab (Ábrahám fia)

Ambrus (Benedek apja)

Benedek (Ambrus fia)

Kristóf (Lázár, János és Tamás apja)

Lázár (Kristóf fia)

János (Lázár fia)

Tamás (Lázár fia)

Denna h. (*Denna~Dennah*, Somogy m.)

Egregy h. (*Egrugh*, Somogy m.)

Egrugh ld. Egregy

Szilvás h. (*Scyluas*, Somogy m., ma Szilvásszentmárton)

Szilvásszentmárton ld. Szilvás

Scyluas ld. Szilvás

Újlak h. (*Wylok*, Somogy m., ma Kaposújlak)

Wylok ld. Újlak

Kaposújlak ld. Újlak

Lófösár (*Lufeu Sara*) folyó (Somogy m.)

Lufeu Sara ld. Lófösár

Budmér vára kh. (*Castrum Budmer*, Baranya m.?)

(1276. jan. 9.–jún.)

— és Péter nádor nyílt oklevele (*littere patentes Petri tunc palatini, magistri Moys tunc iudicys curie eiusdem regis*) szerint a királyra támadó inkei (*de Inke*) Booth fia Demetert Ják (*Jaak*) nb. Márton comes fia Myke elfogta, és Demetert a király kivégeztette, Inke faluban lévő birtokát Myke-nek adományozta. Myke pedig – Mojs országbíró és más bárók tanácsára – ezt a földet 20 márkáért eladta az azzal határos Iharus fia Gergely comesnek.

Említi: Máté nádor 1278. okt. 29. (RP 190 sz.) > Somogy megye 1318. máj. 1. (AOkl V. 118. sz.): DL 938. (MKA, Neo-regesrata acta 402. 33.)

Kiadása (Eml.): ÁÚO XII. 702. *Regesztája:* RP 175. sz.

Ld. még az RP 175. sz. reg. kommentárját. Az időhatárokat Mojs előde hivatalbeli utolsó szereplése, illetve Péternek a nádorságról való – júl. 8. előtt történt – leváltása szolgáltatják (Zsoldos: Archontológia 21., 33.).

Péter (Csák nb., nádor)
Inke h. (*Inke*, Somogy m.)
Booth (Demeter apja, inkei)
Demeter (Booth fia, inkei)
Ják (*Jaak*) nemzetség
Jaak ld. Ják
Márton (Mike apja, Ják nb.)
Myke (Márton fia, Ják nb.)
Iharos (Gergely apja)
Gergely (Iharos fia)
Iharus ld. Iharos

(1276.) szept. 15., Szombathely mellett

Móric: amikor a király parancsára a Vas megyei gonosztevők, tolvajok és latrok elítélésébe fogott a mellé rendelt négy Vas megyei nemessel egyetemben, akkor Csapó fia András tolvajnak és latornak mondta szölcei Zamar fia Kontot és nevezett társait, és ezt a közgyűlésen jelen lévő összes nemes és szegény megerősítette, ezért Kontékat bárhol találják meg, fogják el, és kezdeményezzenek eljárást velük szemben.

Eredeti: hártáján a hátlapki kerek zárópecsét átütött foltya, hártaszalgnak való kivágásokkal – DL 93897. (Festetics család)

Regesztája: Tóth–Zágorhidi: Szombathely 38. 37. sz.

Az oklevél szövege:

Nos Mauricius iudex curie domini regis, comes Ferrey Castri significamus universis, quibus expedit presentium per thenorem[!], cum nos ex mandato domini regis in comitatu Castri Ferrey fures et latrones ac malefactores cum Reynoldo filio Ebed, Andrea filio Endre, Odomprith(?) filio Gregorii et Thoma comite fratre Mycula per nobiles Castri Ferrey in socios nobis deputatis iudicemus eosdem compescendo, comes Andreas filius Chopo dixit Konth filium Zamar, Paznanum, Gregorium et Dominicum filios Jurk, Paulum et Petrum filios Sandur, ac Jacobum filium Zemere de Zelche esse furem et latronem, et omnes nobiles et pauperes, qui in nostra congregatione aderant, similiter fures et latrones esse dixerunt, et ubicunque inventi fuerint per eundem captiventur, et vindicata sit sumere eysdem^a. Datum in octavis nativitatis beate Virginis, propter Sabariam.

^a előtte áthúzva egy d betű

Vas megye (*comitatus Castri Ferrey~Ferrey Castri*)

Reynold ld. Rénold

Rénold (Ebed fia, Ják nb.)

Ebed (Rénold apja, Ják nb.)

András (Endre apja)

Endre (András fia)

Gergely (Odomprith apja)

Odomprith (Gergely fia)

Mycula (Tamás fivére)

Tamás (Mikola fivére)

Chopo ld. Csapó

Csapó (András apja, Nádasd nb.)

András (Csapó fia, Nádasd nb.)

Szölce h. (*Zelche*, Vas m., ma Szőce)

Szőce ld. Szölce

Zelche ld. Szölce

Zamar (Kont apja, szölcei)

Kont (Zamar fia, szölcei)

Jurk (Pázmány, Gergely és Domonkos apja, szölcei)

Pázmány (Jurk fia, szölcei)

Gergely (Jurk fia, szölcei)

Domonkos (Jurk fia, szölcei)

Sandur ld. Sándor

Sándor (Péter és Pál apja, szölcei)

Péter (Sándor fia, szölcei)

Pál (Sándor fia, szölcei)

Zemere ld. Szemere

Szemere (Jakab apja, szölcei)

Jakab (Szemere fia, szölcei)

Szombathely kh. (*Sabaria*, Vas m.)

Sabaria ld. Szombathely

(1276.) nov. 15., Buda

— (*Damus pro memoria*): egyik részről Endre fia András, másik részről Csapó fia András Lőrinc fia Márk nevében az oklevéladó színe előtt megjelenve elmondta, hogy abban a perben, amelyet Mindenszentek 15. napján [nov. 15.] folytattak volna egy Sár (*Saar*) mellett fekvő föld ügyében, a következő egyezsége jutottak. Karácsony 22. napján [jan. 15.] Csapó fia András a vasvári káptalan előtt visszafizeti Endre fia Andrásnak azt a 4 márkát részint becsértékben, részint bécsi (*Viennensibus*) dénárookban, amennyiért még Lőrinc, a mondott Márk apja tette zálogba a földet. Erre Csapó fia András a saját akaratából kötelezte magát, kétszeresét fizetve, ha a mondott határnapot elmulasztaná. A föld ezek után Csapó fia Andrásnak maradjon örökös birtoklásra, Endre fia András pedig a fizetés megtörténtével minden, a földdel kapcsolatban kiadott oklevelét adja át érvénytelenítésre. A felek Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadán [febr. 9.] térjenek vissza ismét az oklevéladó színe elé. *Datum Bude, in quindenis Omnium Sanctorum.*

Eredeti: vízfoltos, hártýaszalagoknak való kivágásokkal, hátulján kör alakú zárópecsét előlapra is átütő foltja
– DL 94004. (Festetics család)

Kiadása: DPM 67. sz.

Vsz. az itteni ügy előzménye olvasható a vasvári káptalan 1269. júl. 3-i oklevelében, amely szerint Csapó fia Lőrinc kijelentette, hogy azt a földet, amit András comesnek a vasvári káptalan oklevelével elzálogosított, még ha vissza is váltaná abban az évben, András bevetheti (UB I. 352.). Úgy tűnik, hogy Lőrinc nem váltotta vissza a földet, mert az még halála után is zálogban maradt, és a követelést már a fiával, Márkkal szemben akarta érvényesíteni a zálogbavevő. Az itteni oklevélben azt látjuk, hogy Csapó másik fia, András segítette ki unokaöccsét. Ezen kiadvány tehát mindenképpen Csapó fia Lőrinc halála után kelt. Lőrinc fia Márk 1293. máj. 7-én tűnik fel először olyan szöveggörnyezetben, amely apja halálát sejteti (UB II. 278.). Lőrinc 1272-ben fordult elő utoljára (HO V. 48.), így a két időpont között halt meg. Az oklevél alsó határa tehát 1272. A *terminus ante quem* 1294, mert az említett Csapó fia András ekkortájt hunyt el (ld. az RP 259. sz. reg. kommentárját). Az oklevél hátulján egy nagyméretű, kb. 55 mm-es körpecsét foltja látható. Ez, az időhatárok közötti tisztségviselők ismert pecsétjei közül, pontosan egyezik Sándor fia Sándor országbíró (1272–1273. márc., DL 40102.) és Móric országbíró (1276, DL 93897.) pecsétméretével. Közülük Sándor hivatalviselése beleesik a még élő Lőrinc felbukkanásába, ill. nem magyarázza meg, hogy egy ilyen ügyben, egy egyszerű zálogkérdésben mit keresnek a Vas megyei felek a budai országbíró előtt. Ám a válasz egyértelmű Móric országbíró esetében. Móric ugyanis vasi ispán is volt egyben, és 1276. szept. 15-én a király parancsára közgyűlést tartott a Vas megyei nemeseknek Szombathely mellett, ahol az itt felbukkanó Csapó fia András is színe elé járult egy teljesen más ügyben (**XX. sz. [93897.]** reg. – melleleg ezt az oklevelet is a Festetics család levéltára őrizte, ugyanúgy, mint az itteni *damus pro memoriat*). Nyilván ugyanezen a közgyűlésen került sor ezen perre is, amit az országbíró akkor elhalasztott, esélyt adva a feleknek a megegyezésre. A szept. 15. körüli közgyűlésen egy nov. 15-i halasztás elképzelhető. Ezért járultak az egyezségről beszámoló felek végül Budára a színe elé. Móric egyébként még ebben az évben elvesztette hivatalát, így febr. 9-én már nem az ő színe elé tértek vissza (ha visszatértek egyáltalán), ám ez a nov. 15-re keltezett oklevél gond nélkül beilleszthető a hivatali váltásba (vö. Zsoldos: Archontológia 33., ill. uo. 205. jz.). Elvileg elképzelhető, hogy egy szintén ekkora, általunk nem ismert pecséttel rendelkező tisztségviselő kiadványáról van szó, de Móric esetén olyan jól egybevág a pecsétméret mellett a vasi ispánság, és a szept. 15-i Vas megyei kongregáció ténye (amin Csapó fia András is a színe elé járult), hogy elég nagy biztonsággal azonosíthatjuk vele a kiadót.

Endre (András apja, Hermán nb., hidvégi)

András (Endre fia, Hermán nb., hidvégi)

Csapó (András és Lőrinc apja, Nádasd nb.)

András (Csapó fia, László és Dénes apja, Nádasd nb.)

Lőrinc (Csapó fia, Márk apja, Nádasd nb.)

Márk (Lőrinc fia, Nádasd nb.)

vasvári káptalan

Sár h. (*Saar*, Vas m.)

Saar ld. Sár

bécsi (*Viennensis*) dénár

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1277. jún. 12. körül)

Mojs fia Mojs oklevelében (*in litteris eiusdem magistri Moys*, ti. *Moys quondam iudex curie domini regis*) a nyolcadik bírságban marasztalja el Vs fia Miklóst és Wysa fiait: Fábiánt, Iso-t, Sebe-t, Pétert és Jánost, mert nem jelentek meg pünkösöd 22. napján [1277. jún. 6.] vezekényi (*de Wezekyn*) Bertalan fia Dénes ellenében.

Tartalmilag átírta: Ompodinus alországbíró 1277. júl. 13.: **XX. sz. reg.**

A tartalmilag átíró oklevélben ismertetett pertörténet alapján (ld. a regesztában) az itt említett pünkösödöt csak az 1277. évre érthetjük. Hogy Mojs ekkor országbíró lett volna, arról nem tudunk (vö. Zsoldos: Archontológia 33–34.), de mivel 1276 vége és 1277 júliusa közöttől nem ismerjük az országbíró személyét, továbbá a hivatal betöltői ekkoriban szinte néhány havonta-félévente is váltakoztak (ld. uo.), ezért a lehetőség nem kizárható. Mivel az ezután a nyolcadik bírság után a végső ítéletet már Péc nb. Dénes alországbírója mondta ki júl. 13-án, további érdemi tárgyalás nélkül, ezért feltételezhetjük, hogy Mojsot június második felében, július elején váltották le, és nyerte el a királynéi tárnokmesteri címet (vö. Zsoldos: Archontológia 69.). Mivel a megjelenésre megadott határnap jún. 6. volt, és a kor szokásának megfelelően ennek a 7. napján nyilvánítottak meg nem jelentnek valakit, ezért az oklevél jún. 12. körül kelt.

Vs (Miklós apja)

Miklós (Vs fia)

Wysa (Fábián, Iso, Sebe, Péter és János apja)

Fábián (Wysa fia)

Iso (Wysa fia)

Sebe (Wysa fia)

Péter (Wysa fia)

János (Wysa fia)

Vezekény h. (*Wezekyn*, Sopron m., ma Veszékény)

Wezekyn ld. Vezekény

Veszékény ld. Vezekény

Bertalan (Dénes apja, Veszékény nb., vezekényi)

Dénes (Bertalan fia, Veszékény nb., vezekényi)

1277. júl. 13., Bozsok

Ompudinus alországbíró (*Nos comes Ompudinus viceiudex curie domini regis*): vezekényi (*de Wezekyn*) Bertalan fia Dénes személyesen megjelenve bemutatta a vasvári káptalan oklevelét, amely szerint Vs fia Miklóst és Wysa fiait: Fábiánt, Iso-t, Sebe-t, Pétert és Jánost elmarasztalták öt bírságban a mondott Dénes ellenében, és ezért Moys mester, volt országbíró megparancsolta, hogy baszti (*de Bozth*) Obulgan királyi ember vezesse be Dénest a vasvári káptalan tanúságával Kér (*Keer*) birtokba, amely miatt per folyt köztük. Ám ott az alperesek ellentmondtak, ezért Szent György napjára [ápr. 24.] kaptak határnapot, hogy a király színe előtt megjelenve feleletet adjanak a perben, és kiegyenlítsék a mondott bírságokat. A kitűzött napon azonban Vs fia Miklós és Wysa fiai nem jelentek meg és nem is küldtek senkit, ezért a hatodik bírságban is elmarasztalták őket. Moys mester ezért ismét megparancsolta, hogy

Obulgan királyi ember vezesse be Dénest a birtokba, ami meg is történt, ellentmondás nélkül. Ezután Keresztelő Szent János 15. napját [júl. 8.] jelölte meg az alperesek számára végső határnapként, hogy feleletet adjanak a perben, és kiegyenlítsék a hat bírságot, úgy, hogy ha nem jelennének meg, akkor az ország szokásjoga szerint végső döntés szülessen, mert a per már igen régóta húzódott. A mondott napon Miklós, Fábián, Iso, Sebe, Péter és János nem jöttek és nem is küldtek senkit, ezért a hetedik bírságban is elmarasztalták őket, ahogy az erről kiadott bírságlevél (*in litteris iudicialibus*) tartalmazza. Ezután pedig a nyolcadik bírságban is elmarasztalták az alpereseket, mert pünkösöd 22. napján [jún. 6.] sem jelentek meg, és nem is küldtek, ahogy ez Moys mester oklevelében [XX. (előző) sz.] látható. Az alországbíró ezért, együtt az ország vele ítélkező báróival és nemeseivel úgy ítélte, hogy az alperesek mondott birtoka Dénesé legyen a nyolc bírság fejében örökös birtoklásra. *Datum apud villam Bosuk, in festo beate Margarete virginis, anno Domini M^o CC^o septuagesimo septimo.*

Átírta: Dénes országbíró 1277. nov. 18.: **XX. sz. reg.**

Kiadása: Sopron I. 42–43.; UB II. 97. (Sopron I. alapján)

Vezekény h. (*Wezekyn*, Sopron m., ma Veszékény)

Wezekyn ld. Vezekény

Veszékény ld. Vezekény

Bertalan (Dénes apja, Veszékény nb., vezekényi)

Dénes (Bertalan fia, Veszékény nb., vezekényi)

vasvári (*Castriferri*) káptalan

Vs (Miklós apja)

Miklós (Vs fia)

Wysa (Fábián, Iso, Sebe, Péter és János apja)

Fábián (Wysa fia)

Iso (Wysa fia)

Sebe (Wysa fia)

Péter (Wysa fia)

János (Wysa fia)

Mojs (Mojs fia, országbíró)

Baszt h. (*Bozth*, Sopron m., ma Egyházásfalu része)

Bozth ld. Baszt

Egyházásfalu ld. Baszt

Obulgan (baszti, királyi ember)

Kér h. (*Keer*, Sopron m., ma Nemeskér és Újkér)

Keer ld. Kér

Nemeskér ld. Kér

Újkér ld. Kér

Bozsok kh. (*Bosuk*, Vas m.)

Bosuk ld. Bozsok

1277. aug. 27., Szekcső

— levele: Ethenied fia Benedek fia Péter a maga és fivérei nevében elmondta, hogy Ethenied fia Ethenied perbe vont a Rosd nb. Sixtus fia Sixtust egy Felida nevű föld miatt, amely állítása szerint Antaltól és Herbordtól került hozzájuk az atyjuk: Benedek halála miatt, és Sixtus az akarata ellenére tartja magánál. Sixtus szerint a földet Benedek fia hagyta rá, részint a rokonságuk okán, részint mert Benedek halála miatt harcba bocsátkozott Herborddal, és párbajban legyőzte őt. Mindezek bizonyítására bemutatta a megboldogult [V.] István király és

[IV.] László oklevelét, az esztergomi keresztesek levelét, és Miklós vajda, volt országbíró oklevelét [XX. sz. reg.], amely szerint Benedek fia egyszer már pert indítottak Sixtus ellen a föld miatt, de az országbíró, látván az itt is bemutatott okleveleket, végül Sixtusnak ítélte a földet.

Átírta: jászói konvent 1385. nov. 2. > TÁ: Szécsi Miklós nádor 1386. febr. 5.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 20. (DF 272825.)

1) > Bebek Detre nádor 1401. febr. 25: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 28. (DF 272833.)

2) > szepesi káptalan 1402. szept. 14.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 29. (DF 272834.)

Az oklevél szövege (DF 272825. alapján, az eltérő alakokat csak a tulajdonnevek esetében jelöljük):

**15–1–35 (a 35-ös felső része, a 15-ös alsó része, a középső részből kb. 3–4 szó egyik képen
sincs részletesen, azt csak az áttekintőn lehet. 272833: 13-15-17 (kezd: 13, közvetlenül
Miklós 1275-ös oklevele után; 272834: 19-23, kezd: 23, középtájt)**

... continentia quidem predictarum litterarum annotati comitis Compodini^a viceiudicis domini regis^b in Zekchu^c in octavis beati regis in anno Domini M^{mo} CC^{mo} LXX^{mo} septimo confect^d in prescriptis litteris annotati conventus de Jazov^e de verbo ad verbum transscribere declarabat seriose, quod Petrus filius Benedicti filii Ethenyed pro se et pro Benedicto, Cazmerio^f et Isip^g fratribus suis astando, iuxta quem scilicet Petrum, Ethenyed filius Ethenyed astitisset Sixtum filium Sixti de genere Rosd^h generum suum traxisset in causam coram eodem comite Compodinoⁱ super facto terre Felyda^j vocate, proponendo contra ipsum Sixtum in figura iudicii tali modo, quod predicta terra Felyda^j ab Anthaleo et Herbordo fratribus Mathie^k condam prepositi de Scepus^l pro morte Benedicti patris ipsorum sibi et suis fratribus predictis legitime fuisset devoluta, et idem Sixtus eandem occupasset contra ipsorum voluntatem. E converso idem Sixtus filius Sixti de genere Rosd^m personaliter comparendo respondisset, quod iidem Petrus, Benedictus, Cazmeriusⁿ et Isyp^o filii Benedicti personaliter tam pro se, quam pro domina matre eorundem comparendo predictam terram Felida^p tum ratione consanguineitatis, tum etiam pro eo, quod ipse pro morte Benedicti patris eorundem dimicando in persona propria cum predicto Herbordo victoriam optinuisset in duello, cum omnibus suis utilitatibus, scilicet silvis et fenetis sibi contulisset, exhibendo ad hoc idem Sixtus^q litteras domini regis Stephani clare recordationis, et litteras domini Ladislai regis patentes, ac privilegium magistri Hermani et cruciferorum beati regis^r de Strigonio, assertionem quam dixisset continentes, et etiam privilegium Nicolai voyvode condam iudicis curie domini regis, in quo comperisset inter cetera contineri, quod iidem filii Benedicti super ipso facto terre Felyda^j contra ipsum Sixtum procedere voluissent, sed Nicolaus voyvoda visis predictis instrumentis, quibus iidem filii Benedicti contradicere non presumpsissent, eisdem silentium perpetuum imponendo dictam terram Felyda^s cum omnibus suis utilitatibus predicto Sixto perpetuo remanere adiudicasset.

^a 272833: Kompodini ^b utána áthúzva: M^{mo} CC^{mo} LXX^{mo} VII° ^c 272833: Zykzew, 272834: Zekchew ^d előtte áthúzva: condite(!) ^e 272833, 272834: Jazow ^f 272833, 272834: Kazmerio ^g 272833, 272834: Isyph ^h 272833: Kozd(!), 272834: Kosd(!) ⁱ 272833: Kompodino ^j 272833: Fewlyda ^k 272834: Mathye ^l 272833: Scepes ^m

272833, 272834: Kosd(!) ⁿ 272833, 272834: Kazmerius ^o 272833: Isyph ^p 272833: Fwlyda, 272834: Felyda ^q
előtte áthúzva: P ^r 272833: beati regis Stephani ^s 272833: Fwlyda

Vö. Miklós országbíró itt is említett oklevelével, **XX. sz.** reg. A tartalmi átírás csak odáig tart, hogy az alországbíró látta, hogy mit tartalmazott Miklós országbíró levele, így az alországbírói oklevél valószínűsíthető végét nem közölte. A tartalma alapján bizonyosan azzal fejeződött be a levél, hogy az alországbíró Sixtust ismét megerősítette a föld birtokában.

Ethenied (Benedek apja)
Benedek (Ethenied fia, Péter, Benedek, Kázmér és Izsép apja)
Péter (Benedek fia)
Benedek (Benedek fia)
Kázmér (Benedek fia)
Izsép (Benedek fia)
Sixtus és fia: Sixtus (Rosd nb., tahi)
Tah h. (*Toh*, Pilis m., ma Tahitótfalu)
Toh ld. Tah
Tahitótfalu ld. Tah
Felida h. (*Felyda~Felida~Elyda*, Abaúj m., ma Nagyida~Veľká Ida, Szl.)
Elyda ld. Felida
Veľká Ida ld. Felida
Nagyida ld. Felida
esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent
Herman mester (esztergomi stefanita szerzetes)
István V. király
László IV. király
Szekcső kh. (*Zekchu*, Baranya m.? Tolna m.?)
Zekchu ld. Szekcső
jászói (*de Jazov*) konvent
Rosd (*Rosd*) nemzetség
szepesi (*de Scepus*) prépost
Scepus ld. Szepes(i)
Mátyás (Isép fia, Hermán nb., szepesi prépost)
Antal (Izsép fia, Hermán nb.)
Herbort (Izsép fia, Hermán nb.)
Miklós (Geregye nb., országbíró, vajda)

1277. nov. 18., Sopron

Péc nb. György fia Dénes (*Nos comes Dionisius iudex curie domini regis*): vezekényi (*de Wezekyn*) Bertalan fia Dénes a színe elé járulván bemutatta alországbírájának: Ompudinusnak Kér (*Keer*) föld ügyében kiadott nyílt oklevelét (*litteras patentes*), azt kérvén, hogy erősítse meg saját privilégiumával, amelyet az országbíró teljes terjedelemben átírt [**XX. sz. (77. júl. 13.)** reg.]. Bemutatta ezen kívül a vasvári káptalan oklevelét, amely Kér föld kiterjedését és a határosok nevét tartalmazta, és amelyben többek között az áll, hogy a föld – ahogyan Obulganus királyi ember és a káptalan embere kimérte – 5 eke nagyságú, és Kopasz (*Clavus*) Gergellyel, ill. szopori (*de villa Zupur*) Pállal határos, akik nem mondtak ellent. Az országbíró az okleveleket, azokat érvényesnek találva – együtt a király báróival – megerősítette Dénest a mondott föld birtokában. *Datum apud Suprunium, in octavis sancti Martini confessoris, M^o CC^o septuagesimo septimo.*

Eredetije 1889-ben Galántán, az Eszterházy család levéltárában volt.

Kiadása: Sopron I. 43–44.; UB II. 99. (Sopron I. alapján)

Vezekény h. (*Wezekyn*, Sopron m., ma Veszékény)

Wezekyn ld. Vezekény

Veszékény ld. Vezekény

Bertalan (Dénes apja, Veszékény nb., vezekényi)

Dénes (Bertalan fia, Veszékény nb., vezekényi)

vasvári (*Castriferri*) káptalan

Obulgan (baszti, királyi ember)

Kér h. (*Keer*, Sopron m., ma Nemeskér és Újkér)

Nemeskér ld. Kér

Újkér ld. Kér

Gergely, „Kopasz” (*Clavus*, Sopron megyei birtokos)

Kopasz (*Clavus*) Gergely ld. Gergely, „Kopasz”

Szopor h. (*Zupur*, Sopron m.)

Zupur ld. Szopor

Pál (szopori)

Sopron kh. (*Suprunium*, Sopron m.)

Suprunium ld. Sopron

1277.

Országbírói oklevél (*Litterae Iudicis Curiae*) bizonyos szerzetesek Tárnok földbe való birtokba iktatásról.

Regesztája: CD V/2. 406.

Az oklevél eredetije nem ismert, nagy valószínűséggel tévedésről van szó. A rövid kivonat („*Litterae Iudicis Curiae statutoriae pro monialibus in possessione Tárnok. A. 1277.*”) abban a csoportban található, ahol IV. László 1277. évi kiadványainak latin regesztái vannak („*A. Ch. 1277. Extractus Diplomatum aliorum Regis Ladislai anno hoc editorum.*” CD V/2. 405.), és ezen kívül tényleg László okleveleit sorolják fel. Ismerjük továbbá IV. László egy 1277. évi oklevelét, amely a margitszigeti apácának juttatta a Pest megyei Tárnokot, birtokba iktatást parancsolván, leírva a föld határait (RA 2822. sz.). Az itteni kivonat valószínűleg erre gondolt, de hogy miért szerepel ott az országbíró, nem tudjuk. Péter országbíró egyébként adott ki oklevelet Tárnok földdel kapcsolatban az apácák részére 1280-ban (**XX. sz. [1080.]** reg.), de abban nem szerepel birtokba iktatás, ezért nem erről lehet szó. Elviekben elképzelhető, hogy László birtokba iktatását a gyakorlatban az országbíró hajtotta végre, aki szintén kiadott erről egy oklevelet (bár erre László diplomája semmilyen formában nem utal), de valószínűbbnek látszik, hogy az adat tévedés, és a jelzett országbírói kiadvány nem létezett.

Tárnok h. (*Tárnok(!)*, Pest m.)

1278. márc. 2., Rátót

Rátót nb. Balduin fia Gyula (*Nos Giulia comes iudex curie domini regis*): a színe előtt megjelentek fivérei, a megboldogult Roland bán fiai: Mátyás comes és Ratold mester, és azt a bevallást tették, hogy Pozsegában (*in Posoga*) lévő Aravica (*Arauicha*) birtokot minden haszonvételével Roland bán oklevele értelmében annak özvegye, az ő anyjuk részére engedték át örökös birtoklásra. *Datum in Ratolt, in die cinerum, anno Domini M^o CC^o LXX° octavo.*

Eredeti fényképe: DL 33727. (MKA, Neo-regestrata acta 1503. 17.) *Regesztája* a budai kamarai levéltár lajstromkönyvében.

Kiadása: CD V/2. 473–474.; ÁÚO XII. 234.; CDCr VI. 237. *Regesztája*: Kukuljević: Regesta 1231. sz. A *regesztá* kiadása: ÁÚO IX. 209.

Roland bán (Mátyás és Rátót apja, Rátót nb.)

Mátyás (Roland fia, Rátót nb.)

Ratold ld. Rátót

Rátót mester (Roland fia, Rátót nb.)

Pozsega (*Posoga*) megye

Posoga ld. Pozsega

Aravica h. (*Aravicha*, Pozsega m., ma Kuzmica, Ho.)

Aravicha ld. Aravica

Kuzmica ld. Aravica

Rátót kh. (*Ratolt*, Veszprém m., ma Gyulafirátót)

Ratolt ld. Rátót

Gyulafirátót ld. Rátót

1278. nov. 6.

A Gutkeled nb. István fiai: Miklós szlavón bán, István országbíró és Pál nevű fivérük, illetve a Babonić nemzetség tagjai között létrejött békeokmányt az érdekelt felek, így mások mellett **Gutkeled nb. István fia István** országbíró is ellátták pecsétjükkel, ld. CDCr VI. 261–266.

1279.

(István?) országbíró oklevele (*litteris iudicis curie domini regis*) szerint radolfi (*de Rodolph*) Marcellt és fiait: Jánost és Pétert két bírságban elmarasztalták Ubul fia Mihály ellenében, amikor azt pert indított az országbíró színe előtt az újabban Marcelfalvának (*Marcelfolua*) nevezett Nógrád (*Neugrad*) birtok feldúlása miatt.

Említi: váradi káptalan 1279.: SNA, Jászói konvent hiteleshelyi levéltára: Oklevelek, Acta ab anno 1. 5. (DF 251666.)

Kiadása (Eml.): CD VII/5. 443.; HO VI. 254.

A káptalani oklevél kétszer is említi az országbírót, de egyszer sem nevezi meg, amiből az következik, hogy az éppen aktuálisan hivatalban lévő országbíróra gondolt. Az oklevél csak a kiadási évet tüntette fel (1279). Ebből az évből csak Gutkeled nb. István országbíróságára van adat, de ő csak 1279 nyaráig viselte biztosan a méltóságot, hogy aug.-dec. között ki volt az országbíró, nem tudjuk biztosan. Az igen valószínű, hogy István már 1279-ben elvesztette hivatalát, mert az országbíróssággal együtt viselt mosoni ispáni címét ebben az évben már egy bizonyos „H” lovászmester birtokolja, és az 1280. évi utóda, Aba nb. Péter 1279-ben még lovászmester volt (Zsoldos: Archontológia 34., 58.) – úgy tűnik, hogy 1279-ben felosztották hivatalait: az országbíróságot Aba nb. Péter kapta, míg a mosoni ispáni címet, és Péter korábbi lovászmesteri méltóságát az említett „H”. Azonban a káptalani oklevél szerint a per az országbíró színe előtt indult, ezzel párhuzamosan egy másik per a király színe előtt, végül a felek fogott bírák közbenjárásával kiegyeztek, majd ezt foglaltatták írásba a káptalannal. Ez hosszabb időt feltételez (ha az alperesek két bírságot be tudtak gyűjteni, akkor kétszer nem jelentek meg az idézésre, ami 3-4 hónapnyi időbe telhetett). Hacsak a káptalani oklevél nem az év legvégén, december folyamán kelt, akkor igen valószínű, hogy István országbíróról van szó, és nem utódjáról, Péterről.

Radolf h. (*Rodolph*, Szatmár m.)
Marcell (János és Péter apja, radolfi)
János (Marcell fia, radolfi)
Péter (Marcell fia, radolfi)
Ubul (Mihály apja, Balogsemjén nb.)
Mihály (Ubul fia, Balogsemjén nb.)
Marcellfalva h. (*Marcellfolua*, Szatmár m.)
Marcellfolua ld. Marcellfalva
Nógrád h. (*Neugrad*, Szatmár m.) ld. Marcellfalva
Neugrad ld. Nógrád

(1280. febr.–márc. első fele)

János alországbíró oklevele (*litteris comitis Johannis viceiudicis curie vestre, ti. Ladizlao ... regi Ungarie*) a váradi (*Waradiensis*) káptalanhoz, hogy küldjék ki tanúbizonyságukat Wolpoth fia István királyi emberrel, hogy Aladár Bereg megyében (*in comitatu de Berek*) lévő Surány (*Suram~Suran*) nevű földjének a határait járják meg, és az esetleges ellentmondókat idézzék a király színe elé.

Tartalmilag átírta: váradi káptalan: DL 82870. (Zichy család, zsélyi 1. A 38.)
Kiadása (TÁ): Zichy I. 45–46.

A káptalani oklevél szerint a határjárásnak ellentmondott surányi Gábor fia Tamás az Oculi mei-vasárnap előtti szerdán, ezért Budára, a király színe elé idézték Mihály fia Aladár ellenében bőjtközép nyolcadára. Más oklevelekkel való összefüggés alapján az itteni Jánost az 1280-ban hivatalban lévő alországbíróval azonosíthatjuk (Kállay: Keltezetlen oklevelek 111–112., vö. **XX., XX. [82892., 66072., 82888.]** sz. reg.). Így az ellentmondás márc. 20-án történt, a kapott határnap pedig ápr. 3. (tehát szűk két hét). Ezek alapján az alországbírói parancslevél 1280. febr. és márc. dereka között kelt.

váradi (*Waradiensis*) káptalan
Wolpoth (István apja)
István (Wolpoth fia, királyi ember)
Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)
Bereg (*de Berek*) megye
Berek ld. Bereg
Surány h. (*Suram~Suran*, Bereg m.)
Suram ld. Surány

(1280.) máj. 4., Buda

— (*Damus pro memoria*): azon perben, amelyet a színe előtt Simon comes fia Sándor, Endre comes, és domanhidi (*de Damahyd* [!]) Péternek, Mihály fia Ubul (*Jubul* [!]) fivérének az özvegye folytatott ugyanezen Mihály ellen, a felek a következőképpen egyeztek ki. Pünkösöd nyolcadán [1280. jún. 16.] Mihály a váradi káptalan színe előtt a fivérének: Péternek a fiát, Miklóst rábízta Péter özvegyére, hogy tartsa el, és ad mellé egy Erzsébet nevű szolgát két fiával és két leányával. Péter birtokait Mihály tartja magánál addig, amíg Miklós el nem éri a törvényes kort. A dománhidi hídvámot viszont Mihály és a mondott özvegyasszony [új] házastársa (*maritus*), Sándor közösen adják bérbe (*locabunt*), és a vám fele Mihályt illeti, a másik fele az asszonyt. Ezen kívül, ha Miklós eléri a mondott nagykorúságot, akkor az

asszony átadja neki a szolgálónőt és gyerekeit, vagy pedig – ha az nem fizette ki neki a tartozását – visszaadja Mihály comesnek, aki viszont köteles kifizetni neki a jegyajándékát (*dotem suam*). A felek az ügyre vonatkozó összes oklevelüket átadják a káptalannak érvénytelenítésre. Sándor azt is hozzátette, hogy a szolgálónő fiai közül egy legyen az asszonyé, és a hídvámot Szent Mártontól [nov. 11.] Szent Györgyig [ápr. 24.] átengedi Mihály comes hívének. *Datum Bude, sabbato post octavas sancti Georgii.*

Eredetije 1859-ben Ernst Friedrich Mooyer szerint Rintelnben volt.

Kiadása: Mooyer: Oklevéli adalékok 178–179. *Regesztája:* DPM 81. sz.

Az oklevél, mint arra már kiadója is rámutatott, összefügg a váradi káptalan év nélküli, okt. 28-án kelt levelével, amely szerint Ubul fia Mihály, illetve dománhidi (*de Damanhyda*) Péter özvegye és annak fia: Miklós intézkedtek Domanhida, Penyige (*Damanhyda, Penegne*) birtokok és a hídvám utáni jövedelemről János alországbíró oklevelében foglaltak alapján. János alországbíró említett oklevele (**XX. sz. [285767.]** reg.) nem azonos az itteni *damus pro memoria*-val, mert a tartalmuk nem fedi le teljesen egymást (már nem csak a hídvám, hanem a birtokok jövedelmén is oztozkodtak a felek), azonban az bizonyos, hogy a per János alországbíró előtt zajlott, így – a budai kelethelyet is figyelembe véve – ezt a kiadványt is nyugodtan hozzá köthetjük. Az ügy részletesebb rekonstrukciójára ld. a DPM 81. és 84. sz. reg. kommentárját. Ld. még a **XX. sz. [itt 285767.]** reg.

Simon (Sándor apja, Kaplyon nb.?)

Sándor (Simon fia, Kaplyon nb.?)

Péter (Miklós apja, Balogsemjén nb., damanhidi)

Miklós (Péter fia, Balogsemjén nb.)

Ubul (Mihály apja, Balogsemjén nb.)

Mihály (Ubul fia, Balogsemjén nb.)

Endre comes

Domanhida h. (*Damahyd[!]*, Szatmár m., ma Domahida~Domănești, Ro.)

Damahy(a) ld. Domanhida

Domahida ld. Domanhida

Domănești ld. Domanhida

váradi káptalan

Erzsébet (szolgálónő)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1280. máj.–jún.)

János alországbíró a váradhegyfoki konventhez, hogy Marót fia Miklós királyi ember mellé adják tanúbizonyságukat, hogy megidézzé derzsi Pál fia Rophoynt a király színe elé *Lus*-i Ábrahám ellenében

Tartalmilag átírta: váradhegyfoki konvent: DL 97760. (Vay család, berkeszi 7.)

A tartalmi átírás szövege:

Excellentissimo domino suo Ladislao Dei gratia illustri rege Ungarie J. prepositus et conventus sancti Stephani de promontorio Waradiensis orationes in Domino, serenitati vestre innotescat nos receptis litteris comitis Johannis viceiudicis curie vestre comiti Nycolao filio

Moroth homini vestro unum ex nobis virum yodoneum pro testimonio adiunxisse ad vestra mandata exequenda, qui demum cum eodem ad nos rediens nobis dixit Rophoynum filium Pauli de Ders in festo beati Johannis baptiste contra Abram de Lus(?) ad vestram presentiam citasse, assignanda eidem quartum diem beati Jacobi apostoli proximam venturi pro termino coram vobis comperendo.

A per, amely ezen oklevél szerint Szekeres (*Zekeres*) nevű föld kapcsán folyik közöttük, Balduin alországbíró okleveleiben is felbukkan, ld. **XX. és XX. sz. [97761–97762.]** reg. Azokat a kiadványokat 1273–1276 körülre tehetjük, valószínű, hogy az itteni sem esik túl távol ezen időponttól, így vagy az 1280 körül hivatalban lévő János alországbíró említik benne, vagy egy ugyanilyen nevű tisztviselőt, aki nem azonos a fenti Jánossal. Az itt említett J. váradihegyfoki prépost említése nem szűkíti le a keltezést, mert IV. László uralkodása alatt végig (ugyanazon?) János prépost állt a konvent élén, ill. 1283-ban egy ízben Jakab (DL 50631.), de az ő neve is J betűvel kezdődik. A felpereseket Keresztelő Szent János ünnepén (jún. 24.) idézték meg Szent Jakab negyednapjára (júl. 28.), tehát az alországbírói oklevél május–június folyamán kelt.

váradihegyfoki (*de promontorio Waradiensis*) konvent

Ábrahám (Pósa fia, *Lus-i*)

Rophoyn (Pál fia, derzsi)

Derzs h. (*Ders*, Szatmár m.?)

Lus h. (Szatmár m.?)

Marót (Miklós apja)

Miklós (Marót fia, királyi ember)

Moroth ld. Marót

(1280.?) júl. 8.

— (*comes Johannes viceiudex curie domini regis*) a váci káptalanhoz (*capitulum Waciensis*): Sándor fia András és Mikula fia Chudurum arról számolt be neki, hogy Olivér fiai: Tamás, Olivér és Puruus ez év húsvét nyolcadának másnapján [1280: ápr. 29.] erőszakkal rátörték temai (*de Thema*) házukra, és a ház ajtaját betörvén a szekrényekben és máshol tartott (*in rebus scrinialibus et is aliis*) 20 márka értékű javaikat elvitték, továbbá Andrásnak egy Jakab nevű szolgáját elfogták, elvitték, és most maguknál tartják, amiért is per folyik köztük. Ezért megkéri a káptalant, hogy adja tanúbizonyságát Márton fia Márton királyi ember mellé, hogy az megtudja az igazságot ez ügyben. Ezen kívül a királyi ember Olivér mondott fiait, András fia Koplont és dansai (*de Dansa*) Ramacha fia Lőrinc jobbágját: Márkot idézze be András ellenében, ill. Olivér fia Tamást és fivéreit Chudurum ellenében a király színe elé alkalmas időpontra. Továbbá András illetéktelenül elvitt szolgáját: Jakabot, és András további szolgáit: Nada fia Pétert és fivérét: Endrét, és Péter fia Miklóst, akikről azt mondják, hogy szintén Olivér fia Tamásnál vannak, ha a királyi ember náluk találja őket, akkor utasítsa Tamást és fivéreit, hogy a mondott szolgákat is állítsák a királyi szín elé a megadott hatánapra. A káptalan írja meg az események lefolyását. *Datum in quindenis sancti Johannis baptiste.*

Átírta: váci káptalan: DL 73024. (Darvas család 3.)

Kiadása (Á): HOKI 110–111.

Az oklevelet a kiadás 1288 körülre keltezte, Zsoldos Attila pedig 1288-ra, egy olyan 1288. febr. 29-én kiadott diplomával való kapcsolat miatt, amelyben szintén felbukkan Sándor fia András (Zsoldos: Archontológia 35. 228. jz.; vö. HOKl 107.). Az ottani oklevélnek azonban semmi köze az itteni perhez, és azon kívül, hogy Sándor fia András mindkettőben felbukkan, egyéb támpontot nem kínál. Mivel az 1288. évi János alországbíróságát egyedül az itteni kiadvány igazolta volna, ezért véleményünk szerint nem bizonyítható, hogy ekkor tényleg hivatalban lett volna egy ilyen nevű tisztviselő. 1292. júl. 21-én is említenek egy bizonyos János egykori alországíró, ám ő sem lehet az itt átírt oklevél kiadója, hiszen III. András uralkodása alatt volt hivatalban, és 1291 júniusában már Pál töltötte be e tisztséget (Zsoldos: Archontológia 35.). Az 1280. évi János hivatali idejébe viszont jól beilleszthető egy júl. 8-i oklevél (ld. uo.). Elviekben nem kizárható, hogy egy harmadik, semmilyen más forrásból nem adatolható Jánosról van szó, hiszen a korabeli alországbírók névsora eléggé hiányos, így csak kérdőjelesen keltezhetjük 1280-ra az itteni oklevelet.

váci (*Waciensis*) káptalan
Sándor (András apja, temai)
András (Sándor fia, temai)
Mikula (Chudurum apja, temai)
Chudurum (Mikula fia, temai)
Olivér (Tamás, Olivér és Puruus apja)
Tamás (Olivér fia)
Olivér (Olivér fia)
Puruus (Olivér fia)
Tema h. (*Thema~Thumay*, Nógrád m.)
Thema ld. Tema
Jakab (temai András szolgája)
Márton és fia: Márton (királyi ember)
András (Koplon apja)
Koplon (András fia)
Dansa h. (*Dansa*, Nógrád m., ma Kétkeresztúr~Nové Hony, Szl.)
Nové Hony ld. Dansa
Kétkeresztúr ld. Dansa
Ramacha (Lőrinc apja, dansai)
Lőrinc (Ramacha fia, dansai)
Márk (dansai Lőrinc jobbágya)
Nada (Péter és Endre apja)
Péter (Nada fia, temai András szolgája)
Endre (Nada fia, temai András szolgája)
Péter (Miklós apja)
Miklós (Miklós fia, temai András szolgája)

(1280.?) júl. 16., Buda

— (*Johannis viceiudex curie domini regis*) a leleszi konventhez (*preposito et conventui de Lelez*): küldjék ki tanúbizonyságukat, akinek a színe előtt Aladár királyi ember idézze a király színe elé Miklós fia Ábrahámot és faluját jékei (*de Jeky*) Buchou és Tiborc ellenében. Az idézés időpontját és a kitűzött határnapot írják meg a királynak. *Datum Bude, feria tertia proxima post vicesimum secundum diem sancti Johannis baptiste.*

Eredeti: hárttyája szakadt és foltos, hátulján zárópecsét halvány foltja – DL 82790. (Zichy család, zsélyi 1. B 495.)

Kiadása: Zichy I. 47. Regesztája: ÁÚO XII. 326. 271. sz.

Mivel a per nem található meg más oklevelekben, az itt felbukkanó János alorshágbíró nem azonosítható pontosan, bár az oklevél stílusa és paleográfiája egyértelműen az Árpád-kor második felére keltezi azt. Így szóba jöhet az 1280-ban hivatalban lévő János alorshágbíró. Az 1288-as János hivatalviselése nem igazolható, míg a valamikor 1290–1291 folyamán hivatalban lévő János kronológiai okokból nem jöhet számba (vö. Zsoldos: Archontológia 34–35., 231. jz.; **XX. sz. [73024.]** reg. komm.). Mivel az alorshágbírók sorozata messze nem teljes, ezért akár egy pontosan nem ismert Jánossal való azonosítás is elképzelhető. Az oklevél hátulján lévő pecsétfolt viszonylag nagyméretű sigillumot sejtet, amely lelógott az oklevélről, így pontos mérete nem állapítható meg, de 45 mm-nél nagyobb volt. Ez az adat nem mond ellent az 1280-ban működő Jánossal való azonosításnak, aki szintén nagy méretű pecsétnyomót használt. Sajnos az egyetlen neki tulajdonítható eredeti oklevélről szintén „lelóg” a pecsétfolt, csak annyit tudunk, hogy 42 mm-nél nagyobb volt (**XX. sz. [82889.]** reg.). Bár a pecsétfoltok pontos összevetése miatt a két János nem azonosítható biztosan, de mivel ő az egyetlen olyan személy, aki kronológiailag számba jöhet, és a pecsétjük elvileg azonos nagyságú is lehet, azért a leginkább valószínűsíthető kiadó mégis az 1280. évi János alorshágbíró.

leleszi (*de Lelez*) konvent

Aladár (királyi ember)

Miklós (Ábrahám apja)

Ábrahám (Miklós fia)

Buchou (jékei)

Jéke h. (*Jeky*, Szabolcs m.)

Jeky ld. Jéke

Tiborc (jékei)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1280., aug. 27. előtt)

Aba nb. Dávid fia Péter oklevele szerint (*secundum continentiam priorum litterarum*, ti. *Petrus iudex curie domini regis*) kinizsi (*de Kynis*) András fia János köteles Szent István nyolcadára [aug. 27.] a színe elé állítani a kinizsi Szent György egyház zaklatóit (*pulsatores*): Mihályt és Chuda-t, ill. András fia János szolgáját: Buzadot barci (*de villa Borch*) Elekes fia János és Harkach fia István, ill. básti (*de Bast*) Péter fia Lampert ellenében.

*Említi: Péter orshágbíró 1280. szept. 1.: **XX. sz. [37245.]** reg.*

Bár a szöveg egészen pontosan nem írja, hogy kié volt az oklevél (hiányzik a „nostrarum” birtokos névmás), a szövegösszefüggés alapján igen valószínű, hogy Péter saját okleveléről volt szó.

Barc h. (*Borch*, Borsod m., ma Kazincbarcika része)

Borch ld. Barc

Kazincbarcika ld. Barc

Harkach (István apja, barci)
István (Harkach fia, barci)
Elekus ld. Elekes
Elekes (János apja, barci)
János (Elekes fia, barci)
Bást h. (*Bast*, Gömör m., ma Óbást~Stará Bašta, Szl.)
Stará Bašta ld. Bást
Óbást ld. Bást
Péter (Lampert apja, básti)
Lampert (Péter fia, básti)
Kinizs h. (*Kynis~Kynisi~Kinisy*, Abaúj m., ma Kiskinizs és Nagykinizs)
Kynis(i) ld. Kinizs
Kiskinizs ld. Kinizs
Nagykinizs ld. Kinizs
András (János apja, kinizsi)
János (András fia, kinizsi)
kinizsi Szent György egyház (Abaúj m.)
Mihály (kinizsi?)
Chuda (kinizsi?)
Buzad (kinizsi János szolgája)

1280. szept. 1., Buda

Aba nb. Dávid fia Péter: barci Elekes fia János és Harkach fia István, ill. básti Péter fia Lampert fogott bírák közbenjárásával kiegyezett kinizsi András fia Jánossal kinizsi Imre fia Miklós és felesége megölése, és házuk felgyújtása ügyében, amely szerint ha András fia János vele együtt 60 nemessel esküt tesz Mindenszentek utáni kedden [nov. 5.] az egri káptalan előtt, hogy nem követte el, amivel vádolják, akkor mentesüljön. Ugyanezen János, István és Lampert a kinizsi Szent György egyház zaklatói közül Chuda-t ártatlannak nyilvánította, Buzad-ot, András fia János szolgáját bűnösnek találták emberölés és gyújtogatás vádjában, ezért János és Lampert kezére adták, Mihály, a mondott egyház másik zaklatójának az ügyében pedig János, István és Lampert ugyancsak Mindenszentek utáni kedden tegyenek esküt 9 másik nemessel, hogy bűnös, és ha leteszi, akkor Mihályt is adják a kezükre. A felek Szent Márton 15. napján [nov. 25.] térjenek vissza az országbíró elé, a káptalan oklevelével.

Eredeti: enyhén vízfoltos, hátulján befűzött hártyszalagon kör alakú zárópecsét viaszmaradványai – DL 37245. (Hajas Ede gyűjteménye)

Az oklevél szövege:

Nos comes Petrus iudex curie domini regis damus pro memoria, quod in causam, quam Stephanus filius Harkach, Johannes filius Elekus de villa Borch et Lampertus filius Petri de Bast, de quibus et pro quibus iidem Johannes et Lampertus personaliter astiterunt, contra Johannem filium Andree de Kynisi personaliter comperentem super interfectione Nicolai filii Emirici de Kynisy et domine uxoris eiusdem, ac combustione eorundem domibus suis de Kynisy in octavis sancti regis Stephani habebant, partibus vero prediximus(!) coram nobis constitutis de nostra permissione per arbitrium proborum virorum in talem pacis formam se duxerunt devenisse, quod si idem Johannes filius Andree de Kynisy cum sexaginta nobilibus hominibus sibi consimilibus se includo contra eosdem Stephanum, Johannem et Lampertum feria tertia post festum Omnium Sanctorum ^aproxima ventura^a coram capitulo Agriensis iurare

presumpserit super eo, quod ipse predictos Nicolaum filium Emirici et dominam uxorem suam non interfecerat, extunc ab huiusmodi homicidiis et combuscionibus eorundem in domibus suis penitus expeditus. Dicimus etiam, quod illos tres homines, Michaellem scilicet et Chudam pulsatores ecclesie beati Georgii de Kynis, et Buzad servum ipsius Johannis filii Andree idem Johannes filius Andree de Kynis in ipsis octavis sancti regis statuit coram nobis in iudicio, ut debebat, secundum continentiam priorum litterarum, quibus statutis idem Johannes filius Elekus et Lampertus filius Petri pro se et pro predicto Stephano filio Harkach predictum Chudam a labore predictorum homicidiorum reddiderunt expeditum, tamquam iustum et immunem. Predictum vero Buzad idem Johannes filius Andree dominus ipsius Buzad tradidit in manus Johannis et Lamperti predictorum coram nobis tanquam reum in facto homicidiorum predictorum, super facto vero predicti Michaelis dixerunt partes taliter ante se fuisse ordinatum, quod si in predicta tertia feria post festum Omnium Sanctorum Stephanus, Johannes et Lampertus predicti cum novem nobiles hominibus sibi consimilibus se duodecimo includo contra ipsum Michaellem coram eodem capitulo Agriensis iurare presumpserint super eo, quod idem Michael particeps fuerat^b in facto predictorum homicidiorum et **pars(?)**, extunc idem Johannes filius Andree de Kynis eisdem die et loco eundem Michaellem tradet in manus Stephani, Johannis et Lamperti, predictorum tanquam reum in^b facto homicidiorum^c predictorum, rursum partes in quindenis sancti Martini coram nobis comparebunt iterato, seriem totius facti et predictorum iuramentorum in litteris dicti capituli exhibentes. Datum Bude, sexto die octavarum sancti regis Stephani, anno Domini M^o CC^o octagesimo.

Hátulján: Pro Johanne filio Andreede Kynis contra Stephanum, Johannem et Lampertum compositionalis.

^{a-a} sor fölé beszúrva ^b sor fölé beszúrva ^c előtte áthúzza: p

Barc h. (*Borch*, Borsod m., ma Kazincbarcika része)

Borch ld. Barc

Harkach (István apja, barci)

István (Harkach fia, barci)

Elekus ld. Elekes

Elekes (János apja, barci)

János (Elekes fia, barci)

Bást h. (*Bast*, Gömör m., ma Óbást~Stará Bašta, Szl.)

Péter (Lampert apja, básti)

Lampert (Péter fia, básti)

Kinizs h. (*Kynis~Kynisi~Kinisy*, Abaúj m., ma Kiskinizs és Nagykinizs)

Kynis(i) ld. Kinizs

András (János apja, kinizsi)

János (András fia, kinizsi)

Imre (Miklós apja, kinizsi)

Miklós (Imre fia, kinizsi)

egri (*Agriensis*) káptalan

kinizsi Szent György egyház (Abaúj m.)

Mihály (kinizsi?)

Chuda (kinizsi?)

Buzad (kinizsi János szolgája)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1280., szept. 10. előtt)

— a párbajtéren kiadott megegyező oklevele szerint (*secundum formam et continentiam litterarum compositionalium comitis Petri iudicis curie nostre, dilecti et fidelis nostri in area duelli inter partes emanatarum*) egyik részről Endre fia Bugyuzlaus, másik részről kalsai (*de Kalsa*) Gothard fia Benedek Szent István 22. napján [szept. 10.] mutassák be minden Morhó (*Morhou*) földdel kapcsolatos oklevelüket és okiratukat a király színe előtt, hogy ő döntést hozzon az ügyükben.

Tartalmilag átírta: IV. László 1280.: SNA, Szepesi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 11. 1. 3. (DF 263310.)

Kiadása (TÁ): RA 3075. sz.

Endre (Bogyoszló apja)

Bogyoszló (Endre fia)

Kalsa h. (*Kalsa*, Abaúj m., ma Kalša, Szl.)

Kalša ld. Kalsa

Gothard (Benedek apja, kalsai)

Benedek (Gothard fia, kalsai)

Morhó h. (*Morhou*, Gömör m.)

Morhou ld. Morhó

1280. szept. 10., Buda

— (*Nos comes Petrus iudex curie domini regis*): a személyesen megjelenő Miklós fia Sándor és Borlouch fia Jobagh, akik mellett a [IV.] László király által kirendelt tóti (*de Touth*) Illés fia Péter állt ki védőként (*nomine protectoris*), az országbíró színe előtt perbe vonta a Szűz Mária-szigeti apácákat (*sorores de insula beate Virginis*) – akiknek a nevében officiálisuk: Leontius fia Pál jelent meg –, azzal vádolva őket, hogy a mondott apácák népei a Tárnok (*Taarnuk*) nevű öröklött földjüket jogtalanul elfoglalva tartják. Az apácák officiálisja szerint a földet még László király adta örökös birtoklásra Erzsébet nevű nővérének és a szigeti apácáknak Szűz Mária iránti tisztelete és a lelki üdvé miatt, meghagyva, hogy nővérét, az apácákat, vagy officiálisait senki nem merészelje háborgatni a föld ügyében a magyarok és kunok közül (*tam de Ungaris quam de Cumanis*). Pál ennek bizonyítására bemutatta László király privilégiumát, amely igazolta állítását, és a határok leírását is tartalmazta [RA 2821–2822. sz.]. Az oklevélnek a mondott felperesek háromszori megkérdezésre sem mondtak ellent, és más egyebet sem tudtak felhozni az apácák ellenében, ezért az országbíró Erzsébetnek és a többi apácának ítélte Tárnok földet a László oklevelében leírt határok szerint. *Datum Bude, tertio die festi nativitatis beate Virginis, anno Domini M^o CC^o octagesimo.*

Eredeti: szabálytalan alakú, hátulján befűzött hártaszalagon kör alakú zárópecsét viaszmaradványa – DL 1070. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Posen 15. 39.); 18. századi *másolata:* Štátny archív v Bratislave (Szlovákia), Kolostori levéltárak töredékei: Középkori oklevelek 216. 2. 3. (DF 250321.)

Kiadása: ÁÚO IX. 279–280.; BTOE I. 190–191. *Regesztája:* Bártfai: Pest m. 97. sz.; Bakács: Pest m. 176. sz.

A két kiadás közül a BTOE a pontosabb, de 190. old. 3. sor *quoque* helyett *quos*.

Miklós (Sándor apja)
Sándor (Miklós fia)
Borlouch (Jobagh apja)
Jobagh (Borlouch fia)
László IV. király
Tót h. (*Touth*, ? megye)
Touth ld. Tót
Illés (Péter apja, tóti)
Péter (Illés fia, tóti)
Szűz Mária-sziget (Pilis m., ma Margitsziget, Bp. része)
Leontius (Pál apja)
Margitsziget ld. Szűz Mária-sziget
Pál (Leontius fia, a Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)
Tárnok h. (*Taarnuk*, Pest m.)
Taarnuk ld. Tárnok
Erzsébet (V. István lánya, IV. László nővére)
magyarok (*Ungari*)
kunok (*Cumani*)
Cumani ld. kunok
Ungari ld. magyarok
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1280. máj.–szept.)

János alországbíró oklevele értelmében (*secundum continentiam litterarum comitis Johannis viceiudicis curie domini regis; litteris viceiudicis curie domini regis compositionalibus*) Ubul fia Mihály comes, dománhidi (*de Damanhyda*) Péter özvegye és fia: dománhidi Miklós megegyezésre léptek Dománhida és Penyige (*Penegue*) birtokaik minden jövedelme, különösen a dománhidi híd, a malom és halastó utáni jövedelmek ügyében.

Tartalmilag átírta: váradi káptalan (1280.) okt. 28.: Pécsi Püspöki és Káptalani Levéltár, Pécsi Püspöki Levéltár, Klimo-gyűjtemény 23. (DF 285767.)

Kiadása: CD VII/2. 205. (pontatlan); *regesztája (lat.):* CD VII/2. 204.

Vö. a **XX. sz. [Mooyer]** regesztával. Bár a felek ott is ugyanebben a témában egyezkednek, az itt említett oklevél nem azonos azzal. Ugyanis ott jún. 16-ra írta elő az alországbíró a feleknek, hogy a váradi káptalan előtt foglalják írásba megegyezésüket a dománhidi hídvámról, míg itt Szent Mihály 15. napján (okt. 13.) történt mindez, és már a birtokok jövedelmét is magába foglalták. Ugyanis a nyáron új megegyezés született, amit ismét írásba foglaltak az alországbíró előtt – ez az itteni regeszta –, amit a felek ősszel erősítettek meg a váradi káptalan előtt. Az ügymenet részletes rekonstrukcióját lásd a DPM 84. sz. reg. kommentárjában. Mivel ezt az új megegyezést okt. 13-án kellett írásba foglaltatni, ezért az alországbíró itteni levele így május és szeptember között kelt valamikor.

Ubul (Mihály apja, Balogsemjén nb.)
Mihály (Ubul fia, Balogsemjén nb.)
Péter (Miklós apja, Balogsemjén nb., damanhidi)
Miklós (Péter fia, Balogsemjén nb.)
Domanhida h. (*Damahyda*, Szatmár m., ma Domahida~Domănești, Ro.)

Damanhyda ld. Dománhida
Penyige h. (*Penegue*, Szatmár m.)
Penegue ld. Penyige

(1280.) okt. 12., Buda

— (*Datum pro memoria*): Mihály fia Aladár és fivére: János fia András kötelesek Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] megjelenni a Tyba fia Miklós comes elleni perben – akinek a nevében a fivére: Tyba fia Tyba mester jelent meg – végső válaszadásra. *Datum Bude, septimo die octavarum beati Michaelis archangeli.*

Eredeti: keskeny hártacsíkon, hátulján kör alakú zárópecsét viaszmaradványai – DL 82889. (Zichy család, zsélyi 1. A. 24.)

Kiadása: Zichy I. 47. *Regesztája*: DPM 87. sz.

Mivel a nevezett felek a kijelölt határnapon meg is jelentek István alországbíró színe előtt az itt mondott határnapon 1280-ban (**XX. sz. [76160.]** reg.), ezért Kállay Ubul joggal kelezte ezt az oklevelet is erre az évre, és a kibocsátót István alországbíróban határozta meg (Kállay: Keltezetlen oklevelek 120.). Az alországbírói hivatalra utal az oklevél budai kelethelye is. A váradi káptalan 1280. okt. 28-i levele ugyanakkor még István elődjéről, János alországbíróról beszél (ld. **XX. sz. [285767.]** reg. és kommentárja; vö. Zsoldos: Archontológia 34.). Ráadásul – és ez a döntő – ennek az oklevélnek a hátulján lévő pecsétmaradványok egy 33 mm-es körpecsétbe tartoztak, míg István alországbíró sigillumja kb. 42 mm-es volt (lásd **XX. sz. [76160]** reg.). Az oklevél kiadója így István hivatali elődje, az ekkor még hivatalban lévő János alországbíró volt, és a hivatali utódja, István, csak megörökölte elődjének ezt az ügyét. Ebben az időben egyébként Mihály fia Aladár egy másik perét három, egymást váltó alországbíró is tárgyalta sorban, lásd az **XX. sz. [82892.]** reg. kommentárját.

Mihály (Aladár apja, Gutkeled nb.)
Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)
János (András apja, Gutkeled nb.)
András (János fia, Gutkeled nb.)
Tiba (Miklós és Tiba apja, Gutkeled nb.)
Tiba (Tiba fia, Gutkeled nb.)
Miklós (Tiba fia, Gutkeled nb.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1280.) nov. 20., Szihalom

István alországbíró (*Damus pro memoria*): Egyik részről Bogomer fia Szoboszló (*Zobizlaus*) felperes, akinek a nevében Bertalan mester nyitrai olvasókanonok (*lector ecclesie Nytriensis*) és Chyma fia Jakab nyitrai várjobbágy jelent meg ugyanezen káptalan oklevelével, amely szerint Szoboszló őrájuk bízta pereinek képviselését, másik részről pedig a személyesen megjelenő Mikó comes fiai: Péter és Byther, illetve Detre fia Mikó kötelesek gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadán [febr. 9.] megjelenni az oklevéladó színe előtt, és mindkét részről bemutatni okleveleiket Kiszuca (*Kyzche*), más néven *Yescsin* nevű birtokról, merthogy Péter, Byther és Mikó azt állították, hogy ez a föld az ő Varin (*Varna*) nevű birtokukhoz tartozik és annak határain belül terül el. *Datum in villa Zcenholm, sexto die quindenarum Omnium Sanctorum.*

Eredeti: erősen kopott és vízfoltos, hártyszalagnak való kivágásokkal, hátulján kör alakú zárópecsét viaszmaradványai – DL 66072. (Balassa család 42. B.)

Kiadása: ÁÚO V. 182. *Regesztája:* Balassa 53. sz.; DPM 88. sz.

A kiadásban 13. sor: *quotquot* helyett *quecunque*. Karácsonyi János 1275–1287 közé szűkítette a keletet Bertalan olvasókanonok felbukkanása alapján (HH 154–155. 200. sz.), de nagy biztonsággal tehetjük az oklevelet 1280-ra a nem túl gyakori szihalmi kelethely alapján, hiszen István alországbíró ezen év nov. 22-én keltezett ott (**XX. sz. [82892.] reg.**), és ennek az oklevélnek a pecsétfoltja azonos méretű István alországbíró pecsétjével (42 mm).

Bogomer (Szoboszló apja, Ludány nb.)

Zobislaus ld. Szoboszló

Szoboszló (Bogomer fia, Ludány nb.)

Bertalan mester (nyitrai olvasókanonok)

nyitrai olvasókanonok

nyitrai várjobbágy

Chyma (Jakab nyitrai várjobbágy apja)

Jakab (Chyma fia, nyitrai várjobbágy)

nyitrai káptalan

Mikó (Péter és Bither apja)

Bither (Mikó fia)

Péter (Mikó fia)

Detre (Mikó apja)

Mikó (Detre fia)

Kiszuca h. (*Kyzche~Yescsin*, Trencsén m., ma Kiszucaújhely~Kysucké Nové Mesto, Szl.)

Kyzche ld. Kiszuca

Yescsin ld. Kiszuca

Kysucké Nové Mesto ld. Kiszuca

Kiszucaújhely ld. Kiszuca

Varin h. (*Varna*, Trencsén m., ma Várna~Varín, Szl.)

Varna ld. Varin

Varín ld. Varin

Várna ld. Varin

Szihalom kh. (*Scenholm*, Borsod m.)

(1280.) nov. 22., Szihalom

— (*Damus pro memoria*): az oklevéladó böjtközép nyolcadára [1281. márc. 26.] halasztotta azt a pert, amelyet a személyesen megjelenő Mihály fia Aladár folytatott Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] Gábor (*Gabrianus*) fia Tamás és az ő Surány (*Suran*) nevű faluja ellen – akiknek a nevében paszabi (*de Pozob*) Péter fia Chama jelent meg –, miután Chama bemutatta erről a király oklevelét. Kikötötte továbbá, hogy Tamás és Surány falu azt a három bírságot, amelyet a korábbi memoriális oklevél említ, még ugyanazon a napon a per kezdete előtt kötelesek kifizetni az oklevéladó színe előtt. *Datum in Scenholm, quinto die octavarum sancti Martini.*

Eredeti: hártýája alul enyhén szakadt, hártyszalagnak való kivágással, hátlapon kör alakú zárópecsét foltja – DL 82892. (Zichy család, zsélyi 214. B. 4.); *említi:* Olivér alországbíró 1281. jún. 7.: **XX. sz. [82888.] reg.**

Kiadása: Zichy I. 58–59. *Regesztája:* DPM 89. sz.

A kiadásban 7. sor: *villam suam* helyett *villa sua*. Ezen perhez több más oklevél is kapcsolódik, amelyek alapján ezt az oklevelet 1280-ra tehetjük (Kállay: Keltezetlen oklevelek 110–112.). Érdekes, hogy a persorozat a mindenkori alországbírók előtt folyt (először János, majd István, végül Olivér alországbíró előtt 1279–1281 között, vö. Kállay: Keltezetlen oklevelek 111–112.). Így joggal várhatnánk, hogy a jelen oklevél kiállítója is az éppen ekkor hivatalban lévő István alországbíró lenne (vö. Zsoldos: Archontológia 34.). A lehetőséget Kállay Ubul is felvetette, ám ki is zárta, mivel egy nappal később, 1280. nov. 23-án István alországbíró Bátorban keltezett oklevelet (Kállay: Keltezetlen oklevelek 112.; vö. **XX. sz. [76160.]** reg.). Mivel azt a kiadványt ugyanúgy Gutkeled nb. Mihály fia Aladár és más nemzetségbelije számára állította ki, mint az ittenit, ezért a települést leginkább Nyírbátorral azonosíthatta, amely légvonalban több mint 100 km-re található a Borsod megyei Szihalomtól, így a két diploma összekötése tényleg nem lenne lehetséges. Ám az alországbírók sorozatának logikáján túl a pecsétek is István mellett szólnak, mivel azok mindkét oklevél hátulján azonos méretűek (kb. 42–43 mm-es körpecsétek. A nov. 23-i oklevélen még az ábrája is látszik, ld. DL 76160.). Tehát vagy Kállay kronológiai eszmefuttatása nem volt helyes, vagy a települések azonosítása nem jó. Magunk igen logikusan összerakottnak véljük Kállay véleményét, így valószínűbb, hogy a nov. 23-i „in villa Batur” kelt oklevelet nem Nyírbátorban, hanem a Szihalomtól légvonalban kb. 25 km-re lévő Heves megyei Bátor településen (ÁMTF III. 70.) adták ki. Olivér alországbíró abban a formában említette ezt a levelet 1281 júniusában, hogy Gábor fia Tamás és Surány falu nem fizette ki azt az öt bírságot, amelyet István volt alországbíró oklevelében, ill. Olivér korábbi kiadványában említenek. Itt a harmadik bírságról van szó, az ötödiket pedig már Olivér vetette ki 1281. május–június folyamán (**XX. sz. [82846.]** reg.). Valószínű, hogy a negyedik bírságot is István alországbíró szabta ki 1281 márciusában, amikor az itteni pert elhalasztotta (akkor még biztosan hivatalban volt, ld. Zsoldos: Archontológia 34.). Valószínű, hogy az említés azt az oklevelét is magába foglalja, ennek ellenére nem vettük fel külön regesztába.

Mihály (Aladár apja, Gutkeled nb.)

Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)

Gábor (Tamás apja, Káta nb.)

Tamás (Gábor fia, Káta nb.)

Surány h. (*Suran*, Bereg m.)

Suran ld. Surány

Paszab h. (*Pozob*, Szabolcs m.)

Pozob ld. Paszab

Péter (Chama apja, paszabi)

Chama (Péter fia, paszabi)

Szihalom kh. (*Scenholm*, Borsod m.)

Scenholm ld. Szihalom

1280. nov. 23., Bátor

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): megjelent egyik részről Gutkeled (*Guthkled*) nb. Mihály fia Aladár és János fia András, másik részről Barch comes fia Ugrin az ugyanezen nb. Thyba comes és fia: Miklós, és más fiai nevében, és Aladár meg András kötelezte magát, hogy visszaváltják Pete (*Pethe*) birtokot, amelyet András tett zálogba géci

(*de Geech*) Simon fia Miklósnál a következő Szent György nyolcadáig [máj. 1.]. Továbbá a Vadaszt, más néven Pelbárthida (*Wodozt ... alio nomine Prevarthyda*) nevű birtok kapcsán keresetet indítanak az azt birtokló Kozma fia Kis (*Parvus*) Kozma ellen ugyancsak Szent György nyolcadáig bezárólag. Ha ezeket nem tennék meg a mondott határnápig, akkor Thyba és mondott fiai szabadon visszaválthatják, ill. keresetet indíthatnak ezen ügyben. *Datum in villa Batur, sexto die octavarum sancti Martini, anno Domini M^o CC^o octagesimo.*

Eredeti: hártvaszalagnak való kivágásokkal, hátulján kör alakú zárópecsét viaszmaradványai – DL 76160. (Zichy család, zsélyi 51. 1. A 10.)

Kiadása: Zichy I. 45. *Regesztája:* Zsélyi bizottság 595.

A kiadásban 9. sor: *Gregorii* helyett *Georgii*. Előzményként ld. **XX. sz. [82889.]** reg. A kelet helyi azonosítására ld. a **XX. [66072.] sz.** reg. kommentárját.

Gutkeled (*Guthkled*) nemzetség

Guthkled ld. Gutkeled

Mihály (Aladár apja, Gutkeled nb., várdai)

Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)

János (András apja, Gutkeled nb.)

András (János fia, Gutkeled nb.)

Tiba (Miklós és Tiba apja, Gutkeled nb.)

Miklós (Tiba fia, Gutkeled nb.)

Thyba ld. Tiba

Barch (Ugrin apja, Csák nb.)

Ugrin (Barch fia, Csák nb.)

Simon (Miklós apja, géci)

Miklós (Simon fia, géci)

Géc h. (*Geech*, Szatmár m., ma Csengersima része)

Geech ld. Géc

Csengersima ld. Géc

Pete h. (*Pethe*, Szatmár m., ma Petea, Ro.)

Pethe ld. Pete

Petea ld. Pete

Pelbárthida (~Vadaszt) h. (*Prevarthyda~Wodozt*, Bihar m., ma Parhida, Ro.)

Vadaszt ld. Pelbárthida

Prevarthyda ld. Pelbárthida

Wodozt ld. Pelbárthida

Parhida ld. Pelbárthida

Koma (Kozma apja, Gutkeled nb.)

Kozma, Kis (*Parvus*, Kozma fia, Gutkeled nb.)

Kis (*Parvus*) Kozma ld. Kozma, Kis

Bátor kh. (*Batur*, Heves m.)

Batur ld. Bátor

(1281. jan. 13. előtt)

— oklevele szerint (*iuxta formam litterarum comitis Stephani quondam viceiudicis curie domini regis*) a Szűz Mária szigeti apácák (*sorores beate Virginis de Insula*) kötelesek vízkereszt nyolcadán [jan. 13.] bemutatni [IV.] László király Tárnok (*Tarnuky*) föld ügyében kiadott oklevelét [RA 2821–2822. sz.] Miklós fia Sándor ellenében.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria (DPM 95. sz.): DL 1084. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 15. 39.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO IX. 290–291., BTOE I. 194–195.

Mivel a tartalmilag átíró oklevél 1282. júl. 19-én kelt (HH 138–139. 122. sz., DPM 95. sz. reg. kommentár), ezért a volt alországbíró által kitűzött terminus archontológiai okokból csak 1281-re eshetett (ld. Zsoldos: Archontológia 34.).

Margitsziget h. (*insula beate Marie virginis*, Pilis m., ma Budapest része)

Budapest ld. Margitsziget

Miklós (Sándor apja)

Sándor (Miklós fia)

László, IV. király

Tárnok h. (*Tarnuky*, Pest m.)

Tarnuky ld. Tárnok

1281. márc. 24., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): folyó év [- - -] harmadik napján P[éter] erdélyi püspök (*episcopus ecclesie Albensis Transsilvanie*), akinek a nevében officiális: András fia Benedek jelent meg, bemutatva [a püspök] ügyvédvalló levelét, pert kezdett a személyesen jelenlévő Csák (*Chak*) nb. Baarch fiai: Baarch és Ugrin ellenében egy 12 ekényi föld kapcsán. A földről Benedek officiális azt állította, hogy a püspöké, és Barátpüspöki (*Barathpyspuky*) falu része, Baarch fiai viszont a magukénak mondták, és hogy az ő Serénd (*Serend*) nevű földjükhöz tartozik. Ezért a váradi (*Varadiensis*) káptalan tanúságával, akit Baarch fiai vezetnek oda, és még valakivel a káptalanból, ti. a dékán vagy a lektor jelenlétében a mondott Barátpüspöki földön a püspök tegyen esküt ahogy szokás, arról, hogy a 12 ekényi föld az egyházáé, és nem Baarch fiainak a tulajdona. A felek Keresztelő Szent János nyolcadán [júl. 1.] térjenek vissza az alországbíró színe elé, és mutassák be a káptalan oklevelét az események lefolyásáról. *Datum Bude, sexto die medii Quadragesime, anno Domini M^o CC^o octuagesimo primo.*

Átírta: váradi káptalan 1281. máj. 12.: DL 30581. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, GYKOL, Centuriae O 14.)

Kiadása: UGS I. 121–122.; ÁÚO IV. 236. (UGS alapján)

A ma már igen rossz állapotban lévő, szakadt és vízfoltos káptalani oklevél a jelek szerint nem volt megpecsételve, vagy egy közelkorú másolattal, vagy az eredetit megelőző fogalmazvánnyal van dolgunk.

Péter (Monoszló nb., erdélyi püspök)

erdélyi (*Albensis Transsilvanie*) püspök

András (Benedek apja)

Benedek (András fia, Péter erdélyi püspök officiális)

Csák (*Chak*) nemzetség

Chak ld. Csák

Baarch (Baarch és Ugrin apja, Csák nb.)

Baarch (Barch fia, Csák nb.)

Ugrin (Baarch fia, Csák nb.)

Barátpüspöki h. (*Barathpyspuky*, Bihar m.)
Barathpyspuky ld. Barátpüspöki
Serénd h. (*Serend*, Bihar m., ma Érselénd~Şilindru, Ro.)
Şilindru ld. Serénd
Érserénd ld. Serénd
váradi (*Varadiensis*) káptalan
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1269–1281., máj. 1. előtt)

— memoriális levelében elrendeli, hogy Miksa fiai: Péter és István tegyen esküt négy másik nemessel együtt a vasvári káptalan színe előtt Szent György nyolcadán [máj. 1.] mesteri Péter, Demeter, Tyrvan és Marcell ellenében az oklevélben írtak végett.

Tartalmilag átírta: vasvári káptalan: DL 47781. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1929. 104.)

A tartalmi átírás szövege:

Nos capitulum ecclesie sancti Michaelis de Castro Ferreo ... cum secundum tenorem litterarum memorialium Stephani comitis viceiudicis curie domini regis Petrus et Stephanus filii Mixe de Kuth[-]^a cum quatuor nobilibus se sexto in octavis beati Georgii debuissent prestare sacramentum contra Petrum, Demetrium, Tyrvan et Marcellum de Mestyr super articulis in eisdem litteris expressis.

^a vízfolt miatt nem látható tisztán

Az oklevél nem keltezhető pontosan, így az sem egyértelmű, hogy melyik István alországbíróról van szó. A vasvári káptalan egy másik levelében is felbukkannak az itteni szereplők (UB II. 334–335.), amit a kiadása 1300 körülre tett, de csak az íráskép alapján, amely egyébként egyáltalán nem mutat kizárólag a 13–14. sz. fordulójára utaló jellegzetességeket. A jelen, tartalmilag átíró oklevél szerint a felek végül békebírákra bízta az ügyüket, akik között ott találjuk Ják nb. Sebe fia Miklóst, ill. Lőrinc fiait: Sándort és Csépánt (Engel: Genealógia, Ják nem 3. Rába-jobbparti főág 1. tábla; Ják nem 3. Rába-jobbparti főág 2. tábla: Sitkei). Sebe fia Miklóstra 1289-ben már azt mondták, hogy nem rendelkezik örökösökkel, és a rokonai felkészültek magtalan halálára, hogy akkor a birtokai kire szállnának (HOKl 114.). Bár Miklós még 1290–1291 folyamán is felbukkan (CD VII/2. 237., 241.), biztos, hogy ekkor már meglett embernek számított. Lőrinc fia Sándor 1237–1272 között bukkan fel, és a mondott 1289. évi oklevélben, a nemzetségi háramlások tisztázásakor már egyenesen a fia képviselte az ő ágát a még életben lévő Lőrinc fia Csépán mellett (HOKl 114.). Igen valószínű tehát, hogy Sándor 1289-ben már nem élt. Mivel itt Lőrinc fia Sándor még életben van, ezért ez az oklevél 1289 előtti. Hogy ezen belül melyik István alországbíróról lehet szó, nem tudjuk.

Miksa (Péter és István apja)
Péter (Miksa fia)
István (Miksa fia)
Mixe ld. Miksa
vasvári káptalan
Mester h. (*Mestyr*, Vas m., ma Mesteri)

Mestyr ld. Mester
Mesteri ld. Mester
Péter (mesteri)
Demeter (mesteri)
Tyrvan (mesteri)
Marcell (mesteri)

(1281. máj. 13.–jún. eleje)

Olivér aloraszágbíró levele (*litteras vestras*, ti. *comiti O. viceiudici curie domini regis*) az egri káptalanhoz (*capitulum ecclesie Agriensis*), hogy adják tanúbizonyságukat Chamacha fia Péter királyi ember mellé, és az a Keresztelő Szent János előtti nyolcadik napon [jún. 17.] vezesse be Gutkeled (*Guthkeled*) nb. Mihály fia Aladár comest Gábor fia Tamás Surány (*Suran*) nevű birtokába a köztük lévő per főtárgya, és azon öt bírság fejében, amelyben Tamást elmarasztalták Aladár ellenében. A bevezetéstől számított 15. napig [júl. 1.] maradjanak ott, ha nem találunk ellentmondót, az ellentmondókat, és különösen Tamást idézzék a színe elé a bevezetés 15. napjára [júl. 1.].

Tartalmilag átírta: egri káptalan: DL 82846. (Zichy család, zsélyi 214. B. 5.)

Kiadása (TÁ): Zichy I. 57–58.

A káptalani oklevél szerint Surány falu népe ellentmondott, ezért Keresztelő Szent János előtti kedden megidézték őket júl. 1-jére az aloraszágbíró színe elé. Az ügy folytatását ld. a **XX. sz. [82888.]** regesztában, a perfolym részletes rekonstrukcióját: Kállay: Keltezetlen oklevelek 110–112.

Mihály (Aladár apja, Gutkeled nb.)
Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)
Gábor (Tamás apja, Káta nb.)
Tamás (Gábor fia, Káta nb.)
Surány h. (*Suran*, Bereg m.)
Gutkeled (*Guthkeled*) nemzetség
Guthkeled ld. Gutkeled
Chamacha (Péter apja)
Péter (Chamacha fia, királyi ember)
egri (*Agriensis*) káptalan

(1281.) júl. 7., Bátorkereki

— (*Damus pro memoria*): Mihály fia Aladár comes Keresztelő Szent János nyolcadától [júl. 1.] hat napon át várakozott a színe előtt Gábor fia Tamás és az ő Surány (*Suran*) faluja ellenében, akik nem jelentek meg személyesen, és nem fizették meg azt az öt bírságot, amely István volt aloraszágbíró és az oklevéladó okleveleiben benne van [**XX. (82892.) sz. és XX (82846.) sz.** reg.]. És jóllehet Miklós mester szatmári (*de Zathmar*) főesperes, Tamás comes fivére megjelent a mondott nyolcadon Tamás és Surány falu nevében, ám utána elszökött (*recessit fugitive*), ezért a felek bírsággal tartoznak, ha nem tudják magukat kimenteni. *Datum in villa Buthorkereky, septimo die octavarum predictarum.*

Eredeti: keskeny pergamencsík, hártyaszalagnak való kivágásokkal, hátulján zárópecsét halvány foltja – DL 82888. (Zichy család, zsélyi I. A. 26.)

Kiadása: Zichy I. 46–47. Regesztája: DPM 90. sz.

A per más oklevelekben is felbukkan, lásd itt **XXX. sz. [82870., 82892., 82846.]** reg.; ill. a perfolyam részletes rekonstrukciójára ld. Kállay: Keltezetlen oklevelek 110–112. Ezek alapján (főként az **XX. sz. [82846.]** reg.) ezt az oklevelet 1281-re tehetjük, és Olivér alországbíró kiadványának tarthatjuk.

Mihály (Aladár apja, Gutkeled nb.)

Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)

Gábor (Tamás apja, Káta nb.)

Tamás (Gábor fia, Káta nb.)

Surány h. (*Suran*, Bereg m.)

Miklós mester (szatmári főesperes, Gábor fia, Káta nb.)

szatmári (*de Zathmar*) főesperes

Zathmar ld. Szatmár(i)

Bátorkereki kh. (*Buthorkereky*, Szatmár m.?)

Buthorkereky ld. Bátorkereki

(1281.) aug. 10., Szalánc vára alatt

— (*Datum pro memoria*): egyik részről Gyula fia Gergely mester, másik részről bárcai (*de Barcha*) János fia Illés és fivérei: Henrik és Miklós a színe előtt azt a bevallást tették, hogy fogott bírák közbenjárásával egyezsége jutottak abban a perben, amelyet Gergely az oklevél kibocsátója előtt Illésék ellen indított a megsebesítése, javai, különösen egy gyűrű elvitele miatt. Eszerint ha Gergely Szent Lőrinc nyolcadán [aug. 17.] hét másik nemessel együtt esküt tesz a király kápolnájában az oklevéladó embere jelenlétében Illés és fivérei ellen arról, hogy Illésék és mások neki nyolc márkányi kárt okoztak, akkor azok fizessék meg neki ezt az összeget az oklevéladó által az eskü napján megjelölt határidőre. Továbbá ugyanezen a napon, szintén a király kápolnájában Illés és fivérei állítsanak 12 nemest, akik közül Gergely kiválaszt hármat, akit akar, akikkel együtt Illés, Miklós és Henrik is tegyen esküt arról, hogy nem sebesítették meg Gergelyt, és nem vitték el a gyűrűt. Ha az esküt leteszik, akkor Illésék legyenek mentesek Gergely keresetével szemben, ám Gergely szabadon indíthat másik keresetet ez ügyben. A bírónak és a poroszlónak közösen adjanak elégtételt. Az eskü napján a felek jelenjenek meg az oklevéladó színe előtt, és az eskü meghallgatására kirendelt emberének az elmondása alapján ő is megismeri a történeteket. *Datum sub castro Zelench, in festo sancti Laurentii.*

Eredeti: hártája egy helyen lyukas, hátulján kör alakú zárópecsét foltja és viaszmaradványai – DL 75214. (Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 43.)

Kiadása: DPM 91. sz.

Az oklevél kiadási ideje legvalószínűbben 1281, mert IV. László ekkor ostromolta Szalánc várát, és magának Lászlónak is van egy aug. 9-én, ugyancsak „sub castro Zelench” kelt kiadványa (RA 3112. sz.). Mindez összhangban áll az itt szereplő peres felek életidejével is: Illés és fivérei legkorábbi közös felbukkanása IV. László 1277. évi oklevelében található (RA 2788. sz.). Bárcai Illés pedig 1303-ban még élt (AOkl I. 436. sz.), 1312 októberében már biztosan nem, mert ott a fia nevében mondtak ellent egy nemzetségi birtok elidegenítésére (AOkl III. 388. sz.). Az oklevéladó a királyi kápolnát jelölte meg az eskü helyszínéül,

amelynek ő is a közelében tartózkodott, mert a kápolnában való eskü napjára írta elő a feleknek a színe előtt való megjelenést. Az oklevéladó tehát a királyi udvar bírása volt, amely az országbíró, vagy ekkor már inkább az udvar állandó bírójává előlépő alországbíró felé tereli a gyanút. A kiadvány hátulján egy kb. 45–47 mm-es körpecsét foltja látható. Az országbírói tisztelet ekkor talán János töltötte be, az alországbíró biztosan Olivér volt (Zsoldos: Archontológia 34.). János pecsétméretét nem ismerjük, van azonban egy DPM-kiadvány, amelyet Olivér alországbíróhoz köthetünk. Az oklevél 1281. júl. 7-én, közel egy hónappal korábban kelt Bátorkerekiben (**XX. sz. [82888.] sz.**), és annak a hátulján is egy nagyobb méretű körpecsét halvány foltja látható. A folt három irányban is „lelóg” a pergamenről, így csak annyit lehet megállapítani, hogy 45 mm-nél nagyobb volt, de az egyetlen látható foltszél görbülete alapján nem sokkal nagyobb. Mindez elvileg megfeleltethető Olivér alországbíró sigillumának. Mivel az alországbíró tényleg nem maradt Budán a hadjárat idején, ahogy ezt a Bátorkerekiben kelt oklevele mutatja, ezért leginkább ő jöhet szóba kibocsátóként. Lehetséges, hogy az országbíró a kibocsátó, bár a személyét és ezáltal pecsétméretét sem határozhatjuk meg biztosan. Az alországbíró mégis valószínűbb, hiszen a királyi kápolnába írta elő a feleknek az esküt, és még aznap a színe elé rendelte őket – feltételezte tehát, hogy biztosan a királyi udvarban fog tartózkodni, amely ebben az időben inkább jellemző az udvarhoz kötött alországbíróra, mint névleges felettesére.

Gergely mester (Gyula fia)

Gyula (Gergely mester apja)

János (Illés, Henrik és Miklós apja, bárcai)

Bárca h. (*Barcha*, Abaúj m., ma Kassa~Košice része, Szl.)

Kassa ld. Bárca

Košice ld. Bárca

Illés (János fia, bárcai)

Henrik (János fia, bárcai)

Miklós (János fia, bárcai)

Szalánc kh. (*Zelench*, Abaúj m., ma Nagyszalánc~Slanec, Szl.)

Slanec ld. Szalánc

Nagyszalánc ld. Szalánc

Zelench ld. Szalánc

(1281., szept. 16. előtt)

— memoriális oklevele szerint (*secundum continentiam priorum litterarum nostrarum memorialium*) File bán fia Istvánnak egyenlő bajvívókkal gyalogos párbajt kellett folytatnia P[éter] erdélyi püspök (*episcopum Transsilvanum*) ellen a király színe előtt Kisboldogasszony nyolcadán [szept. 15.], mivel István két és fél ekényi Gyód (*Gyoud~Gyow*) nevű öröklött földjét a püspök jogtalanul elfoglalta, továbbá Tasnád (*Tusnad*) falu népei, és különösen a mondott Gyód faluból való Mihály, Chotow és Fuldur pusztítást vittek véghez, István minden jobbágját, ti. 30 mansiót, és azoknak épületeit Tasnád faluba vitték, és így Gyód falut elpusztítva neki 50 márka kárt okoztak.

Tartalmilag átírta: Olivér alországbíró 1281. szept. 16.: **XX. sz. [30582., szept. 16.] reg.**

File bán (István apja)

István (File bán fia)

Péter (Monoszló nb., erdélyi püspök)
erdélyi (*Transsilvanus*) püspök
Gyód h. (*Gyoud~Gyow*, Szolnok m.)
Gyoud ld. Gyód
Gyow ld. Gyód
Tasnád h. (*Tusnad*, Szolnok m., ma Tășnad, Ro.)
Tusnad ld. Tasnád
Tășnad ld. Tasnád
Mihály (gyódi)
Chotow (gyódi)
Fuldur (gyódi)

1281. szept. 16., Buda

— (*Nos comes Oliverius viceiudex curie domini regis*): a korábbi memoriális oklevelében [XX. sz.] foglaltak értelmében meg is jelent Kisboldogasszony nyolcadán [szept. 15.] a király színe előtt egyik részről a felperes Fyle bán fia István comes, másik részről Kumpolth fia Henrik, Lőrinc fia Antal és Olivér fia Tamás, P[éter] erdélyi (*Transsilvani*) püspök ügyvédjei (*procuratores*) a püspök ügyvédvalló levelével, és kiállították bajvivóikat. Bár a párbaj megkezdődött, végül a király és az alországbíró engedélyével a felek visszavonták a párbajt, és az éppen ott lévő királyi és királynéi bárók közreműködésével egyezsége léptek. Ennek értelmében azt a két és fél ekényi birtokrészt, amely István elmondása szerint a Gyód (*Gyowd*) nevű földjéhez tartozik, és a püspök elmondása szerint pedig az erdélyi egyház (*ecclesie Transilvane*), illetve Tasnád (*T[usna]d*) falu része, a megegyezés értelmében István minden haszonvételével együtt átengedi az erdélyi Szent Mihály egyháznak örökös birtoklásra. *Datum Bude, in crastino octavarum nativitatis beate Virginis Marie, anno Domini M^o CC^o octuagesimo primo.*

Átírta: váradi káptalan 1282. febr. 22.: DL 30582. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, GYKOL, Centuriae O. 99.)

1) > 1727. évi *másolata*: DL 98506. (Károlyi család nemzetségi levéltára, Károlyi család 34. 29.)

2) > 1755. évi *másolata*: DL 37134. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, Erdélyi kincstári levéltár, Erdélyi fiscalis levéltár 13. 3. D.)

3) > 1755. évi *másolata*: DL 37135. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, Erdélyi kincstári levéltár, Erdélyi fiscalis levéltár 13. 1. M.)

4) > 1828. évi *másolata*: Arhiva Istorică a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Románia, Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára), Toldalagi család: Oklevelek (DF 257542.)

5) > újkori *másolata*: Arhiva Istorică a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Románia, Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára), Törzsgyűjtemény: Oklevelek és iratok A. 2. (DF 253786.)

Említi: Olivér alországbíró: XX. sz. reg.

Kiadása: CD V/3. 142–143. (Má-1.); CD VII/4. 183–184. (Á); CD IX/5. 549–550. (1381-es kelettel, Kaprinai Coll. sub B. Tom. VI. pag. 168. sqq. nro LXVII.); UGS I. 125–126.; Károlyi I. 11–12. (CD V/3. alapján). *Regesztája:* Tentamen iudicis 138. sz.; EO I. 387. sz. *Fordítása:* DIR veac. XIII. II. 234–235. (román)

A kiadások közül csak a CD VII/4. alapszik közvetlenül a váradi káptalan átírásán, ám az is rendkívül sok hibával közli a szöveget. Az itteni regesztában a káptalani oklevél névalakjai szerepelnek, egyéb eltérések (a Károlyi oklevéltár kiadásához viszonyítva): Károlyi I. 11. old. 4. sor: *metalium* helyett *memorialium*; 7. sor: *habuissent* helyett *habuisset*; 10. sor: *occupare fecit* helyett *occupari fecerat*; 15. sor: *desolare* helyett *desolari*; 12. old. 1. sor: *exaltam* helyett *ex altera*; 3. sor: *quotquot* helyett *quamquam*; 4. sor: *duriter* helyett *diutius*; 12–13.

sor: ...*are ad villam Gyovd* helyett *spectare ad villam T[usna]d*. A váradi káptalan oklevele csak hiányosan írta át az alországbíró levelét, elmondásuk szerint elhagytak egy részt, amely „a privilegium szövegében nem tűnt érdemlegesnek” (*quarum tenorem de verbo ad verbum preter unum articulum, qui in textu privilegii esse necessarius non videbatur ... transscribi faciemus*).

File bán (István apja)
István (File bán fia)
Péter (Monoszló nb., erdélyi püspök)
erdélyi (*Transsilvanus*) püspök
Gyód h. (*Gyowd*, Szolnok m.)
Gyowd ld. Gyód
Tasnád h. (*Tusnad*, Szolnok m., ma Tășnad, Ro.)
Kumpolth (Henrik apja)
Henrik (Kumpolth fia, Péter erdélyi püspök ügyvédje)
Lőrinc (Antal apja)
Antal (Lőrinc fia, Péter erdélyi püspök ügyvédje)
Olivér (Tamás apja)
Tamás (Olivér fia, Péter erdélyi püspök ügyvédje)
erdélyi egyház (*ecclesia Transilvana*)
Transsilvan(us/a) ld. erdélyi
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1280–1281)

János országbíró bírósági és perhalasztó oklevelei (*univeras litteras iudicum curie domini regis ... videlicet tam iudiciales, quam etiam dilatorias*), amelyeket Fulkos fia Mihály, ill. Miklós nógrádi (*Neugradiensi*) főesperes és fivére: Botond között, a Pöstény (*Pehchan*) nevű földjük határai ügyében folyó per kapcsán adott ki.

Említi: esztergomi káptalan 1281. okt. 19. > III. András 1298. (RA 4184. sz.): DL 1103. (MKA, Neoregistrata acta 441. 7.)

Kiadása (Eml.): ÁÚO IX. 307.

A káptalani oklevél szerint a felek között az országbíró színe előtt (*in presentia iudicis curie domini regis*) indult a per, végül az engedélyével és fogott bírák közbenjárására kiegyeztek, amit az esztergomi káptalan előtt foglaltak írásba. A megegyezés egyik pontja szerint az országbíró minden, a per kapcsán kiadott oklevelét megsemmisítik. Mivel a káptalan nem nevezte meg a tisztviselőt, ezért gyaníthatóan az éppen hivatalban lévő országbíróról volt szó. Hogy pont ekkor ki viselte az országbírószéket, nem tudjuk, 1281. április-májusában még János, 1283 márciusában már Hermán nb. Rubin (Zsoldos: *Archontológia* 34.). Hogy mikor volt a hivatali váltás, nem ismert, de az, hogy a felek perhalasztó levelet is kaptak az országbírótól, utána lefolyt a döntőbíráskodás, és 1281 októberére már írásba is foglaltatták, igen valószínűvé teszi, hogy az 1281 tavaszán is hivatalban lévő Jánosról van szó. Bár egyértelműen több oklevelét említik, itt csak egyetlen regesztát alá vettük fel azokat.

Fulkos (Mihály apja, Kacsics nb.)
Mihály (Fulkos fia, Kacsics nb.)

Miklós (nógrádi főesperes)
Botond (Miklós nógrádi főesperes fivére)
nógrádi (*Neugradiensis*) főesperes
Neugradiensis ld. nógrádi
Pöstény h. (*Pehchan*, Nógrád m.)
Pehchan ld. Pöstény

(1281. szept. 16.–1282. febr. közepe)

Olivér alországbíró (*comes Olyverius viceiudex curie domini regis*) a váradi káptalanhoz (*capitulum Waradiensis*): adják tanúbizonyságukat, akinek a színe előtt Beuna fia Jurk királyi ember iktassa az erdélyi Szent Mihály egyház részére (*ecclesie beati Michaelis archangelus Transsilvanie*) örökös birtoklásra, az ellentmondók figyelembe vétele nélkül azt a két és fél ekényi földet, amelyet az alországbíró pátens oklevele szerint [**XX. sz. (30582., szept. 16.)**] P[éter] erdélyi püspök (*episcopus Transsilvanus*) párbaj útján megszerzett File bán fia Istvántól.

Átírta: váradi káptalan 1282. febr. 22.: DL 30582. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, GYKOL, Centuriae O. 99.)

1) > 1727. évi másolata: DL 98506. (Károlyi család nemzetségi levéltára, Károlyi család 34. 29.)

2) > 1755. évi másolata: DL 37134. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, Erdélyi kincstári levéltár, Erdélyi fiscalis levéltár 13. 3. D.)

3) > 1755. évi másolata: DL 37135. (Erdélyi országos kormányhatósági levéltárakból, Erdélyi kincstári levéltár, Erdélyi fiscalis levéltár 13. 1. M.)

4) > 1828. évi másolata: Arhiva Istorică a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Románia, Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára), Toldalagi család: Oklevelek (DF 257542.)

5) > újkori másolata: Arhiva Istorică a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Románia, Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára), Törzsgyűjtemény: Oklevelek és iratok A. 2. (DF 253786.)

Kiadása: CD V/3. 141–142. (Má-1.); CD VII/4. 185. (Á); CD IX/5. 614–615. (1282-es kelettel, Kaprinai Coll. sub B. Tom. VI. pag. 168. sqq. nro LXVII.); USG I. 125.; Károlyi I. 13. (CD V/3. alapján). Regesztája: EO I. 388. sz. Fordítása: DIR veac. XIII. II. 237. (román)

A kiadások közül csak a CD VII/4. alapszik közvetlenül a váradi káptalan átírásán, ám az is rendkívül sok hibával közli a szöveget. Az itteni regesztában a káptalani oklevél névalakjai szerepelnek. Az oklevél átírása nem tartalmazott semmilyen keltezést, de vélhetően nem sokkal az itt is említett, 1281. szept. 16-án kelt pátens oklevél után állították ki.

váradi (*Waradiensis*) káptalan
Beuna (Jurk apja)
Jurk (Beuna fia, királyi ember)
erdélyi Szent Mihály egyház (*ecclesia beati Michaelis archangelus Transsilvana*)
File bán (István apja)
István (File bán fia)
Péter (Monoszló nb., erdélyi püspök)
erdélyi (*Transsilvanus*) püspök

(1282., ápr. 7. előtt)

— oklevele szerint (*secundum continentiam litterarum comitis Oliveri viceiudicis curie domini regis*) Biter comes és Detre fia Mikó 50-50 márkát, vagyis összesen 100 márkát

köteles fizetni cserébe Hricsó (*Herichou*) várért és a hozzá tartozó birtokokért a váci káptalan színe előtt.

Tartalmilag átírta: váci káptalan 1282. ápr. 7.: DL 65716. (Balassa család 34.)

Kiadása (TÁ): ÁÜO IV. 246. *Regesztája:* Balassa 49. sz.

A váci káptalan szerint Biter comes egyedül fizette ki a 100 márkát a megadott határnapon, és az oklevél húsvét nyolcadának harmadnapján (1282. ápr. 7.) kelt, tehát az alszázgábiói parancslevel 1282. február-március környékén kelt. Az ügyre ld. még János(?) országbíró ugyanezen ügyben, valószínűleg ugyanazon a napon kiadott oklevelét (**XX. sz. [260315.]** reg.).

Biter comes (Mikó fia)

Detre (Mikó apja)

Mikó (Detre fia, Biter apja)

Hricsó vár (*Herichou*, Trencsén m., ma Ricsóvárálja~Hričovské Podhradie, Szl.)

Herichou ld. Hricsó

Hričovské Podhradie ld. Hricsó vár

Ricsóvárálja ld. Hricsó vár

(1282., ápr. 7. előtt)

János? országbíró oklevele (*litteras iuducis curie*): per folyt egyik részről Tholus metser özvegye, másik részről Mikó fia Biter comes között Hricsó (*Herichou*) vár és a hozzá tartozó birtokok, ill. az özvegy fogságba ejtése és javainak elvitele miatt, amelyben a feleknek lovas párbajt ítétek, végül az éppen a királyi kúriában tartózkodó bárók úgy rendezték el az ügyet, hogy Biter comes fizessen az özvegynek 100 márkát Hricsó várért, a hozzá tartozó kettő, a Vág (*Waag*) folyó egyik és másik oldalán lévő, ugyancsak Hricsó nevű faluért, továbbá a szintén a várhoz tartozó Peklina (*Poclina*) és Ovcsarszko (*Olcharzk*) nevű falvakért április idusának hetednapján [ápr. 7.] a váci káptalan színe előtt.

Tartalmilag átírta: váci káptalan 1282. ápr. 7.: SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Div. Fam. 1. 4. (DF 260315.)

Kiadása (TÁ): HO VI. 278.

A káptalani oklevél nem nevezte meg az országbírót, de a szövegösszefüggés alapján látható, hogy éppen a hivatalban lévő tisztviselőre gondolt. Hogy 1282. ápr. 7-én ki viselte az országbírói címet, nem tudjuk, 1281. április-májusában még János, 1283 márciusában már Hermán nb. Rubin (Zsoldos: Archontológia 34.), és nem ismert a hivatali váltás pontos időpontja. Az azonban valószínű, hogy 1281 nyarán még János volt hivatalban (ld. **XX. sz. [1103., 1280-81.]** reg. kommentárját), és ekkor már Olivér volt az alszázgábió, aki egészen 1282. ápr. 7-ig kimutatható (Zsoldos: Archontológia 34.). Ha Olivér alszázgábió az országbíróhoz kötődött, akkor biztosan János okleveléről van szó itt is, de ebben az időben az alszázgábiók cseréje már nem feltétlenül követte az országbírói hivatalváltásokat (ld. **XX. sz. [253115.]** reg. kommentárját), így az is elképzelhető, hogy az itt említett tisztviselő már Rubin (vagy valaki, aki köztük viselte a méltóságát, és semmilyen adat nem maradt fent róla). Vö. Olivér alszázgábió ugyanezen ügyben, valószínűleg ugyanazon a napon kiadott oklevelével (**XX. sz. [65716.]** reg.).

Tholus mester
Mikó (Biter apja)
Biter (Mikó fia)
Hricsó vár (*Herichou*, Trencsén m., ma Ricsóvárálja~Hričovské Podhradie, Szl.)
Herichou ld. Hricsó (vár)
Vág (*Waag*) folyó
Hricsó h. (*Herichou*, Trencsén m., ma Alsóricsó~Dolný Hričov és Felsőricsó~Horný Hričov)
Dolný Hričov ld. Hricsó
Alsóricsó ld. Hricsó
Horný Hričov ld. Hricsó
Felsőricsó ld. Hricsó
Waag ld. Vág
Peklina h. (*Poclina*, Trencsén m., ma Szl.)
Poclina ld. Peklina
Ovcsarszkó h. (*Olcharzk*, Trencsén m., ma Juhászi~Ovčiarsko, Szl.)
Ovčiarsko ld. Ovcsarszkó
Juhászi ld. Ovcsarszkó
Olcharzk ld. Ovcsarszkó
váci (*Waciensis*) káptalan

(1268–1283)

Ismeretlen országbíró oklevele szerint (*secundum formam litterarum ... iudicis curie domini regis*) az általa kinevezett döntőbírák, ti. Tiba és fia: Miklós, Ethe fia Mikó, Beke fia István és Guth, Cégény (*Cegen*) monostora mellett gyűljenek össze döntőbíráskodásra az Aladár és Gábor fiai közötti, Márok (*Mark*) föld hovatartozása kapcsán folyó perben.

Tartalmilag átírta: Tiba és tsi döntőbírák: DL 82794. (Zichy család, zsélyi 1. A. 25.)

Kiadása (TÁ): Zichy I. 65–66.

A tartalmilag átíró oklevélben a Gutkeled nb. Mihály fia Aladár és Káta nb. Gábor fiai (Tamás, Miklós és János) között folyó perben bíráskodtak (Engel: Genealógia, Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág 1. tábla: elágazás; uo. Káta nem 3. tábla: Csarnavodai [Surányi]). A kiadás 1288 körülre keltezte az oklevelet, ami biztosan nem jó, hiszen Aladár 1284 első felében elhunyt (Karácsonyi: Magyar nemzetségek 530.). Káta nb. Gábor viszont 1268-ban még élt (Engel: Genealógia ih.), itt pedig fiai öröklött birtokért perelnek, tehát az oklevél 1268–1283 közötti. A felsorolt fogott bírák részben a Gutkeled nemzetségből kerültek ki, Tiba és fia: Miklós biztosan, és talán Gút is, bár csak a neve alapján következtethetünk erre (ld. Engel: Genealógia, Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág 9. tábla: Rozsályi [Kun, Gacsályi, Atyai]), részint a Káta nemzetségből: Beke fia István vélhetően azonos Káta nb. Benedek fia Istvánnal (Engel: Genealógia, Káta nem 1. tábla: elágazás), hiszen a Beke-Benedek nevet gyakran szinonimként kezelték ebben az időben. Ethe fia Mikó pedig Szentemágócs nb. Ete fia Mikóval azonosítható, akinek a nemzetségi ága a bíráskodás helyszínéül szolgáló cégényi monostor kegyura volt (Engel: Genealógia, Szentemágócs nem 7. tábla: töredékek, vö. Karácsonyi: Magyar nemzetségek 978–979.). A döntőbírák életideje nem szűkíti le a keltezt egyik irányba sem, így az említett országbíró az 1268 és 1283 közötti időszak országbírói közül bárkivel azonosíthatjuk.

Tiba (Miklós apja, Gutkeled nb.)
Miklós (Tiba fia, Gutkeled nb.)
Ethe (Mikó apja, Szentemágócs nb.)
Mikó (Ethe fia, Szentemágócs nb.)
Beke (István apja, Káta nb.?)
István (Beke fia, Káta nb.?)
Guth (Gutkeled nb.?)
Cégény h. (*Cegen*, Szatmár m., ma Cégénydányád)
Cegen ld. Cégény
Cégénydányád ld. Cégény
Aladár (Mihály fia, Gutkeled nb.)
Gábor (Tamás, miklós és János apja, Káta nb.)
Márok h. (*Mark*, Bereg m., ma Márokpapi)
Márokpapi ld. Márok
Mark ld. Márok

1284. nov. 14., Buda

Domonkos alországbíró (*comes Dominicus viceiudex curie domini regis*) a hatvani konventhez (*preposito et conventui de Hotvan*): Mersa fia Pós személyesen megjelenve bemutatta a budai (*Budensis*) káptalan oklevelét, amely szerint bujai (*de Buya*) Kechen fia Jakót és fivérét: Acha-t, továbbá Pósa fia Pókát elmarasztalták 1 márkában és további 6 márkában (*duplo trium marcarum*) a köztük lévő per főtárgya miatt, és egy szintén Pós által bemutatott bírságlevél szerint négy bírságban is elmarasztalták őket, mert nem jelentek meg Pós ellenében. Az alországbíró ezért megkéri a konventet, hogy adják tanúságukat *Buchk* nb. Mochk fia Leonard királyi ember mellé, aki a mondott 1 és 6 márka, ill. a 4 bírság fejében vezesse be Póst Jakó, Acha és Póka Buja nevű birtokába, maradjanak ott 15 napig ha nincs ellentmondó, az ellentmondókat, és különösen az alpereseket pedig idézzék a király színe elé alkalmas időpontra. Mondják még meg Jakónak, Acha-nak és Pókának, hogy a megadott határnapon jelenjenek meg személyesen a király előtt végső válaszára, és előtte fizessék ki a mondott bírságokat, különben az alországbíró véglegesen lezárja a pert. A jelen oklevelet adják vissza a bemutatójának, és írják meg a történetek lefolyását. *Datum Bude, septimo die octavarum Omnium Sanctorum, anno Domini M^o CC^o octuagesimo quarto.*

Eredeti: befűzött hártaszalaggal, hátulján kör alakú zárópecsét viaszmaradványai – DL 1177. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 10.)

Kiadása: ÁÚO IX. 399–400.

A kiadásban 399. old. 6. sor: *Pouse* után: *de Buya*; 14. sor: sor végi *et* helyett *ac*; 21. sor: *Jacou et Pouse* helyett *Jacou, Acha et Pouce*; 400. old. 5. sor: *reddituri* helyett *reddantur*; 6. sor: *et* helyett *etiam*; *comprehendentes* helyett *comprehendatur*.

hatvani (*de Hotvan*) konvent
Hotvan ld. Hatvan(i)
Pous ld. Pós
Pós (Mersa fia, Baksa nb.)
Mersa (Pós apja, Baksa nb.)
budai (*Budensis*) káptalan
Budensis ld. budai
Buja h. (*Buya*, Heves m.)

Buya ld. Buja
Kechen (Jakó és Acha apja, bujai)
Jakou ld. Jakó
Jakó (Kechen fia, bujai)
Acha (Kechen fia, bujai)
Atha ld. Acha
Pouka ld. Póka
Póka (Pósa fia, bujai)
Pósa (Póka fia, bujai)
Pousa ld. Pósa
Buchk nemzetség
Mochk (Leonárd apja, *Buchk* nb.)
Leonárd (Mochk fia, *Buchk* nb., királyi ember)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1283–1284.) dec. 19., Buda

— (*comes Dominicus viceiudex curie domini regis*) az egri káptalanhoz (*capitulo Agriensi*): adják tanúságukat, akivel Kuch királyi ember idézze a király színe elé Mihály fia Zalouch-ot, Bees-t és Bés (*Bees*) falut, különösen az ugyaninnen való Watha-t és Miklós falunagyot (*villicum*) Martonos mester ellenében, alkalmas időpontra. Az idézés időpontját és a kapott határnapot írják meg a királynak. *Datum Bude, septimo die octavarum Sancti Nicolai confessoris.*

Eredeti: keskeny, alul szakadt hártýacsíkon, hátulján kör alakú zárópecsét foltja – DL 99532. (Károlyi család nemzetségi levéltára, Pelejtey család Z. 14.)

Kiadása: HO VII. 340–341.; Károlyi I. 33.

A pecsétfolt mérete (kb. 31 mm) egyezik a Domonkos alországbíró által 1284-ben kiadott oklevél pecsétméretével (**XX. sz. [1177.] reg.**), tehát biztosan ezen Domonkosról van szó. Archontológiai okokból 1283 és 1284 is számba jöhet kiadási évként (vö. Zsoldos: Archontológia 34–35.).

egri (*Agriensis*) káptalan
Kuch (királyi ember)
Zalouch ld. Szalók
Szalók (Mihály fia)
Mihály (Szalók apja)
Bés h. (*Bees*, Ung m., ma Barsbese~Beša, Szl.)
Bees ld. Bés
Beša ld. Bés
Barsbese ld. Bés
Bés (bési)
Vata (bési)
Watha ld. Vata
Miklós (bési falunagy)
Martonos mester (*Zochud* fia)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1283–1285)

— levele az egri káptalanhoz (*litteris dicti iudicis ipso capitulo transmissis*, ti. *comitis Dominici quondam viceiudicis curie domini Ladizlai regis*): vizsgálják meg, és az Istennek és a királyi koronának tett hitükre (*ad fidem eorum Deo debitam et corone domini regi*) válaszlevelükben írják meg neki, hogy az egri káptalan azon oklevele, amelyet egy pecsétfőjével megjelölt zsákba rakva (*in panniculo inclusas sub capite sigilli sui*) visszaküld nekik, és amelyről Sándor comes azt állítja, hogy hamis és a káptalan akarata ellenére lett kibocsátva, tényleg hamisítvány-e, vagy sem.

Tartalmilag átírta: Domonkos alországbíró: **XX. [1392]** sz.

egri (*Agriensis*) káptalan
Sándor (Hontpázmány nb.)

(1283–1285)

— oklevele (*litteras comitis Dominici quondam viceiudicis curie domini Ladizlai regis*): Dobos (*Dubos*) birtokra, ti. Tamás bán 400 márkára becsült birtokrészére értékbecslők mentek ki, hogy a királyi ember jelenlétében és az egri káptalan tanúságával egy 100 márkára becsült részt iktassanak Péter és fia: fia Gude mester számára az ellentmondók figyelmen kívül hagyásával Gude mester anyjának leánynegyedeként, amely az ő része. Továbbá azt a két bírságot is, amelyben Sándort a leánynegyed okán elmarasztalták, a mondott Dobos birtokból hajtsák be, mert Sándor az övéivel együtt fegyveresen kitört ezen birtokról, és gyalázatos szavakkal illetván kiűzte őket onnan, majd a bírságainak a behajtása végett jövőkre ismét fegyveresen tört rá minden servienssével és népeivel, a királyi embert a lováról lelökte, a káptalan emberét, az értékbecslőket és a szembenálló feleket, akik szintén ott voltak, nyíllövésekkel, botokkal támadta, és lovaikat husángokkal vervén folytonos gyalázkodások közepette elűzte őket. Mivel Sándor sem az értékbecslést, sem a beiktatást nem engedte végrehajtani, sőt a királyi és káptalani embert megverte, ezért a teljes Dobos nevű birtokát elvesztette Gude mester ellenében, és így az alországbíró megparancsolta, hogy a teljes birtokba vezessék be Gude-t. Sándor azonban ennek a bevezetésnek is ellentmondott, ám megjelent az alországbíró színe előtt, és tagadta az ellene felhozott vádak, azt állítván, hogy az egri káptalan oklevele, amelyben a királyi és káptalani ember megveréséről esett szó, hamis, és nem a káptalan bocsátotta ki. Az alországbíró erre felfüggesztvén a tárgyalást levelében megtudakolta az egri káptalantól, hogy az oklevél tényleg hamis-e, vagy sem [**XX. sz. reg.**], a káptalan pedig a királynak címzett válaszlevelében azt írta, hogy a levél valódi, és ők maguk bocsátották ki. Ezek után az alországbíró ismét kiküldte az értékbecslőket Tamás bán 400 márkára becsült birtokrészére, Sándornak is előírván ott a megjelenést, hogy Gude mestert beiktassák egy 100 márka értékű részbe. A kijelölt napon az értékbecslők ki is mentek, maga Sándor is megjelent személyesen, és ellenmondás nélkül átengedte Tamás bán teljes, Dobos birtokra eső birtokrészét és a hozzá tartozó Pályi (*Pauli*) és Dég (*Deegh*) birtokokat Péter comesnek és Gude mesternek örökös birtoklásra Gude anyjának, ti. Tamás bán nővérének a leánynegyede címén, így nem is történt értékbecslés.

Tartalmilag átírta: III. András 1294. szept. 6. (RA 3988. sz.): DL 1392. (MKA, Neo-regestrata acta 401. 31.)
Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 146–147.

Az itt sokszor említett Sándor vélhetően a Hontpázmány nemzetséghez tartozott, ám személye nem teljesen tisztázott, az egyik azonosítási kísérletre ld. Wertner: Nemzeti kutatások VI. 77–78.

Dobos h. (*Dubos*, Szatmár m., ma Nagydobos)

Dubos ld. Dobos

Nagydobos ld. Dobos

Tamás bán (András fia, Hontpázmány nb.)

egri (*Agriensis*) káptalan

Péter (Gude apja, Aba nb.)

Gude (Péter fia, Aba nb.)

Sándor (Hontpázmány nb.)

Pályi h. (*Pauli*, Szatmár m., ma Ópályi)

Pauli ld. Pályi

Ópályi ld. Pályi

Dég h. (*Deegh*, Szatmár m.)

Deegh ld. Dég

(1285. jan.–febr.?)

Ismeretlen [Hermán nb. Rubin?] országbíró levele szerint Pósa fia Ábrahám köteles megjelenni a színe előtt Pál fia Rofoyn ellenében a hadoszlás 30. napján.

Tartalmilag átírta: 1) Szabolcs megye: DL 97753. (Vay család, berkeszi 48. 2.); 2) Szabolcs megye: DL 97752. (Vay család, berkeszi 48. 1.)

Regesztája (TÁ): Piti: Szabolcs m. 2. sz. (TÁ-1), 3. sz. (TÁ-2.)

A tartalmi átírások szövege:

(TÁ-1.) Abram filius Pousa causam, quam contra Rofoynum filium Pauli in tricesimo die residentie exercitus iuxta formam litterarum iudicis curie domini regis habebat, propter distributum regni ipsam causam prorogavit usque, dum presens seditio regni compescatur.

(TÁ-2.) Viro nobili et honesto amico suorum karissimo iudici curie domini regis ... iudices ... in comitatu de Zobouch et de Zotmar ... honore nobilitati vestre innotescat, quod causam Abrae filii Pousa, quam contra Rufoynum filium Pauli iuxta formam litterarum vestrarum in tricesimo die residentie exercitus coram vobis habebat ... ambe partes coram nobis personaliter astando prorogaverant usque, dum iidem rumores compescherentur.

A tartalmilag átíró okleveleket a per elhalasztásáról Szabolcs megye egy napnyi különbséggel adta ki (húsvét nyolcada előtti csütörtökön és pénteken), az elsőt a felek kapták, a másodikban az országbíró értesítették. Az intitulációban megjelenő szolgabírák 1284–1285 körül bukkannak fel (Piti: Szabolcs m. 1. sz., 5. sz. és kommentárja), az itteni két kiadványt is erre az időszakra datálhatjuk. Az 1285. év mellett szól, hogy a feleknek hadoszlás 30. napján kellett megjelenni az országbíró előtt, és Szabolcs megye előtt nem sokkal húsvét után halasztották tovább a pert bizonytalan időre (amíg az ország zavarai lecsillapszanak). A bírósági megjelenésük tehát lassan már esedékes volt, így a hadoszlás húsvét előtt megtörtént. 1285 esetén márc. 29–30. a két oklevél kelte. 1285-ben a tatár betörés (a szakirodalomban „második tatárjárás” névvel illetett esemény) az év első pár hónapjában történt, és ezzel jól összevág egy márciusban lezajlott hadoszlás, ahogyan azt is tudjuk, hogy a tatár portyázók

kivonulása-kiverésre után egyesek a saját hasznukra fosztogatták a vidéket és zavart okoztak (Szöcs: Második tatárjárás 35–36.), ahogy itt is említik a hadoszlás utáni zavargást (*rumor*) és lázadást (*seditio*). Ha az oklevelek kelte tényleg 1285 (amit egyaránt támogat a szolgabírák személye, illetve a tavaszi hadoszlás és az azt követő zavaros állapotok emlegetése), akkor az országbírói perhalasztó oklevél 1285 legelején, a tatár betörés kezdete körül kelt. Ez esetben az itt említett országbíró semmiképpen nem lehetett Miklós fia „Balassa” Demeter, hiszen ő 1285-ben, országbírósága előtt még királynéi tárnokmester volt (ld. **XX. sz. [94407.]** reg. komm.), és akkor már peres ügyben adott ki oklevelet, tehát a bíróságok akkorra már ismét működtek. Hogy 1284-ben ki viselte e címet, nem tudjuk, Demeter utolsó ismert hivatali elődje Hermán nb. Rubin volt 1283. márciusi felbukkanással (Zsoldos: Archontológia 34–35.). Mivel ebben az időben gyakran cserélődtek e tisztségek, korántsem biztos, hogy Rubin okleveléről van szó, de nem is zárhatjuk ki a lehetőséget.

Ábrahám (Pósa fia)
Pósa (Ábrahám apja)
Pál (Rofoyn apja)
Rofoyn (Pál fia)

1285

Miklós fia Demeter: amikor a király megbízta, hogy a [IV.] Béla ideje óta a királyi birtoktól elidegenített zólyomi földeket és falvakat szerezze vissza, akkor került színe elé liptói Bogomér és a bobróci királyi népek között zajló per Bobróc föld miatt. Mivel az oklevéladó egyrészt királyi megbízásból járt el, másrészt zólyomi ispánként a felek megyésispánja volt, és végül mivel a király országbíróvá tette, és így Magyarország minden nemese felett ítélezhet, ezért kijelölte nekik a határnapot, amikor a felek mutassák be a földdel kapcsolatos okleveleiket. A kitűzött napon Bogomér be is mutatta okleveleit, amiből kitűnt, hogy Bobróc földet a királytól kapta három másik földjéért cserébe. A királyi népek ezzel szemben olyan okleveleket mutattak be, amelyből nem látszott egyértelműen, hogy a föld az övéké lenne, különösen igaz ez Erzsébet anyakirályné pápens oklevelére, amely megerősítette őket a föld birtokában [RD 148. sz.], de amelyet nem mutattak be a színe előtt, ahogy kellett volna. Az országbíró ezért Bogoméreknek ítélte a földet örökös birtoklásra, és Lőrinc nevű liptói udvarispánjával bevezettette a birtokba. A királyi népek okleveleit, különösen a királynéi diplomát pedig érvénytelennek nyilvánította, és a királyi népeket bírság fizetésére kötelezte.

Eredeti fénypépe: DL 94407. (Pongrácz család, bashalmi 1. 7.)
Regesztája: Karácsonyi: Oklevélkivonatok 506.

Az oklevél szövege:

Nos comes Demetrius iudex curie domini regis et comes de Zolum universis, quibus expedit et presentes ostendentur significamus memorie commendantes, quod cum nos de mandato regio ad recipiendas terras et villas a predio domini regis de Zolum et ad idem spectantes alienatas per quemcumque a tempore regis Bele avi sui felicis recordacionis transmissi fuisset, et licet in proseguendo ipsum negotium diligens extiterimus et fidelis corone regeie, ut debemus, et multas terras alienatas recaptas restituerimus predio suo memorato, nos itaque de fidei fideliores esse cupientes mandato regio obtemperando omni desiderio cordis

nostri invenimus inter comitem Bogomerium de Lypto et populos domini regis Bobrouch ratione cuiusdam terre Bobrouch vocate contentionem movere, et in posterum movendam fore esse, et quia nos primum ad videndum et recapiendum seu ordinandum terras et populos domini regis transmissi fuimus, ut premisimus, et demum quia comes eramus provincialis de Zolum eorundem, et ad ultimum quia iudex ex constitutione ipsius domini regis omni nobilium in regno Ungarie existentium fuimus, et recta debuimus regere et dirigere indirecta, indixeramus terminum utriusque partibus litteras seu instrumenta sua, si que haberent, super dicta terra confecta coram nobis exhibenda. Adveniente quoque ipso termino idem comes Bogomerius ab una parte, et populi de villa Bobrouch ex altera comparuerunt coram nobis, et idem comes Bogomerius statuit et exhibuit evidentiis instrumenta super dicta terra Bobrouch confecta coram nobis, in quibus invenimus ipsam terram in concambio trium possessionum suarum per dictum regem datam et collatam, et post hec e converso iidem populi litteras et instrumenta sua pauca, si que habebant exhibentes, in quibus non videntes sufficientem rationem, ut dicta terra ipsis conveniret, et specialiter patentes litteras domine E. regine matris domini regis affirmaverant super dicta terra se habere, quas non statuerunt coram nobis, ut debebant. Nos itaque, quia iustitia ipsius comitis Bogomerii ad hoc invitabat, eidem satisfacere cupientes dictam terram Bobrouch cum utilitatibus suis et pertinentiis eidem comiti Bogomerio et suis heredibus reliquimus, et per Laurentium curialem comitem nostrum de Lypto fecimus introduci, cassanda litteras et instrumenta nobis exhibita super dicta terra populorum predictorum, et insuper fimissime statuentes, ut quicumque super dicta terra litteras seu instrumenta, si qua haberent reservata, et specialiter litteras domine regine supradictas exhiberent, casse essent penitus et iuribus destitute, et insuper iidem populi iudicium solvere teneremur, prout ipsi populi ad hoc spontanea obligaverunt voluntate. Datum anno Domini M^o CC^o LXXX° quinto.

Karácsonyi János a 19. sz. végén még látta az oklevelet, leírása szerint „a pecsét félig ép, belül a paizsban egy nyíl hegy ↑ látható, körirata + S. Demetrii comitis . . . eg.” A per már korábban elkezdődött Demeter színe előtt, amikor még királynéi tárnokmester volt, és a királyi népek akkor már bemutatták Erzsébet anyakirályné oklevelét az itt is említett Lőrinc nevű embere és mások előtt, ám az hamisnak bizonyult (1285: ÁÚO IV. 281.), ezek szerint itt már nem is próbálkoztak vele. Az oklevélre és Demeter országbíróságára ld. még Zsoldos: Kállaiak 84.

Zólyom (*Zolum*) megye

Zolum ld. Zólyom

Béla IV. király

Bogomér (Lőrinc fia, liptói)

Liptó h. (*Lypto*, Liptó m.)

Bobróc h. (*Bobrouch*, Liptó m., ma Kisbobróc~Bobrovček és Nagybobróc~Bobrovec, Szl.)

Bobrouch ld. Bobróc

Bobrovček ld. Kisbobróc

Kisbobróc ld. Bobróc

Bobrovec ld. Bobróc

Nagybobróc ld. Bobróc

Erzsébet (V. István felesége, IV. László anyja)

Lőrinc (Balassa Demeter liptói udvarispánja)

liptói (*de Lypto*) udvarispán

(1284–1285)

Ismeretlen [Miklós fia Demeter?] országbíró az oklevele szerint (*iuxta continentiam iudicis curie domini regis*) ajkai (*de Ayka*) Pétert, Ehellőst és másik 16 társát bírságfizetésre kötelezte.

Említi: Héder nb. Miklós nádor (RP 223. sz.): DL 66395. (Thaly család 13.)

Kiadása (Eml): ÁÚO X. 422. *Regesztája (Eml):* RP 233. sz.

Az említés vélhetően az éppen hivatalban lévő országbíróról beszél. Miklós nádor oklevele 1284 vagy 1285 októberében kelt (ld. RP 225. sz. kommentárját), ez alapján leginkább Miklós fia „Balassa” Demeterrel azonosítható az említett hivatalviselő, de nem lehetünk benne teljesen biztosak (vö. Zsoldos: Archontológia 35.).

Ajka h. (*Ayka*, Veszprém m.)

Ehellős (ajkai)

Péter (ajkai)

(1285–1286)

Miklós fia Demeter: színe előtt per támadt teszéri Petk fiai: Tamás és Simon, ill. Mikó fiai: Bach, Jakab, Tamás és Mikó között a Sipék mellett fekvő Darázs birtok alsó része miatt. Mikó fiai bemutatták az esztergomi káptalan és „Nagy” Mihály comes oklevelét, hogy Darázs birtokot megvásárolták, ám Petk fiai szerint az oklevelet hamis sugallatra bocsátották ki, és tanúkat is állítottak birtokjoguk igazolására. A felek végül fogott bírák közbenjárásával megegyeztek, Petk fiai elfogadták Mihály comes oklevelét, és átengedtek Mikó fiainak a kérdéses birtokrészt örökös birtoklásra, szavatosságot vállalva.

Tartalmilag átírta: esztergomi káptalan 1286. szept. 22.: DL 1197. (MKA, Neo-regestrata acta 509. 19.)

A káptalan oklevelének a szövege:

Universis presentes litteras inspecturis magister Benedictus doctor decretorum prepositus, et capitulum ecclesie Strigoniensis salutem in Domino sempiternam. Ad universorum notitiam tenore presentium volumus pervenire, quod Thomas et Symun filii Petk de Tezer ab una parte, et Bach filius Myconis nomine suo et vice Jacobi, Thome et Myconis fratrem suorum absentium de villa Daras de comitatu Huntensis ab altera ad nostram presentiam accedentes dixerunt concorditer per hunc modum, quod predicti filii Petk coram magistro Demetrio filio Nicolai comite de Zolum tunc temporis iudice curie domini nostri regis, domini Ladislai tertii videlicet nunc regnantis, contra predictos filios Myconis super terra Daras vocata, sita iuxta terram Sypeg moverant materiam questionis, eandem terram, Daras scilicet, inferiorem iuris ipsorum hereditarii nomine a predictis filiis Myconis ordine iudicii repetentes. Et licet iidem filii Myconis privilegium ecclesie nostre, et patentes litteras comitis Michaelis Magni ad declarandam suam iustitiam presentassent, continentes in earum tenore, ut eadem terra Daras emptitia sit ipsorum, iidemque filii Petk asseruissent emanasse falsificate suggesta litteras eiusdem comitis Michaelis, et quamvis etiam super facto ipsius terre iidem filii Petk testimonium adduxissent, tamen ab ulimum mediantibus viris ydoneis quampluribus propter

bonum pacis et concordie unionem ipsi filii Petk litteras eiusdem comitis Michaelis vero iusto ac legitimo modo super venditione dicte terre processisse ratificantes, predictam terram Daras inferiorem antiquis metis et terminis limitatam pariter cum utilitatibus et suis pertinentiis universis eisdem filiis Myconis reliquerunt pacifice in perpetuum possidendam, prout antea fuisse dinoscebatur de iure eorum, ita, ut nullo successu temporis ratione dicte terre vel utilitatum suarum tam ipsi filii Petk, quam etiam eorum cognati et heredes, ac quilibet alii successores poterunt litem aliquam suscitare, scilicet posterius huiusmodi liti cedentes ab omnibus aliis impetentibus preter dictae terre et utilitatum suarum ipsos filios Myconis, et eorum posteritates, expedient propriis laboribus et expensis in perpetua et pacifica possessione dicte terre et utilitatum suarum eos indemnitatem conservando, sicut processu huius factam ex relatione partium, et ex litteris eiusdem magistri Demetrii formam pacis continentibus sub hiis verbis premissis recollegimus et didicimus seriatim. In cuius rei firmitatem et memoriam sempiternam presentes ad petitionem et instantiam partium predictarum nostro sigillo dedimus communitas. Datum per manus discreti viri magistri Cypriani ecclesie nostre lectoris, anno Domini M^o CC^o LXXX VI^{to} decimo kalendas Octobris.

esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan

Teszér h. (*Tezer*, Hont m., ma Hontianske Tesáre, Szl.)

Tezer ld. Teszér

Hontianske Tesáre ld. Teszér

Petk (Tamás és Simon apja, teszéri)

Tamás (Petk fia, teszéri)

Simon (Petk fia, teszéri)

Mikó (Bach, Jakab, Tamás és Mikó apja)

Bach (Mikó fia)

Jakab (Mikó fia)

Tamás (Mikó fia)

Mikó (Mikó fia)

Hont (*Huntensis*) megye

Huntensis ld. Hont

Darázs h. (*Daras*, Hont m., ma Zobordarázs~Drážovce, Szl.)

Daras ld. Darázs

Drážovce ld. Darázs

Zobordarázs ld. Darázs

Sipék h. (*Sypeg*, Hont m., ma Teszér-Sipék~Šípice, Szl.)

Sypeg ld. Sipék

Šípice ld. Sipék

Teszér-Sipék ld. Sipék

Mihály, „Nagy” (*Magnus*) comes

Nagy (*Magnus*) Mihály ld. Mihály, „Nagy”

1288. júl. 8. > 1280. júl. 8.

János alországbíró 1288. júl. 8-ra datált oklevelét (HOKl 110–111., Zsoldos: Archontológia 35.) ld. az **XX. sz.** [73024.] regesztában.

(1259–1289.) nov. 23., Vasvár

Ismeretlen országbíró/alországbíró (*Datum pro memoria*): Miklós comes fia János húsvét 15. napjára kért határnapot Tolmabábolna (*Tulma Babuna*) és Mezőbábolna (*Mezeu Babuna*)

földek ügyében bábolnai (*de Babuna*) Gergely comes és fiai: András és Gergely, továbbá bábolnai Péter és Tamás ellenében, hogy akkorra jelenjenek meg válaszádsra. Ezelőtt még a felek hamvazószerda nyolcadán kötelesek kimenni a mondott földekre a fehervári káptalan tanúságával és alapi (*de Olup*) Péter királyi emberrel, akiket Gergely comes vezet oda, és járják be azokat a határokat, amelyeket Gergely comes, a fiai és a többiek visszatartanak a saját nevükben. A felek a káptalan oklevelét mutassák be az oklevéladónak, aki majd a jogrend szerint dönteni fog közöttük. Ugyanezen a napon mindenek előtt János köteles bírságot fizetni úgy, ahogy egy memoriális oklevélben áll, amely szerint ha valaki a felek közül a fogott bírói döntéstől (*de arbitrio*) eláll, akkor bírságot fizet a perkezdet előtt a győri káptalan oklevele értelmében, mivel hogy János elállt a bírói döntéstől. *Datum in Castro Ferreo, sexto die octavarum sancti Martini.*

Eredeti: szabálytalan alakú, foltos hártya, hátulján kör alakú zárópecsét foltja – DL 24450. (MKA, Neoregistrata acta 50. 7.)

Kiadása: Karácsonyi: Lónyay 65. *Regesztája:* DPM 121. sz.

A kiadásban 2–3. sor: *assumpsisset* helyett *assumpsit*; 12–13. sor: *sui nomine* helyett *nomine sui*; 17. sor: *memorialibus* helyett *memorialibus presentibus*; 18. sor: *quod ipsarum* helyett *quod que ipsarum*. Az oklevél keltezését Karácsonyi 1280 körülre tette azon indoklással, hogy Gergely comes 1250-ben már meglett ember, és János is halott volt már 1290-re (vö. Karácsonyi: Magyar nemzetségek 785–787.). Mivel, ahogy Karácsonyi is jelezte, 1290 júliusában Miklós fia Jánosnak már az özvegyét említik (HO VIII. 284.), ezért a jelen oklevél kelte legkésőbb 1289-re helyezhető. Ugyanezen János apja: Miklós 1259 májusában még élt (Engel: Genealógia, Koppán nem 1. tábla: Bábolnai ág; vö. DF 208348.); 1268-ban már az özvegyét említik (DF 263450.; a genealógiai munkák 1267-re keltezik az oklevelet Fejér kiadása nyomán, ld. CD IV/3. 428–429.). A jelen oklevelet tehát 1259 és 1289 között adták ki. Tegyük hozzá: mivel itt egyszerre merül fel egy nyugat-magyarországi és kelet-magyarországi birtok ügye (a birtokok Komárom és Borsod megyében fekszenek, ld. ÁMTF I. 754.; II. 405.), ezért valószínűleg a per nem az országfelosztás idejére (1262–1270) esett, amikor az idősebb és ifjabb király bírónak csak a saját országrészük felett volt fennhatóságuk. A vasvári kelethelyű oklevél hátulján egy kb. 42 mm-es pecsétfolt látható. A peres feleknek, akik a Koppán nemzetségből kerültek ki, egyáltalán nem volt birtokuk Vas megyében (Karácsonyi: Magyar nemzetségek 785–788.), ezért nem valószínű, hogy akár a mindenkori vasi ispánt, vagy a Vasvárt érdekszférájukban tartó Kőszegieket kell a kiadóban keresnünk – a feleknek semmi okuk nem lett volna pont Vasvárra vinni az ügyüket. Így inkább egy nem állandó jelleggel, csak éppen akkor a környéken tartózkodó bírói hatóságra gondolhatunk. Az itteni oklevéladó a káptalani tanúság mellett a saját részéről kirendelt személyt, alapi Pétert, királyi embernek (*homine domini regis*) nevezte, amely jellegzetesen országbírókra vagy a 13. sz. második felében még inkább alországbírókra jellemző szófordulat, hiszen más bírói hatóságok a saját emberüknek (*homo noster*) szokták nevezni a káptalan mellett eljáró személyt a saját oklevelükben. A pecsétméret kicsiny volta miatt leginkább az alországbíróra gondolhatunk. Az 1260-as években az alországbírók még nem tartották székhelyüket Budán, ám kb. az 1270-es évek elejétől már szinte kizárólagosan ott kezelték okleveleiket (kivételezve természetesen akad). Az ismert alországbírók közül a pecsétméret pontosan egyezik az 1280–1281-ben hivatalát viselő István alországbíró pecsétjével, aki

ráadásul nem csak Budán keltezett oklevelet (**XX. sz. [76160., 82892.]** reg.). Az azonosítás mégsem lehetséges, mert ebben az esetben csak az 1280. év jöhetne szóba, és 1280. nov. 22-én István alországbíró a Borsod megyei Szihalom településen tartózkodott (**XX. sz. [82892.]** reg.), nov. 23-án (a jelen DPM kiadási napján) pedig *in villa Batur*, amely a Heves megyei Bátorral azonosítható (**XX. [76160.]** sz. reg., az azonosításra ld. a **XX. sz. [82892.]** reg. kommentárját). Bár az alországbírói kibocsátó tűnik a legvalószínűbbnek, olyan más hivatalviselőt nem ismerünk Istvánon kívül, akinek a pecsétje hasonló méretű lenne, de ez nem kizáró ok, hiszen igen sok alországbírói sigillumot nem ismerünk, sőt, valószínű, hogy a korabeli alországbírók egy jó részének még az említése sem maradt fent. Tegyük hozzá: két másik, talán alországbírói DPM hátulján, amelyek közül az egyik Hont megyében, a másik Budán kelt, de Vas megyei vonatkozásúak, tehát a felek ott kezdhették meg a pert, szintén egy ugyanekkora pecsétfolt található (**XXX. sz. [47777., 104596.]** reg.). Nem lehetetlen, hogy a három oklevelet ugyanaz a személy adta ki.

Miklós (János apja, bábolnai, Koppán nb.)
János (Miklós fia, bábolnai, Koppán nb.)
Tolmabábolna h. (*Tulma Babuna*, Komárom m., ma Bábolna)
Tulma Babuna ld. Tolmabábolna
Mezőbábolna h. (*Mezeu Babuna*, Borsod m., ma Tiszabábolna)
Mezeu Babuna ld. Mezőbábolna
Tiszabábolna ld. Mezőbábolna
Bábolna (*Babuna*) ld. Mezőbábolna és Tolmabábolna
Gergely (András és Gergely apja, bábolnai, Koppán nb.)
András (Gergely fia, bábolnai, Koppán nb.)
Gergely (Gergely fia, bábolnai, Koppán nb.)
Péter (Miklós fia, bábolnai, Koppán nb.)
Tamás (Miklós fia, bábolnai, Koppán nb.)
fehérvári káptalan
Alap h. (*Olup*, Győr m., ma Rétalap)
Olup ld. Alap
Rétalap ld. Alap
Péter (alapi, királyi ember)
győri káptalan
Vasvár kh. (*Castrum Ferreum*, Vas m.)
Castrum Ferreum ld. Vasvár

(1281–1289)

Hontpázmány nb. Iváhon fia Ivánka megegyező levele (*littere compositionalis comitis Iwanka de Zygh quondam iudicis curie domini regis*): egyik részről Simon fiai: Martonos és Mihály, másik részről Been fia László az oklevélben megnevezett fogott bírák közbenjárásával egyezsége lépnek az esztergomi keresztes konvent előtt, azzal a feltétellel, hogy az egyezséget be nem tartó fél perkezdett előtt 20 márkát fizessen a másik félnek.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria (István alországbíró): **XX. [72795.]** reg. *Említi:* esztergomi keresztes konvent: DL 72787. (Simonyi család 4.)

Az esztergomi keresztes konvent év nélküli, aug. 1-jén kelt oklevele szerint egy meg nem nevezett országbíró kiadványa értelmében (*secundum continentiam litterarum iudicis curie*

domini regis) az itteni feleknek meg kellett jelenniük előtte a döntőbíráikkal, és Simon fiai meg is jelentek, ám sem László, sem választott döntőbírái nem jöttek el (DL 72787.). A konventi levelet Domonkos magister jegyzi, aki kérdőjelesen már 1274-ben, de inkább 1281-től tűnik fel a forrásokban (Boroviczény: Stefaniták 14.; az 1274. évi adatra ld. MES II. 47.). Mivel az országbíró 1289 előtt viselte hivatalát (ld. Zsoldos: Archontológia 35. 229. jz.), ezért a konvent diplomáját – ezáltal az itteni országbírói kiadványt is – az 1280-as évekre keltezhetjük.

Been (László apja)

László (Been fia)

Simon (Martonos és Mihály apja, simonyi)

Martonos (Simon fia, simonyi)

Mihály (Simon fia, simonyi)

(1290.) máj. 13., Érsomlyó

Aba nb. Dávid fia Amadé: derzsi Rufoyn köteles a hadoszlás 22. napján bárcai Miklós ellenében [az országbíró színe elé] állítani egy „roh” színű, a jobb lábán egy jelet viselő lovat és vas-lószerszámokat, amit Miklós adott neki, és németi **Notust**, a ló kezesét, ha pedig a ló elpusztulna, akkor a bőrét és másfél márkányi árát.

Eredeti fényképe: DL 84198. (Bárczay család 1. 13.)

Az oklevél szövege:

Nos magister Homodeus iudex curie domini regis damus pro memoria, quod vicesimo secundo die residentie exercitus Rufayn de Ders, qui personaliter astitit et assignasset contra Nicolaum de Barcha, debet statuere unum equum *ruh* coloris habentem in signum in dextro femore, dua ferramenta equorum, aput ipsum per dominum Nicolaum deditum et **Notus** de Nempty expeditorem equi memorati, ita tamen, quod si medio tempore ipsum equum mori contingat, extunc statuet cutem eius et precium, videlicet marcam et dimidiam, pro quibus idem equus extitit alienatus. Datum in Erd Sumlua, vicesimo die sancti Georgii.

Hátulján: Pro Nicolao contra Rufoyn super impeditioe equi.

Az oklevél első és utolsó mondatát közli (kisebb hibával): Jászay: Okleveles toldalék 201. Amadé 1289 augusztusában biztosan országbíró volt (RA 3527. sz.), az itteni levele meg is előzhette, ám követhette is a hivatkozott említést. Valószínű azonban, hogy Amadé a királyi udvarral együtt tartózkodott, amely – a királyi itinerárium alapján – kizárhatja az 1289-es évet (vö. RA 3517. sz.), ráadásul László 1289 júniusában a Fejér megyei Fövényen tartott országgyűlést, ami valószínűtlenné tesz egy késő tavaszi hadjáratot. 1290. ápr–máj. folyamán azonban a királyi udvar Temes megyében tartózkodott (ápr. 29.: Karánsebes, RA 3553–3554. sz.; máj. 21.: Csenke, RA 3555. sz.), azon a környéken, ahová a jelen kiadvány kelethelye is esik.

Derzs h. (*Ders*, Szatmár m., ma Nyírderzs)

Ders ld. Derzs

Nyírderzs ld. Derzs

Rufayn (Lőrinc apja, derzsi)

Bárca h. (*Barcha*, Abaúj m., ma Kassa~Košice része, Szl.)
Barcha ld. Bárca
Miklós (János fia, bárcai)
Németi h. (*Nempty*, Abaúj m.)
Nempty ld. Németi
Notus (németi)
Érsomlyó kh. (*Erd Sumlua*, Krassó m., ma Versec~Vršac, Szrb.)
Erd Sumlua ld. Érsomlyó
Vršac ld. Érsomlyó
Versec ld. Érsomlyó

(1272–1290)

Ismeretlen alországbírók levelei (*instrumentis et litteris quampluribus, videlicet domini Ladizlai quondam regis Vngarie pie recordacionis, et viceiudicum eiusdem diversorum*) amely szerint Tiborc fiai: Péter és Tamás pert indítottak visegrádnak mondott (*dictum de Vysegrad*) toronyi (*de Turny*) Domonkos ellen a birtokaik feldúlása, és más vétségek miatt.

Említi: 1) budai káptalan 1296. ápr. 4.: DL 86879. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 47. T. 1.); 2) budai káptalan 1296.: DL 86883. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 45. N. 299.) > III. András 1296. (RA 4092. sz.): DL 86884. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 45. N. 300.)
Kiadása: ÁÚO XII. 585. (Eml-1.); ÁÚO XII. 587. (Eml-2-Á)

A budai káptalan két oklevele különböző, de a pertörténet, és így az említés leírása szó szerint egyezik. Azon kívül, hogy IV. László különféle alországbírói adták ki az okleveleket, semmit nem tudunk, így azt sem, hogy hány *viceiudex* mennyi leveléről van itt szó. Ld. még a **XX. [1440.]** sz. reg.

Tiborc (Tamás és Péter apja)
Tamás (Tiborc fia)
Péter (Tiborc fia)
Visegrád h. (*Vysegrad*, Pilis m.)
Vysegrad ld. Visegrád
Torony h. (*Turny*, Pozsony m., ma Zonctorony~Tureň, Szl.)
Turny ld. Torony
Zonctorony ld. Torony
Tureň ld. Torony
Domonkos (toronyi, visegrádi várnagy)

1290. szept. 8. > 1280. szept. 10.

A DL-DF 5.1-es adatbázis Amadé országbíró okleveleként regisztrálta azt a 18. századi átírást, amely „Nos comes Praesidens(!), iudex curiae domini regis” intitulációval kezdődik, és 1290-es datációval látták el. Az átírás valójában Péter országbíró 1280. évi oklevele, ld. **XX. sz. [1070.]** reg.

(1290. aug.–1291. jan.)

Ismeretlen országbíró levele (*pluribus litteris iudicialibus ... iudicum curie nostre, ti. Andreas rex Ungarie*) amely szerint a Lodomér esztergomi érsek és pásztoi (*de Paztuh*) István fiai: László, János és Miklós közötti perben István fiait bírságban marasztalták el, és ezért az országbíró megparancsolta az esztergomi keresztes konventnek, hogy adják tanúságukat, és a

hozzájuk küldött királyi ember a bírságok, meg a köztük lévő per főtárgya fejében a fivérek Kemence (*Kemence*) nevű birtokába vezesse be az érseket.

Tartalmilag átírta: III. András 1293. jan. 24. (RA 3901. sz.) > esztergomi keresztes konvent 1293. febr. 12. > Marcell alországbíró 1293. febr. 25.: **XX. sz. [248317.] reg.**

Kiadása (TÁ): CD VI/1. 271–272.; MES II. 338.

Ld. a **XX. sz. [1291. febr.–1292. júl.] reg.** kommentárját.

Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
Pásztó h. (*Pasztuh*, Hont m., ma Ipolypásztó~Pastovce, Szl.)
Pasztuh ld. Pásztó
Pastovce ld. Pásztó
Ipolypásztó ld. Pásztó
István (László, János és Miklós apja, Hontpázmány nb., pásztói)
László (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
János (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
Miklós (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
Kemence h. (*Kemence*, Hont m.)
esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent

(1291. máj. 31. előtt)

Hontpázmány nb. András fia Tamás levele (*litteris comitis Thome iudicis curie vestre*, ti. *Andree ... regi Hungarie*) a pécsi káptalanhoz: küldjék ki tanúságukat keresdi (*de Gueresthy*) Lőrinc fia Tamás királyi emberrel, és Konrád mestert vezessék be Kopács (*Kopach*) birtokba Lőrinc nádor fia Miklós ellenében a köztük lévő per főtárgya és azon nyolc bírság okán, amellyel Miklóst elmarasztalták, ui. Konrád elmondása szerint Miklós erővel elfoglalta a mondott birtokot. Ezután maradjanak ott 15 napot a birtok károsítása nélkül, amennyiben nem találnak ellentmondókra. Az ellentmondókat idézzék meg a király színe elé, és írják meg neki az események lefolyását.

Tartalmilag átírta: pécsi káptalan: SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 1. 15. (DF 259714.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 435. *Regesztája:* Styavnyicskai bizottság 44–45. 29. sz.

Az oklevél annak a persorozatnak a része, amelyben Óvári Konrád a mondott birtok miatt pereskedett Lőrinc fia „Bakó” Miklóssal. A per utolsó fázisa csak 1299-ben zárult le. Tamás országbíró 1290/1291–1293 között volt hivatalban (Zsoldos: Archontológia 35.). A káptalani oklevél szerint Konrádot áldozócsütörtök napján vezették be a birtokba, és a király előtt való megjelenést „a jelen had osztlásának 15. napjára” (*quindene residentie presentis exercitus*) tűzték ki. Ismerünk egy szept. 16-án kelt „damus pro memoria”-oklevelet, amely szerint Konrád meg is jelent a kiadó (III. András) színe előtt hadoszlás 15. napján (DPM. 133. sz.). A hadbaszállásnak tehát május folyamán kellett megtörténnie, a hadoszlás pedig aug. hónap végén lehetett. Tamás hivatali ideje alatt csak az 1291. év eseményei vágnak össze a fenti kronológiával, amikor a király Ausztriába vezetett hadat, és a békét aug. 26–28. folyamán kötötték meg (minderre ld. bővebben, forrásokkal, a DPM 133. sz. reg. kommentárját). Az

országbírói kiadvány kelte tehát 1291 áldozócsütörtöke (máj. 31.) elé esett. Ld. még a **XX. sz. [259848.]** regesztát.

pécsi (*Quinqueecclesiensis*) káptalan
Geresd h. (*Gueresthy*, Baranya m., ma Geresdlak)
Geresdlak ld. Geresd
Gueresthy ld. Geresd
Lőrinc (Tamás apja, geresdi)
Tamás (Lőrinc fia, geresdi, királyi ember)
Konrád, Óvári (István fia, Győr nb.)
Lőrinc (Kemény fia, Miklós apja, volt nádor)
Miklós (Lőrinc nádor fia)
Kopács h. (*Kopach*, Baranya m., ma Kopačevo, Ho.)
Kopach ld. Kopács
Kopačevo ld. Kopács

(1271–1291.) jún. 16., Buda

Miklós alországbíró kéri a vasvári káptalant, hogy adja tanúbizonyságát halastói Dénes királyi ember mellé, aki idézze meg telekesi Tiborc fia Pétert a király színe elé András fia László és Ivánka ellenében, alkalmas időpontra. Az idézés napját, a határnapot és a megidézetek neveit írják meg a királynak. Mivel a pecsétje nem volt nála, ezért az ítélőtársa: János mester pecsétjével erősítette meg az oklevelet.

Eredeti: hártyszalagnak való kivágásokkal, hátoldalon kör alakú zárópecsét előlapra is átütő foltja – DL 93904. (Festetics család)

Az oklevél szövege:

Viris discretis et honestis amicis suis capitulo Castriferrei comes Nycolaus viceiudex curie domini regis amicitiam paratam. Petimus amicitiam vestram diligenter, quatenus vestrum detis hominem pro testimonio, coram quo Dyonisius de Halastou homo domini regis citet Petrum filium Tyburcii de Telukusy contra^a Ladislaum filium Andree et Ivankam ad regiam presentiam ad terminum competentem. Presentes autem, quia sigillum nostrum apud nos non habuimus, sub sigillo magistri Johannis socii nostri duximus transmittendas. Post hec diem citationis et terminum, ac nomina citatorum domino^b regi rescribentes. Datum Bude, in crastino beatorum Vyti et Modesti.

Hátlapon: Capitulo Castri Ferrey.

^a a szövegben kétszer: contra contra ^b előtte áthúzva: nobis

Az oklevelet a DL-DF 5.1-es adatbázis „1280–1300”, Zsoldos Attila pedig a „13. sz. vége” keltezéssel látta el (Zsoldos: Archontológia 36.). Az itt felbukkanó Tiborc fia Péter a vasvári káptalan 1282. évi kiadványában is szerepel (UB II. 162.), de ez önmagában még kevés az itteni oklevél idejének meghatározásához. Mivel az alországbíró Budán keltezett, és „viceiudex curie” (és nem *aule*) névvel illette a titulását, ezért vélhetően az 1270-es évek után viselte hivatalát, amikor megszilárdult a budai kelethely és elmaradt az *aule* forma. Az írásképp, Péter felbukkanása és az alországbírói hivatal története miatt viszont az oklevél még 1301 elé keltezhető. Mivel az alországbírói hivatal 1292–1300 júniusa között folyamatosan

dokumentálni tudjuk, így ezen évek is kizárhatók, ezért a jelen oklevél leginkább 1271–1291 közé keltezhető, legvalószínűbben az 1280-as évekre, amikor Péter más forrásban is felbukkan, és az alországbírók sora is igen hiányos.

vasvári káptalan

Halastó h. (*Halastou*, Vas m.)

Halastou ld. Halastó

Dénes (halastói, királyi ember)

Telekes h. (*Telukusy*, Vas m.)

Telukusy ld. Telekes

Tiborc (Péter apja, telekesi)

Péter (Tiborc fia, telekesi)

András (László apja)

László (András fia)

Ivanka (Vas megyei nemes)

János mester (Miklós alországbíró ítélőtársa)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1291. jún. 18., Buda

Pál alországbíró (*Nos comes Paulus viceiudex curie domini regis*): [III.] András király oklevele értelmében pünkösdi nyolcadán [jún. 17.] a király színe előtt fogadott bajvívókkal lovas párbajt kellett vívnia egyik részről nyéki (*de Neek*) Istvánnak és fiainak: Bench-nek, Lodomérnek, Máténak és Tamásnak Nyék nevű falujuk elpusztítása és 200 márkányi károkozás és ugyanezen István megsebesítése okán, másik részről ugyanezen Nyékről való Jácint fiainak: Miklósnak, Mihálynak és Györgynek, Iván fia Jánosnak, Miklós fia Péternek, Wyda fia Pálnak, Month-nak és Pál fia Tamásnak, a nevezettek rokonai: Jácint fiainak a fivére: Lőrinc, illetve Mikó fia Móric megölése okán. A határnap elérkeztével mindkét fél megjelent a bajvívóikkal együtt, ám mielőtt azok összezsaptak volna, a felek a király engedélyével, és a jelen lévő nemesek és bárók döntőbíráskodásával a következő egyezsége léptek. István és mondott fiai eltekintenek a dűlástól, a nekik okozott 200 márka kártól és István megsebesítésétől, és ezen felül a Borsod (*Borsod*) megyei Nyék faluban bírt teljes – úgy az öröklött, mint a szerzett – részüket a szőlőkkel és más haszonvételekkel együtt átengedik és iktatják örökös birtoklásra Jácint fiainak: Miklósnak, Mihálynak és Gergelynek azok fivére: Lőrinc megölése miatt, továbbá felnyéki (*de Felneek*) Mikó fiainak: Györgynek és Jánosnak Móric megölése miatt, és kötelezték magukat, hogy a birtokok nem kerülhetnek vissza hozzájuk – mint vérontókhoz – és örököseikhez. Ezen kívül István és mondott fiai Felnyék nevű birtokukat, amelyet eddig erővel maguknál tartottak és amely határos a mondott földekkel, átengedték Mikó fiainak: Györgynek és Jánosnak, mint azok öröklött birtokát. Cserébe Jácint mondott fiai, Iván fia János, Miklós fia Péter, Wyda fia Pál, Month, Pál fia Tamás, továbbá felnyéki Mikó fiai: György és János felmentettnek nyilvánították Istvánt és fiait a két ember halála ügyében, és szavatolták őket e tekintetben, ahogyan István és fiai is a másik felet a mondott birtokok ügyében. Az oklevelet az alországbíró az ura: Tamás országbíró pecsétje alatt adja ki, mivel a jelenlegi helyett a nemesek minden ügyének a tárgyalásakor a báróhelyettesi pecsétet használja (*quia hac vice in expediendis universis causis nobilium regni ipso sigillo vicebani duximus concedendas*). *Datum Bwde, in crastino octavarum Penthecostes, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo.*

Átírta: egri káptalan 1325. júl. 25. (AOkl IX. 333. sz.): Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Mohács előtti gyűjtemény, Borsod 4. (DF 247952.) = DL 105233. (Ernst gyűjtemény)

Kiadása: Tóth: Adatok Borsod megye birtoktörténetéhez 101–102. *Regesztája:* Tóth: BAZ 9. sz. *Fordítása:* Tóth: Adatok Borsod megye birtoktörténetéhez 102–103.

A kiadásban 101. old. 9. sor: *prout* helyett *secundum*; 27. sor: *fatuerunt* helyett *statuerunt*; 102. old. 12. és 14. sor: *tenebunt* helyett *tenebuntur*; 12. sor *filii* helyett *filii sui*. A megerősítési záradékban az országbíró azt írta, hogy az ura pecsétjét használja, ám egyébként a „vicebáni” sigillummal erősíti meg az okleveleit. A „bán” kifejezésnek ebben az időben volt egy általános méltóságjelölő értelme is (magas rangú országos posztot viselő báró), nyilván itt is így értette, és nem arra célzott, hogy egyébként a szlavón bán helyettesének a pecsétjét használja.

András III. király

Nyék h. (*Neek*, Borsod m., ma Nyékládháza)

Nyékládháza ld. Felnyék, Nyék

Nyék ld. még Felnyék

Neek ld. Nyék

István (Bench, Lodomér, Máté és Tamás apja, nyéki)

Bench (István fia, nyéki)

Lodomér (István fia, nyéki)

Máté (István fia, nyéki)

Tamás (István fia, nyéki)

Jácint (Miklós, Mihály, György és Lőrinc apja, nyéki)

Miklós (Jácint fia, nyéki)

Mihály (Jácint fia, nyéki)

György (Jácint fia, nyéki)

Lőrinc (Jácint fia, nyéki)

Jacinctus ld. Jácint

Iván (János apja, nyéki)

János (Iván fia, nyéki)

Miklós (Péter apja, nyéki)

Péter (Miklós fia, nyéki)

Wyda (Pál apja, nyéki)

Pál (Wyda fia, nyéki)

Month (nyéki)

Pál (Tamás apja, nyéki)

Tamás (Pál fia, nyéki)

Mikó (György, János és Móric apja, felnyéki)

György (Mikó fia, felnyéki)

János (Mikó fia, felnyéki)

Móric (Mikó fia, felnyéki)

Felnyék h. (*Felneek*, Borsod m., ma Nyékládháza)

Felneek ld. Felnyék

Felnyék ld. még: Nyék

Borsod (*Borsod*) megye

Buda kh. (*Bwda*, Pilis m., ma Bp. része)

Bwda ld. Buda

Tamás (Hontpázmány nb., országbíró)

(1291–1292.?)

(Pál?) alországbíró levele (*privilegio ... viceiudicis curie domini regis*), amely szerint a Tesmag (*Tesmog*) nevű Hont megyei, Ipoly (*Ipul*) folyó mellett elterülő föld herencsényi (*de Heremche*) István fiainak: Olivérnek és Lórántnak, továbbá Atyusz fia Istvánnak a tulajdonában van.

Említi: váci káptalan 1292. júl. 8.: DL 1492. (MKA, Acta ecclesiastica 31. 39.)

Kiadás (Eml.): CD VI/1. 213. (sok hibával); Jerney: Káptalanok és konventek 111. (CD alapján)

Az oklevél nem közli az alországbíró nevét, ebből talán arra következtethetünk, hogy az éppen hivatalban lévő tisztségviselőről van szó. A kibocsátás időpontjában Pál töltötte be ezt a tisztséget (Zsoldos: Archontológia 35.).

Tesmag h. (*Tesmog*, Hont m., ma Tešmák, Szl.)

Tesmog ld. Tesmag

Tešmák ld. Tesmag

Hont (*Huntensis*) megye

Huntensis ld. Hont(i)

Ipoly (*Ipul*) folyó

Ipul ld. Ipoly

Herencsény h. (*Heremche*, Nógrád m.)

Heremche ld. Herencsény

István (Olivér és Roland apja, herencsényi)

Olivér (István fia, herencsényi)

Roland (István fia, herencsényi)

Lóránt ld. Roland

Atyusz (István apja, herencsényi)

István (Atyusz fia, herencsényi)

Ochuz ld. Atyusz

1292. júl. 21., Buda

Pál alországbíró (*Nos comes Paulus viceiudex curie domini regis*): amikor Domonkos mester és az esztergomi stefanita keresztes konvent (*cruciferi monasterii sancti regis Stephani de Strigonio*) perbe vonta [III.] András király színe előtt az esztergomi (*Strigoniensis*) káptalant és különösen olvasókanonokát: Cyprian mestert, akkor a király az ügyet János mesterre, akkori alországbíróra bízta, társul adva mellé csáfordi (*de Chafurd*) Markolph fia Markolph és Szák (*Zaak*) nb. Konrád fia János nemes férfiakat. Ezek végül a peres felekkel együtt visszatértek a király színe elé, és a következőről számoltak be. Amikor a mondott bírák a király nevében ítélni kezdtek, akkor megjelent előttük Domonkos mester és a keresztes konvent nevében – azok ügyvédvalló levelével – Miklós, a budafelhévízi kolostor előljárója (*prior de Calidis Aquis de Buda*), és az esztergomi stefanita konvent örkanonoka: Jakab, ill. ue. monostor testvérei: Miklós és György az esztergomi káptalan és a személyesen jelenlévő Cyprián mester ellenében, és a konvent azzal vádolta a káptalant, hogy az elmúlt év virágvasárnapja előtti szerdán [1291. ápr. 11.] a mondott káptalan és az olvasókanonok erőszakkal elfoglalt a konventhez tartozó Ebed (*Ebeed*) birtokból egy, a Dunánál (*in Danubio*) lévő halászatot (*piscariam*), amelyet (vulg) „tanyának” (*Tana*) hívnak, továbbá egy hat ekényi földhöz elegendő nagyságú, ugyanott lévő rétet, és mindezzel a konventnek 50 marka kárt

okoztak a dékán és a famulusainak megverésével és kiűzésével. Minderre az esztergomi káptalan nevében fellépő – és a káptalan pecsétjével ellátott ügyvédvalló levelet is bemutató – Andronicus mester veszprémi (*Vesprimiensis*) prépost és királynéi kancellár, Cyprián olvasókanonok, Wrkund esztergomi kanonok és a káptalan notáriusa: Ányos mester azt felelte, hogy mind a mondott rét, mind a halászati jog (*piscatura*) II. András király és fia: IV. Béla óta, azok adományaképpen, a káptalan tulajdona, és egészen mostanáig meg is őrizte azt a tulajdonában, együtt ue. föld népeivel, akik hajdan galgóci, más néven szolgagyőri várnépek (*castrenses de Golgoch, qui Zulgageurienses alio nomine nuncupantur*) voltak. A mondott konvent soha nem birtokolta ezeket, és a rét sincs akkora, mint amekkorának állítják, hanem kisebb, mert a határok leírása benne van a sági (*de Sag*) prépost és konvent oklevelében. Más földeken kívül, amelyeket Péternek, az esztergomi Szent György-egyház prépostjának, muzslai (*de Musla*) nemesnek és rokonainak az adományából kaptak, a vásárlás és adomány útján bírt káptalani földek egy és ugyanazon határok alatt szomszédosan terülnek el, ti. ue. káptalan határain belül, ti. Márton fia Tamás délről és északról elterülő földjei között. Mindezekkel kapcsolatban a káptalan rendelkezik [IV.] Béla két oklevelével, ezen kívül a mondott stefanita konvent és a budai káptalan egy-egy privilégiumával. A király által kirendelt bírák ekkor a konventet is megkérdezték, hogy a mondott halászatot és rétet milyen jogon, vásárlás vagy adomány révén bírják, akik azt felelték, hogy egyik sem, hanem a monostor alapítása óta az övéké mindkettő a határosok és szomszédok beleegyezésével. A bírák azt is megkérdezték, hogy a konvent rendelkezik-e valamilyen okirattal a halászzattal vagy réttel kapcsolatban. Azok azt felelték, hogy volt egy privilégiumuk, de a tatárjárás idején (*tempore Tartarorum*) a tengeren túlra, Akkonba (*in Akon*) vitték, de mivel most Akkon városát (*civitatis Akonensis*) elfoglalták és kifosztották, a sorsa teljesen ismeretlen. Azt is kérdezték tőlük, hogy a mondott oklevél tartalmát be tudják-e mutatni valamilyen káptalan vagy konvent átírásában, vagy jelentették-e valahogyan az elvesztését királyi vagy egyéb oklevélben. Azok semmi ilyesmit nem tudtak mutatni. A bírák ezért egyelőre meghagyták a káptalant a vitás tételek birtokában, ám arra utasították őket, hogy a következő húsvét nyolcadán [1292. ápr. 13.] mutassák be a király színe előtt Béla mondott okleveleit, ill. a káptalan és konvent leveleit, és akkor a király azokat megtekintve végső döntést fog hozni – ahogy ez az erről kiadott oklevelében is áll. A felek meg is jelentek, de mivel a király a mondott nyolcadon távol, az ország alsóbb részein (*inferioribus partibus regni*) tartózkodott, ezért az utak veszedelme és a békétlen idők gonoszsága miatt ue. felek közös akarattal elhalasztották a pert a budai káptalan oklevele által pünkösdi nyolcadára [jún. 1.]. Azon a napon is megjelentek a királyi szín előtt, és az esztergomi káptalan törvényes ügyvédjei útján be is mutatta a mondott privilégiumokat a budai káptalan oklevelébe foglaltan [MES II. 321–322.], ám a másik fél ezt nem fogadta el, hanem kérte az eredetiek bemutatását. A király ezért a pert oklevele által [RA 3882. sz.] elhalasztotta a hadoszlás 15. napjára azzal a meghagyással, hogy ha a mondott terminuson a király a drávántúli részeken (*in partibus ultradawanis*) lenne, akkor az okleveleket Pál alországbíró színe előtt mutassák be – miként ez a keresztesek által az alországbírónak átadott királyi oklevélből kiderült. A hadoszlás 15. napján, ti. Keresztelő Szent János születésének 22. napján [júl. 15.] meg is jelent az alországbíró színe előtt az esztergomi káptalan nevében és ügyvédvalló levelével Andronicus veszprémi prépost, Cyprian olvasókanonok, Imre gömöri (*Gumuriensis*) főesperes és Wrkund sasvári (*de Saswar*) főesperes a személyesen is jelen lévő Domonkos mester és esztergomi

keresztes konvent ellenében, és bemutatta Béla király két, továbbá az esztergomi keresztes konvent és a budai káptalan egy-egy privilégiumát, amelyeket az alországbíró teljes terjedelemben átírt.

IV. Béla 1237. nov. 19-i oklevelének regesztáját ld. RA 627. sz.

IV. Béla 1239. márc. 6-i oklevelének regesztáját ld. RA 654. sz.

A budai káptalan (*Capitulum ecclesie Budensis*) bizonyítja, hogy egyik részről Péter, az esztergomi káptalan dékánkanonoka a káptalan nevében, másik részről muzslai (*de Musla*) Zena fia Bene és Bertalan fiai: Jakab és Zup megjelentek a színe előtt, és a muzslaiak azt a bevallást tették, hogy elődeik: Baza, Boronch és Bertalan Ebed (*Ebed*) földben bírt öröklött részüket az egyháznak adományozták, Zena részét pedig Hyze esztergomi éneklőkanonok vásárlás jogán birtokolja. A tatárjárás alatt (*in persecutione Tatarorum*) megölt rokonaiknak, Györgynek és Péternek a részét, ami az Ebed föld káptalan által bírt részei között fekszik, eladták két és fél márka ezüstért a káptalannak. Az eladók a teljes összeget átvették, és szavatolják a káptalant a mondott birtokrészek terén. Méltóságsor: Áron éneklőkanonok, III. Tamás örkanonok, Pál dékánkanonok. *Datum per manus magistri Ambrosii lectoris, anno gratie millesimo CC^o quinquagesimo.*

Az esztergomi stefanita keresztes konvent (*Nos frater L. magister domus hospitalis sancti regis de Strigonio et totus conventus eiusdem loci*) bizonyítja, hogy B[enedek] esztergomi érsek ítélete értelmében Szent István vigíliáján [aug. 19.] Ábrahám prépost, Bálint éneklőkanonok, Farkas szentlőrinci pap, Péter a kovácsok falunagya (*villicus fabrorum*) és Lázár volt falunagy köteles esküt tenni a konvent előtt muzslai (*de Musla*) Ambrus, Jakab és Zup ellenében arról, hogy Péter volt szentgyörgyi prépost még életében az Ebed földben bírt részét minden tartozékával egyetemben az esztergomi káptalanra hagyta lelkének megváltása végett. A felek végül az eskü helyszínen megegyeztek, és a káptalan másfél márka ezüstöt adott a nemeseknek, akik meghagyták neki a birtokrészt örökös birtoklásra. *Datum anno Domini M^o CC^o quinquagesimo nono.*

Ezek után a nagyobb biztonság kedvéért az alországbíró megkérdezte Domonkos mestertől és a keresztes konventtől, hogy van-e nekik valamilyen olyan szántóföldjük vagy udvarház-helyük (*fundum curie*), amely a (vulg.) „tanyának” nevezett, Dunán lévő halászat mellett és a rét mellett terül el. Azok azt felelték, hogy nincs, hanem az esztergomi káptalan földje veszi körbe a mondott rétet. Az alországbíró pedig, az okleveleket megtekintve, mivel a keresztes konvent semmilyen okiratot vagy más bizonyítékot nem tudott bemutatni arról, hogy a dunai halászat vagy a rét őket illetné, együtt az ország vele ülésező nemesseivel a mondottakat meghagyta az esztergomi káptalan tulajdonában örökös birtoklásra. Az oklevelet a nagyobb bizonyosság és erő végett az ura: Tamás országbíró pecsétjével erősítette meg. *Datum Bude, septimo die predictarum quindenarum residentie exercitus, videlicet vicesimum secundum diem nativitatis beati Johannis baptiste, anno Domini M^o CC^o nonagesimo secundo.*

Eredeti: a királyi kancellária stílusában megrajzolt díszes N kezdőbetű, hártýája vízfoltos, vörös-zöld selyemfonatán függőpecsét viaszmaradványai – Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 27. 1. 6. (DF 236533.) > III. András 1293. febr. 1. (RA 3902.); Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 27. 1. 7. (DF 236534.) > I. Lajos 1365. márc. 26.: Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 27. 1. 8. (DF 236535.)

Kiadása: Knauz: Esztergomi főkáptalan okmányai II. 780–784., 842–843.; MES II. 329–332.

A pert részletesen ismerteti, bizonyos részeket szó szerint idézve: Knauz: Jánoslovagok Esztergomban 652–656.; ld. még Boroviczény: Stefaniták 35–36.

Domonkos mester (az esztergomi keresztes konvent előjárója)
esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent
stefanita lovagrend ld. esztergomi stefanita keresztes konvent
keresztes lovagrend ld. esztergomi stefanita keresztes konvent
András III. király
esztergomi (*de Strigoniensis*) káptalan
Cyprián mester (esztergomi olvasókanonok)
János (Tamás országbíró alországbírája)
Csáford h. (*Chafurd*, Zala m., ma Zalaszentgrót része)
Zalaszentgrót ld. Csáford
Markolph és fia: Markolph (csáfordi)
Szák (*Zaak*) nemzetség
Zaak ld. Szák
Konrád (János apja, Szák nb.)
János (Konrád fia, Szák nb.)
Miklós (budafelhévízi kolostor előjárója)
Budafelhévízi (*de Calidis Aquis de Buda*) monostor
Felhévízi ld. Budafelhévízi
Jakab (esztergomi stefanita konvent örkanonoka)
Miklós (esztergomi stefanita konvent tagja)
György (esztergomi stefanita konvent tagja)
Ebed h. (*Ebed-Ebeed*, Esztergom m., ma Párkány~Štúrovo része)
Ebeed ld. Ebed
Štúrovo ld. Ebed
Párkány ld. Ebed
Duna (*Danubius*) folyó
Andronicus (veszprémi prépost és királynéi kancellár)
veszprémi (*Vesprimiensis*) prépost
Vesprimiensis ld. veszprémi
Cyprián (esztergomi olvasókanonok)
Wrkund (esztergomi kanonok)
Ányos (esztergomi káptalan notáriusa)
András II. király
Béla IV. király
galgóci (*de Golgoch*) várnépek
szolgagyőri (*Zulgageuriensis*) várnépek ld. galgóci várnépek
Golgoch ld. galgóci
Zulgageuriensis ld. szolgagyőri
sági (*de Saag*) konvent
Saag ld. Ság(i)
Szentgyörgy egyház, Esztergom (Esztergom m., ma Esztergom része)
Péter (muzslai, az esztergomi Szentgyörgy egyház prépostja)
Muzsla h. (*Musla*, Esztergom m., ma Mužla, Szl.)
Musla ld. Muzsla
Mužla ld. Muzsla
Márton (Tamás apja, Esztergom m-i birtokos)
Tamás (Márton fia, Esztergom m-i birtokos)
budai (*Budensis*) káptalan

Budensis ld. budai
 tatárok (*Tartari~Tatari*)
 Akkon h. (*Akon~Akonensis*, ma Akko, Izrael)
Akon~Akonensis ld. Akkon
 drávántúli (*Ultradawansis*) részek
Ultradawansis ld. drávántúli
 Imre (gömöri főesperes)
 gömöri (*Gumuriensis*) főesperes
Gumuriensis ld. gömöri
 Wrkund (sasvári főesperes)
 sasvári (*de Saswar*) főesperes
 Péter (esztergomi káptalan dékánkanonoka)
 Zena (Bece apja, muzslai)
 Bene (Zena fia, muzslai)
 Bertalan (Jakab és Zup apja, muzslai)
 Jakab (Bertalan fia, muzslai)
 Zup (Bertalan fia, muzslai)
 Baza (muzslai)
 Boronch (muzslai)
 Ambrus (muzslai)
 Hyze (esztergomi éneklőkanonok)
 György (muzslai)
 Péter (muzslai)
 Áron (budai éneklőkanonok)
 Tamás (budai örkanonok)
 Pál (budai dékánkanonok)
 Ambrus (budai olvasókanonok)
 Benedek (esztergomi érsek)
 esztergomi érsek
 Ábrahám (esztergomi prépost)
 Bálint (esztergomi éneklőkanonok)
 Farkas (szentlőrinci pap)
 Péter (Esztergom-kovácsi falunagy)
 Lázár (Esztergom-kovácsi falunagy)
 Szent Lőrinc-egyház (Esztergom m.?)
 Esztergom-kovácsi h. (*villa fabrorum*, Esztergom m., ma Esztergom része)
 Tamás (Hontpázmány nb., országbíró)
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1291–1292.) máj. 7., Kanizsa

Hontpázmány nb. András fia Tamás (*Damus pro memoria*): a színe előtt személyesen megjelenő Óvári (*de Owar*) Konrád mester Szent György nyolcadától [máj. 1.] kezdve 6 napon keresztül várakozott Lőrinc volt nádor fia: Bakó (*Boko*) Miklós mester ellenében, aki nem jött és nem is küldött senkit, ezért bírsággal tartozik, ha nem tudja magát kimenteni. *Datum in Kenesa, septimo die termini prenotati.*

Eredeti: befűzött hártyaszalaggal, hátoldalán zárópecsét feltja és viaszmaradványai – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 4. 16V (DF 259848.)

Kiadása: HO VI. 256–257. *Regesztája:* DPM 135. sz.

Az oklevél az Óvári Konrád és Lőrinc fia Miklós között Kopács birtok ügyében zajló pernek egyik kiadványa. A per első felére ld. a **XX. [259714.]** sz. reg. Ekkor, 1291 végén, 1292 tavaszán lezárult a per első szakasza, úgy tűnik, hogy Konrád győzelmével: az András király által kikényszerített megegyezés értelmében visszakapta Kopácsot, cserébe elengedte Miklósnak azokat a bírságokat, amellyel korábban sújtották őt. Konrád azonban nem ért el hosszú távú sikert, mert 1299. ápr. 26-án még mindig tiltakozott az ellen a pécsi káptalan előtt, hogy Kopács birtokát Lőrinc fia Miklós „sok napja és éve” (*a multis diebus et annis*) elfoglalva tartja (ÁÚO XII. 642.). Ezután adhatta ki III. András azt a szeptemberi oklevelét, amelyben utasította Csák fia János mester baranyai ispánt, hogy a birtokot adja vissza Konrádnak, ezen kívül szolgáltatasson igazságot Konrádnak Lőrinc fia Kemény mester részéről is, a Konrád által bemutatott oklevelek alapján, ld. RA 4359. sz. (A keltét Zsoldos Attila 1300-ra tette, mert 1299 szeptemberében még Lőrinc fia Kemény volt az ispán, ld. Zsoldos: Archontológia 133. 58. jz. Mivel a pécsi káptalan 1299. évi levele és III. András ezen oklevele között összefüggés áll fent a szövegpaneleken, ezért András levele biztosan a káptalan 1299. évi kiadványa után kelt.) Hogy az 1291–1292. évi megnyert perben Konrád miért nem tudta visszaszerezni a birtokot, és miért csak 1300-ban indult újra az ügy, arra egyszerű a magyarázat: 1289–1291 és 1296–1299 között az a Lőrinc fia Kemény viselte a baranyai ispánságot, aki a birtokot elfoglalva tartó Lőrinc fia Miklós testvére volt (Zsoldos: Archontológia 133.; Engel: Genealógia, Matucsina [Cseményi]), az ítélet végrehajtását tehát családon belül „elszabotálták”. Konrádnak támadt is konfliktusa Lőrinc fia Kemény ispánnal, mint arra III. András 1300. évi oklevele utal is. Hogy az itteni kiadvány a per melyik szakaszában kelt, nem teljesen egyértelmű, de igen valószínű, hogy még az elején, hiszen a pécsi káptalan 1291. évi kiadványa már arról beszél, hogy Lőrinc fia Miklóst 8 bírsággal is sújtották (ÁÚO X. 435–436.), és a bírságokat említi III. András 1291. szept. 21-i diplomája is (DPM 133. sz., DL 38660.). Elképzelhető, hogy az itteni volt a bírságlevelek közül az egyik. Ez esetben a keltének felső határa legfeljebb 1291. Mivel azonban itt azt olvassuk, hogy a május 1-jén meg nem jelent alperest bírságolják, nem lehetetlen, hogy azon, ezzel összefüggő 1291. szept. 21-i királyi oklevél után kelt, amelyben a peres feleket éppen máj. 1-re idézte meg ismét a saját színe elé. Ez esetben viszont 1292 a kiadási év. A Szent György nyolcadára adott határnap igen gyakori volt, ezért ez önmagában még nem döntő bizonyíték, de emellett beszédes a kelet hely is. Mivel a király színe elé idézték vissza a feleket, ezért vagy a király, vagy az országbíró lehet a kiadó, az alországbíró nagy valószínűséggel kizárható, hiszen ő Budán kelezett volna. A király 1291. évi május eleje környéki tartózkodási helyét nem ismerjük, de 1292 tavaszán hadjáratot vezetett a Kőszegiek ellen Nyugat-Magyarországra. A király máj. 30-án Somogyon (a mai Somogyváron) kelezett (RA 3873. sz.), ekkor már biztosan visszavonulóban volt a sereg. Elképzelhető, hogy a máj. elejére véget érő hadjárat idején még a Zala megyei Nagykanizsán tartózkodjanak. A kiadó tehát vagy a király, vagy a seregben vele lévő Tamás országbíró. A hátapon egy lelógó és halvány pecsétfolt látható. Pontos mérete nem meghatározható, az biztos, hogy 30 mm-nél nagyobb volt és akár az 50 mm-t is elérhette. Ez összevág Tamás országbíró kb. 45–46 mm-es pecsétjével (DL 73458.), ám kisebb az uralkodói sigillumnál, és mivel a pécsi káptalan 1291. évi levele szerint is Tamás országbíró parancsára küldték ki emberüket ezen perben (**XX. [259714.] sz.**), ezért a kiadót benne kereshetjük.

Konrád, Óvári (*de Owar*)
Lőrinc (Kemény fia, Miklós apja, volt nádor)
Miklós, Bakó (*Boko*, Lőrinc nádor fia)
„Bakó” Miklós ld. Miklós, Bakó
Boko Miklós ld. Miklós, Bakó
Kanizsa kh. (*Kenesa*, Zala m., ma Nagykanizsa)
Kenesa ld. Kanizsa
Nagykanizsa ld. Kanizsa

(1291. febr.–1292. júl.)

— levele (*pluribus litteris iudicialibus ... iudicum curie nostre*, ti. *Andreas rex Ungarie*), amelyek szerint a Lodomér esztergomi érsek és pásztoi (*de Paztuh*) István fiai: László, János és Miklós közötti perben István fiait bírságban marasztalták el, és ezért az országbírók megparancsolták az esztergomi keresztes konventnek, hogy adják tanúságukat, és a bírságok meg a köztük lévő per főtárgya fejében a fivérek Kemence (*Kemence*) nevű birtokába vezessék be az érseket.

Tartalmlag átírta: III. András 1293. jan. 24. (RA 3901. sz.) > esztergomi keresztes konvent 1293. febr. 12. > Marcell aloraszágbíró 1293. febr. 25.: **XX. [248317.] sz. reg.**

Kiadása (TÁ): CD VI/1. 271–272.; MES II. 338.

Ld. még a **XX. sz. [1290. aug.–1291. jan.]** regesztát. Az oklevélben nem nevezik meg a két említett országbírót, de a per (és a királyi oklevél) kronológiája alapján biztos Tamás az egyik, és – ebből következően – ismeretlen hivatali elődje a másik (vö. Zsoldos: *Archontológia* 35.). Hogy a többes szám nem tévedés, és tényleg két különböző országbíró okleveléről van szó, mutatja a szöveg későbbi szóhasználata is, amely szerint az érseket korábban, III. András 1293. jan. 24-i parancsa előtt már kétszer is beiktatták a birtokba „per iudices curie nostre diversos”. Az elmarasztalás még az előtt a megegyezés előtt született, amelyet szintén Tamás országbíró és a király foglalt írásba 1292. aug. 22. előtt (vö. **XX. sz. [1292. aug. 22. e.] reg.**), valamikor a nyár folyamán, és ami miatt átmenetileg elmaradt a birtokba való bevezetés. A bírságlevélnek és a bevezetésről szóló parancslevélnek így Tamás esetén hivatalában való első felbukkanása, 1291 februárja és 1292 nyara között kellett kelnie. Az ismeretlen hivatali előd vsz. a közvetlen előd volt, így az oklevelét 1290. aug. és 1291. jan. között adta ki.

Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
Pászto h. (*Paztuh*, Hont m., ma Ipolypászto~Pastovce, Szl.)
Paztuh ld. Pászto
Pastovce ld. Pászto
Ipolypászto ld. Pászto
István (László, János és Miklós apja, Hontpázmány nb., pásztoi)
László (István fia, Hontpázmány nb., pásztoi)
János (István fia, Hontpázmány nb., pásztoi)
Miklós (István fia, Hontpázmány nb., pásztoi)
Kemence h. (*Kemence*, Hont m.)
esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent

1292. aug. 11., Egeg

— és Bagamer honti ispán (*Nos comes Thomas iudex curie domini regis et Bogamerius comes Huntensis*): amikor [III.] András király a főpapok, bárók és nemesek tanácsára elrendelte, hogy a zólyomi, liptói és turóci (*de Zolum, de Lipto et de Turuch*) udvarnokok és várak földjeit járják meg és vegyék vissza, és jutassák vissza az udvarnokoknak és váraknak, ezen visszavételre Mihály mestert, udvarának jegyzőjét rendelte. Mihály pedig az oklevéladók embere és a sági (*de Saag*) konvent tanúsága mellett megjárta a határait Szólát (*Zolat*) és Kaján (*Kayan~Koyan*) nevű udvarnokföldeknek, amely [udvarnokok] a Gyerk falu melletti Dopopocsba (*in Dopopuch ... iuxta villam Gyriki*) tartoztak, és a Hont (*Huntensi*) megyei várnépek földjének: Damasának és Málasinak (*Damasa et Malasy*) a határait, más földekkel egyetemben, amelyekről az esztergomi káptalan azt állította, hogy elfoglalva tartják, és meghagyta a káptalannak, hogy a földdel kapcsolatos okirataikat a jelen oklevéladók színe előtt mutassák be. Végül az esztergomi káptalan nevében megjelent a színük előtt Szerafin szentgyörgyi (*sancti Georgii*) prépost, Imre gömöri (*de Gumur*) főesperes és dékánkanonok, továbbá Miklós és Péter esztergomi kanonokok, és bemutatták [IV.] László király oklevelét Szólát, Kaján, Damasa és Málas adományozásáról, amely szerint a 4 ekényi földeket László esztergomi prépost kapta [RA 2816. sz.], és ue. [IV.] László pápens oklevelét, amelyek által a prépost királyi engedéllyel, törvényesen adta át a káptalan tulajdonába [a földeket] [RA 3247. sz.]. Az oklevelek alapján az országbíró és a honti ispán a mondott birtokokat Mihály mester egyetértésével a káptalan kezén hagyta örökös birtoklásra. *Datum in Egeg, in crastino beati Laurentii martiris, anno Domini M^o CC^o nonagesimo secundo.*

Eredeti: vízfoltos és egy helyen lyukas, hátulján két, hártaszalagra fűzött pecsét foltja – Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 19. 1. 10. (DF 236135.)

Kiadása: CD VI/1. 232–233. (hibáit javítja: Knauz: Esztergomi főkáptalan okmányai II. 843.); MES II. 332–333. *Regesztája:* CD VI/1. 188. (lat.); Knauz: Esztergomi főkáptalan okmányai II. 843. 206. sz.

A földek kapcsán az oklevél kissé zavarosan fogalmaz, mivel itt Szólátot és Kajánt földként és várnépként is említették egyszerre. Szólát és Kaján eredendően két várnépbeli volt a Gyerk melletti Dopopocsból, és Damasa meg Málas is az ő tulajdonuk volt, ám haláluk után dopopocsi földjük viselni kezdte a nevüket (vö. ÁMTF III. 189., 192.).

Bogomér (ludányi, honti ispán)

honti (*Huntensis*) ispán

András III. király

zólyomi (*de Zolum*) vár

Zolum ld. Zólyom(i)

turóci (*de Turuch*) vár

Turuch ld. Turóc(i)

liptói (*de Lipto*) vár

Mihály mester (III. András jegyzője)

Hont (*Huntensis*) megye

sági (*de Saag*) konvent

Szólát h. (*Zolat*, Hont m.)

Kaján h. (*Kayan~Koyan*, Hont m.)

Zolat ld. Szólát

Koyan ld. Kaján

Gyerk h. (*Gyriki*, Hont m., ma Ipolyság~Šahy része, Szl.)

Gyriki ld. Gyerk
Šahy ld. Gyerk
Ipolyság ld. Gyerk
Damasa h. (*Damasa*, Hont m.)
Málasi h. (*Malasy*, Hont m.)
esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan
Szerafin (Esztergom-szentgyörgyi prépost)
Szentgyörgy egyház, Esztergom (Esztergom m., ma Esztergom része)
gömöri (*de Gumur*) főesperes
Gumur ld. Gömör(i)
Imre (gömöri főesperes, esztergomi dékánkanonok)
Miklós (esztergomi kanonok)
Péter (esztergomi kanonok)
László IV. király
László (esztergomi prépost)
Egeg kh. (*Egeg*, Hont m., ma Hokovce, Szl.)
Hokovce ld. Egeg

1292. (aug. 11. körül), Ság

— és Bagamer honti ispán (*Nos comes Thomas iudex curie domini regis et Bogomerius comes Huntensis*): amikor [III.] András király a főpapok, bárók és nemesek tanácsára elrendelte, hogy a zólyomi, turóci és liptói (*de Zolum, Turuch et de Lypto*) udvarnokok és várak földjeit járják meg és vegyék vissza, és jutassák vissza az udvarnokoknak és váraknak, ezen visszavételre Mihály mestert, udvarának jegyzőjét rendelte. Ő egy Hont (*Huntensi*) megyében lévő Pér (*Pyr*) nevű földnek, amelyet szerinte Weytih fiai elfoglalva tartanak, megjárta határait a zólyomi vár jogára hivatkozva, és meghagyta Weytih fiainak, hogy az ezzel kapcsolatos okirataikat a jelen oklevéladók színe előtt mutassák be – ahogy ezt a király is elrendelte. Weytih fiai végül bemutatták a megboldogult [IV.] Béla király oklevelét Pér föld eladományozásáról [RA 894. sz.], akik megtekintve azt, ellentmondás nélkül meghagyták nekik a földet örökös birtoklásra. *Datum in villa Saag, anno Domini M^o CC^o nonagesimo secundo*.

Eredeti: hártáján az írás tiszta, a hátoldalon kör alakú zárópecsét foltja – DL 73458. (Orczy család L. N. 3.)
Kiadása: CD X/3. 276.

A kiadásban 6–7. sor: *castrensium* helyett *castrorum*; 9. sor: *castrensibus* helyett *castris*. Az oklevél nem tartalmaz napi keletet, de vélhetően a nagyon hasonló tartalmú **XX. sz. [236135.]** oklevél kiadása környékén bocsátották ki ezt is, hiszen az itteni és az ottani kelethely (Egeg) igen közel (kb. 10 km) esett egymáshoz.

Bogomér (ludányi, honti ispán)
honti (*Huntensis*) ispán
András III. király
zólyomi (*de Zolum*) vár
Zolum ld. Zólyom(i)
turóci (*de Turuch*) vár
Turuch ld. Turóc(i)
liptói (*de Lypto*) vár
Mihály mester (III. András jegyzője)

Hont (*Huntensis*) megye
Pér h. (*Pyr*, Hont m.)
Pyr ld. Pér
Weytih (Mikus fia, péri)
Béla IV. király
Ság kh. (*Saag*, Hont m., ma Ipolyság~Šahy, Szl.)
Saag ld. Ság

(1292. aug. 22. előtt)

— oklevele értelmében (*iuxta tenorem litterarum ... iudicis curie sue*, ti. *domini regis*) pásztói (*de Paztuh*) István fiai: László, János és Miklós elvállalták, hogy a Lodomér esztergomi érseknek okozott károk fejében 80 márkát fizetnek neki, részint tizedrészig égetett ezüstben, részint becsértékben, három határnapra, ti. Nagyboldogasszony nyolcadára [aug. 22.] 30 márkát, Mindenszentek nyolcadára [nov. 8.] 30 márkát, és Szent András nyolcadára [dec. 7.] 20 márkát, azzal a feltétellel, hogy ha az első határidőt elmulasztják, akkor királyi bírsággal tartoznak, ha a másodikat, akkor kétszeres büntetésbe esznek, ha pedig a harmadikat is figyelmen kívül hagyják, akkor Kemence (*Kemence*) nevű birtokuk jusson az esztergomi érsek kezére.

Tartalmilag átírta: Marcell alországbíró 1293. febr. 25.: **XX. sz. [248317.] reg.**

A tartalmi átírás nem nevezi meg az országbírót, de az ott leírt perfolym alapján az itteni határnapok az 1292. évre érvényesek, az országbírói oklevél tehát 1292 augusztusa előtt kelt, vélhetően nyáron, vagy késő tavasszal. Ebben az időben Tamás viselte az országbírói hivatalt (Zsoldos: Archontológia 35.).

Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
Pásztó h. (*Paztuh*, Hont m., ma Ipolypásztó~Pastovce, Szl.)
Paztuh ld. Pásztó
István (László, János és Miklós apja, Hontpázmány nb., pásztói)
László (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
János (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
Miklós (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
Kemence h. (*Kemence*, Hont m.)

(1292.) okt. 10., Szécs

Pál alországbíró (*Datum pro memoria*): a király oklevele értelmében Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] B[enedek] veszprémi püspöknek be kellett mutatni az oklevéladó színe előtt a Patvására és Nosztré (*Puthwasara et Noztre*) birtokokról szóló okleveleit Óvári (*de Owar*) Konrád mester és fia: Jakab mosoni ispán ellenében [RA 3891. sz.]. A nyolcad elérkeztevel a püspök két képviselője (*procuratores*): István mester és János comes megjelentek Konrádék két képviselője: Dénes mester és Adrean comes ellenében, és bemutatták a győri káptalan oklevelét. De mivel az oklevéladó a király parancsára a király kúriájából Budára került át, hogy az ország összes nemesének és nem nemesének minden ügyét lefolytassa, és így nem tartózkodott a számára ítékezésül szabott helyén, ezért a győri káptalan oklevelét a pecsétfőjével (*capite sigilli nostri*) megjelölve visszaadta a püspök

képviselőinek, meghagyva a feleknek, hogy Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] mindketten személyesen jelenjenek meg a színe előtt, és a püspök ismét mutassa be a győri káptalan oklevelét. *Datum in Zeech, quinto die octavarum sancti Mychaelis.*

Eredeti: hártájja ép, befűzött hártaszalaggal, hátulján pajzs alakú zárópecsét foltja – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 13. (DF 259751.)

Kiadása: ÁÚO X. 459.; HO VI. 391. *Regesztája:* DPM 137. sz.

Karácsonyi János szerint az alországbíró adta ki az oklevelet, és 1296 körül kelt, mivel a végső ítéletet is abban az évben hozták meg (HH 152–153. 189. sz.), Borsa Iván kérdőjelesen az országbírót jelölte meg kiadóként (RA 3891. sz.). A szövegben az oklevéladó a királyi kúria bírójaként hivatkozik önmagára, akit Budára rendelt az uralkodó. Ebben az időben a királyi kúria „rendes bírāja” az alországbíró volt, ám ő egyébként is Budán székelt. Az oklevél „de curia eiusdem [ti. a király] in Budam fuimus provecti” megfogalmazása vsz. arról szól, hogy a királyi kúria helyszíne helyett egy másik budai helyszínre lett hivatali értelemben átirányítva, és, miként írta, nem tartózkodott a számára ítélkezésre rendelt helyen („nec eramus in loco nostro adiudicandum deputato”). Ez alapján az alországbíró a legvalószínűbb kibocsátó. Az oklevél keltezése kapcsán azonban nem tudunk egyetérteni Karácsonyival. A lezáró levél valóban 1296-ban kelt, de abban elmesélték a pertörténetet, és tudjuk, hogy az ügy már Pál alországbíró színe előtt is járt, aki 1291–1292 között viselte hivatalát (ld. RA 4049. sz.; Zsoldos: Archontológia 35.). Az itt említett Konrád fia Jakab mosoni ispánságára is csak 1292-ből van adatunk (Zsoldos: Archontológia 171.), bár tény, hogy 1292–1298 között nem ismerünk egyetlen mosoni ispánt sem, így Jakab további hivatalviselése nem zárható ki kategorikusan. Az oklevél hátulján egy pajzs alakú pecsétfolt található. Pál alországbíró pecsétjét nem ismerjük, de mivel az őt hivatalában követő Marcell (1293) és Márton (1293–1297) alországbírók tipáriumuk kör alakú volt (DL 90763.; és DL 50552.), továbbá szövegszerűen is említették, hogy Pál adott ki okleveleket ezen perfolyamban, ráadásul a Jakab mosoni ispánságára vonatkozó pozitív adatok is az ő hivatali idejét támogatják, ezért őt jelölhetjük meg kiadónak. Tegyük hozzá: Pál felettesének, Tamás országbírónak is kör alakú pecsétnyomója volt (DL 73458.), így nem csak a szöveg megfogalmazása, de a pecsétképek alapján is kizárhatjuk, hogy Tamás adta volna ki a diplomát. Noha Pál 1291–1292 között mindkét évben hivatalban lehetett októberben, 1291. okt. 9-én még egy bizonyos (másik) Pált említettek mosoni ispánként (Zsoldos: Archontológia 171.), így csak az 1292. év jöhet szóba.

Benedek (veszprémi püspök, Rád nb.)

veszprémi püspök

Patvására h. (*Puthwasara*, Veszprém m.)

Puthwasara ld. Patvására

Nosztré h. (*Noztre*, Zala m.)

Konrád, Óvári (*de Owar*, Győr nb.)

Jakab (Óvári Konrád fia, mosoni ispán, Győr nb.)

mosoni ispán

István mester (Benedek veszprémi püspök képviselője)

János comes (Benedek veszprémi püspök képviselője)

Adrean comes (Óvári Konrád képviselője)

Dénes mester (Óvári Konrád képviselője)

győri káptalan

Szécs kh. (*Zeech*, ? megye)
Zeech ld. Szécs

(1291–1292)

Tamás levele (*littere comitis Th. iudicis curie domini regis*) szerint Churnuk fia István köteles Szent György nyolcadán [máj. 1.] a nyitrai (*Nitriensis*) káptalan színe előtt visszaváltani Sutóc (*Sotouch*) föld azon 1/3-ad részét Ban fia Iroszló mestertől, amelyet még ő tett nála zálogba három márkáért cserébe a turóci (*de Turuch*) konvent előtt. Ha nem tudná visszaváltani, akkor a harmadrész örökre legyen Iroszló tulajdona, de úgy, hogy ha a fogadott értébecslők becslése szerint a birtokrész három márkánál többet ér, akkor Iroszló egészítse ki a fennmaradó összeget.

Tartalmilag átírta: nyitrai káptalan – eredetije nem fellelhető, a kiadás szerint 1879-ben „a m. tud. Akadémia kéziratgyűjteményében, a Bossányi cs. oklevelei közt”

Kiadása: HOkl 188.

A káptalani oklevél nem tartalmaz kiadási évet. Divék nb. Bán fia Iroszló 1277–1310 közötti forrásokban bukkan fel (Engel: Genealógia, Divék nem 2. Bossányi-ág 2. tábla; vö. AOkl II. 998. sz.), és már 1277-ben is „magister” titulussal említették (HO VI. 225.). 1316 márciusában már biztosan nem élt (AOkl IV. 252. sz.). Ebben az időszakban Tamás nevű személy csak 1291–1293 között viselte az országbírói tiszteletet (Zsoldos: Archontológia 33–36.). Az 1275 első felében hivatalát töltő Tamás azért kevésbé valószínű, mert abban az évben Iroszló apja Bán még élt (HO VI. 207–208.), és ez esetben inkább ő kezelte volna a zálogot. Mivel Tamás 1293 legelején vesztette el hivatalát, így az oklevél keletjéről az 1291–1292-es évek jöhetnek szóba.

Churnuk (István apja)
István (Churnuk fia)
nyitrai (*Nitriensis*) káptalan
Sutóc h. (*Sotouch*, Nyitra m., ma Sújtó~Šutovce, Szl.)
Sotouch ld. Sutóc
Šutovce ld. Sutóc
Sújtó ld. Sutóc
Ban (Iroszló apja, Divék nb.)
Iruzlaus ld. Iroszló
Iroszló (Ban fia, Divék nb.)
turóci (*de Turuch*) konvent

(1292)

Pál alországbíró levele (*litteras quamplures et diversas comitis Pauly quondam viceiudicis curie domini regis*), amely szerint besenyői (*de Besenew*) Dénes fiait: Albertet, Lampertet és Lackot bizonyos bírságlevelek szerint (*iuxta formam litterarum iudicialium*) elmarasztalták 5 bírságban Bekes fia Roland és Pósa fia Márkus ellenében. Ezeket látva az alországbíró az ország szokásjoga alapján be akarta vezetni Rolandot és Márkust Dénes fiainak a birtokába a köztük lévő per főtárgya, ti. Rolandék Borsod (*Borsod*) megyei, Császa (*Chaztha*) nevű birtokának erőszakos elfoglalása, Roland Pethe nevű fivérének megölése, és sok egyéb, nekik okozott kár és jogtalanság miatt, amellyel Dénes fiai a haláleseten kívül 200 marka kárt

okoztak, ill. a mondott öt bírság fejében, ám a maga és Roland nevében megjelenő Márkus azt mondta Pál alorshágbírónak, hogy Dénes fiainak minden birtokát törvényesen teher alá vették (*aggravare*) azok ellenfelei, kivéve Besenyőt, amelyhez ők szegénységük okán nem tudnak odamenni, és hogy azt a császtai birtokrészt, amely miatt per folyik köztük, Dénes fiai elfoglalva tartják. Ezért Pál alorshágbíró elrendelte, hogy alacskai (*de Alachka*) Tamás királyi ember az egri káptalan tanúságával a határosokat összehívva járja meg Császtá határait, és ha nem talál ellentmondókra iktassa be Rolandot és Márkust, az ellentmondókat pedig idézze meg a király színe elé alkalmas időpontra.

Tartalmilag átírta: Marcell alorshágbíró 1293. márc. 31.: **XX.** [90763.] reg.

Az átíró oklevélen kívül ld. még a per közvetlen folytatását tartalmazó **XX. sz.** kiadványt. Ezek kronológiája alapján ez a levél 1292 második felében, esetleg 1293 legelején kelt.

Bekes (Roland apja)
Roland (Bekes fia)
Pósa (Márkus apja)
Márkus (Pósa fia)
Pál (alorshágbíró)
egri (*Agriensis*) káptalan
Besenyő h. (*Besenew*, Borsod m., ma Ládbesenyő)
Besenew ld. Besenyő
Ládbesenyő ld. Besenyő
Dénes (Albert, Lampert és Lack apja, besenyői)
Albert (Dénes fia, besenyői)
Lampert (Dénes fia, besenyői)
Lack (Dénes fia, besenyői)
Chaztha ld. Császtá
Császtá h. (*Chaztha*, Borsod m.)
Pethe (Bekes fia Roland fivére)
Borsod (*Borsod*) megye
Alacska h. (*Alachka*, Borsod m.)
Alachka ld. Alacska
Tamás (alacskai, királyi ember)

(1292–1293. jan.)

— bírságlevele (*litteras quamplures et diversas comitis Pauly quondam viceiudicis curie domini regis*, ti. *litteris iudicialibus*): korábbi levele [**XX. sz.**] értelmében az egri káptalan vissza is írt a királynak címezve, hogy az alorshágbíró parancsa szerint alacskai (*de Alachka*) Tamás királyi ember ki is ment Császtá (*Chaztha*) birtokra, és a szomszédok jelenlétében a határait megjárta, és beiktatta Bekes fia Rolandot meg Pósa fia Márkust a birtokba, ellentmondás nélkül. Végül az alorshágbíró azt is elrendelte, hogy a mondott királyi ember az egri káptalan tanúságával együtt hirdesse ki a Borsod megyei boldvai, szentpéteri és ládi vásáron (*in foro de Buldoa et de Sanctopetro, ac de Laad in comitatu de Borsod*), hogy besenyői (*de Besenew*) Dénes fiai: Albert, Lampert és Lack a kihíradetéstől számított 15. napon jelenjenek meg a király színe előtt Roland és Márkus ellenében, hogy elmondják Császtá birtok elfoglalásának okát. Ha pedig nem jönnek el, akkor az ügyet véglegesen

lezárják. Azok nem jelentek meg a király színe előtt, ezért az alországbíró a hatodik bírságban is elmarasztalta őket.

Tartalmilag átírta: Marcell alországbíró 1293. márc. 31.: **XX. [90763.]** reg.

A tartalmilag átíró oklevél szerint ezután Marcell alországbíró vette át a pert, és egyéb érdemi cselekedet nélkül le is zárta. Ennek az oklevélnek tehát nem sokkal Pál alországbíró leváltása előtt kellett kelnie, 1293. febr. 1. előtt néhány hónappal.

Bekes (Roland apja)
Roland (Bekes fia)
Pósa (Márkus apja)
Márkus (Pósa fia)
Pál (alországbíró)
egri (*Agriensis*) káptalan
Besenyő h. (*Besenew*, Borsod m., ma Ládbesenyő)
Besenew ld. Besenyő
Dénes (Albert, Lampert és Lack apja, besenyői)
Albert (Dénes fia, besenyői)
Lampert (Dénes fia, besenyői)
Lack (Dénes fia, besenyői)
Chaztha ld. Császa
Császa h. (*Chaztha*, Borsod m.)
Borsod (*Borsod*) megye
Alacska h. (*Alachka*, Borsod m.)
Alachka ld. Alacska
Tamás (alacskai, királyi ember)
Boldva h. (*Buldoa*, Borsod m.)
Buldoa ld. Boldva
Szentpéter h. (*Sanctuspetrus*, Borsod m., ma Sajószentpéter)
Sanctuspetrus ld. Szentpéter
Sajószentpéter ld. Szentpéter
Lád h. (*Laad*, Borsod m., ma Szendrőlád)
Szendrőlád ld. Lád
Laad ld. Lád

(1291–1293)

Pál alországbíró különféle levelei (*litteras ... comitis Pauli quondam viceiudicis ... quamlures et [diversas]*), amelyekben Óvári (*de Owar*) Konrád mestert és fiát: Jakabot bírságokban marasztalja el a veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök és a káptalan ellenében.

Említi: Datum pro memoria [III. András]: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Patvására 3. (DF 200740.) > (TÁ): Márton alországbíró 1296. jún. 11.: **XX. sz. [200742.]** reg.

Kiadása (Eml.): RA 4049. sz. *Regesztája (Eml.):* DPM 175. sz. Az említés *tartalmi átírásának* kiadását ld. az **XX. sz. [200742.]** alatt.

Az említés alapján nem tudjuk, hogy hány oklevélről lehet szó, Konrádot összesen 10 bírságban marasztalták el, de ebből csak az első néhányat szabta ki Pál, a bírság- és parancslevelek nagy részét már Márton alországbíró adta ki ld. **XX. sz. [200740.]** reg.

Konrád, Óvári (*de Owar*, István fia, Győr nb.)

Jakab (Konrád fia, Győr nb.)

veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök

Vesprimiensis ld. veszprémi

veszprémi káptalan

(1293. febr. 9. előtt)

Tamás memoriális levele szerint (*secundum continentiam litterarum memorialium iudicis curie domini regis*) a veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan állítson tanúkat a tihanyi (*Thykoniensis*) konvent színe előtt paloznaki (*de Paloznuk*) Jakab mester ellenében Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadán [febr. 9.].

Tartalmilag átírta: tihanyi konvent 1293. febr. 9.: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Palaznak 20. (DF 200727.)

Kiadása (TÁ): Kis-Petrik: Kiadatlan oklevelek 27.

A káptalan nem nevezte meg az országbíró, és pont ezen időpont környékén volt a hivatalváltás. Tamás febr. 1-jén bukkan fel utoljára, ám utódja, Apor csak júl. 11-én szerepel először (Zsoldos: Archontológia 35.). Hogy mikor történt a személycsere, nem tudjuk (vö. Körmendi: Marcell pecsétje 125., ahol a szerző febr. 1–9. közé keltezte a hivatalváltást, éppen ezen oklevél alapján, ugyanis – az Árpád-kori archontológia egy félreolvasása nyomán – az itteni „*memorialium*” szót *Marcelli-nek vélte, és Marcell alországbíró első felbukkanásának tartotta, amely szerinte már egy ismeretlen, új országbíró is feltételezne. A kérdéses helyen nem a későbbi alországbíró neve áll, itt mindenképpen egy országbírói kiadványról van szó). Mivel az oklevél febr. 9-re írta elő a konvent előtti eskü hatánapját, és ilyen időpontokat legalább két hétre előre szoktak adni (de nem ritka az egy-másfél hónapra kiszabott hatánap sem), ezért szinte biztos, hogy Tamás leveléről van szó.

veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan

tihanyi (*Thykoniensis*) konvent

Thykoniensis ld. tihanyi

Paloznak h. (*Paloznuk*, Zala m.)

Paloznuk ld. Paloznak

Jakab (paloznaki)

(1293. febr. 18. körül)

Marcell alországbíró levele (*litteras ... nostras*, ti. *Marcellus viceiudex curie*), amelyben a Lodomér esztergomi érsek és pásztói (*de Paztuh*) István fiai: László, János és Miklós közötti perben István fiait a 15. bírságban marasztalta el, mert a fivérek hamvazószerda nyolcadán [febr. 18.] nem jelentek meg az alországbíró színe előtt, és nem is küldtek senkit.

Említi: Marcell alországbíró 1293. febr. 25.: **XX. sz. [248317.] reg.**

Az alországbírói oklevél elején található említés semmit nem árul el a jelen oklevél tartalmáról, ám ugyanezen kiadvány végén leírja, hogy István fiait a rájuk korábban kirótt 14 bírság után a 15. bírságban is elmarasztalták, mert nem jelentek meg Marcell színe előtt

(„ratione quatuordecim iudiciorum supradictorum et quintidecimi iudicii, in quo iidem filii comitis Stephani in octavis Cinerum proxime elapsis non veniendo, nec mittendo coram nobis, insuper novissime sunt convicti”). Bár a passzív szerkezet használata miatt nem világos, hogy ki marasztalta el a fivéreket, de mivel Marcell színe előtt kellett megjelenüik, ezért nyilván ő adta ki a bírságlevelet. Mivel Marcell csak rövid ideje volt ekkor hivatalban, ezért más, az ügygel kapcsolatos oklevele nem is igen lehetett, mint ez a 15. bírságról szóló kiadvány.

Lodomér (esztergomi érsek)

esztergomi (*Strigoniensis*) érsek

Pásztó h. (*Pasztuh*, Hont m., ma Ipolypásztó~Pastovce, Szl.)

Pasztuh ld. Pásztó

István (László, János és Miklós apja, Hontpázmány nb., pásztói)

László (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)

János (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)

Miklós (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)

1293. febr. 25., Buda

— ([N]os comes Marcellus viceiudex curie domini regis): megjelent a színe előtt Lodomér esztergomi (*Strigoniensis*) érsek és örökös esztergomi ispán officiálisa: Móric comes az ura nevében, annak ügyvédvalló levelével pásztói (*de Pastuh*) István fiai: László, János és Miklós ellenében, és bemutatta több különböző bíró oklevelét, ill. az alországbíró korábbi kiadványát [XX. sz. [1293. febr. 18. k.] reg.], és különösen az esztergomi stefanita keresztes konvent (*cruciferorum monasterii sancti regis Stephani de Strigonii[!]*), amelyet az alországbíró teljes terjedelemben átírt:

Az esztergomi keresztes konvent (*frater Dominicus magister domus hospitalis sancti regis Stephani de Strigonio, et conventus cruciferorum loci eiusdem*) jelenti [III.] András királynak, hogy megkapták levelét, amelyet át is írtak. [III. András 1293. jan. 24-én, Budán kelt levelének a regesztáját ld. RA 3901. sz.] Ennek értelmében kiküldték emberüket a királyi emberrel: János mesterrel, a királyi udvar notáriusával egyetemben, aki hetvenedvasárnap utáni csütörtökön [jan. 29.] bevezette Lodomér esztergomi érsek officiálisát: Móricot Kemence (*Kemence*) birtokba, és ellentmondás nélkül ott maradtak a 15. napig, továbbá István comes fiait: Lászlót, Jánost és Miklóst, továbbá viski (*de Wysk*) Jakab mester fiait: Miklóst, Zumur-t és Lőrincet a király színe elé idézte hamvazószerda nyolcadára [febr. 18.], és a fentieket kihirdették a hidvégi, sági és egegi vásáron (*in foro de Hydweygh, de Saagh, et de Eghuegh*). Datum in crastino diei Cinerum.

Ugyanezen keresztes konvent egy másik levele szerint László, János és Miklós elvállalták, hogy az esztergomi érseknek okozott károk fejében 80 márkát fizetnek neki, részint tizedrészig égetett ezüstben, részint becsértékben, három hatánapra, ti. Nagyboldogasszony nyolcadára [aug. 22.] 30 márkát, Mindenszentek nyolcadára [nov. 8.] 30 márkát, és Szent András nyolcadára [dec. 7.] 20 márkát, azzal a feltétellel, hogy ha az első határidőt elmulasztják, akkor királyi bírsággal tartoznak, ha a másodikat, akkor kétszeres büntetésbe essenek, ha pedig a harmadikat is figyelmen kívül hagyják, akkor a király és az országbíró oklevele értelmében [XX. sz. [1292. aug. 22. e.] reg.] Kemence nevű birtokuk jusson az esztergomi érsek kezére. És, ahogy ez a konvent okleveléből kiderült, egyszer sem fizettek.

Mivel István mondott fiai a többszöri idézés ellenére sem jelentek meg a királynak, vagy [egy korábbi] alországbírájának és az oklevéladónak a színe előtt, ezért az alországbíró – mivel a növekvő dacosság nagyobb büntetést is kíván – együtt a vele ülésező nemesekkel az érsek ez ügyben bemutatott oklevelei alapján István fiait pervesztesnek nyilvánította az érsekkel szemben úgy a per főtárgya, mint a bírságok terén. A Móric comes által bemutatott, a keresztes konventtől és a váci (*Waciensis*) káptalantól származó oklevelek egyenként felsorolják a fivérek által okozott károkat. Eszerint László 300 márkányi kárt okozott a Börzsöny (*Bersen*) nevű falu elfoglalása miatt, fivére: Miklós 100 márkányi kárt okozott az érsek egy jobbágyának megölésével, és több emberének megsebesítésével, László további 600 márká kárt okozott Salló (*Sorlow*) falu feldúlásával, 50 kisebb-nagyobb jószág elvitelével, Szódó (*Zordov*) falu feldúlásával és két odavalósi ember megölésével. Miklós *Thoyth* faluból elvitt 60 ökröt és 10 lovat, László pedig 30 ökröt és 6 lovat, János 20 márká kárt okozott Börzsöny faluban, László elhajtott 20 marhát, juhot, disznót és 300 kecskét Ölvéd (*Vlued~Wlued*) faluból, és elfoglalva tartotta azt három évig, és végül felgyújtotta és az embereket elűzte. Ugyanő az érsek Nadal nevű jobbágyától elvette két ökrét, szetei (*de Zeteh*) Bensének pedig 14 marháját. Miklós elvette Móric comes serviensének: oroszai (*de Vruzy*) Ivánnak két lovát, egy rókabőr-bundát (*pellium wlpinarum*), íjat és tegez, ill. 15 márkát, amelyek az érsek vagyonát képezték, és neki vitték éppen, elvették továbbá ue. Iván rokonának: Sixtusnak tizenöt marháját és két lovát. Berence (*Berence*) faluban László és János 300 márká kárt okozott. László és Miklós Gyarmat (*Gormoth*) faluból 200 marhát és 40 kisebb állatot vitt el. László Kéty (*Cheth*) faluból elvitt 30 ökröt és öt lovat, Ölvéd faluból pedig 40 ökröt és 15 lovat. János elűzte az érsek pásztói népeit, Börzsöny faluban hat ekére való ökröt és lovat vitt el, Berence faluból pedig 25 ökröt és 15 lovat. László és Miklós 15 márká kárt okozott Farnad (*Fornod*) faluban. Mindezek miatt, továbbá a 14 korábban kiszabott bírság, ill. a 15. bírság okán – amelyben azért marasztalták el István fiait, mert hamvazószerda nyolcadán nem jelentek meg és nem is küldtek senkit, az alországbíró a fivérek Hont megyében lévő (*in comitatu Huntensi*) Kemence nevű birtokát minden haszonvételével és tartozékával Lodomér esztergomi érseknek és általa az egyházának ítéli örökös birtoklásra, a fivéreknek és Jakab fiainak örökös hallgatást parancsolva a birtok ügyében. Az alországbíró minderről pecsétjével megerősített oklevelet ad ki. *Datum Bude, in crastino Mathie apostoly, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo tertio.*

Eredeti: hártája kissé vízfoltos, kezdő N betű hiányzik, vörös-zöld selyemfonatán függő pecsétje nagyrészt ép – Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I. 8. (DF 248317.) > III. András 1293. márc. 11. (RA 3907. sz.): Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I. 9. (DF 248318.); az alországbírói oklevelet és III. András átiró oklevelét is *említi*: esztergomi keresztes konvent 1319. máj. 2. (AOkl V. 445. sz.): 1) Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I. 15. (DF 248324.); 2) Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I. 16. (DF 248325.); ugyancsak mindkét oklevelet *említi* az esztergomi prímási levéltár 15. sz.-i leltára: Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia P. 25. (DF 248514.)

Kiadása (Orig): CD VI/1. 270–276.; MES II. 342–344. *Regesztája:* Knauz: Esztergomi érsekség okmányai 920–922. 147. sz.; Bakács: Pest m. 236. sz. Az átirás és a 14. sz.-i említések kiadásait ld. a jelzett regesztáknál, a 15. sz.-i leltár kiadása: Prokopp: Prímási Levéltár leltára 125. 80. sz.

Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
esztergomi ispán

Móric (Lodomér esztergomi érsek officiálisa)
Pásztó h. (*Pasztuh*, Hont m., ma Ipolypásztó~Pastovce, Szl.)
Pasztuh ld. Pásztó
István (László, János és Miklós apja, Hontpázmány nb., pásztói)
László (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
János (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
Miklós (István fia, Hontpázmány nb., pásztói)
Kemence h. (*Kemence*, Hont m.)
esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent
Domonkos mester (az esztergomi keresztes konvent előljárója)
András, III. király
János mester (III. András notáriusa)
Visk h. (*Wysk*, Hont m., ma Ipolyvisk~Vyškovce nad Ipľom, Szl.)
Wysk ld. Visk
Vyškovce nad Ipľom ld. Visk
Ipolyvisk ld. Visk
Jakab mester (Miklós, Zumur és Lőrinc apja, Bana nb., viski)
Miklós (Jakab fia, Bana nb., viski)
Zumur (Jakab fia, Bana nb., viski)
Lőrinc (Jakab fia, Bana nb., viski)
Hidvég h. (*Hydweygh*, Hont m., ma Ipolyhídvég~Ipeľské Predmostie, Szl.)
Hydweygh ld. Hidvég
Ipeľské Predmostie ld. Hidvég
Ipolyhídvég ld. Hidvég
Ság h. (*Saagh*, Hont m., ma Ipolyság~Šahy, Szl.)
Saagh ld. Ság
Šahy ld. Ság
Ipolyság ld. Ság
Egeg h. (*Eghuegh*, Hont m., ma Hokovce, Szl.)
Eghuegh ld. Egeg
Hokovce ld. Egeg
váci (*Waciensis*) káptalan
Waciensis ld. váci
Börzsöny h. (*Bersen*, Hont m., ma Nagyborzsöny)
Bersen ld. Börzsöny
Nagyborzsöny ld. Börzsöny
Salló h. (*Sorlow*, Bars m., ma Nagysalló~Tekovské Lužany, Szl.)
Sorlow ld. Salló
Tekovské Lužany ld. Salló
Nagysalló ld. Salló
Szódó h. (*Zordov*, Bars m., ma Svodov, Szl.)
Zordov ld. Szódó
Svodov ld. Szódó
Thoyt h. (Bars m.? Hont m.)
Ölved h. (*Vlued~Wlued*, Hont m., ma Kisölved~Malé Ludince, Szl.)
Vlued~Wlued ld. Ölved
Malé Ludince ld. Ölved
Kisölved ld. Ölved
Nadal (Lodomér esztergomi érsek jobbágya)
Szete h. (*Zeteh*, Hont m., ma Kubáňovo, Szl.)
Zeteh ld. Szete
Kubáňovo ld. Szete
Bense (szetei, Lodomér esztergomi érsek embere)

Ororszi h. (*Vruzy*, Bars m., ma Kukučínov, Szl.)
Vruzy ld. Oroszi
Kukučínov ld. Oroszi
Nemesoroszi ld. Oroszi
Iván (oroszi, Móricnak, az esztergomi érsek officiálisának serviense)
Sixtus (oroszi Iván rokona)
Berence h. (*Berence*, Hont m., ma Bernecebaráti)
Bernecebaráti ld. Berence
Gyarmat h. (*Gormoth*, Hont m., ma Hontfüzesgyarmat~Hontianska Vrbica, Szl.)
Gormoth ld. Gyarmat
Hontianska Vrbica ld. Gyarmat
Hontfüzesgyarmat ld. Gyarmat
Kéty h. (*Cheth*, Esztergom m., ma Érsekkéty~Kvetná, Szl.)
Cheth ld. Kéty
Kvetná ld. Kéty
Érsekkéty ld. Kéty
Farnad h. (*Fornod*, Esztergom m., ma Farná, Szl.)
Fornod ld. Farnad
Farná ld. Farnad
Hont (*Huntensis*) megye
Huntensis ld. Hont
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1293.) márc. 17., Buda

— (*Datum pro memoria*): György fia Péter az ura: Óvári (*de Ovar*) Konrád nevében hat napon át várakozott böjtközép nyolcadától az oklevéladó színe előtt a felperes B[enedek] veszprémi püspök ellenében, aki nem jött és nem is küldött senkit, ezért a püspök addig nem idézheti perbe újra Konrádot, amíg a korábbi bírságot meg nem fizeti. *D. Bude sept. die term. prenot.*

Eredeti: hártája szakadozott, két átfűzött hártaszalaggal, a hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 37n. (DF 259778.)

Kiadása: HO VII. 305. *Regesztája*: DPM 138. sz.

Benedek veszprémi püspök 1289 közepétől viselte hivatalát (Zsoldos: Archontológia 101.), így a legkorábbi szóba jöhető év 1290. Az oklevél nagy valószínűséggel összefügg azzal az 1291–1296 között zajló persorozattal, amelyben Konrád és Benedek püspök, valamint a káptalan szerepel, és Konrád tartozik nem kevés bírsággal a püspöknek, ami miatt 1296-ban véglegesen le is foglalták két birtokát (DPM 168. és 175. sz.). Ezt a DPM-t vélhetően még a persorozat kezdetére tehetjük, amikor Pál, Marcell és Márton alországbírók előtt zajlott az ügy (a pertörténetre ld. az idézett két oklevelet). Az alországbírói kiadót a budai kelethely is erősíti, amely az ő székhelyüknek számított III. András idején. Az oklevél hátulján lévő 37 mm-es körpecsét viaszmaradványai Marcell pecsétjéhez tartoznak (DL 90763.), így a kiadót vele azonosíthatjuk. Ez a keltezés is leszűkíti 1293-ra.

György (Péter apja)
Péter (György fia, Óvári Konrád serviense)
Konrád, Óvári (*de Ovar*, Győr nb.)
Benedek (veszprémi püspök, Rád nb.)

veszprémi püspök
Buda kh. (*Bude*, Pilis m., ma Bp. része)

1293. márc. 31., Buda

—: Bekes fia Roland és Pósa fia Márkus bemutatták neki Pál volt alországbíró és az egri káptalan besenyői Dénes fiai: Albert, Lampert és Lack ellenében kiadott levelét [**XX. és XX. sz.** reg.]. Pál alországbíró levelei alapján Dénes fiai nem jelentek meg a királyi szín előtt Rolandék ellenében, ezért az alországbíró együtt az ország báróival úgy döntött, hogy – a bemutatott oklevelek alapján – Császa birtokot minden haszonvételével együtt Roland és Márkus kezén hagyja örökös birtoklásra. Pethe megölésének és az egyéb jogtalanságoknak és a bírságoknak az ügyét pedig Rolandékra bízta rá, hogy folytassák le jogrend szerint.

Eredeti: díszes N kezdőbetű, hártýája néhány helyen szakadt, vörös-sárga selyemfonaton függő pecsétje nagyrészt ép – DL 90763. (Hódossy család)

Az oklevél szövege:

Nos comes Marcellus viceiudex curie domini regis memorie commendantes significamus, quibus expedit tenore presentium universis, quod Rorandus filius Bekes, et Markus filius Pousa ad nostram accedentes presentiam exhibuerunt nobis litteras quamplures et diversas comitis Pauly quondam viceiudicis curie domini regis domini nostri, et capituli Agriensis contra Albertum, Lampertum et Lachk filios Dyonyssii de Besenew, in quibus inter cetera comperimus, quod cum iidem filii Dyonyssii iuxta formam litterarum iudicialium contra eosdem Rorandum et Markus in quinque iudiciis legitime convicti fuissent, et predictus comes Paulus quondam viceiudex curie regie eosdem Rorandum et Markus, visis litteris ipsorum, iuxta regni consuetudinem approbat, [- -]m in possessionem dictorum filiorum Dyonyssii pro facto principali, videlicet violenta occupatione possessionis eorum Chaztha vocate in comitatu de Borsod existentis, interfectione Pethe, fratris ipsius Rorandy, destructione, et aliis iniuriis multiplicibus et diversis per ipsos filios Dyonyssii eisdem datis et illatis, super quibus omnibus iidem Rorandus et Markus contra eosdem se dicebant habere actionem, dampnum ad valorem ducentarum marcarum excepta morte memorata ipsis inferendo, et ratione ipso[rum] quinque iudiciorum intoducere voluisset, ydem Markus pro se et pro eodem Rorando astando dicto comiti Paulo viceiudici asseruisset, quod universe possession[es] eorundem filiorum Dyonyssii per suos adversarios antea fuissent legitime aggravare, excepta possessione Besenew, ad quam ipsi causa sue inopie ire non possent, et ut p[ortio?]nem eorum Chaztha vocatam, ratione cuius contenditur^a inter ipsos, exceptis omnibus premissis dicti filii Dyonyssii potencialiter occupatam detinerent, propter quod per eun[de]m comitem Paulum viceiudicem decretum fuit, ut Thomas de Alachka homo domini regis presentate ydoneo testimonio capituli Agriensis reambulet eandem [pos]sessionem Chaztha vocatam per metas veteres et antiquas, vicinis et commetaneis inibi convocatis, et restatueret Rorando et Markus memoratis si non fieret [contra]dictum, contradictoribus vero, si qui fuerint, ad regiam presentiam evocatis ad terminum competentem. Quod quidem capitulum Agriense super reambulatione ipsius terre d[omin]o regi rescripsit in hunc modum, quod prefatus homo domini regis presente ydoneo testimonio eorum accessisset super faciem ipsius terre Chaztha, et presentibus commetaneis [et vi]cinis eiusdem per metas veteres et antiquas reambulando ipsam terram, statuissent et assignassent eisdem Rorando et Markus nullo

contradictore existente. Demum [- -] comes Paulus viceiudex ad maiorem et uberiolem huius facti cautelam statuit, sententialiter decernendo, quod predictus Thomas homo domini regis coram testimon[io] dicti capituli in foro de Buldoa et de Sanctopetro, ac de Laad in comitatu de Borsod faceret publice proclamari, quod iidem Albertus, Lampertus et Lachk quintodecimo die a die proclamationis comparerent in presentia domini regis contra Markum et Rorandum predictos peremptorie, rationem super eo reddituri, qua scilicet ratione mediante predictam terram seu possessionem Chaztha occupasse et detinuisse dinoscantur, qui si comparere non curarent, extunc huic negotio finis debitus inponetur iustitia mediante. Quiquidem filii Dyonsii facta huiusmodi proclamatione ad regiam presentiam venire neglexerunt, propter quod etiam in sexto iudicio sunt convicti, sicut id in litteris iudicialibus exinde confectis plenius continetur. Verum quia iidem Albertus, Lampertus et Lachk per citationes multiplices et diversas, et per proclamationes legitime factas ad presentiam domini regis non venerunt, specialiter ad reddendam rationem, qua ratione mediante dictam possessionem Chaztha occupaverint, prout decretum fuerat, ut prehabitu est, nos in suo iure nemini deesse volentes, maxime cum crescente concumacia crescere pena debeat, et ut, quos timor Dey a malo non revocat, eos saltem prohibeat pena temporalis, una cum baronibus et nobilibus regni quamplurimis in hoc facto visis omnibus litteris predictis sententialiter decernentes predictam possessionem seu terram Chaztha cum suis utilitatibus et pertinentiis universis in eisdem metis et terminis, in quibus antea possessa fuerat eisdem Rorando et Markus restituimus ordine iudicario, tanquam ius eorundem, et reliquimus perpetuo possidendam. Factum vero interfectionis ipsius Pethe, dampnorum, iniuriarum, et iudiciorum predictorum super propriis possessionibus eorundem filiorum Dyonsii per ipsos Rorandum et Markus statuimus prosequendum, iuris ordine observato. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Bude, tertio die Pasce Domyni, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo tertio.

^a előtte pontozással törölve: inter cetera

A pecsét leírása: „természetes színű viasz, kb 35 mm, függőpecsét. Ábra: címerpajzs függőleges csíkokkal, fölötté átdöfött ló. Felirata: S MARCELLI COMITIS. Ép.” (DL-DF 5.1. DL 90763.). A pecsét részletesebb leírását ld. Körmendi: Marcell pecsétje 119. Az oklevéllel és a perrel kapcsolatban ld. még uo. 117–118., főként 117. 3. jz.

Bekes (Roland apja)

Roland (Bekes fia)

Pósa (Márkus apja)

Márkus (Pósa fia)

Pál (alországbíró)

egri (*Agriensis*) káptalan

Besenyő h. (*Besenew*, Borsod m., ma Lásbesenyő)

Lásbesenyő ld. Besenyő

Besenew ld. Besenyő

Dénes (Albert, Lampert és Lack apja, besenyői)

Albert (Dénes fia, besenyői)

Lampert (Dénes fia, besenyői)

Lack (Dénes fia, besenyői)

Chaztha ld. Császa

Császta h. (*Chaztha*, Borsod m.)
Pethe (Bekes fia Roland fivére)
Borsod (*Borsod*) megye
Alacska h. (*Alachka*, Borsod m.)
Alachka ld. Alacska
Tamás (alacskai, királyi ember)
Boldva h. (*Buldoa*, Borsod m.)
Buldoa ld. Boldva
Szentpéter h. (*Sanctuspetrus*, Borsod m., ma Sajószentpéter)
Sanctuspetrus ld. Szentpéter
Sajószentpéter ld. Szentpéter
Lád h. (*Laad*, Borsod m., ma Szendrőlád)
Szendrőlád ld. Lád
Laad ld. Lád
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1293. febr.–aug.)

Marcell/Márton? alorshágbíró levele szerint (*iuxta continentiam privilegii nostri*) Zelemér fiai: Miklós és Zadur peres úton megszerezte Nagymező, Andrásföldre és Rebren (*Nogmezeu, Andreasfelde et Rebren*) birtokokból a részét Iván fia Alberttől és fivéreitől.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria 1293. aug. 14.: **XX. sz. [HO VIII. 325.]** reg.

Az átíró „datum pro memoria”-oklevél biztosan alorshágbírói kiadvány, de pont Marcell utolsó kétségkívüli, és Márton első biztos felbukkanása közötti időben kelt, és mivel nem maradt fent eredetiben, nem tudjuk, hogy melyikük adta ki. Ha Marcell kiadványa, csak akkor lehetséges a februári-márciusi kelet, amennyiben Mártonhoz kell kötni, akkor a kiadásának alsó határa április. Bővebben lásd a tartalmilag átíró oklevél kommentárját.

Zelemér (Zadur és Miklós apja)
Zadur (Zelemér fia)
Miklós (Zelemér fia)
Nagymező h. (*Nogmezeu*, Zemplén m.)
Nogmezeu ld. Nagymező
Andrásföldre h. (*Andreasfelde*, Zemplén m.)
Andreasfelde ld. Andrásföldre
Rebren h. (*Rebren*, Zemplén m.)
Iván (Albert apja)
Albert (Iván fia)

1293. aug. 14., Buda

Marcell/Márton? alorshágbíró (*Datum pro memoria*): a maga és fivére: Miklós nevében megjelenő Zelemér fia Zadur az oklevéladó egy korábbi oklevele szerint [**XX. sz.** reg.] egy perben elnyerte Nagymező, Andrásföldre és Rebren (*Nogmezeu, Andreasfelde et Rebren*) birtokokból a részét Iván fia Alberttől és fivéreitől, bemutatván Nagymező birtok ügyében Domonkos volt nádor, bácsi (*Bachiensis*) és szebeni (*Zybiniensis*) ispán oklevelét [RP 136. sz.], mivel Zadur azt állította, hogy Nagymező földnek a Cseb (*Cheb*) föld irányából lévő fele kimaradt a nádor mondott okleveléből, ti. hogy ez az ő szerzett birtokuk, és nem a Lesztemér (*Leztemer*) felé fekvő öröklött birtok. Ámbár Zadur rá akarta bízni Albertnek és közös

rokonaiknak, ti. Gergely fiainak: Miklósnak és Simonnak az esküjére Nagymező föld oklevélből kimaradt részének az ügyét, mégis, Albert az esküt ez ügyben nem vállalta, hanem alávetette magát Zadur és Gergely fivérei [! helyesen: fiai]: Miklós és Simon esküjének. Így a felek akaratából az oklevéladó elrendelte, hogy Szent István király nyolcadán [aug. 27.] a felek menjenek ki a vitás földre, és Buntur fia Miklós fia Miklós jelenlétében, ill. az egi káptalan tanúságával Zadur tegyen esküt Gergely fiaival: Miklóssal és Simonnal és három másik nemessel Iván fiai: Albert és fivérei ellenében arról, hogy Nagymező birtok azon része, amely kimaradt Domonkos nádor okleveléből (*que est extra privilegium Dominici palatini*) nem Lesztemérhez tartozó öröklött birtok, hanem szerzeményi föld. Ha leteszik az esküt, az legyen elég, ha nem, akkor csak Zadur és Gergely mondott fiai tegyenek földesküt úgy, ahogy az szokás, ti. földet helyeznek a fejükre, és esküdjenek arról, hogy Nagymező azon határai, amelyeket Domonkos nádor oklevele is leír, igazak és valóságosak. Ezen felül a felek birtokosztályt akarnak tenni Nagymező, Andrásföldre és Rebre birtokaikban úgy, hogy a mondott nyolcad harmadnapján [aug. 29.] Zadur, a fivére: Aba, továbbá Gergely fiai: Miklós és Simon, akiket akkor Zadur fog képviselni, a mondott Miklós királyi ember jelenlétében és az egi káptalan tanúságával az összes birtokot minden haszonvételével és tartozékával három egyenlő részre osztják. Ebből először Iván fiai: Albert és fivérei választanak ki maguknak egy részt. A maradék két rész pedig legyen Zelemér fiaié: Zaduré és fivéreié, ill. Gergely fiaié: Miklósé és Simoné. Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] a felek ismét jelenjenek meg az oklevéladó színe előtt, és mutassák be az egi káptalan oklevelét az eskü és a birtokosztály lefolyásáról. Ugyanekkor Iván fiai más peres ügyek miatt is kötelesek megjelenni Zadur ellenében, és mivel jogtalanul tartották a mondott birtokokat elfoglalva, ezért az oklevéladó bírsággal sújtotta őket, amelyet ugyancsak Szent Mihály nyolcadán, még a perek megkezdése előtt kötelesek megfizetni. *Datum Bude, septimo die quindenarum beati Jacobi apostoli, anno Domini M^o CC^o nonagesimo tertio.*

Eredetije nem fellelhető (1891-ben Pesty Frigyes szerint az Usz-család Sáros megyei levéltárában)

Kiadása: HO VIII. 325–327. (ex orig.); Regesztája: DPM 142. sz.

Az oklevéladó a saját perében kiküldött embert, Miklós fia Miklóst királyi embernek nevezte (*presentibus eodem Nicolao homine domini regis*), ami az alorshágbírók szokása volt, akik a királyi jelenlét bíróságát képviselték ebben az időben, amit az oklevél budai kelet helye is megerősít, ahol az alorshágbírók ekkor állandó székhelyüket tartották. Hogy 1293 augusztusában ki töltötte be ezt a tisztséget, nem teljesen világos. Emych fia Márton alorshágbíróhoz elvileg köthetünk egy 1293. ápr. 15-i oklevelet (Zsoldos: Archontológia 36.), de annak a kibocsátási éve akár 1296 is lehetett (ld. a **XX. sz. [60119.]** reg. kommentárját). Mivel az oklevéladó itt egy saját korábbi kiadványát is említi, valószínű, hogy nem az aug. 14. előtti napokban lépett hivatalba. Ha ezen ápr.-i forrás 1293-ban kelt, akkor mindenképpen Márton alorshágbíróról van szó, ha 1296-os, akkor kettejük közül bármelyikük szóba jöhet. Mivel egy szept. 1-ji, alorshágbírói stílusú DPM-oklevélen Marcell pecsétmérete található (**XX. sz. [210746.]** reg.), ezért valószínűbb, hogy ezt, és az itt említett előző kiadványt is Marcellhez köthetjük, és az árpilisi oklevél Márton alorshágbírótól valójában 1296-ban kelt. Ismerünk azonban egy említést 1324-ből, amely szerint az itt is megjelenő Zadur rendelkezik Rebre földdel kapcsolatos privilégiummal, amit egy bizonyos Márton nevű királyi albíró

adott ki (**XX. [2259.] sz.**). Ha őt Emych fia Mártonnal azonosítjuk, és erre az oklevélre (vagy az előző regesztában leírta) vonatkoztatjuk, akkor viszont Mártonról van szó – ez esetben a szept. 1-ji memoriális nem alországbírói kiadvány. Ám az ottani értelmezést több nehézség is terheli (ld. erre a mondott regeszta kommentárját), ráadásul Zadur úgy is kaphatott Márton alországbírótól oklevelet a földdel kapcsolatban, hogy az itteni levelet még hivatali elődje, Marcell adta ki, vagyis a két oklevél nem azonos. Amíg a jelen oklevél eredetije elő nem kerül (ha nem kallódott el véglegesen), addig nem dönthető el a kérdés.

Zelemér (Zadur és Miklós apja)

Zadur (Zelemér fia)

Miklós (Zelemér fia)

Nagymező h. (*Nogmezeu*, Zemplén m.)

Nogmezeu ld. Nagymező

Andrásfölde h. (*Andreasfelde*, Zemplén m.)

Andreasfelde ld. Andrásfölde

Rebren h. (*Rebren*, Zemplén m.)

Iván (Albert apja)

Albert (Iván fia)

Domonkos (nádor, bácsi és szebeni ispán, Csák nb.)

bácsi (*Bachiensis*) ispán

Bachiensis ld. bácsi

szebeni (*Zybiniensis*) ispán

Zybiniensis ld. szebeni

Cseb h. (*Cheb*, Zemplén m., ma Nagycseb~Žbince, Szl.)

Cheb ld. Cseb

Žbince ld. Cseb

Nagycseb ld. Cseb

Lesztemér h. (*Leztemer*, Zemplén m., ma Lasztomér~Lastomír, Szl.)

Leztemer ld. Lesztemér

Lastomír ld. Lesztemér

Lasztomér ld. Lesztemér

Gergely (Miklós és Simon apja)

Miklós (Gergely fia)

Simon (Gergely fia)

Buntur (Miklós apja)

Miklós (Miklós apja, Buntur fia)

Miklós (Miklós fia, királyi ember)

egri káptalan

Aba (Zelemér fia Zadur fivére)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1293.?) szept. 1., Buda

Marcell alországbíró? (*Datum pro memoria*): Poroszlói (*de Puruzlov*) Gyula fia István – akinek a nevében serviense: szemerei (*de Zemere*) Vruz vállalta el a határnapot – köteles Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] személyesen választ adni az egri káptalan ellenében, akinek a nevében Santhus mester, a káptalan kanonoka és dékánja jelent meg. István a válasz előtt fizesse meg azt az öt bírságot, amelyeknek fejében a káptalannak már átengedték az ő birtokát is, miként ez egy korábbi oklevélben olvasható. Ezen kívül ugyanekkor fizesse meg a hatodik bírságot is azért, mert a végső határnapra, Szent István király nyolcadára [aug. 26.] nem jött el

személyesen, és a maga helyett küldött Vruz nem adott választ, sem elégtételt az öt bírságért, miként kellett volna. Vruz ezen kívül az ura nevében bemutatta a király levelét a per elhalasztásáról, és bár a király megparancsolta az oklevéladónak, hogy a folyamatban lévő ügyeket semmiképpen ne halassza tovább, e miatt most mégis megtette. Ha István Szent Mihály nyolcadán nem jelenne meg és a bírságokat sem fizetné ki, akkor a káptalant ismét bebocsátják István birtokára, semmilyen ellenmondással nem törődve. *D. Bude sext. die oct. s. regis Stephani.*

Eredeti: hártvaszalagoknak való bevágásokkal, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – Heves Megyei Levéltár, Egri székesfőkáptalan magánlevéltára 19. 6. 1. 88. (DF 210746.)

Kiadása: Heves 49.; *regesztája:* DPM 143. sz.; *fordítása:* Heves 49.

1271-ben még élt István apja, Gyula (Heves 36.), ám 1277-ben már István adott engedélyt poroszlói határosként egy birtokeladásra (Heves 45.), Gyula tehát e két időpont között halt meg, valószínűleg ez az oklevél keltének alsó határa. István még 1310-ben is élt, ám 1299 februárjában nemzetségi rokonaival együtt elcserélte Poroszló birtokot Rátót nb. Domonkos tárnokmesterrel. Innentől kezdve bármikor is bukkan fel, nem nevezik többé „poroszlóinak” (1299: RA 4271. sz.; 1300: HO VIII. 414–415.; 1301: AOkl I. 144. sz.; 1310: AOkl II. 868. sz.). Ez az oklevél tehát 1272–1298 közé keltezhető. Ebbe jól beleillik az is, hogy az itt megjelenő serviens, szemerei Tamás fia Orosz 1279 és 1296. évi forrásokban tűnik fel (Heves 51–52., 80–81.). Santhus egri kanonokot csak itt említik, ezért felbukkanása sem szűkíti le ennél jobban az időhatárokat (vö. E. Kovács: Egri káptalan 19–22.; Fehértói: Személynévtár 691.). Az oklevél Borsa Iván szerint alországbírói kiadvány (Heves 115. 69. jz.), ami a kelethelye és stílusa alapján igen valószínű. A hátoldalon egy kb. 37–40 mm-es (nem tisztán mérhető) körpecsét foltja látható, amely a korszak alországbírói közül egyedül Marcell alországbíró pecsétjével egyezik (Olivér alországbíró kb. 40 mm-es sigillumot használt, így az ő esetében a folt kicsit nagyobb lenne). Ez esetben az oklevelet csak 1293-ra keltezhetnénk, ám nem tudjuk biztosan, hogy Marcell ez év szept. 1-jén tényleg alországbíró volt-e. Marcell utoljára 1293. márc. 31-én bukkan fel, utódjával, Mártonnal pedig 1293. szept. 12-én találkozunk először. Márton egy 1293. ápr. 15-i oklevelét 1296-ra is datálhatjuk, egy 1293. aug. 14-i alországbírói diplomát pedig mindkettejükhöz köthetjük (Zsoldos: Archontológia 35–36.; Körmendi: Marcell pecsétje 123–124.; **XX. sz. [HO VIII. 325.], 60119.** reg. és kommentárjai). Ezek alapján elképzelhető, hogy Marcell még szept. 1-jén is hivatalban volt, és a csere csak szept. 2–12. között történt (ez esetben az ápr. 15-i, Mártonhoz köthető oklevelet csak 1296-ra keltezhetjük). Nem lehetetlen azonban az sem, hogy a kiadvány mégsem alországbírói oklevél, vagy az, ám egy általunk ismeretlen, de Marcellhez hasonló méretű pecsétet használó tisztviselőről van szó.

István mester (Gyula fia, Sártványvecse nb., poroszlói)

Jula ld. Gyula

Gyula (István apja, Sártványvecse nb., poroszlói)

Poroszló h. (*Puruzlov*, Heves m.)

Puruzlov ld. Poroszló

Orosz (Tamás fia, szemerei, Sártványvecse nb. István serviense)

Vruz ld. Orosz

Szemere h. (*Zemere*, Borsod m., ma Mezőszemere)

Mezőszemere ld. Szemere
Zemere ld. Szemere
Mezőszemere ld. Szemere
Santhus mester (az egri káptalan kanonoka és dékánja)
egri káptalan

(1293.) szept. 12., Buda

Márton alországbíró (*Datum pro memoria*): a Szent Kereszt felmagasztalásának 15. napján [szept. 28.] Baas fia Péter mester tartozik a szintén személyesen megjelenő Szerafin mesternek, az esztergomi (*de Strigonio*) Szent György-egyház prépostjának leándi (*de Leand*) Sándor királyi ember jelenlétében és az esztergomi káptalan tanúságával átadni egy 70 királyi holdnyi (*septuaginta iugera terre, secundum mensuram regalem*) részt a saját, Mikola (*Mycula*) nevű földjéből a Lukatető (*Lukatheteu*) nevű helytől a Sár (*Saar*) tóig terjedően az ország szokásjoga szerint, és ha ezt nem tenné, akkor a duplájával tartozik, nem akadályozva a határjelek felemelését, amit a király egyezség-levele értelmében [RA 3937. sz.] a felek kötelesek megtenni. A fentieket végrehajtó királyi embert és az esztergomi káptalan tanúságát a felek közösen állják, és mindenszentek nyolcadán [nov. 8.] ismét jelenjenek meg az oklevéladó színe előtt a történetek leírását tartalmazó káptalani oklevéllel. *Datum Bude, sabbato proximo post festum nativitatis Virginis gloriose.*

Átírta: esztergomi káptalan 1293. okt. 15.: DL 86874. (Esterházy család hercegi ága, Repositorium 96. 1. 2.)
Kiadása: DPM 145. sz.

A kibocsátót az átíró oklevél említi (*litteras nobilis viri comitis Martini viceiudicis curie eiusdem domini nostri regis*). Az évszám az átíró oklevél és az itt említett (szintén átírt) királyi diploma (RA 3937. sz.) kiadási évéből következik.

Szerafin (esztergomi Szent György egyház prépostja)
Esztergom h. (*Strigonium*, Esztergom m.)
esztergomi Szt. György egyház
Baas mester (Péter apja, Mezőpilis nb.)
Péter (Baas fia, Mezőpilis nb.)
Leánd h. (*Leand*, Bars m.)
Sándor (leándi, királyi ember)
esztergomi káptalan
Lukatető (*Lukatheteu*, Bars m., Mikola része)
Lukatheteu ld. Lukatető
Mikola ld. Lukatető, Sár tó
Sár (*Saar*) tó (Bars m., Mikola része)
Mikola h. (*Mycula*, Bars m., ma Zselíz~Želiezovce része, Szl.)
Želiezovce ld. Mikola
Zselíz ld. Mikola
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1293. ápr.–szept.)

— oklevele szerint (*iuxta formam aliarum litterarum nostrarum*) Óvári (*de Ouar*) Konrád mester köteles négy márkát fizetni Szent Mihály 15. napján [okt. 13.] Pál pécsi püspöknek és Balough comesnek.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria 1293. szept. 14.: **XX. sz. reg. [259756.]**

Az oklevelet biztosan Márton alországbíró adta ki (ld. a tartalmilag átíró oklevél kommentárját), ám az ő hivatali idejének a kezdete bizonytalan. Lehetséges, hogy már áprilistól viselte tisztségét, de szűkebben akár aug. végi, szept. eleji időponttal is számolhatunk (erről ld. részletesebben a **XX. sz. [60119.]** reg. kommentárját – az ottani oklevél keltezésétől függ mindez). Egy okt. 13-ra adott határnap esetén a szeptemberi hivatalba kerülés sem kizárható.

Óvári (*de Ovar*) Konrád
Ovar~Owar ld. Óvári
Pál (pécsi püspök)
pécsi püspök
Balog comes

1293. szept. 14., Buda

— (*Datum pro memoria*): tanúsítja, hogy Óvári (*de Ouar*) Konrád mester megfizetett minden olyan bírságot, úgy a bírói részt, mint a peres ellenfélnek járó részt, amelyben az oklevéladó és más bírák elmarasztalták őt P[ál] pécsi püspök, Bolugh comes, a püspök társa (*affinem suum*), illetve a Gyarmatról való somogyi várjobbágyok (*iobagiones castri Symigiensis de Gormoth*): Ders fia Ders, Salamon fia Péter, Mihály, és többi rokonaik ellenében, kivéve azt a négy márkát, amit az oklevéladó egy másik levele értelmében [**XX. sz. reg.**] Szent Mihály 15. napján [okt. 13.] kell megfizetnie a püspöknek és Bolugh comesnek. *Datum Bude, septimo die festivitatis nativitatis Virginis gloriose, anno Domini M^o CC^o nonagesimo tertio.*

Eredeti: hártája ép, befűzött hártaszalaggal, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 18. (DF 259756.)

Kiadása: ÁÚO XII. 549–550. *Regesztája:* DPM 148. sz.

Az oklevél hátulján lévő 35 mm-es pecsétfolt Márton alországbíró pecsétjének feleltethető meg (vö. DL 50552.), amit a budai kelet hely is megerősít.

Óvári (*de Ovar*) Konrád
Ovar~Owar ld. Óvári
Pál (pécsi püspök)
pécsi püspök
Balog comes
Bolugh ld. Balog
Gyarmat h. (*Gormoth*, Somogy m., ma Kaposgyarmat)
Kaposgyarmat ld. Gyarmat
Gormoth ld. Gyarmat
Symigiensis ld. Somogy(i)
somogyi várjobbágyok
Ders (Ders apja)
Ders (Ders fia, somogyi várjobbágy)
Salamon (Péter apja)
Péter (Salamon fia, somogyi várjobbágy)
Mihály (somogyi várjobbágy)

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

1293. szept. 21., Buda

— (*Damus pro memoria*): az ura, Mikó fia Byter comes nevében ügyvédvalló levéllel megjelent Heym fia Herman azzal vádolta a személyesen megjelent Sándor fia Andrást, hogy ő az esztergomi káptalan oklevele szerint egy földjét zálogba adta Byternek 17 finom ezüstmárkáért, ám a határidő leteltével nem váltotta vissza. Ezzel szemben András azt állította, hogy amikor a földet vissza akarta váltani, akkor azt Byter teljesen elpusztította, és javaiból kifosztotta, és elvette azt az összeget is, amit a föld kiváltására ő félretett. Minderről bemutatta az esztergomi káptalan bizonyító oklevelét, amelyet a visszaváltás napján állítottak ki, továbbá az esztergomi és az egri káptalan vizsgálati levelét. Az oklevéladó ezeket megtekintve tanúk állítását akarta elrendelni, ám András azt akarta, hogy Byter tegyen esküt az okozott kár, ti. 35 marka mennyiségéről, és ő aláveti magát annak. Az alországbíró így elrendelte, hogy Byter mindenszentek nyolcadán [nov. 8.] a váci (*Waciensi*) káptalan színe előtt tegyen esküt 26 másik nemessel együtt, hogy András comesnek nem okozott a pusztítása révén 35 márkányi kárt, sem kevesebbet. Az eskü 15. napján [nov. 22.] a felek ismét jelenjenek meg a színe előtt, és a váci káptalan oklevelének a bemutatása után döntení fog az ügyben. *Datum Bude, septimo die octavarum nativitatis virginis gloriose anno Domini M^o CC^o nonagesimo tertio.*

Eredeti: hártája enyhén foltos, hártaszalagoknak való kivágással, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára, Ráday család levéltára: Oklevelek 4. (DF 275672.)

Kiadása: DPM 149. sz.

Az oklevél stílusa és kelet helye alországbírói oklevélre vall, és a hátoldalon található 34–35 mm-es pecsétfolt pontosan egyezik az ekkor hivatalban lévő Márton alországbíró pecsétméretével (vö. DL 50552.). Mártonra utal még az is, hogy István alországbíró 1299. évi oklevélben szó esik egy bizonyos „Márton comes” kiadványáról, amely szerint az itteni András elzálogosított Byternek 17 márkáért egy földet (**XX. és XX. sz. [(1293–1297), 72982.] reg.**). Bár az ottani tartalmi átírás nem az itteni oklevelet takarja, úgy tűnik, hogy a felek az elzálogosítást szintén Márton előtt végezték.

Mikó (Biter apja)

Biter (Mikó fia)

Heym (Herman apja)

Herman (Heym fia, Biter officiálisa)

Sándor (András apja)

András (Sándor fia)

esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan

egri (*Agriensis*) káptalan

váci (*Waciensis*) káptalan

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

1293. nov. 23., Buda

—: egyik részről Wech unokája Lőrinc a maga és fia: István nevében, másik részről Zerye mester, és keszi Móric bán fia Roland a maga és nevezett fivérei nevében megjelenván arról számolt be, hogy hosszú ideje per volt köztük a Komárom megyei Mocs birtok kapcsán,

amelyen a Mindenszentek-egyház áll, ám fogott bírák közbenjárásával egyezsége jutottak. Eszerint a birtokot két egyenlő részre osztják, és a Komárom felőli rész, amelyen a mondott egyház is található, Lőrincnek és fiának jut, a másik, Karva felőli rész pedig Zerye mesteré és Móric bán fiaié lesz. A Mindenszentek-egyház, a Duna, az azon lévő „tanyának” mondott halászat, és a sziget Mocs birtokhoz tartozó része közös tulajdon marad. Felhagytak minden köztük lévő perrel, és kötelezték magukat arra, hogy ez ügyben nem is indítanak keresetet többé. Ezen kívül, jöllehet Wech unokái közül Miklós, Zoard és Csák mesterek Zerye mester és Rolandék ellenében perben voltak a kérdéses birtok kapcsán, az alországbíró előtt megjelenve azt mondták, hogy a birtokot nem maguknak, hanem Lőrincnek és fiának szerezték volna meg.

Eredeti: hártyája ép, vastag hártyaszalagon függő pecsétje kis mértékben sérült – DL 1374. (MKA, Neoregistrata acta 1533. 39.)

Regesztája: CD VI/1. 280. (lat.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis memorie commendantes tenore presentium significamus, quibus expedit universis, quod comes^a Laurentius nepos Wech pro se et Stephano filio suo ab una parte, magister Zerye, comes Rorandus pro se, Michaeli, Andrea, et pro omnibus aliis fratribus eorundem, filiis Mauritií bani de Kezw ex altera in nostri presentia personaliter comparentes in facto possessionis Moch nuncupate in comitatu de Komarun existentis, in qua est ecclesia in honore Omnium Sanctorum constructa inter possessiones Koroa, Machala, Bulchw et Moch, que est Theodori existentis, super qua in lite diutius processerant, per arbitrium proborum virorum de nostra permissione in talem pacis formam se dixerunt devenisse, quod predictam possessionem Moch totam contentiosam in duas partes equales cum universis utilitatibus et pertinentiis suis divisissent, de quibus una pars a parte superiori, videlicet a parte Kamarun, in qua est predicta ecclesia Omnium Sanctorum in commetaneitate possessionis dicti Theodori, cessisset eidem comiti Laurentio, et Stephano filio eius in perpetuum possidenda. Alia vero dimidietas ipsius possessionis a parte inferiori, videlicet a parte Koroa, cessisset magistro Zerye, comiti Rorando, Michaeli, Andree et fratribus suis, filius Mauritií bani, similiter cum utilitatibus suis in perpetuum possidenda, ita tamen, quod predictam ecclesiam Omnium Sanctorum, Danubium, loca piscatoria in Danubio, que vulgariter *thana* dicuntur, et insulam, in quantum ad eandem totam possessionem Moch pertinere dinoscuntur, ambe partes et eorum heredes communiter perpetuo possidebunt, renunciantes omni liti et actioni eorum, quecunque contra invicem usque ad presens fuissent suscitare, obligantes se et heredes suos, quod nunquam de cetero super facto predictae possessionis litis movere poterunt questionem. Dicimus etiam, quod licet comes Nicolaus, Zoard et Chak magistri, nepotes Wech contra magistrum Zeryem, comitem Rorandum et filios Mauritií bani super facto dicte possessionis Moch in lite processerit, tamen iidem comes Nicolaus et fratres sui personaliter coram nobis comparendo dixerunt, quod predictam possessionem Moch non sibi, sed comiti Laurentio predicto, fratri eorum, et Stephano filio eius adquisivissent, tanquam proprium ius eorundem. Datum Bude, sexto die octavarum [sancti] Martini confessoris, anno Domini M^o CC^o nonagesimo tertio.

^a előtte áthúzza: n

Vécs (Lőrinc, Miklós, Csák és Zoárd nagyapja, Zoárd nb.)
 Lőrinc (Vécs unokája, István apja, Zoárd nb.)
 István (Lőrinc fia, Zoárd nb.)
 Miklós (Vécs unokája, Zoárd nb.)
 Csák (Vécs unokája, Zoárd nb.)
 Zoárd (Vécs unokája, Zoárd nb.)
 Móric bán (Zerye, Roland, Mihály és András apja, keszi)
 Zerye mester (Móric bán fia, keszi)
 Roland (Móric bán fia, keszi)
 Mihály (Móric bán fia, keszi)
 András (Móric bán fia, keszi)
 Keszi h. (*Kezw*, Esztergom m., ma Bátorkeszi~Vojnice, Szl.)
Kezw ld. Keszi
 Vojnice ld. Keszi
 Bátorkeszi ld. Keszi
 Komárom (*Kumarun*) megye
Kumarun ld. Komárom
 Mocs h. (*Moch*, Komárom m., ma Dunamocs~Moča, Szl.)
Moch ld. Mocs
 Moča ld. Mocs
 Dunamocs ld. Mocs
 Mindszentek egyház (*ecclesia Omnium Sanctorum*, Komárom m.)
 Karva h. (*Koroa*, Komárom m., ma Kravany nad Dunajom, Szl.)
Koroa ld. Karva
 Kravany nad Dunajom ld. Karva
 Mocsola (*Machala*, Komárom m.)
Machala ld. Mocsola
 Bulcsu h. (*Bulchw*, Esztergom m., ma Búcs~Búč, Szl.)
 Búč ld. Bulcsu
 Búcs ld. Bulcsu
Bulchw ld. Bulcsu
 Tivadar (mocsi)
 Komárom h. (*Kamarun*, Komárom m., ma Komárno, Szl.)
Kamarun ld. Komárom
 Komárno ld. Komárom
 Duna (*Danubius*) folyó
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1293. okt. 16–24.)

Márton alországbíró levele (*litteras viceiudicis curie vestre, ti. Andree ... regi Hungarie*) a budafelhévízi konventhez (*prior et conventus cruciferorum de Calidis Aquis*): embere: Andronicus mellé adják tanúságukat, hogy az tudja meg, vajon diódi (*de Gyog*) Jexa fia Péter, László fia Domonkos és rokonai Szent Mihály 15. napját követő csütörtökön [okt. 15.] fényes nappal berki (*de Berky*) T[amás] mester jobbágyának: Tywan fia Jánosnak a házára rátámadtak-e fegyveresen, és megsebesítették-e Jánost, vagy sem, és valami másban ártalmára voltak-e neki.

Tartalmilag átírta: felhévízi konvent (1293.) okt. 26.: DL 82844. (Zichy család, zsélyi 218. B. 4.)
Kiadása (TÁ): Zichy I. 75–76.

A meg nem nevezett országbíró azonosítására ld. a **XX. és XX. [82899., 76170., 82898.]** sz. okleveleket és kommentárjukat, ill. vö. HH 152–153. 193. sz. A perfolium idejéből következik az is, hogy a konventi oklevél kiadási éve 1293, az országbíró tehát a hatalmaskodás ideje és a konventi levél kiadási ideje között adta ki a maga parancslevelét, nagyjából egy héttel a hatalmaskodás után.

budafelhévízi (*de Calidis Aquis*) konvent

Andronicus (királyi/alországbírói ember)

Jexa (Péter és Sebestyén apja)

Péter (Jexa fia)

László (Domonkos apja, diódi)

Domonkos (László fia, diódi)

Diód h. (*Gyog*, Pest m., ma Diósd)

Diósd ld. Diód

Gyog ld. Diód

Berki h. (*Berky*, Pest m.)

Tamás (Mihály fia, berki)

Tywan (János apja)

János (Tywan fia, berki Tamás jobbágya)

(1293.) nov. 8., Buda

— (*Datum pro memoria*): Jeksa fia Péter, akinek a nevében rokona: Dénes fia Egyed jelent meg, továbbá a személyesen jelenlévő László fia Domonkos és más rokonai Diód (*Gyowgh*) faluból, akik közül és a többiek nevében Raath fia Benedek és Jaksa fia Sebestyén jelentek meg, Szent András nyolcadára [dec. 7.] kaptak határnapot berki (*de Berky*) Tamás ellenében, akinek a nevében serviense: Vydus fia István jelent meg. *Datum Bude, in octavis Omnium Sanctorum*.

Eredeti: hártyája felső részén egy apró szakadás, hátoldalán kör alakú zárópecsét feltja és viaszmaradványai – DL 82899. (Zichy család, zsélyi 218. B. 7.)

Kiadása: Zichy I. 78. *Regesztája*: Bakács: Pest m. 239. sz.; DPM 151. sz.

Az oklevél keltezésére ld. HH 152–153. 194. sz., ill. részletesebben, a kibocsátóra vonatkozóan is, a **XX. sz. [82898.] reg.** kommentárját.

Jeksa ld. Jexa

Jaksa ld. Jexa

Jexa (Péter és Sebestyén apja)

Péter (Jexa fia)

Sebestyén (Jexa fia)

Dénes (Egyed apja)

Egyed (Dénes fia)

László (Domonkos apja, diódi)

Domonkos (László fia, diódi)

Diód h. (*Gyowgh*, Pest m., ma Diósd)

Gyowgh~*Gyowgh* ld. Diód

Rath (Benedek apja)

Raach~Raath ld. Rath

Rach ld. Rath

Benedek (Rath fia, diódi)

Berki h. (*Berky*, Pest m.)
Tamás (Mihály fia, berki)
Vydus ld. Vid
Vid (István apja)
István (Vid fia, berki Tamás serviense)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1293.) dec. 12., Buda

— (*Datum pro memoria*): Jexa fia Péter, akinek a nevében rokona: Dénes fia Egyed jelent meg, továbbá a személyesen jelenlévő [László] fia Domonkos és más rokonai Diód (*Gyough*) faluból, [akik közül és a többiek nevében] Rath fia Benedek és Jexa fia [Sebestyén] jelentek meg, vízkereszt nyolcadára [jan. 13.] kaptak határnapot b[erki] (*de B[erky]*) Tamás ellenében, [akinek a nevében] serviense: Vydus fia István jelent meg. Ezen kívül a per kezdete előtt Jexa fia Péter fizessen bírságot [Tamásnak] azért, mert a kitűzött határnapon, Szent András nyolcadán [dec. 7.], nem jelent meg személyesen és a nevében megjelenő Egyed [sem] vette fel a pert. *Datum Bude, sext. die oct. s. Andree ap.*

Eredeti: több helyen vízfoltos és olvashatatlan, hártyszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán zárópecsét halvány foltja – DL 76170. (Zichy család, zsélyi, misc. 4.)

Kiadása: Zichy XII. 3. *Regesztája*: Bakács: Pest m. 240. sz.; DPM 152. sz.

Az oklevél vízfoltos és emiatt több helyütt olvashatatlan. A nevek és a szöveg első felének pótlása az ezen ügy közvetlen előzményének tekinthető, **XX. sz. reg. [82899.]** alapján történt. Az oklevél kibocsátási évére, és a kibocsátó személyére ld. a **XX. sz. reg. [82899.]** és a **XX. sz. [82898.] reg.** kommentárját.

Jexa (Péter és Sebestyén apja)
Péter (Jexa fia)
Sebestyén (Jexa fia)
Dénes (Egyed apja)
Egyed (Dénes fia)
László (Domonkos apja, diódi)
Domonkos (László fia, diódi)
Diód h. (*Gyough*, Pest m., ma Diósd)
Gyough~*Gyowgh* ld. Diód
Rath (Benedek apja)
Raach~Raath ld. Rath
Rach ld. Rath
Benedek (Rath fia, diódi)
Berki h. (*Berky*, Pest m.)
Tamás (Mihály fia, berki)
Vydus ld. Vid
Vid (István apja)
István (Vid fia, berki Tamás serviense)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1294. febr. 1. előtt)

Tamás/Apor? privilégialis oklevele (*litteras privilegiales iudicis curie regalis*) szerint Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nb. Welk fia Sándor és Péter fiai: Márton és Károly 32

márkáért becsértéken megváltották elhunyt nemzetségi rokonuk: Miklós fia Atha birtokait, ti. a Gömör megyei (*in comitatu Gumuriensi*) Harmacot és Aszót (*Harmach et Ozou*), a Borsod megyei (*in comitatu de Borsod*) Velezt (*Welez*), ill. a Bars megyei (*in comitatu Borsiensi*) Gényt és Gyarmatot (*Geyn et Gyarmath*). Ezen birtokok ui. az Atha-t terhelő bírságok miatt a bíró és a peres ellenfelek kezére jutottak.

Tartalmilag átírta: esztergomi káptalan 1294. febr. 1. > esztergomi káptalan 1345. jan. 13. (AOkl XXIX. 31. sz.) > 1) (TÁ) Nagymartoni Pál országbíró 1347. aug. 12. (AOkl XXXI. 786. sz.): DL 1384. (MKA, Neoregistrata acta 737. 33.)

> 2) (TÁ) Nagymartoni Pál országbíró 1347. nov. 19. (AOkl XXXI. 1076. sz.): DL 41062. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1909. 31.) > esztergomi káptalan 1385. nov. 18.: DL 42334. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nyáry, bagonyai)

Kiadása (TÁ, DL 42334. alapján): Kubinyi: Hont m. 41–42. *Regesztája (TÁ):* AOkl XXIX. 31. sz.

Az esztergomi káptalan 1294. évi oklevele szerint, mivel a megváltás egy nemzetségi rokon: Ders fia Tamás tudta nélkül történt, és őt is megilleti a visszaváltás joga, ezért a fivérek megkapták tőle az összeg felét, cserébe átadták neki a felsorolt birtokok felét. Ezen kívül megkapta az országbíró visszaváltásról szóló oklevelét is – egyedül itt említik a meg nem nevezett tisztségviselő kiadványát. Valószínű, hogy Tamás tiltakozása nem sokkal a birtokok visszaváltása után történt, így a legvalószínűbb, hogy az eredeti redempciót már Apor országbíró foglalta írásba, aki 1293 nyaratól már biztosan hivatalban volt (ld. Zsoldos: Archontológia 35.). Ennek ellenére hivatali elődje: Tamás is szóba jöhet, már csak azért is, mert ő ugyanúgy a Hontpázmány nemzetséghez tartozott, mint az itteni felek, ezért nem lehetetlen, hogy ezért pont ő adott erről ki egy ilyen „rutinügyben” fassionális oklevelet, és nem az alországbíró, vagy valamelyik hiteleshely.

Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nemzetség

Hunthpaznan ld. Hontpázmány

Welk (Sándor apja, Hontpázmány nb.)

Sándor (Welk fia, Hontpázmány nb.)

Péter (Márton és Károly apja, Hontpázmány nb.)

Márton (Péter fia, Hontpázmány nb.)

Károly (Péter fia, Hontpázmány nb.)

Miklós (Atha apja, Hontpázmány nb.)

Atha (Miklós fia, Hontpázmány nb.)

Gömör (*Gumuriensis*) megye

Gumuriensis ld. Gömör

Harmac h. (*Harmach*, Gömör m., ma Chrámec, Szl.)

Harmach ld. Harmac

Chrámec ld. Harmac

Aszó h. (*Ozou*, Gömör m.)

Ozou ld. Aszó

Borsod (*Borsod*) megye

Velez h. (*Welez*, Borsod m., ma Sajóvelezd)

Sajóvelezd ld. Velez

Bars (*Borsiensis*) megye

Borsiensis ld. Bars

Gény h. (*Geyn*, Bars m.)

Geyn ld. Gény

Gyarmat h. (*Gyarmath*, Bars m.)
Gyarmath ld. Gyarmat

(1291–1294)

Országbírók és alországbírók levelei (*litteras quamplures et diversas iudicum et viceiudicum curie regie diversorum*), amelyek szerint Jakó fia Mihály fia Mihályt Halald fiai: Jakab és Miklós ellenében elmarasztalták kilenc bírságban, és a köztük folyó perben is, amely a fivérek Bélád nevű falujának lerombolása, az ottani jobbágyok megsebesítése, és ezáltal 60 márkányi károkozás miatt folyt köztük. Mindezek miatt Jakabot és Miklóst háromszor is bevezették Mihály Baka és Keszi (*Baka et Kezw*) nevű birtokába, egyszer sem találván ellentmondóra, a bevezetést kihirdetve a barsi, egegi és verebélyi vásáron (*in foro Borsiensi, de Egwegh, et de Werebel*). Mihály egyik alkalommal sem jelent meg, és elégtételt sem adott a fivéreknek.

Tartalmilag átírta: Márton alországbíró 1294. márc. 23.: **XX. sz. [40222.]** reg.

Hogy hány ország- és alországbíró pontosan mennyi kiadványáról van szó, nem derül ki a tartalmi átirásból, de a kilenc bírság és háromszori birtokba vezetés, majd az ezt követő folyamatos megidézés alapján több éve húzódhatott az ügy (ennek ellenére más olyan kiadványt nem ismerünk, amely ehhez a persorozathoz kapcsolódna). Így valószínűleg Tamás és Apor országbírók, ill. Marcell és Pál alországbírók okleveleiről van szó. A bírságok és bevezetések számából adódóan akár 10–15 kiadvánnyal is számolhatunk, amelyek a per ilyenkor szokásos szakaszait fedik le (idézőlevelek, bírságlevelek, a bevezetésekhez a káptalanokhoz intézett parancslevelek, stb.). Ennek ellenére egyetlen regesztába vettük fel az összes, meg nem nevezett országbírói és alországbírói kiadványt, ezek évkörét tágan, 1291–1294 közé téve. Ld. még a **XX. sz. [1293–1294]** regesztát.

Jakó (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Jakó fia, Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, kálnai)
Halald (Jakab és Miklós apja, béládi)
Jakab (Halald fia, béládi)
Miklós (Halald fia, béládi)
Bélád h. (*Belad*, Bars m., ma Beladice, Szl.)
Beladice ld. Bélád
Baka h. (*Baka*, Hont m., ma Devičany, Szl.)
Devičany ld. Baka
Keszi h. (*Kezw*, Bars m., ma Garamkeszi~Hronské Kosihy, Szl.)
Kezw ld. Keszi
Hronské Kosihy ld. Keszi
Garamkeszi ld. Keszi
Bars h. (*Bors[iensis]*, Bars m., ma Óbars~Starý Tekov, Szl.)
Starý Tekov ld. Bars
Óbars ld. Bars
Egeg h. (*Egwegh*, Hont m., ma Hokovce, Szl.)
Egwegh ld. Egeg
Hokovce ld. Egeg
Verebély h. (*Werebel*, Bars m., ma Vráble, Szl.)
Werebel ld. Verebély

Vráble Id. Verebely

(1293–1294)

Márton alországbíró levele (*litteras ... nostras*) a Halald fiai: Jakab és Miklós és Jakó fia Mihály fia Mihály között folyó per utolsó szakaszából.

Tartalmilag átírta: Márton alországbíró 1294. márc. 23.: **XX. sz. [40222.]**

A perrel kapcsolatban ld. a **XX. sz. [1291–1294]** és az **XX. sz. [40222.]** oklevelet és kommentárjukat. Hogy e persorozaton belül mit tartalmazott az oklevél, nem tudjuk.

Jakó (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Jakó fia, Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, kálnai)
Halald (Jakab és Miklós apja, béládi)
Jakab (Halald fia, béládi)
Miklós (Halald fia, béládi)

1294. márc. 23., Buda

—: Halald fia Jakab a maga és fivére: Miklós nevében megjelenvén bemutatta több különböző (ország-)bíró és alországbíró levelét, és a jelen oklevéladó saját kiadványát [**XX. és XX. sz. [1291–1294, 1293–1294.]** reg.], ill. a nyitrai káptalan levelét Jakó fia Mihály fia Mihály ellenében. Ezen oklevelek szerint Mihályt – bírságlevelek szerint – kilenc bírságban is elmarasztalták, ill. a per főtárgyában is pervesztes lett, ti. a fivérek Bélád nevű falujának lerombolása, az ottani jobbágyok megsebesítése, és ezáltal 60 márkányi károkozás terén. Ezért, és a kilenc bírság fejében Jakabot és Miklóst bevezették Mihály Baka és Keszi nevű birtokába, egyszer sem találván ellentmondóra. Mihály maga nem törődött sem a folyamatos idézésekkel, sem a háromszori birtokba vezetéssel – amit ki is hirdettek a barsi, egegi és verebelyi vásáron –, nem jelent meg, és elégtételt sem adott. Mindezek miatt az alországbíró a vele együtt ülésező bárókkal egyetemben Mihályt pervesztesnek nyilvánítva felbecsültette mondott birtokait, amelyeket a felkért becslők a nyitrai káptalan tanúsága mellett 70 márkára értékelték. Ezeket a birtokokat tehát minden haszonvételükkel egyetemben teljes egészében meghagyta Jakabnak és Miklósnak örökös birtoklásra.

Eredeti: díszes N kezdőbetű, hártájja helyenként kopott és nem olvasható, a vörös selyemfonaton függő viaszpecsét nagy része hiányzik – DL 40222. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1907. 52.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis memorie commendantes significamus, quibus expedit universis presentium per tenorem, quod comes Jacobus filius Halald pro se et pro comite Nicolao fratre suo coram nobis personaliter comparendo exhibuit nobis litteras quamplures et diversas iudicum et viceiudicum curie regie diversorum, et nostras, ac capituli Nitriensis contra comitem Michaellem filium Michaelis filii Jakow, in quibus inter cetera comperimus, quod cum idem comes Michael iuxta formam litterarum iudicialium contra eosdem Jacobum et Nicolaum comites in novem iudiciis convictus fuisset, et pro facto principali, videlicet destructione ipsorum et ratione destructionis ville eorum Belad vocate, ac

vulneratione iobagionum suorum de eadem, dampno sexaginta marcarum in eadem destructione illato, super quibus contra eundem comitem Michaellem ipse comes Jacobus [se]^a et fratrem suum dicebat habere actionem, ac ratione dictorum novem iudiciorum idem Jacobus et Nicolaus comites in possessiones eundem comitis Michaelis Baka et Kezw vocatas fuissent legitime introducti, in propriis introductionibus nullo penitus contradictore apparente, idem comes Michael per citationes continuas et introductiones possessionum suarum semel, secundo et tertio factas, proclamatione etiam in foro Borsiensi, de Egwegh, et de Werebel ad maiorem et uberiores huius negotii cautelam publice [f]acta iuri parere, et eisdem Jacobo et Nicolao comitibus de premissis satisfacere non curiavit, prout premissa omnia et singula premissorum in litt[eris] i[psoru]m iud[icum] seu vice[idicu]m et nostris, ac [capit]uli N[itriensis exinde? confe]ctis vidimus plenius contineri, verum quia dictus comes Michael totiens citatus, et per huiusmodi multiplices ammonitiones et compulsionem legitimas ad regiam presentiam seu viceiudicis curie sue venire neglexit, ut premissum est, nos nemini in suo ire deesse volentes, maxime cum crescente contumacia crescere pena debeat, una cum baronibus et nobilibus regni nobiscum in iudicio assidentibus, eundem comitem Michaellem in omnibus premissis sententialiter decrevimus fore convictum, [et] predictas possessiones Baka et Kezw vocatas per [vir]os nobiles et ydoneos coram testimonio capituli Nitriensis pro sep[tuagin]ta marcis estimatas, sicut in litteris eiusdem capituli formam estimationis predictae continentibus nobis constitit, [cum] suis utilitatibus et pertinentiis universis in eisdem metis et terminis, in quibus per eundem comitem Michaellem sunt possesse, pro facto principali, et ratione predictorum novem iudiciorum, tam in nostra portione, eo quod nobis tanquam iudici iidem Jacobus et Nicolaus comites satisfecerunt ad plenam in nostra portione de iudiciis memoratis, quam in portione eorundem ipsis Jacobo et Nicolao comitibus reliquimus et statuimus perpetuo possidendas, eidem comiti Michaeli super hoc de cetero actoritate iudiciali perpetuum silentium inponentes. Datum Bude, septimo die quindenarum diey Cynerum, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.

^a a pergamen kopottsága miatt nem látszik

Jakó (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Jakó fia, Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, kálnai)
Halald (Jakab és Miklós apja, béládi)
Jakab (Halald fia, béládi)
Miklós (Halald fia, béládi)
Bélád h. (*Belad*, Bars m., ma Beladice, Szl.)
Baka h. (*Baka*, Hont m., ma Devičany, Szl.)
Keszi h. (*Kezw*, Bars m., ma Garamkeszi~Hronské Kosihy, Szl.)
Kezw ld. Keszi
Bars h. (*Bors[iensis]*, Bars m., ma Óbars~Starý Tekov, Szl.)
Egeg h. (*Egwegh*, Hont m., ma Hokovce, Szl.)
Egwegh ld. Egeg
Verebély h. (*Werebel*, Bars m., ma Vráble, Szl.)
Werebel ld. Verebély
nyitrai (*Nitriensis*) káptalan
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1294.) máj. 7., Buda

— (*Damus pro memoria*): azt a pert, amit a személyesen megjelenő berki (*de Berky*) Mihály fia Tamás folytatott a személyesen jelenlévő diódi (*de Gyogh*) Jexa fia Péter ellen a színe előtt Szent György nyolcadán [máj. 1.], a felek akaratából Szent Jakab 15. napjára [aug. 8.] halasztotta a saját színe elé, amennyiben a felek nem tudnak Szent Jakab nyolcadán [aug. 1.] a felhévizi keresztes konvent színe előtt (*coram cruciferis de Calidis Aquis*) kiegyezni hat fogott bíró segítségével. Ha nem tudnak hat bírót odaállítani, négy személy is elegendő a döntőbíráskodás lefolytatásához. A bírák döntsenek mindkét fél ügyében, ahogy azok akarják, és a döntést be nem tartó fél 20 márkát fizessen a másiknak. A döntőbíráskodás kapcsán kiállított konventi oklevelet pedig a felek a mondott 15-öd napon mutassák be az oklevéladó színe előtt. *Datum Bude, septimo die octavarum sancti Georgii martiris.*

Eredeti: több helyen vízfoltos de olvasható, hártyszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán zárópecsét halvány foltja – DL 82898. (Zichy család, zsélyi 218. B. 6.)

Kiadása: Zichy I. 76–77. *Regesztája:* Bakács: Pest m. 244. sz.; DPM 154. sz.

Az oklevél kiadási évét a felhévizi keresztes konvent 1294. aug. 2-án kiadott oklevele határozza meg (Zichy I. 84.), amely szerint a felek rendben kiegyeztek a színe előtt (vö. még HH 152–153. 195. sz.). Az ügy előzményeként még két perhalasztó DPM-oklevelet ismerünk az év végéről (**XX. sz. és az XX. sz. [82899. és 76170.] reg.**), amelyeknek az évszámát így 1293-ban határozhatjuk meg. Mindhárom DPM-oklevél hátulján egy kb. 33–34 mm-es körpecsét foltja látható, így, a kelet hely és a perfolium azonos volta miatt, mindhárom oklevél kiadóját azonosnak vehetjük. A per legelső fennmaradt oklevele a felhévizi keresztes konventtől való, amelyet még [1293.] okt. 26-án adtak ki (vö. **XX. sz. [82844.] reg.**), és amely szerint a per az alországbíró előtt indult. Mivel a pecsétfoltok mérete egyezik az ekkor hivatalban lévő alországbíró, Eymich fia Márton pecsétméretével (ld. DL 50552.), aki tényleg Budán székel, ezért ő tekinthető mindhárom DPM-oklevél kiadójának, és a legelső konventi oklevélben meg nem nevezett alországbíró is vele azonosíthatjuk.

Berki h. (*Berky*, Pest m.)

Tamás (Mihály fia, Nánabeszter nb., berki)

Mihály (Tamás apja, Nánabeszter nb., berki)

Diód h. (*Gyogh*, Pest m., ma Diósd)

Gyogh ld. Diód

Diósd ld. Diód

Jexa (Péter és Sebestyén apja)

Péter (Jexa fia)

felhévizi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent

keresztesek, felhévizi ld. felhévizi keresztes konvent

Budafelhévíz(i) ld. Felhévíz(i)

Calidis Aquis ld. felhévizi

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1293–1294. jún. 14. előtt)

— levele(i) (*litteras ... nostras*) az egyik részről nezdei (*de Nezda*) Márton és rokonai: Buken fia Buken és Ábrahám fia Ábrahám, másik részről Péter erdélyi (*Transsilvanum*) püspök és fivére, ti. Gergely fiai: Gergely és Egyed közötti, Polca (*Polcha*) birtok északi felének

hovatarozása miatt zajló perben, amelyben az alországbíró Mártonékat szárszói (*de Zarazou*) Kozma királyi emberrel és a somogyi konvent tanúságával bevezetteti a mondott birtokrészbe.

Tartalmilag átírta: Márton alországbíró 1294. jún. 14.: **XX. sz. [247950.]**

A tartalmi átírás szerint Mártonékat háromszor is bevezették a birtokba, amelyben szárszói Kozma a második esetben működött közre (ekkor incidens is érte a társaságot). Erre már Márton alországbíró parancsára került sor, így bizonyos, hogy a haramadik bevezetést is ő rendelte el. És mivel a püspök és fivérei egyszer sem jelentek meg a színe előtt, ezért bírságokat is szabott ki a végleges ítéletlevele előtt. Ezért Mártonhoz legalább négy kiadványt köthetünk, itt most mégis egyetlen regeszta alá vettük fel ezeket. Ld. még az **XX. sz. (1294. jún. 14. körül)** reg.

Nezde h. (*Nezda*, Somogy m.)
Márton (nezdai, Hontpázmány nb.)
Bökény és fia: Bökény (Hontpázmány nb.)
Ábrahám és fia: Ábrahám (Hontpázmány nb.)
somogyi (*Symigiensis*) konvent
Péter (Gergely fia, Hontpázmány nb., erdélyi püspök)
erdélyi (*Transilvanus*) püspök
Gergely (Péter, Gergely és Egyed apja, Hontpázmány nb.)
Gergely (Gergely fia, Hontpázmány nb.)
Egyed (Gergely fia, Hontpázmány nb.)
Polca h. (*Polcha*, Somogy m.)

(1294. jún. 14. körül)

— levelében (*in aliis litteris nostris*) bevezetteti nezdei (*de Nezda*) Mártont és rokonait: Buken fia Bukent és Ábrahám fia Ábrahámot Polca (*Polcha*) birtok azon felébe, amelyet Péter erdélyi (*Transsilvanum*) püspök és fivérei, ti. Gergely fiai: Gergely és Egyed birtokolnak azon kilenc bírság fejében, amellyel meg nem jelenésük miatt sújtották Péteréket.

Tartalmilag átírta: Márton alországbíró 1294. jún. 14.: **XX. sz. [247950.]** reg.

A tartalmilag átíró oklevélben a mondott birtok egyik feléről ismerte el az alországbíró, hogy az Mártonék öröklött tulajdona. Megemlítette, hogy a másik felébe pedig, amely jog szerint is Péteréket illette, a bírságok miatt vezetteti be Mártonékat, ahogy ez egy másik levelében áll. A jelen kiadvány kelte tehát nagyjából azonos a másik ítéletlevéllel, hiszen az alországbíró egy időben zárta le az egész ügyet.

Nezde h. (*Nezda*, Somogy m.)
Márton (nezdai, Hontpázmány nb.)
Bökény és fia: Bökény (Hontpázmány nb.)
Ábrahám és fia: Ábrahám (Hontpázmány nb.)
Péter (Gergely fia, Hontpázmány nb., erdélyi püspök)
erdélyi (*Transilvanus*) püspök
Gergely (Péter, Gergely és Egyed apja, Hontpázmány nb.)
Gergely (Gergely fia, Hontpázmány nb.)
Egyed (Gergely fia, Hontpázmány nb.)
Polca h. (*Polcha*, Somogy m.)

1294. jún. 14., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): a színe előtt megjelenvén nezdei (*de Nezda*) Márton a maga és rokonai: Buken fia Buken és Ábrahám fia Ábrahám nevében, és bemutatott több oklevelet különféle bíróktól, magától az alországbírótól [**megírni**], a fehérvári káptalantól és a somogyi konventtől Péter erdélyi (*Transsilvanum*) püspök és fivérei, ti. Gergely fiai: Gergely és Egyed ellenében. Ezek tartalma szerint a püspököt és fivéreit kilenc bírságban marasztalták el, és pervesztesek is lettek Márton és rokonai ellenében a Somogy megyei (*in comitatu Symigiensi*) Polca (*Polcha*) birtok felének az elfoglalása kapcsán, amely északról eső birtokfél kapcsán Márton azt állította, hogy az az ő és rokonai öröklött tulajdona, és a püspök meg fivérei erővel elfoglalva tartják, amiért is mostanáig per folyt köztük. A kilenc bírság fejében Mártont a maga és fivérei nevében az alországbíró háromszor is kiküldte az alperesek birtokára, ti. Polca birtok másik felére, ám a püspök és fivéreinek offciálisa: Lodomér, továbbá a polcai jobbágyok mindháromszor ellent mondtak a birtokba való bevezetésnek. Azonban a püspök és fivérei egyszer sem jelentek meg sem a király, az országbíró vagy az alországbíró színe előtt, hogy megadják az okát a mondott birtokrész elfoglalásának, vagy a kiszabott bírságok kapcsán elégtételt adjanak. Sőt, amikor Mártont a maga és rokonai nevében az alországbíró másodjára vezettette be a birtokba, akkor a püspök és fivérei offciálisa: Lodomér, és a mondott jobbágyok akadályozták a végrehajtásra kiküldött szárszói (*de Zarazou*) Kozma királyi embert és a fehérvári káptalan tanúját, és egy törrel (*bicello*) meg akarták sebesíteni a királyi embert – ahogy mindez a korábbi bírák levelében, és az alországbíró saját kiadványában, ill. a fehérvári káptalan és somogyi konvent oklevelében benne van. Mivel a püspök és fivérei a többszöri idézés ellenére sem akartak a király vagy az alországbíró színe elé járulni, ezért Márton alországbíró együtt a vele ülésező nemesekkel véglegesen pervesztesnek nyilvánította őket, Polca birtok egyik felét Mártonnak, Buken-nek és Ábrahámnak ítélve örökös birtoklásra, mint azok öröklött tulajdonát. A mondott bírságok miatt pedig Mártont és rokonait bevezetteti Polca birtok másik, a püspök és rokonai által bírt felébe, miként erről egy másik, ez ügyben kiadott oklevele [**XX. sz.**] szól. *Datum Bude, in crastino octavarum Pentecostes, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.*

Átírta: III. András 1294. (RA 3973. sz.): Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Mohács előtti gyűjtemény 2. (DF 247950.)

Kiadása: Tóth: Somogy 44–45.; RA 3973. sz. *Regesztája:* Tóth: BAZ 20–21. 10. sz. *Fordítása:* Tóth: Somogy 45–46.

Nezde h. (*Nezda*, Somogy m.)

Nezda ld. Nezde

Márton (nezdai, Hontpázmány nb.?)

Buken ld. Bökény

Bökény és fia: Bökény (Hontpázmány nb.)

Ábrahám és fia: Ábrahám (Hontpázmány nb.)

fehérvári (*Albensis*) káptalan

somogyi (*Symigiensis*) konvent

Péter (Gergely fia, Monoszló nb., erdélyi püspök)

erdélyi (*Transilvanus*) püspök

Transilvanus ld. erdélyi

Gergely (Péter, Gergely és Egyed apja, Monoszló nb.)
Gergely (Gergely fia, Monoszló nb.)
Egyed (Gergely fia, Monoszló nb.)
Somogy (*Symigiensis*) megye
Symigiensis ld. Somogy(i)
Polca h. (*Polcha*, Somogy m.)
Polcha ld. Polca
Lodomér (Monoszló nb. Péter, Gergely és Egyed officiálisa)
Szárszó h. (*Zarazou*, Somogy m., ma Balatonszárszó)
Zarazou ld. Szárszó
Balatonszárszó ld. Szárszó
Kozma (szárszói, királyi ember)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1294. júl. 30. > 1294. aug. 6.

— 1294. júl. 30-ra keltezett oklevelét (RA 4018. sz.; ÁÚO V. 106–107.) ld. a **XX. sz. [200735.]** regesztában.

1294. aug. 6., Buda

— (*[N]os comes Martinus viceiudex curie domini regis*): Pethre fiai: Lukács és Balázs pohárnokok (*pincerne*) és Faymos fiai: Mátyás, Máté és Naburg, a királynéi bocsárok szekeresei (*curriferi buchariorum domine regine*) András király előtt perbe vonták Andronicus veszprémi (*Wesprimiensis*) prépostot, királynéi alkancellárt, és a káptalant, hogy őket, birtokaikkal együtt a szolgálataikból a királynéi harcos jobbágyok közé (*in iobagiones domine regine exercituantium*) helyezték át. A király az ügyet a felek akaratával az alországbíróra bízta, akinek a színe előtt Andronicus prépost – a maga és a káptalan nevében – bemutatta a megboldogult [IV.] László feleségének: Erzsébet volt királynénak a levelét, amely szerint a királyné a pohárnokok és bocsárok (*pincernariorum et buchariorum*) Berény (*Beren*) nevű földjéből két ekényit, és az ott lévő mezőkből, erdőkből és berkekből három ekényit, és egy hét kaszaaljnnyi rétet adományozott a prépostnak és a káptalannak [RD 186. sz.]. Ezen kívül bemutatott még két oklevelet (*duo paria privilegiorum*), az egyikben [III.] András király [RA 3871. sz.], a másikban a felesége: Fenenna királyné erősítette meg Erzsébet mondott adományát [RD 258.]. Ezzel szemben Lukács és társai bemutatták Erzsébet királyné egy oklevelét, amely szerint a királyné Lukács, Balázs, Mátyás, Máté és Naburg pohárnokokokat és szekereseket Luka özvegyének a kérésére a birtokaikkal együtt a királynéi harcos jobbágyok közé helyezi [RD 208. sz.]. Mivel a káptalannak adott oklevél Berény eladományozásáról három évvel korábbi, mint a szolgálatónépeknek adott királynéi kiadvány, ezért az alországbíró – együtt a vele ülésező bárókkal és nemesekkel – a szolgálatónépek oklevelét a perben nem tekinti mérvadónak, így az összes birtokot – a királyné korábbi adománylevele szerint – a prépostnak és káptalannak ítéli örökös birtoklásra. Ezen kívül a mondott népek bemutatták Erzsébet királyné pátens levelét is, amely a köztük és Andronicus prépost között egy birtokrész ügyében lévő megegyezést rögzített [RD 210. sz.], de mivel a prépost ezt a veszprémi káptalan beleegyezése nélkül (*sine consensu et permissione*) kötötte, ezért az alországbíró ezt az oklevelet érvénytelennek nyilvánítja, és bárhol is mutatják be, ne legyen érvényes. *Datum Bude, sexto die octavarum beati Jacoby apostoli, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quarto.*

Eredeti: kezdő N betű helye üres, hártýája enyhén vízfoltos, alul a függőpecsét befűzésénél szakadt, és hosszában is szakadt, összevarrással rögzítve – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, N et K Berén 13. (DF 200734.)

Kiadása: HO IV. 88–89.

Vö. a következő, **XX. sz. [200735.]** regesztával.

Pethre (Lukács és Balázs apja)
Lukács (Pethre fia, királynéi pohárnok)
Balázs (Pethre fia, királynéi pohárnok)
Faymos (Mátyás, Máté és Naburg apja)
Mátyás (Faymos fia, a királynéi pohárnokok szekerese)
Máté (Faymos fia, a királynéi pohárnokok szekerese)
Naburg (Faymos fia, a királynéi pohárnokok szekerese)
András III. király
Andronicus (veszprémi prépost, , királynéi alkancellár)
veszprémi (*Wesprimiensis*) prépost
veszprémi káptalan
László IV. király
Erzsébet (Izabella) királyné (IV. László felesége)
Izabella királyné ld. Erzsébet királyné
Berény h. (*Beren*, Somogy m., ma Nagyberény)
Beren ld. Berény
Nagyberény ld. Berény
Fenenna királyné (III. András felesége)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1294. aug. 6., Buda

— (*[N]os comes Martinus viceiudex curie domini regis*): Faymos fiai: Mátyás, Máté és Naburg, a királynéi pohárnokok szekeresei (*curriperi buchariorum*), Pethre fiai: Lukács és Balázs pohárnokok (*pincerne*), és az összes, a Somogy megyei Nagyberényből (*de Nogberen*) való királynéi népek – akiknek a nevében Máté, Balázs és Lukács jelent meg ügyvédvalló levéllel – [III.] András király színe előtt perbe fogták Andronicus veszprémi (*Vesprimiensis*~*Wesprimiensis*) prépostot, királynéi alkancellárt, és a káptalant. A király a felek beleegyezésével az ügyet az alországbíróra bízta rá. Mátéék azt állították, hogy a prépost és a káptalan jogtalanul elfoglalva tartja egy vásárolt birtokukat szántóföldben, erdőben, szőlőben és rétekben, amelyet ők Balad fia Mihálytól vettek pénzért Berényben (*in Beren*). Ezzel szemben a prépost azt felelte, hogy a vitás föld, amit Mihálytól megvásároltak, nem tartozott Mihály öröklött birtokai közé, hanem a berényi királynéi földekből hasították ki a mondott népek, és vásárlás címén Mihályhoz került, és a mondott felperesek végül megvették tőle, ahogyan ez a fehervári káptalan bemutatott oklevelében benne is van. Mivel pedig a föld a Berényhez tartozó királynéi föld volt, amelyet a prépost és a káptalan Erzsébet hajdanvolt magyar királyné adományából bírt, és a királynéi szolgálatonépeknek az megvenni vagy elidegeníteni nem volt joguk, ezért az alországbíró együtt az ország vele ülésező nemeseivel a prépostnak és a káptalannak hagyta meg a földet minden haszonvételével együtt örökös birtoklásra. *Datum Bude, sexto die octavarum beati Jacobi apostoli, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quarto.*

Eredeti: a nagy N kezdőbetű helye üres (későbbi – kora újkori – kéz belerajzolt egy iniciálé-utánpótlást), hártájára az oklevél tetején két helyen szakadozott, vörös-sárga selyemzsinóron a függőpecsét viaszmaradványai – Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár, Veszprémi Székeskapitányi Magánlevéltára, Oklevelek, N et K Berén 14. (DF 200735.) > III. András 1295. ápr. 28. (RA 4018. sz.): Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár, Veszprémi Székeskapitányi Magánlevéltára, Oklevelek, N et K Berén 15. (DF 200736.)

Kiadása (Á): ÁÚO V. 106–107.

Az átírás a dátumformulából kihagyta az „octavarum” szót, ezzel egy héttel korábbra, 1294. júl. 30-ra keltezte az országbírói oklevelet. Mivel a kiadás is ezen alapszik, ezért ott is rossz az oklevél dátuma. Ld. még az előző, **XX. sz. [200734.]** regesztát.

Pethre (Lukács és Balázs apja)
Lukács (Pethre fia, királynéi pohárnok)
Balázs (Pethre fia, királynéi pohárnok)
Faymos (Mátyás, Máté és Naburg apja)
Mátyás (Faymos fia, a királynéi pohárnokok szekerese)
Máté (Faymos fia, a királynéi pohárnokok szekerese)
Naburg (Faymos fia, a királynéi pohárnokok szekerese)
András III. király
Andronicus (veszprémi prépost, , királynéi alkancellár)
veszprémi (*Wesprimiensis*) prépost
veszprémi (*Wesprimiensis*–*Vesprimiensis*) kapitány
Erzsébet (Izabella) királyné (IV. László felesége)
Berény h. (*Beren*, Somogy m., ma Nagyberény)
Nagyberény h. (*Nogberen*, Somogy m.)
Nogberen ld. Nagyberény
Nagyberény ld. még Berény
Berény ld. még Nagyberény
Somogy (*Symigiensis*) megye
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1294. nov. 24., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): Lodomér esztergomi (*Strigoniensis*) érsek officialisa: Móric [III.] András magyar király színe előtt perbe vont a Bors comest és fivéreit: Ruoz-t és Pétert, Zadur fiait: Miklóst és Jánost, Ivánka fiait: Jóbot és Lőrincet és Gurk fia Lyphow-t, palásti (*de Palasth*) nemeseket, a Palást nevű birtok ügyében, amit mint Hont (*Huntensis*) vár földjét a maga számára kérte adományként. A király az alországbíró színe elé tette a pert, aki előtt a felek meg is jelentek, és a palásti nemesek bemutatták a király nyílt oklevelét, amit az alországbíró teljes terjedelemben átírt [regesztáját ld. RA 3996. sz.]. Ezt megtekintve az alországbíró meghagyta Bors comesnek és társainak a földet és tartozékait örökös birtoklásra. *Datum Bude, in vigilia beate Katherine virginis et martiris, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.*

Eredeti: nagy N kezdőbetű, sötétkék selyemzsinórján függőpecsét viaszmaradványai – Komárom-Esztergom Megyei Levéltár, Palásthy család 3007. (DF 281799.)

1) > Perényi Péter országbíró 1418. febr. 19. (ZsO VI. 1524. sz.) > 1) 1698. évi *másolata* (1295-ös évszámmal): Komárom-Esztergom Megyei Levéltár, Palásthy család 3231. (DF 282014.); > 2) 18. sz.-i *másolata*: Komárom-Esztergom Megyei Levéltár, Palásthy család 3189. (DF 281972.)

2) > (TÁ) Szentgyörgyi Péter országbíró 1504. nov. 6.: Komárom-Esztergom Megyei Levéltár, Palásthy család 3160. (DF 281944.)

Kiadása: Kubinyi: Hont m. 39.; Palástyak III. 26–27. (az oklevél eleje lábjegyzetben!); *regesztája:* Tóth: Palásty 17. sz.; a 2. sz. *tartalmi átírás* kiadása: Palástyak III. 394–395.

Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi (*Strigoniensis*) érsek
Móric (Lodomér esztergomi érsek officiálisa)
András, III. király
Bors (Ruoz és Péter fivére, palásti)
Ruoz (Bors és Péter fivére, palásti)
Péter (Bors és Ruoz fivére, palásti)
Zadur (Miklós és János apja, palásti)
Miklós (Zadur fia, palásti)
János (Zadur fia, palásti)
Ivánka (Jób és Lőrinc apja, palásti)
Jób (Ivánka fia, palásti)
Lőrinc (Ivánka fia, palásti)
Gurk (Lypthow apja, palásti)
Lypthow (Gurk fia, palásti)
Palást h. (*Palasth*, Hont m., ma Plášťovce, Szl.)
Palasth ld. Palást
Plášťovce ld. Palást
Hont h. (*Huntensis*, Hont m.)
Huntensis ld. Hont
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1294. nov. 24.

— esztergomi káptalanhoz intézett parancslevelének a regesztáját közli Tóth: Palásty 19. sz. Az alországbírói kiadvány valószínűleg nem létezik, mert a jelzetként megadott, tartalmilag átíró oklevél (Szentgyörgyi Péter országbíró 1504. nov. 6., DF 281944.) egyrészt I. Károly 1331. évi parancslevelét közli ue. tartalommal (de nem a regesztában jelzett Bors ispán, hanem Besenyő Gergely a kedvezményezett, ld. még AOkl XV. 44. sz.), ill. Márton alországbíró 1294. nov. 24-i levelének tartalmi átírását, amelyben meghagyja Palást földet Bors ispánnak (ld. előző, **XX. sz.** reg.). A fenti regeszta vélhetően e két valódi oklevélből lett „összegyúrva”.

1295. márc. 22., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): Lodomér esztergomi (*Strigoniensis*) érsek officiálisa: Móric az ura nevében megjelenvén bemutatott több oklevelet, amelyek szerint Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nembeli Kázmér fiait: Istvánt, Lampertet és Lászlót hét határnapra is megidézték a király vagy az országbíró színe elé, akik nem jöttek és nem is küldtek senkit, ezért Kázmér mindegyik fiát elmarasztalták hét bírságban. Mindezen bírságok és az ellenük folyó perek főtárgya miatt zsitvatői (*de Sytuathw*) Péter fia Gergely királyi ember az esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent tanúsága mellett háromszor is bevezette az érseket a fivérek Bény és Kéménd (*Been et Kemend*) nevű birtokába. Azok az esztergomi, bényi és egegi (*de Egeg*) vásárokon kihirdetett nyilvános megidőzésre sem jelentek meg a király vagy az alországbíró színe előtt, hogy a bírságokat kiegyenlítsék, vagy a perben feleletet adjanak, sőt, az érseknek a következő károkat okozták: Lampert Börzsöny (*Bersen*) falu pusztításával 100 márka kárt okozott, és két onnan való [embert] megölt. István Ölved (*Wlued~Vlued*) faluból két ökröt és egy tehenet elvitt. László és Lampert Szete (*Scetheh*) faluban 150 márka kárt okoztak azzal, hogy negyven faházat (*domos ligneas*) onnan a saját birtokaikra szállítottak. Lampert Berence (*Berenche*) falu pusztításával 50 márka kárt

okozott, és az érsek gyarmati (*de Gormoth*) jobbágyaitól: Hegun-tól és Orbántól elvett nyolc marhát és két lovat. István és Lampert a farnadi (*de villa Fornod*) népektől 200 márka értékben vett el lovakat, ökröket, más javakat és kisebb állatokat, két ottani embert megöltek, továbbá László és Lampert Mojs nevű serviensükkel farnadi Miklóstól 16 marhát, és az ugyaninnen való Péter paptól hat ökröt és egy lovat elvittek. A fivérek Kéty (*Chegt*) falu pusztításakor 40 ökröt és 40 más állatot, ti. juhokat, disznókat és kecskéket vittek el, és László ugyaninnen elvitt még 14 ökröt és 40 kisebb marhát, István pedig 28 ökröt és 8 lovat. Ezen kívül László [III.] András király koronázása után 35 marhát és 5 lovat vett el Kéty faluból. Továbbá a fivérek elfogták az érsek Pous nevű kétyi jobbágját, elvették a hat márka értékű lovát, amit négy márkáért adtak neki vissza, és egy, a faluból való embert megöltek. A fivérek fegyvernyugvás címén (*sub forma pactionis*) elvettek ugyanezen népektől 10 márkát, és István meg Lampert további 11 márkát. A szögyéni (*de Sceuden*) népektől 500 márka értékben vittek el lovakat, ökröket, más állatokat és ezüstöt. Ugrin és László András király koronázása után a falu német részéből (*in villa Theotonicali*) hét lovat vettek el, és egy embert a faluból megöltek, a fivérek pedig közösen elvettek Szögyén magyar népeitől (*de eisdem populis Vngaris de Sceuden*) fegyvernyugvás címén 500 márka értékű lovat, ökröt, más javakat, kisebb állatokat és ezüstöt. Arad (*Arad*) falu pusztításakor lovak, ökrök és kisebb állatok elvitelével 60 márka kárt okoztak, ahogy mindezen eseteket a váci (*Waciensis*) káptalan és a mondott stefanita keresztes konvent vizsgálati levelei tanúsítják. Mindezekon kívül, amely a vizsgálati levelekben benne volt, Móric arról is beszámolt, hogy az érsek Kázmér fiai ellen több pert is indított, mert a fivérek a kettővel korábbi pünkösdi idejétől – amikor per folyt köztük – Bajta (*Boytha*) faluból 40 ökröt és 20 marhát elvittek. Börzsöny faluból Péter volt nádor fia: Csák mester famulusaival együtt elvittek három lovat, aztán pedig még 28-at, majd 60 marhát. László Chetheu nevű serviensével együtt Muzsla (*Musla*) faluból elvitt öt ökröt. István a kéméni pap (*sacerdos*) malmánál elvett néhány aradi embertől hat ökröt. Lampert és serviense: Luew (dict.) János Ölvéd faluban elvett 34 ökröt. A fivérek a Gyarmat nevű érseki faluban elvettek 20 marhát és 20 barmot (*viginti pecora et viginti pecudes*). Továbbá István Bény falu határában elvett az érsek szentpáli (*de Sancto Paulo*) jobbágjától, Dénestől öt és fél vég szürkeposztót (*quintam dimidiam peciam panni grisey*), egy lovat, egy márkát, egy nyíltegezt, egy kétrészes köpenyt (*clamidem duplicem*), és minden más kisebb dolgot is, amik nála voltak. László Börzsöny faluból elvitt nyolc ökröt, nyolc lovat, és ugyanott az érsek egy jobbágját megölte. A mondott Lwew (dict.) János, Fehér (*Albus*) Simon, udvardi (*de Vduord*) Móric rozsnyói (*de Rosna*) Detrétől és Konrádtól 100 márka értékben vett el lovat és posztót. A mondott Kázmér-fiak famulusai az érsek gabonájának a vámosaitól hat ökröt vettek el, Kázmér fiai pedig egy lovat és egy tehenet. A Kázmér-fiak famulusai Kemence (*Kemenche*) faluból négy ökröt, két tehenet, és egy juhot vittek el, a mondott Ugrin famulusai: Chine és Gergely pedig Salló (*Sorlow*) faluban két lovat zsákmányoltak. István, Lampert és László Szalka (*Zalka*) faluban 516 márkányi kárt okoztak, és több ottani embert megöltek. István, László és a fivérei kiraboltak 10 szekeret, amik a pünkösdi budai országgyűlésre (*ad congregationem in Budam ad festum Pentecosten*) mentek, és ott 100 márkányi értéket vettek el – Móric elmondása szerint tehát az érsek ezek miatt folytatott pert Kázmér fiai ellen. Az alországbíró látva a bemutatott okleveleket, és mivel Kázmér fiai sem az idézésekre, sem a vásárokon való kihirdetésekre nem jelentek meg a király vagy az alországbíró színe előtt, ezért az oklevéladó együtt az ország vele ülésező

nemeseivel Kázmér fiait véglegesen pervesztesnek nyilvánítja az esztergomi érsekkel szemben, és a fivérek Bény és Kéménd nevű birtokait az érseknek ítéli birtoklásra. *Datum Bude, septimo die octavarum medii Quadragesime, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quinto.*

Eredeti: diszes N kezdőbetű, vörös-arany selyemfonatán töredezett viaszpecsét – Primási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I 11. (DF 248320.) > III. András 1295. (RA 4022. sz.): Primási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I 12. (DF 248321.); *említi* az esztergomi primási levéltár 15. sz-i leltára: Primási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia P. 25. (DF 248514.); az alországbírói és III. András megerősítő oklevelét is *említi* az esztergomi keresztes konvent 1297. aug. 21.: Primási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia I. 13. (DF 248322.)

Kiadása: CD VI/1. 383–388.; MES II. 365–368. *Regesztája:* CD VI/1. 219. (lat., tévesen 1292-re keltezve); Wenzel: Budai regesták I. 118., 102. sz.; Knauz: Esztergomi érsekség okmányai 932–924., 152. sz.; Bakács: Pest m. 247. sz. Az átírás kiadásait ld. az RA 4022. sz. regeszta alatt; a 15. sz-i leltár kiadása: Prokopp: Primási Levéltár leltára 120. 30. sz.; az esztergomi keresztes konvent említésének a kiadása: MES II. 410–411. (vö. RA 4129. sz.)

Lodomér (esztergomi érsek)

esztergomi (*Strigoniensis*) érsek

Móric (Lodomér esztergomi érsek officiálisa)

Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nemzetség

Hunthpaznan ld. Hontpázmány

Kázmér (Ugrin, István, László és Lampert apja, Hontpázmány nb.)

Ugrin (Kázmér fia, Hontpázmány nb.)

István (Kázmér fia, Hontpázmány nb.)

László (Kázmér fia, Hontpázmány nb.)

Lampert (Kázmér fia, Hontpázmány nb.)

Zsitvatő h. (*Sytuathw*, Komárom m.)

Sytuathw ld. Zsitvatő

Péter (Gergely apja, zsitvatői)

Gergely (Péter fia, zsitvatői, királyi ember)

esztergomi (*de Strigonio*) stefanita keresztes konvent

Bény h. (*Been*, Esztergom m., ma Bíňa, Szl.)

Bíňa ld. Bény

Been ld. Bény

Kéménd h. (*Kemend*, Esztergom m., ma Kamenín, Szl.)

Kamenín ld. Kéménd

Egeg h. (*Egeg*, Hont m., ma Hokovce, Szl.)

Hokovce ld. Egeg

Börzsöny h. (*Bersen*, Hont m., ma Nagyörzsöny)

Nagyörzsöny ld. Börzsöny

Ölved h. (*Wlued~Vlued*, Hont m., ma Malé Ludince~Kisölved, Szl.)

Malé Ludince ld. Ölved

Kisölved ld. Ölved

Vlued~Wlued ld. Ölved

Bersen ld. Börzsöny

Szete h. (*Scetheh*, Hont m., ma Kubáňovo, Szl.)

Kubáňovo ld. Szete

Scetheh ld. Szete

Berence h. (*Berenche*, Hont m., ma Bernecebaráti)

Bernecebaráti ld. Berence

Berenche ld. Berence

Gyarmat h. (*Gormoth*, Hont m., ma Hontianska Vrbica~Hontfüzesgyarmat, Szl.)

Hontianska Vrbica ld. Gyarmat
Hontfüzesgyarmat ld. Gyarmat
Hegun (gyarmati, az esztergomi érsek jobbágya)
Orbán (gyarmati, az esztergomi érsek jobbágya)
Farnad h. (*Fornod*, Esztergom m., ma Farná, Szl.)
Farná ld. Farnad
Mojs (Hontpázmány nb. László és Lampert serviense)
Miklós (farnadi)
Péter (farnadi pap)
Kéty h. (*Chegt*, Esztergom m., ma Kvetná~Érsekkéty, Szl.)
Kvetná ld. Kéty
Érsekkéty ld. Kéty
Chegt ld. Kéty
Pous (kétyi, az esztergomi érsek jobbágya)
András III. király
Szógyén h. (*Sceuden*, Esztergom m., ma Maďarský Seldín~Magyarszógyén és Nemecký Seldín~Németszógyén, Szl.)
Sceuden ld. Szógyén
Magyarszógyén ld. Szógyén
Nemecký Seldín ld. Szógyén
Maďarský Seldín ld. Szógyén
Németszógyén ld. Szógyén
Arad h. (*Arad*, Esztergom m.)
váci (*Waciensis*) káptalan
Waciensis ld. váci
Bajta h. (*Boytha*, Hont m., ma Bajtava, Szl.)
Bajtava ld. Bajta
Boytha ld. Bajta
Péter (Csák apja, Csák nb., nádor)
Csák (Péter fia, Csák nb.)
Chetheu (Hontpázmány nb. László serviense)
Muzsla h. (*Musla*, Esztergom m., ma Mužla, Szl.)
Musla ld. Muzsla
Mužla ld. Muzsla
János dict. Luew~Lwew (Hontpázmány nb. Lampert serviense)
Luew dict. János ld. János dict. Luew~Lwew
Lwew dict. János ld. János dict. Luew~Lwew
Szentpál h. (*Sanctus Paulus*, Esztergom m., ma Esztergom része)
Esztergom ld. Szentpál
Sanctus Paulus ld. Szentpál
Dénes (szentpáli, az esztergomi érsek jobbágya)
Simon, Fehér (*Albus*, Hontpázmány nb. Kázmér fiainak serviense)
Fehér (*Albus*) Simon ld. Simon, Fehér
Albus dict. Simon ld. Simon, Fehér
Udvard h. (*Vduord*, Komárom m., ma Dvory nad Žitavou, Szl.)
Dvory nad Žitavou ld. Udvard
Vduord ld. Udvard
Móric (udvardi)
Rozsnyó h. (*Rosna*, Gömör m., ma Rožňava, Szl.)
Rožňava ld. Rozsnyó
Rosna ld. Rozsnyó
Detre (rozsnyói)
Konrád (rozsnyói)

Kemence h. (*Kemenche*, Hont m.)
Kemenche ld. Kemence
Chine (Hontpázmány nb. Ugrin famulusa)
Gergely (Hontpázmány nb. Ugrin famulusa)
Salló h. (*Sorlow*, Bars m., ma Tekovské Lužany~Nagysalló, Szl.)
Tekovské Lužany ld. Salló
Nagysalló ld. Salló
Sorlow ld. Salló
Szalka h. (*Zalka*, Hont m., ma Salka~Ipolyszalka, Szl.)
Zalka ld. Szalka
Salka ld. Szalka
Ipolyszalka ld. Szalka
Buda h., kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1295. ápr. 30., Buda

— színe előtt a Tatár (dict.) János özvegye képviselőjében [III.] András ügyvédvalló levelével [RA 4018a. sz.] megjelenő István és Iván perbe vonta Pósa fia Márkust, Máté fia Miklóst, Bekes fia Rolandot és atyafiaikat, hogy azok elfoglalva tartják a Császa nevű, a Sajó és a Boldva között fekvő földet, amit még [V.] István adott Tatár Jánosnak. Azok viszont azt állították, hogy amikor Tattár János örökös nélkül meghalt, és Császa visszaszállt a királyra, akkor István király a földet Miklós apja Máténak, és Miklósnak, továbbá az özvegynek és leányainak adta azzal a feltétellel, hogy ha az özvegy vagy a leányai megházasodnának, vagy meghalnának, akkor Császa teljes egészében Miklósék kezére kerüljön. Minderről bemutatták István király oklevelét. Azt is állították az alperesek, hogy az özvegy hitbére és jegyajándéke terén mentesek, erről bemutatták az egri káptalan 1295. évi oklevelét, amit az alországbíró teljes terjedelemben átírt. A szerint csehországi Endus leánya, János özvegye Rolandnak és Márkusnak, volt férje rokonainak teljesen elengedte az ő hitbérét és jegyajándékát, mert azok egészen idáig, és ezután is a saját házukban gondoskodtak róla. Ezen okleveleknek az özvegyet képviselő István és Iván nem mondott ellent, így az alországbíró meghagyta Császa birtokot Rolandék kezén.

Eredeti: enyhén vízfoltos, az oklevelek kezdő N, és O betűi hiányoznak, vörös selyemfonatán lévő barna viaszpecsétje ép – DL 50552. (Ismeretlen provenienciájú iratok)

Az oklevél szövege:

[N]os comes Martinus viceiudex curie domini regis memorie commendantes significamus, quibus expedit tenore presentium universis, quod Stephanus gener domine relicte Johannis dicti Tatar et Ivan filius Johannis pro eadem domina cum procuratoriis litteris domini Andree illustris regis Hungarie domini nostri personaliter conparentes contra Markus filium Posa, Nycolaum filium Mathei, Rolandum filium Bekes et fratres eiusdem, ex quibus et pro quibus iidem Markus et Rolandus astiterunt, in figura iudicii egerunt coram nobis proponendo, quod idem Markus et alii predicti terram dicte domine Caztha vocatam, quam dominus Stephanus quondam rex Vngarie felicis recordationis dicto Johanne Tatar, marito eiusdem contulerat inter fluvios Soyo et Boldua adiacentem, potentialiter occupatam detinerent, in ipsius domine preiudicium et gravamen. E converso iidem Markus et Rolandus pro se et aliis predictis responderunt, quod defuncto eodem Johanne dicto Tatar sine herede, et eadem terra ad manus regias devoluta, idem dominus rex Stephanus ipsam terram Caztha Matheo patri ipsius

Nicolay et ipsis, ac eidem domine cum filiabus suis dedisset et contulisset perpetuo possidendam, itam tamen, ut si ipsa domina vel filie sue fuerint maritate, vel ex hoc seculo exalaverint, tandem terra in ius et proprietatem ipsorum cederet omnino possidenda, nec de cetero dicta domina vel filie sue de eadem terra aliquam optinerent portionem, exhibentes ad hoc privilegium eiusdem domini Stephani regis super collatione eiusdem terre confectum, assertionem, quam dixerunt, continens ad plenum. Adiecerunt insuper, quod super dote et rebus parafarnalibus eiusdem domine essent expediti, et ad hoc exhibuerunt privilegium Agriensis capituli continens hunc tenorem:

[O]mnibus Christi fidelibus tam presentibus, quam futuris presens scriptum inspecturis capitulum ecclesie Agriensis salutem in omnium salvatore, ad universorum notitiam tenore presentium volumus pervenire, quod domina relicta comitis Johannis, filia Endus de Boemya ex una parte, alia vero Marko filio Posa et Rolando filio Bekes de Caztha coram nobis personaliter constitutis prefata domina proposuit viva voce, quod totam dotem suam et res parafarnalis ob veram dilectionem Marchii(!) et Rolandii predictorum, consanguinorum ipsius mariti sui, quia ipsam usque ad hec tempora in domibus suis cum victu et vestitu omni reverentia conservassent, et nunc usque ad vitam suam per modum prehabitu conservarent, eisdem relaxasset, et coram nobis relaxavit anime filiarum suarum vel cognatorum suorum sive extraneorum ab eisdem vel suis heredibus aliquis repetendam. In cuius rei testimonium ad instantiam eiusdem domine presentes contulimus sigilli nostri munimine roboratas, presentibus tamen magistro Stephano preposito, Johanne lectore, Mathia cantore, Mykow custode, Martino de Pata, Symone de Zemlyn, magistro Johanne de Heves archidiaconis et aliis multis, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto, regnante Andrea illustri rege Vngarie, Lodomerio Strigoniensi, Johanne Colocensi archiepiscopis, domino nostro venerabili patre domino Andrea Dei gratia episcopo Agriensi existentibus.

Quibus privilegiis per Stephanum et Ivan procuratoribus eiusdem domine non extitit contradictum, verum quia in privilegio regis Stephani modo premissum expressum fuit, ut si ipsa domina fuerit maritata, predicta terra omnino in ius et proprietatem Rolandi et aliorum predictorum cederet, et eadem domina marito legitime nupsit, prout procuratores sui per nos in iudicio requisiti affirmarunt, et etiam in dote ipsius domine et rebus parafarnalibus iidem Matheus(!) et Rolandus expediti sunt, sicut in eodem privilegio Agriensis capituli declaratum est. Et sic eadem domina in suis questionibus seu actionibus penitus defecit, auditis partium propositionibus et visis ac perlectis eisdem privilegiis, una cum baronibus et nobilibus regni nobiscum in iudicio assidentibus, predictam terram Caztha Rolando et aliis predictis auctoritate iudiciaria reliquimus perpetuo possidendam. Datum Bude, septimo die festivitatis beati Georgii martiris, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto.

János dict. Tatár (*Tatar*)

Tatár (*Tatar*) János ld. János dict. Tatár

István (Tatár János özvegyének a sógora)

Iván (János fia)

János (Iván apja)

András III. király

Pósa (Márkus apja)

Márkus (Pósa fia, császtai)

Máté (Miklós apja)

Miklós (Máté fia)

Bekes (Roland apja)
Roland (Bekes fia, császtai)
Császtai h. (*Caztha*, Borsod m.)
Caztha ld. Császtai
István V. király
Sajó (*Soyo*) folyó
Soyo ld. Sajó
Boldva (*Boldua*) folyó
Boldua ld. Boldva
egri káptalan
Csehország (*Boemya*)
Boemya ld. Csehország
Endus (csehországi)
István (egri prépost)
egri prépost
János (egri olvasókanonok)
egri olvasókanonok
Mátyás (egri éneklőkanonok)
egri éneklőkanonok
Mikó (egri örkanonok)
egri örkanonok
patai (*de Pata*) főesperesség
Márton (patai főesperes)
zempléni (*de Zemlyn*) főesperesség
Zemlyn ld. Zemplén(i)
Simon (zempléni főesperes)
hevesi (*de Heves*) főesperesség
János (hevesi főesperes)
Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi érsek
János (kalocsai érsek)
kalocsai (*Colocensis*) érsek
Colocensis ld. kalocsai
András (egri püspök)
egri püspök
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(+1295., máj. 1. előtt)

— levele szerint (*secundum continentiam litterarum ipsius comitis Martini memorialium*) egyik részről a Szűz Mária-szigeti apácáknak (*sorores ecclesie beate Virginis de Insula*), másik részről pedig németi (*de Nemphy*) Ambrus fia Jakabnak be kellett mutatni az okleveleiket a Baranya (*Baranya*) megyei Vajszló (*Vayzlo*) föld ügyében az alországbíró színe előtt Szent György nyolcadán [máj. 1.].

Tartalmilag átírta: Márton alországbíró 1295. máj. 7.: **XX. [269.] sz. reg.**

A tartalmilag átíró oklevél hamis, ám a per valóban lezajlott, csak egy hamis oklevelet állítottak ki annak kapcsán. Így kérdéses, hogy az itt említett memoriális létezett-e, vagy sem, mindkét lehetőség elképzelhető, ld. bővebben a **XX. [269.] sz. reg.** kommentárját.

Szűz Mária-sziget (*Insula*, Pilis m., ma Bp. része)

Németi h. (*Nempty*, Baranya m.)
Nempty ld. Németi
Ambrus (Jakab apja, németi)
Jakab (Ambrus fia, németi)
Vajszló h. (*Vayzlow*, Baranya m.)
Vayzlow ld. Vajszló
Baranya (*Baranya*) megye

+1295. máj. 7., Buda

— levele (*littera ab ipso, scilicet comite Martino viceiudice curie ipsius domini Andree regis loquens Bude, septimo die octavarum beati Georgii martyris in dicto anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto exorta*): korábbi memoriális levele értelmében [**XX. sz.(269.)** reg.] a kitűzött határnapon meg is jelentek a színe előtt a Szűz Mária-szigeti apácáknak (*sorores ecclesie beate Virginis de Insula*) nevében azok officiálisai: Pál és Miklós comes ügyvédvalló levéllel, másik részről pedig németi (*de Nempty*) Ambrus fia Jakab, és Jakab bemutatta [III.] András király oklevelét [RA 4020. sz.], amelyben szó szerint átírta és megerősítette [IV.] Béla, István [ifjabb király] és [IV.] László privilégiumait [RA 774., 1887., 2423. sz.]. Az apácák képviselőiben is bemutatták azokat az okiratokat, amelyekkel Jakab mondott oklevelét igyekeztek cáfolni. Az országbíró végül a vele együtt ülésező nemesekkel úgy látta, hogy a Jakab által bemutatott privilégium minden téren erősebbnek és alkalmasabbnak tűnik, így Vajszló földet Jakabnak ítélte örökös birtoklásra, a másik félnek örökös hallgatást parancsolván.

Tartalmilag átírta: Garai Miklós nádor 1384. júl. 19.: DL 269. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 4. 20.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO XII. 567–568.

A jelen oklevelet 12384-ben mutatták be egy perben, más kiadványokkal együtt. A diploma vélhetően azonos azzal, amit Márton alországbíró említ egy 1295. szept. 21-i levelében (**XX. [1359.]** sz.). A szerint a fenti perben az apácák nyertek, mert Jakab képviselője semmilyen érvényes okiratot nem mutatott be a birtoklással kapcsolatban, ám Jakab az éppen akkor Márton alországbíró mellett dolgozó jegyzőtől, Miklóstól csalárd módon kieszközölt egy oklevelet az alországbírói pecsét alatt az apácák ellenében. Azt az oklevelet Márton érvénytelennek nyilvánította. Az 1384. évi perben szintén elítélték az oklevelek bemutatóit hamis oklevelek betérjesztése miatt (ott direktben az itt is említett IV. Béla- és IV. László-kiadványra sütötték rá a hamisítás bélyegét, az alországbírói oklevélről külön nem tettek említést). Szentpétery Imre szerint ugyanakkor nem történt direkt hamisítás. Ő a két mondott királyi kiadványt hitelesnek fogadta el, és szerinte itt sem történt egyéb, mint hogy „1295-ben Mihály, Apor országbíró notariusus számukra [ti. a Németiek számára] oklevelet állított ki Márton alországbíró nevében ..., ami jogilag véve hamisítás, bár az így keletkezett oklevél formailag nem volt hamis” (RA 1535. sz. kommentárja). Formailag csak annyiban nem tekinthető hamisnak az itteni levél, hogy az alországbíró hiteles pecsétje függött rajta, de a szövegezése (amely nem ismerte sem a Németiek által bemutatott királyi privilégiumok tartalmát, még egy rövid mondatban sem, és nem tért ki arra sem, hogy az apácák képviselői pontosan milyen dokumentumokat mutattak be) egyértelműen egy sebtiben összetákolts hamisítványra vall. Ráadásul a bizonyítékként bemutatott III. András-privilégium

(amelyet Garai külön is átírt tartalmilag) 1295. máj. 5-én kelt (RA 4020. sz.), vagyis a máj. 1-re kiírt oklevélbemutatói terminus után. Elvileg elképzelhető lenne, hogy Jakab csak Béla, István és László okleveleivel jelent meg a kiírt határidőben, aztán már a budai udvarban gyorsan átiratta azokat a királlyal is, és a friss oklevelet terjesztette be az alországbíró elé, de az itteni levelet olyan sok szokatlan elem fémjelzi, ráadásul Márton néhány hónappal később maga mondja szándéka ellen kiadottnak, hogy mindenképpen egy szándékos hamisításnak kell tartanunk.

Szűz Mária-sziget (*Insula*, Pilis m., ma Bp. része)

Németi h. (*Nemty*, Baranya m.)

Nemty ld. Németi

Ambrus (Jakab apja, németi)

Jakab (Ambrus fia, németi)

Vajszló h. (*Vayzlow*, Baranya m.)

Vayzlow ld. Vajszló

Baranya (*Baranya*) megye

Miklós (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)

Pál (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)

Béla IV. király

István ifjabb király

László IV. király

András III. király

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1295. szept. 10

Apor országbíró 1295. szept. 10-i levelének az 1720. évi átírása megtalálható a DF 250321. sz. jelzet alatt a DL-DF 5.1-es adatbázis szerint. A több, mint 90 oklevél átírását tartalmazó kora-újkori gyűjteményben a jelzett oklevelet nem találtuk meg. Az egyetlen 1295-re (ám szept. 11-re?) datált ott átírt, zavaros szövegű oklevél nem tartalmaz intulációt, nem egyértelmű, hogy miért kellene Aporhoz kötni.

(1295., szept. 15. előtt)

Márton alországbíró levelében (*secundum continentiam priorum litterarum nostrarum*; ti. *Martinus viceiudex curie domini regis*) határnapot tűz ki Kisasszony nyolcadára [szept. 15.] a Szűz Mária-szigeti apácák (*sorores de Insula beate Virginis de Buda*) és németi (*de Nemty*) Ambrus fia Jakab közötti, Vajszló (*Voyzlow*) föld ügyében zajló perben, amikor a feleket a földdel kapcsolatos okirataik bemutatására kötelezi.

Említi: Márton alországbíró 1295. szept. 21.: **XX. sz.** reg.

A pontos határnap nem szerepelt az említésben, de mivel az itt kitűzött időre az egyik fél nem jött el, és az oklevél végül a mondott nyolcad hetednapján kelt, a perek logikája alapján sejthető, hogy maga a nyolcad volt az eredetileg kiadott terminus, mert a másik fél általában hét napot szokott várni a meg nem jelenő félre, és akkor zárják le a pert (vagy adnak ki bírságlevelet).

Szűz Mária-sziget (*insula Beate Virginis de Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

Budapest ld. Szűz Mária-sziget

Németi h. (*Nemty*, Baranya m.)

Nemty ld. Németi

Ambrus (Jakab apja, németi)
Jakab (Ambrus fia, németi)
Vajszló h. (*Voyzlow*, Baranya m.)
Voyzlow ld. Vajszló

(1295.) szept. 19., Buda

— levele a fehérvári káptalanhoz, hogy adják tanúságukat örsi Fábián királyi ember mellé, és vezessék be Patvására birtokba Benedek veszprémi püspököt és a veszprémi káptalant, amely birtokot Óvári Konrád a maga és fia: Jakab nevében zálogba adott nekik Szent Miklós nyolcadáig [dec. 13.] azon 8 bírság fejében, amikkel néhány bírságlevél szerint elmarasztalták őt.

Átírta: fehérvári káptalan (1295.) szept. 26.: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Patvására 4. (DF 200743.)

Az oklevél szövege:

Viris discretis amicis suis reverendis capitulo Albensi comes Martinus viceiudex curie domini regis amittitiam paratam, requirimus amittitiam vestram diligenter, quatenus detis testimonium vestrum coram quo Fabianus de Vrs homo domini regis venerabilem patrem dominum B[enedictum] episcopum Vesprimiensem, aule domine regine cancellarium, et capitulum eiusdem introducat in possessionem Pothwasara vocatam, quam magister Corrardus de Owar nomine suo et Jacobi filii sui personaliter comparendo pro octo iudiciis, in quibus iuxta formam litterarum iudicialium dinoscitur remansisse, usque octavas beati Nycolai confessoris predictis domino episcopo et capitulo suo, pro parte eorum ac nobis pro nostra portione pignori voluntarie obligavit, domino regi facti seriem rescribentes. Datum Bude, feria secunda proxima post festum exaltationis sancte Crucis.

A DL-DF 5.1-es adatbázis 1296-ra datálta a fehérvári káptalan levelét, és a benne átírt alországbírói kiadványt is (egyik sem tartalmaz évszámot). III. András király 1296. márc. 13-i oklevele szerint, amely elmeséli az itteni per történetét, a 8 bírság miatti zálogba adás és bevezetés akkor már megtörtént, sőt, további két bírságot is kiszabtak (RA 4049. sz., DPM 175. sz.; vö. itt a **XX. sz. [200742.]** reg., amely szintén leírja a pertörténetet). Ezek alapján a fenti két oklevél 1295-ben kelt.

fehérvári (*Albensis*) káptalan
Örs h. (*Vrs*, Zala m., ma Felső- és Alsóörs)
Vrs ld. Örs
Felsőörs ld. Örs
Alsóörs ld. Örs
Fábián (örsi, királyi ember)
Benedek (veszprémi püspök, Rád nb.)
veszprémi (*Vesprimiensis*~*Vesprimiensis*) püspök
veszprémi káptalan
Vesprimiensis ld. veszprémi
Konrád, Óvári (István fia, Győr nb.)
Jakab (Konrád fia, Győr nb.)
Patvására h. (*Pothwasara*, Veszprém m.)
Pothwasara ld. Patvására

1295. szept. 21., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): a színe előtt a Szűz Mária-szigeti apácák (*sorores de Insula beate Virginis de Buda*) perbe vonták németi (*de Nemty*) Ambrus fia Jakabot egy Baranya (*de Barana*) megyében fekvő Vajszló (*Voyzlow*) nevű birtok miatt. A per már hosszabb ideje húzódott, amikor az apácák képviselőjében, ügyvédvalló levéllel megjelent Miklós és Pál comes, az apácák officiálisai, másik részről pedig Jakab officiálisa: Péter fia Fábián a pécsi káptalan ügyvédvalló levelével, és az alországbíró rendelkezése értelmében a feleknek be kellett mutatniuk okirataikat arról, hogy a mondott birtok az ő tulajdonukat képezi. Elérkezett tehát az alországbíró korábbi levelében [XX. sz. reg.] kitűzött határnap, és az apácák officiálisai készen mutatkoztak az okiratok bemutatására, ám a másik felet képviselő comes ezt nem tette meg, sőt, az utoljára kitűzött határnapon meg sem jelent és nem küldött senkit. Az apácák officiálisai pedig bemutatták [III.] András magyar király 1292. évi nyílt levelét, amit az alországbíró teljes terjedelemben átirat [regesztáját ld. RA 3870. sz.]. Mivel Jakab comes nem mutatta be okleveleit, és az utolsó határnapon, amikorra döntésnek kellett születnie, meg sem jelent, az alországbíró a vele együtt ülésező bárókkal és az ország nemeseivel úgy döntött, hogy Jakab pervesztes legyen az apácákkal szemben, és Vajszló birtokot az apácáknak ítélte örökös birtoklásra, a másik félnek örökös hallgatást parancsolván. Ezen kívül szükséges még megjegyezni, hogy vasvári (*de Castro Ferreo*) Mihály mester, Apor országbíró jegyzője (*notarius*) Apor meghagyására az alországbíróval volt együtt az országbíró jogának érvényre juttatása végett (*ad exhibendum iura sua*), és az alországbíró minden ügyben, de különösen a pecsétjének az ügyében társaként bízott benne, ám az alországbíró tudomása szerint ugyanezen Mihály a tudta és beleegyezése nélkül, annak a pecsétje alatt adott ki egy privilégiumot a fenti perben Jakab comesnek az apácák ellenében [XX. sz. (269.) reg.]. Ha ez igaz, akkor a Jakab által csalással az apácák ellenében kieszközölt, Vajszló kapcsán az alországbírói pecséttel kiadott privilégium legyen érvénytelen, és bárhol, bármikor bemutatják, semmilyen bizonyító erővel ne bírjon. *Datum Bude, septimo die post octavas nativitatis Virginis Gloriose, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto.*

Eredeti: nagy N kezdőbetű, hártýája kopott, szakadozott és néhol nehezen olvasható, vörös-zöld selyemfonaton függő barna viaszpecsétje teljesen ép – DL 1359. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 4. 7.) > (TÁ): Garai Miklós nádor 1384. júl. 19.: DL 269. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 4. 20.)

Kiadása: ÁÚO X. 196–197.; BTOE I. 293–295. A tartalmi átírás kiadása: ÁÚO XII. 568–570. *Regesztája:* CD VI/1. 399. (lat.)

Ld. még a **XX. sz. [269.]** reg. kommentárját.

Szűz Mária-sziget (*insula Beate Virginis de Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

Budapest ld. Szűz Mária-sziget

Németi h. (*Nemty*, Baranya m.)

Nemty ld. Németi

Ambrus (Jakab apja, németi)

Jakab (Ambrus fia, németi)

Vajszló h. (*Voyzlow*, Baranya m.)

Baranya (*Barana*) megye
Barana ld. Baranya
Miklós (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)
Pál (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)
pécsi káptalan
Péter (Fábián apja)
Fábián (Péter fia, németi Jakab officiálisa)
András III. király
Vasvár h. (*Castrum Ferreum*, Vas m.)
Castrum Ferreum ld. Vasvár
Mihály (vasvári prépost, Apor országbíró jegyzője)
Apor (Márk fia, Péc nb., országbíró)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1295., okt. 21. előtt)

— memoriális levelében (*in ... litteris nostris memorialibus*; ti. *Martinus viceiudex curie domini regis*) meghagyja dráhi (*de Draa*) Tamásnak és rokonainak, továbbá Folkus fia Mihálynak és fiainak, hogy az ott írt határnapra jelenjenek meg színe előtt, és Simonék mutassák be a felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztesek oklevelét.

Említi: Márton alországbíró 1295. okt. 21.: **XX. sz. [1103.]** reg.

Dráh h. (*Draa*, Nógrád m.,)
Draa ld. Dráh
Tamás (dráhi)
Folkus (Mihály apja, Kacsics nb.)
Mihály (Folkus fia, Simon, Tamás és Pető apja, Kacsics nb.)
felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent
Calide Aque ld. Felhévíz(i)

1295. okt. 21., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): a színe előtt megjelent dráhi (*de Draa*) Tamás a maga és nemzetsége nevében a váci (*Waciensis*) káptalan ügyvédvalló levelével, Aba fia István a maga és a fiai nevében, Mikó fia István a maga és fivére: Buzow nevében a budai káptalan ügyvédvalló level, és Dedach fia Péter a maga és fiai nevében a sági (*de Saagh*) konvent ügyvédvalló levelével, és pert akartak indítani Folkus fia Mihály, annak fiai: Simon mester királynéi [asztalnok-?]kancellár, Tamás és Pethew ellen, akik közül és a többiek nevében Simon és Tamás jelentek meg a király ügyvédvalló levelével [RA 4037. sz.]. Ám Simonék nem vállalták fel a pert, mondván, hogy a felperes Tamás és fiai a nemzetségük akaratával úgy idézték meg őket, hogy már per folyik köztük, és állítása szerint erről be tudja mutatni a felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztesek oklevelét. Az alországbíró tehát egy másik memoriális oklevelében [**XX. [előző] sz.** reg.] előírta Mihálynak és fiainak, hogy a mondott okiratokat mutassák be a megszabott határnapra. Végül Simon és Tamás a maguk és rokonaik nevében megkérdezték (*requisiverunt*) a felperes Tamást, fiait és rokonait, hogy azon Pöstény (*Pehchan*) birtok dél felőli részével kapcsolatban perelnek-e, amelyet Simonék nagyapja (*avus*): Mikó szerzett meg Dedach-tól, Mikótól, Abától, Páltól és Hunth-tól a felperes Tamás engedélyével a budai káptalan oklevele által, vagy nem azzal kapcsolatban. Azok egybehangzóan azt felelték, hogy a mondott Pösténnyel kapcsolatban semmilyen keresetük

nincsen, sőt, azt meghagyták Mihálynak és fiainak minden tartozékával és haszonvételével együtt, ti. az erdők és berkek felével, az összes malomhellyel, különösen ami az Ipoly (*Ipul*) folyón, e föld határán van, e téren örökös hallgatást vállalván. Ezen kívül Tamás és fiai azt is vállalták, hogy ha ők, fiaik vagy rokonaik közül a mondott Pöstény kapcsán bárki keresetet indítana, akkor Mihály és fiai ellen legyenek pervesztesek, és ha párbajban lesznek vesztesek velül szemben, akkor a párbajt halálíg folytassák (*si in duello succubuissent contra ipsos, quod duellum ad mortem fieri debuisset*). Azt is elvállalták Tamás és rokonai, hogy ha a birtokkal kapcsolatos megegyezést elfogadják Mihály és fiai, akkor királyi oklevéllel erősítik meg azt. Ezen kívül a felek az alországbíró színe előtt kölcsönösen tilalmazták egymást Pöstény birtok másik felével kapcsolatban, amit Tamás comes az elmondása szerint Miklós főesperesnek adott el. *Datum Bude, septimo die vicesimi secundi diei sabbati proximi, que fuit ante festum beati Michaelis archangeli, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto.*

Átírta: III. András 1298. (RA 4184. sz.): DL 1103. (MKA, Neo-regestrata acta 441. 7.)

Kiadása: ÁÚO X. 194–195. Regesztája: MES II. 377. 376. sz. (lat.)

A kiadásban 194. old. 4. sor: *cognitionibus* helyett *generationibus*; alulról a 4. sor: *asserentes* után kimaradt: *quas quidem litteras*; legutolsó sor: *comprehenso* helyett *comprehensis*; 195. old. 4. sor: *Pehchan* helyett *Pehchan vocatam*; 20. sor: *cognitione* helyett *generatione*; 25. sor: *cognatis suis* helyett *suis cognatis*. A per valójában a birtok másik fele miatt folyt a felek között, ahogy erre az utolsó mondatban utaltak is (és amivel kapcsolatban csak az átíró III. András-oklevelében, 1298-ban jutottak nyugvópontra). Itt, ebben a kiadványban csak azt tisztázták a felek, hogy nem a birtok déli részével kapcsolatban van keresetük egymással szemben. Mihály fia Simont királynéi kancellárként említik, az ezzel kapcsolatos archontológiai nehézségekre ld. Zsoldos: Archontológia 253–254. 4. jz.

Dráh h. (*Draa*, Nógrád m.,)

Draa ld. Dráh

Tamás (dráhi)

váci (*Waciensis*) káptalan

Waciensis ld. váci

Aba (István apja)

István (Aba fia)

Mikó (István és Buzow apja)

István (Mikó fia)

Buzow (Mikó fia)

budai káptalan

Dedach (Péter apja)

Péter (Dedach fia)

sági (*de Saagh*) konvent

Saagh ld. Ság(i)

Folkus (Mihály apja, Kacsics nb.)

Mihály (Folkus fia, Simon, Tamás és Pető apja, Kacsics nb.)

felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent

Simon (Mihály fia, Kacsics nb., királynéi [asztalnok-?]kancellár)

Tamás (Mihály fia, Kacsics nb.)

Pető (Mihály fia, Kacsics nb.)

Pethew ld. Pető

Pöstény h. (*Pehchan*, Nógrád m.)
Pehchan ld. Pöstény
Pál (pöstényi)
Hunth ld. Hont
Hont (pöstényi)
Ipoly (*Ipul*) folyó
Ipul ld. Ipoly
Miklós (nógrádi főesperes)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1295. nov. 24. > 1294. nov. 24.

Márton alországbíró 1295. nov. 24-re datált oklevelét (DF 282014.) ld. 1294. nov. 24-i évszám alatt a **XXX. sz.** regesztában.

(1294–1295. okt.–nov.), Buda

— (*Datum pro memoria*): a maga és fia: Jakab nevében megjelenő Óvári (*de Owar*) Konrád Szent Miklós nyolcadán [dec. 13.] köteles döntő választ adni B[enedek] veszprémi (*Wesprimiensis*) püspök és a káptalan ellenében, akik nevében a püspök protonotáriusa, István mester, segesdi (*Segusdiensis*) főesperes jelent meg, továbbá Konrádék a per kezdete előtt kötelesek megfizetni azt a nyolc bírságot, amelyekkel a korábbi határnapokon kiadott bírságlevelekkel sújtották őket. Konrádéknek a királyi sereg feloszlásának 15. napján kellett volna megfizetni a püspöknek és a káptalannak, illetve az alországbírónak a nyolc bírságot, de más ügyek miatt ezt nem tudták megtenni, ezért az alországbíró megparancsolta, hogy emberének közbenjárásával és a fehérvári káptalan tanúsága mellett a püspököt és a káptalant vezessék be Konrádék Patvására (*Pothwasara*) nevű birtokába, és maradjanak meg benne minden hasznonvételeit élvezve, károkozás nélkül egészen Szent Miklós nyolcadáig. *Datum Bude, septimo die quindenarum residentie exercitus.*

Eredeti: hártája enyhén foltos, átfűzött hártaszalaggal, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja és viaszmaradványai – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Patvására 2. (DF 200747.)

Kiadása, regesztája: DPM 168. sz.

A DL-DF 5.1-es internetes adatbázis 1296-ra keltezte az oklevelet, vélhetően azért, mert más, az ügyre vonatkozó datált oklevelek is ebben az évben keltek, és 1296 őszén valóban volt a királynak egy hadjárata Kőszegi Henrik fiai ellen, amely októberben ért véget (vö. RA 4077–4085. sz.). Ha a hadoszlás 15. napját ezen évhez viszonyítjuk, akkor abba jól beleillik egy december közepére tett perhalasztás. Az évszám ennek ellenére sem lehetséges, mert III. András 1296. márc. 13-án kelt memoriálisa (DPM 175. sz., vö. RA 4049. sz.), illetve Márton alországbíró 1296. jún. 11-én kelt oklevele (**XX. sz. [200742]**) már a 9. és 10. bírságról írt a per előzményeként, és András megparancsolta a végleges beiktatást is a háromszori birtokba vezetés után. Így az itt említett 8 bírság és a decemberi határnap legkorábban 1295-re tehető. A per kezdetéhez támpontul szolgál, hogy a fent említett 1296. évi oklevelek azt is írták, hogy Márton alországbíró mellett már Pál volt alországbíró is elmarasztalta Konrádékát, aki 1291–1292 között töltötte be hivatalát (Zsoldos: Archontológia 35.). A jelen diploma hátulján lévő viaszmaradványok viszont egy kb. 33 mm-es körpecsétre utalnak, ami Márton alországbíró pecsétméretével azonos (vö. DL 50552.), így az oklevelet az ő kiadványának tarthatjuk. Az

azonosítást megerősíti az is, hogy III. András hivatkozott oklevele a pertörténet elmesélése során Márton alországbírónak tulajdonította a 8. bírság kivetését. Ezzel, az alországbíró hivatali idejét figyelembe véve, a keltezés 1293–1295 közé szűkül (vö. Zsoldos: Archontológia 36.). Az 1293. évből nincs tudomásunk semmilyen hadjáratról. 1294 nyarán a király országos sereggel a Borsák lázadását verte le, szeptember elején ostromolva Adorján várát (Pauler: Magyar nemzet tört. II. 444–445., vö. RA 3988. sz.). András nov. 14-én még az abádi révnél volt (RA 3995. sz.), és nov. 23. előtt érkezett meg Budára (RA 3996. sz.). Így a hadoszólást október második felére, novemberre tehetjük, amely kronológiailag jól beilleszthető a perhalasztás időrendjébe. 1295 késő nyarán, őszén pedig az anyakirályné, Tomasina Szlavóniába vezetett hadat, ami szintén októberben tért vissza (Pauler: Magyar nemzet tört. II. 445–446.). Bár a hadak élén ekkor nem a király állt személyesen, az oklevél nyilván ezt a sereget is a „király seregének” nevezné, hiszen országos hadfelkelésről volt szó itt is (a szöveg egészen pontosan azt írja, hogy *in quindenis residentie exercitus domini regis*). Nem tarjuk valószínűnek, hogy pusztán Tomasina személye miatt „domine regine” állna ott, hiszen itt a sereg királyi parancsra történő összehívására, nem a hadvezér személyére utalnak). A két évszám között nem lehet egyértelműen dönteni.

Konrád, Óvári (*de Owar*, Győr nb.)

Jakab (Óvári Konrád fia, Győr nb.)

Benedek (veszprémi püspök, Rád nb.)

veszprémi püspök

veszprémi káptalan

István (segesdi főesperes, Benedek veszprémi püspök protonotáriusa)

segesdi (*Segusdiensis*) főesperes

Segusdiensis ld. segesdi

Patvására h. (*Pothwasara*, Veszprém m.)

Pothwasara ld. Patvására

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1296. febr. 12. előtt)

— memoriális levele szerint (*secundum tenorem litterarum memorialium nobilis viri comitis Martini viceiudicis curie domini regis*) jutasi (*de Juthos*) Ine fiai: Heym, Kelemen, Miklós és Tiba, továbbá Egyus és fiai: Péter, Pál és Benedek Invocavit-vasárnapon [febr. 12.] örsi (*de Vrs*) Mátyás királyi ember és a tihanyi konvent tanúságával adják vissza a veszprémi (*Vesprimiensis*) Szent Mihály egyháznak a Jutas nevű 120 hold méretű, egy ekényi földet. Ezt a földet Petus jutasi nemes hagyta az egyházra, és a mondott Egyus meg fiai a káptalantól éves díj fejében (*pro censu annuali*) kibérelték, ám azt nem fizették, és ezért a káptalan pert is folytatott a mondott jutasi nemesek ellen az alországbíró színe előtt.

Tartalmilag átírta: thanyi konvent 1296. febr. 19.: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Jutas 8. (DF 200739.)

Kiadása (TÁ): CD IX/7. 720.

Jutas h. (*Juthos*, Veszprém m.)

Juthos ld. Jutas

Ine (Heim, Kelemen, Miklós és Tiba apja, jutasi)

Heim (Ine fia, jutasi)

Kelemen (Ine fia, jutasi)

Miklós (Ine fia, jutasi)
Tiba (Ine fia, jutasi)
Thyba ld. Tiba
Egyus (Péter, Pál és Benedek apja, jutasi)
Péter (Egyus fia, jutasi)
Pál (Egyus fia, jutasi)
Benedek (Egyus fia, jutasi)
Mátyás (örsi, királyi ember)
Örs h. (*Vrs*, Zala m., ma Alsó- és Felsőörs)
Vrs ld. Örs
veszprémi (*Vesprimiensis*) Szent Mihály egyház
Szent Mihály egyház, veszprémi ld. veszprémi Szent Mihály egyház
Petus (jutasi nemes)
tihanyi (*de Thykon*) konvent

(1296.) febr. 21., Buda

— (*Datum pro memoria*): azt a pert, amit Aladár mester indított a színe előtt hamvazószerda nyolcadán [1296. febr. 15.] *Kuke* (dict.) Jakab ellenében, akinek a nevében serviense: bárí (*de Bary*) Kelemen jelent meg Amadé nádor ügyvédvalló levelével [RP 268. sz.], a felek akaratából elhalasztotta Szent György 15. napjára [máj. 8.], hacsak nem tudnak időközben megegyezni húsvét nyolcada előtti pénteken [márc. 30.] a mislyei (*de Mysle*) egyház előtt a következő személyek döntőbíráskodásával: Aladár mester részéről György fia Péter comes és Benedek fia Péter, a másik fél részéről terebesi (*de Terebes*) Andronicus mester és Keled (*Keleed*) fia Péter. Mivel az ügy már régóta húzódik, ezért ha Jakab nem jelenne meg, vagy nem fogadná el a döntőbíráskodást, akkor 3 márkát tartozik fizetni Aladárnak, miként ezt a serviense elvállalta a nevében, egyébként semmilyen más bírság nem terheli őt ez ügyben. A mislyei prépost levelét pedig a felek mutassák majd be neki. *Datum Bude septimo die termini prenotati.*

Átírta: Márton alországbíró 1296. máj. 14.: **XX. sz. [1434.] reg.**

A kibocsátó személyét az átíró oklevél árulta el (*exhibuit nobis litteras nostras memoriales*), amelynek kiadási évéből következik az évszám is.

Aladár mester (Csete fia)
Jakab (*Kuke* dict., Nána fia)
Bári h. (*Bary*, Zemplén m., ma Bara része, Szl.)
Bara ld. Bári
Kelemen (bári, Nána fia Jakab serviense)
Amadé nádor (Dávid fia, Aba nb.)
Mislye h. (*Mysle*, Abaúj m., ma Felsőmislye~Vyšná Mysľa, Szl.)
Felsőmislye ld. Mislye
Vyšná Mysľa ld. Mislye
Mysle ld. Mislye
György (Péter apja)
Péter (Benedek fia, döntőbíró)
Péter (György fia, döntőbíró)
Benedek (Péter apja)
Terebes h. (*Terebes*, Zemplén m., ma Töketeres~Trebišov, Szl.)

Töketerebes ld. Terebes
Trebišov ld. Terebes
Andronicus mester (terebesi, döntőbíró)
Keled ld. Keled
Keled (Péter apja)
Péter (Keled fia, döntőbíró)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

(1294–1296. jan.–febr.)

Márton(?) alországbíró levele (*littere viceiudicis curie nostre*, ti. *Andreas Dei gratia rex Hungarie*), amiben Domonkos fia Egyed megváltotta Tema (*Tyma*) föld négy ekényi, kelet felől eső részét Byter comestól, akinek András apja: Sándor zálogosította el 12 márkáért, ám sem ő, sem fia: András megváltani nem tudta.

Tartalmilag átírta: III. András (RA 3865. sz.): DL 73022. (Darvas család 9.)
Kiadása: HOkl 162.

A tartalmilag átíró királyi oklevél bőjtközépkor kelt Esztergomban, és a keltét Borsa Iván feltételelesen 1292-re tette, megjegyezve, hogy más év is elképzelhető (az itinerárium alapján leginkább az 1294–1296 és 1298. év). Ha Borsa keltezése helyes, akkor Pál alországbíró kiadványáról van szó, egyébként leginkább Márton oklevele, és mivel tudjuk, hogy a föld vissza nem váltása körüli perlekedés Márton színe előtt zajlott (**XX., XX. [275672., 72982: 1293–1297]** sz.), ezért legvalószínűbben itt is róla van szó, hiszen az ügy ezen szakasza láthatóan már későbbi, mint a Márton előtt zajló, fentebb idézett oklevelekben látható perszakasz.

Sándor (András apja, temai)
András (Sándor fia, temai)
Tema h. (*Tyma*, Nógrád m.)
Tyma ld. Tema
Byter (Mikó apja)
Domonkos (Egyed apja)
Egyed (Domonkos fia)

(1293. ápr.–1296. márc.)

Márton alországbíró különféle levelei (*litteras comitis Martinii viceiudicis curie nostre ... quamplures et [diversas]*), amelyekben Óvári (*de Owar*) Konrád mestert és fiát: Jakabot bírságokban marasztalja el a veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök és a káptalan ellenében.

Említi: Datum pro memoria [III. András]: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Patvására 3. (DF 200740.) > (TÁ): Márton alországbíró 1296. jún. 11.: **XX. sz. [200742.]** reg.

Kiadása (Eml.): RA 4049. sz. *Regesztája (Eml.):* DPM 175. sz. Az említés *tartalmi átírásának* kiadását ld. az **XX. sz. [200742.]** alatt.

Az említés alapján nem tudjuk, hogy hány oklevélről lehet szó, de tetemes mennyiséggel számolhatunk, mert Konrádot összesen 10 bírságban marasztalták el (ebből az első néhányat még Pál alországbíró szabta ki, ld. **XX. sz. [200740.]** reg.), ill. a veszprémi püspököt és

káptalant az alországbíró parancsára többször is bevezették Konrád Patvására és Nosztré nevű birtokába. Ha ezek kapcsán mind külön leveleket állított ki (ami valószínű), akkor bőven tíz feletti oklevéllel számolhatunk, de itt csak egyetlen regesztába vettük fel ezeket.

Konrád, Óvári (*de Owar*, István fia, Győr nb.)

Jakab (Konrád fia, Győr nb.)

veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök

Vesprimiensis ld. veszprémi

veszprémi káptalan

(1296. jan.–márc.)

— privilegiális oklevele szerint (*iuxta formam privilegii ipsius comitis Martini*, ti. *comes Martinus filius Eymech de Dewecher viceiudex curie domini regis*) a Pozsony megyéből való Tiborc fia Tamás pervesztes lett patvarkodás vétségében (*pro nota calumpnie*) visegrádnak mondott (*dictum de Vysegrad*) toronyi (*de Turny*) Domonkos ellenében, és ezért az alországbíró kezére jutott a Pozsony megyei (*in comitatu Posoniensi*) Vöröskő (*Vereskw*) vár fele, az ugyenezen félhez rendelt erősségek és épületek, és a várhoz tartozó birtokok fele, ti. az ugyancsak Pozsony megyei Cseszte, Újfalu, Dombó, Vistuk, Kisfalud, Gósfalva, Tarcsa, *Kerechwr*, Lackfalva, Hosszúfalva, Szuha, Diós, *Kethena* és Körtvélyes (*Cheztey*, *Wyfolw*, *Dumbo*, *Vysta*, *Kysfolud*, *Sosfolwa*, *Torcha*, *Kerechwr*, *Lackfolowa*, *Hwzywfolw*, *Zubuh*, *Gyows*, *Kethena et Kurthueles*).

Tartalmilag átírta: budafelhévízi konvent 1296. ápr. 7.: DL 1440. (MKA, Neo-regestrata acta 321. 9.)

Kiadása (TÁ): CD VI/2. 45–46.

A pertörténetet a budai káptalan 1296. ápr. 4-i és egy 1296-os, vélhetően máj. 1. után nem sokkal kiadott oklevele meséli el ugyanazokkal a szavakkal (ÁÚO XII. 585–589.). Ott a másik elítélt, Tiborc fia Péter, Tamás fivére egy birtokot zálogosított el az alországbírónak máj. 1-ji határidővel, hogy ne süssék rá a patvarkodók bélyegét. Az itt említett fivér, Tamás viszont elszökött az igazságszolgáltatás elől, ezért teljes birtokállományával felelt. Mivel az alországbíró mindkét rá jutott bírói részt április elején érvényesítette a hiteleshelyek előtt, ezért feltételezhető, hogy az ítélet, és a Tamás birtokelkobzásáról kiadott oklevél nem sokkal korábban, 1296 első néhány hónapjában született meg. Ld. még **XX. [86879.]** sz. reg.

Pozsony megye

Tiborc (Tamás és Péter apja)

Tamás (Tiborc fia)

Visegrád h. (*Vysegrad*, Pilis m.)

Vysegrad ld. Visegrád

Torony h. (*Turny*, Pozsony m., ma Zonctorony~Tureň, Szl.)

Turny ld. Torony

Zonctorony ld. Torony

Tureň ld. Torony

Domonkos (toronyi, visegrádi várnagy)

Vöröskő vár (*Vereskw*, Pozsony m., ma Cseszte~Častá része, Szl.)

Vereskw ld. Vöröskő vár

Cseszte ld. még: Vöröskő vár

Častá ld. Cseszte, Vöröskő vár

Cseszte h. (*Cheztey*, Pozsony m., ma Častá, Szl.)
Cheztey ld. Cseszte
 Újfalu h. (*Wyfolw*, Pozsony m.)
Wyfolw ld. Újfalu
 Dombó h. (*Dumbo*, Pozsony m., ma Cserfalu~Dubová, Szl.)
Dumbo ld. Dombó
 Cserfalu ld. Dombó
 Dubová ld. Dombó
 Vistuk h. (*Vysta*, Pozsony m., ma Kárpáthalas~Vištuk, Szl.)
 Vištuk ld. Vistuk
 Kárpáthalas ld. Vistuk
 Vysta ld. Vistuk
 Kisfalud h. (*Kysfolud*, Pozsony m.)
Kysfolud ld. Kisfalud
 Gósfalva h. (*Gosfolwa*, Pozsony m., ma Košolná, Szl.)
Gosfolwa ld. Gósfalva
 Tarcsa h. (*Torcha*, Pozsony m.)
Torcha ld. Tarcsa
Kerechwr h. (Pozsony m.)
 Lackfalva h. (*Lackfolowa*, Pozsony m.)
Lackfolowa ld. Lackfalva
 Hosszúfalu h. (*Hwzywfolw*, Pozsony m., ma Gósfalva~Košolná része, Szl.)
Hwzywfolw ld. Hosszúfalu
 Košolná ld. Gósfalva, Hosszúfalu
 Gósfalva ld. még: Hosszúfalu
 Szuha h. (*Zubuh*, Pozsony m., ma Szárazpatak~Suchá nad Parnou, Szl.)
 Suchá nad Parnou ld. Szuha
 Szárazpatak ld. Szuha
Zubuh ld. Szuha
 Diós h. (*Gyows*, Pozsony m., ma Alsódiós~Dolné Orešany, Szl.)
Gyows ld. Diós
 Alsódiós ld. Diós
 Dolné Orešany ld. Diós
Kethena h. (Pozsony m.)
 Körtvélyes h. (*Kurthueles*, Pozsony m., ma Vedrődújfalu~Slovenská Nová Ves, Szl.)
 Slovenská Nová Ves ld. Körtvélyes
 Vedrődújfalu ld. Körtvélyes
Kurthueles ld. Körtvélyes

(1293 vagy előtte–1296. márc.)

[Al-?]országbírók okleveleikben (*in diversis paribus litterarum iudicum curie domini regis*) bírságban marasztalják el rendi (*de Reend*) Benedek fia Tamást és servienseit sági (*de Saagh*) Miklós fia Benedek ellenében, a Geredistye vagyis Hidvég (*Gueredystha vel Hydwygh*) nevű birtok ügyében folytatott perben.

Említi: pécsi káptalan 1296. márc.: DL 1435. (MKA, Neo-regestrata acta 344. 1.)

Kiadása (Eml.): ÁÚO X. 229.; CDCr VII. 234.

A szöveg országbírókat ír, ám a per szerint végig a királyi szín előtt zajlott, így nagy valószínűséggel tévedésről van szó, és valójában alországbírói oklevelekről beszélhetünk (az országbíró egyébként sem folytatott hagyományos ítélkezést ez időben). A záró időhatárt a

káptalani oklevél kelte adja, míg a nyitó időhatárt az, hogy több (al-)országbírói oklevelet említenek. Ez akár az országbírókra, akár a helyetteseikre vonatkozik, legkésőbb 1293 elején kellett elkezdődnie a pernek, archontológiai okokból (Zsoldos: Archontológia 35–36.).

Rend h. (*Reend*, ? megye)

Reend ld. Rend

Benedek (Tamás apja, rendi)

Tamás (Benedek fia, rendi)

Miklós (Benedek apja, Haraszt nb., sági)

Benedek (Miklós fia, Haraszt nb., sági)

Ság h. (*Saagh*, Baranya m., ma Šag, Ho.)

Šag ld. Ság

Saagh ld. Ság

Geredistye ld. Hidvég

Gueredystha ld. Hidvég

Hidvég h. (*Hydwygh*~*Gueredystha*, Baranya m.)

Hydwygh ld. Hidvég

(1293. vagy 1296.) ápr. 12–16., Buda

Márton alországbíró (*comes Martinus viceiudex curie domini regis*) az esztergomi káptalanhoz (*capitulum Strigoniensi*): „Görbe” (*Curvi*) Endre fia István mester a maga és fivére: András és Endre nevében megjelenve azt állította, hogy András fia Ivánka mester az ő Valkász (*Wolkaz*) földből való birtokrészüket erőszakkal elfoglalva tartja, ezért az alországbíró megkéri a káptalant, hogy adják tanúságukat ohaji (*de Vhay*) Kozma királyi ember mellé, aki járja meg a mondott birtokrész határait, és jutassa vissza a panaszt tevő fivéreknél, ha nem talál ellentmondásra. A lehetséges ellentmondókat, és főként Ivánka metsert pedig idézzék a király színe elé alkalmas időpontra. A királyi ember tilalmazza Ivánka mestert és jobbágyságait a birtokrész haszonvételének a begyűjtésétől, a káptalan pedig írja meg a királynak az események lefolyását. *Datum Bude, feria quinta proxima post quindenam Pasce.*

Átírta: esztergomi káptalan: DL 60119. (Forgách család 64.)

Kiadása: CD VI/1. 260–261. (több hibával)

Az oklevelet Márton alországbíró hivatali ideje alapján, és mert a káptalan a mondott vizsgálatot ápr. 23-án folytatta le, 1293-ra vagy 1296-ra tehetjük, ld. részletesen Körmendi: Marcell pecsétje 123–124., annyi igazítással, hogy ő a dátumformulát Fejér kiadása alapján „*feria quarta*” formában értelmezte az itt szereplő *quinta* helyett, ezért az ott közölt lehetséges napi kelet egy nappal később, 1293. ápr. 16-ra, ill. 1296. ápr. 12-re esik. Ez azonban Körmendi gondolatmenetének a helyességét nem befolyásolja érdemben. Mivel egy szept. 1-ji alországbírói stílusú DPM-oklevélen Marcell pecsétmérete található (XX. sz. [210746.] reg.), ezért valószínűbb, hogy ez a kiadvány inkább 1296-ban kelt.

esztergomi (*Strigoniensis*) káptalan

Endre, „Görbe” (*Curvus*, István, András és Endre apja)

István mester („Görbe” Endre fia)

András („Görbe” Endre fia)

Endre („Görbe” Endre fia)

András (Ivánka apja, Hontpázmány nb.)
Ivánka (András fia, Hontpázmány nb.)
Valkász h. (*Wolkaz*, Bars m., ma Hull~Hul része, Szl.)
Wolkaz ld. Valkász
Hull ld. Valkász
Hul ld. Valkász
Ohaj h. (*Vhay*, Bars m., ma Dolný Ohaj, Szl.)
Vhay ld. Ohaj
Dolný Ohaj ld. Ohaj
Kozma (ohaji, királyi ember)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1291–1296. ápr.)

Különféle országbírók levelei (*litteras ... viceiudicum curie nostre*, ti. *Andreas ... Hungarie ... rex*), amelyek szerint cseszneki (*de Cheznek*) Jakab mester fiait: Miklóst, Lőrincet, Zumurt és Mihályt elmarasztalták Lodomér esztergomi érsek ellenében a neki okozott 437 márkányi kár miatt, így Jakab fiainak Visk (*Wysk*) nevű birtoka az esztergomi egyházra szállt az okozott károk fejében.

Említi: III. András 1296. ápr. 25. (RA 4055. sz.) > Vencel 1303. (AOkl I. 508. sz.): DL 71403. (Csáky család, központi 2. 3.)

Kiadása (Eml.): CD VII/2. 194.; MES II. 388.; Csáky I. 27.

Jakab nevezett fiai más károkat is okoztak az esztergomi érseknek, amelyek fejében Kemence nevű birtokukba iktatták be az érseket 1293 elején (RA 3901. sz., **XX. [248317.]** sz. reg.). Az ezekről szóló oklevelek szerint Visk ekkor még a fivérek birtokában volt, annak elkobzása tehát 1293. februárja után történt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a per ne kezdődött volna el már korábban. Az itt említett alországbírók tehát Mártont, Marcellt és talán Pált takarják.

Visk h. (*Wysk*, Hont m., ma Ipolyvisk~Vyškovce nad Ipľom, Szl.)
Wysk ld. Visk
Vyškovce nad Ipľom ld. Visk
Ipolyvisk ld. Visk
Jakab mester (Miklós, Zumur, Mihály és Lőrinc apja, Bana nb., viski)
Miklós (Jakab fia, Bana nb., viski)
Mihály (Jakab fia, Bana nb., viski)
Zumur (Jakab fia, Bana nb., viski)
Lőrinc (Jakab fia, Bana nb., viski)
Lodomér (esztergomi érsek)
esztergomi érsek

(1296., máj. 1. előtt)

Márton alországbíró oklevele szerint (*iuxta continentiam litterarum memorialium comitis Martini viceiudicis curie domini regis*) egyeki (*de Eguk*) János fia Mihálynak Szent György nyolcadán [máj. 1.] 6 márkát kell fizetnie az [egri káptalan] színe előtt Csobánka (*Chubanka*) fia János fia László részére.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria [egri káptalan] 1296. máj. 4.: DL 38823. (Vétel útján bekerült vegyes provenienciájú iratok 1903. 1278.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO V. 163. *Regesztája (TÁ):* DPM 177. sz.

Egyek h. (*Eguk*, Szabolcs m.)

Eguk ld. Egyek

János (Mihály apja, egyeki)

Mihály (János fia, egyeki)

Csobánka (János apja, Aba nb.)

János (Csobánka fia, László apja, Aba nb.)

László (János fia, Aba nb.)

Chubanka ld. Csobánka

egri káptalan

1296. máj. 14., Buda

— Tekes fia István mester fiainak Rás nevű Gömör megyei birtokát minden tartozékával együtt, bizonyos 60 márka értékben elkövetett károkozások miatt, hanvai Hont fiainak: Tamásnak, Sándornak és Jánosnak, továbbá azok atyafiának: Pál fia Pálnak juttatta örökös birtoklásra, István fiainak örökös hallgatást parancsolván.

Tartalmilag átírta: Sáros megye 1589. dec. 11.: DL 107711. (Hanvay család)

A tartalmi átírás szövege: **[eleje: 7. sor közepétől „alias vicissim”; a TÁ 27. sor közepétől „secundarum...”]**

... exhibuisset coram nobis ... quasdam litteras binarias privilegiales, ... alias vicissim adiudicatorias sententionales quondam comitis Stefani(!), alias viceiudicis curie dicti ol[im] Andree regis, Bude septimo die quindenarum beati Georgii martyris in prescripto anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo sexto confectas et emanatas ... secundarum vero adiudicatoriarum sententialium prefati quondam Martini tunc tempore viceiudicis curie prefati olim Andreae regis brevi summa erat huiusmodi: quomodo scilicet totalis possessio Raas vocata filiorum magistri Stefani filii Thukws in predicto comitatu Geömeör adiacens sita simul cum universis per[tinentiis eius]dem pro quibusdam damnis et violentiis per eosdem patratís et commissis Thome, Alexandro et Johann[i filiis]^a Hunth de Honwa, ittem Paulo filio Pauli, fratri scilicet patrueli prescriptis filiis Hunth in b[- - -]m^a pro sexag[esimo m]arcis argenti iure perennali fuisset data et adiudicata, memoralitas filiis dicti magistri Stefani filii Thu[kws - -]^a perinde, ne scilicet iidem amplius eandem possessionem Raas pro se ipsis acquirri possent, silentium perpetuum fuisset impositum.

^a szakadás miatt nem olvasható

A tartalmi átírás első alkalommal még István alországbíró okleveléről beszél (így került felvételre a DL-DF 5.1-es adatbázisba is), később helyesen már Márton szerepel. Az itt szintén tartalmilag átírt, első helyen említett királyi oklevél szövegét és regesztáját ld. RA 4094. sz. alatt. Tekes fia István itt meg nem nevezett fiaira ld. Engel: Genealógia, Tekes rokonsága 2. tábla: Szini, Jósvafői Tekes, Szalonnai.

András III. király

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
Rás h. (*Raas*, Gömör m., ma Felsőrás~Rašice, Szl.)
Raas ld. Rás
Rašice ld. Rás
Felsőrás ld. Rás
Thukws ld. Tekes
Tekes (István apja)
István (Tekes fia)
Gömör (*Geömeör*) megye
Geömeör ld. Gömör
Hanva h. (*Honwa*, Gömör m., ma Chanava, Szl.)
Chanava ld. Hanva
Honwa ld. Hanva
Hont (Tamás, Sándor, János és Pál apja, Hanva nb., hanvai)
Tamás (Hont fia, Hanva nb., hanvai)
Sándor (Hont fia, Hanva nb., hanvai)
János (Hont fia, Hanva nb., hanvai)
Pál (Hont fia, Hanva nb., hanvai)
Pál (Pál fia, Hanva nb., hanvai)

1296. máj. 14., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): Chetha fia Aladár bemutatta neki a saját korábbi memoriális levelét, amit teljes terjedelmében átírt [**XX. sz. (1434.)** reg.]. Eljött az ott megszabott határnap, Szent György 15. napja [máj. 8.], és Aladár bemutatta a mislyei prépost oklevelét is, amit az alországbíró szitén teljes terjedelmében átírt:

Mihály mislyei prépost (*Michael prepositus de Mysle*) az alországbíróhoz: megjelent a színe előtt Aladár mester részéről György fia Péter és Benedek fia Péter, Kuke (dict.) Jakab részéről pedig terebesi (*de Terebus*) Andronicus mester és Keled fia Péter, és azt a bevallást tették, hogy az általuk is bemutatott alországbírói oklevélben foglaltak értelmében a felek közt döntőbíráskodtak Kölcsény (*Kulchun*) föld ügyében: mivel Aladár privilégiumát 1263-ban bocsátották ki, Jakab privilégiuma pedig nem is Jakab, hanem Kis (*Parvus*) Mihály érdekében lett kiadva 1270-ben, ezért a földet Aladárnak ítélték örökös birtoklásra. *Datum feria sexta proxima ante octavas Pasce.*

Mivel Jakab a kijelölt határnapra nem jött el és nem is küldött, ezért bírsággal sújtják. Továbbá a bemutatott okleveleket megtekintve az alországbíró együtt a bárókkal és nemesekkel Aladárnak ítéli Kölcsényt örökös birtoklásra. *Datum Bude, septimo die predictarum quindenarum sancti Georgii martiris, anno Domini M^o ducentesimo nonagesimo sexto.*

Eredeti: hártájája szakadt és enyhén vízfoltos, nagy N kezdőbetű, vörös selyemfonaton függő barna viaszpecsétje teljes, ám kopott és nehezen kivehető – DL 1434. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 43.)

Kiadása: ÁÚO X. 218–219.; Karácsonyi: Lónyay 69–70.

A Kuke Jakab által bemutatott, Kis Mihály számára kiadott 1270. évi levelet ld. RA 1907. sz., ahol Kölcsény föld csak a Mihály számára adományozott Szentmiklós határpontjai között szerepelt, bizonyító ereje tehát tényleg nem volt.

Aladár (Csete fia)

Chetha ld. Csete
Csete (Aladár apja)
mislyei (*de Mysle*) prépost
Mysle ld. Mislye(i)
Mihály (mislyei prépost)
György (Péter apja)
Péter (György fia, döntőbíró)
Péter (Benedek fia, döntőbíró)
Benedek (Péter apja)
Terebes h. (*Terebes*, Zemplén m., ma Tőketerebes~Trebišov, Szl.)
Keled (Péter apja)
Péter (Keled fia, döntőbíró)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)
Kölcsény h. (*Kulchun*, Bereg m., ma Kolcsine, Ukr.)
Kolcsine ld. Kölcsény
Mihály, Kis (*Parvus*, Endre fia, Rozsd nb.)
Kis (*Parvus*) Mihály ld. Mihály, Kis
Jakab (*Kuke* dict., Nána fia)
Kuke (dict.) Jakab ld. Jakab, Kuke dict.

1296. jún. 11., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): István mester segesdi (*Segusdiensis*) főesperes az ura: Benedek veszprémi (*Wesprimiensis*) püspök és királynéi kancellár, továbbá a veszprémi káptalan nevében megjelent [III.] András király színe előtt Óvári (*de Owar*) Konrád mester és fia: Jakab ellenében, és bemutatta Márton alországbíró [XX. sz. (200740.)], Pál volt alországbíró [XX. sz. [200740.]) és a fehérvári káptalan több oklevelét. Ezekből kiderült, hogy Konrádot a király színe előtt 7 bírságban is elmarasztalták a veszprémi püspök és a káptalan ellenében, és örsi (*de Vrs*) Fábián királyi ember közreműködésével és a fehérvári káptalan tanúsága mellett a püspököt és a káptalant ezen 7 bírság és a per tárgya miatt is bevezették az alperesek Patvására és Nosztré (*Potwasara et Noztrey*) nevű birtokaiba, továbbá Konrádot és fiát ismét megidézték a király színe elé. Konrád, miután a bevezetést végrehajtották, meg is jelent a maga és fia nevében Márton alországbíró előtt, és a 8 bírság fejében elzálogosította Patvásárát a püspöknek és a káptalannak, ám a kitűzött határnapon nem jelent meg a per tárgyalására és a bírságokat sem fizette ki. Erre az alországbíró a 9 bírság és maga a per tárgya miatt harmadszor [!] is bevezette a felpereseket a birtokba. Azt is megparancsolták az alpereseknek, hogy a bevezetés 15. napján jelenjenek meg a király színe előtt a per kapcsán a végső válaszára, és a per kezdete előtt fizessék meg a bírságokat. Mivel akkor sem jelentek meg és nem is küldtek senkit, a 10. bírsággal sújtották őket. Végül, mivel nem törődtek az idézésekkel, ezért a király a vele lévő bárókkal, az alországbíróval és más nemesekkel úgy ítélte, hogy legyenek véglegesen vesztesek abban a perben, amely a 200 márka értékben Péter volt veszprémi püspöknek és a káptalannak zálogba adott Patvására és Nosztré nevű birtokaik miatt zajlott, és a felpereseket iktassák be a birtokokba a 200 márka és a 10 bírság fejében. Emiatt elrendelte, hogy Sebestyén comes fia János mester királyi ember a fehérvári káptalan tanúsága mellett menjen ki a mondott birtokokra, és a szomszédokat összehívva járja meg annak határait tengerdi (*de Tengurd*) Abával és Fülöppel, sári (*de Saar*) Domonkossal, Istvánnal és Borssal, küngösi (*de Kyngus*) Domonkos fia Pállal, litéri (*de Lyuter*) Benedekkel, örsi (*de Wrs*) Mátyással, kemecseji (*de Kemechey*) Mihály fia Miklóssal,

illetve csatári (*de Chatar*) Péterrel és Lestákkal, majd becsüljék fel azt. Az értékbecslés végeztével a királyi ember iktassa be a felpereseket a birtokokba örökös birtoklásra. Eközben különítse el új határok mentén a birtokból az alországbíró részét, ti. 20 márkányi értéket a bírságokból ráeső rész miatt, továbbá a 200 márka tizedrészét, amely az ország szokásjoga szerint az alországbíró poroszlójának jut, és amit együtt számolnak az alországbíróra jutó bírságrésszel, vagyis összesen 40 márkányit, és iktassa azt is. Ha a birtokok értéke pont kiteszi a kérdéses összeget, akkor nincs más teendő. Ha nagyobb, akkor a fennmaradó részt hagyják meg Konrád és fia kezén, ha viszont kisebb, akkor Konrád és Jakab más birtokaiból pótolják ki a hiányt. A fehérvári káptalan pedig oklevelében írja meg az események lefolyását a királynak, ahogy ez a király István által bemutatott oklevelében [RA 4049. sz.; DPM 175. sz.] áll. A fehérvári káptalan pedig a következő – teljes terjedelmében átirrt – oklevelet küldte a királynak:

A fehérvári káptalan (*Albensis ecclesie capitulum*) [III.] András királyhoz (*Excellentissimo domino suo Andree Dei gratia illustri regi Vngarie*): megkapták levelét, amelyet átirrtak [kiadását és regesztáját ld. RA 4050. sz.], és az abban foglaltak szerint kiküldték Miklós mester kanonokot János mester királyi emberrel, hogy végrehajtsák a király kérését. A királyi ember visszatérve elmondta, hogy húsvétvasárnapot követő csütörtökön [márc. 29.] kimentek Konrád és Jakab Patvására és Nosztré nevű birtokaira, és a szomszédokat összehívva megjárták azok határait, és együtt a mondott értékbecslővel, ti. tengerdi Abával és Fülöppel, sári Domonkossal, Istvánnal és Borssal, küngösi Domonkos fia Pállal, litéri Benedekkel, örsi Mátyással, kemecseji Mihály fia Miklóssal, illetve csatári Péterrel és Lestákkal Patvására birtokot 180 márkára, Nosztré birtokot pedig 70 márkára becsülték fel. Így a királyi ember együtt a káptalan tanúságával a püspököt és a káptalant beiktatta mondott birtokokba minden haszonvételükkel és tartozékukkal együtt, ti. földekkel, szőlőkkel, malmokkal és erdőkkel – pont úgy, ahogy Konrádék is birtokolták azt – örökös birtoklásra a per főtárgya és a bírságok fejében. Patvására birtok értéke a teljes összeget, ti. 230 márkát nem tette ki, Noszté birtokot pedig 70 márkára becsülték, így ebből a 70 márkából – mivel az meghaladta a felpereseknek járó összeg nagyságát – a püspök és a káptalan 20 márkával tartozik Konrádéknak. Ezen kívül a királyi ember Márton alországbíró részére 40 márkányit iktatott, 30 márka értékben Patvására birtokból szántókban, telkekben, szőlőben és más hasznvételek formájában, Nosztré birtokból pedig 10 márkányit, úgy, hogy épen hagyták a lébényi (*de Lyben*) monostor itt bírt jogait. *Datum feria quarta proxima post octavas Passce anno Domini M° CC° nonagesimo sexto.*

Az alországbíró pedig, látva a leveleket, a fehérvári káptalan oklevele alapján meghagyta a püspököt és a káptalant Patvására és Nosztré birtokában, minderről pecsétetes oklevelet adva ki a számukra. *Datum Bude in festo Barnabe apostoli anno Domini M° CC° nonagesimo sexto.*

Eredeti: hártyája vízfoltos és több helyen szakadt, a kezdő N betű nem lett beírva, pecsétje zsinórostól hiányzik – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Patvására 1. (DF 200742.) > III. András 1296. jún. 29. (RA 4064. sz.): Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Patvására 5. (DF 200746.)

Kiadása (Á): RA 4064. sz. *Regesztája:* CD IX/7. 724–725. (lat.)

Az eredeti oklevél nem olvasható részeit az átirásból pótolhatjuk, amely csak jelentéktelen módon (főként egyes nevek helyesírása terén) tér el az eredetitől. A regesztában az eredeti oklevél névalakjai szerepelnek. Előzményként ld. még a **XX. sz. [200743.]** regesztát.

István (segesdi főesperes)
segesdi (*Segusdiensis*) főesperes
Segusdiensis ld. segesdi
Benedek (veszprémi püspök, Rád nb.)
Péter (veszprémi püspök, Héder nb.)
veszprémi püspök
veszprémi káptalan
Wesprimiensis ld. veszprémi
Konrád, Óvári (István fia, Győr nb.)
Jakab (Konrád fia, Győr nb.)
Pál alországbíró
fehérvári káptalan
Pátvására h. (*Potwasara*, Veszprém m.)
Potwasara ld. Patvására
Nosztré h. (*Noztrey*, Zala m.)
Noztrey ld. Nosztré
Örs h. (*Wrs*, Zala m., ma Felső- és Alsóörs)
Wrs ld. Örs
Fábián (örsi, királyi ember)
Tengerd h. (*Tengurd*, Veszprém m.)
Tengurd ld. Tengerd
Aba (tengerdi)
Fülöp (tengerdi)
Sár h. (*Saar*, Veszprém m.)
Saar ld. Sár
Domonkos (sári)
István (sári)
Bors (sári)
Küngös h. (*Kyngus*, Veszprém m.)
Kyngus ld. Küngös
Domonkos (Pál apja, küngösi)
Pál (Domonkos fia, küngösi)
Litér h. (*Lyuter*, Veszprém m.)
Lyuter ld. Litér
Benedek (litéri)
Mátyás (örsi)
Örs h. (*Wrs*, Zala m., ma Alsó- és Felsőörs)
Alsóörs ld. Örs
Felsőörs ld. Örs
Kemecsej h. (*Kemechey*, Veszprém m.)
Kemechey ld. Kemecsej
Mihály (Miklós apja, kemecseji)
Miklós (Mihály fia, kemecseji)
Csatár h. (*Chatar*, Veszprém m.)
Chatar ld. Csatár
Péter (csatári)
Lesták (csatári)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része)

Sebestyén comes (János apja)
János (Sebestyén comes fia)
András III. király
Miklós (fehérvári kanonok)
Lébény h. (*Lyben*, Moson m., ma Lébénymiklós)
Lébénymiklós ld. Lébény
Lyben ld. Lébény

(1294–1296.) júl. 14., Buda

— (*Damus pro memoria*): a királyi had oszlásának 22. napjára halasztotta azt a pert, amit István mester fia Kakas mester, akinek a nevében serviense: Itemer fia Detre jelent meg, folytatott volna Keresztelő Szent János 15. napján [júl. 8.] az oklevéladó színe előtt Chyklas fia János és Benedek fia Benedek ellenében, akiknek a nevében servienseik: Tamás fia János és Zukuk fia Miklós jelentek meg, miután János és Benedek bemutatták neki a király levelét. Azt is akarták a felek az egri káptalan ügyvédvalló levelével megjelenve, hogy az ügyet ezek után már sem a király, sem a királyné, sem mások oklevelével ne halasszák tovább, és ha János és Benedek a kijelölt határnapon nem jelennek meg, akkor pervesztesek legyenek minden vádpontban. *Datum Budae VII. die quindenarum Natuitatis B. Iohannis Bapt.*

Átírta: István alországbíró 1300. febr. 19.: **XX. sz. [CD VI/2. 290.]** reg.

Kiadása: CD VI/2. 291. *Regesztája:* DPM 181. sz.

A kiadót az átíró oklevél azonosította be (*litteris C. Martini, tunc temporis Vice-Iudicis Curiae Regiae*: CD VI/2. 290–291.). A keltezéséhez az átíró oklevélben olvasható pertörténet alapján sem kapunk közelebbi támpontot. Márton 1293–1297 között viselte hivatalát. Ezen belül három olyan év jöhet szóba, amikor az előírt határnapon (júl. 8-án) már hadban állhatott a királyi sereg (1294–1296 közötti évek, az ekkor vezetett hadjáratokról bővebben ld. a DPM 134. és 168. sz. reg. kommentárját). E határokon belül már nem szűkíthatjuk le jobban az időpontot.

István (Kakas apja, Rátót nb.)
Kakas (István fia, Rátót nb.)
Kokos ld. Kakas
Itemer (Detre apja)
Detre (Itemer fia, Rátót nb. Kakas serviense)
Chyklas (János apja)
János (Chyklas fia)
Benedek és fia: Benedek
Tamás (János apja)
János (Tamás fia)
Zukuk (Miklós apja)
Miklós (Zukuk fia)
András, III. király
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1296. aug. 6. előtt)

— oklevele szerint (*iuxta continenciam litterarum viceiudiciis curie nostre*, ti. [III. András]) egyik részről Jób mesternek, másik részről Roland fiainak: Sándornak és Jánosnak párbajt kell vívniuk a király színe előtt Szent Jakab 15. napján [aug. 8.] 20 márka ügyében.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria [III. András] (1296.) aug. 6. (DPM 182. sz.): DL 31192. (Csicsery család 856.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 310–311.; Szentpétery: Oklevélszövegek 118–119.

Roland (Sándor és János apja)

Sándor (Roland fia)

János (Roland fia)

Jób mester (Simon fia)

(1280–1296.) aug. 16. > 1275. aug. 16.

A DL-DF 5.1-es adatbázis **ismeretlen alországbíró** okleveleként regisztrálta a DF 259734. jelzetű *datum pro memoria* kiadványt. Az oklevél kiadási éve 1275, és biztosan nem köthető sem az akkor hivatalban lévő Geregye nb. Miklós országbíróhoz, sem ismeretlen albírájához, ld. DPM 61. sz.

1296. szept. 17. > 1295. szept. 19.

Márton alországbíró 1296. szept. 17-re datált oklevelét (DL-DF 5.1. DF 200743.) ld. 1295. szept. 19-i kelettel a **XX. sz. [200743.]** regesztában.

(1296.) nov. 14., Buda

— (*Damus pro memoria*): Kemyn comes az ura: Barleus Budán székelő alnádor és annak fivére: Iruzlaus mester nevében Mindenszentek nyolcadától kezdve 7 napon át várakozott a színe előtt a megidézett kálnai (*de Kalnany*) Mihály fia Mihály és annak fia: István ellenében, akik nem jöttek és nem is küldtek senkit, ezért bírsággal tartoznak, ha nem tudják magukat kimenteni. *Datum Bude, septimo die octavarum predictarum.*

Eredeti: hártyszalagnak való kivágásokkal, a hátoldalán zárópecsét elmosódott foltja – DL 49010. (Bossányi család A 24.)

Kiadása: HO VI. 435. *Regesztája:* DPM 184. sz.

Az itteni perre István alországbíró 1299. jan. 2-i levele utal, amely szerint Iruzlaus pozsonyi udvarispán a maga és fivére: Barleus képviseletében (akit már nem nevez alnádornak a szöveg) bemutatta István alországbíró, és más, korábbi alországbírók több oklevelét (*exhibuit nobis litteras quam plures nostras videlicet et aliorum vice iudicum curie regie*), amelyekben kálnai (*de Kalna*) Mihály fia Mihályt és fiát: Istvánt összesen ötször marasztalták el bírságban az adott terminusra való meg nem jelenése miatt (**XX. [49011.]** sz.). Mindezek alapján – a budai kelet hely figyelembe vételével – az itteni, hasonló tárgyú oklevelet is valamelyik alországbíró adhatta ki, kérdés, hogy melyik. Zsoldos Attila 1296-ra helyezte a diplomát, egyrészt az itt idézett kiadványra utalva, amely biztosan 1299 elé keltez, másrészt amiatt, hogy Divék nb. Barleus Csák nb. Máté familiárisa volt, „így kézenfekvő arra következtetni, hogy Barleus Csák nb. Máté budai alnádora volt, s ez esetben az oklevél csak 1296-ban kelhetett”. Mindez összévág azzal is, hogy Barleus fivérét, Iroszlót más későbbi oklevelekben már különféle tisztségekkel emlegetik (1297-től lipcsei officialis, 1298–1299 folyamán pozsonyi curialis comes volt), itt viszont csak az egyszerű „magister” titulusa szerepel (Zsoldos: Archontológia 24. 106. jz.; ld. még: Kristó: Csák Máté tartományúri

hatalma 48–50.). Bár a jelen kiadvány hátulján lévő pecsétfolt nem mérhető egyértelműen, mindezek alapján nagy biztonsággal köthetjük az 1296 novemberében hivatalban lévő Márton alországbíróhoz. Mivel István 1299. évi hivatalviselését megelőzően Márton és Benedek is alországbírók voltak, sőt, Benedek előtt maga István is első ízben (Zsoldos: Archontológia 36.), így az 1299. évi, István által kiadott oklevél nem tévedett akkor, amikor a saját magáén kívül más *országbírák* leveleiről beszélt, többes számban. Márton alországbíró mellett szól az is, hogy – bár mint említettük, a pecsétfolt nem mérhető le egyértelműen a kiadványon – biztosan egy kisebb méretű körpecsét volt. Márton sigillum a egy kb. 33–35 mm-es körpecsét volt (DL 50552., DL 89261.), míg István alországbíró pajzs alakú tipáriumot használt. Benedek alországbíró pecsétjét nem ismerjük, ám akkor az oklevél keltezési ideje csak 1298 novembere lehetne, és ez esetben Barleus Péc nb. Apor „dunáninnyi” nádor budai alnádora lenne, ami Csák Máté familiárisa esetében eléggé szokatlan, lényegében lehetetlen helyzet volna.

Kemény comes (Divék nb. Barleus officiálisja)
Kemyn ld. Kemény
Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)
budai alnádor
Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb.)
Kálna h. (*Kalnany*, Bars m., ma Kalná nad Hronom része, Szl.)
Kalná nad Hronom ld. Kálna
Kalnany ld. Kálna
Mihály (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, István apja, kálnai)
István (Mihály fia, kálnai)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1293–1296). nov. 16., Buda

— (*Datum pro memoria*): megjelent egyik részről Rywg fia Jób a maga és fivére: Pál nevében a hévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent ügyvédvalló levelével, továbbá Albert fia Péter, másik részről pedig a budai Szűz Mária-szigeti apácák (*sorores de insula Beate Virginis de Buda*) nevében az officiálisai: Pál comes és Miklós comes, és Jóbék azzal vádolták az apácákat, hogy azok jogtalanul elfoglalva tartják öröklött Zajcs (*Zoych*) nevű földjüket, amelynek régi határait a budai káptalan oklevele tartalmazza. Az apácák ügyvédjei azt felelték, hogy a megboldogult [V.] István király más birtokokért cserébe a Taksony (*Taxson*) nevű földet – ahol a szolgagyőri népek és a hercegség népei (*populi Ducatus et Zulgageurienses*) tartózkodtak – adta az apácáknak [RA 2170. sz.], és Zajcs a szolgagyőri népek földje volt, és Taksony föld határain belül fekszik, ahogy ezt azelőtt Márk fia Roland mester is birtokolta királyi adomány révén, és az apácák minderről oklevelekkel rendelkeznek. Az alországbíró ezért a király által mellé delegált Aladár mesterrel, Farkas mesterrel és Tamás comesszel együtt elrendelte, hogy az apácák vízkereszt nyolcadán [jan. 13.] a színe előtt mutassák be a földdel kapcsolatos okleveleiket Jób, Pál és Péter ellenében, amelyeket megtekintve majd igazságot szolgáltat. *Datum Bude, in crastino quindenarum Omnium Sanctorum.*

Eredeti: hártýája szabálytalan alakú, írása javításokkal terhelt, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – DL 1086. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 5. 27.)

Kiadása: ÁÚO IX. 583. Regesztája: Bártfai Szabó: Pest m. 65. sz.; Bakács: Pest m. 288. sz.; DPM 185. sz.

A kiadásban 8. sor: *eorundem* helyett *eorum*; 16. sor: *iaceret* helyett *interiacet*; 21. sor: *deputatos* helyett *deputatis*[!]; 22. sor: *Domine predice* helyett *Domini predice*. A regeszták által megadott tág időkeretet Karácsonyi János szűkítette 1293–1296 közé, felhívva a figyelmet azon vizsgálati oklevélre, amelyben III. András király kérte fel a budafelhévízi konventet, hogy Zajcs fekvéséről és tulajdoni viszonyairól tegyen neki jelentést az itt is felbukkanó felek pere miatt (ÁÚO X. 418., 440–441.; HH 148–149., 169. sz.). Az oklevelet az a György perjel állította ki, aki (legtágabb értelemben) 1293–1296 között állt a konvent élén (Reiszig: Budafelhévíz 22.; ÁMTF IV. 636.). Mivel a király vizsgálatot elrendelő levele máj. 2-án, a konvent levele pedig áldozócsütörtök utáni hétfőn (1293: máj. 11.; 1294: máj. 31.; 1295: máj. 16.; 1296: máj. 7.) kelt, így az itteni oklevélnek (amely még csak a per korai, okleveles bizonyítást elrendelő szakaszában keletkezett) az előző évre kellett esnie. A konvent a király parancsára vonult ki, ám a jelen oklevél hátulján egy kb. 35 mm-es körpecsét található, amely semmiképpen nem királyi sigillumra utal, ráadásul harmadik személyként is említi az uralkodót. Az oklevelet így (a budai kelethely miatt is) az alországbíró adhatta ki, aki a királyi jelenlét bíróságát vezette ekkor (valószínűleg a konventnek szóló parancslevelet is ő küldte a király nevében). A kérdéses időszakban Márton volt az alországbíró (Zsoldos: Archontológia 36.), és mivel a pecsétfolt mérete egyezik Márton alországbíró pecsétméretével (vö. DL 50552., 89261.), ezért a kiadót biztosan vele azonosíthatjuk.

Rywg (Jób és Pál apja)

Jób (Rywg fia)

Pál (Rywg fia)

felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent

Albert (Péter apja)

Péter (Albert fia)

Buda h., kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

margitszigeti apácák

Pál comes (margitszigeti apácák officiálisa)

Miklós comes (margitszigeti apácák officiálisa)

Zajcs h. (*Zoych*, Pest m.)

Zoych ld. Zajcs

budai káptalan

István, V., király

Taksony h. (*Taxson*, Pest m.)

Taxson ld. Taksony

szolgagyőri (*Zulgageuriensis*) népek

Zulgageuriensis ld. szolgagyőri

Hercegség (*Ducatus*)

Ducatus ld. Hercegség

Márk (Roland apja, Péc nb.?)

Roland (Márk fia, Péc nb.?)

Aladár mester (kirendelt bíró)

Farkas mester (kirendelt bíró)

Tamás comes (kirendelt bíró)

(1294–1296. nov.)

— levele (*littere ... Martini quondam Vice-Iudicis Curiae Regiae*), amelyben bírsággal sújtja szadai (*de Zoda*) Jánost, mert az nem jelent meg hadoszlás 22. napján Rátót (*Rathold*) nembeli István fia Kakas mester ellenében.

Említi: István alországbíró 1300. febr. 19.: **XX. [CD VI/2. 290]** sz.

Az említés nem jelzi kifejezetten, hogy Márton bírságleveléről lenne szó, csak annyit ír, hogy a kitűzött határnapon János nem jelent meg, „mint azt a bírságlevelben láttuk” (*prout in litteris iudicialibus vidimus contineri*). Mivel azonban Márton alországbíró rendelte a feleket hadoszlás 22. napjára a királyi szín (azaz az alországbírói ítélőszék) elé (**XX. sz. [DPM 181. sz.]** reg.), ezért bizonyos, hogy ő adta ki ezt az oklevelet. Elvileg a király nevében is kiadhatták volna, de amikor István alországbíró pár sorral feljebb összegezte, hogy milyen diplomákat mutattak be neki a felek, csak az esztergomi és az egri káptalant, illetve Márton alországbíró és a saját kiadványait említette. Ha lett volna közöttük királyi oklevél, azt – mint a legmagasabb rangú bíró kiadványát – biztosan említette volna. A keltezés is bizonytalan: Márton perhalasztása 1294–1296 közötti három év valamelyikén kelt. Az akkor vezetett hadjáratok október körül értek véget (ld. erről részletesebben a DPM 134. és 168. sz. reg. kommentárjait). A bírságot a nagybírók a meg nem jelenés 7. napján szokták kivetni (addig vártak a másik félre), így a hadoszlás 22. napjára adott terminussal számolva az oklevél a hadoszlás 28. napja után kelt valamikor. Így a szóba jöhető három éven belül a november hónap közepe-vége a legvalószínűbb keltezési időpont.

Rátót (*Ratolth*) nemzetség

Ratolth ld. Rátót

István (Kakas apja, Rátót nb.)

Kakas (István fia, Rátót nb., tolnai és bodrogi ispán)

Szada h. (*Zoda*, Zemplén m., ma Taktaszada)

Zoda ld. Szada

Taktaszada ld. Szada

János (Chyklas fia, szadai)

(1293–1296)

— oklevele értelmében (*mediante privilegio ... comitis Martini viceiudicis curie nostre, ti. Andreas ... Hungarie ... rex*) István mester fiainak: Istvánnak, Lochknak és Dezsőnek a Jolsva (*Ilsva*) nevű birtokát peres úton Balog (*Bolug*) nembeli Oth fia Henrik tulajdonául jelölték ki.

Tartalmilag átírta: Márton alországbíró: **XX. sz. [1296 körül]**

A keltezésre ld. a **XX. sz. [1297., máj. 23. előtt]** reg. kommentárját.

István (Tekus fia, István, Lack és Dezső apja)

István (István fia)

Lack (István fia)

Lochk ld. Lack

Dezső (István fia)

Jolsva h. (*Ilsva*, Gömör m., ma Jelšava, Szl.)

Jelšava ld. Jolsva

Ilsva ld. Jolsva

Otk (Henrik apja, Balog nb.)

Henrik mester (Otk fia, Balog nb.)

(1296 körül)

— oklevele (*litteras comitis Martini viceiudicis curie nostre*, ti. *Andreas ... Hungarie ... rex*): István mester fiai: István, Lochk és Dezső a maguk és fivéreik nevében megjelentek a színe előtt, és kötelezték magukat, hogy azon bírságok és egyéb terhek fejében, amelyek miatt Jolsva (*Ilsva*) birtok az alországbíró és a király oklevele értelmében [XX. (1293–1296). sz.] peres úton Balog (*Bolug*) nembeli Oth fia Henrik tulajdona lett, fizetnek 300 márkát. Ezen 300 marka fejében Henrik ejti az ellenük folyó ügyet, amely összeg fizetésének határideje a következő: az egri káptalan színe előtt fizessenek 100 márkát Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadára [febr. 9.], 100 márkát húsvét nyolcadára, a megmaradó 100 márkát pedig Kisboldogasszony nyolcadára [szept. 15.]. Ha az összegeket nem fizetik ki, akkor Jolsva birtok jusson Henrik kezére a mondott oklevelek értelmében, örökös birtoklásra. Arra is kötelezték magukat István fiai, hogy az összeget nem földben vagy birtokokban fizetik – hacsak Henrik nem éppen így akarja –, hanem részint ezüstben, részint becsértékben, ti. posztóval, továbbá megígérték, hogy a fizetési időpontokat sem királyi, sem más oklevéllel nem halasztják el, és ha mégis megtennék, akkor büntetésbe essenek. István mester fiai azt is kijelentették, hogy nincs sem nekik sem servienseiknek a birtokában Henrik mester három földje, ti. Köbli, Pamlény és Keresztéte (*Kublyi, Pomlyn et Kerezthtethe*), amelyekről Henrik azt állította, hogy ők tartják elfoglalva. Ha pedig a jövőben bármi rosszat akarnának tenni Henrik ellen – pl. a mondott birtokokat elfoglalni –, és Henrik mester ezt az egri káptalan vizsgálati levelével igazolni tudja majd, akkor a birtokaik elvesztésével és halállal bűnhődjenek.

Tartalmilag átírta: III. András 1299. (RA 4244. sz.): Štátny archív v Košiciach Pobočka Rožňava (Szlovákia), Jolsva város levéltára: Oklevelek (DF 274771.)

Kiadása (TÁ): CD VII/4. 244–246.

A keltezésre ld. a XX. sz. [1297., máj. 23. előtt] reg. kommentárját.

István (Tekus fia, István, Lack és Dezső apja)

István (István fia)

Lack (István fia)

Dezső (István fia)

Jolsva h. (*Ilsva*, Gömör m., ma Jelšava, Szl.)

Jelšava ld. Jolsva

Ilsva ld. Jolsva

Otk (Henrik apja, Balog nb.)

Henrik mester (Otk fia, Balog nb.)

egri káptalan

Köbli h. (*Kubly*, Abaúj m.)

Kublyi ld. Köbli

Pamlény h. (*Pomlyn*, Abaúj m.)

Pomlyn ld. Pamlény

Kerezhthethe ld. Keresztéte
Keresztéte h. (*Kerezhthethe*, Abaúj m.)

1297. márc. 12., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): Gutkeled (*Gutkeled*) nembeli Aladár fiai: László és Pelbárt – akiknek a nevében László jelent meg ügyvédvalló levéllel – a színe előtt perbe vonták ue. nembeli – és személyesen megjelenő – Kis (*Parvus*) Kozmát, mondván, hogy Kozma elfoglalva tartja a Vadaszt (*Wodozth*) más néven Pelbárthida (*Prebarthyda*) nevű öröklött birtokukat, és az amellet fekvő birtokot is, amely az atyafiuk: János fia András tulajdona. Ezzel szemben Kozma azt felelte, hogy a birtokok Pelbárt örökös nélküli halála után az ország szokásjoga értelmében István ifjabb királyra (*iunior rex*) szálltak, aki László és Pelbárt apjának: Aladárnak, ill. János fia Andrásnak a beleegyezésével Gutkeled nb. István bán fiának: Joachim (*Iwachinus*) mesternek adományozta azokat. Joachim pedig ezen Kozmának adta a birtokokat érdemes szolgálatai miatt minden haszonvételükkel együtt örökös birtoklásra, [IV.] László király privilégiuma révén. A nagyobb biztonság kedvéért Aladár és a fia: László, továbbá András is a váradi (*Waradiensis*) káptalan és a váradhegyfoki konvent (*conventus Sancti Stephani de promontorio Waradiensi*) színe előtt személyesen megjelenve beleegyezésüket adták ezen adományhoz. Kozma azt is hozzátette, hogy nehogy a rokoni viszony megromoljon köztük, Kozma 70 ezüstmárkát adott a birtokokért Aladárnak és László nevű fiának, János fia Andrásnak, és Pelbárt más rokonainak, akiknek a neveit a mondott váradhegyfoki konvent oklevele tartalmazza. Ezek után Kozma bemutatta [IV.] László két oklevelét (*duo paria privilegiorum*), a váradi káptalan és a váradhegyfoki konvent egy-egy oklevelét, amelyek az állítását bizonyították. Ezeknek a felperesek nem mondtak ellent, és semmilyen okiratot nem tudtak felmutatni állításuk bizonyítására, ezért László a maga és fivére nevében elismerte, hogy a mondott birtokok Kozmát és utódait illetik örökös birtoklásra. *Datum Bude, septimo die octavarum Cynerum, anno Domini M^o CC^o nonagesimo septimo.*

Eredeti: díszes N kezdőbetű, zöld-fehér selyemfonatán függőpecsét – Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Ausztria), Erdődy-levéltár D 24. (99. 8. 1.) (DF-jelzete nincs) > váradi káptalan 1297. ápr. 21.: Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Ausztria), Erdődy-levéltár D 27. *Említi*: Datum pro memoria (Márton alországbíró): **XX. sz. [HO VII. 258–259.]**

Kiadása: Kis: Erdődy 78–80. (jz.-ben feltüntetve az átírás eltérő részeit)

Vö. a következő, **XX. sz. [HO VII. 258–259.]** regesztával.

Kozma, Kis (*Parvus*, Kozma fia, Gutkeled nb.)

Gutkeled (*Gutkeled*) nemzetség

Pelbárthida (~Vadaszt) h. (*Prebarthyda~Wodozth*, Bihar m., ma Parhida, Ro.)

Parhida ld. Pelbárthida

János (András apja, Gutkeled nb.)

András (János fia, Gutkeled nb.)

Aladár (László és Pelbárt apja, Gutkeled nb.)

László (Aladár fia, Gutkeled nb.)

Pelbárt (Aladár fia, Gutkeled nb.)

váradi káptalan

váradhegyfoki Szent István konvent

István ifjabb király
László IV. király
István (Joachim apja, Gutkeled nb., szlavón bán)
Joachim (István fia, Gutkeled nb.)
Iwanchinus ld. Joachim
Buda kh. (Buda, Pilis m., ma Bp. része)

1297. márc. 12., Buda

— (*Datum pro memoria*): abban a perben, amit hamvazószerda nyolcadán [márc. 6.] a színe előtt folytatott egyik részről a személyesen megjelenő Kozma fia Kis (*Parvus*) Kozma egy Pelbárthida (*Prebarthyda*), más néven Vadaszt (*Wodozth*) nevű birtok, illetve János fia András ezen Pelbárthida mellett fekvő másik birtoka ügyében Aladár fia László és fivére: Pelbárt ellen, akik közül és nevében László jelent meg hiteles ügyvédvalló levéllel, fogott bírák közbenjárásával a felek a következő egyezsége jutottak. Húsvét nyolcadán [ápr. 21.] Aladár fiai kötelesek a váradi káptalan privilégiumával megerősíteni Kozmát Pelbárthida, illetve János fia András földjének a birtoklásában, amely utóbbi földet Kozma ezen Lászlótól és Pelbárttól szerezte meg az oklevéladó színe előtt peres úton, miként az ezen ügyben kiadott oklevelében [XX. (előző) sz.] ez részletesebben olvasható. Ugyanakkor Kozma Pelbárthida vámját és ebből származó egyéb jövedelmét (*totum tributum ... cum omnibus redditibus et proventibus eiusdem tributi*) a mondott húsvét nyolcadától egy éven keresztül átengedi Aladár fiainak, ám a híd karbantartása Kozmának mint földtulajdonosnak a kötelessége lesz. Kozma köteles Aladár fiait egy éven keresztül háborítatlanul hagyni a vámjövedelemben, ám ha mégis ellentét támadna, akkor László és Pelbárt ezt a váradi káptalannál jelezzék, az év leteltével pedig az oklevéladó oklevele és Kozma más oklevelei értelmében a vám ismét az ő birtokába kerüljön vissza. A királyi vagy a káptalani oklevelek közül Aladár fiai a váradi káptalan privilégiumát adják Kozmának, a többit tartásuk meg maguknak. *Datum Bude, septimo die octavarum Cynerum, anno Domini M^o CC^o nonagesimo septimo.*

Eredeti: hátoldalán zárópecsét nyoma – Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Ausztria), Erdődy-levéltár D 25. (27. l. 5.) (DF-jelzete nincs)

Kiadása: HO VII. 258–259. *Regesztája:* DPM 189. sz.

A kiadót az ugyanezen a napon, ugyanebben az ügyben, ugyanott őrzött intitulált oklevél azonosítja, ld. XX. sz. [Kis: Erdődy 78–80.] reg.

Koma (Kozma apja, Gutkeled nb.)
Kozma, Kis (*Parvus*, Kozma fia, Gutkeled nb.)
Kis Kozma ld. Kozma, Kis
Pelbárthida (~Vadaszt) h. (*Prebarthyda~Wodozth*, Bihar m., ma Parhida, Ro.)
Parhida ld. Pelbárthida
Vadaszt ld. Pelbárthida
Prebarthyda ld. Pelbárthida
Wodozth ld. Pelbárthida
János (András apja, Gutkeled nb.)
András (János fia, Gutkeled nb.)
Aladár (László és Pelbárt apja, Gutkeled nb.)
László (Aladár fia, Gutkeled nb.)
Pelbárt (Aladár fia, Gutkeled nb.)

Prebart ld. Pelbárt
váradi káptalan
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1297., ápr. 3. előtt)

— ügyvédvalló levele (*litteris procuratoriis viri nobilis comitis Martini viceiudicis curie domini regis*) péteri (*de Petury*) Ugrin mester részére, aki Szemere (*Zemere*) nembeli Sene fia Gergelyt, Sándor fia Miklóst, továbbá Szemerét, Jakabot és Benedeket képviselte a budai káptalan előtt.

Említi: budai káptalan 1297. ápr. 3. > budai káptalan 1369. okt. 8.: Heves Megyei Levéltár, Egri székesfőkáptalan magánlevéltára 621. (17. 1. 1. 4.) (DF 210540.)

Kiadása, fordítása (Eml.): Heves 82.

Péteri h. (*Petury*, Pest m.?)
Petury ld. Péteri
Ugrin (péteri, Szemere nb.-iek képviselője)
Szemere (*Zemere*) nemzetség
Zemere ld. Szemere
Sene (Gergely apja, Szemere nb.)
Gergely (Sene fia, Szemere nb.)
Sándor (Miklós, Szemere, Jakab és Benedek apja, Szemere nb.)
Miklós (Sándor fia, Szemere nb.)
Szemere (Sándor fia, Szemere nb.)
Jakab (Sándor fia, Szemere nb.)
Benedek (Sándor fia, Szemere nb.)

(1297., máj. 23. előtt)

— oklevele (*litteras comitis Martini viceiudicis curie nostre*, ti. *Andreas ... Hungarie ... rex*): István mester fiai: István, Lochk és Dezső Jolsva (*Ilsua*) nevű birtokát Balog (*Bolug*) nembeli Oth fia Henrik számára jelölték ki peres úton, de ő fogott bírák közbenjárására a birtok felét meghagyta István fiainak, a másik feléért cserébe pedig, amelyet 450 márkányi tartozás fejében István mester fia István a maga és fivérei nevében Henrik mester számára iktatott az alországbíró színe előtt, áldozócsütörtök napján [máj. 23.] kötelesek a fivérek személyesen is megjelenni az egri káptalan színe előtt, és Henrik mester számára kijelölni a Gömör (*Gumuriensis*) megyében lévő, a Sajó (*Soyo*) folyó mellett fekvő Kiliti (*Kelyti*) nevű birtokukat, és az István fia István által létrehozott megegyezést személyesen is jóvá hagyni. Ezek után a felek az egri káptalan két alkalmas tanújával menjenek ki Kiliti földre áldozócsütörtök 15. napján [jún. 6.], és az általuk odavezetett négy alkalmas személy a szomszédokat összehívva járja meg a föld határait, majd a földet minden tartozékával együtt becsüljék fel, majd iktassák be a birtokba Henrik mestert. Ezek után a 450 márkából fennmaradó összeget István fiai kötelesek még az egri káptalan előtt kifizetni Henriknek egészen karácsonyig a káptalan által megjelölt négy időpontban, részint forgalomban lévő királyi dénárookban, részint pedig a becsérték kétféle formájában, a felét ti. posztóval, a másik felét lovakkal és marhákkal. Ha az iktatásnak bárki ellentmondana, akkor István fiai szavatolják Henriket. Ha ezt nem tennék meg, vagy a fizetést és bármi egyebet elmulasztanának a fentiekből, akkor István fiainak Jolsva nevű birtoka teljes egészében

kerüljön Henrik tulajdonába, az erről kiadott oklevelek alapján, ám Kilitibe való beiktatás, és a 450 márka maradékának megfizetése esetén Jolsva ismételtén István fiainak a kezén maradjon.

Tartalmilag átírta: III. András 1299. (RA 4244. sz.): Štátny archív v Košiciach Pobočka Rožňava (Szlovákia), Jolsva város levéltára: Oklevelek (DF 274771.) *Említi:* 1) egri káptalan > III. András 1299.: ua.; 2) egri káptalan 1298. jan. 28. > III. András 1299.: ua.

Kiadása (TÁ): CD VII/4. 246–248. Az *említés* kiadásai: CD VII/4. 248., 250.

Az oklevél kiadási éve onnan következik, hogy III. András átírta az egri káptalan több oklevelét. Az egyik szerint áldozócsütörtök 15. napján István fiai nem jelentek meg a birtokba iktatáson. A másik – amely tartalmazta István, akkori alországbíró oklevelét is (**XX. [1298-01-21.]**) – elmondja, hogy Henrik panaszt tett az alországbíró előtt azért, mert István mester fiai nem fizették ki karácsonyig a neki járó összeget. E két oklevél keltezését is tartalmaz: az alországbírói kiadvány 1298. jan. 21-én kelt, az egri káptalan ezt megerősítő levele pedig jan. 28-án. Ebből következően az itt kitűzött karácsonyi terminus az 1297-es évre vonatkozott, tehát az itteni alországbírói diploma 1297-ben, a megjelenésre kitűzött határnap (áldozócsütörtök, máj. 23.) előtt kelt kb. egy-másfél hónappal. Ennek a levélnek az előzménye Márton azon kiadványa, amely még 300 márka tartozásról beszél, amelynek a kiegyenlítését három február és szeptember közé eső határnapban szabta meg, szintén Jolsva birtok elidegenítésének a terhe mellett. Mivel István fiai akkor sem fizettek, akkor emelkedhetett a tartozás 450 márkára, és azt követte az a fogott bírói egyezség, amelyet itt, az oklevél elején említenek. Ez alapján Márton előbbi kiadványa leginkább 1296 folyamán kelt.

István (Tekus fia, István, Lack és Dezső apja)

István (István fia)

Lack (István fia)

Dezső (István fia)

Jolsva h. (*Ilsva*, Gömör m., ma Jelšava, Szl.)

Jelšava ld. Jolsva

Ilsva ld. Jolsva

Otk (Henrik apja, Balog nb.)

Henrik mester (Otk fia, Balog nb.)

Gömör (*Gumuriensis*) megye

Gumuriensis ld. Gömör

Sajó (*Soyo*) folyó

Soyo ld. Sajó

Kiliti h. (*Kelyti*, Gömör m., ma Tornaľa~Tornaľa része)

Tornaľa ld. Kiliti

Tornaľa ld. Kiliti

Kelyti ld. Kiliti

egri káptalan

1297. jún. 5., Buda

— (*Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis*): a király memoriális oklevele értelmében [RA 4109. sz.] hangonyi (*de Hongun*) Péter fia Máténak böjtközép nyolcadán [márc. 20.] tanúkat kellett állítania az egri káptalan színe előtt balogi (*de Bolug*) Ivánka fia Miklós ellenében arról, hogy annak az évnek a Judica-vasárnapján, amikor a tatárok

Magyarországra törtek, majd visszavonultak [1285. márc. 11.], ugyenezen Miklós erőszakkal betört Máténak a Berény (*Beren*) nevű várába, a várat Mátétól elfoglalta, majd a vár elfoglalásának másnapján a várból latrok módjára kitörvén Máté minden javát megszerezte, és ezzel neki 40 márka kárt okozott. Ezen kívül Miklós megölte az apját, őt magát elfogta, és bilincsekkel sanyargatva fogságban tartotta. Áldozócsütörtök nyolcadán [máj. 30.] tehát a felek személyesen megjelentek az alországbíró színe előtt, és Máté bemutatta az egri káptalan oklevelét, amely szerint tanúkkal bizonyította állítását. Végül, mivel a többször is megbírságolt Miklós a fivérét küldte Máténak és tanúinak az esküjére, ezért az alországbíró együtt a vele ülésező nemesekkel úgy döntött, hogy Máté az egri káptalan színe előtt Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] tegyen esküt a Miklós által kiválasztott 140 nemessel egyetemben a fenti vádokról. A kiválasztott nemesek a következők: sőregi (*de Seureg*) Batha, szalóki (*de Zolouk*) Domonkos, cserőközi (*de Cheleukuzy*) Péter, szalóki Márk, abádi (*de Abad*) Vz fia Péter, Pál fia Pál, szalóki Rakleus, Herchweg vajda (*voyavode*) fivére Henrik, béli (*de Beel*) János fia Sándor és fivére: Péter, sőregi Máté és Antal, Ratk fia Pál, selypi (*de Selb*) Albert, béli István fia Sándor, halyági (*de Halag*) Zaha fia János, Ech fia Areus, Sturm és fia: Lack, rátkai (*de Radka*) Balug (dict.) Péter és fiai: kékedi (*de Keked*) Ithe, Matk és János, csécsi (*de Cheech*) Pentek, bátkai (*de Bathka*) Tódor fia Péter, ugyanonnan való Sándor fia Péter, berentei (*de Berente*) Huchcha fia József, kékedi Irke fia Pós és fivére: Acinctus, Orbán fia Orbán, Bolok fia Gál, Galus fiai: Pál és Péter, Starna fiai: Miklós és Gergely, fügei (*de Fygey*) Pongrác, Egyed és fia: Miklós, Buh (dict.) Domonkos, alkéri (*de Alker*) Tamás fiai: Demare és András, Konrád fia Simon, Póka fia Miklós, gedei (*de Gedee*) Ivachin fiai: Péter és Mihály, ugyanonnan való Daniil fia Mihály, Hektor fia Lack, szentkirályi (*de Sancto Rege*) Balázs, Olthur-i Gergely, héti (*de Heth*) Rénold, détéri (*de Dehter*) Sándor, csoltói (*de Cholta*) Imre, nádasdi (*de Nadastd~Nadasd*) Anton fia János, Giurk fiai: Miklós és Jordan, Chubanka, István fia Péter, Tamás fia Mikó, Ratk fia Benedek, alatkai (*de Alathka*) Gyurk és András, Pasca fia János, monajkeddi (*de Monoyked*) Szerafin fiai: Domonkos és Roland, Acynktus fia Miklós, Kene fia Miklós, Ivánka fiai: László és Dénes, kovácsi (*de Koachy*) Baas és Benedek, bábai (*de Baba*) Bertalan, Péter, Heim, János, Gergely, Tamás és Domonkos, terbelédi (*de Trebeded*) Jób, Benedek, László és Abran, herencsényi (*de Herenche*) János, Fülöp, János és István, miksi (*de Mykus*) Ponch, Jakó fiai: Péter, György és Panyit, terenyei (*de Trenne*) Simon, Domonkos, Muron, Ugrin, József, Emes és fia: István, sárosi (*de Sarus*) Purves, Simon, Albert, Pechene, Dethmar és fia: János, sárosi Egyed, Lancheus, Péter, Benedek, Elekes, Boluzlou és Ábrahám, nádasdi László és Miklós és János, *Chepchei*-i Tamás és András, apci (*de Opch*) Rénold és Péter, muzslai (*de Muslay*) János és Péter, lengyeni (*de Lengent*) Botiz fia Márk, ill. Márton és Bedeu, verebi (*de Vereb*) Kuker fia Pál és János mester, gerlei (*de Gerle*) Benche fia Beck, Machunka fia János, Pál, Miklós és Pecheneu, nemti (*de Nemty*) Zah, Benche, Kristóf és Bedeu, keresztúri(?) (*de Kerzwr*) András, Záh (*Zaah~Zah*) nembeli István fiai: Péter és Tamás, etesi (*de Ethes*) András, Záh nembeli Berenche fia Péter, és toldi (*de Told*) Zerias. Az eskü 15. napján [okt. 20.] a felek térjenek vissza az alországbíró színe elé, és mutassák be a káptalan oklevelét. *Datum Bude, septimo die octavarum ascensionis Domini, anno eiusdem M^o CC^o nonagesimo septimo.*

Eredeti: négyzet alakú pergamen, hártyaszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – DL 89261. (Radvánszky család, sajkázai 36. 2.)

A kiadásban 158. old. 9. sor: *con....* helyett *gravamen; recepisset* helyett *cepisset*; 21. sor: *submissis* helyett *submisit*; 157. old. 29–30. sor: *Caietano* helyett *comite*; 36. sor: *nostro* helyett *modo* (a többi eltérést a regesztában jelöltük). Az oklevél egyébként csak 138 nevet sorol fel, ami eggyel akkor is elmarad a kijelölt 140-től, hogy ha magát a felperes Mátét is közéjük számítjuk.

Hangony h. (*Hongun*, Gömör m.)

Hongun ld. Hangony

Péter (Máté apja, hangonyi)

Máté (Péter fia, hangonyi)

egri káptalan

Balog h. (*Bolug*, Gömör m., ma Vámosbalog~Veľký Blh, Szl.)

Veľký Blh ld. Balog

Vámosbalog ld. Balog

Bolug ld. Balog

Ivánka (Miklós apja, balogi)

Miklós (Ivánka fia, balogi)

tatárok (Tartari)

Berény vár (*Beren*, Gömör m.)

Beren ld. Berény

Sőreg h. (*Seureg*, Gömör m., ma Šurice, Szl.)

Šurice ld. Sőreg

Seureg ld. Sőreg

Batha (sőregi nemes)

Szalók h. (*Zolouk*, Heves m., ma Egerszalók)

Zolouk ld. Szalók

Egerszalók ld. Szalók

Domonkos (szalóki nemes)

Cserököz h. (*Cheleukuzy*, Heves m.)

Cheleukuzy ld. Cserököz

Péter (cseröközi nemes)

Márk (szalóki nemes)

Abád h. (*Abad*, Heves m., ma Abádszalók)

Abádszalók ld. Abád

Vz (Péter apja, abádi)

Péter (Vz fia, abádi)

Pál és fia: Pál

Rakleus (szalóki nemes)

Herchweg vajda (Henrik fivére)

Henrik (Herchweg vajda fivére)

Bél h. (*Beel*, Borsod m., ma Mónosbél)

Beel ld. Bél

János (Sándor és Péter apja, béli)

Sándor (János fia, béli)

Péter (János fia, béli)

Máté (sőregi nemes)

Antal (sőregi nemes)

Ratk (Pál apja)

Pál (Ratk fia)

Selyp h. (*Selb*, Nógrád m.)

Selb ld. Selyp
Albert (selypi nemes)
István (Sándor apja, béli)
Sándor (István fia, béli)
Halyág h. (*Halag*, Gömör m.)
Halag ld. Halyág
Zaha (János apja, halyági)
János (Zaha fia, halyági)
Ech (Areus apja)
Areus (Ech fia)
Sturm (Lack apja)
Lack (Sturm fia)
Rátka h. (*Radka*, Abaúj m.)
Radka ld. Rátka
Balug (dict.) Péter ld. Péter, Balog
Péter, Balog (Ithe, Matk és János apja, rátkai)
Kéked h. (*Keked*, Abaúj m.)
Ithe (Péter fia, kékedi)
Matk (Péter fia, kékedi)
János (Péter fia, kékedi)
Csécs h. (*Cheech*, Abaúj m.? Borsod m.?)
Cheech ld. Csécs
Pentek (csécsi nemes)
Bátka h. (*Bathka*, Gömör m., ma Szl.)
Bathka ld. Bátka
Tódor (Péter apja, bátkai)
Péter (Tódor fia, bátkai)
Sándor (Péter apja, bátkai)
Péter (Sándor fia, bátkai)
Berente h. (*Berente*, Borsod m.?)
Huchcha (József apja, berentei)
József (Huchcha fia, berentei)
Irke (Pós és Acinctus apja, kékedi)
Pós (Irke fia, kékedi)
Acinctus (Irke fia, kékedi)
Orbán és fia: Orbán
Bolok (Gál apja)
Gál (Bolok fia)
Galus (Pál és Péter apja)
Pál (Galus fia)
Péter (Galus fia)
Starna (Miklós és Gergely apja)
Miklós (Starna fia)
Gergely (Starna fia)
Füge h. (*Fygey*, Gömör m., ma Gömörfüge~Figa, Szl.)
Fygey ld. Füge
Gömörfüge ld. Füge
Figa ld. Füge
Pongrác (fügei nemes)
Egyed (Miklós apja, fügei)
Miklós (Egyed fia, fügei)
Buh (dict.) Domonkos ld. Domonkos dict. Buh
Domonkos dict. Buh

Alkér h. (*Alker*, Gömör m.)
Tamás (Demare és András apja, alkéri)
Demare (Tamás fia, alkéri)
András (Tamás fia, alkéri)
Konrád (Simon apja)
Simon (Konrád fia)
Póka (Miklós apja)
Miklós (Póka fia)
Gede h. (*Gedee*, Gömör m., ma Várgede~Hodejov, Szl.)
Várgede ld. Gede
Hodejov ld. Gede
Gedee ld. Gede
Ivachin (Péter és Mihály apja, gedei)
Péter (Ivachin fia, gedei)
Mihály (Ivachin fia, gedei)
Daniil (Mihály apja, gedei)
Mihály (Daniil fia, gedei)
Hektor (Lack apja)
Lack (Hektor fia)
Szentkirály h. (*Sanctus Rex*, Gömör m., ma Sajószentkirály~Král', Szl.)
Král' ld. Szentkirály
Sajószentkirály ld. Szentkirály
Sanctus Rex ld. Szentkirály
Balázs (szentkirályi nemes)
Olthur h. (? megye)
Gergely (*Olthur*-i)
Hét h. (*Heth*, Borsod m.)
Rénold (héti)
Détér h. (*Dehter*, Gömör m., ma Gemerské Dechtäre, Szl.)
Gemerské Dechtäre ld. Détér
Dether ld. Détér
Sándor (détéri nemes)
Csoltó h. (*Cholta*, Gömör m., ma Čoltovo, Szl.)
Čoltovo ld. Csoltó
Cholta ld. Csoltó
Imre (csoltói nemes)
Nádasd h. (*Nadastd~Nadasd*, Nógrád m.)
Nadastd ld. Nádasd
Anton (János apja, nádasdi)
János (Anton fia, nádasdi)
Giurk (Miklós és Jardan apja)
Miklós (Giurk fia)
Jardan (Giurk fia)
Chubanka
István (Péter apja)
Péter (István fia)
Tamás (Mikó apja)
Mikó (Tamás fia)
Ratk (Benedek apja)
Benedek (Ratk fia)
Alatka h. (*Alathka*, Heves m.)
Alathka ld. Alatka
Gyurk (alatkai nemes)

András (alatkai nemes)
Pasca (János apja)
János (Pasca fia)
Monajkedd h. (*Monoyked*, Abaúj m., ma Monaj)
Monoyked ld. Monajkedd
Monaj ld. Monajkedd
Szerafin (Domonkos és Roland apja, monajkeddi)
Domonkos (Szerafin fia, monajkeddi)
Roland (Szerafin fia, monajkeddi)
Acynktus (Miklós apja)
Miklós (Acynktus fia)
Kene (Miklós apja)
Miklós (Kene fia)
Ivánka (László és Dénes apja)
László (Ivánka fia)
Dénes (Ivánka fia)
Kovácsi h. (*Koachy*, Nógrád m., ma Fülekkovácsi~Fiľakovské Kováče, Szl.)
Fiľakovské Kováče ld. Kovácsi
Fülekkovácsi ld. Kovácsi
Koachy ld. Kovácsi
Baas (kovácsi nemes)
Benedek (kovácsi nemes)
Bába h. (*Baba*, Borsod m., ma Hejőbába)
Hejőbába ld. Bába
Bertalan (bábai nemes)
Péter (bábai nemes)
Heim (bábai nemes)
János (bábai nemes)
Gergely (bábai nemes)
Tamás (bábai nemes)
Domonkos (bábai nemes)
Terbeléd h. (*Trebeded*, Nógrád m., ma Trebeľovce, Szl.)
Trebeľovce ld. Terbeléd
Trebeded ld. Terbeléd
Jób (terbelédi nemes)
Benedek (terbelédi nemes)
László (terbelédi nemes)
Abran (terbelédi nemes)
Herencsény h. (*Herenche*, Nógrád m.)
Herenche ld. Herencsény
János (herencsényi nemes)
Fülöp (herencsényi nemes)
János (herencsényi nemes)
István (herencsényi nemes)
Miksi h. (*Mykus*, Nógrád m., ma Losonc~Lučenec része, Szl.)
Mykus ld. Miksi
Losonc ld. Miksi
Lučenec ld. Miksi
Ponch (miksi nemes)
Jakó (Péter, György és Panyit apja)
Péter (Jakó fia)
György (Jakó fia)
Panyit (Jakó fia)

Terenye h. (*Trenne*, Nógrád m., ma Homokterenye)
Simon (terenyei nemes)
Homokterenye ld. Terenye
Domonkos
Muron
Ugrin
József
Emes (István apja)
István (Emes fia)
Sáros h. (*Sarus*, Gömör m., ma Gömörpéterfalva~Petrovce, Szl.)
Gömörpéterfalva ld. Sáros
Petrovce ld. Sáros
Sarus ld. Sáros
Purves (sárosi nemes)
Simon (sárosi nemes)
Albert (sárosi nemes)
Pechene (sárosi nemes)
Dethmar (János apja, sárosi)
János (Dethmar fia, sárosi)
Egyed (sárosi nemes)
Lancheus (sárosi nemes)
Péter (sárosi nemes)
Benedek (sárosi nemes)
Elekes (sárosi nemes)
Boluzlou (sárosi nemes)
Ábrahám (sárosi nemes)
László (nadasdi nemes)
Miklós (nadasdi nemes)
János (nadasdi nemes)
Chepchei h. (? megye)
Tamás (*Chepchei*-i nemes)
András (*Chepchei*-i nemes)
Apc h. (*Opch*, Heves m.)
Opch ld. Apc
Rénold (apci nemes)
Péter (apci nemes)
Muzsla h. (*Muslay*, Heves m.)
Muslay ld. Muzsla
János (muzslai nemes)
Péter (muzslai nemes)
Lengyen h. (*Lengent*, Heves m.)
Lengent ld. Lengyen
Botiz (Márk apja, lengyeni)
Márk (Botiz fia, lengyeni)
Márton (lengyeni nemes)
Bedeu (lengyeni nemes)
Vereb h. (*Vereb*, Nógrád m., ma Mátraverebély)
Mátraverebély ld. Vereb
Kuker (Pál apja, verebi)
Pál (Kuker fia, verebi)
János mester (verebi)
Gerle h. (*Gerle*, ? megye)
Benche (Beck apja, gerlei)

Beck (Benche fia, gerlei)
 Machunka (János apja, gerlei)
 János (Machunka fia, gerlei)
 Pál (gerlei nemes)
 Miklós (gerlei nemes)
 Pecheneu (gerlei nemes)
 Nemti h. (*Nempty*, Nógrád m.)
Nempty ld. Nemti
 Zah (nemti nemes)
 Benche (nemti nemes)
 Kristóf (nemti nemes)
 Bedeu (nemti nemes)
 Keresztúr(?) h. (*Kerzwr*, Borsod megye? Nógrád megye?)
Kerzwr ld. Keresztúr
 András (keresztúri?)
 Záh (*Zaah~Zah*) nemzetség
Zaah ld. Záh
 István (Péter és Tamás apja, Záh nb.)
 Péter (István fia, Záh nb.)
 Tamás (István fia, Záh nb.)
 Etes h. (*Ethes*, Nógrád m.)
Ethes ld. Etes
 András (etesi nemes)
 Berenche (Péter apja, Záh nb.)
 Péter (Berenche fia, Záh nb.)
 Told h. (*Told*, Nógrád m., ma Alsó- és Felsőtold)
 Alsótold ld. Told
 Felsőtold ld. Told
 Zerias (toldi nemes)
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1297. jún. 22., Buda

— (*Datum pro memoria*): [III.] András király oklevele szerint Gutkeled (*Guthkeled*) nb. Apaj fia Apaj a maga és fia: Etk nevében még korábban elzálogosított a váradhegyfoki konvent előtt kettő, a Tisza (*Tycia*) mellett fekvő, Benk és Monyorós (*Benk et Monoros*) nevű földet Drug fiainak: Lőrincnek és Miklósnak, illetve időközben már elhunyt fivérüknek: Péternek, és most azokat a konvent oklevelében foglalt zálogösszeg fejében átengedte Drug fiainak örökös birtoklásra [RA 4098. sz.]. Ugyanezen Lőrinc és Miklós mesterek, illetve az elhunyt Péter fia: Drug törvény szerint a királyi jelenlét elé idézték rokonaikat: Gutkeled nb. András fia Andrást és Aladár fia Lászlót, akinek a nevében serviensük: Barnabás fia Márk jelent meg a leleszi konvent ügyvédvalló levelével, hogy nyilatkozzanak: meg akarják-e tőlük váltani a kérdéses földeket, vagy sem. Mivel a képviselő azt nyilatkozta urai nevében, hogy meg szeretnék váltani, ezért az oklevéladó elrendelte, hogy Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] a Miklós, Lőrinc és Drug nevében eljáró Szalók (*Zalauch*) mester, Kuke (dict.) Jakab és Pongrác fia Tamás, illetve a másik fél nevében eljáró semjéni (*de Symien*) Péter fia Mihály, balogi (*de Balug*) János és Gyula fia Gyürk menjenek ki a két birtokra az említett felek és Archun fia András királyi ember jelenlétében, illetve az egri káptalan tanúságával, és a földeket becsüljék fel minden haszonvételükkel együtt, majd a becsű 15. napján térjenek vissza hozzá, és

mutassák be neki az egri káptalan erről szóló oklevelét. *Datum Bude, septimo die quindenarum Pentecostes, anno Domini M^o CC^o nonagesimo septimo.*

Eredeti: szabálytalan alakú pergamen, hártyaszalagoknak való bevágásokkal hátoldalán kör alakú zárópecsét foltja – DL 76175. (Zichy család, zsélyi 1. A. 19.)

Kiadása: Zichy I. 85–86. *Regesztája:* DPM 192. sz.

Az oklevéladó a saját bírói fórumát királyi jelenlétnek (*ad regiam presentiam*) titulálta, ám többször is külső személyként említette a királyt. Ebben az időben ez egyértelműen az alországbíróra vall, amit a budai kelet hely is megerősít. Ekkor még Márton töltötte be ezt a posztot, és az oklevél hátulján lévő pecsétfolt mérete pontosan megegyezik Márton ekkor használt pecsétjének méretével (vö. DL 89261.).

András, III. király

Gutkeled (*Guthkeled*) nemzetség

Apaj (Apaj apja, Gutkeled nb.)

Apaj (Apaj fia, Etk apja, Gutkeled nb.)

Etk (Apaj fia, Gutkeled nb.)

váradhegyfoki (*de promontorio Varadiensi*) konvent

Varadiensis~Waradiensis (de promontorio) ld. váradhegyfoki

Tisza (*Tycia*) folyó

Tycia ld. Tisza

Benk h. (*Benk*, Szabolcs m.)

Monyorós h. (*Monoros*, Szabolcs m., ma Tiszaújváros)

Tiszaújváros ld. Monyorós

Monoros ld. Monyorós

Drug (Lőrinc, Miklós és Péter apja, Gutkeled nb.)

Lőrinc (Drug fia, Gutkeled nb.)

Miklós (Drug fia, Gutkeled nb.)

Péter (Drug fia, Drug apja, Gutkeled nb.)

Drug (Péter fia, Gutkeled nb.)

András és fia: András (Gutkeled nb.)

Aladár (László apja, Gutkeled nb.)

László (Aladár fia, Gutkeled nb.)

Barnabás (Márk apja)

Márk (Barnabás fia, a Gutkeled nb.-iek szerviense)

leleszi (*de Lelez*) konvent

Szalók (*Zalauch*) mester

Zalauch ld. Szalók

Jakab (*Kuke dict.*)

Pongrác (Tamás apja)

Tamás (Pongrác fia)

Semjén h. (*Symien*, Szabolcs m., ma Kállósejny)

Kállósejny ld. Semjén

Symien ld. Semjén

Péter (Mihály apja, semjéni)

Mihály (Péter fia, semjéni)

Balog h. (*Balug*, Szabolcs m., ma Ramocsaháza)

Ramocsaháza ld. Balog

Balug ld. Balog

János (balogi)

Gyula (Gyürk apja)
Gyürk (Gyula fia)
Archun (András apja)
András (Archun fia, királyi ember)
egri káptalan
Buda kh. (*Bude*, Pilis m., ma Bp. része)

1297. jún. 22., Buda

— (*Datum pro memoria*): a Szűz Mária-szigeti apácák, akiknek a nevében az officiálisuk: Chorgo fia István comes jelent meg, az oklevéladó színe előtt peres úton bemutatták a hajdani királyné: E[rsébet] oklevelét egy Dorog (*Dorog*) földön többfelé is elterülő földterületről [RD 174. sz.] az esztergomi káptalan ellenében, amelynek a nevében Péter dékán jelent meg. Az oklevélből kiderült, hogy a földdarab Dorog földön belül szórtan terül el, amelyet (vulg.) „fünek” (*fyu*) neveznek, így az oklevéladó elrendelte, hogy Keresztelő Szent János születésének 15. napján [júl. 8.] csévi (*de Chev*) András királyi ember jelenlétében és az esztergomi keresztes konvent tanúságával menjenek ki Dorog birtokra, és a szomszédokat összehívva járják meg a határait, és az apácák officiálisja jelezze, hogy melyek azok a részek és haszonvételeik, amelyek őket illetik. Majd a határjárás nyolcadán [júl. 15.] a felek visszatérve az oklevéladó színe elé mutassák be a keresztesek oklevelét, amelyben a leírták a kérdéses földek nagyságát. *Datum Bude, septimo die quindenarum Pentecostes, anno Domini M^o CC^o nonagesimo septimo.*

Átírta: esztergomi keresztes konvent 1297. júl. 9.: DL 1467. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 2. 10.) > budai káptalan 1459. aug. 7.: DL 1468. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 55. 27.)

Kiadása: ÁÚO X. 277–278.; MES II. 403.; BTOE I. 306–307. *Regesztája:* DPM 193. sz.

A kiadások közül csak a BTOE közli hibátlanul a szöveget. A kiadó személyét az átíró oklevél határozta meg (*litteras comitis Martini viceiudicis curie vestre* [ti. a király]).

margitszigeti apácák
Chorgo (István apja)
István (Chorgo fia, a margitszigeti apácák officiálisja)
Erzsébet (királyné)
Dorog h. (*Dorog*, Esztergom m.)
esztergomi káptalan
Péter dékán (az esztergomi káptalan képviselője)
Csév h. (*Chev*, Esztergom m., ma Piliscsév)
Piliscsév ld. Csév
András (csévi, királyi ember)
esztergomi keresztes konvent
Buda kh. (*Bude*, Pilis m., ma Bp. része)

(1296–1297. máj.–júl.)

— a váci káptalanhoz: adják tanúságukat *Zench*-i Elek királyi ember mellé, és Stark fivére: Tiba Cseri nevű földjének a határait bejárva iktassák azt Deech fia Stark számára, továbbá a királyi ember tilalmazza Miklós fia Istvánt Cseri föld haszonvételeinek begyűjtésétől. A történeteket írják meg a királynak.

Tartalmilag átírta: váci káptalan > (TÁ) Pál alországbíró 1346. jún. 15. (AOkl XXX. 451. sz.): DL 41011. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1908. 8.)

Regesztája (TÁ): AOkl XXX. 451. sz. 276. p.

A váci káptalan oklevelének tartalmi átírása: **[a 34. sor végétől indul]**

... ad ultimum ipsum capitulum ecclesie Wachiensis predicto domino Andree quondam regi Hungarie in eorum litteris rescripsisse reperiebant isto modo, quod ipsi receptis litteris comitis Martini viceiudicis curie ipsius domini Andree regis, et iuxta continentiam litterarum eiusdem cum comite Alexio de Zench homine regio Bene sacerdotem de Suran pro testimonio transmisissent fidedignum, qui demum ad idem capitulum Wachiensem redeuntes eidem concorditur retulissent, quod idem homo regius presente ipsorum testimonio in crastino festi beati Jacobi apostoli terram Tyba fratris Stark Chery vocatam reambulassent et statuissent cum omnibus utilitatibus et pertinentiis universis per veteres suas metas Stark filio Deech prenotato nullo contradictione existente prohibuissent etiam idem homo regius presente testimonio iamdicti capituli ecclesie Wachiensis Stephanum filium Nicolai a perceptione utilitatum terre Chery prenotate.

A 14. sz. közepén zajló perben a felek több késő Árpád-kori oklevelet is bemutattak, amelyet Pál országbíró azok kronológiai sorrendjének figyelembe vétele nélkül ismertetett. Annyi bizonyos, hogy Márton alországbíró idején 1296–1297 folyamán újult ki a per, tehát az itteni diploma is ezen évek valamelyikén kelt. Mivel a királyi ember Jakab másnapján (júl. 26.) hajtotta végre az iktatást és tilalmazást, ezért az alországbírói parancslevél kb. máj.–júl. hónapban kelt.

váci káptalan

Zench h. (Hont m.)

Elek (Zench-i, királyi ember)

Tyba ld. Tiba

Tiba (Stark fivére, cseri)

Stark (Deech fia)

Deech (Stark apja)

Miklós (István apja, Hontpázmány nb.)

István (Miklós fia, Hontpázmány nb.)

Cseri h. (Chery, Hont m., ma Cerovo, Szl.)

Cerovo ld. Cseri

Chery ld. Cseri

(1293–1297.) aug. 17.

— az esztergomi stefanita keresztes konventhez: Wech dédunokái: Miklós és Zuard azzal vádolták Péter volt nádor fiait: Mátét és Csákot, hogy folyó évben Szent Lőrinc ünnepén [aug. 10.] hogy az ő, az atyafiaik és nemzetségük összes birtokát elpusztították keszi Móric fiai: Lóránd és Mihály részvételével, ingó és ingatlan javaikat pedig elvitték. Mindezek miatt az alországbíró kéri a konventet, hogy küldje ki egy emberét, és tudják meg az ezzel kapcsolatos igazságot, majd Istennek és a királyi koronának tartozó hűséggel írják meg mindezt a királynak.

Az oklevél szövege:

Viris religiosus amicis suis magistro et cruciferis monasterii sancti regis Stephani de Strigonio comes Martinus viceiudex curie domini regis se totum. Dicunt nobis comes Nicolaus et magister Zuard nepotes Wech, quod magister Matheus et Chak filii Petri^a quondam palatini in festo sancti Laurentii hoc anno universas possessiones eorum et fratrum suorum ac generationum ipsorum funditus spoliasset ex facto et inductione Lorandi et Michaelis filii Maurici de Kezeu sine causa, omnia bona eorundem et fratrum, generationum, servientium ad ipsos spectantium in rebus mobilibus et immobilibus penitus auferendo, quo circa requirimus amittitiam vestram ex affectu, quatenus mittatis unum ex vobis virum ydoneum, qui de premissis sciat et inquirat omnimodam veritatem, et secundum quod vobis constiterit, domino regi ad fidem vestram Deo et corone regie debitam fideliter rescribentes. Datum tertio die festivitatis assumptionis beate Virginis Marie.

^a sor fölé beszúrva

Wenzel Gusztáv okmánytára közli az átíró konvent oklevelét (ÁÚO X. 406–407.), és az alországbíró kiadványához érve utal arra, hogy „fentebb” közli azt is, ám ez az átírás az okmánytárból valamiért kimaradt. Wenzel 1300-ra keltezte, amely Márton említése miatt nem lehetséges. Györffy 1297-re keltezte a levelet (ÁMTF II. 295. „Keszi” szócikk), amelyben van logika, mert a per 1299 folyamán is zajlott (XX. [1530..] reg.), amely azt feltételezi, hogy a kezdete inkább esett Márton hivatali idejének a végére, mint az 1293–94 körüli időszakra.

Péter (Máté és Csák apja, Csák nb., nádor)

Máté (Péter fia, Csák nb.)

Csák (Péter fia, Csák nb.)

Wech ld. Vécs

Vécs (Miklós és Zoárd dédapja, Zoárd nb.)

Zuard ld. Zoárd

Miklós (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

Keszi h. (Kezeu, Esztergom m., ma Bátorkeszi~Vojnice, Szl.)

Kezeu ld. Keszi

Bátorkeszi ld. Keszi

Vojnice ld. Keszi

Móric (Roland és Mihály apja, keszi)

Roland (Móric fia, keszi)

Mihály (Móric fia, keszi)

Loránd ld. Roland

esztergomi keresztes konvent

(1293–1297., okt. 13. előtt)

— oklevele (*litteras comitis Martini viceiudicis curie vestre*, ti. *Andreas ... rex Hungarie*) az egri káptalanhoz, hogy adják tanúságukat György fia János királyi ember mellé, akiknek a színe előtt egyik részről Miklós fia Péter és fia: Miklós, másik részről balogi (*de Bolug*) Ivánka fia Miklós Szent Mihály 15. napján [okt. 13.] az oklevélben nevezett értékecszlőkkel együtt kimennek az oklevélben megnevezett bizonyos [Nyéne és Uraj (*Nene et Wroy*) nevű]

földekre, és ezekből a földekből a haszonvételeikkel együtt becsüljenek fel 210 márka értéket a per főtárgya, annak duplája és a két bírság fejében, amelyekkel Miklóst elmarasztalták. A felbecsült részt aztán iktassák Péter és fia: Miklós számára, továbbá a mondott Miklóst és fiait: Petőt és Jánost idézzék meg a király színe elé alkalmas időpontra.

Tartalmilag átírta: egri káptalan: DL 90322. (Radvánszky család, sajkókazai 36. 3.)

Kiadása (TÁ): HOKl 161–162.

Nyéne h. (*Nene*, Gömör m., ma Jéne~Janice, Szl.)

Nene ld. Nyéne

Jéne ld. Nyéne

Janice ld. Nyéne

Uraj h. (*Wroy*, Gömör m.)

Wroy ld. Uraj

egri káptalan

György (János apja)

János (György fia, királyi ember)

Miklós (Péter apja, hangonyi)

Péter (Miklós fia, Miklós apja, hangonyi)

Miklós (Péter fia, hangonyi)

Balog h. (*Bolug*, Gömör m., ma Vámosbalog~Veľký Blh, Szl.)

Ivanka (Miklós apja, balogi)

Miklós (Ivanka fia, Pető és János apja, balogi)

Pető (Miklós fia, balogi)

János (Miklós fia, balogi)

(1293–1297., nov. 8. előtt)

— oklevele szerint (*iuxta tenorem litterarum comitis Martini viceiudicis curie domini regis*)

Simon fiai: Mihály mester és Martonos mester tegyen esküt az esztergomi stefanita keresztes konvent színe előtt Mindenszentek nyolcadán [nov. 8.] Byn fiai: László, Miklós és István ellenében arról, hogy a fivérük: Jakó által elkövetett károkozásban ők nem vettek részt, és maga Jakó sem okozott károkat Byn fiainak.

Tartalmilag átírta: esztergomi keresztes konvent: DL 72786. (Simonyi család 3.)

Kiadása (TÁ): Tóth: Stefanita 289.

Simon (Mihály, Martonos és Jakó apja, simonyi)

Mihály (Simon fia, simonyi)

Martonos (Simon fia, simonyi)

Jakó (Simon fia, simonyi)

esztergomi stefanita keresztes konvent

Byn ld. Bény

Bény (László, Miklós és István apja)

László (Bény fia)

Miklós (Bény fia)

István (Bény fia)

(1293–1297., dec. 9. előtt)

— memoriális oklevele értelmében (*iuxta continentiam litterarum memorialium comitis Martini viceiudicis curie domini regis*) egyik részről hangonyi (*de Hongun*) Miklós fia Péter

és annak a fia: Miklós, másik részről Ivánka fia Miklós kötelesek voltak Szent Márton 22. napjának nyolcadán [dec. 9.] Susa és Szentsimon (*Chusa et Scentsymon*) birtokaik között cserét eszközölni.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria (egri káptalan?): DL 105147. (Batthyány család, Acta antiqua 2. 4. 54.)

Kiadása (TÁ): DPM 197. sz.

Hangony h. (*Hongun*, Gömör m.)

Hongun ld. Hangony

Miklós (Péter apja, hangonyi)

Péter (Miklós fia, Miklós apja, hangonyi)

Miklós (Péter fia, hangonyi)

Ivánka (Miklós apja, Balog nb.)

Miklós (Ivánka fia, Balog nb.)

Susa h. (*Chusa*, Gömör m., ma Ózd része)

Ózd ld. Susa

Chusa ld. Susa

Szentsimon h. (*Scentsymon*, Gömör m.)

Scentsymon ld. Szentsimon

1297. dec. 20.

—: Csák nembeli Scalauch fia Tamás lánya: Katalin András egri püspök színe előtt perbe vonta János fiait: Pált, Pétert, Istvánt és Andrást egy Fony nevű föld ügyében, végül amikor a feleknek be kellett mutatniuk a földdel kapcsolatos okleveleiket, Katalin ügyvédek útján ezt megtette, míg János fiai nem, ezért bírságban marasztalták el őket. A püspök a második határnapot is kitűzte, ám az alperesek azon sem jelentek meg, ezért ismét bírsággal sújtották őket, ahogyan ez a püspök oklevelében látható. A véső döntés még nem született meg, amikor János fiai az asszonyt és a fiát: Miklóst Amadé nádor színe elé idézték, azzal vádolva őket, hogy a Fony földel kapcsolatos oklevelet közösen kapták, és a fivérek akarata ellenében őrzik ők, és amikor bemutatás céljából kellett a fivéreknek, akkor azok nem adták oda. Ezzel szemben az asszony ügyvédjei: Csete fia Aladár és Rutén Benedek azt felelték, hogy Fony földet István akkor ifjabb király, erdélyi herceg és a kunok ura Csák nembeli Tamás özvegyének, Ágnesnek adta csak, senki másnak. Amikor az Amadé által kitűzött határnapon az ügyvédek bemutatták István mondott oklevelét, amiben az állt, hogy a földet az ifjabb király csak Ágnesnek adta, akkor a fivérek azt felelték, hogy azt a Fony föld birtoklásával kapcsolatos oklevelet, amit ők közösen mondtak, és az asszony elvett tőlük, már visszaszerezték. Amadé nádor ekkor egy újabb határnapot tűzött ki annak a bemutatására, ám az még nem érkezett el, amikor Aladár mester az ügyet – miként az ország szokásjoga ezt lehetővé teszi – áttette az alországbíró színe elé döntésre. Több perhalasztás után Aladár mester végül – a fivéreit is képviselő Péter és Pál jelenlétében – bemutatta István ifjabb király oklevelét, amit az alországbíró teljes terjedelemben átírt [regesztáját ld. RA 1902. sz.]. Az oklevél ellen a fivérek nem emeltek kifogást, és semmilyen indokot nem tudtak felhozni arra, hogy nekik is részüik van Fony földben, ezért az alországbíró együtt a bárókkal a mondott asszonynak ítélte a földet örökös birtoklásra, a fivéreknek örökös hallgatást parancsolván.

Eredeti: díszes N kezdőbetű, hártýája vízfoltos, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – DL 71537. (Csáky család, központi 128. 50.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Martinus viceiudex curie domini regis memorie commendantes significamus, quibus expedit universis perentium per tenorem, quod cum domina Katherina filia Thome filii Scalouch de genere Chak Paulum, Petrum, Stephanum et Andream filios Johannis ad presentiam venerabilis patris Andree Dei gratia episcopi Agriensis super facto terre Foyn vocate evocasset, et eadem causa coram ipso venerabili patre diutius fuisset ventillata ita, ut ambe partes super facto terre Fon vocate sua instrumenta, quibus mediantibus ipsa possessio Fon eis est collata, exhibere assumpsissent, advenientibus terminis ad hoc deputatis, eadem domina per sufficientes procuratorias sua exhibuisset instrumenta, Paulus, Petrus, Stephanus et Andreas conparentes suis non muniti instrumentis in iudicio sunt convicti, ita, ut in altero termino per eundem venerabilem patrem assignato conparenterent, et sua instrumenta exhiberent. Eodemque alio termino non comparentibus, et sua instrumenta non exhibentibus in alio iudicio extitissent convicti, prout in litteris eiusdem venerabilis patris vidimus contineri, et lite non decisa, ymmo, pendente, et fine debita non terminata, iidem Paulus, Petrus, Stephanus et Andreas ipsam dominam et Nycolaum filium suum ad presentiam Omodei palatini^a fecissent evocari, proponentes contra ipsos, ut eadem domina et Nycolaus filius eius privilegium eorum super facto terre Fon communiter per regem Stephanum collate confectum recepissent, et servarent contra ipsorum voluntatem, et cum necesse habuissent ad exhibendum, non dedissent. Conta quos magister Aladarius filius Chete et Benedictus Ruthenus procuratores eiusdem domine legitimi respondissent, quod nobili domine relicte, videlicet comitis Thome filii Scalauch de genere Chak Agnes nuncupate eadem terra Fon per Stephanum tunc iuniorem regem Hungarie, ducem Transilvanum, dominum Cumanorum collata extitisset, et non alteri alicui, sicut Paulus, Petrus et fratres eorum asserebant. Et cum in termino per Omodeum palatinum assignato iidem magister Aladarius et Benedictus Rutenus privilegium eiusdem regis Stephani, ut assumpserant, exhibuissent, continens, ut per eundem regem Stephanum ipsa possessio Fon eidem domine Agneti collata extitisset, iidem Paulus et fratres sui filii Johannis respondissent ex adverso, quod privilegium eorum, quod commune super facto terre Fon dicebant per eandem dominam matrem Nycolai ablatum reinvenissent, quibus alium terminum idem Omodeus palatinus assignasset ipsum privilegium exhibendi. Terminum itaque per ipsum Omodeum palatinum assignato non adveniente, idem magister Aladarius ad presentiam nostram, ut decuit iuxta regni consuetudinem, eandem causam deduxit decidendam. Novo termino adveniente, licet prorogationes fuerint inter partes, magister Aladarius memoratus presentibus Paulo et Petro filiis Johannis memoratis cum procuratorio sufficienti Stephani et Andree fratrum suorum, exhibuit nobis privilegium regis Stephani tempore ducatus sui confectum, continens hunc tenorem:

Stephanus Dei gratia iunior rex Hungarie ... [*István ifjabb király 1269. évi oklevelének a szövegét – III. András átírásában – ld. ÁÚO VIII. 239–240.; RA 1902. sz.]* ... anno Domini M^o CC^o sexagesimo nono.

Nos igitur itaque viso privilegio regis Stephani prescripto et tenore eiusdem perlecto, Paulum, Petrum et fratres eorundem filios Johannis supradictos duximus ordine iudicario requirendos, si contra privilegium eiusdem regis Stephani haberent occasionem aliqualem

opponendi, vel aliqua instrumenta contra ipsum privilegium exhibendi, qui eiusdem privilegio Stephani regis nullam vocem contradictionis emisissent. Unde nos ipsam terram Fon, unacum baronibus, quia iidem filii Johannis nullam dare potuerunt rationem, quibus mediantibus in ipsa terra Fon habeant portionem, ipsi(!) domine, matri Nycolai sententialiter decrevimus et requirimus pacifice et perpetuo possidendam iuxta continentiam^b privilegii regis Stephani confecti, perpetuum silentium Paulo^c, Petro, Stephano et Andree filiis Johannis memoratis super dicta terra Fon inponentes. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras sigilli^d nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Gregorii discreti viri Albensis ecclesie electi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno Domini M^o CC^o nonagesimo septimo, tredecimo kalendas Januarii.

^a utána kipontozással érvénytelenítve: iudicis per nos deputati ^b előtte kipontozással érvénytelenítve: tenorem ^c leírva: Paupo ^d előtte kipontozással érvénytelenítve: dupplicis

Az oklevél külső és belső jegyei egyaránt mutatják, hogy a királyi kancellária állította ki.

Csák (*Chak*) nemzetség
Scalauch (Tamás apja, Csák nb.)
Tamás (Scalauch fia, Ágnes férje, Katalin apja, Csák nb.)
Katalin (Csák nb. Tamás és Ágnes leánya, Miklós anyja)
Miklós (Csák nb. Katalin fia)
János (Pál, Péter, István és András apja)
Pál (János fia)
Péter (János fia)
István (János fia)
András (János fia)
András (egri püspök)
egri püspök
Foyn ld. Fony
Fon ld. Fony
Fony h. (*Fon~Foyn*, Abaúj m.)
Amadé (Dávid fia, Aba nb., nádor)
István ifjabb király
Ágnes (Csák nb. Tamás felesége, Katalin anyja)
Chete ld. Csete
Csete (Aladár apja)
Aladár (Csete fia, Csák nb. Katalin ügyvédje)
Benedek, Rutén (*Ruthenus~Rutenus*, Csák nb. Katalin ügyvédje)
Rutén Benedek ld. Benedek, Rutén
Gergely (Bicske nb., választott fehérvári prépost, királyi alkancellár)
fehérvári (*Albensis*) választott prépost

(1294–1297)

— oklevele szerint (*iuxta tenorem litterarum comitis Martini viceiudicis curie domini regis*) Balozsaj (*Bolosey*) fiai: Máté, Péter és Balozsaj kötelesek tanúkat állítani a váradi konvent színe előtt vízkereszt nyolcada ...-nak 15. napján szentgáli (*de Zenthgal*) Ambrus fia Jakab [ellenében].

Tartalmilag átírta: váradi konvent: DL 47743. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása (TÁ): ÁÚO VIII. 331–332.; ÓMO 106.

A közelebbről keltezetlen oklevél penészfoltos és több helyen olvashatatlan, így a tanúállítás pontos dátuma sem derül ki belőle. Az azonban bizonyos, hogy vízkereszt után legalább három héttel volt a kitűzött dátum, vagyis a határnap január vége, február legeleje volt. Mindezek alapján – Márton hivatali ideje alapján (vö. Zsoldos: Archontológia 36.) az 1294–1297 közötti évek jöhetnek szóba az oklevél kiadási idejeként, esetleg 1293 legvége.

Balozsaj (Máté, Péter és balozsaj apja, peterdi)

Máté (Balozsaj fia, peterdi)

Péter (Balozsaj fia, peterdi)

Balozsaj (Balozsaj fia, peterdi)

váradai konvent

Szentgál h. (*Zenthgal*, Baranya m., ma Királyegyháza része)

Zenthgal ld. Szentgál

Királyegyháza ld. Szentgál

Ambrus (Jakab apja, Németi nb., szentgáli)

Jakab (Ambrus fia, Németi nb., szentgáli)

(1293–1297)

— levele (*litteras comitis Martini*), amely szerint amikor Sándor fia András és Byter comes között per folyt egy Tema (*Thema*) nevű birtokrész visszatartása ügyében, akkor a Bytert képviselő Herman comes azt mondta, hogy András a 4 ekényi földet azért köteles Byter színe előtt 17 márkáért elzálogosítani, mert ezen 4 ekényi rész kivételével Byternek része van Tema földben. Ezzel szemben András azt állította, hogy ez a rész az ő öröksége, és Byter jogtalanul tartja magánál.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria (István alországbíró) 1299. márc. 10.: **XX. [72982.]** sz.

A tartalmi átírás csak „Márton comes” levelét említi, de biztos, hogy Márton alországbíróról van szó, mert a felek ugyanezen föld ügyében Márton alországbíró előtt pereltek (**XX. [275672.]** sz. reg.), de az az oklevél nem azonos az itteni tartalmi átírással.

Tema h. (*Thema*, Nógrád m.)

Thema ld. Tema

Sándor (András apja, temai)

András (Sándor fia, temai)

Bíter (Mikó fia)

(1293–1297)

— memorialis levele(i) szerint (*iuxta formam litterarum memorialium viceiudicum curie regie*) bírságban marasztalta el básztélyi (*de Bazteh*) András fia Miklóst, továbbá ugyanezen András többi fiát: Andrást, Jánost és Beex-et ill. az anyjukat, András özvegyét, Wech dédunokája (*nepos*): Zoard ellenében.

Említi: István alországbíró 1300. okt. 19.: **XX. [1576.]** sz. reg.

Az említés csak meg nem nevezett alországbírókról szól, de mivel 1300 júniusában már hét bírságban marasztalták el az alpereseket (**XX. [1567.] sz.**), 1300 októberében pedig kilenc bírságban, ezért a per kronológiáját, és az egyes alországbírók hivatali idejét figyelembe véve a többes számban említett „alországbírók” csak devecei Márton és Benedeket jelenthetik.

Básztély h. (*Bozteh*, Esztergom m.)

Bozteh ld. Básztély

András (Miklós, András, János és Beex apja, Básztély nb.)

Miklós (András fia, Básztély nb.)

András (András fia, Básztély nb.)

János (András fia, Básztély nb.)

Beex (András fia, Básztély nb.)

Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)

Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

(1293–1297?)

Márton alországbíró(?) privilégiális levele (*litteres privilegiales ... Martini viceiudicis domini nostri regis*) Rebrén (*Rebrin*) birtok ügyében.

Említi: Druget Fülöp nádor 1324. szept. 20. (AOkl VIII. 404. sz.): DL 2259. (MKA, Neo-regestrata acta 745. 10.)

Kiadása (Eml): AO II. 159.

A regeszta a 13. sz. végén hivatalát betöltő Márton alországbíróval azonosította az itt említett Márton, bár ez korántsem annyira egyértelmű. Fülöp oklevele egyrészt nem *viceiudex curie domini regis*nek titulálta, csak a király helyettes bírójának, *viceiudex*ének. Ez még a kisebb probléma, feltűnőbb, hogy a király mellé Fülöp nádor odaírta a *noster* jelzőt is, ezzel tkp. I. Károlyal azonosította a kérdéses uralkodót. Vagyis nem egy királyi alországbíróról beszélt, hanem Károly Márton nevű helyettes bírójáról. Ilyen tisztséget azonban nem ismerünk ebből az időből, így nem elképzelhetetlen, hogy mégis az 1293–1297 közötti Mártonra gondolt a nádor – bár a szöveg egyáltalán nem őrá utal, hanem egy számunkra ismeretlen Mártonra. Létezik egyébként egy Datum pro memoria-oklevél, amelyet Marcell vagy Márton alországbíró adott ki Rebrén birtokkal kapcsolatban, ugyanazon Zadur részére, aki Druget Fülöp oklevelében is megjelenik (**XX. és XX sz. [HO VIII. 325. és előtte lévő] reg.**). Ha itt arra a kiadványra gondoltak, akkor egyrészt az ottani memoriális meg nem nevezett kiadója tisztázódna, ahogy az is, hogy itt is az alországbíróra utaltak. Ám a kapcsolat nem egyértelmű, hiszen Márton alországbírónak úgy is lehetett Rebrén földdel kapcsolatos pere, hogy a mondott memoriális oklevelet még hivatali elődje, Marcell adta ki.

Rebrén h. (*Rebrin*, Ung m., ma Zemplínska Široká része)

Rebrin ld. Rebrén

1298. jan. 21, Buda

István alországbíró (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) az egri káptalanhoz (*capitulum Agriensi*): Oth fia Henrik mester arról számolt be neki, hogy Tekus fia István mester fiai nem fizették ki azon tartozásukat, amelyet karácsonyig kellett volna kiegyenlíteni az egri káptalan színe előtt. Az alországbíró ezért megkéri a káptalant, hogy írják meg a királynak, hogy tényleg így történt-e, vagy sem. *Datum Bude, in crastino quindenarum epiphanie Domini, anno eiusdem M^o CC^o nonagesimo octavo.*

Átírta: egri káptalan 1298. jan. 28. > III. András 1299. (RA 4244. sz.): Štátny archív v Košiciach Pobočka Rožňava (Szlovákia), Jolsva város levéltára: Oklevelek (DF 274771.)

Kiadása: CD VII/4. 249–250.

Az előzményekre lásd még Márton alországbíró három kiadványát: **XX., XX. [1293–1296., 1296 körül, 1297., máj. 23. előtt]** sz. reg.

Otk (Henrik apja, Balog nb.)

Henrik mester (Otk fia, Balog nb.)

egri káptalan

István (Tekus fia, István, Lack és Dezső apja)

Tekus (István apja)

(1298. febr.–márc. 18.)

Benedek alországbíró levele szerint (*iuxta continentiam litterarum nobilis viri comitis Benedicti wiceiudicis curie domini regis*) böjtközép nyolcadán [márc. 19.] egyik részről szügyi (*de Zyud*) Miklós fia András mester, másik részről csalomjai (*de Chalamia*) Pázmány és Miklós, annak fia: Beke a maga és László nevű fivére nevében, ugyanonnan való Felicián fia Elek (*Alexius*), és Lőrinc fia János két királyi emberrel és az esztergomi káptalan tanúbizonyosságával vonuljon ki a vita tárgyát képező Kovárszeg (*Koarszeg*) földre, és járják meg a határait.

Tartalmilag átírta: esztergomi káptalan 1298. márc. 23.: Prímási Levéltár, Esztergom, Ipolyi-féle gyűjtemény 10. (DF 248872.) > esztergomi káptalan 1364. szept. 27.: Prímási Levéltár, Esztergom, Ipolyi-féle gyűjtemény 31. (DF 248893.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO V. 193.

A keltezés archontológiai okok alapján szerítható be erre a bő másfél hónapra (Zsoldos: Archontológia 36.). Györffy György szerint az esztergomi káptalan tartalmilag átíró oklevele „írása szerint hamis” (ÁMTF III. 213., Kovárszeg szócikk). Az oklevél iniciáléja és a tetején található három kettévágott betű (cirografum) kissé tényleg „esetlennnek” tűnik a káptalan ekkortájt kiállított hasonló okleveleihez képest (vö. DL 1469., 95604., 58440., DF 200071., 273149.), bár magunk nem látunk teljesen egyértelmű bizonyítékot a hamisításra ez alapján. Az is tény, hogy az oklevélben használt bevezető formula („Nos capitulum ecclesie Strigoniensis memorie commendantes significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod...”) a káptalan egyetlen más, 1297–1301 közötti oklevelében sem bukkan fel (a prépost többnyire megnevezi magát, és ha nem, akkor is az egész protocollum megfogalmazása más), ám az is tény, hogy ez a rész igen nagy változatosságot mutat a káptalan ekkori okleveleiben – nem egy mindig használt sablonos formulától tér el egyedül ez az oklevél, más egyedi jellegű szövegezést is találunk. Az is gyanúra adhat okot, hogy a határjárást végül IV. Béla biztosan hamis oklevele alapján tartották (vö. RA 763. sz. és kommentárja), másfelől viszont tudjuk, hogy ezt a hamis oklevelet a korábbi perekben és átírásokban már elfogadtatták eredetinek (jogilag tehát már nem volt hamis), és éppen a hamisítók gyakori szokása, hogy az elfogadtatott oklevelüket a gyakorlatban is megerősítsék egy valóságos határjárás folyamán – ami az itteni határjárás hitelessége mellett szólna (a Kovárszeggel kapcsolatos határjárásokra és oklevélhamisításokra ld. ÁMTF III. 213–214.). Benedek alországbíró nem sokáig volt hivatalban és kevés kiadványt adhatott ki, így kicsi a valószínűsége, hogy a későbbi évtizedekben pont rá hivatkozzanak egy hamis határjáró

oklevélben, ha annak nem volt semmilyen valós alapja. Így vagy egy egykorú hamisítvánnyal, vagy egy eredetit paleográfaiilag másoló, kissé átfogalmazott oklevéllel van dolgunk, de az sem kizárható, hogy a káptalani diploma (és a benne említett alországbírói kiadvány) tényleg hiteles.

Szügy h. (*Zyud*, Nógrád m.)

Zyud ld. Szügy

Csalomja h. (*Chalamia*, Hont m., ma Kiscsalomja~Malá Čalomija és Nagycsalomja~Veľká Čalomija, Szl.)

Veľká Čalomija ld. Csalomja

Malá Čalomija ld. Csalomja

Kiscsalomja ld. Csalomja

Nagycsalomja ld. Csalomja

Cholomia ld. Csalomja

Miklós (András apja, szügyi)

András (Miklós fia, szügyi)

Pázmány (Miklós fia, Hontpázmány nb., csalomjai)

Miklós (Miklós fia, Beke és László apja, Hontpázmány nb., csalomjai)

Beke (Miklós fia, Hontpázmány nb., csalomjai)

Alexius ld. Elek

László (Miklós fia, Hontpázmány nb., csalomjai)

Felicián (Elek és Lőrinc apja, Hontpázmány nb., csalomjai)

Lőrinc (Felicián fia, János apja, Hontpázmány nb., csalomjai)

Elek (Felicián fia, Hontpázmány nb., csalomjai)

János (Lőrinc fia, Hontpázmány nb., csalomjai)

esztergomi káptalan

Kovárszeg h. (*Koarzeg*, Hont m.)

Koarzeg ld. Kovárszeg

(1298., ápr. 16. előtt)

— megkéri az egri káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat mérai Jakab fia András királyi ember mellé, aki idézze meg szepesi Rikalf fia Kakast, annak servienseit, ha nála találja őket, ti. Orros (dict.) Miklóst, Salamon fia Koncot és Derekas (dict.) Simont, továbbá cseleji István fiait: Miklóst és Istvánt és Domonkos fia Pongrácot alkalmas időpontra a király színe elé Benedek fiai: Péter és Benedek, ill. ruszkai Ethened fia Illés ellenében.

Tartalmilag átírta: egri káptalan: DL 84216. (Bárczay család 35. 109.)

A tartalmi átírás szövege:

... Andree Dei gratia ... regi Hungarie capitulum ecclesie Agriensis ... litteras comitis Benedicti viceiudicis curie vestre recepimus continentis, quod mitteremus hominem nostrum pro testimonio fidedignum, coram quo Andreas filius Jacobi de Mera homo vester Kokos filium Rykolphi de Zepus, item Nicolaum dictum Orros, Kunch filium Salamonis et Symonem dictum Derekas, servientes eiusdem Kokos, sibi ad statuendum committingo, si inventi fuerint apud ipsum, item Nycolaum et Stephanum filios Stephani de Cheley, Pangracium filium Dominicii contra Petrum et Benedictum filios Benedicti et Elyam filium Ethened de Ruzka ad vestram citaret presentiam ad terminum competentem.

Benedek nevű alországbíró III. András idejében csak 1298-ban volt hivatalban, és az egri káptalan szerint az idézés ápr. 16-án (*feria quarta proxima post octavas Pasce*) történt, az oklevele tehát ezen időpont előtt kelt.

egri káptalan

Méra h. (*Mera*, Abaúj m.)

Jakab (András apja, mérai)

András (Jakab fia, mérai, királyi ember)

Szepes h. (*Zepus*, Szepes m., ma Szepesváralja–Spišské Podhradie, Szl.)

Spišské Podhradie ld. Szepes

Szepesváralja ld. Szepes

Zepus ld. Szepes

Rykolphus ld. Rikalf

Rikalf (Kakas apja, szepesi)

Kokos ld. Kakas

Kakas (Rikalf fia, szepesi)

Orros (dict.) Miklós ld. Miklós, Orros (Rikalf fia Kakas serviense)

Salamon (Konc apja)

Konc (Salamon fia, Rikalf fia Kakas serviense)

Kunch ld. Konc

Derekas (dict.) Simon ld. Simon, Derekas

Simon, Derekas (Rikalf fia Kakas serviense)

Cselej h. (*Cheley*, Zemplén m., ma Čel'ovce, Szl.)

Čel'ovce ld. Cselej

Cheley ld. Cselej

István (Miklós és István apja, cseleji)

Miklós (István fia, cseleji)

István (István fia, cseleji)

Domonkos (Pongrác apja)

Pongrác (Domonkos fia)

Benedek (Péter és Benedek apja, ruszkai)

Péter (Benedek fia, ruszkai)

Benedek (Benedek fia, ruszkai)

Ethened (Illés apja, ruszkai)

Illés (Ethened fia, ruszkai)

Ruszka h. (*Ruzka*, Abaúj m., ma Göncruszka)

Ruzka ld. Ruszka

Göncruszka ld. Ruszka

1298. júl. 28. (29.?), Buda

Ákos nb. Ernye fia István ill. további 34 egyházi és világi előkelő, továbbá a magyarok, székelyek, szászok és kunok közössége (*Joannes miseratione divina archiepiscopus Colocensis aulae regiae [Á-b: aule regie] cancellarius, Petrus Transylvanus [Á-b: Transilvanus], Andreas Agriensis, Thomas Bosnensis, Benedictus Vesprimiensis aulae dominae reginae [Á-b: aule domine regine] cancellarius, Paulus [Á-b: hiányzik a név] Quinqueecclesiensis, Haba [Á-b: Hab] Vaciensis, Theodorus Jauriensis, Michael Zagrabiensis, Enricus [Á-b: Henricus] Varadiensis, frater Antonius Scenadiensis [Á-b: Cenadiensis] aulae regiae [Á-b: aule regie] vicecancellarius, ecclesiarum episcopi; Dominicus magister tavernicorum domini regis, Opour palatinus Citradanubialis, Rolandus palatinus Ultradanubialis, Ladislaus vaivoda Transylvanus [Á-b: Transilvanus], Jacobus*

*banus totius Slavoniae [Á-b: Celavonie!], Stephanus iudex curiae [Á-b: curie] domini regis, Nicolaus filius Enrici [Á-b: Henrici] et Homodeus quondam palatini, Thomas comes Borsiensis [Á-b: az előző hét szó hiányzik] et Nitriensis, Moyses magister tavernicorum dominae reginae [Á-b: Moys tavernicorum domine regine], Rolandus quondam vaivoda, Joannes filius comes Vntensis [Á-b: Carlus Vacansis(?)], magister Dominicus filius Petri, Ladislaus quondam banus [Á-b: bannus], Petrus et Paulus filii Compoldi, comes Opus, magister Lucas comes Zaladiensis [Á-b: Paladiensis!], magister Alderius [Á-b: Aladarius], Hymch [Á-b: Himch] comes de Barana, Joannes comes Albensis [Á-b: de Albensis], magister Laurentius comes Vesprimiensis, Paulus [Á-b: Pullus!] comes Jauriensis et magister Demetrius comes Posoniensis, ac universitas nobilium Ongarorum [Á-b: Ungarorum], Siculorum, Saxonum et Cumanorum [Á-b: Comanorum]: [III.] András király nagybátyja: Albert, egész Szlavónia hercege és pozsegai (*de Possega [Á-b: Posega]*) ispán az ő unokaöccsét, András királyt gyerekkorától fogva serdülőkoráig (*a tempore pueritiae suae usque aetatem iuventutis [Á-b: a tempore juventutis sue usque ad etatem juvenilem[!]]*) a saját házában őrizte úgy, mint természetes gyermekét, majd az országba hozta nagy vagyont költve rá. Mindezt mérlegelve, amikor a főurak Budánál az ország közgyűlésén (*apud Budam in congregatione regni generali*) összegyűltek, méltónak tartva jótéteményeit, összességében és egyenként is elhatározták, hogy viszonzásként Albert urat és általa minden leszármazóját mint régtől fogva nemest (*tanquam virum ab antiquo generosum*) felveszik a közösségükbe, hogy együtt élvezzék azokat a kiváltságokat, amelyeket Magyarország nemesei régtől fogva élveznek. *Datum Bude, anno Domini 1292, quarto kalendas Augusti [Á-b: Data Buda, anno Domini MCCLXXXVIII, quinto kalendas Augusti]*.*

Átírta: a) Miklós pápai legátus 1301. nov. 14. (AOkl I. 114. sz.), ennek 18–19. sz.-i másolata: DL 105971. (Gyűjteményekből, Szimonidesz gyűjtemény); b) Miklós pápai legátus 1301. nov. 14. (AOkl I. 114. sz.), ennek 16. sz.-i másolata: Museo Civico Correr Venezia (Olaszország), Codices, 3629. 20. B (DF 285460.)

Kiadása (Á-a): CD VII/5. 502–504.; Luczenbacher: Okleveles toldalék 61–63.; UGS I. 181–182.; UDS I. 192–193. *Regesztája*: EO I. 570. sz. (Á-a); RP 281. sz. *Fordítása*: DIR veac. XIII. II. 392–393. (román); Gerics: Rendiség 261. (részl.)

Az oklevél éves és napi keltezése körüli problémákat ld. az RP 281. sz. regeszta kommentárjában.

Albert (Morossini, III. András nagybátyja)
 Alderius (magister)
 András III. király
 Amadé (Dávid fia, Aba nb., nádor)
 András (egri püspök)
 Antal (csanádi püspök, királyi alkancellár)
 baranya megyei ispán
 barsi ispán
 Benedek (Rád nb., veszprémi püspök, királynéi kancellár)
 boszniai püspök
 Buda h., kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
 csanádi püspök
 Demeter (pozsonyi és zólyomi ispán)
 Domonkos (Rátót nb., királyi tárnokmester, somogyi és nógrádi ispán)
 Domonkos (Péter apja)

egri püspök
erdélyi püspök
erdélyi vajda
fejéri ispán
győri ispán
győri püspök
Hab (váci püspök)
Henrik (Miklós apja, Héder nb., bán, országbíró)
Himch (baranyai ispán)
Imre (váradi püspök)
István (Ernye fia, Miklós apja, Ákos nb., országbíró)
János (fejéri ispán)
János (kalocsai érsek, királyi kancellár)
kalocsai érsek
Kompold (Péter és Pál apja)
kunok
László (bán)
László (Kán nb., erdélyi vajda)
Lőrinc (veszprémi ispán)
Lukács (zalai ispán)
Mihály (zágrábi püspök)
Miklós (Henrik fia, Héder nb., nádor)
Mojs (királynéi tárnokmester)
Morossini Albert ld. Albert, Morossini
nyitrai ispán
Opus (comes)
Pál (győri ispán)
Pál (Kompold fia)
Pál (pécsi püspök)
pécsi püspök
Péter (Domonkos fia)
Péter (erdélyi püspök)
Péter (Kompold fia)
pozsegai ispán
pozsonyi ispán
Roland (Tamás fia, Borsa nb., erdélyi vajda)
szászok
székelyek
Szlavónia (*Slavonia*)
szlavón bán
szlavón herceg
Tamás (borsi és nyitrai ispán)
Tamás (boszniai püspök)
Tódor (győri püspök)
váci püspök
váradi püspök
veszprémi ispán
veszprémi püspök
zágrábi püspök
zalai ispán

(1298. aug.–szept.)

Benedek alországbíró levele szerint (*iuxta formam litterarum comitis Benedicti quondam viceiudicis curie regie*) a királyi had oszlásának 15. napján egyik részről a felperes B[enedek] veszprémi (*Wesprimiensis*) püspök, másik részről Vécs (*Weech*) dédunokái (*nepotes*): Zuard, Csák és Péter menjenek ki a köztük vita tárgyát képező Karva (*Korua*) földre, és az esztergomi káptalan két tanújával és két királyi emberrel, ti. jenői (*de Jenew*) Nagy (*Magnus*) Lőrincel és köbölküti (*de Kubulkuth*) Kozmával járják meg a föld határait [IV.] Béla oklevele alapján, ill. a Vécs dédunokái által bemutatott egyéb oklevelek alapján, ti. az esztergomi káptalan két kiadványa, és a pilisi (*Pilisiensis*) konvent kiadványa alapján, és tudják meg, hogy a vitás birtokrész a Vécs dédunokái által bemutatott oklevelekben írt határokon belül terül-e el, vagy sem. Ezen kívül leírja az összes, az ügyben általa kivetett bírságot.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1298.: **XX. sz. [1517.] Említi:** esztergomi káptalan 1298. nov. 3.: DL 1513. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 47.)

A Benedek és István alországbírók közötti hivatalcserére valamikor szeptember végén kerülhetett sor, ld. a **XX. sz. [57990.]** reg. kommentárját. Ezen kívül az oklevél kiállítása idején még nem történt meg a hadoszlás, amelyre valamikor október elején, első felében került sor, a harci cselekmények pedig vélhetően a budai országgyűlés után indultak meg (ld. a **XX. [1517.] sz.** reg. kommentárját). Benedek oklevele így leginkább aug.–szept. hónapban kelhetett.

Benedek (veszprémi püspök)
veszprémi (*Wesprimiensis*) püspök
Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)
Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)
Csák (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)
Péter (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)
Karva h. (*Korua~Korua*, Esztergom m., ma Kravany nad Dunajom, Szl.)
Kravany nad Dunajom ld. Karva
Korua ld. Karva
Korua ld. Karva
esztergomi káptalan
Jenő h. (*Jenew*, Pilis m.?)
Jenew ld. Jenő
Lőrinc, Nagy (*Magnus*, jenői, királyi ember)
Nagy (*Magnus*) Lőrinc ld. Lőrinc, Nagy
Köbölkút h. (*Kubulkuth*, Esztergom m., ma Gbelce, Szl.)
Gbelce ld. Köbölkút
Kubulkuth ld. Köbölkút
Kozma (köbölküti, királyi ember)
Béla IV. király
pilisi (*Pilisiensis*) konvent
Pilisiensis ld. pilisi

(1298. aug.–szept.)

— levele (*littere memorialis comitis Benedicti viceiudicis curie vestre*, ti. *Andreas rex Hungarie*) az egri káptalanhoz, hogy a hadoszlás nyolcadán küldjék ki tanúságukat Irizlaus fia

Pál királyi emberrel, és menjenek ki a Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nembeli Miklós fia Miklós és János kalocsai (*Colocensis*) érsek között vita tárgyát képező négy ekényi birtokrészre, amely az érsek Rimóca (*Rymocha*) és Miklós Kecege (*Kechegee*) nevű földje között terül el. A földön az érsek rimai (*de Ryma*) officiálisára: Rack fia Pál emelje fel a határokat, amelyet mindkét fél el fog fogadni.

Tartalmilag átírta: egri káptalan 1298. okt. 23. > István alországbíró 1298: **XX. [1509.] sz.**

A keltezésre ld. a tartalmilag átíró oklevél utáni, és az előző **XX. sz.** regeszta kommentárját.

Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nemzetség
Hunthpaznan ld. Hontpázmány
Miklós és fia: Miklós (Hontpázmány nb.)
kalocsai (*Colocensis*) érsek
Colocensis ld. kalocsai
János (kalocsai érsek)
Benedek (alországbíró)
Rima h. (*Ryma*, Hont m., ma Rimabánya~Rimavská Baňa, Szl.)
Rimavská Baňa ld. Rima
Rimabánya ld. Rima
Rack (Pál apja)
Pál (Rack fia, János kalocsai érsek officiálisja)
Irizlaus (Pál apja)
Pál (Irizlaus fia, királyi ember)
egri káptalan
Rimóca h. (*Rymocha*, Hont m., ma Rimavica, Szl.)
Rimavica ld. Rimóca
Rymocha ld. Rimóca
Kecege h. (*Kechegee*, Hont m., ma Kociha, Szl.)
Kociha ld. Kecege
Kechegee ld. Kecege

(1298. febr.–szept.)

— levele (*littere quamplures ... videlicet aliorum viceiudicum curie regie*), amelyben az Irizlaus és Barleus ellenében megidézett kálnai (*de Kalna*) Mihály fia Mihályt bírsággal sújtja, mert nem jött el, és nem is küldött senkit.

Említi: István alországbíró 1299. jan. 2.: **XX. [49011.] sz. reg.**

István alországbíró említése csak meg nem nevezett alországbírókra utal 1299 januárjában, amikor már összesen 5 bírsággal marasztalták el Mihályt. Ismerünk egy konkrét bírságlevelet is 1296. nov. 14-ről, amelyet Márton alországbíróhoz köthetünk (**XX. sz. [49010.] reg.**). Mivel az öt bírság 1299 elejéig gyűlt össze, és ahhoz néhány év elegendő a perehalasztások átlagos időrendjét figyelembe véve, ezért valószínű, hogy nem sokkal korábban kezdődött a felek közti per. Mivel István a maga oklevelén kívül más „alországbírók” kiadványáról szólt, ezért csak a Márton és István között hivatalban lévő Benedekről lehet még szó. Benedek hivatali idejének végére ld. a **XX. sz. [57990.] reg.** kommentárját.

Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)
Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb., pozsonyi alispán)
Kálna h. (*Kalna*, Bars m., ma Kalná nad Hronom része, Szl.)
Kalna ld. Kálna
Mihály (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, István apja, kálnai)

(1298. febr.–szept.)

— memorialis levele(i) szerint (*iuxta formam litterarum memorialium viceiudicum curie regie*) bírságban marasztalta el básztélyi (*de Bazteh*) András fia Miklóst, továbbá ugyanezen András többi fiát: Andrást, Jánost és Beex-et ill. az anyjukat, András özvegyét, Wech dédunokája (*nepos*): Zoard ellenében.

Említi: István alországbíró 1300. okt. 19.: **XX. [1576.]** sz. reg.

Az említés csak meg nem nevezett alországbírókról szól, de mivel 1300 júniusában már hét bírságban marasztalták el az alpereseket (**XX. [1567.]** sz.), 1300 októberében pedig kilenc bírságban, ezért a per kronológiáját, és az egyes alországbírók hivatali idejét figyelembe véve a többes számban említett „alországbírók” csak devecseri Mártont és Benedeket jelenthetik.

Básztély h. (*Bozteh*, Esztergom m.)
Bozteh ld. Básztély
András (Miklós, András, János és Beex apja, Básztély nb.)
Miklós (András fia, Básztély nb.)
András (András fia, Básztély nb.)
János (András fia, Básztély nb.)
Beex (András fia, Básztély nb.)
Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)
Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

(1298. szept. 27. előtt)

Ákos nb. Ernye fia István levele (*littere magistri Stephani iudicis curie vestre*, ti. *Andreas rex Hungarie*) a leleszi (*de Lelez*) konventhez, hogy adják tanúbizonyságukat besenyő Aba (*Aba Bissenus*) királyi ember mellé, és idézzék meg a király színe elé regetei (*Rugyta*) Péter fiait: Mihályt és Petőcöt Tamás fia László ellenében.

Tartalmilag átírta: leleszi konvent (1298.) okt. 2.: DL 57990. (Soós család 32.)
Kiadása (TÁ): CD III/2. 461–462.; CD VI/2. 272.

Az oklevél kiadási évére a per folytatása utal (**XX. [57224.]** sz. reg.), azt pedig a konventi levél árulja el, hogy az idézésre Szent Mihály előtti szombaton (szept. 27.) került sor. Furcsa, hogy a konvent az országbírót nevezi meg a parancslevél kiadójának, pedig ilyen jellegű ügyekkel az országbírók nem foglalkoznak, csak a helyetteseik. „Hagyományos” esetben elírásra gyanakodhatnánk, ám valószínű, hogy nem tévedtek, ugyanis vélhetően ekkortájt zajlott le a Benedek és István alországbírók közötti hivatalcsere, és éppen nem töltötték be az alországbírói tisztet (ld. részletesen a DPM 202. sz. reg. kommentárját). Az sem kizárható

természetesen, hogy ekkor már lezajlott a hivatalcsere, és István alországbíró a parancslevél igazi kiadója.

Tamás (László apja, eszenyi, Baksa nb.)

László (Tamás fia, eszenyi, Baksa nb.)

Regete h. (*Rugyta*, Abaúj m.)

Rugyta ld. Regete

Péter (Mihály és Petőc apja, regetei, Aba nb.)

Mihály (Péter fia, regetei, Aba nb.)

Petőc (Péter apja, regetei, Aba nb.)

leleszi (*de Lelez*) konvent

Lelez ld. Lelesz(i)

besenyő (*Bissenus*)

Aba, Besenyő (*Bissenus*, királyi ember)

1298. okt. 19., Buda

István alországbíró (*Datum pro memoria*): Uhren fia Jakab az ura: eszenyi (*de Ezen*) Tamás fia László nevében Szent Mihály 15. napjától [okt. 13.] kezdve hat napon át várakozott az oklevéladó színe előtt az Újvár megyei regetei (*de Rygyta de comitatu de Vyvar*) Péter fiai: Mihály és Petőc ellenében, akiket elmondása szerint megidézett, és akik nem jöttek és nem is küldtek senkit, ezért bírsággal tartoznak, ha nem tudják magukat kimenteni. *Datum Bude septimo die termini prenotati, anno Domini M^o CC^o nonagesimo octavo.*

Eredeti: hártaszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét feltja – DL 57224. (Soós család 18.)

Kiadása, regesztája: DPM 202. sz.

Az ügy közvetlen előzménye a leleszi konvent III. András királynak címzett oklevelében olvasható, amelyben jelentik, hogy István országbíró mandátumának megfelelően (*litteris magistri Stephani iudicis curie vestre*) a királyi ember mellé tanúságukat adva megidézték Szent Mihály 15. napjára a királyi jelenlét elé regetei Mihályt és Petőcot Tamás fia László ellenében (**XX. [57224.] sz. reg.**). A királyi jelenlét ebben az időben a Budán székelő alországbírót jelentette, így az itteni budai kelethelyű levél legvalószínűbb kibocsátója az alországbíró. Október második felében már István alországbíró volt hivatalban (**XX. és XX. sz. [1509., 1517.] reg.**), előtte pedig Benedek. A jelen diploma hátulján egy nagyméretű pecsétfelt látható, amely alul és felül egyértelműen lelógott az oklevélről, és alakjából ítélve álló pajzs formája lehetett. Szélessége nem egyértelmű (már csak azért sem, mert a felső, legszélesebb pontja szintén lelógott, így csak a keskenyedő rész mérhető, de az sem teljesen egyértelműen), de kb. 45–50 mm körüli szélességgel számolhatunk. Benedek alországbíró pecsétjét nem ismerjük, ám az öt követő István alországbíró kezdetben ura, István országbíró kb. 54 x 60 mm-es pecsétjét használta, amely elvileg megfeleltethető az említett méretnek és alaknak. (Nem sokkal később egyébként István saját pecsétnyomót kezdett használni, amely kisebb volt, István pecsételéséről ld. a DPM 206. sz. reg. kommentárját.). Ezek alapján a legnagyobb valószínűséggel István lehet a kibocsátó. A Benedek és István közötti hivatalváltás pontos ideje nem ismert, de úgy tűnik, hogy szeptember második felében, végén került rá sor (ld. erről a **XX. sz. [57224.] reg.** kommentárját). A pecsét mellett ez is Istvánra utal.

Uhren (Jakab apja)
Jakab (Uhren fia, Baksa nb. László serviense)
Eszeny h. (*Ezen*, Szabolcs m., ma Eszeny, Ukr.)
Ezen ld. Eszeny
Tamás (László apja, eszenyi, Baksa nb.)
László (Tamás fia, eszenyi, Baksa nb.)
Újvár (*Vyvar*) megye
Abaúj megye ld. Újvár megye
Regete h. (*Rygyta*, Abaúj m.)
Rygyta ld. Regete
Péter (Mihály és Petőc apja, regetei, Aba nb.)
Mihály (Péter fia, regetei, Aba nb.)
Petőc (Péter apja, regetei, Aba nb.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1298. (okt. második fele), Buda

— ([*N*]os comes Stephanus viceiudex curie domini regis): Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nembeli Miklós fia Miklós perbe vonta János kalocsai (*Colocensis*) érseket egy szántókban, rétekben és erdőkben négy ekényi nagyságú birtokrész miatt, az ügy a király és az alországbírái előtt már hosszan húzódott, végül a felek Benedek volt alországbíró engedélyével és fogott bírák közbenjárásával megállapodásra jutottak, majd Miklós és János érsek az alországbíró színe előtt személyesen megjelenve a következő egyezségről számolt be: a föld ügyének eldöntését rábízták az érsek rimai (*de Ryma*) officiálisára: Rack fia Pálra úgy, hogy a jelen had oszlásának nyolcadán Miklós comes és az érsek képviselőjében Rack fia Pál menjenek ki a mondott birtokrészre az általuk odavezetett Irizlaus fia Pál királyi ember és az egri káptalan tanúságának a jelenlétében, és Rack fia Pál a tudása szerint emelje fel a határokat – amelyek a vita tárgyát képezték – az érsek Rimóca (*Rymocha*) és Miklós Kecege (*Kechegee*) nevű földje között. A felek kötelesek elfogadni a meghúzott határt, és nem indítanak pert ez ügyben később, továbbá Miklós azt is megígérte, hogy semmilyen pert nem indít azon birtokrész ügyében, amelyet az érsek Nagypataktól Bélapatakon át Rimóca felé (*a Nagpatok~Nagpotokzada incipiendo usque Belapathoka~Belapothoka versus Rymocham*) elhatárolt, és amelyet Hontpázmány nembeli Jakó fia István és Péter fia Márton akadályoznak, sem az aranybányák kapcsán, amelyek a mondott birtokrészen fekszenek. Ezek után a hadoszlás 15. napján Miklós comes és az érsek ügyvédvalló levelével és annak képviselőjében Rack fia Pál meg is jelentek az alországbíró színe előtt, és egyetértőleg bemutatták az egri káptalan oklevelét, amit az alországbíró teljes terjedelmében átírt:

Az egri káptalan (*capitulum ecclesie Agriensis*) [III.] András királyhoz: Hontpázmány nembeli Miklós fia Miklós bemutatta Benedek alországbíró memoriális oklevelét [XX. sz.], és annak értelmében kiküldték emberüket a hadoszlás nyolcadán Irizlaus fia Pál királyi ember társaságában Rimóca nevű négy ekényi birtokrészre, ami vita tárgyát képezte Miklós comes és János kalocsai érsek között. Ott az érsek officiálisai: Pál comes Miklóssal együtt felemelte a határjeleket, amik a következők: a Rima folyó mellett egy *Hulusukapathaka* nevű hely; rét; egy *kyspotok* melletti gyümölcsfa; körtefa; tölgyfa; egy hegy tetején lévő tölgy; a hegyről lejőve egy *Nogpotokzada* nevű helyen két *bykfa*; az érsek földjének határa, és egy *berch*; *Lamiztha* nevű patak; liget; *Leznechepothaka* nevű patak melletti *feneufa*; *Belapathakazada*,

ahol körbeér. A káptalan előtt megjelenő káptalani és királyi ember mindezt megerősítették, Miklós pedig hozzátette, hogy semmilyen pert nem indít azon Nagypataktól Bélapatakig tartó birtokrész ügyében, amelyet Hontpázmány nembeli Jakó fia István és Péter fia Márton az érsekkel szemben akadályoznak, sem az aranybányák kapcsán, amelyek a mondott birtokrészen fekszenek. *Datum in octavis beati Galli abbatis, anno Domini M^o CC^o nonagesimo octavo.*

Mivel a káptalani oklevélnek egyik fél sem mondott ellent, ezért az alországbíró az elhatárolt földet meghagyta Miklós comesnek és utódainak a kezén. *Datum Bude, septimo die quindenarum residentie exercitus, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo.*

Eredeti: kezdő N iniciálé hiányzik, vörös-sárga selyemfonaton függő barna viaszpecsétje teljesen ép – DL 1509. (MKA, Neo-regestrata acta 536. 34.) > Kont Miklós nádor 1360. júl. 23.: DL 1554. (MKA, Neo-regestrata acta 903. 3.) (1299-es évszámmal)

Kiadása: ÁÚO X. 307–308., 317–318. (ex orig.)

A kiadásban 307. old. 18. sor: *decidendam* helyett *decidendum*; 308. old. 20. sor: *ab* helyett *ex*; 317. old. 19. sor: *possessionis* helyett *possessiones*; 14–15. sor: *descendit* helyett *descendendo*. Az átírás valamiért 1299-re datálta az alországbírói oklevelet, és az egri káptalan átírt leveléből is kihagyott egy kisebb részletet. Az oklevél itteni szövege alapján (ti. hogy a hadoszlás nyolcadán szálltak ki a birtokra a felek, annak a 15. napján tértek vissza az alországbíró elé, és a két időpont között, okt. 23-án állította ki az egri káptalan az oklevelét) a mondott hadoszlásnak okt. 10–15 között kellett történnie – ez alapján a kiadvány napi kelte okt. 30.–nov. 4. közé esne. Ám ez az időpont ellentmondásban áll más adatokkal, csak annyit állapíthatunk meg, hogy a hadoszlásra október elején vagy első felében került sor (minderre ld. a **XX. sz. [1517. sz.]** reg. kommentárját. A jelen oklevél valamikor október második felében került kiadásra. Perjogilag egyébként elég furcsa, hogy nyíltan az egyik fél officiálisa legyen a felfogadott döntőbíró, aki ráadásul a másik fél javára döntsön egy határvitában. Valószínű, hogy a kalocsai érsek számára az igazi tét a Nagypatak és Bélapatak között elterülő aranybányája volt, amire a Hontpázmány nemzetség más tagjai is igényt tartottak. János érsek úgy kenyerezte le a nemzetségbeli Miklós fia Miklóst, hogy egy másik vitás birtokrészt, amely csak szántókból, legelőkből és erdőkből állt, átengedett neki (és az officiálisa kézségesen meg is húzta az új határokat Miklós javára). Cserébe Miklós megígérte, hogy a sokkal nagyobb zsákmányt jelentő aranybánya peréből kiszáll.

Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nemzetség

Hunthpaznan ld. Hontpázmány

Miklós és fia: Miklós (Hontpázmány nb.)

kalocsai (*Colocensis*) érsek

Colocensis ld. kalocsai

János (kalocsai érsek)

Benedek (alországbíró)

Rima h. (*Ryma*, Hont m., ma Rimabánya~Rimavská Baňa, Szl.)

Rimavská Baňa ld. Rima

Rimabánya ld. Rima

Rack (Pál apja)

Pál (Rack fia, János kalocsai érsek officiálisa)

Irizlaus (Pál apja)

Pál (Irizlaus fia, királyi ember)
 egri káptalan
 Rimóca h. (*Rymocha*, Hont m., ma Rimavica, Szl.)
 Rimavica ld. Rimóca
Rymocha ld. Rimóca
 Kecege h. (*Kechegee*, Hont m., ma Kociha, Szl.)
 Kociha ld. Kecege
Kechegee ld. Kecege
 Nagypatak (*Nagpatok~Nagpotokzada*, Hont m.)
Nagpatok ld. Nagypatak
Nagpotokzada ld. Nagypatak
 Bélapatak (*Belapathoka~Belapothoka*, Hont m.)
Belapathoka~Belapothoka ld. Bélapatak
 Jakó (István apja, Hontpázmány nb.)
 István (Jakó fia, Hontpázmány nb.)
 Péter (Márton apja, Hontpázmány nb.)
 Márton (Péter fia, Hontpázmány nb.)
 Rima (*Ryma*) folyó (Hont m.)
Hulusukapathaka patak (Hont m.)
Lamiztha patak (Hont m.)
Leznechepothaka patak (Hont m.)
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1298. (okt. vége), Buda

— (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) az esztergomi káptalanhoz (*capitulum Strigoniensi*): Benedek volt alorsszágbíró levele értelmében [XX. sz.] megjelentek a színe előtt egyik részről Vécs (*Weech*) dédunokái: Zuard és Csák mesterek időközben elhunyt fivérük: Péter képviselőjében is, másik részről pedig a felperes Benedek veszprémi (*Vesprimiensis*) püspök nevében és ügyvédvalló levéllel Péter mester veszprémi éneklőkanonok és a püspök officiálisa: Ethey fia Péter, és bemutatták az esztergomi káptalan oklevelét. Ebben az állt, hogy Vécs mondott dédunokái meg is jelentek Karva (*Korua~Korua*) földön a hadoszlás 15. napján a káptalan két tanújával és a két királyi emberrel, és mindent úgy is csináltak, ahogy Benedek alorsszágbíró mondott levelében állt, de mivel a püspök officiálisa: Péter a betegsége miatt nem tudott ott lenni, aki pedig megjelent, az nem képviselhette a püspök perét – miként ez a káptalani oklevélből kiderült –, ezért az alorsszágbíró elrendelte, hogy a felek Mindenszentek másnapján [nov. 2.] ismét jelenjenek meg Karva földön a két királyi emberrel és az esztergomi káptalan tanúbizonyosságával, és ismét tegyék azt, ami Benedek alorsszágbíró levelében látható. A felek ezután Mindenszentek nyolcadán [nov. 8.] térjenek vissza az alorsszágbíró elé, és mutassák be az esztergomi káptalan levelét, és ugyanekkor a püspök fizesse ki a bírságot is amiatt, hogy az előző időpontban nem jelent meg a földön sem személyesen, és törvényes képviselőt sem küldött. *Datum Bude, septimo die vicesimi secundi diei residence exercitus, anno Domini M^oCC^o nonagesimo octavo.*

Eredeti: vízfoltos, hártaszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 1517. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 46.); *emliti:* esztergomi káptalan 1298. nov. 3.: DL 1513. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 47.)

Kiadása: ÁÚO X. 309–310. Az *említés* kiadása: ÁÚO X. 311–312.

A kiadásban 309. old. 9. sor: *factis* helyett *faciem*; 10. sor *partes* helyett *ipsas partes*; 23. sor: *eciam* helyett *comite*; 28. sor: *facto* helyett *faciem*; 310. old. 5. sor: *prepredictus* helyett *prepredictus*; 13. sor: *facto* helyett *faciem*; 14. sor: *uidimus* helyett *videritis*; 18. sor: *compareant* helyett *comparebunt*; 22. sor: *factum* helyett *faciem*. Az oklevél pontos keltezése attól függ, hogy mikor volt az itt említett hadoszlás. Viszont már az sem teljesen világos, hogy a hadoszlás melyik háborúra vonatkozik. Ebben az évben tudomásunk szerint egyetlen harci esemény volt, ami I. Albert osztrák és stájer herceg ill. Adolf német király között zajlott. Ebben III. András Albertet támogatta némi segédcsapattal. A segítségben 1298. febr. közepén állapodott meg Bécsben a két uralkodó, és a magyar csapatok 1298 februárjának a végén indultak meg nyugatra. A döntő csata július 2-án zajlott, és a híre legkésőbb júl. 26-án már Magyarországra érkezett (minderre ld. Pauler: Magyar nemzet tört. II. 450–452.; RA 4188. sz.). Ez után már biztosan nem halasztottak volna hadoszlás utánra. Viszont a jelen oklevél keltezése „septimo die vicesimi secundi diei residence exercitus”, vagyis a hadoszlás utáni 28. nap, ami egy késő nyári időpontot feltételezne. Van azonban István alországbírónak egy másik oklevele. Ott is egy még Benedek alországbíró által kezdett ügyet fejezett be. Benedek azt rendelte el, hogy a felek hadoszlás nyolcadán menjenek ki a vitás földre. Az egri káptalan jelenlétében meg is járták a határokat, és István levele szerint a hadoszlás 15. napján tértek vissza hozzá, bemutatva az egri káptalan levelét. Az az oklevél viszont pontos dátumot tartalmazott: okt. 23-án kelt (ld. minderre **XX. [Benedek aob. és 1509.]** sz. reg.). A hadoszlás nyolcada és 15. napja közé eső héten volt tehát okt. 23., vagyis ez alapján az eseménynek okt. 10–15. között kellett bekövetkeznie. Ennek azonban elletmond az itteni keltezés, hiszen ennek a 28. napja nov. 6–11. közé helyezné a jelen kiadványt, ám István már nov. 2-ra írta elő a feleknek, hogy újra jelenjenek meg a birtokon a határjárást megismétlendő. Vagyis ha az alországbíró itteni levele nov. 2. előtt kelt (ami bizonyosnak tekinthető), akkor a hadoszlás legkésőbb okt. 5-én történt (ez esetben a kelet nov. 1., ami persze a gyakorlatban elég abszurd lenne, hiszen összesen egy napot hagyna, hogy a felek kiérjenek a földre). Ez viszont nyilvánvalóan ellentmond annak, hogy egy, a hadoszlás nyolcada és 15. napja között kelt oklevelet okt. 23-ra helyezünk. Bár az bizonyos, hogy a kérdéses esemény nem a nyáron véget érő hadbaszállásra vonatkozott, hanem egy számunkra közelebbről nem ismert kora őszi harci cselekményre (ami vélhetően az 1298 nyarán zajlott budai országgyűlés után indult), de az elletmondás csak úgy oldható fel, ha feltételezzük: valahol, valamelyik oklevélben elírtak egy dátumot. Hogy ebben az oklevélben a nov. 2-i határnap véletlenül rosszul lett volna megadva, az kizárható, hiszen az esztergomi káptalan nov. 3-i keltezésű (*tertio die post festum Omnium Sanctorum*), eredetiben fennmaradt oklevele már szól az új határjárásról (pontosabban annak meg nem történtéről, de ez lényegtelen, ld. ÁÚO X. 311–312., DL 1513.), és hogy két külön oklevél pont ugyanúgy írja el a keltezést, kizárható. Elvileg lehetséges, hogy az a bizonyos oklevél, ami a hadoszlás nyolcada és 15. napja közötti héten kelt, nem okt. 23-i kiadású, főleg hogy az csak másolatban maradt fent, ezért ott is elírhatták a keltezést. Ám a dátumformája igen egyértelmű (*Datum in octavis beati Galli abbatis, anno Domini M° CC° nonagesimo octavo*), szeptember-október folyamán nincs olyan ünnep, amelyet a „Gallus” névvel össze lehetne tévesztetni, és arról sem lehet szó, hogy egy „ante” helyett „post” előljárót írtak volna, mert ilyen itt nem szerepel, az „octava-t” mindig csak az ünnep utánra lehet vonatkoztatni. A harmadik lehetőség, hogy az itteni oklevél dátumformulája rossz. Elvileg a hadoszlás utáni 22. nap hetednapján kelt. Az első, jogilag

sikertelen határjárásra pedig a hadoszlás 15. napján került sor. Azt is tudjuk, hogy a felek hamar vissza tudtak térni az alországbíró elé, hiszen amikor nov. 2-án megismételték az eljárást, akkor 3-án már kiállították a káptalannal az oklevelet, és 8-án, öt nappal később már vissza tudtak térni Budára. Nincs okunk feltételezni, hogy pár héttel korábban mindez hosszabb időt vett volna igénybe, valószínű, hogy az első eljárás (hadoszlás 15. napja) után szűk egy héttel a felek már ott voltak az alországbíró előtt, vagyis a hadoszlás után kb. 3 héttel. Miért várt mégis István arra, hogy az új eljárásról szóló oklevelet még egy héttel később adja ki, hiszen mindkét fél jelen volt, nem kellett várakozni senkire? Lehetséges persze, hogy általunk nem ismert hivatali okai voltak, vagy a püspök képviselői csak az utolsó pillanatban jelentek meg, az egy hetes várakozási idő legvégén (az egyik megjelent képviselő egyébként is betegségre hivatkozva maradt távol). Az is lehet azonban, hogy az oklevelet ténylegesen a hadoszlás 15. napjának a hetednapján adták ki, csak a keltezéskor kétszer számolták bele az egy hetet, egyszer amikor leírták a hetednapot, egyszer amikor quindena helyett vicesimo secundo die-t írtak. A feltételezésnek sok gyenge pontja akad: legfőképpen az, hogy az időpontok így is renkívül szűken jönnének csak ki. Okt. 10-i hadoszlással számolva a jelen levél okt. 30-án kelt volna, ami még mindig túl szűk határidő nov. 2-ra, ráadásul azt is jelentené, hogy a másik perben, ahol a nyolcadon (okt. 17-én) mentek ki a felek a birtokra, csak okt. 23-án kérték volna el az egri káptalani oklevelet, és a 15. napon (okt. 24-én, másnap) Egerből már Budára utaztak volna az alországbíró elé. Az ottani kronológia alapján reálisan egy okt. 20. körüli határjárást kellene feltételeznünk, ami – ha a hadoszlás nyolcadát jelenti – leginkább egy okt. 13. körüli hadoszlást feltételez. Ez alapján, még elírt dátummal számolva is, az itteni oklevél nov. 2-a körül kelt volna, amikor az eljárás megismétlését rendelte. El kell tehát fogadni, hogy a probléma nem feloldható, és a hadoszlás legvalószínűbben október hónap elején vagy első felében történt (október 13-án egyébként már működött az alországbírói szék, ez talán szintén a hadoszlás megtörténte utal, ld. **XX. sz. [57224.]** reg.). Az itteni oklevelet így október végére helyezhetjük.

Benedek (veszprémi püspök)
 veszprémi (*Wesprimiensis*) püspök
 Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)
 Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)
 Csák (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)
 Péter (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)
 Karva h. (*Korua~Koroo*, Esztergom m., ma Kravany nad Dunajom, Szl.)
 Benedek (alországbíró)
Weech ld. Vécs
 Péter mester (veszprémi éneklőkanonok)
 veszprémi éneklőkanonok
 Ethey (Péter apja)
 Péter (Ethey fia, Benedek veszprémi püspök offciálisa)
 esztergomi káptalan
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1298, Buda

— oklevele szerint Chene fia György és némai Konrád fia Konrád között per volt egy Néma földön elterülő két ekényi birtokrész ügyében, amelyet végül – az oklevélben leírt okok miatt – Konrád nyert el.

Tartalmilag átírta: 1) Pálóczi Máté országbíró 1434. nov. 30. > 1782. évi *másolata*: DL 98348. (Esterházy család, gesztési); 2) Bátori István országbíró 1435. ápr. 29.: DL 44031. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Véghely); 3) 15. sz.-i rongált töredék: nem fellelhető

A TÁ-3. sz. rongált töredék *kiadása*: Alapi: Komárom m. 56.

Az oklevél szövege (TÁ-2 alapján, szögletes zárójelben a TÁ-1-ből való kiegészítések):

[DL 44031.: 42. sor legeleje; DL 98348.: 06-os kép, jobb oldali lap]

... secundo vero earundem comitis Stephani viceiudicis curie domini regis anno Domini M^o ducentesimo nonagesimo octavo Bude emanata explicasset, quomodo in[ter] Georgium filium ipsius Chene et Corardum filium Corardi de Nema super facto ipsius terre duorum aratrorum in Nema existentis lis mota fuisset, que ex rationibus [in] eisdem conscriptis eidem Corrado adiudicata fuisset.

Mindhárom tartalmi átírás ugyanazt a szöveghagyományt követi, de a kiadott átíró oklevél olyan rongált és szövege olyan hiányos, hogy a két teljesebb szöveghagyományt itt is közöljük.

Chene (György apja, Koppán nb.)

György (Chene fia, Koppán nb.)

Néma h. (*Nema*, Komárom m., ma Kolozsnéma~Klížska Nemá, Szl.)

Klížska Nemá ld. Néma

Kolozsnéma ld. Néma

Konrád és fia: Konrád (némai)

(1298 vége)

— levele (*littere comitis Stephani viceiudicis curie vestre*, ti. *Andreas rex Hungarie*) a pécsi káptalanhoz, hogy küldjék ki tanúságukat együtt Dorozsma (*Durusma*) nembeli István királyi emberrel, és menjenek ki Lampert fia Rozbeyd Valkó (*de Wolkou*) megyei, Tolmány (*Tholman*) nevű birtokára, és idézzék őt meg, hogy személyesen és nem ügyvédek útján megjelenve vasadi (*de Wosoud*) János ellenében mutassa be azon okleveleit, amelyekre hivatkozva a bevezető oklevélnek (*littere introductorie*) ellentmondott (*videntur revocari*). Meg kell ugyanis vizsgálni, hogy miért ne vezethetnék be Jánost Tolmány birtokba, aki pernyertes lett Rozbeyd-del szemben. Az alországbíró oklevelét a káptalan adja vissza Jánosnak.

Tartalmilag átírta: pécsi káptalan 1299. jan. 8.: SNA, Zay család ugróci levéltára: Krasznecz László elenchusa szerint rendezett iratok D. 1. 2. (DF 265821.)

Kiadása (TÁ): CD VII/3. 113–114.; ÁÚO X. 354–355.; CDCr VII. 325–326.

A káptalani oklevél szerint az idézés jan. 3-án történ (*in sabbato post festum circumcisionis Domini*), az alországbírói parancslevél tehát valamikor 1298 legvégén kelt.

pécsi káptalan

Dorozsma (*Durusma*) nemzetség

Durusma ld. Dorozsma

István (János fia, Dorozsma nb., királyi ember)

Rozbeyd (Lampert fia, tolmányi)

Lampert (Rozbeyd apja, tolmányi)
Valkó (*Wolkou*) megye
Wolkou ld. Valkó
Tolmány h. (*Tholman*, Valkó m.)
Tholman ld. Tolmány
Vasad h. (*Wosoud*, Valkó m.)
Wosoud ld. Vasad
János mester (vasadi)

(1298)

— oklevele (*littere ... nostre*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*), amelyben az Iruzlaus és Barleus ellenében megidézett kálnai (*de Kalna*) Mihály fia Mihályt bírsággal sújtja, mert nem jött el, és nem is küldött senkit.

Említi: István alországbíró 1299. jan. 2.: **XX. [49011.]** sz. reg.

Mivel István csak 1298 elejétől került hivatalba, ezért az 1299. jan. 2-án említett korábbi levele csak ebben az évben kelhetett.

Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)
Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb., pozsonyi alispán)
Kálna h. (*Kalna*, Bars m., ma Kalná nad Hronom része, Szl.)
Kalna ld. Kálna
Mihály (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, István apja, kálnai)

1299. jan. 2., Buda

— (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) a nyitrai káptalanhoz (*capitulo Nitriensi*): Iruzlaus pozsonyi alispán (*curialis comes Posoniensis*) a maga és fivére: Barleus nevében bemutatta az oklevéladó és más alországbírák okleveleit [**XX., XX. és XX. [49010., 1298. febr.–szept.; (előző) sz. reg.]**], amelyek szerint kálnai (*de Kalna*) Mihály fia Mihályt és annak fiát: Istvánt öt bírságban is elmarasztalták, ugyanennyi terminuson való meg nem jelenése miatt. Az alországbíró ezért kéri a káptalant, hogy adjanak maguk közül valakit tanúbizonysággul, akinek a jelenlétében Fülöp fia Móric királyi ember bevezeti Barleust és Iruzlaust Mihálynak és fiának: Istvánnak Újfalu (*Vyfolu*) nevű, üresnek mondott birtokába a per főtárgya és az öt bírság fejében. Az esetleges ellentmondókat, továbbá Mihályt és Istvánt idézzék meg a király színe elé Barleusék ellenében alkalmas időpontra, és szólítsák fel Mihályékat, hogy a perkezdet előtt fizessék ki az öt bírságot, különben véglegesen lezárják az ügyet, a történeteket pedig írják meg a királynak. *Datum Bude, in crastino octavarum nativitatis Domini, anno eiusdem M° CC° nonagesimo nono.*

Átírta: nyitrai káptalan 1299. febr. 12.: DL 49011. (Bossányi család A. 25.) *Említi:* István alországbíró 1299. márc. 7.: **XX. [243687.]** sz.

Kiadása: HO VI. 437–438.

A kiadásban 437. old. 8. sor: *Barlev* helyett *Barleo*.

Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)

Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb., pozsonyi alispán)
pozsonyi alispán
nyitrai (*Nitriensis*) káptalan
Nitriensis ld. nyitrai
Kálna h. (*Kalna*, Bars m., ma Kalná nad Hronom része, Szl.)
Kalna ld. Kálna
Mihály (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, István apja, kálnai)
István (Mihály fia, kálnai)
Fülöp (Móric apja)
Móric (Fülöp fia, királyi ember)
Újfalú h. (Vyfolu, Nyitra m., ma Tőkésújfalú~Klátova Nová Ves, Szl.)
Klátova Nová Ves ld. Újfalú
Tőkésújfalú ld. Újfalú
Vyfolu ld. Újfalú
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1299. jan. 19.

— (*Datum pro memoria*): azon perben, amit Leurenté mester indított az oklevéladó színe előtt vízkereszt nyolcadán [jan. 13.] Ádám fia Pál fia: István ellen Beled nevű rokonának megölése és pusztítás miatt, a felek a következőképpen egyeztek ki. Amennyiben Leurenté Gyertyaszentelő Boldogasszony 15. napján [febr. 16.] esküt tesz a veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan előtt arról, hogy Beled nevű rokonát István ölte meg, akkor István 50 márkát tartozik fizetni neki a káptalan által megszabott időpontban. Továbbá ha Leurenté ugyanezen a napon arról is esküt tesz, hogy az István által elvitt két ló értéke 10 марка volt, akkor Istvánnak ezt is ki kell fizetnie neki a megjelölt időpontban, ám a pusztítás ügyétől Leurenté a bárók kérésére eltekintett. Ezen kívül Leurenté a megölt Beled rokonait állítsa a káptalan elé. Azt is kinyilvánították, hogy ha István ezen rendelkezéseket nem hajtaná végre, akkor perben maradjon Leurenté mesterrel. A felek az eskü letétele után térjenek vissza az oklevéladó színe elé, és mutassák be a káptalan oklevelét az ügy lefolyásáról. *Datum septimo die octavarum predictarum, anno eiusdem M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: befűzött hártyaszalaggal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 40252. (Múz. törzssanyag, Véghely)

Kiadása, regesztája: DPM 206. sz.

A kiadót a veszprémi káptalan levele árulja el, amely szerint Leurenté febr. 16-án „secundum continentiam literarum memorialium iudicis curie domini regis” tette le az esküjét (HO VIII. 388–389.). Ekkor Ákos nb. István töltötte be az országbírói tisztséget (Zsoldos: Archontológia 36.). Felmerülhet ugyanakkor a kérdés, hogy nem-e az alországbíróra gondolt a káptalan, az oklevél hátulján ugyanis egy kb. 40 x 44 mm-es pajzs alakú pecsétfolt található. Ez nagyjából egyezik István alországbíró saját pecsétméretével. Az alországbíró 1298 októberétől meg az ura, István országbíró kb. 54 x 60 mm-es pecsétjét használta (ld. DL 1509., 1517.; leírása: Rácz: Ákos nemzetség címere 27. 3.1. sz.), majd – feltehetően miután elkészült a saját tipáriuma – egy kisebb, kb. 42 x 40 mm-es, szintén pajzs alakú sigillummal hitelesített (ép példánya: DL 1490., vö. 1559.; leírása: Rácz: Ákos nemzetség címere 28. 4. sz.), és 1300-ig ezzel pecsételt (ld. pl. DL 40254., 1564., 1559., 57071.). Az első

bizonyíthatóan hozzá köthető lenyomata az új, saját pecsétnek egy 1299. márc. 7-i oklevélen látható (DL 40254.), míg 1298-ban még az országbírói sigillummal hitelesített. Az itteni januári oklevél a két időpont között van, de mivel a méret nagyjából egyezik (a folt kb. 2 mm-rel hosszabb az elvárhatónál, de ez még a „hibahatáron” belül van), ezért a kiadót inkább az alországbíróval, mint az országbíróval azonosíthatjuk, még ha a káptalani oklevél országbírói memoriálist is emlegetett. A tévedést talán az okozta, hogy itt egy Datum pro memoria-kiadványról van szó, ezért a kibocsátót csak a pecsétje alapján azonosították, és a nevek egyezősége és a titulusok hasonlósága miatt tévesztették össze a kiadót.

Leurent mester
Beled (Leurent mester rokona)
Ádám (Pál apja)
Pál (Ádám fia, István apja)
István (Pál fia)
veszprémi káptalan

1299. márc. 4.

Ákos nb. Ernye fia István (*Nos magister Stephanus iudex curie domini regis*): bizonyítja, hogy Kozma comes és Odun fia Ivánka teljesen megfizettek minden rájuk kiszabott bírságot, különösképpen azt a 28 márkát, amire a most elmúlt Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] kötelezték magukat kettős fizetés terhe mellett István alországbírónak, az oklevéladó serviensének, a király és a budai káptalan levelével [RA 4219. sz.], Durug fia Miklós és fivérei, ill. Boda fia István és fivérei ellenében. Minderről átadta neki az egri káptalan és a saját oklevelét. *Datum in die Cinerum, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: hártaszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 40253. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy Imre)

Kiadása: HO VII. 274–275.

Kozma, Kis (Kozma fia, Gutkeled nb.)
Odun ld. Adony
Adony (Ivánka apja, Gutkeled nb.)
Ivánka (Adony fia, Gutkeled nb.)
István alországbíró
budai káptalan
egri káptalan
Durug ld. Dorog
Dorog (Miklós apja, Gutkeled nb.)
Miklós (Dorog fia, Gutkeled nb.)
Boda (István apja, Gutkeled nb.?)
István (Boda fia, Gutkeled nb.?)

1299. márc. 7., Buda

István alországbíró (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): megjelent egyik részről Pósa fia János a maga, ill. Pósa mester zalai (*Zaladiensis*) főesperes és fivére: Márk nevében, másik részről Tamás fia Fülöp a maga és fivére: Tamás, ill. az elhunyt fivérüknek: Dénesnek a fia: Dénes nevében, és elmondták, hogy abban a perben, amelyet Esto mihi-vasárnap [márc. 1.] folytattak volna az alországbíró színe előtt egymás ellen, az alországbíró

engedelmével és fogott bírák közbenjárásával a következő egyezsége jutottak. A felek egyrészt a vérrokonságuk okán kölcsönösen elejtenek minden pert, amit emberölés, gyújtogatás, károkozások és dúlások miatt folytattak egymás ellen egészen mostanáig. Ezen kívül azt a megállapodást, amelyet egyik részről Pósa fia János, másik részről Tamás fiai: Fülöp, Tamás és az elhunyt Dénes kötöttek fogott bírák közbenjárásával a türjei (*de Iurle*) konvent oklevele által, megtekintvén ezt az oklevelet a felek érvényben tartják, kivéve egy részt. Az elhunyt Dénes ugyanis a Türje (*Iurle*) birtokban bírt jogát a mondott oklevél szerint elvesztette a Pósanak okozott jogtalanságok miatt, vagy kifizethette a mondott birtokrész értékét is neki, de Pósa fia János a maga és fivérei nevében elengedi ezt a kötelezettséget Fülöpnek és testvéreinek, különösképpen pedig az elhunyt Dénes fiának, és a mondott birtokrészt átengedi nekik. A felosztás szerint tehát Jánosnak, és fivéreinek: Pósa mesternek és Márknak jut a Drávántúlra eső (*totaliter in Dravanis partibus existentes*) Orbona (*Wrbona*) és *Zalaburda*, a Zala megyében lévő Bér (*Beer*), Batyk (*Bochgk*) és Hidvég (*Hydweg*) falvak, továbbá Dénesnek és Tamás fiainak azon birtokrésze, amit a Tisza (*Thycia*) melletti Püspökiben (*in Pyspuky*) bírnak. Fülöpnek, Tamásnak és Dénesnek pedig a szentgróti vár (*castrum de Sancto Gerardo*) a (wlg.) Szentgrót (*Scentgerolth*) nevű faluval, *Zyud*, Barka (*Barka*) és Udvarnok (*Wduornuk*) falvak jutottak minden haszonvételükkel. A felek a másíknak jutott birtokokra nem tartanak semmilyen igényt. Ezen kívül a korábbi osztozkodás során Fülöp és fivérei Pósa fiainak az akarata ellenére tartották maguknál Batyk falut és haszonvételeit, ezért a Reminiscere-vasárnap utáni szerda 22. napján [ápr. 8.] a felek menjenek ki a birtokra tomaji (*de Thomay*) László királyi ember és a veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan tanúságának jelenlétében – akiket János és fivérei vezetnek oda –, ill. enyerei (*de Enuruh*) Imre királyi emberrel – akit Fülöp és fivérei vezetnek oda –, és Fülöpék adják át Batyk birtokot Pósa fiainak birtoklásra minden haszonvételével együtt, ti. a malmokkal, kivéve egy egykereű malmot (*excepta una rota molendini molantis*), amely elmondásuk szerint egy nemzetségükhöz tartozó nemesé. Az ott élő népeknek engedjék meg, hogy tetszésük szerint maradjanak, vagy távozzanak onnan, ahogy akarják. A visszaadás ötödnapján [ápr. 12.] a felek a két királyi emberrel együtt jelenjenek meg a veszprémi káptalan előtt, és Tamás fiai ill. Dénes adják át minden olyan privilégiumukat és okiratukat, amelyek az osztozkodás során Pósa fiainak jutott birtokokról szólnak, különösen [IV.] Béla király aranybullás, Orbona és *Zalaburda* birtokokkal kapcsolatos oklevelét (*privilegium ... cum aurea bulla*) [RA 769. sz.]. Ezután János és fivérei is adják át amazoknak a különféle bírók, káptalanok és konventek által ellenük kiadott bírságleveleket, és engedjék el a kiszabott bírságokat és büntetéseket. A felek ezután Szent György nyolcadán [máj. 1.] személyesen vagy a mondott káptalan ügyvédválló levele útján megjelennek az alországbíró színe előtt, és bemutatják a káptalan oklevelét az események lefolyásáról, és a megegyezést meg a birtokosztályt az alországbíró és a király oklevelével erősítik meg. Azt is kinyilvánították a felek, hogy ha valaki a fenti megegyezéstől eltérne, akkor 50 márkát tartozik fizetni a perkezdet előtt. *Datum Bude, septimo die post dominicam Esto michy, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: hártaszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 40254. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása: ÁkO 170–173. *Regesztája:* Kovács: Türjei prépostság 173. 9. sz.; Benedek: Jász-Nagykun-Szolnok megyei oklevelek 238. *Fordítása:* Benedek: Tiszapüspöki oklevelek 17–18. (részl.)

Az oklevél tartalmát ezen kívül részletesebben ismerteti: Kubinyi: Adalékok 39.; Ruzsa: Batyk 12–13.

Pósa (János, Pósa és Márk apja, Túrje nb.)
János (Pósa fia, Túrje nb.)
Pósa (Pósa fia, Túrje nb., zalai főesperes)
zalai (*Zaladiensis*) főesperes
Zaladiensis ld. zalai
Márk (Pósa fia, Túrje nb.)
Tamás (Fülöp, Tamás és Dénes apja, Túrje nb.)
Fülöp (Tamás fia, Túrje nb.)
Tamás (Tamás fia, Túrje nb.)
Dénes (Tamás fia, Dénes apja, Túrje nb.)
Dénes (Dénes fia, Túrje nb.)
túrjei (*de Iurle*) konvent
Iurle ld. Túrje(i)
Túrje h. (*Iurle*, Zala m.)
Drávántúl
Orbona h. (*Wrbona*, Kőrös m., ma Obrovnica, Ho.)
Wrbona ld. Orbona
Obrovnica ld. Orbona
Zalaburda h. (Kőrös m.)
Zala megye
Bér h. (*Beer*, Zala m., ma Zalabér)
Beer ld. Bér
Zalabér ld. Bár
Batyk h. (*Bochgk*, Zala m.)
Bochgk ld. Batyk
Hidvég h. (*Hydweg*, Zala m.)
Hydweg ld. Hidvég
Tisza (*Thycia*) folyó
Thycia ld. Tisza
Püspöki h. (*Pyspuky*, Szolnok m., ma Tiszapüspöki)
Pyspuky ld. Püspöki
Tiszapüspöki ld. Püspöki
Szentgrót vár (*castrum de Sancto Gerardo*, Zala m., ma Zalaszentgrót)
Szentgrót h. (*Scentgerolth*, Zala m., ma Zalaszentgrót)
Zalaszentgrót ld. Szentgrót, Szentgrót vár és Udvarnok
Sanctus Gerardus ld. Szentgrót
Scentgerolth ld. Szentgrót
Zyud h. (Zala m.?)
Barka h. (*Barka*, Zala m.?)
Udvarnok h. (*Wduornuk*, Zala m., ma Zalaszentgrót része)
Wduornuk ld. Udvarnok
Tomaj h. (*Thomay*, Zala m.)
Thomay ld. Tomaj
László (tomaji, királyi ember)
veszprémi (*Wesprimiensis*) káptalan
Enyere h. (*Enuruh*, Zala m.)
Enuruh ld. Enyere
Imre (enyerei, királyi ember)

Béla IV. király
Buda kh. (Buda, Pilis m., ma Bp. része)

(1299. márc. 7.)

— bírságlevelében (*in litteris nostris iudicialibus*, ti. *Stephanus viceiudex curie domini regis*) a hatodik bírsággal sújtja Mihály fia Mihály és fiát: Istvánt, amiért megidézték őket húshagyó kedd vasárnapjára [márc. 1.] Barleus és Iryzlaus ellenében a király színe elé, de ők nem jöttek és nem is küldtek senkit.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1299. márc. 7.: **XX. [243687.] sz.**

A márc. 1-jére meg nem jelenőkre kiszabott bírságot és a bírságlevelet a márc. 7-i oklevél már említi, viszont a korabeli perjog értelmében 7 napot mindenképpen várni kellett a meg nem jelentre, amíg bírsággal lehetett sújtani – így a bírságlevél szinte bizonyosan ugyanazon a napon kelt, egyszerre a nyitrai káptalannak szóló utasítással, hogy a megjelent felet ismét vezessék be az elmarasztaltak birtokába (ld. a **következő** regesztát).

Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)
Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb., pozsonyi alispán)
Mihály (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, István apja, kálnai)
István (Mihály fia, kálnai)

1299. márc. 7., Buda

— (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) a nyitrai káptalanhoz (*capitulum Nytriensi*): a káptalannak a királyhoz küldött oklevele szerint Fülöp fia Móric királyi ember együtt a káptalan Buch nevű örkanonokával az alországbíró korábbi levele értelmében [**XX. sz. (49011.)** reg.] bevezette Barleust és Iryzlaust Mihály fia Mihálynak és fiának: Istvánnak Újfalu (*Wyfolu*) nevű földjébe a köztük lévő per főtárgya és azon öt bírság fejében, amiben Mihályékat elmarasztalták. A bevezetés során nem akadt ellentmondás, és Mihályékat ismét megidézték Barleusék ellenében húshagyó kedd vasárnapjára [márc. 1.], akik nem jöttek és nem is küldtek senkit, mint ez az alországbíró a hatodik bírsággal sújtotta őket, ahogyan az bírságlevelében látható [**XX. sz. (előző, 1299. márc. 7.)**]. Ezért az alországbíró kéri a nyitrai káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat, akinek a jelenlétében a mondott Móric királyi ember újra bevezeti Barleusékat Újfalu birtokba, és 15 napig ott maradnak, hogy akad-e ellentmondó. Mihályt és fiát idézzék meg a király színe elé Barleusék ellenében, hogy feleljenek a vádakra és a perkezdet előtt fizessék ki a mondott hat bírságot, különben Újfalu ügyében végső döntés fog születni. A káptalan írja meg a királynak az események lefolyását. *Datum Bude, sabbato proximo ante dominicam Invocavit, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: hártája enyhén foltos, hártaszalagoknak való kivágásokkal – Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár: Oklevélgyűjtemény 41. (DF 243687.)

Kiadása: HO VII. 439–440.

Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)
Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb., pozsonyi alispán)

nyitrai (*Nytriensis*) káptalan
Nytriensis ld. nyitrai
Mihály (Mihály apja, kálnai)
Mihály (Mihály fia, István apja, kálnai)
István (Mihály fia, kálnai)
Fülöp (Móric apja)
Móric (Fülöp fia, királyi ember)
Buch (nyitrai káptalan örkanonoka)
nyitrai káptalan örkanonoka
Újfalú h. (*Wyfolu*, Nyitra m., ma Tökésújfalú~Klátova Nová Ves, Szl.)
Klátova Nová Ves ld. Újfalú
Tökésújfalú ld. Újfalú
Wyfolu ld. Újfalú
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1299. márc. 10., Buda

— (*Datum pro memoria*): egy darabot Tema (*Thema*) földből temai Sándor fia András újra visszatartott a régi és új határai mentén, bár a földet Byter comes korábban esküjével megvédelmezte ezen Andrással szemben, amely határokat a király embere a váci (*Waciensis*) káptalan tanúságával állította fel, és ezeket a király egyezséglevele tartalmazza. Ám a pert András folytatni akarta az oklevéladó előtt Byter fiaival szemben – mivel Byter meghalt –, megjelent az oklevéladó színe előtt Farkas fia Demeter a maga és fivére: Mochk, ill. rokonai, Perse fiai: Péter, Miklós és György nevében a váci káptalan ügyvédvalló levelével, és eltiltotta Andrást a földdarabbal kapcsolatos per folytatásától, ill. Byter fiait – akiknek a nevében Herman comes jelent meg ugyanezen káptalan ügyvédvalló levelével – a föld birtokba vételétől, azt állította ugyanis, hogy ő még annak idején a maga és a rokonai nevében eltiltotta Byter comest a földdarabon való eskü letételétől, és Andrást is, hogy a váci káptalan jelenlétében felvállalja az esküt, illetve felállítsák a föld határjeleit. Bemutatta minderről a váci káptalan oklevelét, amelyben ezt a tiltást tette. Demeter a maga és rokonai nevében bemutatta Márton comes levelét is [XX. sz. [1293–1297] reg.], amely szerint amikor András és Byter comes között a földdarab visszatartása ügyében per folyt, akkor ugyanezen képviselő: Herman azt mondta, hogy András a 4 ekényi földet azért köteles Byter színe előtt 17 márkáért elzálogosítani, mert ezen 4 ekényi rész kivételével Byternek része van Tema földben, ahogy ez Márton oklevelében külön is benne van, ám András azt állította, hogy ez a rész az ő öröksége, és Byter jogtalanul tartja magánál. Végül Byter esküt tett az ő örökségi jogáról, míg Demeter szintén az örökségi jogán tartotta vissza a földet, mivel ő és Perse fiai Andrásnak a rokonai. Ezért az oklevéladó elrendelte, hogy Szent György nyolcadán [máj. 1.] a váci káptalan előtt Byter fiai állítsanak tanúkat Demeter, Mochk és Perse fiai ellenében arról, hogy a Demeter és rokonai által visszatartott föld atyjuknak: Byternek az öröklött birtoka, és ugyanezen a napon Demeter, Mochk és Perse fiai az egri káptalan előtt állítsanak tanúkat Byter fiai ellenében. Két héttel később a felek térjenek vissza az oklevéladó színe elé, és mutassák be a káptalanok oklevelét, amely a tanúk neveit és vallomását tartalmazza. Byter fiai azonban csak a mondott földrész 5/6-od részének ügyében állítsanak tanúkat Farkas és Perse fiai ellenében, az 1/6-od rész, ti. András része ugyanezen földből, Byter fiainak jusson örökös birtoklásra. *Datum Bude, septimo die Cynerum, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: hártyszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét feltja – DL 72982. (Darvas család 5.)

Kiadása: HOKl 170–171. *Regesztája:* DPM 210. sz.

A kiadásban 170. old. 8. sor: *continentur* helyett *continetur*; *deffunctus* helyett *defunctus*; 171. old. 10. és 14. sor: *fratres* helyett *filios*; *porcionibus* helyett inkább *partibus*. Az oklevél hátulján lévő pecsétfolt mérete megfeleltethető István alországbíró saját pecsétjének méretével (ld. a **XX. [40252.]** sz. reg. kommentárját), amely az alországbíró valószínűsíti. Az ügy folytatására ld. a **XX. [65723.]** sz. reg.

Tema h. (*Thema*, Nógrád m.)

Thema ld. Tema

Sándor (András apja, temai)

András (Sándor fia, temai)

Biter (Mikó fia)

váci káptalan

Farkas (Demeter és Mochk apja)

Demeter (Farkas fia)

Mochk (Farkas fia)

Perse (Péter, Miklós és György apja)

Péter (Perse fia)

Miklós (Perse fia)

György (Perse fia)

Herman (Heym fia, Biter fiainak képviselője)

Márton (comes, alországbíró)

egri káptalan

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1298–1299. márc. 11. előtt)

— oklevele (*littere ... nostre*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Walter fia Endre mester budai polgár (*civis de castro Budensi*) a színe előtt jogigényt támasztott az esztergomi káptalnnal szemben egy régebben Zenye asszony tulajdonában lévő palotára (*pallacium*), amely Esztergom városában a piactér északi részén található. A per hosszan húzódott a felek között, végül az 1299. év hamvazószerdájának nyolcadán [márc. 11.] mindkettejüknek be kellett mutatni az okirataikat, a káptalannak Fülöp fermói (*Firmanus*) püspök pápai legátus kiadványát, Endrének pedig az esztergomi káptalan palotával kapcsolatban kiadott oklevelét. Ezen kívül a káptalan köteles volt az alországbíró színe elé állítani Csák (*Chaak*) nembeli Pós fia Ugrint, a palota szavatolóját (*expeditor*).

Említi: István alországbíró 1300. febr. 2.: **XX. sz. [836.]**

Az említésből (*exhibuit nobis litteras quamplures, nostras videlicet, et cruciferorum ecclesie Sancti Regis Stephani de Strigonio*) és az utána következő perismertetésből nem derül ki egyértelműen, hogy hány alországbírói oklevelet mutattak be, és hogy azok meddig feoglalták magukban a pert. A perismertetés alapján még két perhalasztás történt, az egyik a király okleve révén, a másikat nem tudjuk kinek a levele által. Ezen kívül 1299. júl. 10-én is történt egy tárgyalási szakasz, elképzelhető, hogy az alországbírói oklevél (vagy oklevelek

közül az egyik) odáig foglalta magában az eseményeket (ld. a **XX. [836.]** sz. regesztát). Mi itt egyetlen regeszta alá vettük fel az említést, és csak az oklevelek bemutatására kitűzött első határnapig ismertettük a kiadvány lehetséges tartalmát, mert akkor egészen biztosan született egy alországbírói levél. Nem kizárt azonban, hogy az említett diploma későbbi, és a per egy másik szakaszában kelt.

Walter (Endre apja, komáromi ispán)
Endre (Walter fia, budai polgár)
budai (*de castro Budensi*) polgár
esztergomi káptalan
Zenyé asszony
Esztergom h. (*Strigonium*, Esztergom m.)
Strigonium ld. Esztergom
Fülöp (fermói püspök, magyarországi pápai legátus)
fermói (*Firmanus*) püspök
Firmanus ld. fermói
Csák (*Chaak*) nemzetség
Chaak ld. Csák
Pós (Ugrin apja, Csák nb.)
Ugrin (Pós fia, Csák nb.)
Pous ld. Pós
Wgrinus ld. Ugrin

(1299., ápr. 1. előtt)

Ákos nb. Ernye fia István vagy **István alországbíró** oklevele szerint (*secundum continentiam litt[erarum ...] ...dicis curie [domini] regis*) Kozma comes köteles böjtközép nyolcadán [ápr. 1.] a váradi káptalan színe előtt a maga, fiai és serviensei nevében 12 és fél márkát fizetni reszegei (*de Rezuge*) Boda fia Istvánnak.

Tartalmilag átírta: váradi káptalan 1299. ápr. 6.: DL 40255. (Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy Imre)

Kiadása (TÁ): HO VII. 275.

Az oklevél vízfoltos, és sajnos pont nem látszik, hogy a „...dicis” szó előtt „iudicis” vagy „viceiudicis” állt. Az országbíró javára szólna, hogy elég kicsi a hely ahhoz, hogy a „vice” előtag ott szerepeljen (bár nem lehetetlen elképzelni ezt sem), ugyanakkor az alországbíró mellett szólna az, hogy az ilyen típusú perek inkább az ő ítélőszéke előtt szoktak megfordulni.

Kozma, Kis (Kozma fia, Gutkeled nb.)
váradi káptalan
Reszege h. (*Rezuge*, Bihar m.)
Rezuge ld. Reszege
Boda (István apja, reszegei)
István (Boda fia, reszegei)

(1298–1299. ápr.)

István alországbíró bírságlevelében (*in litteris ... comitis Stephani viceiudicis curie nostre iudicialibus*) bírsággal sújtja divéki (*de Dyvek*) István fia Istvánt Barleus és fivére: Iruzlaus ellenében.

Tartalmilag átírta: III. András 1299. máj. 2. (RA 4234. sz.) > esztergomi káptalan 1301. nov. 7. (AOkl I. XX. sz.): DL 49012. (Bossányi család A. 28.)

Kiadása (TÁ): CD VI/2. 196.; HO VI. 441.

Barleus (Bán fia, Divék nb., budai alnádor)
Iruzlaus mester (Bán fia, Divék nb., pozsonyi alispán)
Divék h. (*Dyvek*, Nyitra m., ma Nyitradivék~Diviaky nad Nitricou, Szl.)
Diviaky nad Nitricou ld. Divék
Nyitradivék ld. Divék
Dyvek ld. Divék
István és fia: István (Divék nb., divéki)

(1299., máj. 1. előtt)

— levele szerint (*secundum continentiam litterarum comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*) Kázmér fiai: Felicián és Gunchul, továbbá Ugrin fia István fia Domonkos 10 márkát köteles fizetni Szent György nyolcadán [máj. 1.] részint dénárookban, részint becsértékben Fulkus fiainak: Simonnak, Pálnak, Péternek és Mihálynak a váci (*Waciensis*) káptalan színe előtt.

Tartalmilag átírta: váci káptalan 1299. máj. 5.: DL 57070. (Dancs család)

Kiadása (TÁ): HO VII. 277–278. *Regesztája (TÁ):* Abaffy-Dancs-Hanvay 29. 9. sz.

Fulkus (Simon, Pál, Péter és Mihály apja, Kacsics nb.?)
Simon (Fulkus fia, Kacsics nb.?)
Pál (Fulkus fia, Kacsics nb.?)
Péter (Fulkus fia, Kacsics nb.?)
Mihály (Fulkus fia, Kacsics nb.?)
váci (*Waciensis*) káptalan
Waciensis ld. váci
Kázmér (Felicián és Göncöl apja)
Felicián (Kázmér fia)
Gunchul ld. Göncöl
Göncöl (Kázmér fia)
Ugrin (István apja)
István (Ugrin fia, Domonkos apja)
Domonkos (István fia)

(1299. máj. 1. előtt)

— memoriális oklevele szerint (*secundum continentias [sic!] memorialium litterarum Comitis Stephani, Vice-Iudicis curiae nostrae formam iudicii continentes*) egyik részről a felperes Péter fia András mester, másik részről Bano (dict.) Marcell és fivére: Pansa [sic! Pausa?] köteles felfogadott bajvívókkal lovas párbajt vívni a király színe előtt Szent György nyolcadán [máj. 1.] Daj (*Day*) föld ügyében. András állítás szerint ugyanis a föld az ő és elődei öröklött birtoka, míg Marcellék szerint a királyi mézadók (*mellidator*) földje volt, és [IV.] László király adományozta nekik szolgálataik fejében.

Tartalmilag átírta: III. András 1299. máj. 9. (RA 4234. sz.): nem fellelhető

Kiadása (TÁ): CD VI/2. 190–191. (Ex analectis Fejérvárianis Tom. 1. nro. CCCLXXIV.)

Péter (András, Iván és Benedek apja)
András (Péter fia)
Marcell (Pósa fivére)
Pósa (Marcell fivére)
Pansa ld. Pósa
Daj h. (*Day*, Fejér m., ma Majosháza)
Day ld. Daj
Majosháza ld. Daj
László IV. király

(1299., máj. 20. előtt)

— levele (*littere comitis Stephani viceiudicis curie vestre*, ti. *Andreas rex Ungarie*) az esztergomi keresztes konventhez: adják tanúbizonyságukat mocsolai (*de Machala*) Potouch fia Sebestyén királyi ember mellé, és idézzék meg a következő keszi (*de Kezu*) nemeseket: Simon fiait: Lórántot és Dénest, fivérét: Jakabot, Móric bán fiait: Mihályt és Andrást, és azok servienseit: Tump-ot, Vr (dict.) Egyedet, és Lőrinc fia Imrét a király színe elé Vécs (*Wech*) dédunokái (*nepotes*): Miklós, Zoard és Csák ellenében.

Tartalmilag átírta: sztergomi keresztes konvent 1299. máj. 27.: DL 1530. (MKA, Neo-regestrata acta 1533. 49.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 358.

Vö. a **XX. sz. [1572.]** oklevéllel, ahol a vádlottak rokonsági megjelölése más: ott Móric fia: Lóránd és Mihály voltak a vádlottak, míg itt Móric fia Mihály és Andrást nevezték meg, és Lóránt ebben az oklevélben Simon fia – ha ugyan tényleg ugyanazokról az emberekről van szó. A keltezés onnan adódik, hogy az oklevél szerint először bántalmazták az idézésre kimenteket, majd másnap, áldozócsütörtök előtti csütörtökön (máj. 21.) mégis végrehajtották az idézést. Az első próbálkozásra tehát máj. 20-án került sor, az alországrói parancslevél ez előtt kelt.

esztergomi keresztes konvent
Mocsola h. (*Machala*, Komárom m.)
Machala ld. Mocsola
Potouch (Sebestyén apja, mocsolai)
Sebestyén (Potouch fia, mocsolai, királyi ember)
Keszi h. (*Kezu*, Esztergom m., ma Bátorkeszi~Vojnice, Szl.)
Kezu ld. Keszi
Simon (Roland és Dénes apja, keszi)
Roland (Simon fia, keszi)
Dénes (Simon fia, keszi)
Jakab (keszi)
Móric (Mihály és András apja, keszi)
Mihály (Móric fia, keszi)
András (Móric fia, keszi)

(1299., jún. 15. előtt)

— levele (*littere comitis Stephani viceiudicis curie vestre*, ti. *Andreas rex Ungarie*) a pécsi káptalannak, hogy adják tanúbizonyságukat Máté fia Endre királyi ember mellé, és idézzék meg a király színe elé németi (*de Nemphy*) Wz bán fiait: Simont és Wz-t, egész Németi falut

és a falunagyot, Mihály fia Mojsot és Szarvasd(?) (*Zourosd~Zouros*) falujukat, Lőrinc volt nádor fiait: Kemény baranyai (*de Barana*) ispánt és fivérét: Miklóst, továbbá peterdi (*de Peturd*) Bálintot és rokonát: Domonkos fia Fülöpöt (*Philpus*) László fiai: János mester, Fülöp, Demeter és László ellenében.

Tartalmilag átírta: pécsi káptalan 1299. jún. 21.: DL 1533. (MKA, Neo-regestrata acta 442. 36.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO XII. 643.

Az oklevél viszonyított keltezését az adja, hogy a káptalanki kiadvány szerint az idézés Szentháromság-vasárnap másnapján történt.

pécsi káptalan

Máté (Endre apja)

Endre (Máté fia, királyi ember)

Németi h. (*Nemphty*, Baranya m.?)

Wz bán (Simon és Wz apja, németi)

Simon (Wz fia, németi)

Wz (Wz fia, németi)

Szarvasd(?) h. (*Zouros~Zourosd*, ? megye)

Zouros~Zourosd ld. Szarvasd(?)

Mihály (Mojs apja)

Mojs (Mihály fia)

baranyai (*de Barana*) ispán

Barana ld. Baranya

Kemény (Lőrinc nádor fia, baranyai ispán)

Lőrinc (Kemény fia, Kemény és Miklós apja, nádor)

Miklós (Lőrinc nádor fia)

Nemphty ld. Németi

Peterd h. (*Peturd*, Baranya m., ma Petárda~Baranjsko Petrovo Selo, Ho.)

Peturd ld. Peterd

Baranjsko Petrovo Selo ld. Peterd

Petárda ld. Peterd

Bálint (peterdi)

Domonkos (Fülöp apja)

Philpus ld. Fülöp

Fülöp (Domonkos fia)

László (János, Fülöp, Demeter és László apja, kórógyi)

János (László fia, kórógyi)

Fülöp (László fia, kórógyi)

Demeter (László fia, kórógyi)

László (László fia, kórógyi)

1299. jún. 20., Buda

— (*Datum pro memoria*): korábbi oklevele értelmében [XX. [72982.] sz. reg.] Szent György nyolcadán [máj. 1.] egyik részről Byter comes fiai, akiknek a nevében officiálisuk: Heim fia Herman jelent meg a váci káptalan ügyvédvalló levelével, másik részről Farkas fia Demeter és fivére: Mock, és Perse fiai: Péter, Miklós és György – akiknek a nevében Farkas fia Demeter jelent meg, szintén a váci káptalan ügyvédvalló levelével – kölcsönösen tanúkat állítottak Tema (*Thema*) föld 5/6-od részének ügyében, amelyet mindkét fél a saját öröklött birtokának mondott. A nyolcadon a felek az oklevéladó színe elé járulva végül fogott bírák

közbenjárásával a következő egyezsége jutottak. Az 5/6-od résznyi föld ügyében Farkas fia Demeter a maga és fivérei nevében alá fogja vetni magát Byter fiai: Miklós és János esküjének, amit Keresztelő Szent János nyolcada utáni pénteken [júl. 3.] a vitás birtokrészen Jurk fia „Nagy” Dénessel (*Dyonisius Magnus*) és palásti (*de Palasth*) Tiborc fia Dénessel tesznek le a két királyi ember: a Byter fiai által állított szalatnyai (*de Zalathna*) István fia Jurk, és a felperesek: Farkas fia és Perse fiai által állított Araw (TÁ-1–2: Arwa) fia András jelenlétében, és a mindkét fél által delegált váci káptalan tanúságával. Az esküt Byter fiai ketten és a másik két megnevezett a földesük szokása szerint tegyék le: földet véve a kezükbe, azt a fejük fölé tartva esküdjenek meg, hogy a vitás rész az ő öröklött birtokuk. Ezután a felek Szent Jakab nyolcadán [aug. 1.] térjenek vissza az oklevéladó színe elé és mutassák be a váci káptalan oklevelét az események lefolyásáról. *Datum Bude, septimo die octavarum Pentecostes, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: az írása kopott, hárttyája egy helyen lyukas, hárttyaszalagoknak való kivágásokkal – DL 65723. (Balassa család 44. B.) *Tartalmilag átírta:* 1) váci káptalan 1299.: DL 65726. (Balassa család 44. D.); 2) váci káptalan 1299. júl. 9.: DL 65724. (Balassa család 44. C.)

Kiadása: ÁÚO V. 229–230. *Regesztája:* Balassa 58. sz.; DPM 216. sz. *Fordítása:* Levéltárak–kincstárak 225–226. A *tartalmi átírások* kiadása: ÁÚO V. 226–227. (TÁ-1); ÁÚO V. 231. (TÁ-2). A *tartalmi átírások* regesztája: Balassa 61. sz. (TÁ-1); Balassa 59. sz. (TÁ-2)

Az az itt is hivatkozott oklevél, amelyben az itteni kibocsátó elrendelte a tanúállítást az ügy előzményeként, István alországbíró kiadványa volt (**XX. [72982.]** sz. reg.). Ezen kívül a váci káptalannak az eskü folyamatát leíró oklevele szintén István alországbíró leveleként határozta meg ezt a kiadványt (ÁÚO V. 231–232.), ahogy őt említette a perfolymot lezáró káptalani oklevél is (ÁÚO V. 226–229.).

Tema h. (*Thema*, Nógrád m.)
Biter (Mikó fia, Miklós és János apja)
Miklós (Biter fia)
János (Biter fia)
váci káptalan
Farkas (Demeter és Mock apja)
Demeter (Farkas fia)
Mock ld. Mochk
Mochk (Farkas fia)
Perse (Péter, Miklós és György apja)
Péter (Perse fia)
Miklós (Perse fia)
György (Perse fia)
Herman (Heym fia, Biter fiainak képviselője)
Heim (Herman apja)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
Jurk (Dénes apja)
Dénes, „Nagy” (Jurk fia)
Nagy Dénes ld. Dénes, „Nagy”
Palást h. (*Palasth*, Hont m., ma Plášťovce, Szl.)
Palasth ld. Palást
Tiborc (Dénes apja, palásti)
Dénes (Tiborc fia, palásti)

Szalatnya h. (*Zalathna*, Nógrád m.)
Zalathna ld. Szalatnya
István (Jurk apja, szalatnyai)
Jurk (István fia, szalatnyai, királyi ember)
Araw ld. Arwa
Arwa (András apja)
András (Arwa fia, királyi ember)

(1299., jún. 24. előtt)

— levelében kéri az egri káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat Henrik fia Miklós királyi ember mellé, aki vezesse be J[akab] szepesi püspököt és a káptalant Antholoeus fia István Olaszliszka nevű földjébe, amit István jogtalanul tartott addig magánál, maradjanak ott 15 napig a birtokon esett kár nélkül, és az esetleges ellentmondókat idézzék a király színe elé.

Tartalmilag átírta: egri káptalan 1299. jún. 28.: Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi prépostság levéltára: Mohács előtti oklevelek 15. (DF 264129.)

A tartalmi átírás szövege:

... Andree Dei gratia ... regi Hungarie capitulum ecclesie Agriensis ... litteris comitis Stephani viceiudicis curie vestre recipimus continentis, quod mitteremus hominem nostrum pro testimonio fidedignum, coram quo Nycolaus filius Henricii homo vester venerabilem patrem dominum J. episcopum Zypisiensem et capitulum eiusdem loci introduceret in possessionem Stephani filii Antholoeii Lyzkaolza vocatam ratione cuius, ut in litteris dicti iudicis vidimus contineri, contenderetur inter partes, quam videlicet dicitur dictus Stephanus indebite detineret, a die introductionis usque quintumdecimum diem et sine lesionem eiusdem possessionis permansuros in eadem, si non fuerit contradictum, contradictoribus ad vestram presentiam evocatis ad terminum competentem contra dominum episcopum et capitulum memoratos.

Mivel a káptalani oklevél szerint a bevezetés jún. 24-én történt (*in festo nativitatis beati Johannis Baptiste*), így az alországbírói levél ez előtt kelt.

Henrik (Miklós apja)
Miklós (Henrik fia, királyi ember)
Jakab (szepesi püspök)
szepesi (*Zypsiensis*) püspök
Zypsiensis ld. szepesi
szepesi káptalan
Antholoeus (István apja)
István (Antholoeus fia)
Olaszliszka h. (*Lyzkaolza*, Zemplén m.)
Lyzkaolza ld. Olaszliszka

(1298–1299. júl. 11.)

— oklevele szerint (*iuxta tenorem ... privilegii ... comitis Stephani viceiudicis curie*) Tiborc fiai: Péter és Tamás eszközöljön birtokcserét Háb váci püspökkel, úgy, hogy a határokat

megjárva iktassák be a püspököt Péterék Nógrád (*Neugrad*) nevű birtokába, Péteréket pedig a tenyői (*de Tenew*) Szent Péter egyház Halász (*Halaz*) nevű birtokába.

Tartalmilag átírta: 1) budai káptalan 1299. júl. 22. > váci káptalan 1411. > Garai Miklós nádor 1413. febr. 19.: DL 69368. (Kubinyi család 189.); III. András 1299. júl. 12. (RA 4251. sz.) > TÁ-1

Kiadása: ÁkO 175–176. (TÁ-1); ÁkO 170. (TÁ-2)

Tiborc (Péter és Tiborc apja)

Tiborc (Tiborc fia, Tamás apja)

Péter (Tiborc fia)

Tamás (Tiborc fia)

Háb (váci püspök)

váci püspök

Nógrád h. (*Neugrad*, Nógrád m.)

Neugrad ld. Nógrád

Tenyő h. (*Tenew*, Szolnok m., ma Tiszatenyő)

Tenew ld. Tenyő

Tiszatenyő ld. Tenyő

tenyői Szent Péter egyház

Halász h. (*Halaz*, Nógrád m.)

Halaz ld. Halász

1299. júl. 14., Buda

— levele az egri káptalanhoz: különféle bírságlevelek szerint színei Petőcöt és János fiait: Egyedet és Andornakot nyolc bírságban marasztalták el Bodon fiai: Miklós és István ellenében, és ezért Bodon fiai Petőcnek a Bőd nevű birtokába és János fiainak *Puch* nevű birtokába háromszor is bevezették. A vásárokon megidézett Petőc és János fiai nem jelentek meg a bevezetésekre, és nem fizették ki a kilenc bírságot – amiből a kilencediket azért vetették ki, mert Keresztelő Szent János 15. napján [júl. 8.] sem jelentek meg – ám Petőc ellenében és Bodon fiainak a nevében megjelent azok offciálisa: Zenke fia István. Állítása szerint képviseltjei perben állnak Petőccel egyrészt a Bogdány nevű falujukban okozott 70 márkányi károkozás miatt, János fiaival pedig az ő Makovica nevű várukban okozott 100 márkányi kár végett. Az alországbíró ezért kéri a káptalant, hogy adja tanúbizonyságát koksói Benedek fia Pál királyi ember mellé, és az oklevélben felsorolt 10 értékbecslővel együtt menjenek ki először János fiainak *Puch* nevű, majd Petőcnek Bőd nevű birtokára, becsüljék fel azokat minden haszonvételükkel együtt, majd a királyi ember iktassa be Bodon fiai azon határokkal elkülönített részekbe, amelyek egyrészt a 60 és 100 márkányi károkozás, másrészt a kilenc bírság rájuk eső harmadrésze okán őket illetik. Ezen kívül az alországbíró részére is iktassanak a két birtokból annyit, amennyi őt mint bírót megilleti a kilenc bírság kétharmad része okán. A káptalan a felbecsült birtokrészek nagyságát és az események lefolyását írja meg a királynak.

Eredeti: hártvaszalagoknak való kivágásokkal – SNA, Szepesi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 9. 4. 6. (DF 263097.)

Az oklevél szövege:

Amicis suis capitulo Agriensi comes Stephanus viceiudex curie domini regis amititiam paratam. Noveritis, quod cum Pethewch de Zywnne, item Egidius et Andronicus filii Johannis

contra Nycolaum et Stephanum filios Bodun in octo iudiciis iuxta formam litterarum iudicialium diversorum fuissent convicti, et iidem filii Budun pro ipsis octo iudiciis in possessionem ipsius Pethewch Bewd vocatam, item in possessionem dictorum filiorum Johannis Puch nominatam semel, bis et tertio legitime fuissent introducti, idem Pethewch item filii Johannis per^a huiusmodi introductiones et compulsionem in possessiones predictas legitime factas proclamatione etiam per fora publice facta iuri parere, et eisdem in ipsis octo iudiciis, et in nono iudicio, in quo in quindenis nativitatis beati Johannis Baptiste facta proclamatione sunt convicti, satisfacere contumaciter non curarunt, contra quem Pethewch^b per se^b comes Stephanus filius Zenke officialis eorundem filiorum Budun cum procuratoriis litteris vestris personaliter astando pro eisdem, dicebat super dampno septuaginta marcarum in destructione ville eorundem filiorum Budun Bokdan vocate habuisse eosdem actionem, item contra Egidium et Andronicum filios Johannis in occupatione castri eorundem filiorum Budun Mokoycha vocati super dampno centum marcarum eosdem Nycolaum et Stephanum filios Budun asserebat habere actionem. Super quo discretionem vestram petimus ex affectu, quatenus mittatis unum ex vobis virum ydoneum, coram cuius conspectu Paulus filius Benedicti de Koxa homo domini regis presentibus comite Budun filio Georgio de genere Aba, comite^c Mycaele filio Petri de Zelench, Dyonisio filio Iryzlay, Johanni de Gusche, Nycolao nigro de Barcha, magistro Demetrio et Alexandro fratre eiusdem filiis Alexandri, Thoma de Peryn, Demetrio filio Alexandri de eadem Koxa, et comite Petro fratre eiusdem Demetrii similiter de Koxa estimatoribus accedat primo et principaliter super faciem possessionis filiorum Johannis Puch predictam, et demum super faciem possessionis Pethewch Bewd antedictam, et de eadem possessione filiorum Johannis Puch vocata eisdem filiis Budun pro facto principali ad rationem centum marcarum et pro tertia parte novem iudiciorum predictorum, in quibus novem iudiciis secundum diversitatem actionem^d eorundem filiorum Budun per se sunt convicti, cum omnibus utilitatibus eiusdem possessionis, item pro duabus partibus ipsorum novem iudiciorum nobis tamquam iudicii, item de possessione Pethewch Beud nomina ad rationem septuaginta marcarum facti videlicet principalis, et pro tertia parte novem iudiciorum, in quibus iudiciis idem Pethewch per se contra eosdem filios Budun pro diversitate actionis eorum est convictus, et pro duabus partibus eorundem aliorum novem iudiciorum nobis prout iudicii de eadem possessione Beud estimant iusto modo cum utilitatibus eiusdem universis, et facta huiusmodi estimatione portiones, que pro factis principalibus et pro tertia parte dictorum iudiciorum de eisdem possessionibus estimate fuerint, cum utilitatibus earundem idem homo domini regis separatas et cum metis distinctas presente eodem vestro testimonio statuat filiis Budun supradictis. Portiones vero nobis de eisdem duabus possessionibus pro tertia^e parte omnium predictorum iudiciorum estimatas et similiter distinctas per metas statuendo. Et post hec totius facti seriem, qualitatem et quantitatem predictarum^f possessionum^c filiis Budun et nobis estimatorum domino regi in vestris litteris rescribentes. Datum Bude, septimo die quindenarum nativitatis beati Johannis Baptiste, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.

^a pro-ból javítva ^{b-b} sor fölé beszúrva ^c sor fölé beszúrva ^d leírva: actioneem(?) ^e sic! helyesen: duabus (partibus) ^f leírva: predictum

Svinica ld. Szinye
Petőszinye ld. Szinye
Zywna ld. Szinye
Petőc (Péter fia, Aba nb., szinyei)
János (Egyed és Andornak apja, Aba nb.)
Andronicus ld. Andornak
Andornak (János fia, Aba nb.)
Egyed (János fia, Aba nb.)
Bodun ld. Bodon
Budun ld. Bodon
Bodon (Miklós és István apja, Aba nb.)
Miklós (Bodon fia, Aba nb.)
István (Bodon fia, Aba nb.)
Bőd h. (*Beud~Bewd*, Abaúj m., ma Magyarbőd~Bidovce, Szl.)
Beud ld. Bőd
Bewd ld. Bőd
Bidovce ld. Bőd
Magyarbőd ld. Bőd
Puch h. (Abaúj m.)
Zenke (István apja)
István (Zenke fia, Aba nb. Miklós és István officiálisa)
Bogdány h. (*Bokdan*, Abaúj m., ma Garbócbogdány~Bohdanovce, Szl.)
Bohdanovce ld. Bogdány
Bokdan ld. Bogdány
Garbócbogdány ld. Bogdány
Makovica vár (*Mokoycha*, Sáros m., ma Zboró~Zborov területén, Szl.)
Mokoycha ld. Makovica vár
Zborov ld. Makovica vár
Zboró ld. Makovica vár
Koksó h. (*Koxa*, Abaúj m.)
Koxa ld. Koksó
Benedek (Pál apja, koksói)
Pál (Benedek fia, koksói)
Aba (*Aba*) nemzetség
Bodon (György fia, Aba nb.)
György (Bodon apja, Aba nb.)
Szalánc h. (*Zelench*, Abaúj m., ma Kisszalánc~Slančík és Nagyszalác~Slanec, Szl.)
Slanec ld. Szalánc
Slančík ld. Szalánc
Zelench ld. Szalánc
Kisszalánc ld. Szalánc
Nagyszalánc ld. Szalánc
Mihály (Péter fia, Aba nb., szalánci)
Péter (Mihály és Petőc apja, Aba nb., szalánci)
Iroszló (Dénes apja)
Dénes (Iroszló fia)
Iryzlaus ld. Iroszló
Gecse h. (*Gusche*, Abaúj m., ma Hernádgecse~Geča, Szl.)
Geča ld. Gecse
Hernádgecse ld. Gecse
Gusche ld. Gecse
János (gecsei)
Miklós, Fekete (*Niger*, János fia, Bárca nb., bárcai)

Fekete (*Niger*) Miklós ld. Miklós, Fekete
Niger ld. Fekete
Bárca h. (*Barcha*, Abaúj m., ma Kassa~Košice része, Szl.)
Kassa ld. Bárca
Košice ld. Bárca
Barcha ld. Bárca
Sándor (Demeter és Sándor apja, Aba nb.)
Demeter (Sándor fia, Aba nb.)
Sándor (Sándor fia, Aba nb.)
Perény h. (*Peryn*, Abaúj m., ma Perény-Hím~Perín-Chym, Szl.)
Perín-Chym ld. Perény
Perény-Hím ld. Perény
Peryn ld. Perény
Tamás (perényi)
Demeter (Sándor fia, koksói)
Sándor (Demeter és Péter apja, koksói)
Péter (Sándor fia, koksói)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1299. júl. 17., Buda

Ákos nb. Ernye fia István, valamint további 16 egyházi és világi előkelő (*Nos Iohannes Dei gratia archiepiscopus Colocensis aule domini regis cancellarius, Andreas Agriensis, Petrus Transilvanus, Theodorus Iauriensis, Benedictus Vesprimensis, Michael Zagradiensis, Hab Vaciensis, Anthonius Chanadiensis aule domini regis vicecancellarius, Emiricus Varadiensis, Thomas Boznensis et Nicolaus Syrmienensis ecclesiarum episcopi; Dominicus magister toarnicorum domini regis comes Symigiensis et de Neugrad, Moys magister tovarnicorum domine regine, Omodeus palatinus, magister Stephanus filius Erney bani iudex curie domini regis, magister Demetrius comes Posoniensis et de Zolum, Thomas comes Nytriensis et Borsiensis*): a király által Pesten tartott országgyűlésen (*in generali parlamento seu congregatione domini regis in Pest celebrata*) Simon és Mihály nemesek a felsorolt országnagyok jelenlétében a király elé járulva bemutatták [IV.] László király oklevelét, amelyben megerősítette [II.] András király privilégiumát [RA 3308. sz.]. Eszerint András a Sopron megyei Röjtökör (*Rehtuker*) nevű földet Simonnak, ezen Simon és Mihály apjának adta szolgálataiért [RA 393. sz.], és bár ugyancsak András idején a föld ügyében per támadt Simon és egy Theba nevű zsidó között (*inter ... Thebanum iudeum*), aki a föld nagy részét elfoglalta, végül Simon megtarthatta azt a földet, miként László király oklevelében látható. Jóllehet [III.] András király a földet Simontól és Mihálytól el akarta venni, végül miután látta László király oklevelében, hogy [II.] András azt a földet a bejövő Aragóniai (*de Aragonia*) Simonnak adományozta a vámjával, csőböradójával és minden tartozékával együtt, ezért a főurak tanácsára meghagyta nekik a földet más örökségi birtokaikkal együtt örökös birtoklásra. És mivel az oklevél kibocsátásakor Pál mester soproni, győri és mosoni ispán nem volt jelen, Simon és Mihály pedig nem volt biztos az ő beleegyezésében, ezért megkérték, hogy a királyi kúriába jövén és beleegyezését adván ő is helyezze el pecsétjét a többihez. *Datum Bude, feria sexta proxima post festum beate virginis Margarete, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono.*

Eredeti: enyhén foltos, hártvaszalagokon 17, nagyrészt ép viaszpecséttel – DL 2216. (MKA, Neo-regestrata acta 1588. 2.)

Kiadása: CD VI/2. 228–230.; UB II. 327–328. *Regesztája:* RP 297. sz.

András II. király
András III. király
András (egri püspök)
Antal (csanádi püspök, királyi alkancellár)
Aragónia (*Aragonia*)
barcsi ispán
Benedek (Rád nb., veszprémi püspök, királynéi kancellár)
boszniai püspök
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
csanádi püspök
Demeter (pozsonyi és zólyomi ispán)
Domonkos (Rátót nb., királyi tárnokmester, somogyi és nógrádi ispán)
egri püspök
Ernye (István országbíró apja, Ákos nb.)
erdélyi püspök
győri ispán
győri püspök
Hab (váci püspök)
Imre (váradai püspök)
Amadé (Dávid fia, Aba nb., nádor)
János (kalocsai érsek, királyi kancellár)
kalocsai érsek
László IV. király
Mihály (Aragóniai Simon fia)
Mihály (zágrábi püspök)
Miklós (királynéi tárnokmester)
Mojs (királynéi tárnokmester)
mosoni ispán
nógrádi ispán
nyitrai ispán
Pál (komáromi, soproni, győri és mosoni ispán)
Pest (*Pest*, Pest m., ma Budapest része)
Péter (erdélyi püspök)
pozsonyi ispán
Röjtökör (*Rehtuker*, Sopron m., ma Lajtaszentmiklós~Neudörfl, Au.)
Lajtaszentmiklós ld. Röjtökör
Neudörfl ld. Röjtökör
Rehtuker ld. Röjtökör
Simon, Aragóniai (*de Aragonia*, Simon és Mihály apja)
Aragóniai (*de Aragonia*) Simon ld. Simon, Aragóniai
Simon (Aragóniai Simon fia)
somogyi ispán
soproni ispán
szerémi (*Syrmiensis*) püspök
Syrmiensis ld. szerémi
Tamás (András fia, Hontpázmány nb., barcsi és nyitrai ispán)
Tamás (boszniai püspök)
Theba (zsidó)
Tódor (győri püspök)

váci püspök
váradai püspök
veszprémi püspök
zágrábi püspök
zólyomi (*de Zolum*) ispán
Zolum ld. Zólyom(i)
zsidó(k)

1299. júl. 31., Buda

István alországbíró (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Ágnes királyné hadakozó jobbágyai (*exercituales iobagiones*): Rusd fia László és Tiborc fia Dész (*Dees*) perbe vonták a színe előtt szörcsöki (*de Zurchuk*) Opor fia Zoda-t és Balázs fiait: Borsot és Miklóst – akik közül és nevében Zoda és Bors jelent meg a veszprémi (*Wezprymyensis*) káptalan ügyvédvalló levelével –, és László meg Dész bemutatta Borsék ellenében Lörinte (*Leurente*) veszprémi ispán és a négy szolgabíró vizsgálati oklevelét. Abban az állt, hogy Zoda, Bors, Miklós és rokonaik Kisboldogasszony nyolcadán [szept. 15.] Lászlóra, Dészre és rokonaira törvén egyeseket fogságba ejtettek, másokat erősen bántalmaztak minden javukat elvéve. Ezen kívül a királynének volt egy Árkibányaszörcsök (*Arkybanazurchuk*) nevű földje Szörcsökön, amelyről a vádlottak a mondott hadakozó jobbágyokat elűzték. Ezen oklevél állítását a veszprémi káptalan vizsgálati levele mindenben megerősítette. Zoda és Bors azonban a maguk és Miklós nevében ellentmondtak a megyei oklevélnek hamisítással vádolva Lörinte veszprémi ispánt és két szolgabírót, ti. örsi (*de Wrs*) Mátyást és jutasi (*de Jutas*) Heymet, azt állítván, hogy azok hárman a megye másik két szolgabírájának, ti. Donátnak és Gelyan-nak a tudta és beleegyezése nélkül bocsátották ki ezt az oklevelet ellenük, csalárd és hamis módon. Éppen ezért [III.] András király és az oklevéladó mint a királyi udvar albírája elrendelte, hogy a felek Szent György 15. napján [máj. 8.] ismét jelenjenek meg a király színe előtt, László és Dész mutassák be a hamis oklevelet, Borsék pedig kötelesek bebizonyítani, hogy Lörinte, Mátyás és Heym hamis bírók, és a vizsgálati levelük is az – miként mindezt a király oklevele tartalmazza [RA 4237. sz.]. A határnap elérkeztével – mivel a király az alországbíróra bízta rá az ügyet – a felek az ő színe előtt megjelentek, László és Dész bemutatták a hamis oklevelet, a maguk és Miklós nevében megjelenő Zoda és Bors pedig bemutatott egy levelet két gyűrűspecséttel, amit az alországbíró teljes terjedelmében átírt:

Gelyan és Donát veszprémi szolgabírák (*Gelyanus et Donath iudices de comitatu Wezprymyensi*) a királyhoz: tudatják, hogy a király ne higgyen annak a levélnek, amit Rosd fia László és Tiborc fia Dész olvastatott fel a király színe előtt hamvazószerda nyolcadán [márc. 11.] szörcsöki Zoda, Bors és Miklós ellenében, és amely szerint az utóbbiak feldúlták a királyné birtokát, mert a mondott levél nem a pecsétjük alatt, és teljesen a tudtuk nélkül lett kiadva.

Az alországbíró ezért elrendelte, hogy a felek pünkösöd 15. napján [jún. 21.] jelenjenek meg a király színe előtt, és László és Dész állítsa oda személyesen Lörintét, Mátyást és Heym-et, Borsék pedig Gelyant és Donátot, akik igazolják vagy cáfolják a levélben leírtakat. A határnap elérkeztével László és Dész nem tudták előállítani az ispánt és a két szolgabírót, de bemutatták a veszprémi káptalan oklevelét, amely szerint Lörinte ispán, Mátyás, Heym és Gelyan szolgabírák a maguk és Donát nevében egyetértőleg azt állították, hogy a Gelyantól és Donáttól származó levél álnokul megírt, és nem ők adták azt ki, hanem hamisítvány. Zoda,

Bors és Miklós sem tudták előállítani Gelyant és Donátot, és meg sem tudták indokolni, hogy miért nem. Az alországbíró így együtt az ország vele ülésező nemeseivel, ti. Tamás nyitrai és barsi (*Nytriensis et Borsyensis*) ispánnal, Fulkus fia Farkas mesterrel, Sefreth fia Erdew-vel és másokkal, látván a bemutatott okiratot, és mivel Zoda, Bors és Miklós Lászlót, Dést és rokonait megtámadta, elfogta, bántalmazta és kirabolta azután az országgyűlés után (*post institutionem seu ordinationem in generali congregatione domini regis et regni ... factam*) amit a király együtt János kalocsai érsekkal, a püspökökkel és a bárókkal tartott, miként ezt a veszprémi káptalan és Lörinte veszprémi ispán és a négy szolgabíró vizsgálati levele tartalmazza, továbbá elfoglalták a királyné Árkibányaszörcsök nevű birtokát, ezért Zoda-t és társait mint erőszaktevőket és mert hamis oklevelet mutattak be, az ország törvényei szerint (*iuxta statuta regni*) tűz általi halálra (*in eorum personis igne concremandos et morte debita condemnandos*) ítélte. Ezen kívül az elítéltek összes – úgy öröklött, mint más módon szerzett – birtokát és javaikat osszák három részre, ebből kétharmad rész az alországbírónak mint bírónak, egyharmad rész pedig a királynénak mint felperesnek jusson. Árkibányaszörcsök birtok, amely a királynét illeti, kerüljön vissza a tulajdonába, a Zoda, Bors, Miklós és rokonaik által bemutatott oklevelek pedig, amelyekkel a királyné földjére vonatkozó tulajdonukat igazolták, legyenek érvénytelenek, bárhol, bármikor is használnák fel őket a királyné vagy jobbágysai ellen. Az alországbíró ezután nemesekkel és a veszprémi káptalan tanúságával felbecsültette az elítéltek Szörcsök nevű birtokát, amely során – együtt az alországbírói résszel – összesen 40 márkára becsülték fel azt. A bírói kétharmad részt a királyné elkérte az alországbírótól és teljesen ki is fizette neki, ezért ő a teljes földet minden tartozékával és haszonvételével, és a Szent Tamás tiszteletére emelt egyház felével és Árkibányaszörcsök birtokkal együtt meghagyta a királynénak örökös birtoklásra, az előző tulajdonosai által bírt határok mentén. Megparancsolta, hogy Lörinte ispán királyi ember a veszprémi káptalan tanúságával járja meg a föld határait, és új határjeleket emelve iktassa be a királynét és jobbágysait a birtokba. A beiktatás során nem akadt ellentmondó, mint a veszprémi káptalannak az események lefolyását megíró okleveléből kiderült. Az oklevél szerint a határjelek a következők: Bogdány (*Bugdan~Bogdan*) falu tölgyes cserjése; Ug (*[Wg]*)¹ és Árkibányaszörcsök földek határa; *oltuan* (dict.) gyümölcsfa; Torna (*Tornua*) patak melletti kőrisfa; ue. patak mentén Rusd fia László négy malma, amitől egy baltahajításnyira és három lépésnyire (*ad iacturam securis et tres passus*) vannak a földhatár-jelek; ue. patak melletti tölgy; a veszprémi egyház Szolgagyőr (*Zulgagewr*) nevű földön lévő malma, és rekesztéke (*clausure sive obstaculi caput*); fűzfa; Imre malma; fűzfa; szilvafák; egy Miklós malmához vezető út; gyümölcsfák; *Kywsberek* nevű berek; egy (vulg.) *Fywzkerth* nevű cserjés; *Tumpatowa* nevű cserjés; egy Bogdány felé tartó közút, amelynek a mentén haladva körbeér. *Datum Bude, septima die festivitatis beati Jacobi apostoli, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono.*

Eredeti: szakadt és vízfoltos, több helyütt olvashatatlan hártya, díszes N kezdőbetű, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – Veszprém Megyei Levéltár, Veszprémi székeskáptalan hiteleshelyi levéltára A. 3. (DF 229846.) > III. András 1300. máj. 27. (RA 4307. sz.): Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Árkibányaszörcsök 1. (DF 200757.); *tartalmilag átírta:* fehérvári káptalan 1317. júl. 25. (AOkl IV. 522. sz.): Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek, Enderéd 2. (DF 200795.)

Kiadása: Wenzel: Okmányi kalászat 177–181. (Á); ÁÚO V. 236–241. (ex orig.); HO VI. 445–450. (ex orig.); csak Gelyan és Donát levelének *kiadása:* Györffy: Petíció 337. *Regesztája:* Csöre: Erdőgazdálkodás 268.

¹ az eredeti oklevélben szakadás miatt nem látszik, a helynév az átírás alapján pótolva

A kiadások közül a HO a legpontosabb. Az oklevél szokatlanul díszes iniciáléja igen hasonlít III. András szűk egy évvel későbbi átíró oklevelének a kezdőbetűjéhez, szinte biztos, hogy ugyanaz a személy minialta mind a kettőt.

Ágnes királyné (III. András felesége)
Rusd (László apja)
László (Rusd fia, királynéi hadakozó jobbágy)
Tiborc (Dés apja)
Dés (Tiborc fia, királynéi hadakozó jobbágy)
Dees ld. Dés
Szöröcsök h. (*Zurchuk*, Veszprém m., ma Borszöröcsök)
Borszöröcsök ld. Szöröcsök
Zurchuk ld. Szöröcsök
Opowr (Zoda apja, szöröcsöki)
Zoda (Opowr fia, szöröcsöki)
Balázs (Bors és Miklós apja, szöröcsöki)
Bors (Balázs fia, szöröcsöki)
Miklós (Balázs fia, szöröcsöki)
veszprémi (*Wezprymensis*) káptalan
Wezprymensis ld. veszprémi
Leurenté ld. Lőrinte
Lőrinte (Saul fia, Lőrinte nb., veszprémi ispán)
veszprémi ispán
Árkibányaszöröcsök h. (*Arkybanazurchuk*, Veszprém m.)
Arkybanazurchuk ld. Árkibányaszöröcsök
Örs h. (*Wrs*, Veszprém m.? Zala m.?)
Wrs ld. Örs
Mátyás (örsi, veszprémi szolgabíró)
Jutas h. (*Jutas*, Veszprém m.)
Heym (jutas, veszprémi szolgabíró)
veszprémi szolgabírók
Donát (veszprémi szolgabíró)
Gelyan (veszprémi szolgabíró)
András III. király
Nytriensis ld. nyitrai
Borsyensis ld. barsi
nyitrai ispán
bari ispán
Tamás (András fia, Hontpázmány nb., nyitrai és barsi ispán)
Fulkus (Farkas apja, Kacsics nb.)
Farkas (Fulkus fia, Kacsics nb.)
Sefreth (Erdő apja, Gyulazombor nb.)
Erdew ld. Erdő
Erdő (Sefreth fia, Gyulazombor nb.)
János (kalocsai érsek)
kalocsai (*Colocensis*) érsek
Colocensis ld. kalocsai

Szent Tamás egyház (Szörcsök területén, Veszprém m.)
Bogdány h. (*Bugdan~Bogdan*, Veszprém m.)
Bugdan ld. Bogdány
Bogdan ld. Bogdány
Ug h. (*Wg*, Veszprém m.)
Wg ld. Ug
Torna (*Tornua*) patak (Veszprém m.)
Tourna ld. Torna
Szolgagyőr h. (*Zulgagewr*, Veszprém m.)
Zulgagewr ld. Szolgagyőr
Imre (veszprém megyei birtokos)
Kywsberek berek (Veszprém m.)
Fywzkerth cserjés (Veszprém m.)
Tumpatowa cserjés (Veszprém m.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1299. szept. 1., Csókakő vár alatt

— (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) a pécsi káptalanhoz: a káptalan [III.] András királyhoz címzett, Óvári (*de Owar*) Konrád által bemutatott levele szerint, amit Lőrinc volt nádor fia Kemény (*Kemen*) ellenében adtak ki, János fia Miklós királyi ember bevezette Konrád officiálisát az ura nevében Keménynek a Permán (*Perman*) nevű birtokába a köztük lévő per főtárgya és hat bírság fejében, 15 napig ott is maradtak a birtokon esett kár nélkül, és azalatt nem akadt ellentmondó. Ezen kívül bírságlevelekből kiderült, hogy Kemény négy, Tótvölgy, Ug, Permán és Kövesd (*Tothwelg~Totwelgew*, *Wg*, *Perman et Kuesd*) nevű faluját is elmarasztalták két terminuson Konrád ellenében. Az alországbíró ezért megkéri a káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat, akinek a jelenlétében Lőrinc fia Tamás királyi ember másodszor is vezesse be Konrádot Keménynek Permán nevű birtokába a per főtárgya és a bírságok fejében, majd maradjanak ott a bevezetéstől számított 15. napig a birtokon esett kár nélkül, ellentmondókra várva. Mondják meg Keménynek, hogy a bevezetés 15. napján jelenjen meg ő és a mondott négy faluból származó népei a király színe előtt döntő válaszadásra, és előtte fizesse meg a kiszabott bírságokat. Konrád azt is mondta, hogy ő bizonyos pereket közösen Kemény a mondott falvai ellen folytat, bizonyos pereket viszont külön-külön ellenük, és a különféle perekben külön bírságok lettek kivetve. Ezért külön is idézzék Konrád ellenében a király színe elé permáni Cseke fia Csépánt és Martonos fia Heymet, Kemény várnagyát: Koppányt, és tótvölgyi Miklós fiát: Istvánt és fivéreit, majd a történeteket írják meg a királynak. *Datum subtus Castrum Choukaku, sexto die octavarum sancti regis Stephani Anni domini M° CC° nonagesimo nono.*

Eredeti: vízfoltos, javításokkal terhelt szöveg, hártyszalagnak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulai 4. 6. (DF 259837.)

Kiadása: HO VI. 450–452.

pécsi káptalan
András III. király
Óvári (*de Owar*) Konrád ld. Konrád, Óvári
Konrád, Óvári (*de Owar*)
Kemény (Lőrinc nádor fia, baranyai ispán)
Lőrinc (Kemény fia, Kemény és Miklós apja, nádor)

Tótvölgy h. (*Tothwelg~Totwelgew*, Baranya m.)
Tothwelg~Totwelgew ld. Tótvölgy
Ug h. (*Wg*, Baranya m.)
Wg ld. Ug
Kövesd h. (*Kuesd*, Baranya m., ma Villánykövesd)
Villánykövesd ld. Kövesd
Kuesd ld. Kövesd
Permán h. (*Perman*, Baranya m.)
János (Miklós apja)
Miklós (János fia, királyi ember)
Lőrinc (Tamás apja)
Tamás (Lőrinc fia, királyi ember)
Cseke (Vsépán apja, permáni)
Csépán (Cseke fia, permáni)
Martonos (Heym apja, permáni)
Heym (Martonos fia, permáni)
Miklós (István apja, tótvölgyi)
István (Miklós fia, tótvölgyi)
Koppány (szársomlói várnagy)
Csókakő kh. (*Choukaku*, Fejér m.)
Choukaku ld. Csókakő

1299. nov. 24., Buda

— (*comes stephanus viceiudex curie domini regis*) a váci (*Waciensis*) káptalanhoz: zellői (*de Zelew~Zelev*) Iván fia Miklóst és Ivánka fia Lászlót 11 bírságban marasztalták el Byter és fiai: Miklós, János és fivéreik ellenében, és Byteréket a bírságok és a per főtárgya miatt háromszor is bevezették Miklós és László Zellő nevű birtokába, Miklósék pedig egyszer sem jelentek meg a király színe előtt, miként ez a Byter officiálisa: Herman által bemutatott oklevélből kiderült. Mindezek miatt az alországbíró kéri a káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat, akinek a jelenlétében Danyk fia László királyi ember menjen ki Zellő birtokra István fia Jurk, Buzzad fia Daman, Heym fia Hegen és Jurk fia Dénes értékbecslőkkel együtt, és becsüljék azt fel minden haszonvételével és tartozékával egyetemben. Az értékbecslés lefolyását és a birtok összegét pedig írják meg a királynak. *Datum Bude, septimo die octavarum beati Martini confessoris, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: az írásának nagy része igen kopott és nehezen olvasható, hártaszalagoknak való kivágások helye, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét halvány foltja – DL 65725. (Balassa család 44. A.)

Kiadása: ÁÚO V. 241–242. *Regesztája:* Balassa 60. sz.

váci (*Waciensis*) káptalan
Zellő h. (*Zelew~Zelev*, Nógrád m., ma alsózellő~Malé Zlievce és felsózellő~Vel'ké Zlievce, Szl)
Vel'ké Zlievce ld. Zellő
Malé Zlievce ld. Zellő
Alsózellő ld. Zellő
Felsőzellő ld. Zellő
Zelew~Zelev ld. Zellő
Iván (Miklós apja, zellői)
Miklós (Iván fia, zellői)
Ivánka (László apja, zellői)
László (Ivánka fia, zellői)

Biter (Mikó fia, Miklós és János apja)
Miklós (Biter fia)
János (Biter fia)
Herman (Heym fia, Biter officiálisa)
Danyk (László apja)
László (Danyk fia, királyi ember)
Jurk (Dénes apja)
Dénes, „Nagy” (Jurk fia)
István (Jurk apja, szalatnyai)
Jurk (István fia, szalatnyai)
Buzád ld. Buzád
Buzád (Daman apja)
Daman (Buzád fia)
Heym (Hegen apja)
Hegen (Heym fia)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1299. márc.–dec.)

— nyílt levele (*patentes littere nostre*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Chabanka fia János fia Lászlót fő- és jószágvesztésre ítéli a Rofoyn bánnak okozott károk, ill. a bán jobbágyainak megsebesítése és megölése miatt.

Említi: István alországbíró 1300. jan. 10.: **XX. [1558.] sz.**

Az keltezés onnan adódik, hogy Lampert országbíró 1322. júl. 15-i oklevele (AOkl VI. 688. sz.) részletesen is elmeséli a pertörténetet. Abból kiderül, hogy László 1298. júl. 31-én (fer. quint. prox. post fest. b. Jacobi ap.) követte el a mondott hatalmaskodást, Rofoyn 1299. márc. 11-én (in oct. diei Cinerum) állított tanúkat László ellen a váradi káptalan előtt, és végül a júl. 8-ra (ad quindenas nativ. b. Johannis bapt.) megidézett, de meg nem jelent Lászlót a király egy báróival júl. 17-én tartott országgyűlésen (sext. fer. prox. post fest. b. Margarete virg.) ítélte halálra (AO II. 30.). Ez a szöveg nem szól erről az alországbírói oklevélről, de valószínű, hogy az országgyűlésen a király nevében kimondott ítéletről lehet szó, így az oklevél legvalószínűbben júl.-ban kelt. Az is lehetséges, hogy két külön ítéletlevél is született, ám a fej- és jószágvesztés kimondása ez esetben sem előzhette meg a váradi káptalan előtti tanúállítást, így legtágabban véve is márc. és dec. között kelhetett.

Chabanka ld. Csobánka
Csobánka (János apja, Aba nb.)
János (Csobánka fia, László apja, Aba nb.)
László (János fia, Aba nb.)
Rofoyn (Miklós fia, debreceni)

(1298–1299)

— levele (*littere comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*): Haraszt (*Harazth*) nembeli Barnabás fia Lesták a színe előtt pert indított Roland fia Lotárd ellen Adorján (*Adrian*) föld fele része végett. Lesták a birtokrészt Haraszt nembeli Mikó fia Lászlótól vette, ám Lesták megkérdezése és beleegyezése nélkül, aki a föld másik felét öröklés jogán birtokolja. Végül az alországbíró úgy rendelkezett, hogy mivel Lesták a földet eladó László rokonságához

tartozik, és László a tudta nélkül adta el a birtokrészt, ezért Alexius fia István királyi ember menjen ki a mondott birtokra a csanádi (*Chenadiensis*) káptalan tanúságával, továbbá a Lesták által odavezetett András bánnal és Miklós mesterrel, ill. a Lotárd által odavezetett Béla fia Bernolddal, Jakab fia Lotárddal és szegedi (*de Zeugedino*) Mihállyal, és a mondottak becsüljék fel a birtokrészt. Lotártnak fizessenek annyit, amennyire felbecsülték, a mondott rész pedig legyen Lestáké az ország szokásjoga értelmében.

Tartalmilag átírta: csanádi káptalan 1299.: DL 1551. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 28. 2.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 349.

Haraszt (*Harazth*) nemzetség

Harazth ld. Haraszt

Barnabás (Lesták apja, Haraszt nb.)

Lesták (Barnabás fia, Haraszt nb.)

Roland (Lotárd apja)

Lotárd (Roland fia)

Lothard ld. Lotárd

Adorján h. (*Adrian*, Csongrád m.)

Adrian ld. Adorján

Mikó (László apja, Haraszt nb.)

László (Mikló fia, Haraszt nb.)

Alexius (István apja)

István (Alexius fia, királyi ember)

csanádi (*Chenadiensis*) káptalan

Chenadiensis ld. csanádi

András bán

Miklós mester

Béla (Bertold apja)

Bertold (Béla fia)

Jakab (Lotárd apja)

Lotárd (Jakab fia)

Szeged h. (*Zeugedin*, Csongrád m.)

Zeugedin ld. Szeged

Mihály (szegedi)

1300. jan. 10., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Dausa mester a fivére: Rofoyn bán nevében újév 3. napjára [jan. 3.] kapott határnapot [III.] András király színe elé azon károkozások és jogtalanságok ügyében, amit Chabanka fia János fia László okozott nekik, és hogy bemutassa az okleveleit, amelyek László személyének és minden birtokának elveszejtéséről szólnak. László ugyanezen a napon köteles megjelenni a király színe előtt, miként ez a király memoriális levelében is látható [RA 4289. sz.], amit Rofoyn bán mutatott be az alországbírónak. A király az alországbíróra bízta az ügyet, akinek a színe előtt Rofoyn meg is jelent személyesen a mondott napon, és bemutatta minden oklevelét, különösen az alországbíró azon korábbi nyílt levelét, amely László fej- és jószágvesztéséről szólt [XX. sz. (1299. márc.–dec.) reg.]. László nem jelent meg személyesen az alországbíró előtt, de a rokona: Péter fia Pál mester és egy serviense megjelent a nevében, de sem a vádakra felelni, sem valamilyen indokot felhozni nem tudtak László mellett, és még ügyvédvalló levelük sem

volt. Mivel az alországbíró korábbi nyílt oklevele szerint Lászlót halálra és birtokai elkobzására ítélte a károkozások és Rofoyn jobbágyainak megölése és megsebesítése miatt, és László nem is jött el a döntő jelen hatánapra, amit a király kegyesen kijelölt még neki, ezért az alországbíró és a király által mellé kijelölt bírótársai, ti. Domonkos királyi tárnokmester, Roland volt nádor, Demeter pozsonyi (*Posoniensis*) és zólyomi (*de Zolum*) ispán, András fia Tamás nyitrai (*Nytriensis*) és barsi (*Borsiensis*) ispán és az ország más bárói és nemesei Lászlót az alországbíró korábbi oklevele alapján ismét halálra ítélték a mondott vétkek miatt, továbbá megfosztották minden birtokától, Rofoyn bánnak adva a per miatt őt illető részt, elkülönítve az alországbírói részt, ami bírói jogon őt illeti. *Datum Bude, octavo die post tertium diem strenarum, anno Domini M^o trecentesimo.*

Átírta: III. András 1300. jan. 13. (RA 4290. sz.): DL 1558. (MKA, Neo-regestrata acta 694. 5.); *tartalmilag átírta:* Lampert országbíró 1322. júl. 15. (AOkl VI. 688. sz.): DL 2119. (MKA, Neo-regestrata acta 694. 6.)

Kiadása: ÁÚO X. 379–380.; a *tartalmi átírás* kiadása: AO II. 30–31.

A kiadásban 379. old. 24–25. sor: *interfeccionum et uulneracionem* helyett *interfectione et vulneratione*. A per előzményére és folytatására ld. Lampert országbíró mondott oklevelét, amelyből az is kiderül, hogy az itteni ítéletet III. András egy évvel későbbi halála miatt nem hajtották végre.

Csobánka (János apja, Aba nb.)
János (Csobánka fia, László apja, Aba nb.)
László (János fia, Aba nb.)
Rofoyn (Miklós fia, debreceni)
Dausa ld. Dózsa
Dózsa (András fia, debreceni)
András III. király
Péter (Csobánka fia, Pál apja, Aba nb.)
Pál (Péter fia, Aba nb.)
Domonkos (István fia, Rátót nb., tárnokmester)
Roland (Lesták fia, Rátót nb., nádor)
pozsonyi (*Posoniensis*) ispán
zólyomi (*de Zolum*) ispán
Zolum ld. Zólyom(i)
Demeter (Miklós fia, pozsonyi és zólyomi ispán)
nyitrai (*Nytriensis*) ispán
barisi (*Borsiensis*) ispán
Borsiensis ld. barisi
András (Tamás apja, Hontpázmány nb.)
Tamás (András fia, Hontpázmány nb., nyitrai és barisi ispán)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. febr. 2., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Walter fia Endre mester budai polgár (*civis de castro Budensi*) a színe előtt megjelenvén bemutatta az alországbíró és az esztergomi (*de Strigonio*) keresztes konvent oklevelét az esztergomi káptalan ellenében. Azokban az állt, hogy a mondott Endre jogigényt támasztott az esztergomi káptalnnal szemben egy régebben Zenye asszony tulajdonában lévő palotára (*pallacium*), amely Esztergom városában a piactér

északi részén található. A per hosszan húzódott a felek között, végül az 1299. év hamvazószerdájának nyolcadán [márc. 11.] mendkettejüknek be kellett mutatni az okirataikat, a káptalannak Fülöp fermói (*Firmanus*) püspök pápai legátus kiadványát, Endrének pedig az esztergomi káptalan palotával kapcsolatban kiadott oklevelét. Ezen kívül a káptalan köteles volt az alországbíró színe elé állítani Csák (*Chaak*) nembeli Pós fia Ugrint, a palota szavatolóját (*expeditor*). Végül Tamás esztergomi prépost és Szerafín és Imre prépostok ügyvédvalló levéllel a káptalan nevében megjelenve törvényesen elhalasztották a pert Szent György 15. napjáról [máj. 8.] pünkösdtől 15. napjára [jún. 21.], az országgyűlésre (*ad congregationem regni generalem*). Bár az oklevelek bemutatása újabb terminusokra halasztódott, ti. a király oklevele révén pünkösdtől 15. napjáról Péter és Pál nyolcada utáni péntekre [júl. 10., RA 4253. sz.], ám a mondott határnapon a káptalan mégsem mutatta be Fülöp levelét és Ugrint, a palota szavatolóját sem állította az alországbíró színe elé. Endre mester viszont bemutatta az esztergomi káptalan kiadványát, amit az alországbíró teljes terjedelemben átírt:

Az esztergomi káptalan (*Gregorius prepositus et capitulum ecclesie Strigoniensis*) tudatja, hogy a megboldogult Hermann comesnek a fia: Péter, Walter komáromi (*de Kamarun*) ispán sógora (*gener*) bemutatta nekik [IV.] László király nyílt levelét, amelyet Pós fia Ugrin mester palotája kapcsán adott ki a mondott Walter számára, amit a káptalan teljes terjedelemben átírt [IV. László 1273. okt. 17-i oklevelének regesztáját ld. RA 2418. sz.]. Péter egy másik királyi oklevelet is bemutatott, amely szerint a káptalan iktassa be WALTERt a palotába és minden tartozékába, és adjon neki erről oklevelet [RA 2419. sz.]. A káptalan tehát két onnan való kanonokot kijelölve beiktatta WALTERt ellentmondás nélkül, minderről oklevelet is adva neki. *Datum per manus magistri Syxty lectoris Strigoniensis, anno Domini M^o CC^o LXX° tertio, feria secunda proxima ante festum Omnium Sanctorum.*

Időközben [III.] András király beiktatta Hermann fia Hermannnt a palotába közös tulajdon címén (*tanquam ad manum communem*), elkülönítve a palota jövedelmeit és haszonvételeit, ezen kívül Rubyn comes királyi ember az esztergomi keresztes konvent tanúságával kétszer is beiktatta Endrét a palotába, ellentmondás nélkül. Mivel az esztergomi káptalan sem az okleveleit nem mutatta be, sem Ugrint nem állította a királyi vagy az alországbírói színe elé, de még csak nem is jöttek el és nem küldtek senkit, továbbá a mondott beiktatásnak sem mondtak ellent, mint ez a keresztes konvent királyhoz címzett leveléből kiderül, ezért a király és a vele ülésező bárókkal és nemesekkel, ti. Domonkos tárnokmesterrel, Demeter zólyomi (*de Zolum*) ispánnal, András [fia Tamás] nyitrai és barsi (*Nitriensi et Borsyensi*) ispánnal, és az alországbíróval együtt úgy ítélte, hogy a káptalan peresztes legyen a palota ügyében, és az maradjon Endre tulajdona. Az alországbíró így a királyi ítéletet követve meghagyja a palotát Endre mesternek örökös birtoklásra. *Datum Bude, in festo purificationis beate Virginis, anno Domini M^o CCC^o.*

Átírta: III. András 1300. márc. 31. (RA 4295. sz.) > esztergomi keresztes konvent 1300. ápr. 12.: DL 836. (MKA, Neo-regestrata acta 399. 26.) > I. Károly 1330. máj. 5. (AOKl XIV. 255. sz.): DL 837. (MKA, Neo-regestrata acta 707. 35.)

Kiadása: CD VI/2. 282–285. (1330. évi átírás alapján); CD VII/5. 550–552. (1330. évi átírás alapján); MES II. 478–480.; BTOE I. 344–346.

Walter (Endre apja, komáromi ispán)

Endre (Walter fia, budai polgár)
 budai (*de castro Budensi*) polgár
 esztergomi káptalan
 Zenye asszony
 Esztergom h. (*Strigonium*, Esztergom m.)
Strigonium ld. Esztergom
 Fülöp (fermói püspök, magyarországi pápai legátus)
 fermói (*Firmanus*) püspök
Firmanus ld. fermói
 Csák (*Chaak*) nemzetség
Chaak ld. Csák
 Pós (Ugrin apja, Csák nb.)
 Ugrin (Pós fia, Csák nb.)
 esztergomi keresztes konvent
 Tamás (esztergomi prépost)
 Szerafín (pozsonyi prépost)
 Imre (prépost)
 Gergely (esztergomi prépost)
 Hermann (Péter és Hermann apja)
 Péter (Hermann fia)
 Hermann (Hermann fia)
 László IV. király
 András III. király
 Sixtus (esztergomi olvasókanonok)
 Rubyn (királyi ember)
 Domonkos (István fia, Rátót nb., tárnokmester)
 zólyomi (*de Zolum*) ispán
Zolum ld. Zólyom(i)
 Demeter (Miklós fia, pozsonyi és zólyomi ispán)
 nyitrai (*Nitriensis*) ispán
 barsi (*Borsyensis*) ispán
Borsyensis ld. barsi
 András (Tamás apja, Hontpázmány nb.)
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
 Tamás (András fia, Hontpázmány nb., nyitrai és barsi ispán)

(1300. febr. 9. előtt)

— memoriális oklevele szerint (*ordine litterarum memorialium comitis Stephani viceiudicis curie nostre*, ti. *Andreas ... rex Ungarie*) egyik részről Zolouch fia János, másik részről Lampert fia Rozboyd Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadán [febr. 9.] menjen ki Rozboyd Tolmány (*Tulman*) nevű földjére, János köteles odavezetni a korábbi királyi embert: Bernalth fia Jánost és a pécsi káptalan korábbi tanúját, Miklós mestert, akik mutassák meg a birtokon lévő egy kapuval rendelkező kúriát. Legyen jelen a Rozboyd által odavezetett királyi ember: Wirizlow fia Domonkos a pozsegi káptalan tanúbizonyságával, akik vizsgálják meg, hogy a mondott kúria ugyanaz-e, mint ami a pécsi káptalan korábbi oklevelében szerepel, és az ott tartózkodók Rozboyd jobbágyságai-e, vagy sem, ezután a felek térjenek vissza az alországbíró színe elé a pécsi káptalan, ill. a pozsegi káptalan oklevelével együtt.

Említi: III. András 1300. márc. 10. (RA 4294. sz.) > pécsváradi konvent 1300. ápr. 2. > István alországbíró 1300. ápr. 30.: **XX. [265822.]** sz.

Az itt leírtak hátterére ld. Istvan alországbíró oklevelét: **XX. sz. [265822.]** reg.

Lampert (Márk, Péter és Rozboyd apja)
Rozboyd (Lampert fia)
Zolouch (János apja)
János (Zolouch fia)
Tolmány h. (*Tulman*, Valkó m.)
Bernalth (János apja, Dorozsma nb.)
János (Bernalth fia, Dorozsma nb., királyi ember)
Miklós (pécsi kanonok)
Wirizlow (Domonkos apja)
Domonkos (Wirizlow fia, királyi ember)
pozsegai (*de Posoga*) káptalan
pécsi káptalan

(1298–1300. febr. 19. előtt)

— levele (*littere ... nostre*, ti. *Comes Stephanus, Vice Iudex Curiae Domini regis*) a Rátót (*Rathold*) nembeli István fia Kakas mester és szadai (*de Zoda*) János közötti perről.

Említi: István alországbíró 1300. febr. 19.: **XX. [CD VI/2. 290]** sz.

Rátót (*Ratolth*) nemzetség
Ratolth ld. Rátót
István (Kakas apja, Rátót nb.)
Kakas (István fia, Rátót nb., tolnai és bodrogi ispán)
Szada h. (*Zoda*, Zemplén m., ma Taktaszada)
Taktaszada ld. Szada
Zoda ld. Szada
János (Chyklas fia, szadai)

1300. febr. 19., Buda

— (*Nos Comes Stephanus, Vice Iudex Curiae Domini regis*): megjelent a színe előtt Rátót (*Ratolth*) nembeli István fia Kakas (*Kokos~Kopos*) tolnai és bodrogi (*de Bodrug*) ispán szadai (*de Zoda*) János ellenében – akit serviensei: ungi (*de Vng~Wng*) Miklós és Mátyás képviseltek Amadé nádor ügyvédvalló levelével [RP 306. sz.] –, és Kakas bemutatta az esztergomi és az egri káptalan, továbbá Márton volt alországbíró és az oklevéladó István alországbíró [**XX. (1298–1300. febr. 19. előtt) sz.**] okleveleit. Ezekből kiderült, hogy Jánost hat bírságban is elmarasztalták Kakas ellenében, amely bírságok és a köztük lévő per főtárgya miatt Kakast kétszer is bevezették János Szada nevű Zemplén (*Zemlin*) megyei birtokába, a bevezetés megtörténtével Jánost ismét megidézték a király színe elé Kakas ellenében Keresztelő Szent János 15. napjára [júl. 8.], majd a pert Márton akkori alországbíró elhalasztotta a hadoszlás 22. napjára, akinek az erről szóló oklevelét István alországbíró teljes terjedelmében átírta [Márton alországbíró levelének regesztáját ld. **XX. [DPM 181. sz.] sz.**]. A megszabott határnapon, ti. hadoszlás 22. napján János szintén nem jelent meg, ahogy az erről kiadott bírságlevélben ez látható [**XX. (1294–196. nov.) sz.**], ám Jánost Kakas újra megidézte a királyi színe elé. Jóllehet a pert terminusról terminusra halasztották, végül az 1300. év Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadára [febr. 9.] kapott határnapon Kakas személyesen,

János pedig a mondott serviensei által, Amadé ügyvédvalló levelével meg is jelent. Kakas bemutatta az összes fenti oklevelét, amelyeknek a Jánost képviselők nem mondtak ellent. Mivel az ügy nagyszabású volt (*quia negocium grande erat*), ezért az alországbíró átküldte a pert a király színe elé, hogy Kakas neki is mutassa be az okiratokat. Kakas bemutatta az esztergomi káptalan vizsgálati levelét, amely szerint János 1290. év pünkösdjé utáni csütörtökön [máj. 25.] feldúlta Kakasnak a Zemplén megyei Újhely (*Vjhel*) nevű birtokát, miközben per zajlott közöttük, lovakban és örkrökben 50 márka kárt okozva neki. A káptalan egy másik oklevele szerint János 1299-ben Szent Márton nyolcadán [nov. 18.] Kakasnak Zombor (*Zumbur*) nevű birtokát dúlta fel, 30 márka kárt okozva ezzel. Az egri káptalan vizsgálati levele szerint János Kakas jobbágyát: zombori (*de Zymbur*) Jakab fia Istvánt áldozócsütörtök utáni szombaton [1299. máj. 30.] keményen megverette, és egy halastavának a rekesztékét szétrombolta. Kakas azt is hozzátette, hogy ezen perközbeni károkozások mellett János még száz márka kárt okozott neki Zombor falu feldúlásával, officiálisának: Miklósnak és a zombori falunagynak: Istvánnak a megölésével, a falu felégetésével és más jogtalanságokkal, továbbá jogtalanul elfoglalva tartja Fejő (*Fejew*) nevű földjét, és a Tisza (*Tichia*) mellett fekvő Hodos, Tolmány és Takta (*Hodus, Tulman~Tolman, et Taktha*) nevű halastavait és azok haszonvételeit. Mivel Kakast már kétszer is bevezették János birtokába, aki nem átalott a perek alatt új jogtalanságokat elkövetni, és főként mivel Márton alországbíró oklevelében benne volt, hogy ha János nem jelenik meg a hadoszlás 22. napjára döntő válaszára, akkor pervesztes legyen Kakassal szemben valamennyi perében, és ő nem is jelent meg és nem küldött senkit, továbbá a János nevében megjelenő Miklós és Mátyás sem mondtak ellent a bemutatott okleveleknek, mindeztért [III.] András király együtt a vele ülésező Demeter zólyomi (*de Zolum*) ispánnal, Tamás nyitrai és barsi ispánnal, és magával az alországbíróval együtt úgy ítélte, hogy Jánost minden felsorolt vétségben pervesztes legyen Kakassal szemben, és Fejő birtokot, továbbá Hodos, Tolmány és Takta halastavakat Kakasnak hagyta meg örökös birtoklásra. Ezen kívül Miklós és Mátyás az uruk nevében bemutatott ugyan a perben egy vizsgálati levelet, de az a fentiek miatt nem foganatósítható. *Datum Budae feria VI. proxima ante Dominicam: Esto mihi. Anno Domini MCCC.*

Eredeti je nem fellelhető

Kiadása: CD VI/2. 290–294. (E collect. Dipl. Wagnerio-Jankovichiana Tomo A. nro. 67.)

A mára már elveszett oklevél a stílusa és tartalma alapján semmilyen gyanúra nem ad okot.

Rátót (*Ratolth*) nemzetség

Ratolth ld. Rátót

István (Kakas apja, Rátót nb.)

Kakas (István fia, Rátót nb., tolnai és bodrogi ispán)

Kokos ld. Kakas

Kopos ld. Kakas

tolnai ispán

bodrogi (*de Bodrug*) ispán

Bodrug ld. Bodrog(i)

Szada h. (*Zoda*, Zemplén m., ma Taktaszada)

Zoda ld. Szada

Taktaszada ld. Szada

János (Chyklas fia, szadai)

Ung h. (*Vng~Wng*, Ung m., ma Uzshorod, Ukr.)
 Uzshorod ld. Ung
Wng ld. Ung
 Miklós (ungi, szadai János serviense)
 Mátyás (szadai János serviense)
 Amadé (Dávid fia, Aba nb., nádor)
 esztergomi káptalan
 egri káptalan
 Márton (Eymich fia, devecseri, alországbíró)
 Zemplén (*Zemlin*) megye
Zemlin ld. Zemplén
 Újhely h. (*Vjhel*, Zemplén m., ma Sátoraljaújhely)
Vjhel ld. Újhely
 Sátoraljaújhely ld. Újhely
 Zombor h. (*Zumbur~Zymbur*, Zemplén m., ma Mezőzombor)
Zumbur ld. Zombor
Zymbur ld. Zombor
 Mezőzombor ld. Zombor
 Jakab (István apja, zombori)
 István (Jakab fia, zombori, Rátót nb. Kakas jobbágya)
 Miklós (Rátót nb. Kakas officiálisa)
 István (zombori falunagy)
 Fejő h. (*Fejew*, Zemplén m.)
Fejew ld. Fejő
 Tisza (*Tichia*) folyó
Tichia ld. Tisza
 Hodos halastó (*Hodus*, Zemplén m.?)
Hodus ld. Hodos
 Tolmány halastó (*Tulman~Tolman*, Zemplén m.?)
Tulman ld. Tolmány
Tolman ld. Tolmány
 Takta halastó (*Taktha*, Zemplén m., ma Taktaszada)
Taktha ld. Takta
 Taktaszada ld. Takta
 András III. király
 zólyomi (*de Zolum*) ispán
 Demeter (Miklós fia, pozsonyi és zólyomi ispán)
 nyitrai (*Nitriensis*) ispán
 barsi (*Borsiensis*) ispán
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
 Tamás (András fia, Hontpázmány nb., nyitrai és barsi ispán)

(1300., márc. 16. előtt)

— memoriális oklevele szerint (*iuxta **continentiam** litterarum memorialium comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*) visnyói (*de Wysnou*) Fábián comesnek tanúkat kell állítani böjtközép napján [márc. 16.] a [sági konvent] színe előtt miskolci (*de Myskouch*) Panyit fia Jakab ellenében.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria (sági konvent) 1300. márc. 17.: DL 96045. (Vay család, berkeszi 19.)
Kiadása (TÁ): Eckhart: Néhány kiadatlan oklevél 80–81. *Regesztája (TÁ):* DPM 227. sz.

[a kiadásban nézd meg, h tényleg continentiam áll-e ott, mert a fényképen nem látszik, a kiadáshoz pedig jelenleg nem tudok hozzáférni! G E 2545.]

Visnyó h. (*Wysnou*, Borsod m., ma Nagyvisnyó)

Wysnou ld. Visnyó

Nagyvisnyó ld. Visnyó

Fábián (visnyói)

Miskolc h. (*Myskouch*, Borsod m.)

Myskouch ld. Miskolc

Panyit (Jakab apja, miskolci)

Jakab (Panyit fia, miskolci)

(1300., márc. 30. előtt)

— oklevele szerint (*iuxta formam litterarum comitis et viceiudicis curie domini regis*) Valter fiai: Detre, Lampert, János és Albert és serviensük: András böjtközép nyolcadának nyolcadnapján [márc. 30.] tegyen esküt az [egri káptalan] színe előtt Kuch fiai: György, Márton és Miklós ellenében.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria (egri káptalan) 1300. jún. 13. > 1) Batori István országíró 1486. dec. 4.: DL 70375. (Szinyei Merse család R.); 2) Batori István oszágbíró: DL 70376. (Szinyei Merse család)

Kiadása (TÁ): DPM 234. sz.

Valter (Detre, Lampert, János és Albert apja)

Detre (Valter fia)

Lampert (Valter fia)

János (Valter fia)

Albert (Valter fia)

András (Valter fiainak serviense)

egri káptalan

Kuch (György, Márton és Miklós apja)

György (Kuch fia)

Márton (Kuch fia)

Miklós (Kuch fia)

(1298–1300. ápr.)

— bírságlevele szerint (*iuxta formam litterarum nostrarum iudicialium*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) Lampert fia Márkot bírsággal sújtja Zolouch fia János ellenében.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1300. ápr. 30.: **XX. sz. [265822.]** reg.

Lampert (Márk, Péter és Rozboyd apja)

Márk (Lampert fia)

Zolouch (János apja)

János (Zolouch fia)

(1298–1300. ápr.)

— oklevele (*littere nostre*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) szerint Kozma fia Tamás az ura: Lampert fia Rozboyd comes nevében bemutatta a pozsegai (*de Posoga*)

káptalan idézőlevelét, amit az alországbíró teljes terjedelemben átírt, ám az ott leírt idézést törvénytelennek és az ország szokásjogával ellentétesnek találta, ezért kötelezte Rozboydot az előtte való megjelenésre a törvénytelen idézés ügyében.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1300. ápr. 30.: **XX. sz. [265822.]** reg.

Az oklevél részletesebb tartalmát és a pozsegai káptalani oklevél regesztáját ld. a **XX. sz. [265822.]** regesztában. Egyébként nem derül ki egyértelmű módon, hogy ez az alországbírói oklevél tényleg csak eddig tartott, vagy a per ott leírt folytatását is magába foglalta egy darabig.

Lampert (Márk, Péter és Rozboyd apja)

Rozboyd (Lampert fia)

Kozma (Tamás apja)

Tamás (Kozma fia, Lampert fia Rozboyd officiálisa)

pozsegai (*de Posoga*) káptalan

1300. ápr. 30., Buda

— (*[N]os comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): saját és mások által kiadott bírságlevelek szerint [**XX. (1298–1300. ápr.) sz.**] Lampert fia Márkot 11 bírságban elmarasztalták Zolouch fia János ellenében, és a bírságok, illetve a per főtárgya miatt Jánost elsőnek bevezették Márknak Tolmány (*Tulman*) nevű birtokába a váradi (*Waradiensis*) konvent tanúságával. Az első bevezetés után Márk nem jelent meg a király vagy az alországbíró színe előtt, de fivére: Lampert fia Rozboyd személyesen megjelenván tilalmazta a bevezetést, mondván, hogy Tolmány az övé, és fivérének: Márknak abban nincsen tulajdona, mert a pozsegai (*de Posoga*) káptalan oklevelében foglalt birtokosztály értelmében az a birtok neki jutott, elvállalván, hogy bemutatja erről a káptalan oklevelét is. Rozboyd-ot többször is a király vagy az alországbíró színe elé idézte garai (*de Gara~Garaa*) István mester királyi ember a pécsi és boszniai (*Boznensis*) káptalan tanúságával, hogy mutassa be a mondott oklevelet, de ő nem jött és nem is küldött senkit, ezért az oklevél bemutatása terén elmarasztalták őt. Mivel Márk nem jelent meg és fivérét is elmarasztalták, így Jánost másodszor és harmadszor is bevezették Tolmány birtokba és Márk egy másik, Lanka (*Lanka*) nevű birtokába, miként mindez a pécsi és boszniai káptalan és a váradi konvent oklevelében bővebben benne van. János bemutatta ezen kívül István alországbíró egy levelét [**XX. sz. (1298–1300. ápr.) sz.**], amely szerint Kozma fia Tamás az ura: Rozboyd comes nevében bemutatta a pozsegai káptalan idézőlevelét, amit az alországbíró teljes terjedelemben átírt:

A pozsegai káptalan (*capitulum beati Petri de Posagha*) Tomasina anyakirálynéhoz, szlavón hercegnőhöz és a Dunán inneni, tengerpartig terjedő részek kormányzójához (*domine sue Th[omasine] matri Andree ... regis Vngarie, ducisse totius Sclavonie et gubernatrici partium Citradanubialium usque mare*): megkapták levelét, amelyet teljes terjedelmében átírtak [Tomasina levelének regesztáját ld. RD 291. sz.]. Az ott foglaltaknak megfelelően Lőrinc királynéi emberrel kiküldték tanúbizonyságukat, akik visszatérve elmondták, hogy titkos és nyílt vizsgálatuk alapján úgy tudták meg a megyei nemes- és közemberektől, hogy Demeter valkói (*de Wolkou*) ispán Mindenszentek [nov. 1.] utáni vasárnapon feldúlta Lampert fiainak: Rozboydnak és Péternek Tolmány nevű birtokát, minden mozdítható javat elvitt

onnan, kifosztotta az ott lévő férfiakat, nőket, szüzeket és özvegyeket, vetésüket lovakkal taposta szét, a maradékot pedig elvitte, egy jobbágy haját pedig lenyírta. A kifosztott szüzeket és özvegyeket, és a lenyírt hajú jobbágyot a királyi és káptalani ember elmondásuk szerint látták is, és Demeter pusztításának a megmarad nyomát is megerősítették. Ezen kívül Szent Márton [nov. 11.] előtti csütörtökön a királynéi ember megidézte a birtokra szemtől szembe (*oculo ad oculum*) a királyné színe elé Szent Bereck [nov. 13.] utáni keddre Demeter ispánt, Domonkos fia Mihályt, Kopasz (*Kopoz*, dict.) Jánost, továbbá Pétert, Bala fia Miklóst, Cheng egy másik fiát, illetve Lőrinc serviensei közül bencenci (*de Bencench*) Benedeket, Juoph (dict.) Jakabot, és Tarcha unokaöccsét (*nepos*): Jánost. *Datum in festo sancti Briccii confessoris*.

Mivel az oklevélben az idézés meg nem engedhetően és törvénytelenül (*illicita et inlegittuma*) történt, mert több olyan embert idéztetett meg, akiknek a neveit a királynéi idézőlevél nem foglalta magában, a határnap pedig az ország szokásjogával ellentétesen lett kijelölve, ezért Rozboyd-ot a törvénytelen idézés és azon hat bírság miatt, amellyel elmarasztalták János mesterrel szemben, többször is a királyi szín elé idézték. Ő azonban sem az első és második idézésre, sem a Tolmány és Lanka birtokrészébe való bevezetés végrehajtására, sem a nyilvános kikiáltásokra nem jelent meg a király vagy az alországbíró színe előtt a Jánosnak okozott 30 márkányi károkozása, ti. lovainak és más javainak elivtele ügyében. És amikor az alországbíró már le akarta zárni a pert, akkor Rozboyd comes személyesen megjelenván tudni akarta, hogy őt hol idézték meg, merthogy Tolmány birtok János tette miatt már évek óta nem lakott, és neki nem volt tudomása az idézésekről vagy kikiáltásokról. János ezen kívül bemutatta a pécsi káptalan királyhoz címzett levelét is, amely szerint Dorozsma (*Durusma~Dorusma~Duruзма*) nembeli Bernalth fia János a rokona: ue. nembeli garai István helyett királyi emberként a pécsi káptalan tanúbizonysága: Miklós pécsi kanonok jelenlétében kiment az 1299. évben, az Úr körülmetélése utáni szombaton [jan. 3.] Tolmány faluba, ahol megtalálta tolmányinak mondott (*Tulmani dictum*) Marton fia Dénest, Rozboyd atyafiát, továbbá Rozboyd egy kúriában, egy kapu alatt tartózkodó jobbágyságát, akiknek meghagyta, hogy a mondott szombat 15. napján [jan. 17.] Rozboyd személyesen és ne ügyvédek útján jelenjen meg a király színe előtt. Rozboyd azonban azt állította, hogy a Tolmány faluban a kúriában tartózkodó emberek nem az ő jobbágyságai, ezért az alországbíró elrendelte, hogy Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadán [febr. 9.] a felek menjenek ki Tolmányra, János köteles odavezetni az akkori királyi embert: Bernalth fia Jánost és a pécsi káptalan mondott tanúját, Miklós mestert, akik mutassák meg a mondott, egy kapuval rendelkező kúriát. Legyen jelen a Rozboyd által odavezetett királyi ember: Wirizlow fia Domonkos a pozsegi káptalan tanúbizonyságával, akik vizsgálják meg, hogy a mondott kúria ugyanaz-e, mint ami a pécsi káptalan oklevelében szerepel, és az ott tartózkodók Rozboyd jobbágyságai-e, vagy sem, ezután a felek térjenek vissza az alországbíró színe elé a pécsi káptalan, ill. a pozsegi káptalan oklevelével együtt. Az erre kijelölt határnapon Rozboyd nem jelent meg és nem is küldött senkit, János pedig megjelent és bemutatta a váradi konvent oklevelét, amit az alországbíró teljes terjedelmében átírt:

A váradi konvent (*conventus ecclesie monasterii Waradiensis*) [III.] András királyhoz (*Andree ... regi Vngarie*): megkapták a király levelét, amit átírtak [III. András 1300. márc. 10-i oklevelének a regesztáját ld. RA 4294. sz.]. Az abban foglaltak szerint Dorozsma nembeli Bernalth fia János királyi emberrel együtt kiküldték a maguk közül való István testvért, a

zselicszentjakabi monostor (*monasterium sancti Jacobi de Selezya*) volt apátját a fentiek végrehajtására. Azok visszatérve elmondták, hogy Iudica me-vasárnap utáni hétfőn [márc. 28.] kimentek Tolmány birtokra, és ott tolmányi (*de Tulmany*) Péternek, továbbá Rozboyd nemzetségének és servienségének meghagyták, hogy Rozboyd köteles a birtokon megjelenni, aki nem jött és nem is küldött senkit, bár amazok késő estig vártak rá. Ezen kívül a királyi ember odavezette a konvent tanúját egy egy kapuval rendelkező telekre (*super ... sessionem sive curiam*), azt állítván, hogy ez az a kérdéses kúria, és az ott lévő jobbágyság Rozboydhoz tartoznak, és korábban ő előttük idézte meg Rozboydot a király színe elé a pécsi káptalan tanúsága mellett. *Datum sabbato proximo ante Dominicam Palmarum, anno Domini M^o CCC^o.*

Mivel Márkot többször is megidézték, és Rozboyd sem mutatta be sem a pozsegi káptalan oklevelét, és nem jelent meg a törvénytelen idézés ügyében sem, ezért az alországbíró együtt a király által mellé rendelt András fia Tamás nyitrai (*Nitriensi*) és barsi (*Borsiensi*) ispánnal, Miklós boszniai (*Boznensis*) préposttal, [III.] András király kápolnaispánjával és secretariusával, Folkus fia Farkas mesterrel, Sebreth fia Erdew-vel és az ország más nemeseivel együtt Márkot és Rozboyd-ot véglegesen pervesztesnek ítélte Jánossal szemben az általuk elkövetett vétségekben, ti. a négy évvel ezelőtti Szent Lőrinc vigiliáján [1296. aug. 10.] Márk feldúlta János Karatna (*Karathna*) nevű birtokát, és 60 márka kárt okozott lovak és más állatok elvitelével, Rozboyd nem mutatta be a birtokosztályról szóló oklevelet, illetve hamis idézés és az egyéb többi felsorolt vétségek miatt. A nevezettek Tolmány és Lanka birtokát pedig, amelyeket a pécsi káptalan tanúsága mellett 150 márkára becsültek fel, felosztották, kétharmad rész az alországbírónak mint bírónak, egyharmad pedig Jánosnak jutott, ám János elkérte tőle a kétharmad részt is, teljesen kifizetve az alországbíró. A mondott földek határjelei a pécsi káptalan oklevele szerint a következők: Valkó (*Wolkow*) folyó régi révje (*portus*); Marton fia Dénes szintén Tolmány nevű földje; tölgyfák; Szentemágocs (*Zenthemaguch*) nembeli Logret (*Logreth~Lugreth*) fia Logret földje; megjelölt fák; kereszttel jelölt nagy tölgyfa; Logret Becsefalva (*Bechefolou*) nevű faluja közelében lévő útelágazás; egy hármassarokhatár-jel Logret földje, Szentemágocs nembeli Dénes fiainak a földje és Lanka föld találkozásánál; Domonkos fiainak a földje; egy Valkó folyó melletti, (wlg.) *Rozboyd kurthuele* nevű körtefa; Szentemágocs nembeli Demeter földje; a Valkó és a *Lazar* folyók összefolyása; a *Lazar* folyó mentén egy hármassarokhatár-jel Demeter földje, a dobszai (*de Dapza~Dopza*) keresztesek földje és Tolmány föld határainak a találkozásánál; a keresztesek földje; *Karagh~Korogh* nevű vízfolyás; Korogh (voc.) Fülöp fiainak: Lőrincnek és fivéreinek a földje; Ehnee fiainak a földje; Ehnee fiainak *ligueth* nevű erdeje, ahol három nagy tölgyfa kereszttel van megjelölve; nagy út; egy vízkiáradástól megduzzadt (vulg.) *Jelespotok* nevű vízfolyás; a mondott Dénes földje és a mondott nagy út; Tolmány falu, ahol a Szent Mihály tiszteletére emelt egyház van; Tolmány falu vége; a mondott régi rév, ahol a határ körbeér. *Datum Bude, septimo die beati Georgii martiris, anno Domini M^o CCC^o.*

Átírta: III. András 1300. (RA 4318. sz.): SNA, Zay család ugróci levéltára: Krasznecz László elenchusa szerint rendezett iratok D. 1. 3. (DF 265822.); *tartalmilag átírta:* boszniai káptalan 1307. dec. 6. (AOKI II. 266. sz.) > I. Lajos 1375. jan. 20. > szenternyei káptalan 1389. márc. 15.: SNA, Zay család ugróci levéltára: Krasznecz László elenchusa szerint rendezett iratok D. 1. 7. (DF 265826.)

Kiadása: ÁÚO X. 382–387. (a benne átirrt oklevelek kiadásai uo. 373–374., 375., 400–401., 410–411.); CDCr VI. 379–383. (a benne átirrt oklevelek kiadásai uo. 371–372., 376., 405–406.)

Lampert (Márk, Péter és Rozboyd apja)
Márk (Lampert fia)
Rozboyd (Lampert fia)
Zolouch (János apja)
János (Zolouch fia)
Tolmány h. (*Tulman*, Valkó m.)
Tulman ld. Tolmány
pécsváradi (*Waradiensis*) konvent
váradi konvent ld. pécsváradi konvent
Waradiensis ld. (pécs)váradi
pozsegai (*de Posoga~Posagha*) káptalan
Posoga ld. Pozsega(i)
Gara h. (*Gara~Garaa*, Valkó m., ma Gorjani, Ho.)
Gorjani ld. Gara
Garaa ld. Gara
István (János fia, Dorozsma nb., garai, királyi ember)
pécsi káptalan
boszniai (*Boznensis*) káptalan
Boznensis ld. boszniai
Lanka h. (*Lanka*, Valkó m.)
Kozma (Tamás apja)
Tamás (Kozma fia, Lampert fia Rozboyd officiálisa)
Posagha ld. Pozsega(i)
Tomasina (morisini, III. András anyja, szlavón hercegnő)
Szlavónia (*Sclavonie*)
András III. király
dunánienneni (*Citradanubialis*) részek
Citradanubialis ld. dunáninneni
Lőrinc (királynéi ember)
valkói (*de Wolkou*) ispán
Demeter (valkói ispán)
Péter (Lampert fia, tolmányi)
Domonkos (Mihály apja)
Mihály (Domonkos fia)
János, Kopasz (*Kopoz*, dict.)
Kopasz (*Kopoz*) János ld. János, Kopasz
Péter
Bala (Miklós apja)
Miklós (Bala fia)
Cheng
Bencenc h. (*Bencench*, Valkó m.)
Bencench ld. Bencenc
Benedek (bencenci)
Jakab, Juoph (dict.)
Juoph dict. Jakab ld. Jakab, Jough dict.
Tarcha (János nagybátyja)
János (Tarcha unokaöccse)
Dorozsma (*Durusma~Dorusma~Duruзма*) nemzetség
Durusma ld. Dorozsma
Dorusma ld. Dorozsma

Duruzma ld. Dorozsma
Bernalth (János apja, Dorozsma nb.)
János (Bernalth fia, Dorozsma nb., királyi ember)
Miklós (pécsi kanonok)
Marton (Dénes apja, tolmányi)
Dénes (Marton fia, tolmányi)
Wirizlow (Domonkos apja)
Domonkos (Wirizlow fia, királyi ember)
zselicszentjakabi monostor (*monasterium sancti Jacobi de Selezya*)
Selezya ld. zselicszentjakabi monostor
István (pécsváradi konvent tagja, volt zselicszentjakabi apát)
nyitrai (*Nitriensis*) ispán
barcsi (*Borsiensis*) ispán
András (Tamás apja, Hontpázmány nb.)
Tamás (András fia, Hontpázmány nb., nyitrai és barcsi ispán)
boszniai (*Boznensis*) prépost
Miklós (boszniai prépost, III. András kápolnaispánja és secretáriusa)
Folkus (Farkas és Mihály apja, Kacsics nb.)
Farkas (Folkus fia, Kacsics nb.)
Sebreth ld. Sefreth
Sefreth (Erdő apja, Gyulazombor nb.)
Erdew ld. Erdő
Erdő (Sefreth~Sebreth fia, Gyulazombor nb.)
Karatna h. (*Karathna*, Valkó m.)
Karathna ld. Karatna
Valkó (*Wolkow*) folyó
Szentemágocs (*Zenthemaguch*) nemzetség
Zenthemaguch ld. Szentemágocs
Logret és fia: Logret (Szentemágocs nb.)
Logreth ld. Logret
Lugreth ld. Logret
Becsefalva h. (*Bechefolou*, Valkó m.)
Bechefolou ld. Becsefalva
Dénes (Szentemágocs nb.)
Demeter (Szentemágocs nb.)
dobszai (*de Dapza~Dopza*) keresztesek
Dobsza h. (*Dapza~Dopza*, Valkó m., ma Dobsin, Ho.)
Dobsin ld. Dobsza
Dapza ld. Dobsza
Dopza ld. Dobsza
Korogh~Karagh patak (Valkó m.)
Karagh ld. *Korogh*
Korogh (dict.) Fülöp ld. Fülöp dict. Korogh
Fülöp (dict. Korogh, Lőrinc apja)
Lőrinc (Fülöp fia)
Ehnee (Valkó megyei birtokos)
*Jelezpoto*k patak (Valkó m.)
Szent Mihály-egyház, tolmányi (Valkó m.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. máj. 14., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Aba (*Aba*) nembeli Sándor fiai: Demeter, Sándor és Miklós mesterek perbe vonták vécsei (*de Weyche*) Csépán fiait: Amadét és Andrást, azzal vádolva őket, hogy jogtalanul elfoglalva tartják az Újvár (*Wyvar*) megyei Bényeszurdok (*Bennyzurduk~Bennezurduk*) nevű birtokot, amit [II.] András király nagyapjuknak (*avus*): Demeter mesternek adományozott hűséges szolgálatai miatt, és aztán rájuk háramlott. Csépán fiai ezzel szemben azt állították, hogy a földet [V.] István király adományozta szolgálatai miatt az apjuknak, Csépánnak. Az alországbíró ezért mindkét fél számára elrendelte, hogy mutassák be Bényeszurdokkal kapcsolatos okirataikat. Az erre kijelölt határnapot a felek akaratából többször is elhalasztották, végül Szent György 15. napja [máj. 8.] lett kijelölve. A mondott napon Demeter és Sándor a maguk és fivérük: Miklós nevében megjelenve bemutatták [II.] András oklevelet, amelyben az állt, hogy Bényeszurdokot a király Demeternek, Sándorék nagyapjának adományozta [RA 529. sz.], és ezt a privilégiumot [IV.] Béla király megerősítette a saját oklevelével [RA 726. sz.]. Amadé és András ezel szemben bemutatta [V.] István privilégiumát, amellyel a király a földet az apjuknak: Csépánnak adományozta [RA 2285. sz.], és [III.] András oklevelét, amelyben ő megerősítette István kiadványát [RA 4301. sz.]. Mivel a föld már hosszú ideje lakatlan volt, ezért Sándor fiai még bemutatták a budai káptalan tanúsító levelét (*litteras ... protestationis*), amely szerint 1280-ban, áldozócsütörtök előtti hétfőn [máj. 27.] Demeter fia Sándor a maga és fivére: Demeter nevében kinyilvánította a budai káptalan előtt, hogy az Újvár megyei Bénye (*Benny*) az ő tulajdonuk, hozzátéve, hogy bárki ezt a birtokot erővel vagy máshogy elfoglalná, vagy az igazság elhallgatásával magának kérné a királytól, akkor az a birtok elfoglalásának számítson. Az okleveleket megtekintve az alországbíró úgy látta, hogy Sándor fiainak a diplomái számítanak érvényesebbnek és hathatósabbnak, ám mielőtt a végső ítéletet kimondta volna, a feleknek úgy tetszett, hogy engedélyével inkább megegyezésre lépnek a birtok ügyében. Így Demeter és Sándor a maguk és fivérük: Miklós nevében megegyezőleg és fogott bírák kérésére saját akaratukból átengedték Bényeszurdok egyharmad részét Csépán fiainak, míg a kétharmad részt András és Béla privilégiuma alapján maguknak tartották meg. A kétharmad részt így az alországbíró is meghagyta Sándor fiainak örökös birtoklásra, Csépán fiainak örökös hallgatást parancsolván e téren. *Datum Bude, septimo die quindenarum beati Georgii martiris, anno Domini millesimo trecentesimo.*

Átírta: I. Károly 1321. ápr. 7. (AOkl VI. 82. sz.): DL 99891. (Batthyány család, Acta antiqua, misc. 5. 6. 113.); *emliti:* egri káptalan > István alországbíró 1300. júl. 14.: **XX. sz. [1559.]**

Kiadása: HO VIII. 405–407.

A kiadásban 406. old. 23. sor: *mea* helyett *non*; 407. old. 10. sor *privilegiorum* helyett *privilegiorum dominorum*; 16. sor: *ceteris* helyett *cetero*. A folytatásra ld. a **XX. [1559.] sz.** regesztát.

Aba (*Aba*) nemzetség

Sándor (Demeter fia, Demeter, Sándor és Miklós apja, Aba nb.)

Demeter (Sándor fia, Aba nb.)

Sándor (Sándor fia, Aba nb.)

Miklós (Sándor fia, Aba nb.)

Vécse h. (*Weyche*, Abaúj m., ma Hernádvécse)

Weyche ld. Vécse

Hernádvécse ld. Vécse
Csépán (Amadé és András apja, vécsei)
Amadé (Csépán fia, vécsei)
András (Csépán fia, vécsei)
Újvár (Wyvar) megye
Wyvar ld. Újvár
Abaúj(vár) megye ld. Újvár megye
Bényeszurdok h. (*Bennyzurduk~Bennezurduk*, Abaúj m., ma Hernádszurdok)
Bennyzurduk~Bennezurduk ld. Bényeszurdok
Hernádszurdok ld. Bényeszurdok
Szurdokbénye ld. Bényeszurdok
András II. király
András III. király
István V. király
Demeter (Sándor és Demeter apja, Aba nb.)
Demeter (Demeter fia, Aba nb.)
budai káptalan
Benny (~Bénye) ld. Bényeszurdok
Bénye ld. Bényeszurdok
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. máj. 17., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): abban a perben, amit almágyi (*de Almag*) Márk fia Batha folytatott a színe előtt Batiz (*Botyz*) fia Miklós ellen Bátka (*Bathka*) föld kapcsán, a felek az alországbíró engedélyével és fogott bírák közbenjárásával a következő egyezsége jutottak. Batha comes meghagyja Miklósnak örökös birtoklásra a Bátka földben bírt részét – amiben Miklósnak ugyancsak része van –, továbbá azt a birtokrészt is, ami apósa: Garwasius fia Baan adományaként került hozzá. Cserébe Miklós ad Bathanak egy vég tounai (*de Dorni*) posztót három és negyed márka értékben pünkösöd 15. napján [jún. 12.], továbbá kettő és háromnegyed márkát kereskedelmi ezüstben Keresztelő Szent János nyolcadán [júl. 1.] az egri káptalan színe előtt, és ha Miklós bármelyik fizetési határnapot elmulasztaná, akkor Batha birtokrésze maradjon az ő tulajdonában örökös birtoklásra, és Miklós ne merészelje háborgatni őt ez ügyben. Ezen kívül a fizetés első határnapján Batha köteles átadni az egri káptalan színe előtt Miklósnak a Budán székelő alnádor [RP 313. sz.] és az egri káptalan privilégiumát, amelyek szerint bátikai Miklós birtokrésze reá szállt, és az ezen üggyel kapcsolatos minden más oklevelét is, a második fizetési határnapon pedig [V.] István király privilégiumát, amely révén Batha a mondott részt birtokolja, továbbá erősítse meg Miklóst az egri káptalan oklevelével a birtokrész tulajdonában. Az alországbírónak mint bírónak teljesen Miklós ad elégtételt, és ha Batha valamilyen ezzel kapcsolatos oklevelet visszatartana, akkor az legyen érvénytelen. *Datum Bude, feria tertia proxima ante festum ascensionis Domini, anno eiusdem M^o CCC^o.*

Eredeti: teteje kicsit szakad, enyhén vízfoltos, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 1564. (MKA, Neo-regestrata acta 1534. 2.)

Kiadása: ÁÚO X. 387–388.

Almágy h. (*Almag*, Gömör m., ma Gemerský Jablonec, Szl.)
Gemerský Jablonec ld. Almágy

Almag ld. Almágy
Márk (Batha apja, almágyi)
Batha (Márk fia, almágyi)
Botyz ld. Batiz
Batiz (Miklós apja)
Miklós (Batiz fia)
Bátka h. (*Bathka*, Gömör m., ma Szl.)
Bathka ld. Bátka
Garwasius (Baan apja)
Baan (Garwasius fia)
tournai (*de Dorn*) posztó
Dornis ld. tournai
egri káptalan
István V. király
Buda h., kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. máj. 23., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Ferenc fia Chyko más néven Bertalan perbe vonta a budai szigeti apácákat (*sorores ecclesie beati Virginis de Insula de Buda*), akiknek a nevében officiálisai: Pál és Miklós jelentek meg ügyvédvalló levéllel, azzal vádolva az apácákat, hogy azok maguknál tartják atyjának és atyafiának: Wza fia Péternek az öröklött birtokrészét, amely Pest megyében (*in comitatu Pestyensi*), Buda közelében, a Duna mellett Jenő (*Jenew*) földön található, és nem tudja, hogy az apácák milyen alapon teszik ezt, hiszen ő az apjától örökölte azt. Hozzátette: ha tudomására jut valamilyen nyilvánvaló ok, akkor átengedi nekik a birtokrészt. Péter és Miklós az apácák nevében azt felelték, hogy azok különféle oklevelek és okiratok révén tartják maguknál a kérdéses részt. Az alországbíró elrendelte, hogy az apácák mutassák be minden Jenő földdel kapcsolatos levelüket Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.], amelyet a felek akaratából többször is elhalasztott egészen Szent György nyolcadára [máj. 1.]. A mondott határnapon meg is jelent előtte egyik részről Chyko mester személyesen, másik részről az apácák ügyvédjei: Pál és János domonkos szerzetesek (*fratres de Ordine Predicatorum*), továbbá mondott officiálisai: Pál és Miklós ügyvédvalló levéllel, és az ügyvédek és officiálisok az apácák nevében bemutatták a budai káptalan oklevelét, amelyet az alországbíró teljes terjedelemben átírt:

A budai káptalan (*Capitulum Budensis ecclesie*) tudatja, hogy egyik részről Cabas (dict.) Tamás fia Tamás és Ferenc fiai: Simon és Bertalan, másik részről a szigeti apácák nevében az officiálisuk: Péter a következő, egymás között megejtett cseréről számoltak be. Wza fia Péter minden, bárhol elterülő birtokának a negyedrészből – amely földeket Péter Cabas (dict.) Tamással és édestestvérevel: Ferencsel közösen bírt – a mondott negyedrészt harmada Káta (*Cata*) nembeli Gyulára szállt párbaj útján, amely harmadrészt az apácák 9 finom ezüstmárkáért magukhoz váltották. Ezt a harmadrészt Péter az apácák nevében átadta Tamás fia Tamásnak és Ferenc fiainak és örököseiknek örökös birtoklásra. Cserébe ők átadták az apácáknak örökös birtoklásra azt a Jenő földet, amit Wza fia Péter és mondott atyafiai Jaak comestől kaptak Bodony (*Budun*) falujukért cserébe. Mindehhez beleegyezését adta Jaak, továbbá Simon fiai: Chuda, Bertalan és Wza a maguk és más Kartal (*Cortol*) nembeliek nevében, Tamás és Ferenc fiai szavatolván az apácákat Jenő birtok kapcsán. A káptalan a felek kérésére oklevelet ad minderről. Méltóságsor: János éneklőkanonok, Lőrinc örkanonok,

Pongrác dékánkanonok, Zele és János papok, István és Illés kanonokok. *Datum per manus magistri Ambrosii lectoris Budensis, anno Domini M^o CC^o LXX° nono.*

A feleknek ezek után úgy tetszett, hogy egyezsége lépjenek egymással, és így Chyko más néven Bertalan mester az budai káptalan oklevele révén átengedte Jenő földet az apácáknak, amelyet az alországbíró is megerősített, meghagyván nekik Jenőt örökös birtoklásra. Ezen kívül [V.] István király kettő, Wza fia Péter Szecső és Kartal (*Zechew et Kortol*) nevű földjével kapcsolatban kiadott privilégiumát, és bármely más oklevelet – kivéve a Jenő földdel kapcsolatosat – az alországbíró érvénytelennek nyilvánítja, bármikor is mutatnák be Chyko mester ellenében. *Datum Bude, feria secunda proxima post festum ascensionis Domini, anno eiusdem M^o CCC^o.*

Eredeti: díszes kezdő N betű, vörös selyemzsinóron függő viaszpecsétje ép – DL 1490. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 8. 10.)

Kiadása: BTOE I. 347–349. (a benne átírt káptalani oklevél kiadása az eredeti alapján: uo. 180.); *regesztája:* CD V/1. 261. (1272-re datálva); Bártfai: Pest m. 159. sz.; Horváth: Galaga-mente 36. 18. sz.; Bakács: Pest m. 277. sz.

Az oklevél, iniciáléja és írásképe alapján, ugyanannak az írnoknak a munkája, aki az 1299. évi **XX. sz. [229846.]** alországbírói oklevelet is leírta és díszítette.

Ferenc (Uza fia, Simon és Bertalan apja, Kartal nb.)

Bertalan (~Chyko, Ferenc fia, Kartal nb.)

Chyko ld. Bertalan

budai margitszigeti apácák ld. Szűz Mária-szigeti apácák

Szűz Mária-szigeti apácák

Pál (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)

Miklós (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)

Wza ld. Uza

Uza (Ferenc és Péter apja, Kartal nb.)

Péter (Uza fia, Kartal nb.)

Pest (*Pestyensis*) megye

Duna folyó

Jenő h. (*Jenew*, Pest m., ma Budapest része)

Jenew ld. Jenő

Budapest ld. Jenő

domonkos szerzetesek

Pál (domonkos szerzetes)

János (domonkos szerzetes)

budai káptalan

Cabas ld. Kabas

Kabas (*Cabas* dict.) Tamás ld. Tamás, Kabas

Tamás, Kabas (Tamás apja, Kartal nb.)

Tamás (Kabas dict. Tamás fia, Kartal nb.)

Simon (Ferenc fia, Kartal nb.)

Péter (Szűz Mária-szigeti apácák officiálisa)

Káta (*Cata*) nemzetség

Cata ld. Káta

Gyula (Káta nb.)

Bodony h. (*Budun*, Nógrád m., ma Romhány része)

Budun ld. Bodony

Romhány ld. Bodony
Ják (Kartal nb.)
Jaak ld. Ják
Simon (Chuda, bertalan és Uza apja, Kartal nb.)
Chuda (Simon fia, Kartal nb.)
Bertalan (Simon fia, Kartal nb.)
Wza ld. Uza
Uza (Simon fia, Kartal nb.)
Kartal (*Cortol*) nemzetség
Cortol ld. Kartal
János (budai káptalan éneklőkanonoka)
Lőrinc (budai káptalan örkanonoka)
Pongrácz (budai káptalan dékánkanonoka)
Zele (pap)
János (pap)
István (budai káptalan kanonoka)
Illés (budai káptalan kanonoka)
Ambrus (budai káptalan olvasókanonoka)
István V. király
Zechew ld. Szecső
Kortol ld. Kartal
Szecső h. (*Zechew*, Pest m., ma Tápiószecső)
Tápiószecső ld. Szecső
Kartal h. (*Kortol*, Pest m.)
Buda h., kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1300. jún. 18.)

— bírságlevelében (*in litteris nostris iudicialibus*, ti. *Stephanus viceiudex curie domini regis*) elmarasztalja básztélyi (*de Bozteh*) András fiait: Miklóst, Andrást, Jánost és Beex-et, illetve András özvegyét, a fiúk anyját, mert azok nem jelentek meg pünkösöd 15. napján [jún. 12.] Weech dédunokája (*nepos*): Zoárd mester ellenében.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1300. jún. 18.: **XX. sz. [1567.]** reg.

A korabeli perjogban a nagybírák színe előtt meg nem jelent félre 7 napot vártak, és csak utána marasztalták el őket. Mivel ezt az oklevelet már a 7. napon, azaz jún. 18-án említik, ezért a kiadási ideje csak ez a nap lehet – igen valószínű egyébként, hogy a bírságlevelet és az említő, az esztergomi konventnek címzett parancslevelet a felperes újbóli birtokba vezetéséről, egy időben adták ki, amikor világos lett, hogy az alperesek már nem jelennek meg.

Básztély h. (*Bozteh*, Esztergom m.)
Bozteh ld. Básztély
András (Miklós, András, János és Beex apja, Básztély nb.)
Miklós (András fia, Básztély nb.)
András (András fia, Básztély nb.)
János (András fia, Básztély nb.)
Beex (András fia, Básztély nb.)
Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)
Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

1300. jún. 18., Buda

— (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) az esztergomi keresztes konventhez (*conventui cruciferorum domus hospitalis ecclesie sancti regis de Strigonyo*): a konvent királyhoz küldött oklevele alapján piszkei (*de Pyzke*) János királyi ember a konvent tanúságával Weech dédunokáját (*nepos*): Zoard mestert kétszer is bevezette az Esztergom megyei Sárás (*Saras*) birtokba a perek főtárgya és hét és másik hét bírság fejében, amely pereket Zoard elmondása szerint básztélyi (*de Bozteh*) András fiai: Miklós, András, János és Beex ellen, illetve András özvegye, a fiúk anyja ellen folytatott. Azonban Roland volt boszniai (*Boznensis*) püspök fivére: Károly tilalmazta a birtokot Zoard ellenében az alországbíró színe előtt, azt állítván, hogy az az övé. Az alországbíró ezért kéri a konventet, hogy adják tanúbizonyságukat, akinek a jelenlétében a mondott János királyi ember vezesse be Zoard mestert András fiainak Bajna (*Bayna*) nevű, szintén Esztergom megyei birtokába a perek főtárgya, a hét és még egyszer hét bírság, továbbá azon két bírság fejében, amelyekben a pünkösdi 15. napján [jún. 12.] való meg nem jelenés miatt marasztalták el az alpereseket, miként ez az erről kiadott alországbírói oklevélben látható [XX. sz. reg.]. A birtokon, az azon ejtett kár nélkül, maradjanak 15 napig, ha nem találunk ellentmondóra. Ezen kívül András fiait és az özvegyet idézzék meg a király színe elé alkalmas időpontra, akik a perkezdet előtt fizessék ki a rájuk kirótt bírságokat is, különben az ügyben végső döntés születik, és az események menetét írják meg a királynak. *Datum Bude, septimo die quindenarum Pentecostes, anno Domini M° CCC°.*

Eredeti: kissé szakad és vízfoltos, hártyszalagoknak való kivágásokkal – DL 1567. (MKA, Neo-regestrata acta 1534. 3.) > esztergomi keresztes konvent 1300. júl. 3.: DL 1568. (MKA, Neo-regestrata acta 1534. 4.)

Kiadása: ÁÚO X. 393–394. (ex orig.)

A kiadásban 393. old. 12. sor: *vocata* helyett *vocatam*; 13. sor: *existentis* helyett *existentem*. A per folytatására ld. a XX. sz. [1576.] regesztát. A keresztes konvent átíró oklevelének a kiadását ld. ÁÚO X. 408–409.

esztergomi keresztes konvent

Piszke h. (*Pyzke*, Esztergom m., ma Lábatlan része)

Pyzke ld. Piszke

Lábatlan ld. Piszke

János (piszkei, királyi ember)

Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)

Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

Esztergom megye

Sárás h. (*Saras*, Esztergom m.)

Básztély h. (*Bozteh*, Esztergom m.)

Bozteh ld. Básztély

András (Miklós, András, János és Beex apja, Básztély nb.)

Miklós (András fia, Básztély nb.)

András (András fia, Básztély nb.)

János (András fia, Básztély nb.)

Beex (András fia, Básztély nb.)

Roland (boszniai püspök)

boszniai (*Boznensis*) püspök

Boznensis ld. boszniai
Károly (Roland boszniai püspök fivére)
Bajna h. (*Bayna*, Esztergom m.)
Bayna ld. Bajna
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1300. máj. 21–jún. 20.)

— levele (*iuxta continentiam litterarum comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*) az egri káptalanhoz, hogy küldjék tanúbizonyságukat egyik részről Sándor comes fiaival: Demeter, Sándor és Miklós mesterekkel, másik részről *Churka* (dict.) Mikó comesszel, és Csépán fiaival: Amadéval és Andrással, és menjenek ki Bényeszurdok (*Bennazurduka*) földre Morhard fia Mihály és más megnevezett nemesek jelenlétében, osszák azt három egyenlő részre, majd egyharmad részt jelöljenek ki Mikó comes és Csépán fiai és örököseik számára örökös birtoklásra, kétharmad rész pedig maradjon meg Sándor fiainak.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria (egri káptalan) (DPM 237. sz.) > István alorshágbíró 1300. júl. 14.: **XX. sz. [1559.] reg.**

A föld ilyen módon való megosztásáról a felek máj. 21-én számoltak be István alorshágbírónak (**XX. sz. [99891.] reg.**), és a tartalmilag átíró káptalani oklevél szerint jún. 21-én mentek ki a földre. A parancslevél tehát e két időpont között kelt, valószínű, hogy máj. 21. körül, amikor a felek még az alorshágbíró színe előtt tartózkodtak.

egri káptalan
Sándor (Demeter, Sándor és Miklós apja, Aba nb.)
Demeter (Sándor fia, Aba nb.)
Sándor (Sándor fia, Aba nb.)
Miklós (Sándor fia, Aba nb.)
Mikó dict. *Churka*
Csurka (*Churka*) Mikló ld. Mikó dict. *Churka*
Csépán (Amadé és András apja)
Amadé (Csépán fia)
András (Csépán fia)
Bényeszurdok h. (*Bennazurduka*, Abaúj m., ma Hernádszurdok)
Morhard (Mihály apja)
Mihály (Morhard fia)

1300. júl. 14., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): Kríges fia István az urai: Aba (*Aba*) nembeli Sándor fiai: Demeter, Sándor és Miklós mesterek nevében, Csépán fia András a maga és fivére: Amadé, illetve *Churka* (dict.) Mikó nevében nevében a színe elé járulva bemutatták az egri káptalan oklevelét, amit az alorshágbíró teljes terjedelmében átírt:

Az egri káptalan (*Datum pro memoria*) tanúsítja, hogy István alorshágbíró levele értelmében [**XX. (1300. máj. 21–jún. 20.) sz.**] kiküldte tanúbizonyságul két emberét, ti. mérai (*de Mera*) Egyed és idai (*de Ida*) Marcell papokat (*presbiter*), és azok egyik részről Sándor comes fiaival: Demeter, Sándor és Miklós mesterekkel, másik részről *Churka* (dict.) Mikó comesszel, és Csépán fiaival: Amadéval és Andrással kimentek Keresztelő Szent János előtti kedden [jún. 21.] Bényeszurdok (*Bennazurduka*) földre Morhard fia Mihály és más nemesek

jelenlétében, akik az alországbírói oklevélben szerepelnek, és régi határait megjárván három egyenlő részre osztották azt. Az oklevéladó visszatérő emberei a következőképpen számoltak be minderről. A mondott Mihály emberei: Detre fia Detbor mester és Zymer-i Demeter jelenlétében Sándor fiai az összes haszonvételével együtt három részre osztott föld egyik részét – amelyik Mikó és Csépán fiainak a földje mellett fekszik – Mikó comes és Csépán fiai és örököseik számára jelölték ki örökös birtoklásra, aszerint, ahogy az alországbírói oklevélben [XX. (99891.) sz.] is nekik engedték át ezt a harmadrészt. A fennmaradó kétharmad részt Sándor fiai maguknak tartották meg. Azok a határjelek, amelyek az egyharmadot a kétharmadtól elválasztják, a következők: Hernád (*Harnad*) folyó; berek; nagy út; *berch*; Radvány (*Radwan*) földtől elválasztó határjelek. Sándor és Mikó comes az oklevéladó színe előtt mindezt megerősítették. *Datum in festo beate Margarethe virginis, anno Domini M^o CCC^o.*

Az alországbíró mindezt megerősíti saját levelében. *Datum Bude, septimo die quindenarum nativitatis beati Johannis Baptiste, anno Domini M^o CCC^o.*

Eredeti: enyhén foltos, befűzött hártyaszalaggal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét viaszmaradványai – DL 1559. (MKA, Neo-regestrata acta 497. 14.)

Kiadása: ÁÚO X. 381.; az átírt káptalani oklevél *kiadása:* uo. 398–399., *regesztája:* DPM 237. sz.

A kiadásban 381. old. 12. sor: *litteris* helyett *predictis litteris*. A per előzményét ld. a **XX. sz. [99891.]** regesztában.

Kriges (István apja)
István (Kriges fia, Aba nb. Sándor fiainak az officiálisa)
Aba (*Aba*) nemzetség
Méra h. (*Mera*, Abaúj m.)
Ida h. (*Ida*, Abaúj m., ma Vel'ká Ida, Szl.)
Vel'ká Ida ld. Ida
Egyed (mérái, pap)
Marcell (idaí, pap)
Sándor (Demeter, Sándor és Miklós apja, Aba nb.)
Demeter (Sándor fia, Aba nb.)
Sándor (Sándor fia, Aba nb.)
Miklós (Sándor fia, Aba nb.)
Mikó dict. *Churka*
Csurka (*Churka*) Mikló ld. Mikó dict. *Churka*
Csépán (Amadé és András apja)
Amadé (Csépán fia)
András (Csépán fia)
Bényeszurdok h. (*Bennazurduka*, Abaúj m., ma Hernádszurdok)
Bennazurduka ld. Bényeszurdok
Szurdokbénye ld. Bényeszurdok
Hernádszurdok ld. Bényeszurdok
Morhard (Mihály apja)
Mihály (Morhard fia)
Detre (Detbor apja)
Detbor (Detre fia)
Demeter (*zymer-i*)
Zymer h. (Szemere?, Abaúj m.)

Hernád (*Harnad*) folyó
Harnad ld. Hernád
Radvány h. (*Radwan*, Abaúj m., ma Pusztaradvány)
Radwan ld. Radvány
Pusztaradvány ld. Radvány
egri káptalan
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1299–1300.) júl. 14., Buda

— (*Datum pro memoria*): amikor a személyesen megjelenő Been fia László pert akart indítani Simon fiai: Martonos és Mihály ellen – akik közül a maga és fivére nevében Martonos jelent meg –, Martonos nem fogadta el a perbehívást, mondván, hogy ezt a pert 20 márkányi kötelezettség alatt ők és László már fogott bírák döntésének engedték át szegi (*de Zygh*) Ivánka volt országbíró oklevélében, akik neveit Ivánka (Martunus által bemutatott) levele tartalmazza [XX. sz.]. Ez alapján ha az egyik fél nem tartja be a döntőbíráskodást, akkor a perkezdet előtt 20 márkát kell fizetnie a másik félnek, és a megegyezést László nem tartotta be, miként az oklevéladó ezt látta az esztergomi stefanita keresztesek neki bemutatott oklevélében. Az oklevéladó ezek alapján elrendelte, hogy a felek Mindenszentek nyolcadán [nov. 8.] jelenjenek meg a színe előtt, és Simon fiai kötelesek feleletet adni Lászlónak, ám László még a per kezdete előtt fizesse meg a 20 márkát a döntőbíráskodás el nem fogadása miatt. *Datum Bude, septimo die quindenarum beati Johannis baptiste.*

Eredeti: írása kopott és foltos, hártyszalagnak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 72795. (Simonyi család 5.)

Kiadása: DPM 238. sz.

A jelen oklevél hátulján egy kb. 41 x 40 mm-es pajzs alakú pecsétfolt található, amely megfeleltethető István alországbíró saját pecsétjének méretével, és – a pecséthasználati kronológiát is figyelembe véve – ezzel az oklevelet 1299–1300-ra keltezhetjük (ld. a XX. [40252.] reg. kommentárját). A budai kelethely szintén az alországbírókra utal, emellett nem volt más olyan alországbíró ezidőtájt, akinek akár csak hasonló méretű sigillum lett volna, így az oklevelet István alországbíró kiadványának tekinthetjük.

Been (László apja)
László (Been fia)
Simon (Martonos és Mihály apja, simonyi)
Martonos (Simon fia, simonyi)
Mihály (Simon fia, simonyi)
Ivánka (Iváchon fia, Hontpázmány nb., szegi, volt országbíró)
Szeg h. (*Zygh*, Nyitra m.)
Zygh ld. Szeg
esztergomi keresztes konvent
Stefániták ld. esztergomi keresztes konvent
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. júl. 14., Buda

— ítéletlevele (*littere condam canonicis* [>comitis] *Stephani viceiudicis curie domini regis adiudicatorie, Bude septimo die quindenarum festi nativitatis beati Johannis Baptiste in anno*

Domini millesimo trecentesimo privilegialiter exorte), amelyben átírja Salamon király 1058. évi privilégiumát (*continens in se seriem et continentiam cuiusdam privilegii oym domini Salamonis regis Hungarie in anno Domini millesimo quinquagesimo octavo emanati*), amelyet a színe előtti perben mutattak be neki [az átírt részlet regesztáját ld. RA 15. sz.].

Tartalmilag átírta: Garai Miklós nádor 1402. nov. 14. (ZsO II. 2060. sz.) > Mihály budai örkanonok 1403. szept. 13.: DL 1430. (MKA, Acta Paulinorum, Gyula 1.)

Kiadása (TÁ): Koller: Hist. Quinqueecl. III. 233.; CD VII/5. 63.; HO VIII. 1.; DHA I. 177. *Regesztája (TÁ):* CD VII/1. 113–114.

Salamon király nem uralkodott 1058-ban, de valószínű, hogy nem csak az évszámot írták el véletlenül, hanem az egész oklevélrészlet hitelessége vitatható (ld. erről DHA I. 177.). Azonban az átíró alországbírói levél, azon néhány adata alapján, amit közölnek róla, hitelesnek tűnik. Valószínűleg egy hamisítványt mutattak be István előtt 1300-ban, amit az ítélszék hitelesnek fogadott el.

Salamon király

1300. aug. 14., Buda

— (*[N]os comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): a személyesen megjelenő Tekes (*Thekws*) fia László mester fia János és az anyja, László özvegye, akinek a nevében Kana fia András jelent meg a jászói (*de Jazow*) konvent ügyvédvalló levelével, perbe vonta a személyesen megjelent bogáti (*de Bogath*) István mestert az Abaújház (*Abawywar*) megyei Alméra (*Olmera*) nevű birtok kapcsán, amit az asszony a férjétől, Lászlótól kapott hitbére és jegyajándéka fejében. A birtokot az egri káptalan levelével tilalmazták Istvánnal szemben, aki azt állította, hogy érvényes okiratok alapján Almérát maga Tekes fia László adta neki adományba érdemes szolgálatai miatt. A per hosszan húzódott [III.] András király és az alországbíró színe előtt, végül az alországbíró engedélyével és az országbárok és nemesek fogott bíráskodása révén a felek a következő egyezségről számoltak be. A felek minden egymás közti perrel kölcsönösen felhagynak, és János, továbbá László özvegye nevében Kana fia András Alméra birtokot meghagyják bogáti István mesternek és utódainak örökös birtoklásra azon okiratok alapján, amelyek révén László mester ezt a földet neki adományozta szolgálatai miatt, azon határok között, ahogyan János ismerete szerint maga László mester is bírta a földet, és János meg az özvegy semmilyen jogot nem tart fent benne. Azon okiratok, amelyek révén az asszony azt állította, hogy a földet hitbérként és jegyajándékként kapta, azok a földet érintő részükben legyenek érvénytelenek, az asszony bármikor is mutatná be azokat István mester ellenében Alméra kapcsán. A felek továbbá kölcsönösen érvénytelenítik minden, ezen perrel kapcsolatos levelüket. *Datum Bude, septimo die quindenarum beati Jacobi apostoli, anno Domini millesimo trecentesimo.*

Eredeti: kezdő N iniciálé nincs beírva, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – DL 1571. (MKA, Neo-regestrata acta 1534. 5.)

Kiadása: ÁÜO X. 389–390.

A kiadásban 390. old. 12. sor: *domina matre* helyett *domina matre sua*; 18. sor: *volverant* helyett *volverunt*.

Tekes (István és László apja)
Thekws ld. Tekes
László (Tekes fia, János apja)
János (László fia)
Kana (András apja)
András (Kana fia)
jászói (*de Jazow*) konvent
Jazow ld. Jászó(i)
Bogát h. (*Bogath*, ? megye)
Bogath ld. Bogát
István (bogáti)
Abaújvár (*Abawywar*) megye
Abawywar ld. Abaúj(vár)
Alméra h. (*Olmera*, Abaúj m., ma Méra)
Olmera ld. Méra
Méra ld. Alméra
egri káptalan
András III. király
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. szept. 2., Buda

— tudatja, hogy egyik részről Ztanyzlow fia Hont és váci Chyma fia besenyő István kinizsi Jánosnak és fiának: Tamásnak, továbbá váci Vid fiainak: Simonnak, Jánosnak és Miklósnak a képviselőjében, másik részről Berend nógrádi ispán és Csuda fia Miklós az alországbíró engedélyével és fogott bírák közbenjárásával egyezsége jutott a Nógrád megyei Rád birtok ügyében, amely az örökös nélkül elhunyt Zuge tulajdona volt, és Berend meg Miklós [III.] András királytól kérték adományba szolgálataik miatt. Ennek értelmében Hont és besenyő István János, Tamás és Vid fiai nevében meghagyták a birtokot minden haszonvételével Berendnek és Miklósnak, akik ezért 29 márkát fizetnek nekik a budai káptalan előtt részint dénárokból a budai márka mértéke szerint, részint becsértékben, ebből 14 és fél márkát Szent Mihály nyolcadára [okt. 6.], a maradék 14 és fél márkát Szent András nyolcadára [dec. 7.]. Kétszeres büntetésbe essenek, ha nem teljesítenék az első határidőt, és ha a másodikat sem, akkor [- - -]. A fizetés megtörténtével Hont és István adja át a földdel kapcsolatos összes oklevelet Berendnek és Miklósnak, amelyeket pedig maguknál tartanak, az legyen érvénytelen. A felek azt is akarták, hogy a megegyezésről kérjenek az alországbírótól oklevelet, akinek közösen adnak elégtételt.

Átírta: budai káptalan 1300. > váci káptalan 1419. okt. 13. > 17. sz.-i (?) *másolata:* DL 74566. (Mocsáry család 5.)

Regesztája: Györffy: Besenyők 154. 110. sz.

Az oklevél szövege: **[az első teleírt lap, alulról a 6. sor]**

Nos comes Stephanus viceiudicis curiae domini regis damus pro memoria, quod comes Huntth filius Ztanyzlow, Stephanus filius Chyma de Wachya Byssenus pro comite Joanne de Kynyz, Thoma filio eiusdem, ytem Simone, Joanne et Nicolao filiis Wydus de eodem Wachya cum procuratoriis litteris capituli Wachiensis ab una parte, magister Berend comes Neogradiensis et Nicolaus filius Chywda ex altera nostra in presentia personaliter

comparentes in causa, quam idem comes Joannes, Thomas et filii Wydus contra eosdem magistrum Berend et Nicolaum super facto possessionis Zuge sine haerede decedentis Raád vocatae in comitatu Neogradiensi existentis, quam ipse magister Berend et Nicolaus a domino Andrea illustrissimo rege Hungariae pro suis servitiis sibi impetraverant, per arbitrium proborum virorum ex nostra permissione se dixerunt taliter concordasse, quod idem Joannes, Thomas et filii Wydus predictam possessionem Raad vocatam cum suis utilitatibus et pertinentiis universis reliquissent; et iidem comes Hunth et Stephanus Byssenus vice et nomine eorundem Joannis et Thomae et filiorum Wydus cum procuratoriis litteris dicti capituli, ut premisimus, comparentes reliquerunt eisdem dicto magistro Berend et Nicolao perpetuo possidendam, ita videlicet, quod idem magister Berend et Nicolaus ratione eiusdem possessionis triginta marcas minus una, partim in denariis sicut Bude denarii pro marca currere dinoscuntur, partim vero in estimatione condigna coram capitulo Budensi eisdem comiti Joanni, Thomae filio eius, et filiis Wydus debent solvere in terminis infrascriptis, videlicet de ipso totali debito in octavis beati Michaelis archangeli proxime venturis solvere quatuordecim marcas et dimidiam, ytem residuas quatuordecim marcas et dimidiam in octavis beati Andree apostoli nunc venturis ipsi comiti Joanni et aliis supradictis solvere tenebuntur, tali poena interiecta, quod si primum terminum solutionis obmiserint insolvens, incurrant poenam duppli [- - - -]^a, secundum terminum neglexerint, amitt[- - - -]^a Facta ultima solutione eodem die coram eodem capitulo [Budensi] comes Hunth et Stephanus Byssenus omnia privilegia et litteras super facto dictae possessionis confecta ad manus ipsorum magistri Berend et Nicolai dare tenebuntur, si qua autem instrumenta seu litteras in hoc facto in fraudem reservarent, pro cassis et inanibus per omnia haberentur. Dicimus etiam, quod in eisdem litteris capituli procuratoriis continebatur, ut predictus comes Joannes tam pro se, quam pro tota cognatione sua ipsam causam in facto predictae possessionis contra eosdem magistrum Berend et Nicolaum prefatis comiti Hunth et Stephano Bysseno commississent(!) finaliter exequendam. Voluerunt etiam partes, quod facta ultima solutione super compositionem prehabitam in facto eiusdem possessionis nostrum privilegium debeant emanari, iudicem partes de communis placari assumpserunt. Datum Budae, septimo die octavarum beati regis Stephani, anno Domini millesimo trecentesimo.

^a vizfolt miatt nem látható

Ztanyzlow (Hont apja)

Hont (Ztanyzlow fia)

Hunth ld. Hont

Hunth ld. Hont

Chyma (István apja, váci)

István, besenyő (Chyma fia, váci)

besenyő (*Byssenus*)

besenyő (*Byssenus*) István ld. István, besenyő

Vác h. (*Wachya*, Nógrád m.)

Wachya ld. Vác

Kinizs h. (*Kynyz*, Abaúj m., ma Kis- és Nagykinizs)

Kynyz ld. Kinizs

Kiskinizs ld. Kinizs

Nagykinizs ld. Kinizs

János (Tamás apja, kinizsi)

Tamás (János fia, kinizsi)
Wydus ld. Vid
Vid (Simon, János és Miklós apja, váci)
Simon (Vid fia, váci)
János (Vid fia, váci)
Miklós (Vid fia, váci)
váci (*Wachiensis*) káptalan
Wachiensis ld. váci
Nógrád (*Neogradiensis*) megye
Neogradiensis ld. Nógrád(i)
nógrádi (*Neogradiensis*) (al)ispán
Berend (nógrádi alispán)
Chywda ld. Csuda
Csuda (Miklós apja)
Miklós (Csuda fia)
Rád h. (*Raad*, Nógrád m.)
Raad ld. Rád
Zuge (nógrád megyei birtokos)
András III. király
budai káptalan
budai dénár
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

1300. szept. 9., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): egyik részről Tóbiás fia Máté és fiai: János, Márton és Benedek, akiknek a nevében Máté jelent meg, másik részről a személyesen megjelent Tóbiás fia Pál, Máté fivére, az alországbírói szín előtt pert folytattak volna Szent Mihály napján [szept. 29.] Pál szolgálai, szolganői és birtokai elidegenítésének az ügyében, ám a felek előrehozván az időpontot, az alországbíró engedélyével és fogott bírák közbenjárására a következő egyezségekre jutottak. Pál azokat a szolgálakat, szolganőket és birtokokat, amelyeket elidegenített, vagy elidegeníteni akart, Mátyás(!) és fiai tudta és beleegyezése nélkül nem teheti meg, a már elidegenítetteket pedig minden áron visszaszerzi magának, úgy, hogy ha Pál előbb halna meg, akkor azok Máténak és fiainak jussanak örökös birtoklásra. Ezen túl Máté és Pál változatlan formában fenntartja az apjuk: Tóbiás által köztük eszközölt, szolgálakat, szolganőket és birtokokat érintő felosztását. Az Elk nevű szolgálónő ügyében – akinek hat gyereke is van, és akit még apjuk: Tóbás adott oda egy lányával együtt a saját lányának, Symar fia Péter feleségének – a mondott lánytestvérük személyesen is megjelent, bár nem idézték meg, és azt állította, hogy a hat szolgálóleány közül négyet a fivérei: Máté és Pál birtokolnak, és csak kettő van önála. Tóbiás fiai ezért szabad akaratukból átengedték Elk leányait a nővérüknek olyan feltétellel, hogy a mondott két szolgálóleányt, ti. Zimbothka-t és Kotus-t szabadon eladhatja, eladományozhatja, örökítheti vagy felszabadíthatja, a másik négy leány pedig élete végéig tulajdonában lehet. Továbbá Kisasszony harmadnapjának 15. napján [szept. 24.] a felek akaratából Márk és Antal comes menjen ki Tóbiás összes birtokára, rendezzék el a hajdani felosztást újra a felek között. *Datum Bude, septimo die quindenarum sancti regis Stephani, anno Domini M° CCC°.*

Eredeti: több helyen szakadt, hártvaszalagoknak való kivágásokkal, hátoldalán pajzs alakú zárópecsét foltja – DL 57071. (Dancs család)

Kiadása: HO VII. 295–296. *Regesztája*: Kállay I. 48. sz.; Abaffy-Dancs-Hanvay 29–30. 10 sz.

A kiadásban 295. old. 24. sor: *Elk* helyett *quod Elk*.

Tóbiás (Máté és Pál apja)
Máté (Tóbiás fia, János, Márton és Benedek apja)
Pál (Tóbiás fia)
János (Máté fia)
Márton (Máté fia)
Benedek (Máté fia)
Elk (Zimbothka és Kotus anyja, szolgálónő)
Zimbothka (Elk lánya, szolgálónő)
Kotus (Elk lánya, szolgálónő)
Symar (Péter apja)
Péter (Symar fia)
Márk
Antal
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1300., szept. 26. előtt)

— oklevele alapján Görbe Endre fiai: Istvá és Endre a maguk és fivérük: András nevében pert indítottak [III.] András király színe előtt Szent Mihály előtti hétfőn [szept. 26.] Detre fia Mikó és Byter fiai: Miklós és János ellenében.

Említi: váci káptalan 1300. okt. 17.: DL 65728. (Balassa család 45.)

Regesztája (Eml.): Balassa 63. sz.

Az említés szövege:

Capitulum ecclesie Waciensis ... volumus pervenire, quod magister Stephanus, Endre et Andreas filii Endre Curvi ex una parte, ex altera comes Mykou filius Detrici et Nicolaus ac Johannes filii comitis Byter pro se et pro aliis fratribus suis cum litteris memorialibus domini Andree Dei gratia regis Hungarie in nostri presentia constituti in causa, quam iidem magister Stephanus et Andree pro se et pro Andrea fratre ipsorum coram eodem domino rege iuxta continentiam litterarum comitis Stephani viceiudicis curie eiusdem, secunda feria proxima ante festum beati Michaelis archangeli contra comitem Mykou predictum personaliter astante, Nicolaum et Johannem et alios filios comitis Byter ... movere iuxta tenorem litterarum eiusdem domini regis intendebant...

Arról lehet szó, hogy az alországbíró az eredendően előtte kezdődő pert a királyi szín elé helyezte át.

Endre, „Görbe” (*Curvus*, István, András és Endre apja)
István mester („Görbe” Endre fia)
András („Görbe” Endre fia)
Endre („Görbe” Endre fia)
András III. király
Biter (Mikó fia, Miklós és János apja)
Miklós (Biter fia)
János (Biter fia)

Detre (Mikó apja)
Mikó (Detre fia)

(1298–1300. szept.)

— oklevelében (*in prioribus litteris nostris*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) az erdélyi (*Transilvanus*) Szent Mihály egyház káptalanja pert indít Rodolphus budai polgár (*civis de castro Budensi*) ellen, mert az elfoglalva tartja a káptalan Pest (*Pestiensis*) megyében lévő Horhi (*Hurhy*) birtokát.

Említi: István alországbíró 1300. okt. 13.: **XX. sz. [277223.]** reg.

erdélyi (*Transilvanus*) Szent Mihály egyház
Rodolphus (Miklós apja, budai polgár)
budai (*Budensis*) polgár
Pest (*Pestiensis*) megye
Pestiensis ld. Pest
Horhi h. (*Hurhy*, Pest m.)

(1298–1300. szept.)

— memorialis levelei szerint (*iuxta formam litterarum memorialium ... nostrarum*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) bírságban marasztalta el básztélyi (*de Bazteh*) András fia Miklóst, továbbá ugyanezen András többi fiát: Andrást, Jánost és Beex-et ill. az anyjukat, András özvegyét, Wech dédunokája (*nepos*): Zoárd ellenében.

Említi: István alországbíró 1300. okt. 19.: **XX. [1576.] sz.** reg.

Biztosan több oklevélről van szó, de itt csak egyetlen regeszta alá vettük fel az említést.

Básztély h. (*Bozteh*, Esztergom m.)
Bozteh ld. Básztély
András (Miklós, András, János és Beex apja, Básztély nb.)
Miklós (András fia, Básztély nb.)
András (András fia, Básztély nb.)
János (András fia, Básztély nb.)
Beex (András fia, Básztély nb.)
Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)
Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

(1300., okt. 11. előtt)

— memoriális oklevele szerint (*secundum continenciam priorum litterarum nostarum memorialium*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) nyíri (*de Nyr*) Ányás fia Ders mester köteles esküt tenni a felhévizi keresztes konvent jelenlétében (*presente testimonio cruciferorum domus hospitalis Sancte Trinitatis de Calidis Aquis*) Szent Mihály nyolcadát követő kedden [okt. 11.] Osl (*Osl*) nembeli Péter fia Domonkos és Benedek fiai: István és Egyed ellenében egy olyan 10 ekényi, vagy kicsivel nagyobb birtokrész ügyében, amely Ders szilvása (*nemus prunorum*) mellett van Aszófő (*Ozofeu*) földön, ezen kívül egy ugyancsak Aszófőn, három részben lévő szántó ügyében, amely közül az első rész egy kút mellett (*iuxta caput putei*), a másik egy (vulg.) *teluk*-nek nevezett trágyázott földön, a harmadik része pedig

három diófánál kerül el, ahol egy negyediket a szél eltört és kidöntött, ezen kívül két elhagyatott szőlőhely ügyében (*super duobus locis vinearum desolatarum*), amelyek az ő berkeinek a Visegrád (*Wysegrad*) vár felől eső részén helyezkednek el, arról, hogy a felsoroltak – amelyek közül a három szántórész a budai káptalan memoriális levelében foglaltak szerint – régtől fogva őt illetik.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1300. okt. 19.: **XX. [3652.]** sz.

Nyír h. (*Nyr*, Pest m.)

Nyr ld. Nyír

Ányás (*Ders* apja, nyíri)

Ders (Ányás fia, nyíri)

Anyas ld. Ányás

felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent

Osli (*Osli*) nemzetség

Péter (*Domonkos* apja, *Osli* nb.)

Domonkos (Péter fia, *Osli* nb.)

Benedek (István és Egyed apja, *Osli* nb.)

István (Benedek fia, *Osli* nb.)

Egyed (Benedek fia, *Osli* nb.)

Aszófő h. (*Ozofeu*, Pilis m.)

Ozofeu ld. Aszófő

Visegrád h. (*Wysegrad*, Pilis m.)

Wysegrad ld. Visegrád

budai káptalan

1300. okt. 13., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): az erdélyi (*Transilvanus*) Szent Mihály egyház káptalanja – akinek a nevében János küküllői (*de Kukullev*) főesperes és Lőrinc ózdi (*de Ozd*) főesperes jelent meg ügyvédvalló levéllel – perbe vonta Rodolphus volt budai polgár (*civis de castro Budensi*) fiát: Miklóst, azzal vádolva, hogy Rodolphus 22 évvel ezelőttől kezdve egészen élete végéig, és most fia, Miklós egészen mostanáig elfoglalva tartja az egyház Pest (*Pestiensis*) megyében lévő Horhi (*Hurhy*) birtokát. Ezzel szemben Miklós azt felelte, hogy a birtok egyharmad részét csere útján, a másik egyharmadát vásárlással szerezték meg, a harmadik harmad pedig [IV.] László király és felesége: E[rzsébet] adományaként, amely harmadról be is tudja mutatni László és Erzsébet privilégiumát [RD 245. sz.], hozzátéve, hogy a másik kétharmad résszel kapcsolatban is rendelkezik okiratokkal. És bár az alországbíró többször is megkérdezte a perben Miklóst, hogy milyen káptalan, konvent vagy bíró okiratai vannak nála a kétharmad résszel kapcsolatban, vagy hogy kiktől szerezték meg vásárlás vagy csere útján ezen birtokrészeket, de ő a megkereséseket figyelmen kívül hagyta, és László meg a felesége oklevelét sem mutatta be. Ezért az alországbíró együtt a király által bírótársként mellé rendelt és vele ülésező Tamás nyitrai és barsi (*Nytriensis et Borsyensis*) ispánnal, Balog (*Bolug*) nembeli Oth fia Henrikkel, és más bárókkal Miklóst pervesztesnek ítélte Horhi birtok ügyében, és a földet az erdélyi egyház káptalanjának ítélte örökös birtoklásra, Miklósnak és utódainak örökös hallgatást parancsolván. Amennyiben ők mégis rendelkeznének valamilyen, a földdel kapcsolatos okirattal, akkor azok legyenek érvénytelenek. Ezen kívül a pert a káptalan még Rodolphusszal, Miklós apjával kezdte meg,

miként ez az alországbíró korábbi oklevelében is látszik [**XX. sz.**], emiatt Miklóst az ország szokásjogának a figyelembe vételével ítélte meg. *Datum Bude, in quindenis beati Mychaelis archangeli, anno Domini millesimo trecentesimo.*

Átírta: III. András 1300. nov. 7. (RA 4339. sz.): Biblioteca Documentara "Batthyaneum" Alba Iulia (Románia), Gyulafehérvári káptalan levéltára: Erdélyi káptalan: Oklevelek 1. 46. (DF 277223.)

Kiadása: RA 4339. sz. *Regesztája:* Beke: Erdélyi káptalan 1017. sz. (tévesen III. Andrásnak tulajdonítva); EO I. 599. sz.

Vö. az okt. 17-i, **XX. sz. [277223.]** regoklevéllel.

erdélyi (*Transilvanus*) Szent Mihály egyház

Transsilvanus ld. erdélyi

Szent Mihály egyház, erdélyi ld. erdélyi Szent Mihály egyház

küküllői (*de Kukullev*) főesperes

Kukullev ld. Küküllő(i)

János (küküllői főesperes)

ózdai (*de Ozd*) főesperes

Lőrinc (ózdai főesperes)

Rodolphus (Miklós apja, budai polgár)

budai (*Budensis*) polgár

Miklós (Rodolphus fia)

Pest (*Pestiensis*) megye

Pestiensis ld. Pest

Horhi h. (*Hurhy*, Pest m.)

Hurhy ld. Horhi

László IV. király

Erzsébet (Izabella) királyné (IV. László felesége)

nyitrai (*Nytriensis*) ispán

bari (*Borsyensis*) ispán

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

Tamás (András fia, Hontpázmány nb., nyitrai és bari ispán)

Balog (*Bolug*) nemzetség

Bolug ld. Balog

Oth (Henrik apja, Balog nb.)

Henrik (Oth fia, Balog nb.)

1300. okt. 17., Buda

— (*comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) a budai káptalanhoz (*capitulo Budensi*): az erdélyi (*Transilvanus*) egyház káptalanja peres úton elnyerte Horhi (*Hurhy*) földet Rodolphus fia Miklóstól, ezért kéri a káptalant, hogy adják tanúbizonyságukat Csépán fia János királyi ember mellé, aki menjen ki a földre, és annak régi határait bejárva, minden haszonvételével együtt iktassa be a káptalant örökös birtoklásra. Az események menetét írják meg a királynak. *Datum Bude, feria secunda proxima ante festum beati Luce evangeliste, anno Domini M^o CCC^o.*

Átírta: budai káptalan 1300. okt. 19. > III. András 1300. nov. 7. (RA 4339. sz.): Biblioteca Documentara "Batthyaneum" Alba Iulia (Románia), Gyulafehérvári káptalan levéltára: Erdélyi káptalan: Oklevelek 1. 46. (DF 277223.)

Kiadása: RA 4339. sz. *Regesztája:* Beke: Erdélyi káptalan 618. sz., 1018. sz.; EO I. 600. sz.

Ld. az okt. 13-i, **XX. sz. [277223.]** oklevelet.

budai káptalan
erdélyi (*Transilvanus*) Szent Mihály egyház
Rodolphus (Miklós apja, budai polgár)
Miklós (Rodolphus fia)
Horhi h. (*Hurhy*, Pest m.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)
Csépán (János apja)
János (Csépán fia, királyi ember)

1300. okt. 19., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): különféle alországbírók és az oklevéladó memoriális oklevelei szerint [**XX, XX. és XX. [1293–1297; 1298. febr.–szept.; 1298–1300. szept.] sz.**] básztélyi (*de Bazteh*) András fia Miklóst elmarasztalták kilenc bírságban, továbbá ugyanezen András többi fiát: Andrást, Jánost és Beex-et ill. az anyjukat, András özvegyét másik kilenc bírságban Wech dédunokája (*nepos*): Zoard ellenében, és Zoard mestert kétszer is bevezették András fiainak és özvegyének az Esztergom megyei Sárás (*Saras*) nevű birtokába, a bírságok és köztük lévő perek fejében, ti. András fia Miklós különféle károkozásokkal 40 márka kárt okozott, Zoard mester jobbágynak és más falvai népeinek ökreit, más állatait és javait egészen mostanáig elvitte, és miközben per zajlott közöttük, Miklós elvitt Zoard Szentáibert (*Zenthalberth*) nevű falujából négy ökröt. András és özvegyét és további fiait: Andrást, Jánost és Beex-et pedig azzal vádolta, hogy ők Miklósnak és a hozzá tartozóknak szállást adtak (*fuissent hospitati*), és Miklós tőlük indult el és hozzájuk tért vissza, így nekik is részük volt azok büntetésében. Azonban Roland volt boszniai (*Boznensis*) püspök fivére: Károly az alországbíró színe előtt tilalmazta Sárás birtoktól Zoard mestert, mondván, hogy az az övé, ezért Zoardot az alperesek ugyanezen megyében lévő Bajna (*Boyna*) birtokába vezették be. Miklós, András, János és Beex, és az anyjuk sem a folyamatos idézésekre, sem a Bajna birtokba való háromszori bevezetésre nem jelentek meg, és az esztergomi, komáromi (*de Komarum*) és tatai (*de Thata*) vásárokon való nyilvános megidézésekkel sem törődtek és Zoard mesternek nem adtak elégtételt, miként ezt az alországbíró a Zoárd által neki bemutatott saját bírságleveleiben, és az esztergomi keresztes konvent okleveleiben látta. Mindezek miatt az alországbíró András fiait és özvegyét véglegesen pervesztesnek ítélte Zoaddal szemben, és az Esztergom megyében lévő Bajna nevű birtokukat – amelyet 25 márkára becsültek –, ill. Vigan (*Wygoon*) nevű birtokukat – amelyet 28 márkára becsültek – minden haszonvételével és tartozékával együtt Zoarnak ítéli örökös birtoklásra. A birtokokat azok határosai a királyi ember és az esztergomi keresztes konvent jelenlétében nem akarták magukhoz váltani, ahogy ez a konvent királyhoz küldött leveléből kiderül, ezért az alországbíró mind az alpereseknek, mind a határosoknak örökös hallgatást parancsol, fenntartván a saját részét is a mondott földekben. *Datum Bude, septimo die quindenarum beati Michaelis Archangeli, anno Domini M° trecentesimo.*

Eredeti: pergamanjén apró lyukak, gyűrött és kissé vízfoltos, vörös-zöld selyemfonatárólá függőpecsét hiányzik – DL 1576. (MKA, Neo-regestrata acta 1534. 6.)

Kiadása: ÁÚO X. 391–393. *Regesztája:* MES II. 488. 512. sz. (lat.)

Az ügy előzményére ld. a **XX. [1567.] sz.** regesztát.

Básztély h. (*Bozteh*, Esztergom m.)

Bozteh ld. Básztély

András (Miklós, András, János és Beex apja, Básztély nb.)

Miklós (András fia, Básztély nb.)

András (András fia, Básztély nb.)

János (András fia, Básztély nb.)

Beex (András fia, Básztély nb.)

Vécs (Zoárd, Csák és Péter dédapja, Zoárd nb.)

Zoárd (Vécs dédunokája, Zoárd nb.)

Esztergom megye

Sárás h. (*Saras*, Esztergom m.)

Szentalbert h. (*Zenthalberth*, Esztergom m.)

Zenthalberth ld. Szentalbert

Roland (boszniai püspök)

boszniai (*Boznensis*) püspök

Boznensis ld. boszniai

Károly (Roland boszniai püspök fivére)

Bajna h. (*Boyna*, Esztergom m.)

Boyna ld. Bajna

esztergomi keresztes konvent

Esztergom h. (*Strigonium*, Esztergom m.)

Strigonium ld. Esztergom

Komárom h. (*Komarum*, Komárom m., ma Komárno, Szl.)

Komarum ld. Komárom

Komarno ld. Komárom

Tata h. (*Thata*, Komárom m.)

Thata ld. Tata

Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

Vigan h. (*Wygoon*, Esztergom m.)

Wygoon ld. Vigan

1300. okt. 19., Buda

— (*Nos comes Stephanus viceiudex curie domini regis*): a korábbi memoriális oklevele [**XX. (1300., okt. 11. előtt) sz.**] szerint Szent Mihály nyolcadát követő keddre [okt. 11.] rendelt esküt a határnap elérkeztével nyíri (*de Nyr*) Ányás fia Ders le is tette az oklevélben felsoroltak szerint, és Osli (*Osl*) nembeli Benedek fia Egyed a maga, ill. a fivére: István és atyafia: Péter fia Domonkos nevében el is fogadta az esküt, ahogy ez a felhívízi keresztes konvent (*cruciferorum domus hospitalis Sancte Trinitatis de Calidis Aquis*) Ders által bemutatott oklevelében is látható. Az eskü harmadnapján a felek személyesen megjelentek az alországbíró színe előtt, és Egyedék átengedték az előző levélben mondott birtokrészeket és az elhagyatott szőlőhelyeket Ders mesternek és utódainak örökös birtoklásra. *Datum Bude, septimo die quindenarum beati Michaelis, anno Domini M° CCC°.*

Átírta: István budai alnádor 1322. máj. 12. (AOkl VI. 571. sz.): DL 3652. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 26. 9.); 18. sz.-i másolata: DL 2070. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 26. 9.)

Kiadása: HO VIII. 411–412. *Regesztája:* Bártfai: Pest m. 160. sz.; Bakács: Pest m. 284. sz.

A kiadásban 411. old. 21. sor: *ostente* helyett *ostense*.

Nyír h. (*Nyr*, Pest m.)
Nyír ld. Nyír
Ányás (Ders apja, nyíri)
Ders (Ányás fia, nyíri)
Anyas ld. Ányás
felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent
Osli (*Osl*) nemzetség
Péter (Domonkos apja, Osli nb.)
Domonkos (Péter fia, Osli nb.)
Benedek (István és Egyed apja, Osli nb.)
István (Benedek fia, Osli nb.)
Egyed (Benedek fia, Osli nb.)
Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1300. okt. 15–22.)

— memoriális levelében (*in litteris nostris memorialibus*, ti. *comes Stephanus viceiudex curie domini regis*) elrendeli, hogy Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nembeli István fiai: János, Miklós és Matha, ill. Illés fia Péter fiai: Mihály és fivérei Szent Gál nyolcadán [okt. 23.] menjenek ki a Nógrád (*Neugradiensis*) megyei Sipek (*Sypek*) birtokra, és az általuk odavezetett 2-2 ember, ti. István fiai részéről Hontpázmány nembeli Jakó fia Miklós és orzsányi (*de Wrsan*) Bánk, a másik részről pedig toldi (*de Told*) Ivánka és surányi (*de Suran*) Miklós, Sebestyén fia János királyi ember és a váci káptalan tanúsága mellett, ossza ketté a birtokot úgy, hogy a föld azon fele, amelyik Mihály vára felől esik, a vár alatti új faluval együtt Mihálynak és fivéreinek jusson, míg a másik fele Sipek faluval együtt Jánosé, Miklósé és Matháé legyen.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1300. nov. 26.: **XX. [230021.]** sz.

A felosztást a budai káptalan előtt határozták el a felek okt. 14-én, azután tértek vissza az alországbíró színe elé a káptalan levelével, aki okt. 23-ra rendelte el a birtokra való kiszállást. Ezen levele tehát a két időpont között kelt.

Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nemzetség
Hunthpaznan ld. Hontpázmány
István (János, Miklós és Matha apja, Hontpázmány nb.)
János (István fia, Hontpázmány nb.)
Miklós (István fia, Hontpázmány nb.)
Matha (István fia, Hontpázmány nb.)
Illés (Péter apja, Kacsics nb.)
Péter (Illés fia, Mihály apja, Kacsics nb.)
Mihály (Péter fia, Kacsics nb.)
Nógrád (*Neugradiensis*) megye
Neugradiensis ld. Nógrád
Sipek h. (*Sypek*, Nógrád m., ma Nógrádsipek)
Nógrádsipek ld. Sipek
Jakó (Miklós apja, Hontpázmány nb.)
Miklós (Jakó fia, Hontpázmány nb.)
Orzsány h. (*Wrsan*, Hont m.)

Wrsan ld. Orzsány
Bánk (orzsányi)
Told h. (*Told*, Nógrád m., ma Alsó- és Felsőtold)
Ivánka (toldi)
Surány h. (*Suran*, Nógrád m., ma Cserhátsurány)
Suran ld. Surány
Cserhátsurány ld. Surány
Miklós (surányi)
Sebestyén (János apja)
János (Sebestyén fia, királyi ember)
váci káptalan
Mihályvára h. (*castrum Micaelis*, Nógrád m.)
Sztrahora ld. Mihályvára

1300. nov. 26., Buda

— tudatja, hogy [III.] András oklevele szerint az általa felsorolt öt személy Szent Mihály 15. napjának másnapján [okt. 14.] döntőbíráskodni köteles a budai káptalan színe előtt Hontpázmány nembeli István fiai: János, Miklós és Matha, ill. Illés fia Péter fiai: Mihály és fivérei között a Nógrád megyei Sipek birtok ügyében. A határnapon a döntőbírák a felekkel együtt megjelentek a káptalan előtt, és elmondták, hogy a föld azon felét, amelyik Mihály vára felől esik, a vár alatti új faluval együtt Mihálynak és fivéreinek ítelték, míg a másik felét Sipek faluval együtt Jánosnak, Miklósnak és Mathának, ahogyan ez a káptalannak a fel által bemutatott oklevelében benne van. Az alországbíró ezen kívül a felek akaratából elrendelte, hogy Szent Gál nyolcadán [okt. 23.] a felek menjenek ki a birtokra, és az általuk odavezetett 2-2 ember Sebestyén fia János királyi ember és a váci káptalan tanúsága mellett ossza ketté a birtokot a fenti módon, ahogy ez az alországbíró memoriálisában is áll [XX. (1300. okt. 15–22.) sz. reg.]. A felek ezen kívül azt is akarták, hogy az alországbíró a föld felosztásakor és a határok felemelésekor személyesen is legyen jelen. A mondott határnapon egyik részről Miklós, a másik részről Mihály a maguk és fivéreik nevében ki is mentek a földre a mondott nemesekkel, az alországbíróval, a királyi emberrel és a káptalan tanúságával, és a nevezett nemesek a szomszédokat összehívva elvégezték a felosztást a fentírt módon, és a felek kölcsönösen átengedték egymásnak a mondott részeket örökös birtoklásra. Az alországbíró ezek után leírta a földeket elválasztó határjeleket.

Eredeti: hártýája vízfoltos és szakadozott, kezdő N betű helye üres, függőpecsétje zsinórostól hiányzik – Veszprém Megyei Levéltár, Veszprémi székeskáptalan hiteleshelyi levéltára, Metales 5. (DF 230021.)

Az oklevél szövege:

[N]os comes Stephanus viceiudex curie domini regis memorie commendantes significamus quibus expedit tenore presentium universis, quod cum iuxta continentiam litterarum domini Andree illustris regis Hungarie domini nostri inter Johannem, Nicolaum et Matha filios comitis Stephani de genere Hunthpaznan ab una parte, comitem Micaelem et fratres suos filios comitis Petri filii Elye ex altera in crastino quindenarum beati Micaelis archangeli magister Andreas et Laurentius de Zywd, magister Simun filius Micaelis, comes Ugrinus et Lampertus filii Kazmerii super facto possessionis Sypek vocate in comitatu Neugradiensi existentis, super qua inter ipsas partes contendebatur, et causa in nostri presentia diutius fuerat ventilata, coram capitulo Budensi arbitrari debuissent, ipso termino adveniente iidem arbitrii

in presentia eiusdem capituli personaliter comparentes utrisque partibus presentibus retulissent, ut in facto dicte possessionis ipsis partibus volentibus et consentientibus taliter fuissent arbitrati, quod dimidietas predictae terre a parte castri ipsius comitis Micaelis simul cum nova villa sub eodem castro existenti et omnibus aliis utilitatibus suis et pertinentiis cederet in ius et proprietatem eiusdem comitis Micaelis et fratrum suorum tanquam ius hereditarium ipsorum perpetuo possidenda, alia vero medietate eiusdem terre similiter cum utilitatibus et pertinentiis suis universis simul cum villa Sypek Johanni, Nicolao et Matha predictis remanente similiter tanquam ius hereditarium eorundem, prout hec in litteris eiusdem capituli per partes exhibitis inter cetera vidimus contineri. Preterea volentibus ipsis partibus statutum per nos extiterat, ut in octavis beati Galli confessoris ambe partes accederent super faciem dicte possessionis, et comes Nicolaus filius Jako de genere Hunt paznan et comes Bank de Wrsan, quos iidem filii comitis Stephani adducere debebant, item magister Iwanka de Told et Nicolaus de Suran de parte adversa magistro Johanne filio comitis Sebastyanii homine domini regis et testimonio capituli Waciensis presentibus deberent ipsam terram distinguere modo supradicto, sicut id in litteris nostris memorialibus per ipsas partes exhibitis inter cetera nobis constitit evidenter, et ut decisio ipsius negotii differi ulterius seu vacillari non possit, placuit ipsis partibus pro bono et utilitate communi, ut nos distinctioni dicte terre personaliter interfuimus, et ipsa distinctio terre et erectiones metarum debeant specialiter fieri coram nobis. Advenientibus itaque ipsis octavis beati Gallii predictus Nicolaus pro se et fratribus suis, et idem comes Micael similiter pro se et fratribus suis unacum nobilibus memoratis, et nobiscum, magistro Johanne homine domini regis et ydoneo testimonio capituli Waciensis accesserunt super faciem predictae terre seu possessionis Sypek vocate convocatis vicinis eiusdem et commetaneis universis, et iidem nobiles eandem terram distinxerunt modo supradicto, et iuxta distinctionem per eosdem factam idem Nicolaus filius comitis Stephani pro se, Johanne et Matha fratribus suis cum procuratoriis litteris capituli Strigonyensis super facie ipsius terre personaliter comparendo habita huiusmodi distinctione medietatem eiusdem terre a parte castri ipsius comitis Micaelis cum utilitatibus et pertinentiis suis universis, et specialiter cum nova villa sub castro ipsius comitis Micaelis existenti, presentibus nobis, homine domini regis et testimonio dicti capituli resignavit et reliquit eidem comiti Micaeli et fratribus suis tanquam ius hereditarium eorundem perpetuo possidendam. Alia vero [- - - - - - - -]^m terre simul cum villa Sypek et aliis utilitatibus et pertinentiis universis ipsis filiis comitis Stephani remanente tanquam ius hereditarium similiter perpetuo possidenda. Cursus autem metarum portionum terrarum partis utriusque [- - -]^e nobis, homine domini regis, et testimonio dicti capituli presentibus sunt erecte, hoc ordine distinguuntur, videlicet quod a parte terre [Wos]yan^a incipiendo a parte septemtrionis sunt due metee(!), una arbor quer[cus - - cir]cunquaque^a terra cumalata a parte terre filiorum comitis Stephani et [- - -]^a prope viam per quam de Wosyan itur in Sypek a parte terre ipsius comitis Micaelis. Inde ad partem orientem egrediens^b venit ad duas metas, quarum una est terrea, a parte terre ipsius comitis [- - -]^a, et alia in arbore ilycis supra radices terris cumalatis circumdate. Abhinc adhuc orientem transeundo unam vallem ad duas metas, quarum una a parte terre ipsius comitis Micaelis est in arbore quercus terris cumalatis circumdate, et alia terrea a parte terre filiorum comitis Stephani. Deinde similiter ad orientem ascendendo ad montem ad duas metas, quarum una est arbor quercus terris circumdata a parte terree(!) filiorum comitis Stephani, et alia terrea a parte adversa, adhuc ad orientem in p[- - -]^e cacumine eiusdem montis venit ad duas metas

terreas, dinde similiter ad orientem ad duas metas terreas in latere montis. Inde descendendo venit ad pratum, ad locum puteii, in medio ipsius prati ad duas metas terreas, inde transseundo ipsam pratam, et asscendendo in montem sunt duo mete terree. Adhuc ad orientem, de hinc asscendendo in eodem monte sunt due metee(!), una terrea, et alia in arbore ilycis terris circumdate, ad orientem adhuc ad montem asscendendo versus orientem sunt due metee terree, in quarum una esse arbor quarcus terris circumdata. Abhinc descendendo digreditur ad partem meridionalem, et in cacumine cuiusdam monticuli sunt due metee arborum ilycum terris cumularum circumquaque, inde descendendo venit ad fluvium, que a castro comitis Micaelis currit in villam Sypek, et iuxta ipsum fluvium est una meta terrea sub arbore piri. Abhinc in eodem fluvio asscendendo versus castrum ipsius comitis Micaelis per magnum spatium terre eundo idem fluvium nomine metee seperat(!) ab invicem terras partis utriusque, et ibi sunt due metee, una ab una parte fluvii a parte terre comitis Micaelis, et alia ex alia parte eiusdem fluvii a parte terree(!) filiorum comitis Stephani. Adhuc veniendo supra per ipsum fluvium versus dictum castrum satis per magnum spatium terre, et ibi ab eodem fluvio exit in loco Ozzwywpotoktw vocato versus meridiem, et ibi sunt due mete, una ab una parte ipsius Ozzwywpotok, et alia ex altera, in quarum una est arbor, que vulgariter *Byhorfa* vocatur a parte terre comitis Micaelis, in alia vero quercus. Deinde in eodem *potok* asscendendo satis per bonum spatium terre exit de eodem Ozywpotok ad partem sinistram ad plagam meridionalem, et ibi sunt due metee, una terrea, et ali[a] quercus terris circumdata. Inde asscendendo cadit in unam viam, ubi sunt due mete, et per illam eundo satis per competens spatium terre separat illa via terras partis utriusque, et postea exeundo et reclinando ad dextram, versus plagam meridionalem sunt due mete. Inde asscendendo adhuc versus meridiem sunt due mete, adhuc asscendendo in cacumine montis sunt due mete terminales a parte meridionali in commetaneitate nobilium de Heremchen, quarum una, scilicet a parte terre comitis Micaelis est terrea, in alia vero, scilicet a parte terre filiorum comitis Stephani sunt due arboris ilycys et quercus. In cuius rei seu facti memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Bude, in crastino festivitatis beate Katherine virginis, anno Domini millesimo trecentesimo.

^a vízfolt vagy szakadás miatt nem látszik ^b leírva: egrediend

András III. király

András (szügyi nemes)

Lőrinc (szügyi nemes)

Szügy h. (Zywd, Nógrád m.)

Zywd ld. Szügy

Mihály (Simon apja)

Simon mester (Mihály fia)

Kázmér (Ugrin és Lampert apja, Hontpázmány nb.)

Ugrin (Kázmér fia, Hontpázmány nb.)

Lampert (Kázmér fia, Hontpázmány nb.)

Hontpázmány (*Hunthpaznan*) nemzetség

Hunthpaznan ld. Hontpázmány

István (János, Miklós és Matha apja, Hontpázmány nb.)

János (István fia, Hontpázmány nb.)

Miklós (István fia, Hontpázmány nb.)

Matha (István fia, Hontpázmány nb.)

Illés (Péter apja, Kacsics nb.)
 Péter (Illés fia, Mihály apja, Kacsics nb.)
 Mihály (Péter fia, Kacsics nb.)
 Nógrád (*Neugradiensis*) megye
Neugradiensis ld. Nógrád
 Sipek h. (*Sypek*, Nógrád m., ma Nógrádsipek)
 Nógrádsipek ld. Sipek
 budai káptalan
 Jakó (Miklós apja, Hontpázmány nb.)
 Miklós (Jakó fia, Hontpázmány nb.)
 Orzsány h. (*Wrsan*, Hont m.)
Wrsan ld. Orzsány
 Bánk (orzsányi)
 Told h. (*Told*, Nógrád m., ma Alsó- és Felsőtold)
 Ivánka (toldi)
 Surány h. (*Suran*, Nógrád m., ma Cserhátsurány)
Suran ld. Surány
 Cserhátsurány ld. Surány
 Miklós (surányi)
 Sebestyén (János apja)
 János (Sebestyén fia, királyi ember)
 váci káptalan
 Mihályvára h. (*castrum Micaelis*, Nógrád m.)
 Sztrahora ld. Mihályvára
 esztergomi káptalan
 Varsány h. (*Wosyan*, Nógrád m.)
Wosyan ld. Varsány
Ozzywpotoktw helynév (Nógrád m.)
Ozzywpotok~Ozywpotok patak (Nógrád m.)
 Herencsény h. (*Heremchen*, Nógrád m.)
Heremchen ld. Herencsény
 Buda kh. (*Buda*, Pilis m., ma Bp. része)

(1298–1300. nov.–dec.)

— oklevele szerint (*secundum continentiam litterarum comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*) egyik részről bökényi (*de Buken*) Máté fia Máté és atyafia: Bede, továbbá rokonaik: Benedek és fia: Pál, és Öszöd (*Suzen~Suzed*) fiai: Máté és Öszöd, másik részről pedig János fia Pál és atyafiai: Péter és Ivánka fogott bírák közbenjárásával egyezsége léptek abban a perben, amely Fancsal (*Fonchol*) és Bökény birtokok felosztása miatt folyt közöttük, és kölcsönösen felosztották egymás között a földeket.

Tartalmilag átírta: váradi káptalan: DL 56589. (Kállay család 1200. 12.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 341–342. *Regesztája (TÁ):* Kállay I. 51. sz.

A váradi káptalan oklevele csak napi keletet tartalmaz (újév előtti kedden kelt), ám azt tudjuk, hogy Bökény birtokba 1283. jún. 27-én iktatták csak be Mátéékat és Öszödéket, amely iktatást III. András 1292. máj. 22-én erősített meg (RA 3872. sz.). 1283 óta pedig csak egyetlen ismert István nevű alorshágbíró töltötte be hivatalát: az 1298–1300 közötti István. Az alorshágbírói egyezséglevelével valószínűleg késő ősszel, leginkább novemberben vagy december elején kelt.

Bökény h. (*Buken*, Ugocsa m., ma Tiszapéterfalva~Petrove része, Ukr.)

Buken ld. Bökény

Tiszapéterfalva ld. Bökény

Petrove ld. Bökény

Fancsal h. (*Fonchol*, Ugocsa m., ma Fancsika~Fancsikove, Ukr.)

Fonchol ld. Fancsal

Fancsika ld. Fancsal

Fancsikove ld. Fancsal

Máté és fia: Máté (bökényi)

Bede (Ched fia, bökényi)

Benedek (Pál apja, bökényi)

Pál (Benedek fia, bökényi)

Suzed~Suzen ld. Öszöd

Öszöd (Máté és Öszöd apja, bökényi)

Máté (Öszöd fia, bökényi)

Öszöd (Öszöd fia, bökényi)

János (Pál apja)

Pál (János fia)

Péter (János fia Pál atyafia)

Ivanka (János fia Pál atyafia)

1300

Ákos nb. Ernye fia István (*Stephanus magister filius Erney bani iudex curie domini regis*): mivel atyai kegytől vezérelve Anych nevű leányát, Tamás fia Beke feleségét is részeltetni kívánja az atyai javakból, ezért a fiai: István, János és Jakab tudtával és tetszésével neki és utódainak adja örökös birtoklásra a Szatmár (*Zathmar*) megyei Mérk (*Meerk*) és a Bihar (*Byhoriensis*) megyei Alba (*Alba*) nevű öröklött birtokokat, továbbá az atyja, a megboldogult Ernye bán által szerzett Szabolcs (*Zobolch*) megyei Böszörménytelek (*Bezermenteluk*) nevű földet. Ha azonban a leánya vagy örökösei utódok nélkül halnának meg, akkor a mondott birtokok ne kerüljenek a leánya férjre: Beke mester rokonságához, hanem jussanak vissza az országbíró mondott fiai vagy azok utódai kezére. Mindezt pecsétjével erősítette meg. *Datum anno Domini M^o trecentesimo.*

Eredeti: nagy S kezdőbetű, vörös-sárga selyemzsinórjáról a függőpecsét hiányzik – DL 1577. (MKA, Neo-regestrata acta 944. 3.)

Kiadása: ÁÚO X. 378.

Anych (Ákos nb. István leánya, Borsa nb. Beke felesége)

Tamás (Beke apja, Borsa nb.)

Beke (Tamás fia, Borsa nb.)

István (István országbíró fia, Ákos nb.)

János (István országbíró fia, Ákos nb.)

Jakab (István országbíró fia, Ákos nb.)

Szatmár (*Zathmar*) megye

Zathmar ld. szatmár

Mérk h. (*Meerk*, Szatmár m.)

Meerk ld. Mérk

Bihar (*Byhoriensis*) megye

Byhoriensis ld. Bihar

Alba h. (*Alba*, Bihar m.)

Szabolcs (*Zobolch*) megye

Zobolch ld. Szabolcs

Böszörménytelek h. (*Bezermenteluk*, Szabolcs m., ma Hajdúböszörmény)

Bezermenteluk ld. Böszörménytelek

Hajdúböszörmény ld. Böszörménytelek

(1300–1301. jan.)

István alországbíró oklevele szerint (*iuxta continentiam litterarum comitis Stephani viceiudicis curie domini regis*) M[ihály] budai prépost officiálisa: Buda a maga és az ura nevében, továbbá Pál olvasókanonok és Gergely örkanonok, Péter pap, István és János dékánok és Benedek fia Albert comes a maguk és a budai káptalan nevében kötelesek a felhévízi keresztes konvent (*conventus cruciferorum ecclesie Sancte Trinitatis de Calidis Aquis*) színe előtt fizetni az oklevélben megírt időpontokra Simon domonkos perjelnek, Jánosnak és Pálnak: a domonkosok ügyvédjeinek (*procuratoribus*) és a szerzeteseknek, továbbá a Szűz Mária-szigeti apácáknak és Dávid perjelnek és Péternek: pesti (*de Pesth*) szerzeteseknek nyolc budai dénármárkát és két hordó (*tunella*) bort a mondott Dávid és Péter megsebesítése, és más elkövetett jogtalanságok és károkozások miatt. Ezen kívül Gyertyaszentelő Boldogasszony 15. napján [febr. 16.] István dékán és Buda comes köteles bevonulni 28 másik emberrel együtt egy, a szigeti apácák ügyvédjei által nekik börtönül kijelölt házba a mondott szerzetesek és apácák ellenében a felhévízi konvent tanúsága mellett, ott egy napot maradva késő este kötelesek magukat bűnösnek mondva esdekelni a perjelek és szerzetesek nevében.

Tartalmilag átírta: felhévízi keresztes konvent 1301. febr. 17. (AOkl I. 17. sz.): DL 1614. (MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 33. 12.)

Kiadása (TÁ): AO I. 6–7.; BTOE I. 351–352. *Regesztája (TÁ):* AOkl I. 16. sz.

A tartalmilag átíró oklevél nem jelzi, hogy *volt* alországbíróról lenne szó, ugyanakkor nem tudunk arról, hogy István királyt helyettesítő ítélőszéke III. András halála után tovább működött volna egy rövid ideig (bár nem is kizárható). Egy febr. 25-i oklevél mindenesetre már volt alországbírónak nevezte Istvánt (**XX. [89262.]**). Mivel a birtónbe vonulás határnapja febr. 16. volt, és az itt nem jelzett fizetési terminus is teljesült erre az időre – ahogy ez az átíró oklevélből kiderül –, így az alországbírói diploma könnyen eshetett III. András uralkodási idejére, 1300 végére, esetleg 1301 legelejére.

Buda (Mihály budai prépost officiálisa)

Mihály (budai prépost)

Pál (budai káptalan olvasókanonoka)

Gergely (budai káptalan örkanonoka)

Péter (budai pap)

István (budai dékán)

János (budai dékán)

budai káptalan

Benedek (Albert apja)

Albert (Benedek fia)

felhévízi (*de Calidis Aquis*) keresztes konvent

Simon (domonkos perjel)

János (domonkosok ügyvédje)
Pál (domonkosok ügyvédje)
domonkos szerzetesek
Szűz Mária-szigeti apácák
Pest h. (*Pesth*, Pest m., ma Bp. része)
Pesth ld. Pest
Dávid perjel (pesti szerzetes)
Péter (pesti szerzetes)
budai dénár

(1300–1301. jan.)

— oklevele szerint (*iuxta continentiam litterarum ... comitis Stephani quondam viceiudicis curie domini regis*) balogi (*de Bolug*) Ivánka fia Miklós hamvazószerda nyolcadán [febr. 22.] köteles 28 márkát fizetni az [egri káptalan] színe előtt hangonyi (*de Hongun*) Péter fiainak: Máténak és Mátyásnak.

Tartalmilag átírta: Datum pro memoria (egri káptalan): DL 89262. (Radvánszky család, sajkázai 36. 4.)
Kiadása (TÁ): HOKI 177.; RDES I. 31. *Regesztája:* AOKI I. 20. sz.; DPM 241. sz.

A megadott határnap alapján az oklevél 1300 legvégén, vagy 1301 legelején kelt. Nincs arról tudomásunk, hogy a III. András királyi bíróságát képviselő alországbíró működése a király halála után is folytatódott volna, vagy ha igen, akkor legfeljebb néhány nappal lehetett szó.

Balog h. (*Bolug*, Gömör m., ma Velký Blh, Szl.)
Bolug ld. Balog
Velký Blh ld. Balog
Ivánka (Miklós apja, Balog nb.)
Miklós (Ivánka fia, Balog nb.)
Hangony h. (*Hongun*, Gömör m.)
Hongun ld. Hangony
Péter (Máté és Mátyás apja, hangonyi)
Máté (Péter fia, hangonyi)
Mátyás (Péter fia, hangonyi)

(1290–1301)

III. András ismeretlen alországbírájának a levele, amely szerint Iván fiai: Dws és Péter pervesztesek lettek Tudbeyg fiaival: Ilbeyggel, Domonkossal, Miklóssal és Péterrel szemben a károkozásaik miatt, és minden birtokuktól megfosztották őket.

Tartalmilag átírta: fehérvári keresztes konvent 1326. (AOKI X. 580. sz.) > (TÁ) 1) Garai Miklós nádor 1376. máj. 20.: DL 106178. (Intézmények irataiból, Székesfehérvári keresztesek konventje 3. 2. 16.); 2) Garai Miklós nádor 1377. jan. 24.: DL 106184. (Intézmények irataiból, Székesfehérvári keresztesek konventje 3. 2. 22.); 3) Garai Miklós nádor 1377. máj. 25.: DL 106182. (Intézmények irataiból, Székesfehérvári keresztesek konventje 2. 3. 28.)

Kiadása (TÁ): CD IX/5. 188–189. (TÁ-2); CD IX/5. 198. (TÁ-3); **Károly János: Fejér vm. története IV. 435. [nézd még meg!]**

A kiadások olyan sok hibát tartalmaznak, hogy szövegét újraközzöljük (TÁ-1, jegyzetben a szövegeltérések):

... prima videlicet dicti conventus sub anno Domini millesimo CCC^{mo} vigesimo sexto^a patenter emanata reperiebatur, quod cum Ilbeyg^b, Dominicus et^c Nicolaus filii Tudbeyg^d, Jacobus, Petrech et Nicolaus filii^e Petri filii eiusdem Tudbeyg^d possessionem Dws et Petri filii Iwan^f in eadem possessione Dws vocata, prope Albam existentis ordine iudiciario iidem requirere voluissent, ratione, quia iidem^g Dws et Petrus pro suis excessibus et nocumentis quamplurimus mediantibus litteris domini Andree illustris regis Hungarie, viceiudicis curie sue, capituli ecclesie Albensis et eiusdem conuentus contra predictos filios Tudbeyg^d extitissent convicti, personis eorumdem condempnandi, et possessionibus omnibus privandi.

^a TÁ-2: M^{mo} CCC^{mo} XX^{mo} sexto; TÁ-3: M^{mo} CCC^{mo} vigesimo sexto ^b TÁ-3: Ilbeg ^c TÁ-2: - ^d TÁ-3: Tuybeg ^e TÁ-2: filius(!) ^f TÁ-3: Nicolai(!) ^g TÁ-3: idem

Iván (Dws és Péter apja)
Dws (Iván fia)
Péter (Iván fia)
Tudbeyg (Ilbeyg, Domonkos, Miklós és Péter apja)
Ilbeyg (Tudbeyg fia)
Domonkos (Tudbeyg fia)
Miklós (Tudbeyg fia)
Péter (Tudbeyg fia)

(1271–1302)

Ismeretlen országbíró oklevele szerint (*iuxta formam litterarum iudicis curie domini regis*) egyik részről Konrád mester és a zselicszentjakabi monostor apátjának (*abbas monasterii Sancti Jacobi de Zelyz*) a képviselői, másik részről viszlói (*de Wyzlov*) Iwahun fiai: Pál és Gurgh képviselői a pécsi káptalan tanúsága mellett menjenek ki Basal (*Bosol*) földre Gyertyaszentelő Boldogasszony előtti 8. napon [jan. 26.], és járják meg a föld határait a megboldogult [IV.] Béla király privilégiuma alapján.

Tartalmilag átírta: pécsi káptalan: SNA, Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 1. 24. (DF 259723.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 432. *Regesztája (TÁ):* Styavnyicskai bizottság 44. 24. sz.

Wertner Mór 1276-ra keltezte a káptalani oklevelet, mert az ott megnevezett delegált emberek közül ketten 1276-ban bukkannak fel egy másik forrásban (Wertner: Nemzetségi kutatások I. 124.). Ez a módszer azonban legfeljebb hozzávetőlegesen keltezheti a kiadványt, hiszen az otteni eseteknek nincsen köze az ittenihez (ráadásul az egyik hivatkozott diploma szintén keltezetlen). Az egyetlen biztos támpont, hogy Bélát már „megboldogultnak” mondják, illetve az említett Óvári Konrád mester életideje, aki 1299–1302 között halt meg (Engel: Genealógia, Győr nem 1. Óvári ág 1. tábla). Ennek ellenére valószínű, hogy az oklevél kelte tényleg az 1270-es évekre esik.

Konrád, Óvári (István fia, Győr nb.)
zselicszentjakabi (*de Zelyz*) monostor
Zelyz ld. zselic(szentjakabi monostor)
Viszló h. (*Wyzlov*, Somogy m., ma Somogyviszló)
Wyzlov ld. Viszló
Somogyviszló ld. Viszló

Iwahun ld. Iváhon
Iváhon (Pál és Gurgh apja, viszlói)
Pál (Iváhon fia, viszlói)
Gurgh (Iváhon fia, viszlói)
pécsi káptalan
Basal h. (*Bosol*, Somogy m.)
Bosol ld. Basal
Béla IV. király

(1270-es évek–1302)

Ismeretlen országbíró oklevele szerint (*secundum formam litterarum Judicis Curie domini Regis*) Duruzlaus mester és Miklós comes kötelesek a kapornaki konvent előtt megjelenni nemesekkel együtt Szent István király 15. napján [szept. 3.], akik döntőbíráskodnak közöttük.

Tartalmilag átírta: kapornaki konvent: jelenleg nem fellelhető
Kiadása (TÁ): HO VII. 334–335.

Az oklevél nem tartalmaz kelteztést, és jelenleg csak a kiadását ismerjük, így nem sok mindent állapíthatunk meg a keltezéssel kapcsolatban. Az egyetlen azonosítható név „Doroszló mester”, aki a nyugat-dunántúli helyszín (kapornaki konvent) miatt rumi Doroszló fia Doroszló mesterrel azonos, aki hamis oklevélben már 1250-ben feltűnik (RA 934. sz.), egyébként 1274-től jelenik meg, és 1297-ben még élt (1274: RA 2514.; 1297: HO VII. 260–261.; ld. még Engel: Genealógia, Tengerdi rokonság 1. tábla: Rumi). 1303-ban és 1308-ban már fiai lépnek fel (AOkl I. 458–459. sz., AOkl II. 542. sz.), ekkor vélhetően már nem élt. Az oklevél megfogalmazása egyébként inkább a korai időkre mutat, de a 13–14. sz. fordulójának az ideje sem kizárható.

Duruzlaus ld. Doroszló
Doroszló mester (Doroszló fia)
Miklós comes
kapornaki konvent

(1273–1318.) máj. 28.–jún. 28., Rákos

Ismeretlen országbíró vagy alországbíró (*Damus pro memoria*): a jelen oklevél kiadásának nyolcadára halasztja azt a pert, amit István comes fia János és fivérei: Lampert, Miklós és Matha, illetve ezek anyja – akiknek a nevében serviensük: István fia Péter jelent meg – indított az oklevéladó színe előtt Mikus és fiai: Balasey, Lőrinc és Mihály ellen, továbbá kércsi (*de Kyrch*) Póka és fia: Móric, ill. Franceus (~Frenceus) és Fodor (*Fudur*) Mihály ellenében királyi bírói vizsgálatra. De mivel az alperesek azt állították, hogy őket nem idézték meg, ezért János és fivérei mutassák be azokat az okiratokat is, amelyekkel megidézték a fent mondottakat. *Datum in Rakus, feria quarta post quindenas Pentecostes.*

Eredeti: szabálytalan alakú oklevél, befűzött hártaszalaggal, hátoldalán zárópecsét elmosódott feltja és viaszmaradványai – DL 39128. (Királyi jogügyigazgatóság, Ismeretlen állagok)
Kiadása: DPM 329. sz.

A szöveg szerint a felperesek egyrészt az oklevéladó színe előtt (*coram nobis*) indították perüket, másrészt *ad examen iudicii domini regis* citálták peres ellenfeleiket, amely azt sejteti,

hogy a két fórumot azonosnak tekintették. Ám mivel a királyról harmadik személyben beszél, ezért országbírói vagy alországbírói kiadványról lehet szó. A hátoldalon egy kissé nehezen mérhető, talán 38 mm körüli pecsétfolt található, viaszmaradványokkal. A felperesek a Hontpázmány nemzetséghez tartoztak (Engel: Genealógia, Hontpázmány nem 15. Pásztói ág), és az itteni oklevél annak a persorozatnak a része lehetett, amelyben István comes itt említett fiai pereskedtek az esztergomi érsekkel és másokkal a Hont megyei Kemence és Berence birtokok közötti pontos határ és egyes birtokrészek hovatartozásának ügyében. A konfliktusról először egy 1283. évi oklevélből értesülünk, amelyben István fiai (itt még csak János és Lampert jelenik meg) és Lodomér esztergomi érsek megegyeztek a két birtok közötti pontos határról (Kubinyi: ÁkO 130–132.). 1291-ben III. András a sági konventet utasította, hogy Kemence birtokba (amely az esztergomi káptalan hasonló nevű birtoka mellett fekszik) iktassa be Miklós fia Franceust, akitől István fia János elfoglalta a földet (RA 3835. sz.). A magát földtulajdonosnak mondó Franceus azonos lehet az itt perelt Franceusszal. 1293. febr. 23-án pedig a sági konvent színe előtt Franceus és felesége eladta kemencei birtokrészét István fia Jánosnak. Itt tudjuk meg, hogy Franceus a birtokot még IV. László királytól kapta (MES II. 341.). Közben folyt a per az érsekkel is. Ugyancsak 1293-ban III. András az esztergomi keresztes konventet utasította, hogy iktassa be István fiainak, Lászlónak (=Matha), Jánosnak és Miklósnak Kemence nevű birtokába az esztergomi érseket, pontosabban az ő nevében annak officiálisát, Mórict, mivel István fiai igen sok kárt okoztak az érseknek, és több bírságban és perben is elmarasztalta őket a király több országbírója (*per iudices curie nostre diversos*) is (RA 3901. sz.; MES II. 338–339.). Az érsek beiktatandó officiális, Mórict talán azonosítható az itt szintén alperes Mórictal – bár ez már korántsem olyan egyértelmű és biztos, mint a Franceusszal való azonosítás. István fiainak itt említett, és az érseknek adott kemencei birtokrésze nem azonos azzal, amit Franceustól vásárolt meg János, mert a király parancsa valamivel előbb, jan. 24-én kelt, mielőtt János a másik ugyanilyen nevű birtokot megvásárolta volna. Ezt az oklevelet átírta Marcell alországbíró is, akinek a leveléből az is kiderült, hogy az érsekkel főként az 1292. évben zajlott a per (**XX. sz. [248317.]**). Marcell megerősítését III. András ismét átírta és megerősítette (RA 3907. sz.). Az ellenségeskedés azonban nem ért véget, a felperesekkel rokon Hontpázmány nb. Kázmér fiai 1295-ben ebben a faluban is hatalmaskodtak (MES II. 367.), ráadásul az István-fiak később vissza is vehették az egész birtokot, mert az esztergomi keresztes konvent 1319. máj. 2-i oklevele szerint Matha és néhai testvérei ugyan perben elvesztették a földet Marcell alországbíró és III. András ítélete szerint, de jogtalanul mégis megtartották maguknak. Matha végül csak 1319-ben adta el az esztergomi érseknek 50 márkáért, jogosnak ismerve el az alországbírói privilégiumot (ez utóbbi csak szóvirág, hiszen az érsek 1319-ben lényegében megvásárolta a földet) (AOkl V. 445. sz.). Hogy a jelenlegi diploma hová illeszthető be, az nem megállapítható, igazából még az itt ismertetett persorozattal való kapcsolata is kétséges lenne, ha nem szerepelne benne Franceus az alperesek között. Nem tudunk arról, hogy az 1293. febr. 23-i eladást követően a felek között bármilyen egyéb konfliktus lett volna, de ez nem is kizárható. Györffy György 1300-ra keltezte ezt a levelet, mert más bírói hatóság is adott ki datum pro memoria-oklevelet 1300 júniusában Rákoson, az országgyűléssel összefüggésben (ÁMTF IV. 551.). Györffy itt arra a kiadványra célzott, amelyet Aba Amadének tulajdoníthatunk (RP 314. sz.). Mivel a DPM szövegezése és a más oklevelekben írt perelőzmények azt valószínűsítik, hogy országbírói vagy alországbírói diplomáról van szó, ezért a kelet nem lehet helyes, mert az

1299-es és az 1300-as rákosi országgyűlések idején hivatalban lévő István országbíró és István alországbíró pecsétje is más volt (pajzs alakú, és nagyobb, ld. a **XX. [40252.]** sz. reg. kommentárját), mint az itteni DPM-re nyomott pecsét feltja. 1277-ben és 1286-ban is tartottak Rákoson országgyűlést, de az 1277-ben az alországbírói tisztséget betöltő Ompudinus pecsétjét nem ismerjük, 1286-ból meg egyáltalán nincs adatunk sem az országbíróra, sem a helyettesére (Zsoldos: Archontológia 34–35.). A pecsét mérete ugyanakkor feltételelesen azonosítható az 1293–1297 között hivatalát viselő Márton alországbíró pecsétméretével is (DL 50552.; 89261.). Tegyük hozzá: Márton minden más ismert alkalommal Budán keltezett, és nem tudunk olyan alkalomról ebből az időszakból, amikor valamilyen nagy fontosságú, avagy országos esemény (pl. országgyűlés) lett volna Rákosmezőn. Emellett az oklevél pecsétfeltja elmosódott, kissé szabálytalan, így nehezen határozható meg pontosan. A kiadási idő és a kiadó neve így nem dönthető el.

István (János, Lampert, Miklós és Matha apja, Hontpázmány nb.)

János (István fia, Hontpázmány nb.)

Lampert (István fia, Hontpázmány nb.)

Miklós (István fia, Hontpázmány nb.)

Matha (~László, István fia, Hontpázmány nb.)

István (Péter apja)

Péter (István fia, Hontpázmány nb. István fiainak serviense)

Mikus (Balázs, Lőrinc és Mihály apja)

Balázs (Mikus fia)

Lőrinc (Mikus fia)

Mihály (Mikus fia)

Kércs h. (*Kyrch*, Abaúj m.? Szabolcs m.?)

Kyrch ld. Kércs

Póka (Móric apja, kércsi)

Móric (Póka fia, kércsi)

Franceus (~Frenceus, Miklós fia)

Frenceus ld. Franceus

Mihály, Fodor (*Fudur*)

Fodor (*Fudur*) Mihály ld. Mihály, Fodor

Rakus ld. Rákos

Rákos kh. (Pest m., ma Bp. része)

Budapest ld. Rákos

Az Árpád-kori országbírók, udvarbírók és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke

Bibliográfia

- Abaffy-Dancs-Hanvay = Az Abaffy család levéltára 1247–1515. A Dancs család levéltára 1232–1525. A Hanvay család levéltára 1216–1525. Ila Bálint kézírata alapján sajtó alá rendezte és szerkesztette Borsa Iván. Bp., 1993. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 23.)
- ÁkO = Kubinyi Ferencz: Árpádkori oklevelek. Pest, 1867. (Magyar Történelmi Emlékek 1.)
- Alapi: Komárom m. = Alapi Gyula: Komáromvármegye levéltárának középkori oklevelei. Komárom, 1917.
- ÁMTF I–IV. = Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV. Bp., 1963–1998.
- AO I–VII. = Anjoukori Okmánytár Szerk.: Nagy Imre, Tasnádi Nagy Gyula I–VII. Bp., 1878–1920.
- AOkI I–XXXVIII. = Anjou-kori Oklevéltár I–XXXVIII. Szerk. Almási Tibor, Blazovich László, Géczi Lajos, Halász Éva, Köfalvi Tamás, Kristó Gyula, Makk Ferenc, Piti Ferenc, Sebők Ferenc, Teiszler Éva, Tóth Ildikó Éva. Bp.–Szeged, 1990–2014.
- ÁÚO I–XII. = Wenzel Gusztáv: Árpád-kori új okmánytár I–XII. Pest–Budapest, 1860–1874. (Magyar Történelmi Emlékek, első osztály: Okmánytárak)
- Bakács: Pest m. = Bakács István: Iratok Pest megye történetéhez. Oklevélregeszták 1002–1437. Bp., 1982. (Pest megye múltjából 5.)
- Balassa = A Balassa család levéltára 1193–1526. Fekete Nagy Antal kézírata alapján sajtó alá rendezte és szerkesztette Borsa Iván. Bp., 1990. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 18.)
- Bártfai: Pest m. = Bártfai Szabó László: Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599-ig. Bp., 1938.
- Beke: Erdélyi káptalan = Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárrt. (A Gyulafehérvárrt maradt okiratok.) In: Történelmi Tár 1892. évf. 493–512., 635–650.; 1893. évf. 93–108., 291–306., 459–473., 617–630.; 1895. évf. 230–259., 409–432., 630–652.
- Benedek: Jász-Nagykun-Szolnok megyei oklevelek = Benedek Gyula: Jász-Nagykun-Szolnok megyei oklevelek 1075–1526. Szolnok, 1998. (Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár Közleményei 3.)
- Benedek: Külső-Szolnok = Benedek Gyula: Oklevelek Külső-Szolnok vármegye XIII. századi történetéből. In: Zounuk 7. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szolnok, 1992. 217–250.
- Benedek: Tiszapüspöki oklevelek = Benedek Gyula: Tiszapüspöki oklevelek 1261–1703. Szolnok, 2000. (Documentatio Historica 1.)
- Bodor: Árpád-kori pecsétjeink II. = Bodor Imre: Árpád-kori pecsétjeink II. Egyházi és világi pecsétek. In: Turul 75. (2002) 11–22.
- Boroviczeny: Stefaniták = Boroviczeny Károly-György: Cruciferis Sancti Regis Stephani. Tanulmányok a stefaniták, egy középkori magyar ispotályos rend történetéről. In: Orvostörténeti Közlemények 133–140. (1991–1992) 7–48.
- BTOE I. = Budapest történetének okleveles emlékei. Csánky Dezső gyűjtését kiegészítette és sajtó alá rendezte Gárdonyi Albert. I. (1148–1301.) Bp., 1936.

- CD I–XI. = Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Studio et opera Georgii, Fejér. I–XI. Budae, 1829–1844.
- CDCr II–XV. = Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae II–XV. Collegit et digessit Tade Smičiklas. Zagrabiae, 1904–1934.
- CDSlov I–II. = Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I–II. /szerk. Richard Marsina/ Bratislava, 1971–1987.
- Csánki I–V. = Csánki Dezső, Fekete Nagy Antal: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. Bp., 1890–1941.
- Csőre: Erdőgazdálkodás = Csőre Pál: A magyar erdőgazdálkodás története: középkor. Bp., 1980.
- DF = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképtár
- DHA I. = Diplomata Hungariae Antiquissima I. Edendo operi praefuit: Georgius, Györffy. Budapestini, 1992.
- DIR veac. XIII. I–II. = Documente privind istoria României. Vol. I.: veacul XI, XII și XIII. C. Transilvania. Vol. II.: veacul XIII. C. Transilvania /com.: Ionașcu, Lăzărescu-Ionescu et alii/ [Bucuresci], 1951–1952.
- DL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár
- Eckhart: Néhány kiadatlan oklevél = Eckhart Ferenc: Néhány kiadatlan Árpádkori oklevél. In: Emlékkönyv Fejérpataky László életének hatvanadik, történetírói működésének negyvenedik, szemináriumi vezetőtanárságának harmincadik évfordulója ünnepére. Írták tanítványai /szerk.: Szentpétery Imre/. Bp., 1917. 75–81.
- Endlicher: RHA = Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana /ed.: Endlicher, Stephanus Ladislaus/ Sangallii, 1849.
- Engel: Genealógia = Engel Pál: Középkori magyar genealógia. In: Arcanum DVD könyvtár IV. (családtörténet, heraldika, honismeret) [elektronikus dokumentum] H.n., 2003.
- EO I–III. = Erdélyi Okmánytár I–II. Szerk. Jakó Zsigmond. III. Szerk. Hegyi Géza és W. Kovács András közreműködésével Jakó Zsigmond. Bp., 1997–2008. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 26., 40., 47.)
- Érszegi: Dunapentele = Érszegi Géza: Okmánytár Dunapentele középkori történetéhez. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 12. Szerk.: Farkas Gábor. Székesfehérvár, 1978. 285–291.
- Érszegi: Dunapentele a középkorban = Érszegi Géza: Dunapentele a középkorban. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 9. Szerk.: Farkas Gábor. Székesfehérvár, 1975. 7–42.
- Esztergomi főkáptalan = Az esztergomi főkáptalan fekvő s egyéb birtokaira vonatkozó okmányok tára. (Kézirat gyanánt az illetők használatára kinyomtatva.) Pest, 1871.
- Eszterházy = Az Eszterházy család és oldalágainak leírásához tartozó oklevéltár. Összeáll. gróf Eszterházy János. Kézirat gyanánt kiad. herczeg Esterházy Miklós. Bp., 1901.
- Font: Rurikida = Font Márta: Árpád-házi királyok és Rurikida fejedelmek. Szeged, 2005. (Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 21.)
- Fraknoi: Lovaspecsét = Fraknoi Vilmos: A legrégebb magyarországi lovaspecsét. In: Archaeologiai Értesítő 12. (1878) 6–10.
- Gácsová: Dokumenty = Dokumenty k protifeudálnym bojom slovenského l'udu 1113-1848. Na vydanie pripravila Alžbeta Gácsová. Bratislava, 1955.
- Gerics: Rendiség = Gerics József: A korai rendiség Európában és Magyarországon. Bp., 1987.

- Györffy: Besenyők = Györffy György: Besenyők és magyarok. In: Uő: A magyarság keleti elemei. Bp., 1990. 94–191.
- Györffy: Petíció = Györffy György: A magyar krónikák adata a III. Béla-kori petícióról. In: Középkori kútfőink kritikus kérdései. Szerk. Horváth János és Székely György. Bp., 1974. (Memoria Saeculorum Hungariae 1.) 333–338.
- Heves = Kondorné Látóczki Erzsébet: Árpád-kori oklevelek a Heves Megyei Levéltárban. Eger, 1997.
- HH = Karácsonyi János: A hamis, hibáskeletű és keltezetlen oklevelek jegyzéke 1400-ig. [A Történelmi Tár 1908. évi számában megjelent „Pótlások...”-kal kiegészítve] Szerk., előszó: Koszta László. Szeged, 1988. (Aetas könyvek 1.)
- HO I–VIII. = Hazai okmánytár /szerk: Ipolyi Arnold, Nagy Imre, Páur Iván, Ráth Károly és Véghely Dezső/ I–VIII. Győr–Budapest, 1865–1891.
- HOKI = Hazai oklevéltár 1234–1536 /Szerk. Nagy Imre, Deák Farkas, Nagy Gyula/. Bp., 1879.
- Horváth: Galga-mente = Horváth Lajos: A Galga-mente történetének írott forrásai 1526-ig. Aszód, 1980. (Múzeumi Füzetek 17.)
- Iványi: Teleki-család = Iványi Béla: A római szent birodalmi széki gróf Teleki-család gyömrői levéltára (Archivum Gyömröense gentis comitum Teleki de Szék). Szeged, 1931.
- Jászay: Okleveles todalék = Okleveles todalék. Amade nádor pecsétei 1301–1308. [Közli, bev. és jegyz.] Jászay Pál. In: Luczenbacher János (szerk.): Tudománytár 1839. Értekezések 6. kötet. 9. füz. 200–204.
- Jerney: Káptalanok és konventek = Jerney János: A' magyarországi káptalanok és konventek' mint hielmes és hiteles helyek' története. In: Magyar Történelmi Tár 2. (1855) V–XVI., 1–166.
- Kállay I–II. = A nagykállói Kállay-család levéltára (Az oklevelek és egyéb iratok kivonatai) I–II. Bp., 1943. (A Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság kiadványai 1–2.)
- Kállay: Keltezetlen oklevelek = Kállay Ubul: Új adatok keltezetlen oklevelek időpontjának meghatározásához. In: Századok 47. (1913) 110–131.
- Kandra: Váradi Regestrum = Kandra Kabos: A Váradi Regestrum. Bp., 1898.
- Karácsonyi: Lónyay = Die ersten Lónyay. Eine Familiengeschitliche Studie. Verfasst und mit Dokumenten versehen von Dr. Johann Karácsonyi. Vom Ungarischen ins Deutsche übersetzt von Dr. Viktor Kereszty. Pozsony, 1912.
- Karácsonyi: Magyar nemzetségek = Karácsonyi János: Magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Bp., 1900., reprint: Bp., 2004.
- Karácsonyi: Oklevélkivonatok = Karácsonyi János: Oklevélkivonatok a szentmiklósi és óvári gróf Pongácza család levéltárából. Első közlemény. In: Történelmi Tár [3. folyam 19. köt.] (1896) 505–528.
- Karácsonyi–Borovszky: Reg. Var. = Karácsonyi János–Borovszky Samu: Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróba-lajstrom. Bp., 1903.
- Keglevich: Garamszentbenedek = Keglevich Kristóf: A garamszentbenedeki apátság története az Árpád- és az Anjou-korban (1075–1403). Szeged, 2012. (Capitulum VIII.)
- Kis: Erdődy = Kis Péter: Kiadatlan oklevelek az Erdődy család Bécsben őrzött levéltárából (1251–1297). In: Levéltári Közlemények 75. (2004) 1. sz. 65–81.

- Kis–Petrik: Kiadatlan oklevelek = Kis Péter–Petrik Iván: Kiadatlan Árpád-kori oklevelek a főváros történetéhez (1192–1298). In: Szívvel és tettel. Tanulmányok Á. Varga László tiszteletére. Budapest–Salgótarján, 2008. 13–44.
- KMTL = Korai Magyar Történeti Lexikon (9–14. század). Főszerk.: Kristó Gyula, szerk.: Engel Pál, Makk Ferenc. Bp., 1994.
- Knauz: Alapító levél = Knauz Nándor: A szent benedeki apátság alapító levele. In: Uj Magyar Sion 17. (1886) 241–260., 321–344.
- Knauz: Esztergomi érsekség okmányai = Knauz Nándor: Az esztergomi érsekség okmányai. In: Magyar Sion 1. (1863) 52–58., 129–136., 203–209., 289–294., 368–373., 450–453., 529–537., 612–618., 697–705., 761–777., 836–862., 917–930.
- Knauz: Esztergomi főkáptalan okmányai I. = Knauz Nándor: Az esztergomi főkáptalannak árpád-kori okmányai. In: Magyar Sion 2. (1864) 33–37., 121–132., 203–216., 285–291., 371–377., 432–438., 521–531., 595–601., 677–688., 776–785., 838–840., 945–949.
- Knauz: Esztergomi főkáptalan okmányai II. = Knauz Nándor: Az esztergomi főkáptalannak árpád-kori okmányai. In: Magyar Sion 3. (1865) 56–61., 141–150., 218–227., 293–302., 380–390., 458–470., 544–548., 623–628., 692–708., 763–784., 842–862., 933–957.
- Knauz: Jánoslovagok Esztergomban = Knauz Nándor: A jánoslovagok Esztergomban. In: Magyar Sion 3. (1865) 641–665., 721–744.
- Koller: Hist. Quinqueecl. I–VII. = Josephus Koller: Historia episcopatus Quinqueecclesiarum. Tom. I–VII. Posonii–Pesthini, 1782–1812.
- Kóta: Vasvári káptalan = Kóta Péter: Regeszták a vasvári káptalan levéltárának okleveleiről (1130) 1212–1526. Szombathely, 1997. (Vas megyei levéltári füzetek 8. Középkori oklevelek Vas megyei levéltárakban I.)
- Kovács: Túrjei prépostság = Kovács Imre: A túrjei Premontrei Prépostság története. Zalaegerszeg 1991. (Zalai Gyűjtemény 32.)
- Kováts: Roszner Ervin válaszára = Kováts Gyula: Bárány Roszner Ervin válaszára. In: Jogtudományi közlöny 23. évf. 4. sz. (1888. jan. 27.) 31–33.
- Köblös: Zalalövő I. = Köblös József: Adatok Zalalövő és környéke középkori településtörténetéhez I. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásából 1988. Zalaegerszeg, 1989. (Zalai Gyűjtemény 28.) 19–37.
- Körmendi: Marcell pecsétje = Körmendi Tamás: Ki volt az országbíró 1293 tavaszán? Megjegyzések Marcell alországbíró pecsétje kapcsán. In: Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére I–II. kötet. Szerkesztette: Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél. Bp.–Debrecen, 2014. 117–129.
- Kristó: Csák Máté tartományúri hatalma = Kristó Gyula: Csák Máté tartományúri hatalma. Bp., 1973.
- Kubinyi: Adalékok = ifj. Kubinyi Ferencz: Adalékok monostoraink történetéhez. In: Századok 3. (1869) 38–45.
- Kubinyi: Hont m. = Kubinyi Ferencz: Oklevelek hontvármegyei magán-levéltárakból I. 1256–1399. Bp., 1888. (Magyar Történelmi Emlékek 2.)
- Kukuljević: Regesta = Kukuljević, Ivan: Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII. Zagrabiae, 1896.

- László emlékezete = László király emlékezete. A kötet szöveganyagát Kurcz Ágnes válogatta, Csanád Béla, Gy. Ruitz Izabella, Kurcz Ágnes és Vida Tivadar fordította, bevezető tanulmányát Györffy György írta. [Bp.] 1977. (Bibliotheca Historica)
- Levéltárak–kincstárak = Levéltárak – kincstárak. Források Magyarország levéltáraiból 1000–1686. Közreadja Blazovich László, Érszegi Géza, Turbuly Éva. Bp.–Szeged, 1998.
- Luczenbacher: Okleveles toldalék = Luczenbacher [Érdy] János: Okleveles toldalék. In: Tudománytár. Új folyam 6. (1842) XI. köt. 61–66.
- MES I–IV. = Monumenta Ecclesiae Strigoniensis I–IV. /Szerk.: Knauz Nándor, Dedek Crescens Lajos, Dreska Gábor, közrem.: Hegedűs András, Érszegi Géza, Tóth Krisztina, Kalász Márton és Mudrák Attila/. Strigonii, 1874–1999.
- Mezey: Írástechnika = Mezey László: A latin írás magyarországi történetéből III. Az írásbeliség intézményeinek írástechnikája. (harminchét képpel) In: Magyar Könyvszemle 82. (1966) 285–304.
- MKA = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Kincstári levéltárból, Magyar Kamari Archívum
- Mooyer: Okleveli adalékok = Mooyer, E[rnst] F[riedrich]: Okleveli adalékok Magyarország régibb történetéhez. In: Magyar Történelmi Tár 6. (1859) 169–204.
- Nagy: Magyar középkor = Nagy Gábor /szerk./: A magyar középkor. Az államalapítástól Mohácsig [h.n.], 1995.
- Nagy: Magyar középkor² = Nagy Gábor /szerk./: A magyar középkor 997–1526. (Forrásgyűjtemény) Második, átdolgozott kiadás. Debrecen, 2000.²
- Oklevelek kivonásai 1822. = Eredeti Oklevelek kivonásai. A' Pécsi Püspöki Könyv-tárban található Eredeti Oklevelek kivonásainak folytatása. In: Tudományos Gyűjtemény 1822. III. kötet 111–114.
- ÓMO = Jakubovich Emil, Pais Dezső: Ó-magyar olvasókönyv. Pécs, 1929. (Tudományos Gyűjtemény 30.)
- Palásthyak I–III. = Palásthy Pál: Palásthyak I–III. Bp., 1890–1891.
- Pauler: Magyar nemzet tört. I–II. = Pauler Gyula: A magyar nemzet története az árpád-házi királyok alatt I–II. Bp., 1899²
- PBFL = Pannonhalmi Bencés Főapátsági Levéltár
- Piti: Szabolcs m. = Piti Ferenc: Szabolcs megye hatóságának oklevelei I. (1284–1386) Szeged–Nyíregyháza, 2004. (A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 55.)
- Pór: Keán nemzetsége = Pór Antal: László erdélyi vajda és a Keán nemzetsége. (Szives válaszul Wertner Mór dr. és Puky Andor uraknak.) In: Turul 9. (1891) 105–112.
- Prokopp: Prímási Levéltár leltára = Prokopp Gyula: Az Esztergomi Prímási Levéltár XV. századi leltára. In: Levéltári Közlemények 37. (1966) 113–138.
- PRT I–XII/B. = A Pannonhalmi Szent-Benedek-rend története. I–XII/B. /szerk.: Sörös Pongrácz/. Bp., 1902–1912.
- RA = Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I–II/1–4. /szerk. Szentpétery Imre, Borsa Iván/ Bp. 1923–1987.
- Rácz: Ákos nemzetség címere = Rácz György: Az Ákos nemzetség címere. In: Turul 67. (1995) 11–34.

- RD = Az Árpád-házi hercegek, hercegnők és királynék okleveleinek kritikai jegyzéke. Szentpétery Imre kéziratának felhasználásával szerkesztette Zsoldos Attila. Bp., 2008. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 45.)
- RDES I–II. = Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae I–II. Ad edendum praeparavit Vincent Sedlák. Bratislavae, 1980–1987.
- Regestrum Varadiense = Regestrum Varadinense (Váradi jegyzőkönyv, The Varad register) 1208–1235 [elektronikus dokumentum] /szerk. Solymosi László, Szovák Kornél/. Bp., Arcanum, 2009.
- Reiszig: Budafelhévíz = ifj. Reiszig Ede: A János-lovagrend Budafelhévízen. In: Katholikus Szemle 17. (1903) 15–26., 116–125.
- Roszner: Néhány szó = Roszner Ervin: Néhány szó «Régi magyar házassági jog» című munkám védelméül. In: Jogtudományi Közlöny 23. évf. 1. sz. (1888. jan. 6.) 4–6.
- RP = Az Árpád-kori nádorok és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke Szerk. Szőcs Tibor. Bp., 2012. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 51.)
- Ruzsa: Batyk = Ruzsa Károly: Batyk története. Zalaegerszeg, 1998. (Zalai Kismonográfiák 5.)
- Senga: Béla külpolitikája = Senga Toru: IV. Béla külpolitikája és IV. Ince pápához intézett „tatár-levele”. In: Századok 121. (1987) 584–612.
- Siptár: Domonkos rend anyaga = Siptár Dániel: A Domonkos Rend Római Központi Levéltárának magyar vonatkozású és eredetű anyaga. In: Levéltári Szemle 55. (2005) 2. sz. 14–38.
- SNA = Slovenský národný archív (Szlovákia)
- Sopron I–II. = Sopron vármegye története. Oklevéltár I–II. Szerk.: Nagy Imre. Sopron, 1889–1891.
- Sörös: Guary-levéltár = Sörös Pongrác: A Pannonhalmán őrzött Guary-levéltár Árpád- és Anjou-kori kiadatlan oklevelei. In: Történelmi Tár. Új folyam 9. (1908) 161–195.
- Styavnyicskai bizottság = A Magyar Történelmi Társulat 1874-ik évi vidéki kirándulásáról szóló jelentések I. Szabó Károly jelentése a styavnyicskai bizottság működéséről. In: Századok 9. (1875) 34–46.
- Szabolcsi: Énekmondók = Szabolcsi Bence: A középkori magyar énekmondók kérdéséhez. In: Irodalomtörténet 17. (1928) 219–236.
- Szentpétery: Oklevélszövegek = Középkori oklevélszövegek. Az oklevéltanba való bevezetés céljaira összeállította Szentpétery Imre. Bp., 1927.
- Szőcs: Második tatárjárás = Szőcs Tibor: Egy második „tatárjárás”? A tatár-magyar kapcsolatok a XIII. század második felében. In: Belvedere Meridionale 23. (2010) 3–4. szám 16–49.
- Szőcs: Generalis congregatio = Szőcs Tibor: A nádori generalis congregatio intézményének előképe és kialakulása. In: Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica 135. (2013) 45–58.
- Szőcs: Nádori intézmény = Szőcs Tibor: A nádori intézmény korai története 1000–1342. Bp., 2014. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 5.)
- Szőnyi: Domonkos rendtartomány oklevelei = Szőnyi Tamás: A magyar domonkos rendtartomány egykori levéltárának középkori oklevelei. In: A domonkos rend Magyarországon. Szerk. Illés Pál Attila és Zágórhidi Czigány Balázs. Piliscsaba–

Budapest–Vasvár 2007. (Művelődéstörténeti műhely. Rendtörténeti konferenciák 3.) 61–76.

Tentamen iudicis = Tentamen iudicis diplomatici publici magni principatus Transsilvaniae priodi regum Hungariae stripis Arpadianae ab a. 1000 usque ad a. 1300. Auctore Carolo Neugeboren. In: Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. Dritter Band. Hermanstadt, 1848.

Theiner: Mon. Hung I–II. = Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia I–II. Maximam partem nondum edita ex tabulariis Vaticanis deprompta collecta ac serie chronologica disposita Augustino Theiner. Romae, 1859–1860.

Tóth: Adatok Borsod megye birtoktörténetéhez = Tóth Péter: Adatok Borsod megye Árpád-kori birtoktörténetéhez és történeti földrajzához. In: A Herman Ottó Múzeum évkönyve 22–23. (1985) 89–103.

Tóth: BAZ = Tóth Péter: A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár Miskolcon őrzött középkori oklevelei. Miskolc, 1990. (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltári Füzetek 28.)

Tóth: Csák soproni ispán = Tóth Melinda: Buzád-nemzetségbeli Csák soproni ispán (1246–1254). In: Soproni Szemle 30. (1976) 194–210.

Tóth: Palástthyak = Tóth Krisztina: A Palástthy család levéltára 1256–1847. Kutatási segédlet. Esztergom, 2001. (Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltára Évkönyvei 7.)

Tóth: Somogy = Tóth Péter: Somogy megyére vonatkozó oklevelek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltárban. In: Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 15. (1984) 41–51.

Tóth: Stefanita = [C.] Tóth Norbert: A stefanita rend esztergomi házának kiadatlan hiteleshelyi oklevelei az Árpád-korból. In: Csukovits Enikő (szerk.): Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére. Budapest, 1998. 283–289.

Tóth–Zágorhidi: Szombathely = Tóth Endre–Zágorhidi Czigány Balázs: Források Savaria-Szombathely történetéhez a római kortól 1526-ig. Szombathely 1994. (Acta Savariensia 9.)

UB I–IV. = Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Komitate Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg. I–III. Hrsg.: Wagner, Hans; Lindeck-Pozza, Irmtraut. Graz–Köln–Wien, 1955–1985. (Publikationen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 7.)

UDS I–VII. Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen /hrsg.: Zimmermann, Franz; Werner, Carl et alii/ I–VII. Hermannstadt–Köln–Wien–Bucaresti, 1892–1991.

UGS I. = Urkundenbuch zur Geschichte Siebenbürgens I. Bearbeitet und herausgegeben von Georg Daniel Teutsch, Friedrich Firnhaber. Wien, 1857. (Fontes rerum Austriacarum. Oesterreichische Geschichts-Quellen II/15.)

Wenzel: Budai regesták I. = Wenzel Gusztáv: Budai regesták. A magyar történet legrégibb idejétől 1541-ig. In: Magyar Történelmi Tár 1. (1855) 69–124.

Wenzel: Okmányi kalászat = Wenzel Gusztáv: Okmányi kalászat I–XXXII. In: Magyar Történelmi Tár 1. (1855) 2. kötet 167–215.

- Wertner: Megjegyzések II. = Wertner Mór: Megjegyzések a «Magyar nemzetségek a XIV. század közepéig» című munkára. Második közlemény. In: Turul 20. (1902) 60–72.
- Wertner: Nemzetségi kutatások I. = Wertner Mór: Nemzetségi kutatások. (Első közlemény.) In: Turul 17. (1899) 112–135.
- Wertner: Nemzetségi kutatások VI. = Wertner Mór: Ujabb nemzetségi kutatások. Hatodik közlemény. In: Turul 23. (1905) 76–84.
- Wertner: Országbírák genealógiája = Wertner Mór: Az árpádkori ország- és udvarbírák genealógiája. In: Turul 19. (1901) 7–26., 54–73.
- Wertner: Zichy = Wertner Mór: A Zichy család ősei. In: Századok 34. (1900) 712–721.
- Zala I–II. = Zala vármegye története. Oklevéltár I–II. Szerk.: Nagy Gyula, Nagy Imre, Véghely Dezső. Bp., 1886–1890.
- Zichy I–XII. = A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára I–XII. Pest–Bp., 1871–1931.
- Zsélyi bizottság = Nagy Iván, Nagy Imre, Véghely Dezső: A levéltárvizsgáló bizottságok jelentései I. A zsélyi bizottság jelentése. In: Századok 3. (1869) 589–607.
- ZsO I–XII. = Zsigmondkori Oklevéltár I–XII. Szerk.: Borsa Iván, Lakatos Bálint, Mályusz Elemér, Neumann Tibor, C. Tóth Norbert. Bp., 1951–2013. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1., 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 41., 43., 49., 52.)
- Zsoldos: Archontológia = Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája 1000–1301. Bp., 2011. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 11.)
- Zsoldos: Családi ügy = Zsoldos Attila: Családi ügy. IV. Béla és István ifjabb király viszálya az 1260-as években. Bp., 2007. (História Könyvtár. Monográfiák 24.)
- Zsoldos: Kállaiak = Zsoldos Attila: IV. László és a Kállaiak ősei. In: A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 42. (2000) 77–87.
- Zsoldos: Két hamis oklevélről = Zsoldos Attila: Két hamis oklevélről. In: Történelmi Szemle 41. (1999) 191–208.
- Zsoldos: Nagymartoniak = Zsoldos Attila: A Nagymartoniak: egy aragóniai család Magyarországon. In: Királylányok messzi földről. Magyarország és Katalónia a középkorban. Szerk. és képvál. Ramon Sarobe, Tóth Csaba. [Bp., 2009.] 177–187.
- Zsoldos: Szolgabírói tisztségnév = Zsoldos Attila: A szolgabírói tisztségnév kialakulásának kérdéséhez. In: Levéltári Szemle 38. (1988) 4. sz. 12–19.